

CUPRINS

Dedicație	4
Cuvântul autorului: cum te poate ajuta acest comentariu.....	5
Ghid pentru o citire de calitate a Bibliei.....	6

Comentariu

FAPTELE APOSTOLILOR 1	19
FAPTELE APOSTOLILOR 2	33
FAPTELE APOSTOLILOR 3	57
FAPTELE APOSTOLILOR 4	70
FAPTELE APOSTOLILOR 5	83
FAPTELE APOSTOLILOR 6	96
FAPTELE APOSTOLILOR 7	102
FAPTELE APOSTOLILOR 8	114
FAPTELE APOSTOLILOR 9	122
FAPTELE APOSTOLILOR 10	133
FAPTELE APOSTOLILOR 11	142
FAPTELE APOSTOLILOR 12	149
FAPTELE APOSTOLILOR 14	169
FAPTELE APOSTOLILOR 15	177
FAPTELE APOSTOLILOR 16	186
FAPTELE APOSTOLILOR 17	195
FAPTELE APOSTOLILOR 18	205
FAPTELE APOSTOLILOR 19	213
FAPTELE APOSTOLILOR 26	257
FAPTELE APOSTOLILOR 27	266
FAPTELE APOSTOLILOR 28	273
Anexa 1: SCURTE DEFINIȚII ALE TERMENILOR GRAMATICALI GRECEȘTI	279
Anexa 2:CRITICA TEXTUALĂ.....	285
Anexa 3:GLOSAR.....	288
Anexa 4:TEZE DOCTRINARE	294

SUBIECTE SPECIALE - CUPRINS

SUBIECT SPECIAL: <i>KERIGMA</i> BISERICII PRIMARE	16
ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU, FA 1:3	22
LISTA CU NUMELE APOSTOLILOR.....	26
FEMEILE CARE CĂLĂTOREAU ÎMPREUNĂ CU ISUS ȘI CU APOSTOLII.....	27
INIMA	31
ATITUDINI BIBLICE FAȚĂ DE ALCOOL.....	36
<i>KERIGMA</i> BISERICII PRIMARE	38
VEACUL ACESTA ȘI VEACUL VIITOR	39
FEMEILE ÎN BIBLIE	39
LITERATURA APOCALIPTICĂ	41
A DOUA VENIRE	42
NUMELE DOMNULUI.....	43
ISUS NAZARINEANUL	44
SPERANȚA.....	45
UNDE SUNT CEI MORȚI?.....	46
TRINITATEA	48
POCĂINȚA	50
TIMPURI VERBALE GRECEȘTI FOLOSITE PENTRU MÂNTUIRE	52
ALEGERE ȘI PREDESTINARE	54
LEGĂMÂNTUL	55
MILOSTENIA.....	59
SLAVA.....	61
PONȚIU PILAT	62
NEPRIHĂNIREA.....	64
CREDINȚA	65
SADUCHEII.....	72
SANHEDRINUL.....	74
PIATRA DIN CAPUL UNGHIULUI	75
UNGHEREA ÎN BIBLIE	79
ÎNDRĂZNEALA (<i>PARRĒSIA</i>).....	80
BARNABA.....	81
RĂUL PERSONAL.....	84
OBICEIURI DE ÎNMORMÂNTARE	85
TERMENI GRECEȘTI PENTRU ISPITIRE ȘI CONOTAȚIILE LOR	86
DEMONICUL	88
FARISEII.....	92
GAMALIEL	93

PUNEREA MĂINILOR ÎN BIBLIE.....	99
DEZBATEREA DESPRE DATA EXODULUI.....	106
AȘEZAREA MUNTELUI SINAI.....	109
VRĂJITORIA.....	116
SFINȚII.....	125
FIUL LUI DUMNEZEU.....	127
SFINȚIREA.....	130
PROROCIA ÎN NOUL TESTAMENT.....	146
RUGĂCIUNEA DE MIJLOCIRE.....	151
IACOV, FRATELE VITREG AL LUI ISUS.....	154
POSTUL.....	159
NEVOIA DE PERSEVERENȚĂ.....	174
SILA/SILVAN.....	182
LIBERTATEA VS. RESPONSABILITATEA CREȘTINĂ.....	183
ISUS ȘI DUHUL SFÂNT.....	188
ORAȘUL CORINT.....	206
MĂRTURISIREA.....	218
JURĂMÂNTUL NAZARINEAT.....	234
„ADEVĂRUL” ÎN SCRIERILE LUI PAVEL.....	265

Acest volum este dedicat
Lui Alma Mater, East Texas Baptist University
Care m-a ajutat să descopăr calea învățării și
m-a capacitat să devin un învățăcel de lungă durată.

Mulțumesc pentru șansa de a sluji studenților timp de 16 ani.

Cuvântul autorului: cum te poate ajuta acest comentariu

Interpretarea biblică este un proces rațional și spiritual ce încearcă să înțeleagă o scriere veche astfel că mesajul lui Dumnezeu să poată fi înțeles și aplicat în zilele noastre.

Procesul spiritual este unul crucial, dar dificil de definit. Implică o dorință și o deschidere pentru Dumnezeu. Trebuie să se vadă o foame: 1. pentru El, 2. să Îl cunoști pe El și 3. să Îl slujești. Procesul acesta implică rugăciune, mărturisire și dorința de a-ți schimba stilul de viață. Duhul este crucial în procesul de interpretare, însă de ce creștini evlavioși, sinceri înțeleg Biblia diferit, rămâne un mister. Procesul rațional este mai ușor de descris. Trebuie să fim consecvenți și corecți cu textul și să nu ne lăsăm influențați de prejudecățile noastre personale sau denominaționale. Toți suntem condiționați istoric. Niciunul dintre noi nu suntem obiectivi, interpretatori neutri.

Acest comentariu oferă un atent proces rațional ce conține trei principii interpretative structurate ca să ne ajute să ne învingem prejudecățile.

Primul principiu

Primul principiu observă împrejurările istorice în care a fost scrisă o carte biblică și ia în considerare evenimentele istorice particulare semnificative pentru autor. Autorul a avut un scop, un mesaj de comunicat. Textul nu poate însemna pentru noi ceva ce nu a însemnat în original, în manuscris sau pentru autor. Intenția lui – nu nevoia noastră istorică, emoțională, culturală, personală sau denominațională – este cheia. Aplicația este un partener integral al interpretării, însă o interpretare corectă trebuie ca întotdeauna să fie precedată de aplicație. Trebuie reiterat faptul că fiecare text biblic are doar un singur înțeles. Acest înțeles este ceea ce autorul biblic a intenționat sub călăuzirea Duhului să comunice în zilele lui. Acest singur înțeles poate să aibă multe aplicații în culturi și situații diferite. Aceste aplicații trebuie să fie legate de adevărul central al autorului. Din acest motiv, acest ghid de studiu al comentariului este destinat să ofere o introducere la fiecare carte a Bibliei.

Al doilea principiu

Al doilea principiu identifică părțile literare. Fiecare carte biblică este un document unitar. Interpretării nu au dreptul să izoleze un aspect al adevărului, excluzându-le pe celelalte. De aceea, trebuie să depunem eforturi să înțelegem scopul întregii cărți biblice, înainte să interpretăm părțile literare în mod individual. Părțile individuale – capitolele, paragrafele sau versetele – nu pot însemna ceea ce întreg pasajul nu vrea să însemne. Interpretarea trebuie să treacă de la o abordare deductivă a întregului, la o abordare inductivă a părților. De aceea, acest ghid de studiu al comentariului este destinat să ajute studentul să analizeze structura fiecărei părți literare prin paragrafe.

Paragrafele și diviziunile capitolelor nu sunt inspirate, dar ne ajută să identificăm gândul ce reiese din acea parte. Interpretând la nivel de paragraf – nu de propoziție, cauzală, frază sau cuvânt – este cheia în urmarea înțelesului intenționat de autor. Paragrafele sunt bazate pe o propoziție unitară, adesea numită temă sau propoziție topică. Fiecare cuvânt, frază, cauzală și propoziție din paragraf se relaționează cumva la această temă. Ele o limitează, o extind, o explică și/sau o pun la îndoială. O soluție reală pentru o interpretare corectă este să urmărești gândul autorului paragraf cu paragraf bazat pe părțile literare ce compun cartea. Acest ghid de studiu al comentariului este destinat să îl ajute pe student să compare traducerile cu cele din engleza modernă. Aceste traduceri au fost selectate pentru că ele angajează diferite teorii ale traducerilor:

- (a) Textul United Bible Society's Greek se află la a patra revizuire (UBS4). Acest text a fost paragrafat de către criticii textuali moderni.
- (b) Traducerea New King James Version (NKJV) este o traducere literară cuvânt cu cuvânt bazată pe manuscrisul grecesc tradițional cunoscut ca Textus Receptus. Paragrafele și diviziunile de aici sunt mai lungi decât în alte traduceri. Aceste părți mai lungi ajute studentul să vadă propozițiile principale
- (c) Traducerea New Revised Standard Version (NRSV) este o traducere modernă cuvânt cu cuvânt. Formează un punct de mijloc între următoarele două traduceri moderne. Diviziunile din paragrafe sunt de ajutor în identificarea personajelor/subiectelor.
- (d) Traducerea Today's English Version (TEV) este o traducere echivalent dinamică publicată de către United Bible Society. Ea se străduiește să traducă Biblia într-un fel în care cititorul sau vorbitorul de engleză modernă să prindă înțelesul textului grecesc. Adesea, în mod special în evanghelii, împarte paragrafele după vorbitor decât după subiect, în același fel ca și traducerea NIV. Pentru un interpretator lucrul acesta nu este de ajutor. Interesant de observat este că ambele traduceri UBS4 și TEV sunt publicate de aceeași entitate, deși paragrafarea lor diferă.
- (e) Jerusalem Bible (JB) este traducerea dinamică echivalentă bazată pe o traducere catolică franceză. E de foarte mare ajutor în compararea paragrafelor în perspectivă europeană.
- (f) Textul tipărit este versiunea 1995 a Updated New American Standard Bible (NASB), care este o traducere cuvânt cu cuvânt. which is a word for word translation.

Comentariile verset cu verset urmează paragraful următor:

Al treilea principiu

Cel de-al treilea principiu spune că trebuie să citești Biblia în câteva traduceri diferite ca să capeți o perspectivă cât mai cuprinzătoare (din câmpul semantic) a cuvintelor și frazelor biblice. Adesea o frază sau un cuvânt grecesc poate fi înțeles în diferite feluri. Aceste traduceri diferite scot la iveală aceste posibilități și te ajută să identifici și să explici variațiile manuscrisului grecesc. Acestea însă nu afectează doctrina, dar ne ajută să încercăm să ne întoarcem la textul original scris de un vechi și inspirat autor.

Acest comentariu oferă studentului o metodă rapidă de a-și verifica interpretarea. Nu este destinat a fi ceva definitive, ci mai degrabă informative și provocator pentru gândire. Adesea, alte posibilități de interpretare ne ajută să nu fim așa de parohiali, dogmatici sau denominaționali. Interpreții trebuie să aibă un spectru cât mai larg de opțiuni de interpretare și să recunoască cât de ambiguu poate fi textul original. Este șocant cât de puțină înțelegere este printre creștinii ce proclamă că Biblia este sursa lor de adevăr. Aceste principii m-au ajutat să îmi depășesc o parte din condiționarea mea istorică, forțându-mă să mă lupt cu textul original.

Speranța mea este că se va întâmpla și cu tine la fel.

Ghid pentru o citire de calitate a Bibliei

O căutare personală a adevărului verificabil

Putem cunoaște adevărul? Unde se găsește el? Îl putem verifica logic? Există autoritate supremă? Există ceva absolute care ne poate călăuzi viețile și lumea? Are viața vreun scop? De ce suntem aici? Unde mergem? Aceste întrebări – întrebări la care se gândesc toți oamenii raționali – au urmărit intelectul uman de la începutul timpului (Eclesiastul 1:13-18; 3:9-11). Îmi amintesc căutarea personală în ceea ce privește un centru integrant pentru viața mea. Am devenit creștin la o vârstă tânără, bazat la început pe mărturiile altor membri importanți ai familiei mele. Maturizându-mă, au crescut în mine întrebări despre mine însumi și despre lumea mea. Doar clișeele culturale și religioase nu au dat sens experiențelor despre care citisem sau pe care le experimentasem. Era o perioadă de confuzie, căutare, dorință și adeseori o lipsă de speranță în fața lumii dure, insensibile, în care trăiam.

Mulți au pretins că au răspunsurile la aceste întrebări supreme, dar, în urma cercetării și a meditației am aflat că răspunsurile lor erau bazat pe (1) filosofii personale, (2) mituri antice, (3) experiențe personale sau (4) elaborări psihologice. Eu aveam nevoie de un anumit grad de demonstrare, niște dovezi, niște argumente pe care să îmi bazez viziunea asupra lumii, centrul integrant, motivul de a trăi.

Le-am găsit studiind Biblia. Am început să caut dovezi ale autenticității ei, pe care le-am găsit în (1) veridicitatea istorică a Bibliei, confirmată de arheologie, (2) acuratețea profețiilor Vechiului Testament, (3) unitatea mesajului Bibliei de-a lungul celor peste 1600 de ani în care a fost scrisă și în (4) mărturiile personale ale oamenilor ale căror vieți au fost schimbate continuu de contactul cu Biblia. Creștinismul, ca sistem unificat de credință și convingeri, poate răspunde întrebărilor complexe ale vieții umane. Acest lucru nu doar că a oferit un cadru rațional, dar aspectul existențial al credinței biblice mi-a adus bucurie și stabilitate emoțională.

Am crezut că am găsit centrul integrant pentru viața mea – Cristos, cum este perceput El în Scripturi. A fost o experiență amețitoare, o eliberare emoțională. În orice caz, încă îmi amintesc șocul și durerea simțite când am început să îmi dau seama câte interpretări diferite ale acestei cărți erau susținute, uneori chiar în cadrul acelorași biserici și concepții. Afirmarea inspirației și a verosimilității Bibliei nu era sfârșitul, ci doar începutul. Cum demonstrez sau cum resping interpretările numeroase și contradictorii ale multor pasaje dificile din Scripturi ale celor care îi susțineau autoritatea și veridicitatea?

Această sarcină a devenit scopul vieții mele și pelerinajul credinței mele. Știam că credința mea în Cristos (1) îmi adusese multă pace și bucurie. Inima mea tânjea după ceva absolut în mijlocul relativității culturii în care trăiam (post-modernismul); (2) dogmatismul sistemelor religioase contradictorii (religiile lumii) și (3) aroganța denominațională. Căutând abordări justificate ale interpretării literaturii antice, mi-am descoperit cu surprindere propriile prejudecăți istorice, culturale, denominaționale și existențiale. Citisem adesea Biblia doar pentru a-mi întări propriile puncte de vedere. Am folosit-o ca sursă teoretică pentru a-i ataca pe alții în timp ce îmi reafirmam nesiguranța și insuficiența. Ce dureroasă a fost pentru mine conștientizarea acestui lucru!

Deși nu pot fi vreodată complet obiectiv, pot deveni un cititor mai bun al Bibliei. Îmi pot limita bazele identificându-le și conștientizându-le prezența. Încă nu sunt liber de ele, dar mi-am înfruntat slăbiciunile proprii. Exegețul este adesea cel mai aprig dușman al citirii de calitate a Bibliei! Lasă-mă să enumăr câteva presupuneri pe care le aduc studiului meu, pentru ca tu, cititorul, să le poți examina împreună cu mine.

I. Presupuneri

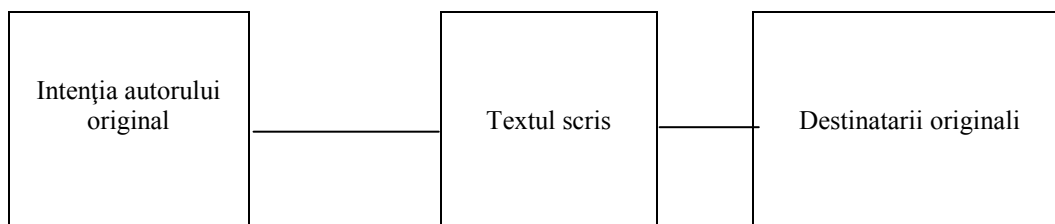
- A. Cred că Biblia este singura revelație inspirată a singurului Dumnezeu adevărat. Așadar, trebuie interpretată în lumina scopului autorului divin original (Duhul Sfânt), printr-un scriitor uman, într-un anumit context istoric.
- B. Cred că Biblia a fost scrisă pentru oamenii obișnuiți – pentru toți oamenii! Dumnezeu S-a adaptat pentru a ne vorbi clar într-un anumit context istoric și cultural. Dumnezeu nu ne ascunde adevărul – El vrea ca noi să înțelegem! Așadar, Biblia trebuie interpretată în lumina vremurilor ei, nu a vremurilor noastre. Ea nu ar trebui să însemne pentru noi ceea ce nu a însemnat niciodată pentru cei care au citit-o sau au auzit-o la început. Ea este logică pentru mintea umană medie și folosește forme și tehnici obișnuite de comunicare umană.
- C. Cred că Biblia are un mesaj și un scop unic. Nu se auto-contrazice, deși conține pasaje paradoxale și dificile. Așadar, cel mai bun exeget al Bibliei este însăși Biblia.
- D. Cred că fiecare pasaj (în afară de profeții) are un înțeles și numai unul, bazat pe intenția autorului original inspirat. Deși nu putem fi niciodată absolut siguri că cunoaștem intenția autorului original, mulți indicatori arată în direcția ei:
 1. genul (genul literar) ales pentru exprimarea mesajului
 2. contextul istoric și/sau ocazia care a provocat scrierea
 3. contextul literar al întregii cărți, precum și fiecare capitol literar
 4. modelul (aspectul) literal al fiecărui capitol și raportarea lui la mesajul integral
 5. caracteristicile gramaticale specifice folosite pentru a transmite mesajul
 6. pasaje paralele

Studiul fiecăruia dintre aceste domenii devine obiectul studiului nostru pe pasaje. Înainte de a-mi explica metodologia proprie a citirii de calitate a Bibliei, lasă-mă să schițez câteva dintre metodele inadecvate folosite astăzi care au provocat atât de multe interpretări și care, în consecință, ar trebui evitate:

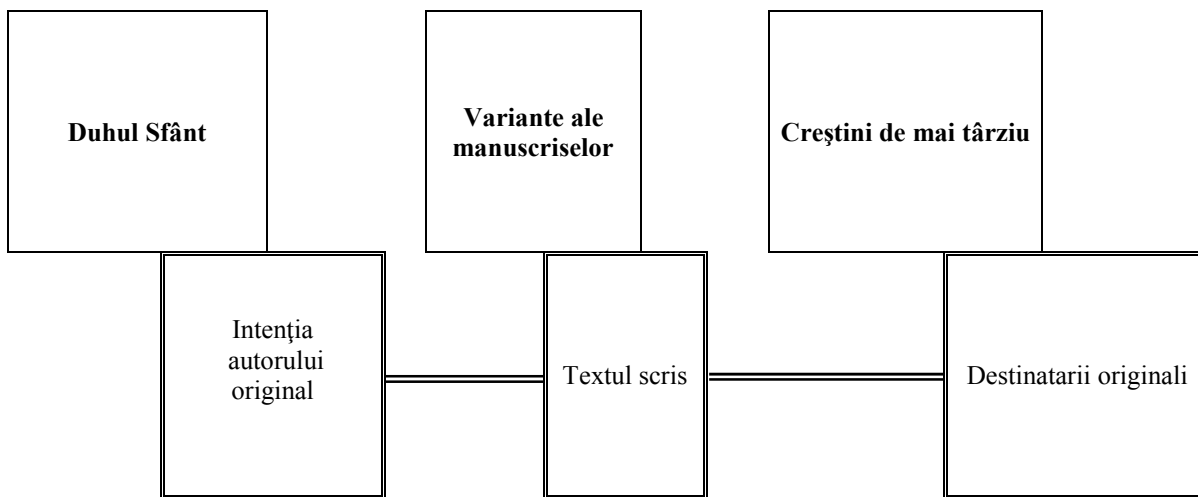
II. Metode neadecvate

- A. Ignorarea contextului literar al cărților Bibliei și folosirea fiecărei fraze, propoziții, sau chiar a cuvintelor individuale ca declarații adevărate, care nu au legătură cu intenția autorului sau cu un context mai larg. Aceasta este numită adesea „exploatarea dovezii.”
- B. Ignorarea contextului istoric al cărților prin înlocuirea lui cu un context istoric presupus care nu are sau are puține dovezi în textul în sine
- C. Ignorarea contextului istoric al cărților și citirea lor ca pe ziarul local de dimineață, scris în primul rând pentru creștinii moderni
- D. Ignorarea contextului istoric al cărților, atribuindu-le un sens alegoric constând într-un mesaj filosofic/teologic care nu are nicio legătură cu primii auditori și cu intenția autorului original
- E. Ignorarea mesajului original prin înlocuirea lui cu teologia unei persoane, cu doctrina preferată sau cu o problemă contemporană care nu are nicio legătură cu scopul autorului original și cu mesajul prezentat. Acest fenomen urmează adesea citirea inițială a Bibliei ca modalitate de întemeiere a autorității vorbitorului. Este numit adesea interpretarea „reacția cititorului” („ce înseamnă textul pentru mine”).

Ce puțin trei componente înrudite pot fi identificate în întregul proces de comunicare umană:

În trecut, pe aceste trei componente s-au bazat diferite tehnici de citire. Dar pentru a susține cu adevărat inspirația unică a Bibliei, este mai adecvată o figură modificată.

În realitate, toate cele trei componente trebuie incluse în procesul de exegeză. Pentru verificare, interpretarea mea se bazează pe primele două componente: autorul original și textul. Probabil reacționez la abuzurile pe care le-am observat: (1) alegorizarea sau spiritualizarea textelor și (2) „reacția cititorului,” interpretarea „ce cred eu că înseamnă.” Abuzul poate apărea la fiecare stadiu. Trebuie să ne verificăm mereu motivele, înclinațiile, tehnicile și aplicațiile. Dar cum le verificăm dacă exegeza nu are granițe, limite sau criterii? În aceste condiții, intenția autorului și structura textului îmi dau niște criterii pentru limitarea domeniului exegezei justificate posibile.

În lumina acestor tehnici de citire inadecvată, care sunt niște posibile abordări ale citirii și exegezei de calitate a Bibliei care să ne ofere un grad de control și consecvență?

III. Posibile abordări ale citirii de calitate a Bibliei

Acum nu analizez tehnicile unice de exegeză a anumitor genuri, ci principiile generale de hermeneutică valabile pentru toate tipurile de texte biblice. O carte bună despre abordarea specifică genurilor e Cum să citim Biblia la maxim, de Gordon Fee și Douglas Stuart, publicată de Zondervan.

Metodologia mea se concentrează inițial asupra cititorului care îl lasă pe Duhul Sfânt să lumineze Biblia prin patru cicluri de citire personală. Asta face ca Duhul Sfânt, textul și cititorul să fie esențiali, nu secundari. De asemenea, acest lucru

protejează cititorul de influența nejustificată a exegeților. Am auzit spunându-se că „Biblia aruncă multă lumină asupra exegezelor.” Acesta nu se vrea a fi un comentariu care să subestimeze valoarea mijloacelor ajutoare de studiu, ci mai degrabă o pledoarie pentru folosirea lor la timpul potrivit.

Trebuie să ne putem susține exegezele cu textul. Cinci domenii ne oferă cel puțin o verificare limitată:

1. contextul istoric al autorului original
2. contextul literar al autorului original
3. structurile gramaticale (sintaxa) alese de autorul original
4. folosirea contemporană a acțiunilor alese de autorul original
5. genul
6. înțelegerea noastră în ceea ce privește pasaje paralele relevante

Trebuie să putem da motivele și logica din spatele exegezei noastre. Biblia este singura noastră sursă de credință și aplicare. Din păcate, adesea, creștinii nu sunt de acord cu ceea ce învață sau afirmă ea. Este o auto-înfrângere să pretindem inspirația Bibliei, apoi creștinii să nu poată fi de acord cu ceea ce învață și cu ceea ce cere ea!

Cele patru cicluri de citire sunt create pentru a ne oferi următoarele modalități de interpretare:

A. Primul ciclu de citire

1. Citește cartea într-o singură traducere. Citește-o din nou într-o traducere diferită, de preferință dintr-o altă metodă de traducere
 - a. cuvânt cu cuvânt (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. echivalentul dinamic (TEV, JB)
 - c. parafrizarea (Biblia pentru viață, Biblia bogată)
2. Caută scopul central al întregii scrieri. Identifică-i tema.
3. Izolează, (dacă e posibil), un ansamblu literar, un capitol, un paragraf sau o propoziție care exprimă clar acest scop sau această temă centrală
4. Identifică genul literar predominant:
 - a. Vechiul Testament
 - a) povestire ebraică
 - b) poezie ebraică (proverb, psalm)
 - c) profeție ebraică (proză, poezie)
 - d) coduri de Lege
 - b. Noul Testament
 - a) povestiri (Evangelii, Faptele Apostolilor)
 - b) pilde (Evangelii)
 - c) scrisori/epistole
 - d) literatură apocaliptică

B. Al doilea ciclu de citire

1. Citește din nou întreaga carte, încercând să identifici teme sau subiecte majore
2. Subliniază temele majore și spune-le pe scurt conținutul, într-o propoziție simplă
3. Verifică-ți afirmația rezultată și liniile generale cu mijloace ajutoare de studiu

C. Al treilea ciclu de citire

1. Citește din nou întreaga carte, încercând să identifici contextul istoric și ocazia specifică a scrierii chiar din Biblie
2. Enumeră chestiunile istorice menționate în cartea din Biblie
 - a. autorul
 - b. data
 - c. destinatarii
 - d. motivul anume al scrierii
 - e. aspecte ale contextului cultural care au legătură cu scopul scrierii
 - f. referințe la oameni și evenimente istorice
3. Extinde-ți schița la nivelul paragrafului pentru acea parte a cărții biblice pe care o interpretezi. Asta poate însemna câteva capitole sau paragrafe. Acest lucru îți dă posibilitatea de a urma logica autorului original și modelul textului.
4. Verifică-ți contextul istoric folosind mijloace ajutoare de studiu

D. Al patrulea ciclu de citire

1. Citește din nou capitolul literar specific în câteva traduceri
 - a. cuvânt cu cuvânt (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. echivalentul dinamic (TEV, JB)
 - c. parafrizarea (Biblia pentru viață, Biblia bogată)
2. Caută structuri literare sau gramaticale
 - 1) expresii repetate Efeseni 1:6,12,13
 - 2) structuri gramaticale repetate Romani 8:31
 - 3) concepții diferite

3. Enumeră următoarele elemente:
 - a. termeni semnificativi
 - b. termeni neobișnuiți
 - c. structuri gramaticale importante
 - d. anumite cuvinte, propoziții și fraze dificile
4. Caută pasaje paralele relevante
 - a. caută cel mai clar pasaj cu învățătură pe subiectul tău folosind:
 - 1) cărți de „teologie sistematică”
 - 2) Biblii cu referințe
 - 3) Concordanțe
 - b. Caută un posibil paradox pe subiectul tău. Multe adevăruri biblice sunt prezentate în perechi dialectale. Multe conflicte denominaționale au apărut din interpretarea pe jumătate a unei tensiuni Biblice. Toată Biblia este inspirată și trebuie să îi căutăm mesajul complet pentru a oferi un echilibru scriptural exegezei noastre.
 - c. Caută paralele în cadrul aceleiași cărți, al aceleiași autor sau al aceleiași gen; Biblia este cel mai bun exeget al ei însăși deoarece are un singur autor, Duhul Sfânt.
5. Folosește mijloace ajutătoare de studiu pentru a-ți verifica observațiile în privința contextului și a împrejurărilor istorice.
 - a. Biblii de studiu
 - b. Enciclopedii biblice, manuale și dicționare
 - c. Introduceri ale Bibliei
 - d. Comentarii biblice (în acest moment al studiului tău lasă comunitatea de credincioși, trecuți și prezenți, să te ajute și să te corecteze în studiul tău.)

IV. Aplicarea exegezei biblice

Acum ne întorcem la aplicare. Ți-ai făcut timp să înțelegi textul în contextul lui original; acum trebuie să îl aplici vieții și culturii tale. Definiția mea pentru autoritatea biblică este următoarea: „înțelegerea a ceea ce spunea autorul biblic original pentru zilele sale și aplicarea aceluși adevăr zilelor noastre.”

Aplicarea trebuie să urmeze interpretarea intenției autorului original în ceea ce privește timpul și logica. Nu putem aplica un pasaj biblic zilelor noastre până nu știm ce spunea pentru zilele lui! Un pasaj biblic nu ar trebui să însemne ce nu a însemnat niciodată!

Schița ta detaliată, la nivelul paragrafului (citește ciclul numărul 3), te va călăuzi. Aplicarea ar trebui făcută la nivelul paragrafului, nu al cuvântului. Cuvintele, propozițiile și frazele au înțeles doar în context. Singura persoană inspirată implicată în procesul de exegeză este autorul original. Noi urmăm doar călăuzirea lui iluminată de duhul Sfânt. Dar iluminarea nu înseamnă inspirație. Pentru a spune „așa vorbește Domnul” trebuie să fim plini de intenția autorului original. Aplicarea trebuie să aibă legătură în mod specific cu intenția generală a întregii scrieri, cu ansamblul literar specific și cu nivelul paragrafului, prin dezvoltare.

Nu lăsa chestiunile contemporane să interpreteze Biblia; lasă Biblia să vorbească! Acest lucru ne poate cere să deducem principii din text. Asta este valabil dacă textul susține un principiu. Din păcate, de multe ori principiile noastre sunt doar atât – principii „noastre”, nu ale textului.

Este important să nu uităm că în aplicarea Bibliei, (cu excepția profețiilor), un anumit text biblic are un singur înțeles. Acel înțeles are legătură cu intenția autorului original și cu felul în care a exprimat o criză sau o nevoie în vremurile lui. Din acest înțeles unic pot fi derivate multe aplicații posibile. Aplicația va fi bazată pe nevoile destinatarilor, dar trebuie să aibă legătură cu înțelesul autorului original.

V. Aspectul spiritual al exegezei

Până aici am discutat procesul logic și textual implicat în exegeză și aplicare. Acum lasă-mă să-ți prezint pe scurt aspectele spirituale ale exegezei. Pe mine m-a ajutat următoarea listă:

- A. Roagă-te pentru ajutorul Duhului Sfânt (conform I Corinteni 1:26-2:16)
- B. Roagă-te pentru iertarea ta și pentru curățare de păcatele știute (conform I Ioan 1:9)
- C. Roagă-te pentru o dorință mai aprinsă de a-l cunoaște pe Dumnezeu (conform Psalmilor 19:7-14; 42:1 și următoarele.; 119:1 și următoarele)
- D. Aplică imediat vieții tale o nouă pătrundere
- E. Rămâi smerit și ascultător.

Este foarte greu să păstrăm echilibrul între procesul logic și călăuzirea spirituală a Duhului Sfânt. Pe mine m-au ajutat următoarele versete să le echilibrez pe cele două:

- A. *Răsucirea Scripturii*, de James W. Sire, pp. 17-18. Iluminarea vine în mințile oamenilor lui Dumnezeu – nu doar în cele ale elitelor spirituale. În creștinismul biblic nu există clasa guru, clasa celor iluminați, nici oameni prin care trebuie să vină toată interpretarea adecvată. Și astfel, în timp ce duhul Sfânt dă daruri speciale de înțelepciune, cunoaștere și discernământ spiritual, nu îi numește pe acești creștini să fie singurii exegeți

competenți ai Cuvântului Său. Depinde de fiecare dintre oamenii Lui să învețe, să judece și să discernă în legătură cu Biblia, care este autoritatea chiar și peste cei cărora Dumnezeu le-a dat abilități speciale. Pe scurt, presupunerea pe care o fac în întreaga carte este aceea că Biblia este revelarea adevărată a lui Dumnezeu în fața întregii omeniri, că ea este autoritatea supremă peste toate chestiunile despre care vorbește, că nu e un mister total, ci poate fi înțeleasă în mod adecvat de oamenii obișnuiți din fiecare cultură.

- B. *Interpretarea Biblică protestantă*, găsită în Bernard Ramm, despre Kierkegaard, p. 75. După Kierkegaard, studiul gramatical, lexical și istoric al bibliei era necesar, dar preliminar adevăratei citiri a Bibliei. „Pentru a citi Biblia ca *Cuvântul lui Dumnezeu*, o persoană trebuie să o citească cu inima la gură, pe vârful degetelor, cu așteptări aprinse, în conversație cu Dumnezeu. A o citi indiferent, nepăsător, academic sau profesional nu înseamnă a citi Cuvântul lui Dumnezeu. Dacă cineva o citește ca și cum ar citi o scrisoare de dragoste, atunci o citește ca pe Cuvântul lui Dumnezeu.”
- C. *Relevanța Bibliei*, de H. H. Rowley, p. 19 „Nu doar înțelegerea intelectuală a Bibliei, cu toate că e completă, îi poate stăpâni comorile. Nu desconsidera o asemenea înțelegere, deoarece ea este esențială pentru o înțelegere deplină. Dar trebuie să ducă la o înțelegere spirituală a comorilor spirituale ale acestei Cărți, dacă este să fie deplină. Iar pentru acea înțelegere spirituală uneori este nevoie de mai mult decât agerime intelectuală. Lucrurile spirituale sunt înțelese spiritual, iar cel care studiază Biblia are nevoie de o atitudine de receptivitate spirituală, o dorință de a-L găsi pe Dumnezeu și de a se preda Lui, dacă e să treacă dincolo de studiul său științific, în moștenirea mai bogată a acestei Cărți, cea mai grozavă dintre toate.”

VI. Metoda comentariului

Ghidul de studiu al comentariului e menit să îți susțină procedurile exegetice în următoarele moduri:

- A. Fiecare carte este inițiată de o scurtă schiță exegetică. După ce ai aplicat „ciclul de citire numărul 3”, verifică aceste informații.
- B. Privirile contextuale se găsesc la începutul fiecărui capitol. Asta te va ajuta să vezi felul în care este structurat fiecare capitol literar.
- C. La începutul fiecărui capitol sau al fiecărui ansamblu literar important, în câteva traduceri moderne sunt date diviziunile paragrafului și titlurile lor descriptive:
 - 1. varianta Societății Biblice Grecești Unite, ediția a patra revizuită (UBS4)
 - 2. Noua Biblie americană standard, revizuită în 1995 (NASB)
 - 3. Noua versiune King James (NKJV)
 - 4. Noua versiune standard revizuită (NRSV)
 - 5. Versiunea Englezească Actuală (TEV)
 - 6. Biblia Ierusalim (JB)Diviziunea paragrafelor nu este inspirată. Ele trebuie să fie stabilite din context. Comparând câteva traduceri moderne din câteva concepții de traducere și din câteva perspective teologice, putem analiza structura intenționată de mintea autorului original. Fiecare paragraf conține un adevăr important. El a fost numit „tema frazei” sau „ideea centrală a textului.” Acest gând uniformizant este cheia spre exegeza corectă din punct de vedere istoric și gramatical. Nimeni nu ar trebui să facă exegeză, să predice sau să dea învățătură vreodată pe mai puțin de un paragraf! De asemenea, nu uita că fiecare paragraf are legătură cu paragrafele dimprejurul lui. De aceea este atât de importantă o schiță la nivel de paragraf a întregii cărți. Trebuie să putem urma curgerea logică a subiectului adresat de autorul original inspirat.
- D. Notițele lui Bob urmăresc o abordare verset cu verset a exegezei. Aceasta ne forțează să urmărim gândurile autorului original. Notițele ne dau informații din câteva domenii:
 - 1. contextul literar
 - 2. pătrunderile istorice și culturale
 - 3. informații gramaticale
 - 4. studiul cuvintelor
 - 5. pasaje paralele relevante
- E. În anumite momente ale exegezei, textul tipărit al Noii versiuni americane standard (revizuită în 1995) va fi completat cu traduceri ale altor câteva versiuni moderne:
 - 1. Noua versiune King James (NKJV), care urmează manuscrisul literal al „Textus Receptus.”
 - 2. Noua versiune standard revizuită (NRSV), care este o ediție revizuită cuvânt cu cuvânt a Consiliului Național al Bisericilor ale Versiunii Standard Revizuite.
 - 3. Versiunea Englezească Actuală (TEV), o traducere dinamică echivalentă a Societății Biblice Americane.
 - 4. Biblia Ierusalim (JB), o traducere englezească bazată pe o traducere dinamică echivalentă a catolicilor francezi
- F. Pentru cei care nu știu să citească în limba greacă, compararea versiunilor englezești poate ajuta la identificarea problemelor în text.
 - 1. variații ale manuscrisului
 - 2. sensuri diferite ale cuvintelor
 - 3. texte și structuri dificile din punct de vedere gramatical

4. texte ambigue

Deși traducerile englezești nu pot rezolva aceste probleme, le etichetează ca subiecte de studiu mai profund și mai amănunțit.

- G. În încheierea fiecărui capitol sunt date subiecte relevante de discuție care încearcă să conducă la probleme majore de exegeză ale capitolului respectiv.

INTRODUCERE ÎN FAPTELE APOSTOLILOR

AFIRMAȚII INTRODUCTIVE

- A. Faptele apostolilor formează o legătură indispensabilă între descrierile vieții lui Isus (Evangheliile), propovăduirea lor în Faptele apostolilor, exegeza lor și aplicarea Noului Testament în scrisorile apostolice.
- B. Biserica primară a dezvoltat și a răspândit două colecții de scrieri ale Noului Testament: (1) Evangheliile (cele patru Evanghelii) și (2) Apostolul (scrisorile lui Pavel). În orice caz, cu primele erezii cristologice ale secolului al doilea, valoarea cărții Faptele apostolilor a devenit evidentă. Faptele apostolilor descoperă conținutul și scopul predicării apostolice (*kerygma*) și rezultatele uimitoare ale Evangheliei.
- C. Acuratețea istorică a cărții Faptele apostolilor a fost accentuată și confirmată de descoperirile arheologice moderne, în special în legătură cu titlurile oficialilor guvernamentali romani (de exemplu *stratēgoi*, 16:20, 22, 35, 36 [folosit de asemenea pentru căpitanii templului, Luca 22:4, 52; Faptele apostolilor 4:1; 5:24-26]; *politarchas*, 17:6,8; și *prōtō*, Fapte 28:7, conform lui A. N. Sherwin-White în cartea *Societatea și legea romană în Noul Testament*). Luca prezintă tensiunile din cadrul Bisericii primare, chiar și cearta dintre Pavel și Barnaba (conform Faptelor apostolilor 15:39). Asta reflectă o scriere istorică/teologică corectă, echilibrată, documentată.
- D. Titlul cărții se găsește în forme ușor diferite în textele din greaca veche
1. Manuscrisul κ (Sinaiticus), Tertullian, Didymus, și Eusebiu au “Fapte” (ASV, NIV)
 2. Manuscrisele B (Vatican), D (Bezae) într-o subscripție, Irenaeus, Tertullian, Cyrian, și Athanasius au “Faptele apostolilor” (KJV, RSV, NEB)
 3. Manuscrisele A2 (prima corecție a lui Alexandrinus), E, G, și Chrysostom au „Faptele Sfinților Apostoli”. E posibil ca cuvintele grecești *praxeis*, *praxis* (acțiuni, căi, comportament, fapte, obiceiuri) să reflecte un vechi gen literar mediteranean care denotă viețile și acțiunile oamenilor celebri și influenți (de exemplu Ioan, Petru, Ștefan, Filip, Pavel). Probabil la început cartea nu a avut niciun titlu (ca Evanghelia lui Luca).
- E. Există două tradiții textuale ale cărții Faptele apostolilor. Cea mai scurtă este cea alexandrină (MSS P45, P74, κ , A, B, C). Familia vestică a manuscriselor (P29, P38, P48 și D) pare să includă mult mai multe detalii. Nu se știe sigur dacă au fost adăugate de autor sau au fost inserții ulterioare ale scribilor, bazate pe tradițiile Bisericii primare. Cei mai mulți cercetători ai textului cred că manuscrisele vestice conțin adăugiri ulterioare, deoarece (1) îndreaptă sau încearcă să explice texte neobișnuite sau dificile; (2) adaugă detalii; (3) adaugă sintagme specifice pentru a-L reliefa pe Isus ca fiind Cristosul și (4) nu sunt citate de niciunul dintre scriitorii creștini, niciodată în primele trei secole (conform lui F. F. Bruce, *Faptele apostolilor: Textul grecesc*, pp. 69-80). Pentru o argumentare mai detaliată consultă Un comentariu literal al Noului Testament grecesc, de Bruce M. Metzger, publicat de United Bible Societies, pp. 259-272.

Datorită numărului mare de adăugări ulterioare, acest comentariu nu va analiza toate opțiunile textuale. Dacă o variantă a textului este importantă pentru exegeză, atunci și nu mai atunci va fi analizată în acest comentariu.

AUTORUL

- A. Cartea este anonimă, dar este foarte evident faptul că autorul este Luca.
1. sintagmele unice și surprinzătoare „noi” (16:10-17 [a doua călătorie misionară la Filipii]; 20:5-15; 21:1-18 [sfârșitul celei de-a treia călătorii misionare] și 27:1-28:16 [Pavel trimis ca prizonier la Roma]) îl implică puternic pe Luca în calitate de autor.
 2. legătura dintre cea de-a treia Evanghelie și Faptele apostolilor este evidentă când comparăm Luca 1:1-4 cu Faptele apostolilor 1:1-2.
 3. Luca, un doctor dintre neamuri e menționat ca însoțitor al lui Pavel în Coloseni 4:10-14, Filimon 24 și în 2 Timotei 4:11. Luca este singurul autor dintre Neamuri al Noului Testament.
 4. mărturia unanimă a Bisericii Primare spune că autorul este Luca
 - a. fragmentul muratorian (180-200 D. Cr. din Roma, spune „însoțit de Luca, doctorul”)
 - b. scrierile lui Irenaeus (130-200 D. Cr.)
 - c. scrierile lui Clement din Alexandria (156-215 D. Cr.)
 - d. scrierile lui Tertullian (160-200 D. Cr.)
 - e. scrierile lui Origen (185-254D. Cr.)
 4. Dovezile interne ale stilului și ale vocabularului (în special termeni medicali) confirmă faptul că Luca este autorul (Sir William Ramsay și A. Harnack)
- B. Avem trei surse de informații despre Luca
1. cele trei pasaje din Noul Testament (Coloseni 4:10-14, Filimon 24 și în 2 Timotei 4:11) și însăși cartea Faptele apostolilor
 2. prologul scris de Anti-Marcion cărții Luca în secolul al doilea (160-180 D. Cr.)

3. Eusebiu, istoricul Bisericii primare din secolul al patrulea, în cartea sa *Istoria ecleziastică*, 3:4, spune: „Luca, locuitor al Antiohului și doctor de profesie, însoțindu-l în principal pe Pavel și mai puțin pe restul apostolilor, ne-a lăsat exemplul acelei vindecări a sufletelor pe care le-a câștigat în două cărți inspirate, Evanghelia și Faptele apostolilor.”
4. Aceasta este o descriere complexă a lui Luca:
 - a. unul dintre Neamuri (enumerat în Coloseni 4:12-14, alături de Epafra și Dima, nu de evreii care ajutau)
 - b. din Antiohia sau din Siria (prologul lui Anti-Marcion la Luca) sau din Filipi, din Macedonia (Sir William Ramsay despre Faptele apostolilor 16:19)
 - c. doctor (conform Coloseni 4:14) sau cel puțin un om cu o educație foarte înaltă
 - d. s-a convertit în mijlocul vieții lui de adult, după înființarea bisericii din Antiohia (prologul lui Anti-Marcion)
 - e. însoțitorul lui Pavel în călătorii (sintagmele „noi” din Faptele apostolilor)
 - f. necăsătorit
 - g. a scris cea de-a treia Evanghelie și Faptele apostolilor (introducere, stil și vocabular asemănător)
 - h. a murit la vârsta de optzeci și patru de ani, la Boeotia.
- C. Provocări în ceea ce privește autoritatea lui Luca
 1. Pavel, predicând pe dealul Marte din Atena, folosește categorii și termeni filosofici grecești pentru a forma o bază comună (conform Faptelor apostolilor 17), dar în Romani 1:2 Pavel pare să privească orice „temelie comună” (natura, martorul interior muritor) ca fiind inutilă.
 2. Predicarea și comentariile lui Pavel din Faptele apostolilor îl descrie ca un creștin evreu care îl ia în serios pe Moise, dar epistolele lui Pavel subestimează Legea, ca fiind problematică și trecătoare.
 3. predicarea lui Pavel din Faptele apostolilor nu are atenția escatologică pe care o au cărțile lui precedente.
 4. acest contrast de termeni, stiluri și accentuări este interesant, dar nu concludiv. Aplicând aceleași criterii Evangheliilor, Isus din Sinoptici vorbește foarte diferit de Isus al lui Ioan. Cu toate acestea, foarte puțini cercetători ar nega faptul că ambele reflectă viața lui Isus.
- D. Când vorbim despre autorul Faptelor apostolilor este crucial să vorbim despre sursele lui Luca, deoarece mulți cercetători (de exemplu C. C. Torrey) cred că Luca a folosit documente de origine aramaică (sau tradiții orale) pentru multe dintre primele cincisprezece capitole. Dacă acest lucru este adevărat, atunci Luca este un editor al acestui material, nu un autor. Chiar și în ultimele predici ale lui Pavel, Luca ne dă doar un rezumat al cuvintelor lui Pavel, nu prezentări exacte. Folosirea surselor de către Luca este o problemă la fel de importantă ca și calitatea lui de autor al cărții.

DATA

- A. Există multe discuții și contradicții în ceea ce privește perioada scrierii Faptelor apostolilor, dar evenimentele în sine acoperă perioada cuprinsă între anii 30 și 63 D. Cr. (Pavel a fost eliberat din închisoarea din Roma la mijlocul anilor 60, apoi arestat din nou și executat în timpul domniei lui Nero, probabil în timpul persecuțiilor din anul 65 D. Cr.).
- B. Dacă ne asumăm natura apologetică a cărții în ceea ce privește guvernul roman, atunci a fost scrisă (1) înainte de anul 64 D. Cr. (începutul persecuției lui Nero asupra creștinilor din Roma) și/sau (2) în legătură cu revolta evreilor din 66-73 D. Cr.
- C. Dacă încercăm să legăm succesiv Faptele apostolilor de Luca, atunci data scrierii Evangheliei influențează data scrierii Faptelor apostolilor. Deoarece căderea Ierusalimului sub Tit în anul 70 D. Cr. este profețită (ex. în Luca 21), dar nu este descrisă, pare să ceară o dată de dinainte de anul 70 D. Cr. Dacă este așa, atunci Faptele apostolilor, scrisă ca o continuare, trebuie să fie datată undeva după Evanghelie.
- D. Dacă cineva este deranjat de finalul abrupt, (cu Pavel încă în închisoare la Roma, F. F. Bruce), atunci este preferată o dată legată de sfârșitul primei întemnițări romane a lui Pavel.
- E. Unele date istorice legate de evenimentele istorice prezentate în Faptele apostolilor:
 1. foametea răspândită din timpul domniei lui Cladius (Faptele apostolilor 11:28, 44-48 D. Cr.)
 2. moartea lui Irod Agripa I (Faptele apostolilor 12:20-23, 44 D. Cr. [primăvara])
 3. proconsulatul lui Sergius Paulus, (Faptele apostolilor 13:7, numit în 53 D. Cr.)
 4. exilarea evreilor din Roma de către Claudius (Faptele apostolilor 18:2, 49 D. Cr. [?])
 5. proconsulatul lui Galion, Faptele apostolilor 18:12 (51 sau 52 D. Cr. [?])
 6. proconsulatul lui Felix, (Faptele apostolilor 23:26; 24:27, 52-56 D. Cr. [?])
 7. înlocuirea lui Felix cu Festus (Faptele apostolilor 24:27, 57-60 D. Cr. [?])
 8. oficialii romani din Iudeea
 - a. Procurori
 - 1) Ponțiu Pilat, 26-36 D. Cr.
 - 2) Marcellus, 36-37 D. Cr.
 - 3) Marulus, 37-41 D. Cr.
 - b. În anul 41 D. Cr., modelul de procuror din administrația romană s-a schimbat în modelul empiric. În 41 D. Cr., guvernatorul roman Claudius, l-a numit pe Irod Agripa I.

- c. După moartea lui Irod Agripa I, în anul 44 D. Cr., modelul de procuror a fost reînființat până în anul 66 D. Cr.
- 1) Antonius Felix
 - 2) Procius Festus

SCOPUL ȘI STRUCTURA

- A. Unul dintre scopurile cărții Faptele apostolilor a fost acela de a atesta creșterea rapidă a numărului adepților lui Isus din rădăcini ebraice la o lucrare răspândită în lumea întreagă, de la odaia încuiată de sus până în palatul lui Cezar:
- A. Acest model geografic urmează Faptele apostolilor 1:8, care este Marea Trimitere a Faptelor apostolilor (Matei 28:19-20).
- B. Această expansiune geografică este exprimată în mai multe moduri:
- a. Folosind orașe mari și granițe naționale. În Faptele apostolilor sunt menționate 32 de țări, 54 de orașe, 9 insule mediteraneene.
 - b. Folosind persoane-cheie. Faptele apostolilor aproape că poate fi împărțită în două jumătăți: lucrările lui Petru și ale lui Pavel. În Faptele apostolilor sunt menționate peste 95 de persoane, dar cele mai importante sunt: Petru, Ștefan, Filip, Barnaba, Iacov și Pavel.
 - c. În Faptele apostolilor apar în mod repetat două sau trei forme literare care par să reflecte încercarea conștientă a autorului asupra structurii:

(1) fraze sumare	(2) afirmații ale creșterii	(3) folosirea numerelor
1:1 - 6:7 (în Ierusalim)	2:47	3:41
6:8 - 9:31 (în Palestina)	5:14	4:4
9:32 - 12:24 (spre Antiohia)	6:7	5:14
12:25 - 15:5 (spre Asia Mică)	9:31	6:7
16:6 - 19:20 (spre Grecia)	12:24	9:31
19:21 - 28:31 (spre Roma)	16:5	11:21,24
	19:20	12:24
		14:1
		19:20
- B. Evident, cartea Faptele apostolilor are legătură cu neînțelegerea care a înconjurat moartea lui Isus pentru trădare. Aparent, Luca le scrie neamurilor (lui Teofil, probabil un oficial roman). El folosește (1) discursurile lui Petru, al lui Ștefan și al lui Pavel pentru a demonstra ticăloșenia evreilor și (2) siguranța oficialilor guvernamentali romani față de creștinism. Romanii nu aveau de ce să se teamă în ceea ce-i privește pe adepții lui Isus.
1. Discursuri ale liderilor creștini
 - a. Petru, 2:14-40; 3:12-26; 4:8-12; 10:34-43
 - b. Ștefan, 7:1-53
 - c. Pavel, 13:10-42; 17:22-31; 20:17-25; 21:40-22:21; 23:1-6; 24:10-21; 26:1-29.
 2. Contacte cu oficialii guvernamentali
 - a. Ponțiu Pilat, Luca 23:13-25
 - b. Sergius Paulus, Faptele apostolilor 13:7,12
 - c. Dregătorii din Filipi, Faptele apostolilor 16:35-40
 - d. Galion, Faptele apostolilor 18:12-17
 - e. Dregătorii din Efes, Faptele apostolilor 19:23-41 (în special v. 31)
 - f. Claudius Lisias, Faptele apostolilor 23:29
 - g. Felix, Faptele apostolilor 24
 - h. Porcius Festus, Faptele apostolilor 24
 - i. Agripa II, Faptele apostolilor 26 (în special v. 32)
 - j. Publius, Faptele apostolilor 28:7-10
 3. Comparând predicile lui Petru cu cele ale lui Pavel, este evident că Pavel nu e inovator, ci proclamă cu credință adevăruri apostolice, evanghelice. *Kerygma* este unificată!
- C. Luca nu doar că apără creștinismul în fața guvernului roman, ci îl apără și pe Pavel în fața bisericii neamurilor. Pavel a fost atacat în mod repetat de grupuri de evrei (iudaizatori ai galatenilor, „super apostolii” din 2 Cor. 10-13) și de grupuri eleniste (gnostici dintre coloseni și dintre efeseni). Luca arată normalitatea lui Pavel, descoperindu-i clar inima și teologia în călătoriile și în predicile lui.
- D. Deși Faptele apostolilor nu era menită să fie o carte doctrinară, ea ne prezintă elementele predicării primilor apostoli, pe care C. H. Dodd le-a numit „*Kerygma*” (adevăruri esențiale despre Isus). Asta ne ajută să vedem care credeau ei că sunt lucrurile esențiale ale Evangheliei, în special făcând legătura cu moartea și cu învierea lui Isus.

SUBIECT SPECIAL: *KERIGMA* BISERICII PRIMARE

- A. Promisiunile făcute de Dumnezeu în Vechiul Testament au fost împlinite cu venirea lui Isus Mesia (Faptele apostolilor 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; Romani 1:2-4; 1 Timotei 3:16; Evrei 1:1-2; 1 Petru 1:10-12; 2 Petru 1:18-19).
- B. Isus a fost uns Mesia de către Dumnezeu la botezul Lui (Faptele apostolilor 10:38).
- C. Isus Și-a început lucrarea în Galilea după botezul Lui (Faptele apostolilor 10:37).
- D. Lucrarea Sa a fost caracterizată de facerea binelui și de efectuarea unor lucrări puternice (minuni) prin puterea lui Dumnezeu (Marcu 10:45; Faptele apostolilor 2:22; 10:38).
- E. Mesia a fost crucificat conform scopului veșnic al lui Dumnezeu (Marcu 10:45; Ioan 3:16; Faptele apostolilor 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Romani 8:34; 1 Corinteni 1:17-18; 15:3; Galateni 1:4; Evrei 1:3; 1 Petru 1:2,19; 3:18; 1 Ioan 4:10)
- F. El a fost înviat din morți și s-a arătat apostolilor Lui (Faptele apostolilor 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Romani 8:34; 10:9; I Cor. 15:4-7,12 și următoarele; 1 Tes. 1:10; 1 Tim. 3:16; 1 Petru 1:2; 3:18,21).
- G. Isus a fost înălțat de Dumnezeu și I s-a dat numele „Domn” (Faptele apostolilor 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Rom. 8:34; 10:9; 1 Tim. 3:16; Evrei 1:3; 1 Petru 3:22).
- H. El a dat Duhul Sfânt pentru a înființa noua comunitate a lui Dumnezeu (Faptele apostolilor 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; 1 Petru 1:12)
- I. El va reveni pentru judecată și pentru restaurarea tuturor lucrurilor (Faptele apostolilor 3:20-21; 10:42; 17:31; I Cor. 15:20-28; 1 Tes. 1:10).
- J. Toți cei care aud mesajul ar trebui să se căiască și să fie botezați (Fapte 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Rom. 1:17; 10:9; 1 Petru 3:21).

Această schemă a fost declarația oficială a Bisericii primare deși s-ar putea ca unii scriitori ai Noului Testament să omită o porțiune sau să accentueze alte particularități în predicarea lor. Întreaga Evanghelie a lui Marcu urmează îndeaproape aspectul petrinic al *kerigmei*. Marcu e văzut tradițional ca structurând predicile lui Petru predicate la Roma într-o Evanghelie scrisă. Și Matei, și Luca urmează structura fundamentală a lui Marcu.

- E. Frank Stagg, în comentariul său, *Cartea Faptele apostolilor, prima luptă pentru o Evanghelie fără piedici*, afirmă că scopul este, în primul rând, înaintarea mesajului despre Isus (Evanghelia) dintr-un iudaism național strict la un mesaj universal, pentru toți oamenii. Comentariul lui Stagg se concentrează asupra scopului/scopurilor lui Luca în scrierea Faptelor apostolilor. La paginile 1-18 se găsește un rezumat și o analiză de calitate a diferitelor teorii. Stagg alege să se concentreze asupra termenului „fără nicio piedică” din 28:31, un mod neobișnuit de a încheia o carte, dar și cheia spre înțelegerea accentului pus de Luca pe răspândirea creștinismului care să depășească toate barierele.
- F. Deși Duhul Sfânt e menționat de mai mult de cincizeci de ori în cartea Faptele apostolilor, ea nu este „Faptele Duhului Sfânt.” Sunt unsprezece capitole în care Duhul Sfânt nu e menționat niciodată. El e menționat mai des în prima jumătate a Faptelor apostolilor, în care Luca citează alte surse (posibil scrise la început în aramaică). Cartea Fapte nu este pentru Duhul Sfânt ceea ce sunt Evangheliile pentru Isus! Ea nu intenționează să subestimeze locul Duhului Sfânt, ci să ne ferească să construim o teologie a Duhului Sfânt originară în sau exclusivă din Faptele apostolilor.
- G. Faptele apostolilor nu este menită să ne învețe doctrină (conform lui Fee și Stuart, *Cum să citim Biblia la adevărata ei valoare*, pp. 94-112). Un exemplu în această privință ar fi încercarea de a întemeia o teologie a conversiei din Faptele apostolilor care este sortită eșecului. Ordinea și elementele conversiei diferă în Faptele apostolilor; așadar, care tipar este normativ? Trebuie să căutăm ajutor doctrinar în Epistole.
Oricum e interesant că unii cercetători (Hans Conzelmann) l-au văzut pe Luca reorientând intenționat escatologii iminente ale primului secol cu o abordare răbdătoare a Parousiei întârziate. Acum regatul este aici cu putere, schimbând vieți. Funcționarea Bisericii devine acum scopul, nu o speranță escatologică.
- K. Un alt posibil scop al Faptelor apostolilor este similar Romanilor 9-11: de ce L-au respins evreii pe evreul Mesia și Biserica a devenit în mare parte Neamuri? În câteva locuri în Fapte este afirmată clar natura universală a Evangheliei. Isus îi trimite în toată lumea (1:8). Evreii l-au respins, dar Neamurile l-au acceptat. Mesajul Lui a ajuns la Roma.
- L. E posibil ca scopul lui Luca să fie acela de a arăta că creștinismul ebraic (Petru) și creștinismul neamurilor (Pavel) pot conviețui și pot crește împreună! Nu sunt în competiție, ci unite în evangheliismul mondial.

- M. În ceea ce privește scopul, sunt de acord cu F. F. Bruce (*Noul comentariu internațional*, p. 18), care spune că, deoarece Luca și Faptele apostolilor erau la început o singură carte, prologul cărții Luca (1:1-4) este și prologul cărții Faptele apostolilor. Luca, deși nu e martor ocular la toate evenimentele, le-a cercetat cu grijă și le-a înregistrat cu acuratețe, folosindu-și propriul cadru istoric, literar și teologic.

Așadar, Luca, în Evanghelia și în povestirea lui, vrea să prezinte realitatea istorică și veridicitatea teologică (Luca 1:4) a lui Isus și a Bisericii. S-ar putea ca în centrul Faptelor apostolilor să fie tema împlinirii (fără nicio piedică, conform 28:31, unde este ultimul cuvânt al cărții). Această temă este continuată prin câteva cuvinte și expresii diferite (conform lui Walter L. Liefeld, *Interpretarea Faptelor apostolilor*, pp. 23-24). Evanghelia nu este un gând întârziat, un „plan B” sau un lucru nou. Este planul stabilit dinainte al lui Dumnezeu (conform Faptelor apostolilor 2:23, 3:18, 4:28, 13:29).

GENUL

- A. Faptele apostolilor este pentru Noul Testament ceea ce este Iosua până la 2 Împărați pentru Vechiul Testament: o povestire istorică. Povestirea biblică istorică este faptică, dar accentul este nu pus pe cronologie sau pe prezentarea exhaustivă a evenimentelor. Selectează câteva exemple care explică cine este Dumnezeu, cine suntem noi, cum suntem împărați cu Dumnezeu, cum vrea Dumnezeu să trăim.
- B. Problema cu interpretarea povestirii biblice este că autorii nu au scris în text (1) care este scopul lor, (2) care este principalul adevăr sau (3) cum ar trebui să privim lucrurile prezentate. Cititorul trebuie să se gândească la următoarele întrebări:
1. De ce a fost atestată întâmplarea?
 2. Ce legătură are cu materialul biblic anterior?
 3. Care este adevărul teologic central?
 4. Are semnificație pentru contextul literar? (Ce întâmplări îl precedă sau urmează? A mai fost discutat subiectul în altă parte?)
 5. Cât de cuprinzător este contextul literar? (Uneori o povestire întinsă formează o temă sau un scop teologic.)
- C. Povestirea istorică nu ar trebui să fie singura sursă doctrinară. Uneori sunt prezentate lucruri neînsemnate pentru scopul autorului. Povestirile istorice pot ilustra întâmplări atestate altundeva în Biblie. Simplul fapt că s-a întâmplat ceva nu înseamnă că acel lucru este voia lui Dumnezeu pentru toți oamenii din toate timpurile (de ex. suicid, poligamie, război sfânt, mânuirea șerpilor, etc.).
- D. Cea mai bună discuție sumară despre cum să interpretăm povestirile istorice se află în cartea lui Gordon Fee și a lui Douglas Stuart intitulată *Cum să citim Biblia la adevărata ei valoare*, la pp. 78-93 și 94-112

BIBLIOGRAFIA CONTEXTULUI ISTORIC

Clasicii au scris noi cărți în care plasează cartea Faptele apostolilor în primul secol. Această abordare interdisciplinară a ajutat cu adevărat la înțelegerea Noului Testament. Seria este editată de Bruce M. Minter.

- A. Cartea Faptele apostolilor în contextul ei literar vechi
- B. Cartea Faptele apostolilor în contextul ei greco-roman
- C. Cartea Faptele apostolilor și Pavel în custodia romană
- D. Cartea Faptele apostolilor în Palestina
- E. Cartea Faptele apostolilor în diaspora
- F. Cartea Faptele apostolilor în contextul ei teologic

De asemenea, foarte utile sunt:

1. A. N. Sherwin-White, *Societatea și legea romană în Noul Testament*
2. Paul Barnett, *Isus și apariția creștinismului timpuriu*
3. James S. Jeffers, *Lumea greco-romană*

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 1 (vezi p. vi)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește întreaga cartea biblică odată. Prezintă cu cuvintele tale tema centrală a cărții.

1. tema întregii cărți
2. tipul de literatură (genul)

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 2 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, pp. vi-vii)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește a doua oară întreaga carte biblică odată. Subliniază subiectele principale și exprimă subiectul într-o singură frază.

1. subiectul primului capitol literar
2. subiectul celui de-al doilea capitol literar
3. subiectul celui de-al treilea capitol literar
4. subiectul celui de-al patrulea capitol literar
5. etc.

FAPTELE APOSTOLILOR 1

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Promisiunea Duhului Sfânt 1:1-5	Prolog 1:1-5 Promisiunea Duhului Sfânt	Introducere; Cristos cel înviat 1:1-5	Introducere 1:1-5	Prolog 1:1-5
Înălțarea lui Isus 1:6-11	1:4-8 Isus se înalță la cer 1:9-11	Înălțarea 1:6-11	Isus este înălțat la cer 1:6 1:7-9	Înălțarea 1:6-8 1:9-11
Alegerea înlocuitorului lui Iuda 1:12-14	Părtașia din camera de sus 1:12-14 Alegerea lui Matei	Adunarea celor doisprezece 1:12-14	Înlocuitorul lui Iuda 1:12-14	Grupul de apostoli 1:12-14 Iuda este înlocuit
1:15-26	1:15-26	1:15-26	1:15-17 1:18-19 1:20 1:21-22 1:23-26	1:15-20 1:21-22 1:23-26

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. VII)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei.¹ Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

¹ Deși nu sunt inspirate, împărțirile pe paragrafe reprezintă cheia spre înțelegerea și urmarea intenției autorului original. Fiecare traducere modernă a împărțit și a rezumat paragrafele. Fiecare paragraf conține un subiect, adevăr sau gând central. Fiecare versiune rezumă subiectul respectiv în propriul mod. Citind textul, întreabă-te care traducere se potrivește înțelegerii tale asupra subiectului și asupra împărțirii versetelor.

În fiecare capitol trebuie să citim mai întâi Biblia și să încercăm să îi identificăm subiectele (paragrafele), apoi să comparăm înțelegerea noastră cu versiunile moderte. Doar când înțelegem intenția autorului original urmându-i logica și prezentarea putem înțelege Biblia cu adevărat. Doar autorul original este inspirat – cititorii nu au dreptul să schimbe sau să modifice mesajul. Cititorii Bibliei au responsabilitatea de a aplica adevărul inspirat vremurilor și vieților lor. Observă că toți termenii tehnici și abreviațiile sunt explicate pe larg în Anexa 1, 2 și 3.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

VARIANTA NASB (ACTUALIZATĂ): FAPTELE APOSTOLILOR 1:1-5

1Teofile, în cea dintâi carte a mea, am vorbit despre tot ce a început Isus să facă și să învețe pe oameni, 2de la început până în ziua în care S-a înălțat la cer, după ce, prin Duhul Sfânt, dăduse poruncile Sale apostolilor, pe care-i alesese. 3După patima Lui, li S-a înfățișat viu, prin multe dovezi, arătându-li-Se deseori timp de patruzeci de zile, și vorbind cu ei despre lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu. 4Pe când Se afla cu ei, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte acolo făgăduința Tatălui, "pe care", le-a zis El, "ați auzit-o de la Mine. 5Căci Ioan a botezat cu apă, dar voi, nu după multe zile, veți fi botezați cu Duhul Sfânt."

1:1 „în cea dintâi carte a mea” Acesta este un INDICATIV MEDIAN AORIST, propriu-zis „am făcut.” Luca este autorul evident al Evangheliei lui Luca și al Faptelor apostolilor (compară Luca 1:1-4 cu Faptele apostolilor 1:1-2). Termenul „volum” a fost folosit în limba greacă pentru o povestire istorică. Din punct de vedere tehnic (de ex. în greaca clasică) asta însemna una din cel puțin trei lucrări. Cu siguranță este posibil ca finalul neobișnuit al Faptelor să fie explicat prin planul lui Luca de a scrie un al treilea volum. Unii chiar speculează că este posibil ca ceea ce numim noi „epistole pastorale” (1 Timotei, 2 Timotei și Tit) să fi fost scrise de Luca.

• **„Teofile”** – nume format din (1) „Dumnezeu” (*Theos*) și (2) „iubire frățească” (*philos*). Poate fi tradus „iubitor de Dumnezeu,” „prieten al lui Dumnezeu” sau „iubit de Dumnezeu.”

Titlul „prea alesule” din Luca 1:3 ar putea fi un titlu onorific pentru un oficial guvernamental roman (conform Faptelor apostolilor 23:26, 24:3, 26:25), folosit probabil pentru ordinul evestru al societății romane. Poate că el a fost binefăcătorul propriu-zis pentru scrierea, copierea și distribuirea celor două cărți ale lui Luca. Tardiția bisericească îl numește T. Flavius Clemens, vărul lui Dominițian.

• **„tot ce a început Isus să facă”** – se referă la Evanghelia lui Luca. Este surprinzător că Luca spune „tot” ce a făcut Isus, deoarece Evanghelia lui Luca (la fel ca toate Evangheliile sinoptice) este foarte selectivă în ceea ce prezintă despre viața și învățăturile lui Isus.

1:2 „până în ziua în care S-a înălțat la cer” – sunt folosite câteva cuvinte grecești diferite pentru a prezenta înălțarea lui Isus la cer:

1. *analambanō*, „a se înălța” (Faptele apostolilor 1:2, 11, 22; 1 Timotei 3:16), folosit de asemenea în Septuaginta, pentru luarea lui Ilie la cer și în 1 Macabei 2:58
2. *epairō*, „a înălța, a ridica” (Faptele apostolilor 1:9)
3. *analēpsis* (Luca 9:51, prima formă)
4. *diistēmi*, „a pleca”
5. *anabainō*, „a se înălța” (Ioan 6:62)

Acest eveniment nu este prezentat în Evanghelia lui Matei sau a lui Marcu. Evanghelia lui Marcu se termină la 16:8, dar una dintre cele trei adăugiri ulterioare ale scribilor prezintă evenimentul la 16:9 (*analambanō*).

• **„prin Duhul Sfânt”** – aceasta este prima menționare a Duhului Sfânt, care este atât de important în Faptele apostolilor. În Vechiul Testament, „Duhul lui Dumnezeu” (*ruach*) era o forță care îndeplinea scopul lui YHWH, dar nu aven niciun indiciu că era o persoană (monoteismul Vechiului Testament). Oricum, în Noul Testament este atestată întreaga personalitate și întregul caracter de persoană a Duhului Sfânt.

1. El poate fi hulit (Matei 12:31; Marcu 3:29)
2. ne învață (Luca 12:12; Ioan 14:26)
3. mărturisește (Ioan 15:26)
4. dovedește că suntem vinovați, călăuzește (Ioan 16:7-15)
5. e numit „care” (*hos*, Efeseni 1:14)
6. poate fi întristat (Efeseni 4:30)
7. poate fi stins (1 Tesaloniceni 5:19)

Și textele trinitariene vorbesc de trei persoane (vezi Subiectul special: Trinitatea de la 2:32-33)

1. Matei 28:19
2. 2 Corinteni 13:14
3. 1 Petru 1:2

Duhul Sfânt este legat de activități umane:

1. Faptele apostolilor 15:28
2. Romani 8:26
3. 1 Corinteni 12:11
4. Efeseni 4:30
5. 1 Tesaloniceni 5:15

Rolul Duhului Sfânt este accentuat chiar la începutul Faptelor apostolilor. Rusaliile nu au fost începutul lucrării Duhului Sfânt, ci un nou capitol. Isus a avut mereu Duhul Sfânt. Botezul nu a fost începutul lucrării Duhului Sfânt, ci un nou capitol. Luca pregătește Biserica pentru un nou capitol de lucrare efectivă. Isus încă este punctul central, Suhul Sfânt încă este mijlocul efectiv, iar iubirea Tatălui, iertarea și refacerea tuturor oamenilor creați după chipul Lui este țelul!

● **„dăduse poruncile”** – vorbește despre o informație care nu a fost atestată în Evanghelia lui Luca, ci în Matei 28:18-20 și în Faptele apostolilor 1:8.

● **„poruncile”** – acesta este un PARTICIPIU MEDIAN AORIST (deponent). Unii cercetători cred că se referă la 1:8 (Matei 28:19-20; Luca 24:45-47, 24:49). Biserica are o funcție dublă: (1) evanghelizarea și maturizarea până la asemănarea cu Cristos. Fiecare creștin trebuie să aștepte puterea lui Dumnezeu și înzestrarea pentru a le îndeplini; (2) alții cred că vorbește despre „așteptarea la Ierusalim a venirii Duhului Sfânt și a primirii puterii Lui” (v.4; Luca 24:49).

● **„apostolilor”** – vezi schița cu numele apostolilor la 1:13.

● **„pe care-i alesese”** – „ales” (*eklegō*, INDICATIV MEDIAN AORIST) este folosit cu două sensuri. De obicei, în Vechiul Testament, vorbește despre slujbă, nu despre mântuire, dar în Noul Testament se referă de obicei la mântuirea sufletului. Aici pare să vorbească despre ambele idei (Luca 6:13).

1:3 „li S-a înfățișat viu” – vorbește probabil despre cele trei apariții ale lui Isus în odaia de sus în fața întregului grup în duminici succesive seara, dar ar putea vorbi și despre alte apariții (1 Corinteni 15:5-8). Învierea lui Isus este de o importanță crucială pentru veridicitatea Evangheliei (2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:35; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; și în special 1 Corinteni 15:12-19,20). Urmează o schiță ale aparițiilor de după înviere, făcută de Paul Barnett, în *Isus și apariția creștinismului timpuriu*, p. 185.

Ioan	Matei	Luca	1 Corinteni
<i>Apariții în Ierusalim</i>			
Mariei (Ioan 20:15)	Femeilor (Mat. 28:9)	Lui Simon (Luca 24:34) Celor doi în drumul spre Emaus (Luca 24:15) Apostolilor (Luca 24:34)	Lui Cefa (1 Cor. 15:5) Celor 12 (1 Cor. 15:5)
În fața a zece dintre apostoli (Ioan 20:17) În fața a unsprezece dintre apostoli (Ioan 20:26)			
<i>Apariții în Galilea</i>			
În fața a șapte dintre apostoli (Ioan 21:1)	Apostolilor (Mat. 28:16-20)		În fața a mai mult de 500 de creștini (1 Cor. 15:6; posibil în legătură cu Matei 28:16- 20) Lui Iacov (1 Cor. 15:7)
<i>Apariții la Ierusalim</i>			
		La Înălțare (Luca 24:50-51)	Tuturor apostolilor (1 Cor. 15:7)

- **NASB, NRSV, NIV „prin multe dovezi convingătoare”**
NKJV „prin multe dovezi de necontestat”
TEV „de multe ori în modalități dincolo de orice îndoială”
NJB „prin multe demonstrații”

Cuvântul *tekmērion* e folosit doar aici în Noul Testament. În *Vocabularul Testamentului grecesc*, de Moulton și Milligan, la p. 628, există o discuție bună despre termenii folosiți în literatura greacă, unde înseamnă „dovezi demonstrative.” Termenul mai este folosit și în Proverbele lui Solomon 5:11; 19:3 și în 3 Macabei 3:24.

● **„după patima Lui”** – creștini evrei au acceptat foarte greu acest aspect al Evangheliei (conform 1 Cor. 1:23). Patimile lui Mesia sunt menționate în Vechiul Testament (Geneza 3:15; Psalmul 22; Isaia 53; și observă în Luca 24:45-47). Aceasta era o afirmație teologică importantă a predicării apostolice (*kerygma*; vezi subiectul special de la 2:13).

Ulterior Luca folosește INFINITIVUL ACTIV AORIST al lui *paschō* (a suferi) pentru a vorbi despre crucificarea lui Isus (Luca 9:22, 17:25, 22:15, 24:26,46; Faptele apostolilor 1:3, 3:18, 9:16, 17:3). Este posibil ca Luca să fi luat asta din Evanghelia lui Marcu (compară cu 8:31).

● **„li S-a înfățișat”** – în Noul Testament avem zece sau unsprezece prezentări ale aparițiilor lui Isus de după înviere. Dar acestea sunt exemple reprezentative, nu lista definitivă. Se pare că Isus a venit și a plecat în acea perioadă, dar nu a stat cu niciun grup.

● **„timp de patruzeci de zile”** – aceasta este o expresie din Vechiul Testament pentru un timp nedefinit, mai lung de o lună. Aici are legătură cu perioada dintre Paștele evreiesc și Rusaliiile (care este de cincizeci de zile). Luca este singura sursă a acestei informații. Deoarece problema importantă nu este data înălțării (care nu a fost consemnată de scriitorii creștini până în secolul al patrulea D. Cr.), numărul trebuie să aibă un alt scop. Ar putea avea legătură cu Moise pe muntele Sinai, cu poporul Israel în pustie, cu ispitirea lui Isus, sau pur și simplu nu știm, dar este evident că nu data însăși este problema.

● **„vorbind cu ei despre lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu”** – gnosticii au pretins că Isus a dezvăluit informații secrete grupului lor în perioada dintre Paște și Rusalii. Cu siguranță aceasta este o minciună. Dar întâlnirea cu cei doi în drumul spre Emaus este un exemplu relevant al învățării lui Isus de după înviere. Eu cred că Isus Însuși le-a arătat liderilor din Vechiul Testament profețiile și textele legate de viața, de moartea, de învierea și de a doua venire a Lui. Vezi subiectul special: venirea Împărăției lui Dumnezeu.

SUBIECT SPECIAL: ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU

În Vechiul Testament, YHWH era privit ca Împăratul lui Israel (1 Sam. 8:7; Ps. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Isa. 43:15; 44:4,6), iar Meisa ca regele ideal (Ps. 2:6). Odată cu nașterea lui Isus în Betleem (6-4 Î. Cr.), Împărăția lui Dumnezeu s-a despărțit în istoria omenirii cu o nouă putere și mântuire (noul legământ, Ieremia 31:31-34; Ezechel 36:17-36). Ioan Botezătorul a proclamat apropierea Împărăției (Matei 3:2; Matei 1:15). Isus a spus clar că Împărăția este în el și în învățăturile Lui (Matei 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Marcu 12:34; Luca 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Cu toate acestea, Împărăția va veni (Matei 16:28; 24:14; 26:29; Marcu 9:1; Luca 21:31; 22:16,18).

În paralelele sinoptice dintre Marcu și Luca găsim sintagma „împărăția lui Dumnezeu.” Acest subiect comun al învățăturilor lui Isus implica împărăția lui Dumnezeu prezentă în inima fiecărui om, care într-o zi va fi desăvârșită pe întregul pământ. Acest lucru este reflectat în rugăciunea lui Isus din Matei 6:10. Cartea Matei, scrisă evreilor, prefera sintagma care nu folosea numele lui Dumnezeu (împărăția cerului), pe când Marcu și Luca, scrise pentru neamuri, folosea denumirea comună, incluzând numele zeităților.

Această tensiune este provocată de cele două veniri ale lui Cristos. Vechiul Testament s-a concentrat doar asupra unei veniri a lui Mesia ales de Dumnezeu – o venire militară, glorioasă, cu scopul de a judeca – dar Noul Testament ne arată că El a venit prima dată ca robul care pătimește din Isaia 53 și ca regele umil din Ezechel 9:9. Cele două perioade ale evreilor, perioada de răutate și noua perioadă de neprihănire s-au suprapus. Isus domnește acum în inimile credincioșilor, dar va domni într-o zi peste întreaga creație. El va veni cum a profetizat Vechiul Testament. Creștinii trăiesc în „deja” versus „nu încă” al împărăției lui Dumnezeu (Gordon D. Fee și Douglas Stuart, *Cum să citești Biblia la adevărata ei valoare*, pp. 131-134)

1:4

NASB „adunându-i laolaltă”
 NKJV „fiind adunat împreună cu ei”
 NRSV „în timp ce stătea cu ei”
 TEV „când s-au adunat ei”
 TEVa „în timp ce stătea cu ei”
 TEVb, NIV „în timp ce mânca cu ei”
 NJB, KNOX „în timp ce era cu ei la masă”

Versetele 4-5 folosesc o apariție a lui Isus ca exemplu al uneia dintre cele câteva apariții și dovezi. Cuvântul *sunalizomenos* poate fi rostit diferit. Rostirea îi schimbă sensul.

1. cu „a” lung – a se aduna
2. cu „ă” scurt – a mânca (literal „cu sare”)
3. „au” diftong – a sta cu

Nu se știe sigur care a vrut să se spună, dar Luca 24:41-43 (Ioan 21) îl prezintă pe Isus mâncând cu grupul de apostoli, ceea ce ar fi fost o dovadă a trupului Său înviat (v. 3).

- **„să nu se depărteze de Ierusalim”** – acest lucru este atestat în Luca 24:49. Prima parte a Faptelor apostolilor este o reluare a sfârșitului Evangheliei lui Luca, o modalitate literară posibilă de a lega cele două cărți.

- **„ci să aștepte acolo făgăduința Tatălui”** – în 2:16-21, Petru face legătura dintre acest lucru și profeția escatologică din Ioel 2:28-32. Ei au așteptat zece zile până la Rusalii. Luca l-a numit intenționat pe Duhul Sfânt „făgăduința Tatălui” (compară Luca 4:49; Faptele apostolilor 2:33). Isus le vorbise înainte despre venirea Duhului Sfânt în Ioan 14-16. Dar este posibil ca Luca să înțeleagă prin „promisiunea Tatălui” nu doar un singur lucru (de exemplu Duhul Sfânt), ci și că mântuirea promisă în Vechiul Testament îi va fi dată Israelului în persoana lui Mesia (Faptele apostolilor 2:39, 13:23, 26:6).

- **„Tatălui”** – Vechiul Testament prezintă metafora intimă familială a lui Dumnezeu ca Tată: (1) poporul Israel este descris adesea ca „fiul” lui YHWH (Osea 11:1; Maleahi 3:17); (2) analogia lui Dumnezeu ca Tată este folosită chiar mai devreme, în Deuteronom 1:31; (3) în Deuteronom 32:6 Israel este numit „copilul Lui,” iar Dumnezeu „Tatăl tău”; (4) aceasta analogie este prezentată în Psalmul 103:13 și dezvoltată în Psalmul 68:5 (tatăl orfanilor); și (5) era obișnuită în profeți (Isaia 1:2; 63:8; Israel ca fiu, Dumnezeu ca Tată, 63:16; 64:8; Ieremia 3:4,19; 31:9).

Isus vorbea aramaica, ceea ce înseamnă că este posibil ca multe dintre locurile în care „Tată” apare ca grecescul *Pater* să reflecte aramaicul *Abba* (14:36). Acest termen familial, „tată” reflectă apropierea dintre Isus și Tată; El le dezvăluie acest lucru adeptilor Lui și încurajează apropierea noastră de Tată. Termenul „Tată” este folosit rar în Vechiul Testament pentru YHWH (și nu adesea în literatura rabinică), dar Isus îl folosește des și peste tot. Este o revelație importantă a noii relații dintre credincioși și Dumnezeu prin Cristos (compară Matei 6:9).

1:5 „Ioan” – toate cele patru Evanghelii (compară Matei 3:1-12; Marcu 1:2-8; Luca 3:15-17; Ioan 1:6-8,19-28) ne spun despre lucrarea lui Ioan Botezătorul. „Ioan” era forma scurtă a numelui ebraic „Iohanana,” care însemna „YHWH este bun” sau „darul lui YHWH.” Numele lui era semnificativ, deoarece, ca toate numele biblice, indica scopul lui Dumnezeu pentru viața lui. Ioan a fost ultimul profet al Vechiului Testament. În Israel nu mai fusese un profet de la Maleahi, aproximativ din 430 î. Cr. Chiar prezența lui a provocat o mare încântare spirituală între israeliți.

- **„a botezat cu apă”** – botezul era un ritual obișnuit la evreei din primul și din al doilea secol, dar numai în legătură cu prozelitiții. Dacă cineva care se trăgea dintre neamuri voia să devină pe deplin un copil al lui Dumnezeu, trebuia să facă trei lucruri: (1) circumcizia, dacă era bărbat; (2) să se boteze prin scufundare, în prezența a trei martori; (3) o jertfă în Templu, dacă era posibil. În grupurile sectante din primul secol din Palestina, precum esenii, se pare că botezul era o experiență obișnuită, repetată. Dar, pentru a injecta iudaismul în vene, pot fi citate precedente rituale ale acestei spălări ceremoniale: (1) ca simbol al curățirii spirituale (Isaia 1:16); și (2) ca ritual obișnuit făcut de preoți (Exod 19:10; Levitic 15).

- **„voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt”** – acesta este un INDICATIV VIITOR PASIV. DIATEZA PASIVĂ poate face referire la Isus datorită lui Matei 3:11 și Luca 3:16. Prepoziția *ev* ar putea însemna „în,” „cu” sau „de” (de exemplu instrument, Matei 3:11). Această expresie poate face referire la două evenimente: (1) a deveni creștin (1 Corinteni 12:13) sau (2) în acest context, primirea puterii spirituale promise pentru o lucrare eficientă. Ioan Botezătorul a folosit adesea această expresie vorbind despre lucrarea lui Isus (Matei 3:11; Marcu 1:8; Luca 3:16-17; Ioan 1:33).

Acesta este diferit de botezul lui Ioan. Mesia va inaugura noua epocă a Duhului Sfânt. Botezul Lui va fi cu (sau „în” sau „de”) Duhul Sfânt. Au fost multe discuții între denominații în privința evenimentului din trăirea creștină la care se referă. Unii cred că vorbește despre o experiență de întărire de după mântuire, un fel de a doua binecuvântare. Eu cred că se referă la a deveni creștin (1 Corinteni 12:13). Nu neg umplerile și înzestrările ulterioare, dar cred că există un singur botez spiritual în Cristos în care creștinii se identifică cu moartea și învierea lui Isus (Romani 6:3-4; Efeseni 4:5; Coloseni 2:12). Această lucrare inauguranță a Duhului Sfânt este descrisă în Ioan 16:8-11. În concepția mea, lucrările Duhului Sfânt sunt:

1. dovedirea păcatului
2. descoperirea adevărului despre Cristos
3. conducerea la acceptarea Evangheliei
4. botezul în Cristos
5. acuzarea creștinului de păcatul continuu
6. întemeierea asemănării cu Cristos în credincios

- **„nu după multe zile”** – referință la sărbătoarea ebraică a Rusaliilor, care avea loc la șapte săptămâni după Paște. Recunoștea stăpânirea lui Dumnezeu peste recolta de cereale. Avea loc la cincizeci de zile după Paște (Levitic 23:15-31; Exod 34:22; Deuteronom 16:10).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 1:6-11

6Deci apostolii, pe când erau strănși laolaltă, L-au întreat: "Doamne, în vremea aceasta ai de gând să așezi din nou Împărăția lui Israel?" 7El le-a răspuns: "Nu este treaba voastră să știți vremurile sau soroacele; pe acestea Tatăl le-a păstrat sub stăpânirea Sa. 8Ci voi veți primi o putere, când Se va pogori Duhul Sfânt peste voi, și-Mi veți fi martori în Ierusalim, în toată Iudea, în Samaria, și până la marginile pământului." 9După ce a spus aceste lucruri, pe când se uitau ei la El, S-a înălțat la cer, și un nor L-a ascuns din ochii lor. 10Și cum stăteau ei cu ochii pironiți spre cer, pe când Se suia El, iată că li s-au arătat doi bărbați îmbrăcați în alb, 11și au zis: "Bărbați Galileeni, de ce stați și vă uitați spre cer? Acest Isus, care S-a înălțat la cer din mijlocul vostru, va veni în același fel cum L-ați văzut mergând la cer."

1:6 „L-au întreat” – TIMPUL IMPERFECT presupune ori o acțiune repetată în trecut, ori începerea unei acțiuni. Se pare că apostolii L-au întreat acest lucru de multe ori.

• „Doamne” – termenul grecesc „Doamne” (*kurios*) poate fi folosit cu înțeles general sau cu un înțeles teologic dezvoltat. Poate însemna „domn,” „stăpân,” „proprietar,” „soț” sau „pe deplin om și Dumnezeu” (Ioan 9:36, 38). Folosirea acestui termen în Vechiul Testament (*adon* în ebraică) a venit din refuzul evreilor de a rosti numele convenit pentru Dumnezeu, YHWH, care era forma CAUZATIVĂ a verbului ebraic „a fi” (Exod 3:14). Lor le era frică să nu încalce porunca ce spunea „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert” (Exod 20:17; Deuteronom 5:11). Așadar, credeau că nepronunțându-l, nu-l puteau lua în deșert. Așa că l-au înlocuit cu cuvântul ebraic *adon*, care avea înțeles similar cuvântului grec *kurios* (Domn). Autorii Noului Testament au folosit acest termen pentru a descrie dumnezeuirea deplină a lui Cristos. Expresia „Isus este Domnul” era mărturisirea publică a credinței și o formulă de botez a Bisericii primare (Romani 10:9-13; 1 Corinteni 12:3; Filipeni 2:11).

• „în vremea aceasta ai de gând să așezi din nou Împărăția lui Israel” – ei încă aveau perspectiva națională ebraică (Ps. 14:7; Ieremia 33:7; Osea 6:11; Luca 19:11; 24:21). Probabil ei întrebau chiar despre pozițiile lor administrative.

Această întrebare teologică încă provoacă multe controverse. Vreau să includ aici o parte a comentariului meu pe Apocalipsa, care discută această chestiune.

„Prorocii Vechiului Testament au profetizat o restaurare a imperiului ebraic în Palestina, centrată la Ierusalim, unde toate popoarele pământului se vor aduna și vor lăuda și vor sluji un conducător davidic, dar apostolii din Noul Testament nu se axează pe acest plan. Nu este inspirat Vechiul Testament (Matei 5:17-19)? Au omis autorii Noului Testament întâmplări cruciale ale sfârșitului?”

Există câteva surse de informații despre sfârșitul lumii:

1. prorocii Vechiului Testament
2. scriitorii apocaliptici ai Vechiului Testament (Ezechel 37-39; Daniel 7-12)
3. scriitorii apocaliptici evrei ne-canonic, intertestamentali (precum 1 Enoh)
4. Isus Însuși (Matei 24; Marcu 13; Luca 21)
5. scrierile lui Pavel (1 Cor. 15; 2 Cor 5; 1 Tes. 4; 2 Tes 2)
6. scrierile lui Ioan (Apocalipsa).

Ne învață toate acestea clar un plan pentru vremurile din urmă (evenimente, cronologie, persoane)? Dacă nu, de ce? Nu sunt ele toate inspirate (în afară de scrierile ebraice intertestamentale)?

Duhul Sfânt le-a dezvăluit scriitorilor Vechiului Testament adevăruri în termenii și categoriile pe care le înțelegeau. Dar prin revelație progresivă, Duhul Sfânt a extins aceste concepte escatologice ale Vechiului Testament la o anvergură universală (Efeseni 2:11-3:13). Iată câteva exemple relevante:

1. Ierusalimul este folosit ca metaforă a poporului lui Dumnezeu (Sion) și e proiectat în Noul Testament ca termen care exprimă primirea de către Dumnezeu a tuturor oamenilor care se căiesc și cred (Noul Ierusalim din Apoc. 20-22). Expansiunea teologică a unui oraș propriu-zis, fizic în poporul lui Dumnezeu este prevestită în promisiunea lui Dumnezeu de a izbăvi omenirea căzută din Gen. 3:15 înainte să existe evrei sau vreo capitală a lor. Chiar și chemarea lui Avraam (Gen. 12:3) implica neamurile.
2. În VT, dușmanii sunt popoarele vecine din vechiul Orient Apropiat, dar în NT ei s-au extins la toți oamenii necredincioși, împotriva lui Dumnezeu, inspirați de Satan. Lupta s-a transformat dintr-un conflict geografic, regional, într-unul cosmic.
3. Promisiunea unei țări atât de complexe în VT (promisiunile patriarhilor) s-au extins asupra întregului pământ. Noul Ierusalim va veni pe un pământ creat din nou, nu doar în Orientul Apropiat (Apoc. 20-22).
4. Alte exemple de concepte profetice din VT care s-au extins sunt: (1) sămânța lui Avraam e reprezentată acum de cei circumciși spiritual (Rom 2:28-29); (2) poporul legământului include acum și neamurile (Osea 1:9; 2:23; Rom. 9:24-26; also Lev. 26:12; Exod. 29:45; 2 Cor. 6:16-18 și Exod. 19:5; Deut. 14:2; Tit 2:14); (3) templul este acum biserică locală (1 Cor. 3:16) sau fiecare creștin (1 Cor. 6:19) și (4) chiar și Israelul și expresiile lui descriptive caracteristice se referă acum la întregul popor al lui Dumnezeu (Gal. 6:16; 1 Petru 2:5, 9-10; Apoc. 1:6)

Modelul profetic a fost împlinit, extins, iar acum este mai cuprinzător. Isus și scriitorii apostolici nu au prezentat vremurile din urmă la fel ca prorocii din VT (Martin Wyngaarden, *Viitorul Împărăției în profeții și în îndeplinire*). Exegeții moderni care încearcă să facă modelul VT unul literal sau normativ transformă Apocalipsa într-o carte foarte ebraică și îi forțează sensul în expresiile atomizate și ambigue ale lui Isus și ale lui Pavel! Scriitorii Noului Testament nu neagă profeții Vechiului Testament, ci le demonstrează implicarea universală finală.”

1:7

NASB „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau soroacele; pe acestea Tatăl le-a păstrat sub stăpânirea Sa”

NKJV „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau timpurile”

NRSV „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau perioadele”

TEV „vremurile sau întâmplările”

NJB „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau termenele”

Termenul „vremurile” (*chronos*) înseamnă „erele” sau „epocile” (trecerea timpului), pe când termenul „soroacele” (*kairos*) înseamnă „o perioadă în care se petrec anumite întâmplări sau momente” (Tit 1:2-3). Louw și Nida: *Dicționar greco-engllez* spune că ele sunt sinonime care denotă o perioadă de timp (1 Tes. 5:1). Este evident că creștinii nu trebuie să încerce să stabilească anumite date; nici măcar Isus nu a știut când Se va întoarce (Matei 24:36; Marcu 13:32). Creștinii pot ști timpul general, dar trebuie să rămână mereu pregătiți și activi pentru evenimentul efectiv (Matei 24:32-33). Cele două sublinieri ale NT în legătură cu a doua venire sunt să rămână activi și să fie pregătiți. Restul depinde de Dumnezeu!

1:8 „veți primi o putere” – observă că venirea Duhului Sfânt e legată de putere și mărturie. În Faptele apostolilor este vorba de „martori” (*martus*). Tema domină cartea (1:8,22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39,41; 13:31; 22:15,20; 26:16). Bisericii i s-a dat sarcina de a fi martoră a Evangheliei lui Cristos! Apostolii erau martori ai vieții și ai învățaturii lui Isus, iar acum mărturiseau despre viața și învățăturile Lui. Mărturia efectivă are loc doar prin puterea Duhului Sfânt.

• **„Ierusalim...Iudea...Samaria...până la marginile pământului”** – acesta este un contur geografic al Faptelor apostolilor: Ierusalim – capitoarele 1-7: Iudea și Samaria – capitoarele 8-12; marginile pământului (Roma) – capitoarele 13-28. Acest contur ar putea denota structura literară și scopul autorului. Creștinismul nu e o sectă a iudaismului, ci o mișcare mondială a singurului Dumnezeu adevărat Care Își împlinește promisiunile din VT de a reda omenirii răzvrățite părtășia cu El (Gen. 12:3; Exod 19:5; Isa. 2:2-4; 56:7; Luca 19:46).

Primii conducători evrei, cunoscând Septuaginta și numeroasele promisiuni profetice ale lui YHWH de a reface Ierusalimul, de a-l ridica, de a aduce lumea în Ierusalim, se așteptau ca acestea să fie îndeplinite la propriu. Ei au rămas în Ierusalim (8:1). Dar Evanghelia a revoluționat și a extins conceptele VT. Marea Trimitere (Matei 28:18-20; Fapte 1:8) le-a spus creștinilor să meargă în toată lumea, nu să aștepte ca lumea să vină la ei. Ierusalimul din NT este o metaforă a raiului (Apoc 21:2), nu un oraș din Palestina.

1:9 „S-a înălțat la cer” – acest eveniment este cunoscut ca „Înălțarea Domnului.” Isus cel înviat a fost luat din nou la locul Lui anterior de slavă (Luca 24:50-51; Ioan 6:22; 20:17; Efes. 4:10; 1 Tim. 3:16; Evrei 4:14; 1 Petru 3:22). Complementul neexprimat al DIATEZEI PASIVE este Tatăl.

• **„un nor”** – norii erau un semn escatologic semnificativ. În VT, norii au fost folosiți în trei moduri diferite: (1) pentru a arăta prezența fizică a lui Dumnezeu, norul de slavă Shekinah (Exod 13:21; 16:10; Num. 11:25); (2) pentru a acoperi sfințenia lui Dumnezeu, pentru ca omul să nu-L vadă și să moară (Exod 33:20; Ps. 18:9; Isaia 6:5). În Daniel 7:13, norii îl transportau pe divinul Mesia. În NT se face aluzie la această profeție din Daniel de peste treizeci de ori. Aceeași legătură dintre Mesia și norii din cer poate fi observată în Matei 26:64; Marcu 13:26; 14:62; Fapte 1:9,11 și în 1 Tes. 4:17.

1:10 „cum stăteau ei cu ochii pironiți” – acesta este un IMPERFECT PERIFRATIC. Ei se forțau din răspuțeri să-L vadă pe Isus cât mai mult. Chiar și când nu-L mai vedeau, au continuat să se uite.

Acest termen este caracteristic scrierilor lui Luca (Luca 4:20; 22:56; Fapte 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1, găsit în afara cărții Luca și a Faptelor apostolilor numai de două ori în 2 Cor. 3). Înseamnă „a privi atent,” „a privi lung” sau „a-și aținti ochii.”

• **„spre cer”** – în vechime se credea că cerul era sus, dar în zilele noastre este relativ. În Luca 24:31, Isus a dispărut. Acesta ar putea fi un model mai bun pentru cultura noastră. Cerul nu este sus și departe, ci probabil o altă dimensiune a timpului și a spațiului. Cerul nu este o direcție, ci o persoană!

• **„doi bărbați îmbrăcați în alb”** – NT identifică adesea îngerii după hainele lor strălucitoare (Luca 24:4; Ioan 20:12). Îngerii au apărut la nașterea Lui, la ispășirea Lui în Ghetsimani, la mormânt și aici, la înălțarea Lui.

1:11 „Bărbați Galileeni” – Luca atestă de câteva ori în Fapte originile galileene ale apostolilor (2:7; 13:31). Toți cei doisprezece, în afară de Iuda Iscarioteanul, erau din Galileea. Această zonă era disprețuită de locuitorii Iudeii deoarece avea o populație numeroasă de neamuri și nu era la fel de „koshet” (strictă) în îndeplinirea tradițiilor orale (Talmudul).

● **„Isus...va veni”** – unii teologi încearcă să facă o distincție între Isus și Cristos. Acești îngeri afirmă că Isus pe care îl cunoșteau ei este cel care se va întoarce. Cristos cel slăvit și înălțat este tot Isus din Nazaret. El rămâne Dumnezeu-om.

Isus Se va întoarce așa cum a plecat, pe norii cerului (Matei 10:23; 16:27; 24:3,27,37,39; 26:64; Marcu 8:38-39; 13:26; Luca 21:27; Ioan 21:22; 1 Cor. 15:23; 1 Tes. 1:10, 4:16; 2 Tes. 1:7, 10; 2:1,8; Iacov 5:7-8; 2 Petru 1:16; 3:4,12; 1 Ioan 2:28; Apoc. 1:7). A doua venire a lui Isus este o temă importantă și recurentă în NT. Un motiv pentru care Evanghelia a fost scrisă după un timp atât de lung este faptul că Biserica primară aștepta întoarcerea lui Cristos foarte curând. Întârzierea Lui surprinzătoare, moartea apostolilor și apariția ereziilor au determinat Biserica să ateste în scris viața și învățăturile lui Isus.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 1:12-14

12 Atunci ei s-au întors în Ierusalim din muntele numit al Măslinilor, care este lângă Ierusalim, departe cât un drum în ziua Sabatului. 13Când au ajuns acasă, s-au suit în odaia de sus, unde stăteau de obicei. Erau: Petru, Iacov, Ioan, Andrei, Filip, Toma, Bartolomeu, Matei, Iacov, fiul lui Alfeu, Simon Zilotul, și Iuda, fiul lui Iacov. 14Toți aceștia stăruiau cu un cuget în rugăciune și în cereri, împreună cu femeile, și cu Maria, mama lui Isus, și cu frații Lui.

1:12 „s-au întors” – Luca 24:52 adaugă „cu mare bucurie.”

● **„muntele numit al Măslinilor”** – acest lucru pare să contrazică Luca 24:50 (Betania); dar compară Luca 19:29 și 21:37 cu Marcu 11:11-12 și 14:3. Culmea cunoscută ca „muntele Măslinilor” era o creastă de 4 km, la aproximativ 90-120 m deasupra Ierusalimului, care se întindea din Betania, de-a lungul Văii Kidronului, de partea opusă a Templului. El este menționat în profeția escatologică a VT (Zaharia 14:4). Isus s-a întâlnit acolo cu apostolii pentru a se ruga și probabil au dormit peste noapte.

● **„departe cât un drum în ziua Sabatului”** – distanța pe care putea călători un evreu într-o zi de Sabat era stabilită de rabini (Exod 16:29; Num. 35:5). Era o distanță de aproximativ 2000 de coți (sau pași) stabilită de rabini ca fiind distanța maximă care putea fi parcursă fără încălcarea Legii lui Moise.

1:13 „odaia de sus” – probabil este același loc în care au mâncat Paștele (Matei 10:2-4; Marcu 3:16-19; Luca 6:14-16). Listele nu sunt identice. Numele și ordinea se schimbă. Dar de fiecare dată sunt numite aceleași persoane în patru grupuri a câte trei. Petru este mereu primul, iar Iuda este mereu ultimul. Este posibil ca cele trei grupuri de câte patru persoane să fi fost formate pentru a le permite acestor bărbați să se întoarcă acasă din când în când pentru a-și vedea familiile și pentru a le asigura cele necesare.

LISTA CU NUMELE APOSTOLILOR

	Matei 10:2-4	Marcu 3:16-19	Luca 6:14-16	Fapte 1:12-18
Primul grup	Simon (Petru)	Simon (Petru)	Simon (Petru)	Petru
	Andrei (fratele lui Petru)	Iacov (fiul lui Zebedei)	Andrei (fratele lui Petru)	Ioan
	Iacov (fiul lui Zebedei)	Ioan (fratele lui Iacov)	Iacov	Iacov
	Ioan (fratele lui Iacov)	Andrei	Ioan	
Al doilea grup	Filip	Filip	Filip	Filip
	Bartolomeu	Bartolomeu	Bartolomeu	Toma
	Toma	Matei	Matei	Bartolomeu
	Matei (vameșul)	Toma	Toma	Matei
Al treilea grup	Iacov, fiul lui Alfeu	Iacov, fiul lui Alfeu	Iacov, fiul lui Alfeu	Iacov, fiul lui Alfeu
	Tadeu	Tadeu	Simon (zelotul)	Simon (zelotul)
	Simon Canaanitul	Simon Canaanitul	Iuda (fiul lui Iacov)	Iuda (fiul lui Iacov)
	Iuda (Iscarioteanul)	Iuda (Iscarioteanul)	Iuda (Iscarioteanul)	

● **„Petru”** – cei mai mulți evrei din Galileea aveau un nume ebraic (de ex. Simon sau Simeon, însemnând „a auzi”) și unul grec (care nu este dat nicăieri). Isus îl poreclește „piatră.” În greacă este *petros*, iar în aramaică este *cephas* (Ioan 1:42; Matei 16:16).

● **„Andrei”** – cuvântul grecesc înseamnă „masculin”. Am aflat din Ioan 1:29-42 că Andrei era un ucenic al lui Ioan Botezătorul și că el i l-a prezentat pe fratele lui, Petru, lui Isus.

● **„Filip”** – cuvântul grecesc înseamnă „pasionat de cai”. Chemarea lui e prezentată în Ioan 1:43-51.

● **„Toma”** – cuvântul ebraic înseamnă „geamăn” sau Didymus (Ioan 11:16; 20:24; 21:2).

● **„Bartolomeu”** – cuvântul înseamnă „fiul lui Ptolemeu”. El ar putea fi Natanael din Evanghelia lui Ioan (Ioan 1:45-49; 21:20).

● **„Matei”** – cuvântul grecesc înseamnă „darul lui YHWH”. Se referă la Levi (2:13-17).

● **„Iacov”** – acesta este numele ebraic „Jacob”. În lista celor doisprezece există doi bărbați pe nume Iacov. Unul este fratele lui Ioan (Marcu 3:17) și face parte din cercul inițiator (Petru, Iacov și Ioan). Acesta este cunoscut ca Iacov cel mic.

● **„Simon zelotul”** – textul grec al lui Marcu folosește „Canaanitul” (la fel și Matei 10:4). Este posibil ca Marcu, a cărui Evanghelie a fost scrisă pentru romani, să nu fi vrut să folosească termenul politic extraordinar „zelot”, care se referea la o mișcare de gherilă anti-romană a evreilor. Luca îl numește astfel (Luca 6:15 și Fapte 1:13). Cuvântul „canaanit” poate avea câteva derivate:

1. din zona Galileii cunoscută sub numele de „Cana”
2. de la folosirea din VT a lui ca negustor
3. de la indicația generală ca originar din Canaan

Dacă etichetarea făcută de Luca este corectă, atunci „zelot” vine de la termenul aramaic pentru „entuziast” (Luca 6:15; Fapte 1:17). Cei doisprezece apostoli aleși ai lui Isus erau din grupuri diferite și în concurență. Simon era membru al unui grup naționalist care susținea răsturnarea violentă a autorității romane. Normal, acest Simon și Levi (Matei, vameșul) nu ar fi stat în aceeași cameră.

● **„Tadeu”** – mai era numit și „Levi” (Matei 10:3) sau Iuda (Luca 6:16; Ioan 14:22; Fapte 1:13). „Tadeu” și „Levi” înseamnă „copil iubit”.

● **„Iuda Iscarioteanul”** – există două persoane cu numele Simon, două cu numele Iacov și două cu numele Iuda. „Iscarioteanul” are două derivații posibile: (1) bărbat din Keriot din Iuda (Iosua 15:23) sau (2) „cuțitar” sau asasin, ceea ce ar fi însemnat că și el era zelot, la fel ca Simon.

1:14 „toți aceștia stăruiau cu un cuget” – acest termen este compus din „aceiași” (*homo*) și „sentimentele minții” (*thumos*). Nu era o condiție necesară, ci mai mult o atmosferă de așteptare. Această atitudine este menționată din nou și din nou în Fapte (a credincioșilor, 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 15:25 și a altora în 7:57; 8:6; 12:20; 18:12; 19:29).

- **NASB** „stăruiau continuu”
- **NKJV** „continuu”
- **NRSV** „stăruiau mereu”
- **TEV** „se adunau frecvent”
- **NJB** „se adunau constant”

Acest cuvânt (*pros* și *captēō*) înseamnă să fii concentrat, consecvent sau absorbit. Luca îl folosește adesea (1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Acesta este un IMPERFECT PERIFRATIC.

● **„împreună cu femeile”** – era un grup de femei care călătoreau împreună cu Isus și cu apostolii și le purtau de grijă (Matei 27:55-56; Marcu 15:40-41; Luca 8:2, 23:49; Ioan 19:25).

SUBIECT SPECIAL: FEMEILE CARE CĂLĂTOREAU ÎMPREUNĂ CU ISUS ȘI CU APOSTOLII

Matei 27:55-56	Marcu 15:40-41	Luca 8:2; 23:49	Ioan 19:75
Maria Magdalena	Maria Magdalena	Maria Magdalena	Maria, mama lui Isus
Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif	Maria, mama lui Iacov cel mic și a lui Iose	Ioana	Sora mamei Lui
Mama fiilor lui Zebedei (Iacov și Ioan)	Salome	Susana	Maria, soția lui Clopa
		altele	Maria Magdalena

Urmează observațiile despre aceste femei din comentariul meu pe Marcu 15:40-41:

„Acolo erau și niște femei, care priveau de departe” – grupul de apostoli era slujit financiar și fizic de câteva femei (găteau, spălau, v.41; Matei 27:55; Luca 8:3).

„Maria Magdalena” – Magdala era un orașel de pe țărmurile Mării Galileii, la 5 km în nordul Tiberiei. Maria l-a urmat pe Isus din Galileea iar El scos câțeva demoni din ea (Luca 8:2). Ea fusese etichetată pe nedrept ca prostituată, dar în NT nu se demonstrează acest lucru.

„Maria, mama lui Iacov cel mic și a lui Iosef” – în Matei 27:56 ea este numită „mama lui Iacov și a lui Iosif.” În Matei 28:1 este numită „cealaltă Marie.” Întrebarea este de fapt cu cine era căsătorită. În Ioan 19:25 era probabil căsătorită cu Clopa, dar despre fiul ei Iacov se spune că era „fiul lui Alfeu” (Matei 10:3; Marcu 3:18; Luca 6:15).

„Salome” – mama lui Iacov și a lui Ioan, care erau parte a cercului restrâns al apostolilor lui Isus și soția lui Zebedei (Matei 27:56; Marcu 15:40; 16:1-2).

Urmează observațiile mele despre aceste femei din comentariul meu pe Ioan 19:25:

„Lângă crucea lui Isus, stătea mama Lui și sora mamei Lui, Maria, nevasta lui Clopa, și Maria Magdalena” – există multe discuții pe tema dacă aici sunt patru nume sau trei. Probabil sunt patru nume, deoarece nu ar putea fi două surori pe nume Maria. Sora Mariei, Salome, apare în Marcu 15:40 și Matei 27:56. Dacă acest lucru este adevărat, asta ar însemna că Iacov, Ioan și Isus erau veri. O tradiție din secolul al doilea (Hegesippus) spune că Clopa era fratele lui Iosif. Maria din Margdala era cea din care Isus a scos șapte demoni și prima căreia a ales să i se arate după învierea Lui (20:1-2; 11-18; Marcu 16:1; Luca 24:1-10).

• **„frații Lui”** – știm numele câtorva dintre frații vitregi ai lui Isus: Iuda, Iacov (vezi subiectul special de la 12:17) și Simon (Matei 13:55; Marcu 6:3 și Luca 2:7). Odată ei nu erau creștini (Ioan 7:5), dar acum făceau parte din grupul restrâns al apostolilor. Pentru o scurtă discuție interesantă despre trecutul „virginității pe viață” a Mariei vezi F. F. Bruce, *Noul comentariu internațional, Faptele apostolilor*, p. 44, nota de subsol 47.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 1:15-26

15 În zilele acelea, Petru s-a sculat în mijlocul fraților, - numărul celor adunați laolaltă era de aproape o sută douăzeci, - și a zis: 16"Fraților, trebuia să se împlinească Scriptura spusă de Duhul Sfânt mai înainte, prin gura lui David, despre Iuda, care a fost călăuză celor ce au prins pe Isus. 17El era din numărul nostru, și era părtaș al aceleiași slujbe. 18Omul acesta a dobândit un ogor cu plata neleguirii lui, a căzut cu capul în jos, a plesnit în două prin mijloc, și i s-au vărsat toate măruntaiele. 19Lucrul acesta a ajuns așa de cunoscut de toți locuitorii din Ierusalim, încât ogorul acela a fost numit în limba lor: ‚Acheldama’, adică: ‚Ogorul sângelui.’ -20În adevăr, în cartea Psalmilor este scris: ‚Locuința lui să rămână pustie, și nimeni să nu locuiască în ea!’ Și: ‚Slujba lui s-o ia altul!’ 21Trebuie deci ca, dintre cei ce ne-au însoțit în toată vremea în care a trăit Domnul Isus între noi, 22cu începere de la botezul lui Ioan până în ziua când S-a înălțat El de la noi, să fie rânduit, unul care să ne însoțească drept martor al învierii Lui. 23Ei au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis și Iust, și pe Matia. 24 Apoi au făcut următoarea rugăciune: ‚Doamne, Tu, care cunoști inimile tuturor oamenilor, arată-ne pe care din acești doi l-ai ales, 25 ca să ia loc în slujba și apostolia aceasta, din care a căzut Iuda, ca să meargă la locul lui.’ 26Au tras la sorți, și sorțul a căzut pe Matia, care a fost numărat împreună cu cei unsprezece apostoli.

1:15: „În zilele acelea” – înseamnă propriu-zis „în aceste zile” (*en tais hēmerais*). Această expresie este folosită adesea la începutul capitolelor (1-15) din Faptele apostolilor (1:15; 2:18; 5:37; 6:1; 7:41; 9:37; 11:27; 13:41). Luca folosește și alți martori oculari. De asemenea folosește „din zi în zi” (*kath hēmeran*) ca indicator obișnuit, ambiguu de timp în primele capitole ale Faptelor apostolilor (2:46,47; 3:2; 16:5; 17:11,31; 19:9). După capitolul 15, Luca cunoaște personal multe dintre întâmplările pe care le atestă. El încă folosește des cuvântul „zi”, dar nu la fel de des ca în expresiile ambigue.

• **„Petru s-a sculat”** – evident, Petru este purtătorul de cuvânt al apostolilor (Matei 16). El a ținut prima predică din Biserică după venirea Duhului Sfânt (Fapte 2) și a doua predică din Fapte 3. Isus i se arată mai întâi lui în aparițiile de după înviere (Ioan 21; 1 Corinteni 15:5). Numele lui ebraic e „Simeon” (Fapte 15:14; 2 Petru 1:1). Numele lui se rostește „Simon” în greacă. „Petru” este un termen grec (petros) care înseamnă „piatră desprinsă.” În aramaică este „Cefa” sau „piatră” (Matei 16:18).

• **„numărul celor adunați laolaltă era de aproape o sută douăzeci”** – această sintagmă este o paranteză în textul grecesc USB4 (iar nu versetele 18-19). Acest grup trebuie să-i fi inclus pe cei unsprezece apostoli, pe femeile care Îl însoțeau pe Isus și pe alți ucenici din lucrarea de predicare și vindecare a lui Isus. Acest număr ar putea fi simbolic, legat de speculațiile rabinilor în legătură cu raportul de conducători credincioși (1 la 10, *Sanhedrinul* 1:6).

1:16 „Scriptura” – toate referințele la „Scriptură” din NT (în afară de 2 Petru 3:15-16) vorbesc despre VT (de ex. Matei 5:17-20; 2 Tim. 3:15-17). De asemenea, acest pasaj afirmă inspirația Duhului Sfânt (2 Petru 1:21) prin David. El implică și canonizarea părții intitulate „Scrierile” a Bibliei ebraice.

● **„trebuia”** – acesta este *dei*, care înseamnă „necesitate”. Este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV și se referă la primul citat din versetul 20.

Termenul este caracteristic concepției lui Luca în legătură cu viața lui Isus și a Bisericii primare, care erau o extensie a Scripturilor din VT (Luca 18:31-34; 22:37; 24:44). Luca folosește adesea acest cuvânt (Luca 2:49; 4:43; 9:22; 11:42; 12:12; 13:14,16,33; 15:32; 17:25; 18:1; 19:5; 21:9; 22:7,37; 24:7,26,44; Fapte 1:16,21; 3:21; 4:12; 5:29; 9:6,16; 14:27; 15:5; 16:30; 17:3; 19:21,36; 20:35; 23:11; 24:19; 25:10,24; 26:9; 27:21,24,26). Cuvântul înseamnă „este obligatoriu,” „este necesar” sau „este inevitabil”. Evanghelia și creșterea ei nu au avut loc din întâmplare, ci datorită planului anterior al lui Dumnezeu și a împlinirii Scripturilor VT (folosirea Septuagintei).

● **„să se îplinească”** – la citirea acestor citate din VT (v. 20), nu trădarea lui Iuda era intenția autorului Psalmilor. Apostolii au interpretat VT în lumina experienței lor cu Isus. Aceasta se numește „interpretare tipologică.” Este posibil ca Isus însuși să fi stabilit modelul acestei abordări mergând și vorbind cu cei doi pe drumul spre Emaus (Luca 25:13-15, în special versetele 25-27). Primii exegeți creștini au observat paralele între evenimente din VT și viața și învățăturile lui Isus. Ei l-au văzut pe Isus ca împlinirea profetică a întregului VT. Creștinii de astăzi trebuie să fie atenți cu această abordare! Autorii inspirați ai NT erau sub un nivel de inspirație și cunoșteau personal viața și învățăturile lui Isus. Noi susținem veridicitatea și autoritatea lucrurilor la care ei au fost martori, dar nu le putem reproduce metoda.

● **„Iuda”** – apostazia lui Iuda, nu moartea lui a fost cea care a cauzat alegerea unui apostol înlocuitor. NT nu atestă o altă alegere a unui apostol după moartea lui Iacov (Fapte 12:2). În viața lui Iuda există mult mister și multă tragedie. Probabil el a fost singurul apostol care nu era galilean. El a fost numit casierul grupului de apostoli (Ioan 12:6). A fost acuzat că le-ar fi furat banii în perioada pe care a petrecut-o Isus cu ei. Se spune că este îndeplinirea unei profeții și un obiect al atacului lui Satan. Motivele lui nu sunt prezentate, dar remușcările l-au făcut să-și ia viața după ce a dat înapoi mita.

Există foarte multe speculații în privința lui Iuda și a motivelor pe care le-a avut. El este menționat și însuflețit adesea în Evanghelia lui Ioan (6:71; 12:4; 13:2,26,39; 18:2,3,5). Filmul modern „Isus Cristos superstar” îl prezintă ca fiind un ucenic loial, dar deziluzionat care a încercat să îl forțeze pe Isus să își îplinească rolul de Isus Mesia – adică să îi dea jos pe romani, să îi pedepsească pe ticăloși și să facă Ierusalimul capitala mondială. Dar Ioan îi descrie motivele ca fiind lăcomia și răutatea.

Principala problemă este chestiunea teologică a suveranității lui Dumnezeu și a liberului arbitru al omului. L-au manipulat Dumnezeu sau Isus pe Iuda? Este Iuda responsabil de faptele lui dacă l-a manipulat Satan sau dacă Dumnezeu l-a destinat și l-a determinat să îl trădeze pe Isus? Biblia nu pune aceste întrebări în mod direct. Dumnezeu deține controlul asupra istoriei; El cunoaște evenimentele viitoare, dar omenirea este responsabilă pentru alegeri și acțiuni. Dumnezeu este drept, nu manipulator.

Există o carte nouă care încearcă să îi ia apărarea lui Iuda – *Iuda – vânzător sau prieten al lui Isus?* de William Klassen, Fortress Press, 1996. Nu sunt de acord cu această carte, dar este foarte interesantă și provocatoare.

● **„care a fost călăuză celor ce au prins pe Isus”** – am introdus un citat din comentariul meu pe Matei 26:47-50.

„Au fost multe discuții în privința motivelor lui Iuda. Trebuie să spunem că acestea rămân necunoscute. Sărutul dat lui Isus în v. 49 a fost ori (1) un semn pentru soldați că acela era bărbatul pe care să-L aresteze (v.48) ori (2) susține teoria modernă că încerca să-L forțeze mâna lui Isus să acționeze (27:4). Alte pasaje din Evanghelia spun că el era un hoț și un necredincios de la început (Ioan 12:6).

Cunoaștem din Luca 22:52 structura acestei mulțimi. Erau și soldați romani, deoarece ei erau singurii care puteau purta legal săbii. De asemenea, erau acolo și păzitorii Templului, deoarece de obicei ei purtau bâte. La arestare mai erau prezenți și reprezentanți ai Sanhedrinului (v. 47, 51).”

1:17 Iuda a fost ales de Isus, L-a auzit vorbind, I-a văzut minunile, a fost trimis în lucrare de și pentru Isus, a fost prezent în odaia de sus și a participat la aceste evenimente și, cu toate acestea, L-a trădat pe Isus!

1:18

NASB, NKJV,

NRSV, NJB,

NIV „a căzut cu capul în jos, a plesnit în două”

TEV „a căzut și a murit, plesnind în două”

E posibil ca faptul că „a căzut cu capul în jos” să fie un termen medical pentru „a se umfla” (Moulton și Milligan, *Vocabularul Testamentului grecesc*, pp. 535-536), care se găsește în unele traduceri englezești (Phillips, Moffatt și Goodspeed). Pentru o discuție bună pe tema diferitelor versiuni ale morții lui Iuda (Matei 27:5 versus Fapte 1:18) vezi *Cuvinte aspre din Biblie*, pp. 511-512.

● **„omul acesta a dobândit un ogor”** – versetele 18-19 sunt menționate în paranteză (NASB, NKJV, NRSV, NJB, NIV). Autorul oferă această informație pentru înțelegerea cititorului. Aflăm din Matei 27:6-8 că preoții au cumpărat această parcelă de pământ pentru a se împlini profeția din VT (Matei 27:9). Erau bani lui Iuda, pe care preoții îi considerau necurați și i-au folosit pentru a cumpăra un pământ în care să îngroape cadavrele nerevendicate. Versetele 18-19 ne spun că era chiar pământul pe care a murit Iuda. Această informație cu privire la moartea lui Iuda nu este reluată nicăieri.

1:19

NASB, NRSV „Hacheldama, adică: Ogorul sângeului.”

NKJV „Achel dama, adică: Ogorul sângeului.”

TEV „Acheldama, care înseamnă Ogorul sângeului.”

NJB „Ogorul sângeului...Hachel-dama”

Aceasta este traducerea grecească a unui cuvânt aramaic. Mereu este dificil să transpui armonios dintr-o limbă în alta. În ciuda diferențelor grecești de pronunție, cuvântul aramaic înseamnă „ogorul sângeului.” Asta ar putea însemna (1) un ogor cumpărat cu bani însângerați (Matei 27:7a); (2) un ogor în care s-a vărsat sânge (Fapte 1:18) sau (3) un ogor în care erau îngropați criminali sau străini (Matei 27:7b).

1:20 Acestea sunt două citate din Psalmi. Primul este din Ps. 69:25. Original era la plural. Este o formulă de blestem legată de Iuda. Al doilea citat este din Ps. 109:8 (LXX). Oferă precedentul profetic pentru înlocuirea lui Iuda discutată în versetele 21-26.

•

NASB, NKJV, NJB „slujba”

NRSV „poziția de supraveghetor”

TEV „locul în slujire”

În Septuaginta, termenul *episkopē* are sensul de sarcină sau de slujbă a unui ofițer (Num. 4:16; Ps. 109:8). Denota o slujbă în sistemul cleric romană-catolic, dar în greacă era doar un termen orășenesc pentru „conducător” (NIV), cum „bătrân” (*presbuteros*) era termenul ebraic pentru „conducător” (Gen. 50:7; Exod 3:16, 18; Num. 11:16, 24, 25, 39; Deut. 21:2, 3, 4, 6, 19, 20 și altele). Așadar, cu excepția probabilă a lui Iacov, „supraveghetor” și „bătrân”, după moartea apostolilor, se referea la pastor (Fapte 20:17, 28; Tit 1:5,7; Fil. 1:1).

1:21 „trebuie” – este cuvântul *dei* (v. 16). Se pare că Petru credea că cei doisprezece apostoli reprezentau cumva cele doisprezece triburi sau alt simbolism care trebuie să se fi pierdut.

1:21-22 Acestea sunt calitățile pentru apostolie. Observă că indică prezența altor creștini alături de cei doisprezece care l-au urmat pe Isus în lucrarea Lui pământească. Aceste criterii au fost folosite mai târziu de unii pentru a respinge apostolia lui Pavel.

Se pare că Luca include aceste două versete pentru a arăta prioritatea mărturisirii apostolice, iar nu alegerea lui Matia, despre care nu mai auzim. Biserica și NT vor fi zidite pe viața și pe învățăturile lui Isus, dar este mijlocită prin martorul ocular, martorul de nădejde, martorul teologic ales, NT. Aceasta este chestiunea teologică, nu simbolismul numărului doisprezece!

SUBIECT SPECIAL: NUMĂRUL DOISPREZECE

Doisprezece a fost mereu un număr simbolic pentru organizare

1. în afara Bibliei:
 - a. doisprezece semne ale zodiacului
 - b. doisprezece luni ale anului
2. în VT:
 - a. doisprezece fii ai lui Iacov (triburile ebraice)
 - b. reflectat în:
 - 1) doisprezece stâlpi ai altarului în Exod 24:4
 - 2) doisprezece pietre prețioase pe pieptarul Marelui Preot (care reprezintă triburile) în Exod 28:21
 - 3) doisprezece pâini în Locul Sfânt al cortului în Lev. 24:5
 - 4) doisprezece spioni trimiși în Canaan în Num. 13 (unul din fiecare trib)
 - 5) doisprezece toiège (exemplare tribale) la Răzvrătirea lui Cora din Num. 17:2
 - 6) doisprezece pietre ale lui Iosua, în Iosua 4:3, 9, 20
 - 7) doisprezece districte administrative în administrația lui Solomon în 1 Împărați 4:7
 - 8) doisprezece pietre ale altarului lui Ilie pentru YHWH în 1 Împărați 18:31
3. în NT:
 - a. doisprezece apostoli aleși
 - b. doisprezece coșuri cu pâine (unul pentru fiecare apostol) în Matei 19:28
 - c. doisprezece legiuni de îngeri care să-L salveze pe Isus în Matei 26:53
 - d. simbolismul Apocalipsei:
 - e. 24 de bătrâni pe 24 de tronuri în 4:4
 - 1) 144.000 (12x12) în 7:4; 14:1,3
 - 2) doisprezece stele pe cununa femeii în 12:1
 - 3) doisprezece porți, doisprezece îngeri reprezentând cele doisprezece triburi în 21:12

- 4) doisprezece pietre de temelie ale Noului Ierusalim, iar pe ele numele celor doisprezece apostoli în 21:14
- 5) 12.000 de prăjini în 21:16 (dimensiunile Noului Ierusalim)
- 6) Zidul de 144 de coți în 21:17
- 7) Doisprezece porți din mărgăritar în 21:21
- 8) Pomii din Noul Ierusalim cu doisprezece soiuri de fructe

1:23 „ei au pus înainte pe doi” – există o variantă a unui manuscris grecesc care arată chestiunea teologică din această expresie:

- 1) *estēsan* (ei au pus) în manuscrisele κ A, B, C, D1, E
- 2) *estesen* (al a pus) în manuscrisul D și Augustin

Dacă prima variantă este corectă, acesta este un exemplu de vot al întregului grup de apostoli în privința posibilului înlocuitor al lui Iuda (o formă de organizare congregațională – 15:22), dar dacă cea de-a doua variantă este corectă, aceasta este o dovadă a supremației lui Petru (15:7-11, 14). În ceea ce privește dovada manuscrisului grec, primul cuvânt este sigur (USB4 îi dă credibilitate de 100%).

• „pe Iosif ... și pe Matia” – nu știm nimic despre acești bărbați din NT. Trebuie să nu uităm că evangheliile și Faptele apostolilor nu sunt istorii occidentale, ci scrieri teologice selectate pentru a-L prezenta pe Isus și a arăta felul în care mesajul Său a schimbat lumea.

1:24

NASB „Tu, care cunoști inimile tuturor oamenilor”

NKJV „Tu, care cunoști inimile tuturor”

NRSV „Tu cunoști inimile tuturor”

TEV „Tu cunoști gândurile tuturor”

NJB „Tu poți citi inimile tuturor”

Acesta este un cuvânt compus, „inimi” și „a cunoaște” (15:8). Reflectă un adevăr din VT (1 Sam. 2:7; 16:7; 1 Regi 8:39; 1 Cron. 28:9; 2 Cron. 6:30; Ps. 7:9; 44:21; Prov. 15:11; 21:2; Ier. 11:20; 17:9-10; 20:12; Luca 16:15; Fapte 1:24; 15:8; Rom. 8:27). Dumnezeu ne cunoaște pe deplin și totuși ne iubește (Rom 8:27).

Apostolii afirmă că YHWH le cunoaște inimile, ca fel sa și pe cele ale celor doi candidați și viețile lor. Ei vor să aleagă voia lui Dumnezeu (AORIST MEDIAN). Isus i-a ales pe cei doisprezece, dar el este acum la Tatăl.

SUBIECT SPECIAL: INIMA

Grecesul *kardia* este folosit în Septuagintă și în NT pentru a reflecta ebraicul *lēb*. Este folosit în mai multe feluri (Bauer, Arndt, Gingrich și Danker, *Dicționarul grec-englez*, pp. 403-404).

1. centrul vieții fizice, o metaforă pentru persoană (Fapte 14:17, 2 Cor. 3:2-3; Iacov 5:5)
2. centrul vieții spirituale (morale)
 - a. Dumnezeu cunoaște inima (Luca 16:15; Rom. 8:27; 1 Cor. 14:25; 1 Tes. 2:4; Apoc. 2:23)
 - b. Folosită în viața spirituală a oamenilor (Matei 15:18-19; 18:35; Rom. 6:17; 1 Tim. 1:5; 2 Tim. 2:22; 1 Petru 1:22)
3. centru gândurilor (intelectul - Matei 13:15; 24:48; Fapte 7:23; 16:14; 28:27; Rom. 1:21; 10:6; 16:18; 2 Cor. 4:6; Efes. 1:18; 4:18; Iacov 1:26; 2 Petru 1:19; Apoc. 18:7; „inimă” este sinonim cu „minte” în 2 Cor. 3:14-15 și Fil. 4:7)
4. centrul voinței (Fapte 5:4; 11:23; 1 Cor. 4:5; 7:37; 2 Cor. 9:7)
5. centrul sentimentelor (Matei 5:28; Fapte 2:26,37; 7:54; 21:13; Rom. 1:24; 2 Cor. 2:4; 7:3; Efes. 6:22; Fil. 1:7)
6. un loc unic al activității Duhului Sfânt (Rom. 5:5; 2 Cor. 1:22; Gal. 4:6 [Christos în inimile noastre, Efes. 3:17])
7. inima este o metaforă pentru întreaga persoană (Matei 22:37, citând Deut. 6:5). Gândurile, motivele și acțiunile atribuite inimii dezvăluie pe deplin caracterul individului. VT conține câteva întrebări izbitoare ale termenilor:
 - a. Gen. 6:6; 8:21, „S-a mâhnit în inima Lui” (observă de asemenea Osea 11:8-9)
 - b. Deut. 4:29; 6:5, „din toată inima ta și din tot sufletul tău”
 - c. Deut. 10:16, „să vă tăiați dar inima împrejur” li Romani 2:29
 - d. Ezechiel 18:31-32, „o inimă nouă”
 - e. Ezechiel 36:26 „o inimă nouă” vs. „inima de piatră”

1:25 „la locul lui” – acesta este un eufemism pentru „condamnare.” Satan l-a folosit pentru scopurile proprii (Luca 22:3; Ioan 13:2;27), dar Iuda este responsabil de alegerile și de faptele lui (Gal. 6:7).

1:26 „Au tras la sorți” – aceasta are un precedent în VT legat de folosirea Urimului și a Tumimului de către marele preot în Lev. 16:8 sau de persoane care foloseau o metodă similară (Prov. 16:33; 18:18). Și soldații romani au tras la sorți hainele lui Isus (Luca 23:34). Dar aceasta este ultima dată când se folosește această metodă de aflare a voinii lui Dumnezeu în NT. Dacă cineva tinde spre demonstrarea cu citate din Biblie, această metodă poate deveni normativă pentru luarea deciziilor spirituale, care ar fi foarte regretabilă (ex. deschiderea Bibliei și punerea degetului pe un verset pentru a afla voia lui Dumnezeu). Creștinii trebuie să trăiască prin credință, nu prin modalități mecanice de a afla voia lui Dumnezeu (ex. lâna de oaie, Jud. 6:17, 36-40).

• **„Matia”** – Eusebiu spune că el era implicat în lucrarea celor 70 (Luca 10). Tradițiile ulterioare afirmă că a fost martirizat în Etiopia.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce a rămas Isus cu apostolii 40 de zile?
2. Ce este „botezul cu Duhul Sfânt”?
3. De ce este atât de important versetul 7?
4. De ce este atât de importantă înălțarea?
5. De ce a simțit Petru nevoia de a ocupa locul lui Iuda?
6. Cum poate Pavel să fie apostol dacă nu îndeplinea condițiile? (1:21-22)

FAPTELE APOSTOLILOR 2

DIVIZIUNILE PE PARAGRAFE ALE TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Rusaliile	Venirea Duhului Sfânt	Ziua Rusaliilor	Venirea Duhului Sfânt	
2:1-4	2:1-4	2:1-4	2:1-4	
	Reacția mulțimii			
2:5-13	2:5-13	2:5-13	2:5-13	
Petru se adresează mulțimii	Predica lui Petru	Predica lui Petru	Predica lui Petru	
2:14-21	2:14-39	2:14-21	2:14-21	
2:22-28		2:22-28	2:22-28	
2:29-35		2:29-36	2:29-35	
2:36			2:36	
Primele convertiri		Chemarea la pocăință		
2:37-41		2:37-42	2:37	
	Creșterea unei biserici vitale		2:38-39	
Convertirea primilor creștini	2:40-47		2:40-42	
2:42			Viața printre creștini	
2:43		2:43-47	2:43-47	
2:44-45				
2:46-47				

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:1-4

1Când a venit ziua Cincizecimii, erau toți împreună în același loc. **2**Deodată a venit din cer un sunet ca vâjâitul unui vânt puternic, și a umplut toată casa unde ședeau ei. **3**Niște limbi ca de foc au fost văzute împărțindu-se printre ei, și s-au așezat câte una pe fiecare din ei. **4**Și toți s-au umplut de Duh Sfânt, și au început să vorbească în alte limbi, după cum le da Duhul să vorbească.

2:1 „Cincizecimii” – această sărbătoare evreiască anuală mai este numită și „sărbătoarea săptămânilor” (Exod 34:22; Deut. 16:10). Cuvântul „cincizecime” înseamnă „a cincizecea”. Această sărbătoare avea loc la 50 de zile (șapte săptămâni) după Paște (numărând din a doua zi a sărbătorii azimilor). În zilele lui Isus avea trei scopuri: (1) comemorarea dării Legii lui Moise (*Îndurări* 1:1); (2) recunoștința față de Dumnezeu pentru recoltă și (3) o jertfă a primelor fructe (semn al stăpânirii lui YHWH peste întreaga recoltă). Precedentul din VT se află în Exod 23:16-17; 34:22; Lev. 23:15-21; Num. 28:26-31 și Deut. 16:9-12.

- NASB, NRSV „a venit”
- NKJV „a venit pe deplin”
- TEV „a venit”

NJB „a venit”

Asta înseamnă „s-a împlinit”. Este un INFINITIV PREZENT PASIV. Aceasta este anunțarea și îndeplinirea scopului divin. Este folosit doar în scrierile lui Luca (Luca 8:23; 9:51; aici; o metaforă similară în Luca 2:6). Istoria omenirii este trecută în calendar de YHWH.

M. R. Vincent, *Studiul cuvintelor*, vol. 1, p. 224 ne amintește că evreii priveau această zi ca pe un recipient care trebuie umplut. Timpul Rusaliilor venise pe deplin! Era, de asemenea, timpul ca Dumnezeu să facă inaugurarea specială a Epocii Duhului Sfânt, începutul Bisericii.

- **„erau toți împreună în același loc”** – această expresie implică unitate la nivelul locului și al minții (1:14). Nu se știe sigur unde a avut loc. Probabil în „odaia de sus” (Fapte 1:13; 2:2), dar la un moment dat Templul este implicat în această experiență (Luca 24:53).

- **„a venit din cer un sunet ca vâjăitul unui vânt puternic”** – în toată această sintagmă, accentul este pe sunet. Nu pe vânt sau pe foc. Ea este similară Gen. 3:8. În VT cuvântul *ruah* este folosit pentru suflare, vânt sau Duh (Ezechel 37:9-14); în NT *pneuma* este folosit pentru vânt și pentru Duhul Sfânt (Ioan 3:5-8). Termenul „vânt” din acest verset este *pnoē*. Este folosit doar aici și în 17:25. Cuvântul *pneuma* este folosit cu privire la Duhul Sfânt în v.4.

- **„limbi ca de foc au fost văzute împărțindu-se printre ei”** – textul pare să descrie un eveniment care implică sunet și lumină. Focul ca lumina era la început unul singur, dar s-a desfăcut în manifestări separate și s-a adunat deasupra fiecărui credincios. Toți cei din odaia de sus – apostolii, membrii familiei lui Isus și ucenicii – au avut o confirmare vizibilă a includerii lor. Biserica era una!

În VT focul simbolizează (1) prezența zeității; (2) judecata (Isaia 66:15-18) sau (3) purificarea (Exod 3:2; Deut.5:4 și Matei 3:11). Luca folosește o analogie pentru a încerca să exprime o manifestare fizică a Duhului Sfânt.

Sărbătoarea Rusaliilor s-a născut în iudaism ca celebrare a dării Legii lui Moise pe muntele Sinai (nu se știe sigur când; a fost definitivă până la sfârșitul secolului al doilea D. Cr., dar probabil mult mai repede). Așadar vântul puternic și focul ar putea aduce aminte de măreția lui YHWH, care a coborât pe Horeb (Exod 19:16).

- **„fiecare din ei”** – nu s-a făcut diferență între apostoli sau ucenici, bărbați sau femei (Ioel 2:28-32; Fapte 2:16-21).

2:4 „Și toți s-au umplut de Duh Sfânt” – „umplerea” este repetabilă (2:4; 4:8,31; 6:3,5; 7:55; 9:17; 11:24; 13:9). Ea implică asemănarea zilnică cu Cristos (Efes. 5:18 comparat cu Col. 3:16). Ea este diferită de botezul cu Duhul Sfânt, care denotă experiența creștină inițială, includerea în Cristos (1 Cor. 12:13; Efes. 4:4-5). Umplerea este autorizarea spirituală pentru lucrarea efectivă, aici pentru evanghelizare! Vezi nota de la 3:10.

- **NASB, NKJV** „au început să vorbească cu alte limbi”
NRSV „au început să vorbească în alte limbi”
TEV „au vorbit în alte limbi”
NJB „au început să vorbească în limbi diferite”

Sensul literal este „alte limbi” (*heterais glōssais*). Traducerea „limbi diferite” reflectă înțelegerea acestui termen bazat pe contextul versetelor 6 și 11. O altă traducere posibilă este „propoziții duhovnicești”, bazată pe 1 Cor. 12-14 și posibil pe Fapte 2:13. Nu se știe sigur câte limbi diferite erau vorbite, dar erau multe. Dacă încerci să însușezi toate țările și regiunile din versetele 9-11 trebuie să fi fost cu mult peste douăzeci. Câțiva dintre cei 120 de creștini trebuie să fi vorbit aceeași limbă.

Dumnezeu a făcut ceva unic și puternic pentru a inspira acest mic grup de bărbați și femei speriate așteptând în odaia de sus să devină proclamatori îndrăzneți ai Evangheliei (și femeile, și bărbații). Oricare ar fi fost acest semn inițial al venirii Duhului Sfânt promis, Dumnezeu l-a folosit și pentru a-și confirma acceptarea celorlalte grupe (ex. samaritenii, ofițerii din armata romană și Neamurile). „Limbile” din Faptele apostolilor au fost mereu un semn pentru credincioși că Evanghelia a depășit încă o barieră etnică, geografică. Există o diferență distinctivă între limbile din Fapte și cele din lucrarea ulterioară a lui Pavel din Corint (1 Cor. 12-14).

Din punct de vedere teologic este posibil ca Rusaliile să fie opuse direct turnului Babel (Gen. 10-11). Când oamenii mândri și răzvrățiți și-au exprimat independența (refuzul de a se împărtășia și de a umple pământul), Dumnezeu Și-a implementat voia prin introducerea multor limbi. Acum, pentru creștini s-a întors epoca Duhului Sfânt, naționalismul care i-a împiedicat pe oameni să fie uniți (un guvern mondial al sfârșitului lumii). Reversul consecințelor din Gen. 3 este părtașia creștină care depășește toate granițele umane.

- **„după cum le da Duhul să vorbească”** – verbul este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV, însemnând că Duhul a început să le dea. Sintagma „să vorbească” (*apophtheggomai*) este un PREZENT INFINITIV PASIV (deponent). Termenul este folosit doar de Luca în Fapte (2:4,14; 26:25). Este folosit în Septuaginta pentru vorbirea profeților (vorbirea inspirată de Duhul Sfânt, Deut. 32:2; 1 Cron. 25:1; Ezechel 13:9,19; Mica 5:11; Zaharia 10:2).

Eu prefer această interpretare în locul sensului etimologic grec clasic „volum ridicat,” „vorbire pasionată,” sau „vorbire retorică elevată.” Luca cunoștea Septuaginta și a fost influențat de terminologia ei.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:5-13

5Și se aflau atunci în Ierusalim Iudei, oameni cucernici din toate neamurile care sunt sub cer. 6Când s-a auzit sunetul acela, mulțimea s-a adunat și a rămas încremenită; pentru că fiecare îi auzea vorbind în limba lui. 7Toți se mirau, se minunau, și ziceau unii către alții: "Toți aceștia care vorbesc, nu sunt Galileeni? 8Cum dar îi auzim vorbind fiecare din noi în limba noastră, în care ne-am născut? 9Parți, Mezi, Elamiți, locuitori din Mesopotamia, Iudea, Capadocia, Pont, Asia, 10Frigia, Pamfilia, Egipt, părțile Libiei dinspre Cirena, oaspeți din Roma, Iudei sau prozeliti, 11Cretani și Arabi, îi auzim vorbind în limbile noastre lucrurile minunate ale lui Dumnezeu!" 12Toți erau uimiți, nu știau ce să creadă, și ziceau unii către alții: "Ce vrea să zică aceasta?" 13Dar alții își băteau joc, și ziceau: "Sunt plini de must!"

2:5 „cucernici” – acest termen înseamnă „a se ține de lucruri bune” (LXX Lev. 15:31; Mica 7:2). În cazul iudaismului primului secol, implică un respect pentru Dumnezeu și pentru tradițiile bătrânilor (tradițiile orale, care au devenit Talmudul). Aceștia erau oameni evlavioși, religioși (8:2; 22:12; Luca 2:25).

• **„din toate neamurile care sunt sub cer”** – tuturor bărbaților evrei li se cerea insistent să participe la cele trei zile ale sărbătorii anuale importante (Lev. 23) la Templu (Deut. 16:16). Probabil ei erau (1) pelerini din toată regiunea mediteraneană care au venit la Ierusalim pentru Paște și au răms până la Rusalii sau (2) locuitori permanenți care se mutaseră de undeva din afara Ierusalimului (conform folosirii cuvântului în 4:16; 7:24; 9:22,32).

2:6 „când s-a auzit sunetul acela” – poate fi vorba despre (1) zgomotul vântului puternic (v.2) sau (2) creștinii care vorbeau în alte limbi (v.4)

•
NASB, NRSV, NJB „încremenită”
NKJV „zăpăcită”
TEV „încântată”

Termenul înseamnă „a rămâne laolaltă” cu sensul de „a se limita” sau de „a tăcea” (Luca 8:45; 19:43; 22:63). Uneori este folosit metaforic pentru gânduri sau emoții (Luca 8:37; 12:50 și o altă formă a termenului în Luca 21:25).

Același termen este folosit în Septuaginta în Gen. 11:7,9 în legătură cu încurcarea limbilor de la Turnul Babel. Eu cred că Rusaliile sunt simbolul inversării naționale care a început la Turnul Babel în primul rând ca pedeapsă pentru omenirea păcătoasă care a respins voia lui Dumnezeu de a se răspândi și în al doilea rând pentru protejarea omenirii de un guvern mondial. *Comentariul biblic Jerome*, vol. 2, pag 172 întărește ulterior acest punct de vedere prin folosirea lui *diamezizō* în Fapte 2:3, care este un termen rar, dar folosit și în Septuaginta în Deut. 32:8 pentru împrăștierea de la Turnul Babel. Creștinii nu mai sunt separați de naționalitate!

• **„mulțimea s-a adunat”** – asta implica faptul că întâmplarea a avut loc în zona Templului, deoarece o mulțime mare nu ar încăpea într-o cameră mică de sus sau pe străzile mici ale Ierusalimului.

• **„fiecare îi auzea vorbind în limba lui”** – acesta ar putea fi un miracol al auzirii, nu al vorbirii (versetele 8 și 11). Ar fi o zăpăceală dacă atât de mulți oameni vorbind toți o limbă diferită ar vorbi în același timp. Acesta este reversul teologic al Turnului Babel (Gen 11).

Este folosit termenul grec *dialektos* (v.8), de unde vine cuvântul „dialect.” Luca folosește acest termen adeseori în Fapte (1:19; 2:6,8; 21:40; 22:2; 26:14). Este folosit cu sensul de „limbă.” Dar în acest context sensul intenționat ar putea fi „dialect.” Acesta trebuia să fie un semn de confirmare a veridicității noului mesaj despre Dumnezeu.

2:7 Observă toți termenii diferiți care exprimă sentimente intense din acest context.

1. *sunechō*, “zăpăcită” (v. 6)
2. *existēmi*, “mirată” (v. 7)
3. *thaumazō*, “uimiți” (v. 7,12)
4. *diaporeō*, “nu știau ce să creadă” (v. 12)

• **„Dar toți aceștia care vorbesc, nu sunt Galileeni?”** – această întrebare retorică a fost pusă datorită accentului lor nordic (dialect, Matei 26:73). Termenul „dar” reflectă grecescul *idou* (iată), folosit de 23 de ori în Fapte și în Luca.

2:9 „Parți, Mezi, Elamiți, locuitori din Mesopotamia” – toate aceste grupuri erau din Semiluna fertilă (Mesopotamia), de unde a fost chemat Avraam (Ur din Caldeea, Gen. 11:28) și de unde au fost exilați Israel și Iuda (asirieni, babilonieni).

• **„Iudeea”** – de ce este enumerată Iudeea între alte două țări cu care nu are legătură? De ce nu are ARTICOL, cum ar fi corect gramatical? De ce i-ar surprinde pe iudei faptul că galileenii vorbeau aramaica? Datorită acestor întrebări, mulți au presupus că au greșit scribii și că acest cuvânt se referă la o altă națiune.

1. Tertullian, Augustin– Armenia
2. Jerome – Siria

3. Chrisostom, Erasmus – India
4. pentru câteva sugestii moderne, vezi Bruce M. Metzger, *Un comentariu textual pe Noul Testament grec*, p. 293

2:9-10 „Capadocia, Pont, Asia, Frigia, Pamfilia” – acestea erau grupuri din Turcia modernă.

2:10 „Egipt, părțile Libiei dinspre Cirena” - acestea erau grupuri din Africa de Nord.

- **„oaspeți din Roma”** – pelerinii evrei care s-au convertit cu această ocazie proveneau probabil din Biserica Romană.
- **„prozeliti”** – se referă la cei dintre neamuri convertiți la iudaism cărora li se cerea (1) să țină legea mozaică; (2) circumcizia bărbaților; (3) să se boteze în fața martorilor și (4) să ofere o jertfă la Templu dacă puteau. Ei erau la Ierusalim deoarece tuturor bărbaților evrei li se cerea să participe la cele trei zile importante de sărbătoare din an (Exod 23; Lev. 23).
- **„Cretani”** – o insulă mare din Marea Mediterană, aproape de Turcia. Putea reprezenta un termen colectiv pentru toate insulele din Marea Egee.
- **„Arabi”** – se referă la urmașii lui Esau. În partea de sud a Orientului Apropiat erau răspândite multe triburi arabe. Pentru evreii din primul secol, această listă reprezenta toată lumea cunoscută (Luca 10). Aceeași idee este exprimată și în Deut. 32:8, în Septuagintă.

2:12 Acești pelerini au recunoscut acest eveniment special ca pe un semn important. Petru folosește momentul pentru a le răspunde la întrebări.

2:13 „Sunt plini” – INDICATIV PERFECT PERIFRATIC PASIV, care presupune că acești apostoli băuseră până se îmbătaseră și au rămas beți.

- **„must”** – o explicație a situației constă în faptul că acești adepți ai lui Isus erau beți (Efes 5:18a). Dar cum explica beția abilitățile lingvistice? Sunt sigur că era și o atmosferă de încântare și bucurie.

SUBIECT SPECIAL: ATITUDINI BIBLICE FAȚĂ DE ALCOOL (FERMENTAȚIE) ȘI ALCOOLISM (DEPENDENȚĂ)

I. Termeni biblici

A. VT:

1. *Yayin* – termen general pentru vin, folosit de 141 de ori. Nu se cunoaște sigur etimologia lui, termenul nefiind de origine ebraică. Înseamnă de fiecare dată suc fermentat de fructe, de obicei de struguri. Câteva pasaje tipice sunt Gen. 9:21; Exod 29:40; Num. 15:5, 10.
2. *Tirosh* – înseamnă „vin nou”. Din cauza condițiilor climatice din Orientul Apropiat, fermentația începea la șase ore după extragerea sucului. Termenul se referă la vinul aflat în proces de fermentație. Pentru câteva pasaje tipice, vezi Deut. 12:17; 18:4; Isa. 62:8-9; Osea 4:11.
3. *Asis* – evident, băuturi alcoolice (Ioal 5:1; Isaia 49:26).
4. *Sekar* – aceasta este sintagma „băuturi puternice”. Rădăcina ebraică este folosită în cuvintele „beat” sau „bețiv”. Avea adăugat ceva pentru a o face mai puternică. Este paralelă cu *yayin* (Prov. 20:1; 31:6; Isaia 28:7).

B. NT:

1. *Oinos* – echivalentul grec al lui *yayin*
2. *Neos oinos* (vin nou) - echivalentul grec al lui *tirosh* (Marcu 2:22)
3. *Gleuchos vinos* (must, *asis*) – vin în primele stadii de fermentație (Fapte 2:13)

II. Utilizarea biblică

A. VT:

1. vinul este un dar de la Dumnezeu (Gen. 27:28; Ps. 104:14-15; Ecl. 9:7; Osea 2:8-9; Ioel 2:19,24; Amos 9:13; Zaharia 10:7)
2. vinul este parte a unei jertfe (Exod 29:40; Lev. 23:13; Num. 15:7,10; 28:14; Deut. 14:26; Jud. 9:13)
3. vinul este folosit ca medicament (2 Sam. 16:2; Prov. 31:6-7)
4. vinul poate fi o adevărată problemă (Noe – Gen. 9:21; Lot – Gen. 19:33,35; Samson – Jud. 16:19; Nabal – 1 Sam. 25:36; Urie – 2 Sam. 11:13; Amon – 2 Sam. 13:28; Elah – 1 Regi 16:9; Benadad – 1 Regi 20:12; conducătorii – Amos 6:6; femeile – Amos 4)
5. se poate face exces de vin – (Prov. 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Isaia 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Osea 4:11)
6. vinul a fost interzis anumitor grupuri (preoților la datorie, Lev. 10:9; Ezechel 44:21; nazarenilor, Num. 6; conducătorilor, Prov. 31:4-5; Isaia 56:11-12; Osea 7:5)
7. vinul este folosit în context escatologic (Amos 9:13; Ioel 3:18; Zaharia 9:17)

- B. Interbiblic
1. vinul cu moderație este foarte util (Ecl. 31:27-30)
 2. rabinii spun: „Vinul este cel mai bun medicament; dacă lipsește vinul, este nevoie de medicamente.” (BB 58b)
- C. În NT:
1. Isus a transformat o mare cantitate de apă în vin (Ioan 2:1-11)
 2. Isus a băut vin (Matei 11:18-19; Luca 7:33-34; 22:17 și următoarele)
 3. Petru a fost acuzat că e beat de „vin nou” la Rusalii (Fapte 2:13)
 4. vinul poate fi folosit ca medicament (Marcu 15:23; Luca 10:34; 1 Tim. 5:23)
 5. conducătorii nu trebuie să facă exces. Asta nu înseamnă să se abțină total (1 Tim. 3:3,8; Tit 1:7; 2:3; 1 Petru 4:3)
 6. vinul folosit în contexte escatologice (Matei 22:1 și următoarele; Apoc. 19:9)
 7. beția este deplănsă (Matei 24:49; Luca 11:45; 21:34; 1 Cor. 5:11-13; 6:10; Gal. 5:21; 1 Petru 4:3; Rom. 13:13-14)

III. Concepția teologică

- A. Tensiunea dialectică
1. vinul este un dar de la Dumnezeu
 2. beția este o problemă importantă
 3. creștinii din anumite culturi trebuie să își limiteze libertățile de dragul Evangheliei (Matei 15:1-20; Marcu 7:1-23; 1 Cor. 8-10; Rom. 14:1-15:13)
- B. Tendința de a trece dincolo de limitele impuse
1. Dumnezeu este sursa tuturor lucrurilor bune (creația este „foarte bună”, Gen. 1:31)
 2. omenirea căzută a făcut exces de toate darurile lui Dumnezeu, ducându-le dincolo de limitele impuse de Dumnezeu
- C. Abuzul este în noi, nu în lucruri. Nu există nimic rău în creația fizică (Marcu 7:18-23; Rom. 14:14,20; 1 Cor. 10:25-26; 1 Tim. 4:4; Tit 1:15)

IV. Cultura ebraică a primului secol și fermentația

1. Fermentația începe foarte repede, la aproximativ șase ore după ce strugurii sunt zdrobiți, în special în zonele aride, fără condiții de igienă
2. Tradiția ebraică spune că atunci când la suprafață apare o spumă subțire (semn de fermentație), poate fi numit vin (*Ma aseroth* 1:7). Este numit „vin nou” sau „must”.
3. Fermentația primară violentă se termina după o săptămână
4. A doua fermentație dura aproximativ 40 de zile
5. Vinul care a stat fermentat (vinul vechi) era considerat bun, dar trebuia să fie filtrat bine înainte de utilizare
6. Se considera că vinul este destul de vechi după un an de fermentație. Cea mai lungă perioadă de timp în care vinul putea fi stocat în siguranță era de trei ani. Se numea „vin vechi” și trebuia diluat cu apă.
7. Fermentația a fost amânată doar în ultimii 100 de ani într-un mediu steril și cu aditivi chimici. Lumea antică nu putea opri procesul natural de fermentație.

V. Concluzii

- A. Asigură-te că experiența ta, teologia și interpretarea ta biblică nu Îl subestimează pe Isus și cultura ebraică și/sau creștină a primului secol! Evident, ei nu erau abstinenți total.
- B. Nu susțin întrebuintarea socială a alcoolului. Dar mulți au exagerat poziția Bibliei în privința acestui subiect, iar acum pretind neprihănire superioară bazată pe o preferință culturală/denominațională.
- C. Mie Rom. 14:1-15:13 mi-au oferit perspectivă și călăuzire bazată pe iubire și respect pentru ceilalți creștini și pe răspândirea Evangheliei în toate culturile, iar nu libertate personală sau critică. Dacă Biblia este singura sursă de credință și acțiune, atunci poate trebuie să ne gândim toți din nou la această chestiune.
- D. Dacă forțăm abstinența totală ca fiind voia lui Dumnezeu, ce spunem despre Isus și despre culturile moderne care folosesc vinul în mod regulat (Europa, Israel, Argentina)?

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:14-21

14Atunci Petru s-a sculat în picioare cu cei unsprezece, a ridicat glasul, și le-a zis: "Bărbați Iudei și voi toți cei care locuiți în Ierusalim, să știți lucrul acesta, și ascultați cuvintele mele! 15Oamenii aceștia nu sunt beți, cum vă închipuiți

voi, căci nu este decât al treilea ceas din zi. 16Ci aceasta este ce a fost spus prin proorocul Ioel: 17 "ÎN ZILELE DE PE URMĂ, ZICE DUMNEZEU, VOI TURNA DIN DUHUL MEU PESTE ORICE FĂPTURĂ; FECIORII VOȘTRI ȘI FETELE VOASTRE VOR PROOROCCI, TINERII VOȘTRI VOR AVEA VEDENII, ȘI BĂTRÂNII VOȘTRI VOR VISA VISURI! 18DA, CHIAR ȘI PESTE ROBII MEI ȘI PESTE ROABELE MELE VOI TURNA, ÎN ZILELE ACELEA, DIN DUHUL MEU, ȘI VOR PROOROCCI. 19VOI FACE SĂ SE ARATE SEMNE SUS ÎN CER ȘI MINUNI JOS PE PĂMÂNT, SÂNGE, FOC ȘI UN VÂRTEJ DE FUM; 20SOARELE SE VA PREFACE ÎN ÎNTUNERIC, ȘI LUNA ÎN SÂNGE, ÎNAINTE CA SĂ VINĂ ZIUA DOMNULUI, ZIUA ACEEA MARE ȘI STRĂLUCITĂ. 21ATUNCI ORICINE VA CHEMA NUMELE DOMNULUI, VA FI MÂNTUIT."

2:14 „Petru” – gândește-te că dintre toți apostolii, Petru a fost cel care a ținut prima predică creștină. Cel care a negat de trei ori că Îl cunoaște ne Isus (Luca 23)! Schimbarea lui Petru de la lașitate și negare la curaj și înțelepciune spirituală este o altă dovadă că a început epoca Duhului Sfânt cu puterea de a schimba vieți. Aceasta este prima lui predică atestată în Fapte. Ea ne arată conținutul și accentul predicării apostolice. Aceste predici apostolice constituie o parte importantă a Faptelor.

SUBIECT SPECIAL: *KERIGMA* BISERICII PRIMARE

Promisiunile făcute de Dumnezeu în VT au fost îndeplinite cu venirea lui Isus Mesia (Fapte 2:30; 3:19, 24; 10:43; 26:6-7, 22; Rom. 1:2-4; 1 Tim. 3:16; Evrei 1:1-2; 1 Petru 1:10-12; 2 Petru 1:18-19).

Isus a fost uns ca Mesia de Dumnezeu la botezul Lui (Fapte 10:38)

Isus și-a început lucrarea în Galileea după botez (Fapte 10:37)

lucrarea Lui a fost caracterizată de facerea binelui și de săvârșirea unor minuni mari prin puterea lui Dumnezeu (Marcu 10:45; Fapte 2:22; 10:38)

Mesia a fost crucificat conform scopului lui Dumnezeu (Marcu 10:45; Ioan 3:16; Fapte 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Rom. 8:34; 1 Cor. 1:17-18; 15:3; Gal. 1:4; Evrei 1:3; 1 Petru 1:2, 19; 3:18; 1 Ioan 4:10)

El a înviat din morți și S-a arătat apostolilor Lui (Fapte 2:24, 31-32; 3:15, 26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Rom. 8:34; 10:9; 1 Cor. 15:4-7, 12 și următoarele; 1 Tes. 1:10; 1 Tim. 3:16; 1 Petru 1:2; 3:18, 21)

Isus a fost înălțat de Dumnezeu și I s-a dat numele „Domn” (Fapte 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Rom. 8:34; 10:9; 1 Tim. 3:16; Evrei 1:3; 1 Petru 3:22).

El a dat Duhul Sfânt pentru a înființa noua comunitate a lui Dumnezeu (Fapte 1:8; 2:14-18, 38-39; 10:44-47; 1 Petru 1:12)

El va reveni pentru judecată și pentru restaurarea tuturor lucrurilor (Fapte 3:20-21; 10:42; 17:31; 1 Cor. 15:20-28; 1 Tes. 1:10).

Toți cei care aud mesajul ar trebui să se pocăiască și să fie botezați (Fapte 2:21, 38; 3:19; 10:43, 47-48; 17:30; 26:20; Rom. 1:17; 10:9; 1 Petru 3:21).

Această schemă a fost declarația oficială a Bisericii primare deși s-ar putea ca unii scriitori ai Noului Testament să omită o porțiune sau să accentueze alte particularități în predicarea lor. Întreaga Evanghelie a lui Marcu urmează îndeaproape aspectul petrinic al *kerigmei*. Marcu e văzut tradițional ca structurând într-o Evanghelie scrisă predicile lui Petru predicate la Roma. Și Matei, și Luca urmează structura fundamentală a lui Marcu.

• **„cu cei unsprezece”** – asta demonstrează două lucruri: (1) Petru este purtătorul de cuvânt, dar totuși parte a grupului de apostoli. El nu vorbește singur sau cu autoritate proprie. Duhul Sfânt vorbește în mod unic prin acest grup de apostoli chemați, martori oculari și (2) Matia, deși nu știm nimic despre lucrarea lui, a devenit oficial parte a grupului de apostoli.

• **„bărbați Iudei și voi toți cei care locuiți în Ierusalim”** – oamenii cărora li se adresa aici par să fie diferiți de pelerinii de altă naționalitate din versetele 7-11.

• **„să știți lucrul acesta, și ascultați”** – acestea sunt ambele IMPERATIVE. Primul este un PREZENT ACTIV, iar al doilea este un AORIST MEDIAN (deponent). Petru vrea toată atenția lor.

Această sintagmă este aparent o expresie semitică. Este folosită de două ori în deschiderea predicilor lui Petru (2:14; 4:10) și de două ori la Pavel (13:38; 28:28). Luca era dintre neamuri și s-a convertit când era adult. Această urmă de expresii semite demonstrează că Luca nu face predicile din Fapte pentru scopurile lui teologice, ci își rezumă cu loialitate sursele.

● „oamenii aceștia nu sunt beți” – Petru, răspunzând acuzațiilor din v.13, spune că era prea devreme pentru evreii ortodocși ca să bea vin. Acest lucru urmează exegeza rabinică a Exodului 16:8 (E. M. Blaiklöl, Seria Tyndale de comentarii a Noului Testament, *Faptele Apostolilor*, p. 58).

● „al treilea ceas din zi” – asta însemna ora 9 a.m. Era timpul jertfei zilnice de dimineață la Templu. Devenise un timp special de rugăciune pentru evrei. „Al treilea ceas” este un indicator ebraic de timp. Autorii NT (în special Ioan) folosesc și indicatori ebraici de timp, și indicatori romani.

2:16 „aceasta este ce a fost spus prin proorocul Ioel” – acesta este un citat din Ioel 2:28-32 din Septuaginta. Este posibil ca Isus Însuși și fie motivul pentru care acest pasaj profetic este identificat ca fiind împlinit (Luca 24:27).

2:17 „ÎN ZILELE DE PE URMĂ” – aceasta a fost probabil modificarea lui Luca în textul Septuagintei. În VT această expresie se referea la sfârșitul timpului și la venirea epocii Mesianice. În NT, „zilele din urmă” vorbește despre suprapunerea celor două epoci ebraice. Noua Epocă a început la încarnarea lui Isus în Betleem și va dura până la a doua venire a Lui. Noi trăim în tensiunea dintre „deja” și „nu încă” a Împărăției lui Dumnezeu.

SUBIECT SPECIAL: VEACUL ACESTA ȘI VEACUL VIITOR

Profeții din VT priveau viitorul ca pe o extensie a prezentului. Pentru ei, viitorul era o restaurare a Israelului fizic. Dar chiar și ei au văzut vremuri noi (Isaia 65:17; 66:22). Odată cu respingerea voită și constantă a lui YHWH de către urmașii lui Avraam (chiar și după exil), a apărut un nou tipar în literatura ebraică apocaliptică intertestamentală (1 Enoh, 4 Ezra, 2 Baruc). Aceste scrieri ai început să facă diferența între două epoci: una prezentă, rea, dominată de Satan, și una viitoare, a neprihănirii, dominată de Duhul Sfânt și ianugurată de Mesia (adesea un războinic dinamic).

În acest domeniu al teologiei (escatologia) există o dezvoltare evidentă. Teologii o numesc „apocalipsa progresivă”. NT afirmă această nouă realitate cosmică a celor două epoci (dualism temporal):

Isus	Pavel	Evrei
Matei 12:32	Romani 12:2	1:2
Matei 13:22 și 29	1 Cor. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
	2 Cor. 4:4	11:3
	Galateni 1:4	
Marcu 10:30	Efes. 1:21; 2:1,7; 6:12	
	1 Timotei 6:17	
Luca 16:8	2 Timotei 4:10	
Luca 18:30	Tit 2:12	
Luca 20:34-35		

În teologia NT, aceste două epoci ebraice au fost suprapuse datorită profețiilor neașteptate și trecute cu vederea despre cele două venituri ale lui Mesia. Întruparea lui Isus a îndeplinit profețiile VT de inaugurare a noii epoci. Deși VT i-a văzut venirea și ca Judecător și Cuceritor, El a venit ca rob care a pățimit (Isaia 53), umil și blând (Zaharia 9:9). El se va întoarce cu putere, după cum a prezis VT (Apoc. 19). Aceste două etape ale îndeplinirii au făcut ca Împărăția să fie prezentă (inaugurată), nu viitoare (care nu a trecut pe deplin). Aceasta este tensiunea NT între „deja, dar nu încă”!

● „zice Dumnezeu” – Codex Bazaee, manuscrisul D, are *kurios* (Domnul). Se refră *Kurios* la YHWH din VT, sau la Isus, Mesia? Cu siguranță este posibil ca *Theos* (Dumnezeu) să fi fost o încercare a scribilor de a-l explica pe orator.

● „VOI TURNA DIN DUHUL MEU PESTE ORICE FĂPTURĂ” – observă elementul universal (v. 39). Toate barierele tradiționale au căzut în Cristos (1 Cor. 12:13; Gal. 3:28; Efes. 3:6; Col. 3:11). Deși distincția între evrei și neamuri este menționată în Ioel 2, observă v.38, care nu implică nicio diferență. YHWH își împarte Duhul cu toți oamenii creați după chipul Lui (literal, „toate trupurile”), lucru afirmat în Gen. 1:26-27.

● „FECIORII VOȘTRI ȘI FETELE VOASTRE VOR PROOROCI...PESTE ROBII MEI ȘI PESTE ROABELE MELE VOI TURNA DIN DUHUL MEU” – observă că nu există nicio diferență de gen.

SUBIECT SPECIAL: FEMEILE ÎN BIBLIE

I. În Vechiul Testament:

A. Din punct de vedere cultural, femeile erau considerate o proprietate

1. erau incluse în lista proprietăților (Exod 20:17)
2. tratarea sclavelor (Exod 21:7-11)
3. jurămintele femeilor puteau fi anulate de bărbați responsabili din punct de vedere social (Num. 30)

4. femei ca pradă de război (Deut. 20:10-14; 21:10-14)

B. practic exista o reciprocitate

1. bărbații și femeile – făcuți după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27)
2. cinstește pe tatăl tău și pe mama ta (Exod 20:12 [Deut. 5:16])
3. respectarea mamei și al tatălui (Lev. 19:3; 20:9)
4. bărbații și femeile puteau fi nazireazi (Num. 6:1-2)
5. fiicele au dreptul la moștenire (Num. 27:1-11)
6. fac parte dintre oamenii legământului (Deut. 29:10-12)
7. observă învățarea din partea tatălui și a mamei (Proverbs 1:8; 6:20)
8. fiii și fiicele lui Heman (familie de leviți) conduceau muzica în Templu (1 Cron. 25:5-6)
9. fiii și fiicele vor profeti în noua epocă (Ioel 2:28-29)

C. Femeile aveau funcții de conducere

1. sora lui Moise, Maria, numită prorociță (Exod 15:20-21)
2. femei dăruite de Dumnezeu să țesească materialul pentru Cort (Exod 35:25-26)
3. o femeie, Debora, de asemenea prorociță, a condus toate triburile (Jud 4:4-5; 5:7)
4. Hulda era o prorociță pe căreia regele Iosia i-a cerut să citească și să explice „Cartea Legii,” proaspăt găsită (2 Regi 22:14; 2 Cron. 34:22-27)
5. regina Estera, o femeie evlavioasă, i-a salvat pe evrei în Persia

II. În Noul Testament:

A. Din punct de vedere cultural, femeile din lumea iudaică și greco-romană erau cetățeni inferiori, cu puține drepturi sau privilegii (cu excepția Macedoniei)

B. Femei în funcții de conducere:

1. Elisabeta și Maria, femei evlavioase disponibile pentru Dumnezeu (Luca 1-2)
2. Ana, femeie evlavioasă care slujea la Templu (Luca 2:36)
3. Lidia, creștină și conducătoare a unei biserici în casa ei (Fapte 16:14, 40)
4. cele patru fiice virgine ale lui Filip erau prorocițe (Fapte 21:8-9)
5. Fivi, diaconița bisericii din Chenrea (Rom. 16:1)
6. Prisca (Priscila), colega de slujbă a lui Pavel și învățătoare în Apolo (Fapte 18:26; Rom. 16:3)
7. Maria, Trifena, Trifosa, Persida, Uilia, sora lui Nereu, câteva tovarășe ale lui Pavel (Rom. 16:6-16)
8. Iunia (KJV), probabil o apostoliță (Rom. 16:7)
9. Evodia și Sintichia, tovarășe ale lui Pavel (Fil. 4:2-3)

III. Cum cântărește un creștin modern exemplele biblice divergente?

A. Cum află o persoană adevăruri istorice sau culturale, valabile doar pentru contextul original, din adevăruri eterne, valabile pentru toate bisericile, pentru toți creștinii din toate timpurile?

1. Trebuie să luăm foarte în serios intenția autorului original inspirat. Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu și singura sursă pentru credință și trăire.
2. Trebuie să analizăm textele inspirate condiționate de istorie
 - a. culturile (ritualurile și liturgiile) Israelului (Fapte 15; Gal. 3)
 - b. iudaismul primului secol
 - c. afirmațiile lui Pavel evident condiționate istoric din 1 Cor.
 - 1) sistemul legisativ al Romei păgâne (1 Cor. 6)
 - 2) faptul de a rămâne sclav (1 Cor. 7:20-24)
 - 3) celibatul (1 Cor. 7:1-35)
 - 4) fecioarele (1 Cor. 7:36-38)
 - 5) mâncarea închinată unui idol (1 Cor. 10:23-33)
 - 6) fapte nepermise la Cina Domnului (1 Cor. 11)

B. Dumnezeu S-a revelat în mod clar și pe deplin unei anumite culturi într-un anumit timp. Trebuie să luăm în serios revelarea, dar nu și fiecare aspect al adaptării ei istorice. Cuvântul lui Dumnezeu a fost scris cu cuvinte omenești, adresat unei anumite culturi într-un anumit timp. Exegeza biblică trebuie să caute intenția autorului original. Ce spunea el pentru vremea lui? Acest lucru este fundamental și crucial pentru exegeza corectă. Dar apoi trebuie să aplicăm aceste lucruri vremurilor noastre. Aceasta este problema cu femeile în funcții de conducere (adevărata problemă de interpretare poate defini termenul. Existau mai multe funcții decât pastorii văzute ca conducere? Erau văzute diaconițele și prorocițele ca lideri?) Este destul de clar că Pavel, în 1 Cor. 14:34-35 și în 1 Tim. 2:9-15 afirmă că femeile nu ar trebui să preia conducerea în închinarea publică! Dar cum pun în practică acest lucru astăzi? Nu vreau ca cultura lui Pavel sau a mea să pună sub tăcere Cuvântul și voia lui Dumnezeu. Poate vremurile lui Pavel erau prea restrictive, dar vremurile mele ar putea fi prea libere. E stânjenitor să spun că cuvintele și învățăturile lui Pavel sunt adevăruri limitate, locale, condiționale, ale primului secol. Cine sunt eu ca să îmi las mintea sau cultura să nege un autor inspirat?

Dar ce fac cu exemplele biblice de femei lideri (chiar și în scrierile lui Pavel, Rom. 16)? Un exemplu bun al acestui lucru

este discuția lui Pavel despre închinarea publică din 1 Cor. 11-14. În 11:5 el pare să le permită femeilor să predice și să se roage în închinarea publică cu capul acoperit, dar totuși în 14:34-35 le cere să tacă! Existau diaconițe (Rom. 16:1) și prorocițe (Fapte 21:9)! Această diversitate îmi dă libertatea de a spune despre comentariile lui Pavel (în legătură cu restricțiile impuse femeilor) că sunt limitate la Corintul și la Efesul primului secol. În ambele biserici erau probleme cu femeile care își practicau libertatea proaspăt-găsită (Bruce Winter, *Corintul după plecarea lui Pavel*), ceea ce ar fi putut provoca bisericii lor dificultăți în atingerea societății pentru Cristos. Libertatea lor trebuia limitată pentru ca Evanghelia să fie mai puternică.

Zilele mele sunt opusul zilelor lui Pavel. În zilele mele, Evanghelia ar putea fi limitată dacă femeilor instruite, care se exprimă clar, nu li se permite să împărtășească Evanghelia și nu li se permite să conducă! Care este scopul suprem al închinării publice? Nu este evanghelizarea și ucenicia? Poate fi Dumnezeu onorat și mulțumit de femeile care conduc? Biblia privită în ansamblu pare să spună „da”!

Vreau să cedez în fața lui Pavel. Teologia mea este în primul rând pavelină. Nu vreau să fiu influențat sau manipulat prea mult de feminismul modern! Dar simt că Biserica a reacționat încet la adevăruri biblice evidente, precum caracterul impropriu al sclaviei, al rasismului, al bigotismului și al discriminării genului. De asemenea, a răspuns cu întârziere în mod adecvat abuzului femeii în lumea modernă. Dumnezeu a eliberat în Cristos sclavii și femeile. Nu îndrăznesc să las un text limitat de cultură să le încătușeze din nou.

Încă o idee: ca exeget, știu că biserica din Corint era una foarte tulburată. Darurile carismatice erau apreciate și etalate. Este posibil ca femeile să fi fost prinse în asta. Eu cred și că Efesul era afectat de învățători falși care profitau de femei și le foloseau ca oratori înlocuitori în bisericile din case din Efes.

C. Sugestii pentru o citire mai aprofundată:

Cum să citești Biblia la adevărata ei valoare, de Gordon Fee și Doug Stuart (pp. 61-77)

Evanghelia și Duhul Sfânt: chestiuni de hermeneutică din Noul Testament, de Gordon Fee

Cuvinte dure din Biblie, de Walter C. Keiser, Peter H. Davis, F. F. Bruce și Manfred T. Branch (pp. 613-616; 665-667)

• **„vor proroci”** – există cel puțin două moduri de a înțelege acest termen: (1) în scrisorile către corinteni, aceste termen se referă la răspândirea sau proclamarea Evanghliei (14:1; Fapte 2:17); (2) cartea Faptele apostolilor menționează proroci (12:27; 13:1; 15:32; 22:10, chiar și prorocițe, 21:9) care prezic viitorul.

Problema cu acest termen este relația dintre darul prorocii din NT și prorocii din VT. Prorocii din VT sunt autorii Scripturii. În NT, această sarcină li s-a dat celor doisprezece apostoli de la început și celor care îi ajutau. Cum termenul de „apostol” este menținut ca dar continuu (Efes. 4:11), dar cu alte sarcini după moartea celor doisprezece, la fel se întâmplă și cu slujba de proroc. Inspirația a încetat, nu mai există Scripturi inspirate (Jud. 3,20). Sarcina primară a profeților din NT este proclamarea Evangheliilor, dar este și o sarcină diferită, probabil aplicarea adevărurilor NT la situațiile și la nevoile curente.

• **„TINERII... BĂTRÂNII”** – observă că nu există deosebire de vârstă.

2:18 „CHIAR ȘI PESTE ROBII MEI” – observă că nu există discriminare socio-economică. Petru a adăugat cuvântul „prorocie” la profeția lui Ioel. El nu există în textul ebraic masoretic sau în Septuaginta greacă, dar este inclus în v. 17.

2:19-20 Acesta este un limbaj apocaliptic, provocat evident de afirmațiile lui Petru că s-au împlinit, deși nu avusese loc niciun fenomen natural, cu excepția posibilă a întunecimii din timpul în care Isus era pe cruce. Vorbește în limbaj figurat despre venirea Creatorului și Judecătorului. În VT, venirile Lui ar putea fi pentru binecuvântare sau judecată. Întreaga creație se zguduie la apropierea Lui (Isaia 13:6 și următoarele; Amos 5:18-20). În prorociile din VT nu există nicio distincție evidentă între întrupare (prima venire) și Parousia (a doua venire). Evreii se așteptau la o singură venire, aceea a unui Judecător/Izbăvitor puternic.

SUBIECT SPECIAL: LITERATURA APOCALIPTICĂ

Acest subiect special este preluat din comentariul meu pe Apocalipsa.

Apocalipsa este un gen literar ebraic unic, apocaliptic. Era folosit adesea în vremuri încodate pentru a exprima convingerea că Dumnezeu deținea controlul asupra istoriei și își va izbăvi poporul. Acest tip de literatură este caracterizat prin:

1. un sentiment puternic al suveranității lui Dumnezeu (monoteism și determinism)
2. luptă între bine și rău, veacul acesta și veacul viitor (dualism)
3. utilizarea unor cuvinte care conțin un cod secret (de obicei din VT sau din literatura apocaliptică ebraică intertestamentală)

4. folosirea culorilor, numerelor, animalelor, uneori a animalelor/oamenilor
5. folosirea mijlocirii îngerilor, prin viziuni și vise, dar de obicei prin mijlocirea îngerilor
6. se concentrează în primul rând pe vremurile sfârșitului (noua epocă)
7. folosește un set prestabilit de simboluri, iar nu realitatea, pentru a comunica mesajul vremurilor din urmă
8. Unele exemple ale acestui gen literar:
 - a. În Vechiul Testament:
 - (1) Isaia 24-27, 56-66
 - (2) Ezechiel 37-48
 - (3) Daniel 7-12
 - (4) Ioel 2:28-3:21
 - (5) Zaharia 1-6, 12-14
 - b. În Noul Testament
 - (1) Matei 24, Marcu 13, Luca 21, 1 Cor. 15 (în unele feluri)
 - (2) 2 Tes 2 (în cele mai multe feluri)
 - (3) Apocalipsa (capitolele 4-22)
 - c. necanonice (preluate din D. S. Russell, *Metoda și mesajul apocalipticii ebraice*, pp. 37-38)
 - (1) 1 Enoh, 2 Enoh (Secretele lui Enoh)
 - (2) Cartea Îndurărilor
 - (3) oracolele Sibiline III, IV, V
 - (4) Testamentul celor doisprezece patriarhi
 - (5) Psalmii lui Solomon
 - (6) Presupunerea lui Moise
 - (7) Martiriul lui Isaia
 - (8) Apocalipsa lui Moise (Viața lui Adam și a Evei)
 - (9) Apocalipsa lui Avraam
 - (10) Testamentul lui Avraam
 - (11) 2 Ezdra (4 Ezdra)
 - (12) Baruc II, III

2:20 „ziua aceea mare și strălucită” – termenul „strălucită” vine din aceeași rădăcină ca *epiphaneia*, folosit adesea pentru a doua venire a lui Isus (1 Tim. 6:14; 2 Tim. 4:1; Tit 2:13)

SUBIECT SPECIAL: A DOUA VENIRE

Aceasta este literal „*Parousia*”, care înseamnă „prezență” și desemna o vizită regală. Cuvintele folosite în Nt pentru a doua venire sunt: (1) *epiphaneia*, „apariție față în față”; (2) *apokalupis*, „descoperire” și (3) „ziua Domnului” și variațiile acestei expresii.

În ansamblu, NT este scris sub viziunea asupra lumii a VT, care susținea:

1. o epocă prezentă rea și răzvrătită
2. o epocă viitoare a neprihănirii
3. va fi adusă de puterea Duhului Sfânt prin lucrarea lui Mesia (Unsul)

Este necesară o presupunere teologică a descoperirii progresive deoarece autorii NT modifică puțin așteptările Israelului. În loc de o venire militară, axată pe națiune (Israel) a lui Mesia, sunt două venituri. Prima venire a fost întruparea zeității în conceperea și în nașterea lui Isus din Nazaret. El a venit ca „slujitorul care pătimește” din Isaia 53, fără putere militară sau de a judeca, și ca blândul călăreț al măgarușului (nu al unui cal de război sau al unui măgar de la Curte), din Zaharia 9:9. Prima venire a inaugurat Noua epocă Mesianică, Împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Pe de o parte, Împărăția este aici, dar, de asemenea, pe de altă parte, este încă departe. Această tensiune dintre cele două venituri ale lui Mesia este, pe de o parte, suprapunerea celor două epoci ebraice care nu a fost văzută, sau cel puțin a fost neclară din VT. De fapt, natura duală a acestei venituri accentuează angajamentul lui YHWH de a izbăvi întreaga omenire (Gen. 3:15; 12:3; Exod. 19:5 și predicarea prorocilor, în special a lui Isaia și a lui Iona.)

Biserica nu așteaptă acum împlinirea profețiilor din VT deoarece majoritatea profețiilor vorbesc despre prima venire (*Cum să studiezi Biblia la adevărata ei valoare*, pp. 165-166). Creștinii așteaptă venirea glorioasă a Regelui Regilor și a Domnului Domnilor celui înviat, împlinirea istorică așteptată a noii epoci a neprihănirii pe pământ, la fel ca în ceruri (Mate 6:10). Prezentările VT nu au fost lipsite de acuratețe, ci incomplete. El va reveni, după cum au prezis profeții, cu puterea și autoritatea lui YHWH.

A doua venire nu este un termen biblic, dar conceptul formează viziunea asupra lumii și cadrul NT. Dumnezeu va clarifica întreaga situație. Părtașia dintre Dumnezeu și omul creat după chipul Său va fi refăcută. Răul va fi judecat și îndepărtat. Scopurile lui Dumnezeu nu vor eșua, ele nu pot eșua!

2:21 „ORICINE” – întâlnim din nou un element universal (v. 17, 39). Isus a murit pentru păcatul/păcatele întregii lumi (Ioan 3:16; 1 Tim 2:4; 2 Petru 3:9). Observă că Duhul Sfânt va fi turnat peste toată omenirea (v. 17).

- **„VA CHEMA”** – acesta este un AORIST SUBJUNCTIV MEDIAN. Acțiunea oamenilor face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire (Ioel 2:32; Ioan 1:12, 3:16; Rom. 10:9-13). Ființele uname sunt chemate să se căiască, să creadă Evanghelia și să intre într-o relație personală cu Dumnezeu prin Cristos (3:16,19; 20:21; Marcu 1:15). Isus a murit pentru întreaga lume; misterul este de ce unii răspund chemării Duhului Sfânt (Ioan 6:44, 65) iar alții nu (2 Cor. 4:4).
- **„NUMELE DOMNULUI”** – vorbește despre caracterul lui Isus sau despre învățăturile despre El. Conține și elementul personal, și pe cel doctrinar.

SUBIECT SPECIAL: NUMELE DOMNULUI

Aceasta era o expresie obișnuită în NT care indica prezența personală și puterea activă a Dumnezeului Triunic în Biserică. Nu era o formulă magică, ci o chemare a numelui lui Dumnezeu.

Această expresie se referă adesea la Isus ca Domn (Fil. 2:11)

1. la mărturisirea credinței cuiva în Isus la botez (Rom. 10:9-13; Fapte 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; 1 Cor. 1:13,15; Iacov 2:7)
2. ca exorcizare (Matei 7:22; Marcu 9:38; Luca 9:49; 10:17; Fapte 19:13)
3. în vindecări (Fapte 3:6,16; 4:10; 9:34; Iacov 5:14)
4. în acte de slujire (Matei 10:42; 18:5; Luca 9:48)
5. la disciplinarea bisericii (Matei 18:15-20)
6. în timpul predicilor adresate neamurilor (Luca 24:47; Fapte 9:15; 15:17; Rom. 1:5)
7. în rugăciune (Ioan 14:13-14; 15:2,16; 16:23; 1 Cor. 1:2)
8. un nume pentru creștini (Fapte 26:9; 1 Cor. 1:10; 2 Tim. 2:19; Iacov 2:7; I Pet. 4:14)

Orice facem ca proclamatori, lucrători, ajutători, vindecători, exorciști, etc., facem în natura Lui, în puterea Lui, cu mijloacele Lui – în Numele Lui!

- **„VA FI MÂNTUIT”** – în acest context se vorbește despre mântuirea sufletului, în timp ce Ioel se referea probabil la o izbăvire fizică de mânia lui Dumnezeu (v. 40). Termenul „izbăvit” este folosit în VT pentru izbăvirea fizică (Matei 9:22; Marcu 6:56; Iacov 5:14,20). Dar în NT a fost folosit metaforic pentru mântuirea sufletului sau pentru izbăvirea de mânia lui Dumnezeu (Iacov 1:21; 2:14; 4:12).

Dumnezeu își dorește mântuirea tuturor bărbaților și femeilor creați după chipul Lui, creați pentru părtășie!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:22-28

22Bărbați Israeliti, ascultați cuvintele acestea! Pe Isus din Nazaret, om adevărat de Dumnezeu înaintea voastră prin minunile, semnele și lucrările pline de putere, pe care le-a făcut Dumnezeu prin El în mijlocul vostru, după cum bine știți; **23**pe Omul acesta, dat în mâinile voastre, după sfatul hotărât și după știința mai dinainte a lui Dumnezeu, voi L-ați răstignit și L-ați omorât prin mâna celor fărădelege. **24**Dar Dumnezeu L-a înviat, dezlegându-I legăturile morții, pentru că nu era cu puțință să fie ținut de ea. **25**Căci David zice despre El: "EU AVEAM TOTDEAUNA PE DOMNUL ÎNAINTEA MEA, PENTRU CĂ EL ESTE LA DREAPTA MEA, CA SĂ NU MĂ CLATIN. **26**DE ACEEA, MI SE BUCURĂ INIMA, ȘI MI SE ÎNVESELEȘTE LIMBA; CHIAR ȘI TRUPUL MI SE VA ODIHNI ÎN NĂDEJDE: **27**CĂCI NU-MI VEI LĂSA SUFLETUL ÎN LOCUINȚA MORȚILOR, ȘI NU VEI ÎNGĂDUI CA SFÂNTUL TĂU SĂ VADĂ PUTREZIREA. **28**MI-AI FĂCUT CUNOSCUT CĂILE VIEȚII, ȘI MĂ VEI UMPLE DE BUCURIE CU STAREA TA DE FAȚĂ."

2:22 „Bărbați Israeliti” – auditoriul era martor ocular la evenimentele din ultima săptămână a vieții lui Isus pe pământ. Ei aveau cunoștințe directe în privința lucrurilor despre care vorbea Pavel. Cei cu înțelepciune spirituală au răspuns Evangheliei, aproximativ trei mii de persoane la prima predică (v. 41).

- **„ascultați”** – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV. Manifestarea fizică a Duhului Sfânt le-a captat atenția; acum urmează mesajul Evangheliei.
- **„Pe Isus Nazariteanul”** – se afirmă adesea că aceasta era doar o paralelă la „Isus din Nazaret.” Dar aceasta este o cale mai degrabă neobișnuită de a exprima acest lucru. Este posibil ca această expresie să reflecte titlul mesianic „vlăstarul” (Isaia 4:2; 6:13; 11:1,10; 14:19; 53:2; Ieremia 23:5; 33:15-16; Zaharia. 3:8; 6:12-13). Ebraicul pentru „vlăstar” este *nezer*.

SUBIECT SPECIAL: ISUS NAZARINEANUL

Există câțiva termeni grecești diferiți folosiți de NT pentru a desemna în mod precis care Isus.

A. Termeni din NT

1. Nazaret – oraș în Galileea (Luca 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Fapte 10:38). Acest oraș nu este menționat în sursele contemporane, dar a fost găsit în inscripțiile ulterioare.
 - a. Nu era un compliment ca Isus să fie din Nazaret (Ioan 1:46). Semnul de deasupra crucii lui Isus care includea acest nume era unul de dispreț al evreilor.
2. *Nazarēnos* – pare să facă referire la o localizare geografică (Luca 4:34; 24:19)
3. *Nazōraios* – poate face referire la un oraș, dar ar putea, de asemenea, să fie o interpretare a termenului ebraic mesianic „vlăstar” (*netzer*, Isaia 4:2; 11:1; 53:2; Ieremia 23:5; 33:15; Zaharia 3:8; 6:12). Luca îl folosește cu referire la Isus în 18:37 și Fapte 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.

B. Utilizări istorice în afara NT. Această denumire are altă utilizare istorică.

1. denota un grup eretic ebraic (precreștin)
2. era folosit în cercurile ebraice pentru a-i descrie pe creștini (Fapte 24:5,14; 28:22)
3. a devenit termenul obișnuit pentru a denota credincioșii din bisericile siriene (aramaice). „Creștin” a fost folosit în bisericile grecești pentru a-i denumi pe credincioși.
4. cândva, după căderea Ierusalimului, fariseii s-au reorganizat la Iamnia și au instigat o separare formală între sinagogă și biserică. Un exemplu de formule de blestem împotriva creștinilor se găsește în „Cele optsprezece benedictii” din Berakot 28b-29a, unde credincioșii sunt numiți „nazarineni”.
„Nazarinenii și ereticii să dispară cât ai clipi; să fie scoși din cartea vieții și să nu fie scriși cu cei credincioși.”

C. Păreră autorului

Sunt surprins de atât de multe pronunții ale cuvântului, deși știu că aceasta nu este o chestiune necunoscută în VT, „Iosua” având câteva pronunții diferite în ebraică. Dar, datorită (1) asocierii îndeaproape cu termenul mesianic „vlăstar”; (2) combinației cu conotație negativă; (3) atestării contemporane sărace sau inexistente a orașului Nazaret în Galileea, care mă face să rămân nesigur în privința înțelesului lui precis; și (4) rostirii lui de către gura unui demon cu înțeles escatologic (Ai venit să ne distrugi?).

Pentru o bibliografie completă de studii ale cercetătorilor pe acest grup de cuvinte vezi Colin Brown (ed), *Noul dicționar internațional al teologiei Noului Testament*, vol.2, p. 346.

● **„om adevărat de Dumnezeu înaintea voastră”** – acesta este un PARTICIPIU TRECUT PASIV. Termenul înseamnă „arătat prin demonstrație”. Dumnezeu S-a descoperit în mod clar și repetat în cuvintele și în stilul de viață al lui Isus. Acest auditoriu din Ierusalim văzuse și auzise!

● **„prin minunile, semnele și lucrările pline de putere”** – acești ascultători erau martori oculari la tot ceea ce făcuse Isus în Ierusalim în ultima săptămână a vieții Lui.

Cuvântul „minuni” (*teras*) însemna un semn neobișnuit, care avea loc de obicei în ceruri, ca în v. 19-20. Cuvântul „semne” (*sêmeion*) denotă un eveniment special care dă înțeles sau semnificație. Acesta este un termen-cheie în Evanghelia lui Ioan (șapte semne speciale, 2:1-11; 4:46-54; 5:1-18; 6:1-15,16-21; 9:1-41; 11:1-57). Semnele nu sunt văzute mereu într-o lumină pozitivă (Ioan 2:18; 4:48; 6:2). Aici este folosit ca o serie de manifestări de putere care dezvăluie faptul că noua epocă a Duhului Sfânt a început!

Este interesant faptul că Petru nu acordă deloc timp în prima lui predică (cel puțin în rezumatul din Fapte 2) vorbind despre viața și învățăturile de la început ale lui Isus. Ideile principale sunt împlinirea profeției VT, moartea Lui jertfătoare stabilită dinainte și învierea Lui glorioasă.

2:23 „pe omul acesta” – aceasta ar putea fi o expresie de ofensă (5:28; 6:13; Luca 23:14; Ioan 9:16; 18:29), dar în Fapte 23:9 și 20:31-32 nu este o expresie negativă.

●	
NASB	„sfatul hotărât”
NKJV	„sfatul stabilit”
NRSV	„planul stabilit”
TEV	„planul lui Dumnezeu”
NJB	„intenția deliberată”

Acesta este termenul *horizō* la forma de PARTICIPIU TRECUT PASIV. Sensul lui de bază este „a stabili”, „a programa”, sau „a hotărî”. În VT este folosit pentru stabilirea granițelor țării sau pentru dorințe. Luca îl folosește adesea (Luca 22:22; Fapte 2:23; 10:42; 11:29; 17:26,31). Crucea nu a fost o surpriză pentru Dumnezeu, ci fusese mereu mecanismul ales de El (sistemul de jertfe din Lev. 1-7) pentru a răscumpăra omenirea răzvrătită (Gen. 3:15; Isaia 53:10; Marcu 10:45; 2 Cor. 5:21).

Moartea lui Isus nu a fost un accident. A fost planul lui Dumnezeu (Luca 22:22; Fapte 3:18; 4:28; 13:29; 26:22-23). Isus a venit pentru a muri (Marcu 10:45)!

- **„știința mai dinainte a lui Dumnezeu”** – acesta este cuvântul *prognosis* (a cunoaște dinainte), folosit doar aici și în 1 Petru 1:2. Nouă ne este greu să împăcăm acest concept conform căruia Dumnezeu cunoaște toată istoria omenirii cu liberul arbitru al omului. Deși El deține controlul și modelează istoria, oamenii sunt responsabili pentru motivațiile și pentru faptele lor. Cunoștința dinainte nu influențează dragostea și alegerile lui Dumnezeu. Dacă ar fi așa, atunci ele ar fi condiționate de efortul și de meritul ulterior al omului. Dumnezeu este suveran și a ales ca cei care urmează legământul Său să aibă o anumită libertate de a –I răspunde (Rom. 8:29; 1 Petru 1:20).

În acest domeniu al teologiei există două extreme: (1) libertatea împinsă la extremă: unii spun că Dumnezeu nu cunoaște alegerile și acțiunile viitoare ale oamenilor (Libertatea, care este o extensie filosofică a concepției de reacție) și (2) suveranitatea împinsă la extremă, care spune că Dumnezeu îi alege pe unii pentru rai, pe alții pentru iad (supralapsarianism, calvinism cu două tășuri). Eu prefer Ps. 139!

- **„voi”** – Petru afirmă vina și duplicitatea auditoriului din Ierusalim pentru moartea lui Isus (3:13-15; 4:10; 5:30; 10:39; 13:27,28). Ei nu fac parte din gloata care a cerut crucificarea Lui; ei nu erau dintre membrii Sanhedriunului care L-au adus la Pilat; nu erau nici oficialii sau soldații romani care L-au crucificat, dar sunt responsabili, așa cum suntem și noi. Păcatul și răzvrătirea oamenilor au forțat moartea Lui!

- **„L-ați răstignit”** – literal, acesta este termenul „a grăbi” (*apospēgnumi*). În NT este folosit doar aici. Implică o fixare în cuie și o legare pe o cruce. În 5:30, același proces era descris ca „spânzurarea de un copac.” Conducătorii evrei nu au vrut ca Isus să fie ucis cu pietre pentru blasfemie, așa cum a fost ucis Ștefan mai târziu (Fapte 7), ci voiau să fie crucificat (Louw și Nida spun că acest *hapax legomenon* ar putea fi echivalent cu *stauro*, „a crucifica” [p. 237, nota de subsol numărul 9]). Probabil acest lucru avea legătură cu blestemul din Deut. 21:23. La început acest blestem avea legătură cu tragerea publică în țepă și cu îngroparea necorespunzătoare, dar până în zilele lui Isus rabinii l-au legat de crucificare. Isus a purtat blestemul legii VT pentru toți credincioșii (Gal. 3:13; Col. 2:14).

- **„celor fărădelege”** (fără Dumnezeu) – înseamnă literal „nelegiuit” și se referă la romani.

2:24 „Dumnezeu L-a înviat” – NT afirmă că toate cele trei persoane ale trinității erau active în învierea lui Isus: (1) Duhul Sfânt (Rom. 8:11); (2) Fiul (Ioan 2:19-22; 10:17-18) și cel mai frecvent (3) Tatăl (Fapte 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rom. 6:4,9). Acțiunile Tatălui erau confirmarea acceptării vieții, morții și învățăturilor lui Isus de către El. Acesta era un aspect important al predicării timpurii a apostolilor. Vezi subiectul special: *Kerygma* de la 2:14.

- **„dezlegându-I legăturile morții”** – termenul poate însemna: (1) literal, durerile nașterii (greaca clasică, Rom. 8:22); (2) metaforic, problemele de dinainte de a doua venire (Matei 24:8; Marcu 13:8; 1 Tes. 5:3). S-ar putea să reflecte termenii ebraici „capcană” sau „cursă” din Ps. 18:4-5 și 116:3, metafore din VT ale judecății (Isaia 13:6-8; Ieremia 4:31).

- **„pentru că nu era cu putință să fie ținut de ea”** – și Ioan 20:9 leagă învierea lui Isus de profețiile din VT (v. 25-28).

2:25 „Căci David zice despre El” – acesta este un citat din Ps. 16:8-11. Petru afirmă că Psalmul 16 este mesianic (Pavel în 13:36) și vorbește direct despre Isus. Învierea lui Isus este speranța psalmistului și credința creștinului din NT.

- **„dreapta” (speranța)** – termenul nu este folosit în Evanghelii, dar este folosit în Fapte pentru a descrie credința creștinilor în desăvârșirea în viitor a promisiunilor Evangheliei (23:6; 24:15; 26:6,7; 28:20). Este folosit adesea în scrierile lui Pavel, dar în câteva feluri legat de planul lui Dumnezeu de mântuire eternă.

SUBIECT SPECIAL: SPERANȚA

Pavel folosește adesea acest termen cu câteva sensuri diferite, dar înrudite. El este asociat adesea cu desăvârșirea credinței creștinului (1 Tim. 1:1). El poate fi exprimat ca glorie, viață veșnică, mântuire finală, a doua venire, etc. Desăvârșirea este sigură, dar elementul timp este viitor și necunoscut.

1. a doua venire (Gal. 5:5; Efes. 1:18; 4:4; Tit 2:13)
2. Isus este speranța noastră (1 Tim. 1:1)
3. creștinul să fie adus în fața lui Dumnezeu (Col. 1:22-23; 1 Tes. 2:19)
4. speranța așteaptă în ceruri (1 Col 1:5)
5. mântuirea finală (1 Tes. 4:13)
6. slava lui Dumnezeu (Rom. 5:2; 2 Cor. 3:7-12; Col. 1:27)
7. mîntuirea neamurilor în Cristos (Col. 1:27)
8. siguranța mîntuirii (1 Tes. 5:8-9)
9. viața veșnică (Tit 1:2; 3:7)
10. mîntuirea întregii creații (Rom. 8:20-22)
11. desăvârșirea înfierii (Rom. 8:23-25)

12. un titlu pentru Dumnezeu (Rom. 15:13)
13. călăuzirea VT pentru creștinii din NT (Rom, 15:4)

2:27 „Locuința morților” (Hades) – acesta este termenul grecesc pentru locuința morților. Este echivalentul ebraicului *Sheol* din VT. În VT viața de apoi era descrisă ca o existență conștientă împreună cu familia, dar fără bucurie sau tovărășie. Doar descoperirea progresivă a NT definește mai clar viața de apoi (raiul și iadul).

SUBIECT SPECIAL: UNDE SUNT CEI MORȚI?

I. În Vechiul Testament:

- A. Toți oamenii merg în *She'ol* (etimologie nesigură), un mod de a vorbi despre moarte sau despre mormânt, cel mai adesea în Proverbe și în Isaia. În VT era o existență întunecată, conștientă, dar fără bucurie (Iov 10:21-22; 38:17; Ps. 107:10,14).
- B. Caracterizarea *She'ol*-ului:
 1. asociat cu judecata lui Dumnezeu (focul), Deut. 32:22
 2. asociat cu pedeapsa chiar înainte de Ziua Judecării, Ps. 18:4-5
 3. asociat cu *Abaddon* (distrugere), dar și deschis înaintea lui Dumnezeu, Iov 26:6; Ps. 139:8; Amos 9:2
 4. asociat cu „Groapa” (mormântul), Ps. 16:10; Isaia 14:15; Ezechel 31:15-17
 5. cei răi coboară vii în *She'ol*, Num. 16:30,33; Ps. 55:15
 6. adesea personificat ca un animal cu gura mare, Num. 16:30; Isaia 5:14; 14:9; Habacuc 2:5
 7. oamenii de acolo sunt numiți *Umbre*, Isaia 14:9-11

II. În Noul Testament:

- A. Ebraicul *She'ol* este tradus prin grecescul *Hades* (lumea nevăzută)
- B. Caracterizarea lui *Hades*:
 1. se referă la moarte, Matei 16:18
 2. legat de moarte, Apoc. 1:18; 6:8; 20:13-14
 3. adesea analog locului de pedeapsă veșnică (*Gheena*), Matei 11:23 (citat din VT); Luca 10:15; 16:23-24
 4. adesea analog mormântului, Luca 16:23
- C. Posibil împărțit (rabinii)
 1. partea neprihănită numită „paradis” (o altă denumire pentru „rai”, 2 Cor. 12:4; Apoc 2:7), Luca 23:43
 2. partea rea, numită „*Adâncul*,” 2 Petru 2:4, unde este locuința îngerilor răi (Gen. 6, 1 Enoh)
- D. *Gheena*
 1. reflectă expresia din VT „valea fiilor lui Hinom” (sudul Ierusalimului). Era locul în care zeul fenician al focului, *Molech*, era venerat jertfindu-i-se copii (2 Regi 16:3; 21:6; 2 Cron. 28:3; 33:6), lucru interzis în Lev. 18:21; 20:2-5
 2. Ieremia l-a schimbat dintr-un loc păgân de închinare într-un loc al judecării lui YHWH (Ier. 7:23; 19:6-7). A devenit locul judecării înfricoșătoare și veșnice în Enoh 90:26-27 și în Sib. 1:103
 3. evreii din zilele lui Isus erau atât de îngroziți de patriciparea strămoșilor lor în închinarea păgână prin jertfirea copiilor încât au transformat această zonă în groapa de gunoi a Ierusalimului. Multe dintre metaforele lui Isus pentru judecata veșnică au venit din această groapă de gunoi (foc, fum, viermi, duhoare, Marcu 9:44,46). Termenul *Gheena* este folosit doar de Isus (excepție – Iacov 3:6)
 4. folosirea *Gheenei* de către Isus:
 - a. foc, Matei 5:22; 18:9; Marcu 9:43
 - b. permanentă, Marcu 9:48 (Matei 25:46)
 - c. loc al distrugerii (a sufletului și a trupului), Matei 10:28
 - d. în paralel cu *She'ol*-ul, Matei 5:29-30; 18:9
 - e. îi caracterizează pe cei răi ca „fiii iadului”, Matei 23:15
 - f. rezultatul condamnării imparțiale, Matei 23:33; Luca 12:5
 - g. conceptul *Gheenei* este paralel cu a doua moarte (Apoc. 2:11; 20:6,14) sau cu iazul de foc (Matei 13:42,50; Apoc. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Este posibil ca iazul de foc să devină locuința permanentă a oamenilor (din *She'ol*) și a îngerilor răi (din *Adânc*, 2 Petru 2:4, Jud. 6 sau abisul, Luca 8:31; Apoc. 9:1-10; 20:1,3)
 - h. nu a fost creat pentru oameni, ci pentru Satan și pentru îngerii lui, Matei 25:41
- E. Din cauza suprapunerii *She'ol*-ului, a *Hades*-ului și a *Gheenei* ca:
 1. la început oamenii să fi mers în *She'ol/Hades*
 2. experiența lor acolo (bună sau rea) să fie exacerbată după Ziua Judecării, dar locul celor răi să rămână

- aceiași (de asta a tradus KJV *hades* (mormânt) ca *gheena* (iad))
3. doar NT menționează chinurile înainte de judecată în pilda din Luca 16:19-31 (Pilda bogatului nemilostiv). *She'ol* mai este descris și ca loc de pedeapsă acum (Deut. 32:22; Ps. 18:1-5). Dar nu putem înființa o doctrină pe baza unei pilde.

III. Starea intermediară dintre moarte și înviere:

- A. NT nu ne învață „imoralitatea sufletului”, care este una dintre cele câteva concepții în legătură cu viața de apoi.
 1. sufletele oamenilor există înainte de a exista viața lor fizică
 2. sufletele oamenilor sunt veșnice înainte și după moartea fizică
 3. adesea trupul fizic este văzut ca o închisoare iar moartea ca o eliberare înapoi la starea pre-existentă
- B. NT face aluzie la o stare în afara trupului între moarte și înviere
 1. Isus vorbește de o separare între trup și suflet, Matei 10:28
 2. este posibil ca Avraam să aibă un trup acum, Marcu 12:26-27; Luca 16:23
 3. Moise și Ilie aveau un trup fizic la Schimbarea la față, Matei 17
 4. Pavel afirmă că la a doua venire sufletele care vor fi cu Cristos vor fi primele care își vor primi noile trupuri, 2 Tes. 4:13-18
 5. Pavel afirmă că creștinii își vor primi noile trupuri spirituale în ziua Învierii, 1 Cor. 15:23,52
 6. Pavel afirmă că creștinii nu merg în Hades, ci la moarte sunt cu Isus, 2 Cor. 5:6,8; Fil. 1:23. Isus a biruit moartea și i-a luat pe cei neprihăniți cu El în Rai, 1 Petru 3:18-22

IV. Cerul

- A. Acest termen este folosit cu trei sensuri în Biblie
 1. atmosferă deasupra pământului, Gen. 1:1,8; Isaia 42:5; 45:18
 2. cerurile înstelate, Gen. 1:14; Deut. 10:14; Ps. 148:4; Heb. 4:14; 7:26
 3. locul în care este tronul lui Dumnezeu (Deut. 10:14; I Regi 8:27; Ps. 148:4; Efes. 4:10; Evrei. 9:24 (al treilea cer, 2 Cor. 12:2).
- B. Biblia nu ne descoperă multe lucruri despre viața de apoi, probabil deoarece oamenii căzuți nu au cum sau nu au capacitatea să înțeleagă (1 Cor. 2:9)
- C. Cerul este și un loc (Ioan 14:2-3) și o persoană (2 Cor. 5:6,8). Cerul ar putea fi Grădina Eden refăcută (Gen. 1-2; Rev. 21-22). Pământul va fi curățit și refăcut (Fapte 3:21; Rom. 8:21; 2 Petru 3:10). Imaginea lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27) este refăcută în Cristos. Acum părtășia personală din Grădina Edenului este posibilă din nou.

Dar acesta ar putea fi metaforic (raiul ca oraș uriaș, pătrat din Apoc. 21:9-27), nu propriu-zis. 1 Cor 15 descrie diferența dintre un trup fizic și unul spiritual ca pe cea dintre sămânță și planta matură. Din nou, 1 Cor. 2:9 (un citat din Isaia 64:4 și 65:17) este o mare promisiune și speranță! Știți că atunci când Îl vom vedea, vom fi ca El (1 Ioan 3:2).

V. Resurse utile:

- A. William Hendriksen, *Ce spune Biblia despre viața de apoi*
- B. Maurice Rawlings, *Dincolo de ușa morții*

2:27 „NU VEI ÎNGĂDUI CA SFÂNTUL TĂU SĂ VADĂ PUTREZIREA” – aceasta era o referire mesianică evidentă la moartea, dar nu și putrezirea Celui Promis, Celui Uns, Celui Sfânt (Ps. 49:15; 86:13).

2:28 „MĂ VEI UMPLE DE BUCURIE CU STAREA TA DE FAȚĂ” – această sintagmă implică o experiență personală și îmbucurătoare cu Tatăl (v. 22-28) în cer prin moartea lui Mesia (Isaia 53:10-12). Aceeași concepție pozitivă asupra părtășiei personale cu Dumnezeu în viața de apoi este prezentată în Iov 14:14-15; 19:25-27.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:29-36

29Cât despre patriarhul David, să-mi fie îngăduit, fraților, să vă spun fără sfială că a murit și a fost îngropat; și mormântul lui este în mijlocul nostru până în ziua de azi. **30**Fiindcă David era proroc, și știa că DUMNEZEU ÎI FĂGĂDUISE CU JURĂMÂNT CĂ VA RIDICA PE UNUL DIN URMAȘII SĂI PE SCAUNUL LUI DE DOMNIE, **31**despre învierea lui Hristos a prorocit și a vorbit el, când a zis că SUFLETUL LUI NU VA FI LĂSAT ÎN LOCUINȚA MORȚILOR, ȘI trupul lui NU VA VEDEA PUTREZIREA. **32**Dumnezeu a înviat pe acest Isus, și noi toți suntem martori ai lui. **33**Și acum, odată ce S-a înălțat prin dreapta lui Dumnezeu, și a primit de la Tatăl făgăduința Duhului Sfânt, a turnat ce vedeți și auziți. **34**Căci David nu s-a suit în ceruri, ci el singur zice: "DOMNUL A ZIS DOMNULUI MEU: „ȘEZI LA DREAPTA MEA, **35**PÂNĂ CE VOI PUNE PE VRĂJMAȘII TĂI SUB PICIOARELE TALE." **36**Să știe bine dar, toată casa lui Israel, că Dumnezeu a făcut Domn și Hristos pe acest Isus, pe care L-ați răstignit voi."

2:29-31 Cititorilor moderni occidentali nu le este ușor să urmeze analiza pe care o face Petru acestui psalm, deoarece folosește proceduri hermeneutice rabinice (acest lucru se aplică și cărții Evrei). Este posibil ca Petru să fi auzit acest argument în sinagogă pentru Mesia care avea să vină și acum știe că se referă la Isus din Nazaret.

2:29 Petru spune că Ps. 16, deși vorbește despre David din anumite puncte de vedere (în special 16:10b), nu se poate să vorbească numai despre David.

2:30 „David era prooroc” – evreii credeau că Dumnezeu vorbește prin profeți. Moise este numit profet (Deut 18:18). Cărțile din VT Iosua, Judecători, 1 și 2 Samuel și 1 și 2 Regi erau cunoscute în canonul ebraic sub numele de „foștii profeți.” După moartea ultimului profet, Maleahi, rabinii au considerat că descoperirile au încetat. David este considerat profet (scriitor al Scripturii) în înțelesul ebraic al termenului. Mai devreme, în VT, Dumnezeu îi descoperise lui Moise (Gen. 49) că Mesia va fi din seminția lui Iuda. În 2 Sam. 7 Domnul a destăinuit că El va fi din linia regală a lui David. În Ps. 110, Dumnezeu a mai dezvăluit că va fi din linia preoțească a lui Melhisedec (34-35).

• **„DUMNEZEU ÎI FĂGĂDUISE CU JURĂMÂNT CĂ VA RIDICA PE UNUL DIN URMAȘII SĂI PE SCAUNUL LUI DE DOMNIE”** – acesta este un sumar sau o referință compusă la 2 Sam. 7:11-16, la Ps. 89:3-4 sau 132:11. Acest lucru arată că dorința lui Dumnezeu din vechime este aceea de a fi desăvârșit în Isus din Nazaret. Moartea și învierea Lui nu erau „planul B”, ci planul de mântuire stabilit de la început, înainte de creație (Efes. 2:11-3:13).

2:31 „Hristos” – aceasta este traducerea greacă a lui „Mesia”, sau, literal, „Unsul”. Isus nu doar că era urmașul lui David, Regele Israelului, ci și Fiul lui Dumnezeu așezat pe tronul ceresc (Ps. 110).

• **„NU VA FI LĂSAT ÎN LOCUINȚA MORȚILOR, ȘI trupul lui NU VA VEDEA PUTREZIREA”** – acesta este delimitat ca citat din VT în versiunea din 1995 NASB (actualizată). Evident, se referă la Ps. 16.

2:32-33 „Isus...Dumnezeu...Duhul Sfânt” – deși cuvântul „Trinitate” nu este folosit niciodată în Biblie, concepția unui Dumnezeu triunic este cerută de (1) caracterul de Dumnezeu al lui Isus și de (2) personalitatea Duhului Sfânt. Biblia ne comunică acest concept menționând cele trei persoane ale trinității într-un singur context (Fapte 2:32-33; Matei 28:19; 1 Cor. 12:4-6; 2 Cor. 1:21-22; 13:14; Efes. 4:4-6 și 1 Petru 1:2).

SUBIECT SPECIAL: TRINITATEA

Observă activitatea tuturor celor trei persoane ale trinității. Termenul „trinitate” folosit pentru prima dată de Tertullian, nu este un cuvânt biblic, ci un concept universal.

1. Evangheliile
 - a. Matei 3:16-17; 28:19 (și paralelele)
 - b. Ioan 14:26
2. Faptele apostolilor – Fapte 2:32-33, 38-39
3. Pavel
 - a. Rom. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
 - b. 1 Cor. 2:8-10; 12:4-6
 - c. 2 Cor. 1:21; 13:14
 - d. Gal. 4:4-6
 - e. Efes. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
 - f. 1 Tes. 1:2-5
 - g. 2 Tes. 2:13
 - h. Tit 3:4-6
4. Petru – 1 Petru 1:2
5. Iuda – v. 20-21

Se face aluzie în VT:

1. Folosirea pluralilor pentru „Dumnezeu”
 - a. Numele *Elohim* este la plural, dar când este folosit pentru „Dumnezeu” are mereu un verb la singular
 - b. „Noi” în Gen. 1:26-27; 3:22; 11:7
 - c. „Unul” în *Shema* din Deut. 6:4 este la plural (la fel ca în Gen. 2:24 și Ezechel 37:17)
2. îngerul Domnului este un reprezentant vizibil al zeității
 - a. Gen. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
 - b. Exod 3:2,4; 13:21; 14:19
 - c. Judecători 2:1; 6:22-23; 13:3-22
 - d. Zaharia 3:1-2
3. Dumnezeu și Duhul sunt diferiți, Genesis 1:1-2; Psalm 104:30; Isaia 63:9-11; Ezechel 37:13-14
4. Dumnezeu (YHWH) și Mesia (*Adon*) sunt diferiți, Ps. 45:6-7; 110:1; Zaharia 2:8-11; 10:9-12

5. Mesia și Duhul Sfânt sunt diferiți, Zaharia 12:10

6. toți trei menționați în Isaia 48:16; 6:1

Dumnezeirea lui Isus și caracterul de persoană al Duhului Sfânt le-au făcut probleme primilor creștini stricți, monoteiști:

1. Tertullian – L-a subordonat pe fiu Tatălui

2. Origen – a subordonat esența divină a Fiului și a Duhului Sfânt

3. Arius – a negat dumnezeirea Fiului și a Duhului Sfânt

4. Monarhianismul – a crezut într-o manifestare succesivă a lui Dumnezeu

Trinitatea este o formulare care S-a manifestat de-a lungul istoriei, documentată de materialul biblic

1. dumnezeirea deplină a lui Isus, care este egal cu Tatăl, afirmată în 325 D. Cr. de consiliul de la Niceea

2. caracterul de persoană și de Dumnezeu al Duhului Sfânt, egal cu Tatăl și cu Fiul, a fost afirmat de Consiliul de la Constantinopol (381 D. Cr.)

3. doctrina trinității este exprimată pe deplin în lucrarea lui Augustin *De Trinitate*

Aici este cu adevărat un mister. Dar NT pare să afirme o esență divină cu trei manifestări personale veșnice.

2:32 „Dumnezeu a înviat pe acest Isus” – vezi întreaga observație de la 2:24

• **„și noi toți suntem martori ai lui”** – se referă la cei care L-au văzut pe Cristos înviat. Vezi schița aparițiilor de după înviere făcută de Paul Barnett, *Isus și apariția creștinismului timpuriu*, p. 185, de la 1:3.

2:33 „prin dreapta lui Dumnezeu” – aceasta este o metaforă antropomorfă pentru locul puterii, autorității și al mijlocirii (1 Ioan 2:1), luată din Ps. 110:1 (citat mai mult decât oricare alt psalm în NT) sau din Ps. 118:16. Dumnezeu este duh veșnic, prezent prin creația fizică și spirituală. Oamenii trebuie să folosească limbajul și concepțiile pământești pentru a vorbi despre El, dar ele sunt toate (1) negații, (2) analogii sau (3) metafore. Chiar și cuvântul „Tată” folosit pentru a-L descrie pe Dumnezeu și „Fiu” pentru a-L descrie pe Isus sunt metaforice. Toate metaforele se scindează la un moment dat. Ele trebuie să comunice un adevăr general sau o concepție despre zeitate. Fiți atenți la literalitate! Cu siguranță nu vă așteptați să vedeți un bătrân, un tânăr și o pasăre albă când veți merge în rai.

• **„făgăduința Duhului Sfânt”** – VT a promis o nouă vreme de neprihănire dată de Duhul Sfânt, făcut operativ de lucrarea lui Mesia.

1. Ioan 7:39, noile vremuri au venit

2. Gal. 3:14, binecuvântarea lui Avraam (Gen. 12:3) este acum disponibilă pentru întreaga lume

3. Efes. 1:13, creștinii din această nouă epocă sunt pecetluiți de Duhul Sfânt

• **„ce vedeți și auziți”** – aceasta este accentuarea continuă în această predică a caracterului de martori oculari ai acestor ascultători (14,22,32,33,36). Ei știau că Petru spune adevărul, deoarece erau acolo. Avocații numesc asta dovadă primară.

2:34 „DOMNUL A ZIS DOMNULUI MEU” – citat din Ps. 110:1. Isus îl folosește în 22:41-46. În NT arată aspectul dual al Împărăției; Isus este deja la dreapta lui Dumnezeu, dar dușmanii Lui nu sunt încă sub picioarele Sale. Vezi Subiectul special „Împărăția lui Dumnezeu” de la 1:3.

2:36 „toată casa lui Israel” – face referire la conducătorii și la poporul evreu, chiar la cei cărora le vorbește Petru. El afirmă că prorocia din VT este împlinită și a ajuns la punctul culminant în Isus din Nazaret. Vezi Subiectul special „Împărăția lui Dumnezeu” de la 1:3.

•

NASB „să știe bine”

NKJV „să știe sigur”

NRSV „să știe cu siguranță”

TEV „să știe sigur”

NJB „să poată fi siguri”

Asta reflectă două cuvinte grecești, ADVERBUL *aphalōs*, care înseamnă „a grăbi asigurarea” (metaforic „cu siguranță”, 16:23), și PREZENTUL IMPERATIV ACTIV *ginōskō*, „a ști”. Acești martori oculari ai ultimei săptămâni, ai morții și ai învierii lui Isus puteau să nu se îndoiască de veridicitatea cuvintelor lui Petru.

• **„Domn și Hristos”** – temnul „Domn” (*kurios*) poate fi folosit cu un sens general sau cu unul teologic specific. Poate însemna „domnule”, „stăpân”, „proprietar”, „soț” sau „Dumnezeu-om pe deplin”. Folosirea din VT a acestui termen (*adon*) a venit de la refuzul evreilor de a pronunța numele învoit pentru Dumnezeu, „YHWH”, FORMA CAUZAȚIVĂ a verbului ebraic „a fi” (Exod 3:14). Ei se temeau să nu încalce porunca ce spunea „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert” (Exod 20:7; Deut 5:11). Credeau că nepronunțându-l nu îl pot lua în deșert. Așa că l-au înlocuit cu ebraicul *adonai*, care avea un înțeles similar cu grecescul *Kurios* (Domn). Autorii NT au folosit acest termen pentru a descrie dumnezeirea

deplină a lui Cristos. Expresia „Isus este Domn” era mărturisirea publică de credință și formula de botez a Bisericii primare (Rom. 10:9-13; 1 Cor. 12:3; Fil. 2:11).

„Cristos” era echivalentul grecesc al termenului ebraic *mesia*, care însemna „cineva uns” (2:31,36; 3:18,20; 4:26; 5:42; 8:5; 9:22; 17:3; 18:5,28; 26:23). Însemna „o persoană chemată și înzestrată de Dumnezeu pentru o anumită sarcină.” În VT erau unși trei grupe de lideri: preoții, regii și profeții. Isus a îndeplinit toate aceste trei funcții alese (Evrei 1:2-3).

Folosind ambele aceste titluri din VT pentru Isus din Nazaret, Luca Îi afirmă dumnezeirea (Fil. 2:6-11) și mesianitatea (Luca 2:11). Cu siguranță acest lucru pregătește terenul pentru celelalte predici din Fapte!

• **„pe acest Isus, pe care L-ați răstignit voi”** – Petru i-a acuzat pe acești locuitori ai Ierusalimului de complicitate la moartea lui Isus. Toți oamenii căzuți sunt vinovați în mod egal de acest lucru. Vezi observația de la 2:23.

• **„pe acest Isus”** – sintagma „acest Isus” (2:23,32,36) leagă proclamarea aceluia Isus istoric făcută de Petru de Hristosul înviat și înălțat. Ambele concepte sunt valabile și adevărate. Nu există nicio deosebire biblică între Isus de dinainte și Isus al credinței!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:37-42

37După ce au auzit aceste cuvinte, ei au rămas străpunși în inimă, și au zis lui Petru și celorlalți apostoli: "Fraților, ce să facem?" **38**"Pocăiți-vă", le-a zis Petru, "și fiecare din voi să fie botezat în Numele lui Isus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; apoi veți primi darul Sfântului Duh. **39**Căci făgăduința aceasta este pentru voi, pentru copiii voștri, și pentru toți cei ce sunt departe acum, în oricât de mare număr îi va chema Domnul, Dumnezeul nostru." **40**Și, cu multe alte cuvinte, mărturisirea, îi îndemna, și zicea: "Mântuiți-vă din mijlocul acestui neam ticălos." **41**Cei ce au primit propovăduirea lui, au fost botezați; și în ziua aceea, la numărul ucenicilor s-au adăugat aproape trei mii de suflete. **42**Ei stăruiau în învățatura apostolilor, în legătura frățească, în frângerea pâinii, și în rugăciuni.

2:37 „ei au rămas străpunși în inimă” – acesta este termenul grec *kata*, asociat cu *nussō*. Rădăcina cuvântului este folosită în Ioan 19:34 pentru crucificarea lui Isus. Predica lui Petru imprimă adevărul Evangheliei în acești ascultători. Evident, asta se referă la convingerea necesară a Duhului Sfânt care precede mântuirea (Ioan 16:8-11).

2:38 „Pocăiți-vă” – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV care înseamnă „a lua o hotărâre fermă.” Termenul ebraic pentru pocăință însemna o schimbare de acțiune. Termenul grecesc însemna o schimbare a minții. Pocăința este dorință de a te schimba. Nu înseamnă o încetare totală a păcatului, ci o dorință de a-i plăcea lui Dumnezeu, nu ție însuși. Ca oameni căzuți, trăim pentru noi înșine, dar în calitate de creștini trăim pentru Dumnezeu! Pocăința și credința sunt condițiile lui Dumnezeu pentru mântuire (Marcu 1:15; Fapte 3:16, 19; 20:21). Isus a spus: „dacă nu vă pocăiți, toți veți pieri” (Luca 13:3,5). Dumnezeu vrea ca omul căzut să se pocăiască (2 Petru 3:9, Ezechel 18:23, 30, 32). Minunea suveranității lui Dumnezeu și a liberului arbitru al omului poate fi demonstrată clar prin pocăință ca condiție pentru mântuire. Dar paradoxul sau perechea dialectică constă în faptul că pocăința este și un dar de la Dumnezeu (5:31; 11:18; 2Tim. 2:25). Există mereu o tensiune între prezentarea biblică a harului inițiator al lui Dumnezeu și răspunsul la legământ de care este nevoie din partea omului. Noul legământ, la fel ca cel vechi, are un „dacă.” În NT sunt folosiți șapte termeni legați de conceptul pocăinței.

Contextul ilustrativ este 2 Cor. 7:8-11. Termenii sunt: (1) „întristare” (*lupē*, v. 8, 9, 10, 11), care este neutru din punct de vedere moral; (2) „păreră de rău” (*metamelomai*, v. 8, 10), care însemna „păreră de rău pentru faptele trecute.” A fost folosit pentru Iuda (Matei 27:3) și pentru Esau (Evrei 12:16-17) și (3) „pocăință” (*metanoneō*, v. 9, 10, 11), care însemna o schimbare a minții, un caracter nou, o nouă direcție în viață. Pocăința nu este caracterizată de păreră de rău, ci de dorința de schimbare, de conformare voii lui Dumnezeu. Urmează subiectul special din comentariul meu pe 2 Cor. 7.

SUBIECT SPECIAL: POCĂINȚA

Pocăința (împreună cu credința) este o condiție a legământului celui vechi (*Nacham*, 1 Regi 8:47; *Shuv* 1 Regi 8:48; Ezechel 14:6; 18:30; Ioel 2:12-13; Zaharia 1:3-4) și a legământului celui nou.

1. Ioan botezătorul (Matei 3:2; Marcu 1:4; Luca 3:3,8)
2. Isus (Matei 4:17; Marcu 1:15; 2:17; Luca 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
3. Petru (Fapte 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; 2 Petru 3:9).
4. Pavel (Fapte 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Rom. 2:4; 2 Cor. 2:9-10)

Dar ce este pocăința? Este păreră de rău? Este încetarea păcatului? Cel mai bun capitol din NT pentru înțelegerea conotațiilor acestui concept este 2 Cor. 7:8-11, unde se folosesc trei termeni înrudiți, dar diferiți.

1. „întristare” (*lupē*, v. 8 [de două ori], 9 [de trei ori], 10 [de două ori], 11). Înseamnă „mâhnire” sau „durere” și are o conotație teologică neutră.
2. „pocăință” (*metanoneō*, v. 9, 10). Este compus din „după” și „minte”, ceea ce implică o minte nouă, o gândire nouă, o nouă atitudine asupra vieții și a lui Dumnezeu. Aceasta este adevărata pocăință.

3. „pădere de rău” (*metamelomai*, v. 8 [de două ori], 10). Este compus din „după” și „grijă”. Este folosit cu privire la Iuda în Matei 27:3 și cu privire la Esau în Evrei 12:16-17. Implică regret în ceea ce privește consecințele, nu acțiunile.

Pocăința și credința sunt condițiile legământului (Marcu 1:15; Fapte 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Există câteva texte care spun că Dumnezeu dă pocăința (Fapte 5:31; 11:18; 2 Tim. 2:25). Dar cele mai multe texte o văd ca pe un răspuns necesar uman la oferta lui Dumnezeu de mântuire gratuită (transformată în părtășie de familie, Luca 15:20-24).

Pentru a înțelege sensul deplin al pocăinței sunt necesare și definițiile termenului ebraic, și cele ale termenului grec. Termenul ebraic cere „o schimbare a faptelor” în timp ce termenul grec cere „o schimbare a minții.” Persoana mântuită primește o minte și o inimă nouă. Gândește și trăiește altfel. În loc de „Ce îmi iese mie?”, întrebarea este acum „Care este voia lui Dumnezeu?” Pocăința nu este un sentiment trecător, nici o lipsă totală a păcatului, ci o relație cu Cel Sfânt care îl transformă progresiv pe credincios într-o persoană sfântă.

● **„să fie botezat”** – acesta este un IMPERATIV AORIST PASIV (NASB, NKJV). Curtis Vaughan, *Faptele apostolilor* are o notă de subsol interesantă la pagina 28.

„Cuvântul grec pentru „botezat” este un imperativ la persoana a treia; cel pentru „pocăință” este un imperativ la persoana a doua. Această schimbare de la porunca mai directă la persoana a doua la cea mai puțin directă la persoana a treia folosită pentru „botezat” implică faptul că cerința primară de bază a lui Petru este pocăința.”

Acest lucru urmează ordinea din predicile lui Ioan Botezătorul (Matei 3:2) și din ale lui Isus (Matei 4:17). Pocăința pare a fi o cheie spirituală, iar botezul este o expresie exterioară a acestei schimbări spirituale. NT nu cunoștea creștini nebotezați! Botezul în Biserica primară era mărturisirea publică a credinței. Este ocazia de a mărturisi public credința în Cristos, iar nu mecanismul mântuirii! Trebuie să amintim că botezul nu este menționat în cea de-a doua predică a lui Petru, dar pocăința este (3:19; Luca 24:17). Botezul a fost un exemplu dat de Isus (Matei 3:13-18). Botezul a fost poruncit de Isus (Matei 28:19). Întrebarea modernă a necesității botezului pentru mântuire nu este pusă în NT; toți creștinii trebuie să se boteze. Dar trebuie să ne ferim de un sacramentalism mecanic. Mântuirea este o chestiune de credință, nu de a fi în locul potrivit, de a spune cuvintele potrivite și de a face ritualul potrivit.

● **„în numele lui Isus”** – acesta este o expresie ebraică (Ioel 2:32) care vorbește despre caracterul sau persoana lui Isus. Este posibil ca formula de botez a Bisericii primare, repetată probabil de candidat, să fi fost „Cred că Isus este Domnul” (Rom. 10:9-13). Aceasta era o afirmație teologică și una de credință personală. În Marea Trimitere din Matei 28:19-20, numele triunic este formula de botez. Din nou, trebuie să ne ferim de sacramentalismul mecanic! Nu titlul sau formula este cheia, ci inima celui care este botezat.

●
NASB, NJB, NIV „spre iertarea păcatelor voastre”
NKJV „pentru iertarea păcatelor”
NRSV „pentru ca păcatele să vă fie iertate”
TEV „și păcatele vă vor fi iertate”

Întrebarea teologică este ce rol are „spre” (*eis*)? Iertarea este legată de „pocăinți-vă” sau de „să fie botezat”? Iertarea este dependentă de pocăință și/sau de botez?

Există multe întrebări posibile ale lui *eis*. Utilizarea cea mai cunoscută este „cu privire la” sau „cu scopul.” Cei mai mulți cercetători ai botezului aleg „din cauza” din motive teologice, dar aceasta este o alegere minoră. Adesea presupunerile noastre nu funcționează la acest nivel al analizei gramaticale. Trebuie să lăsăm Biblia să vorbească în context, apoi să verificăm paralelele, apoi să ne formăm teologiile sistematice. Toți exegeții sunt condiționați de istorie, de denotație și de experiență.

Iertarea prin credință în Cristos este o temă recurentă în aceste predicii din Fapte (Petru – 2:38; 3:19; 5:31; 10:43 și Pavel – 13:38).

● **„darul Sfântului Duh”** – acesta este un INDICATIV VIITOR MEDIAN (dependent). Darul Duhului Sfânt era (1) siguranța mântuirii; (2) o prezență launtrică; (3) o înzestrare pentru slujire și (4) o asemănare crescândă cu Cristos. Nu trebuie să forțăm elementele sau ordinea mântuirii deoarece ele sunt adesea diferite în Fapte. Faptele apostolilor nu a intenționat să învețe o formulă standard sau o ordine teologică (*Cum să citim Biblia la adevărata ei valoare*, pp. 94-112), ci atestă ce s-a întâmplat.

Ar trebui ca un exeget să folosească acest text pentru a stabili o ordine a acțiunilor mântuirii: pocăința, botezul, iertarea, apoi darul Duhului Sfânt? Teologia mea cere ca Duhul Sfânt să fie activ de la început (Ioan 6:44,65) și important pe tot parcursul procesului de convingere (Ioan 16:8-12), pocăință (5:31; 11:18; 2 Tim. 2:25) și credință. Duhul Sfânt este important și necesar (Rom. 8:9) de la început până la sfârșit. Cu siguranță El nu poate fi ultimul într-o serie!

2:39 „făgăduința aceasta este pentru voi, pentru copiii voștri” – era un concept colectiv, multi-generațional, familial din VT (Exod 20:5-6; Deut 5:9-10; 7-9). Credința copiilor era influențată de părinți și era responsabilitatea părinților (Deut. 4:9;

6:6; 20-25; 11:15; 32:46). Această influență colectivă are și un aspect înspăimântător în lumina lui Matei 27:25 („Sângele lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri”).

Promisiunea influenței multi-generaționale a credinței mă ajută să mă încred că Dumnezeu va folosi credința mea pentru a-i influența, pentru a-i binecuvânta și proteja pe urmașii mei. Acest lucru nu neagă responsabilitatea personală, ci adaugă un element la influența colectivă. Credința mea și slujirea cu credință lui Cristos are impact asupra familiei mele și asupra familiei familiei mele și tot așa (Deut 7:9). Ce speranță mângâietoare și ce promisiune motivantă! Credința curge prin familie!

● **„pentru toți cei ce sunt departe”** – Petru se adresează poporului evreu. La început această sintagmă vorbea despre evreii exilați care vor fi aduși înapoi în Țara Făgăduinței (Isaia 57:19). Dar în unele pasaje pare să vorbească despre neamurile care erau atât de departe de cunoașterea lui YHWH (Isaia 49:1; Zaharia 6:15). Vestea bună a Evangheliei este că singurul Dumnezeu adevărat (monoteism) care i-a creat pe toți oamenii după chipul Lui (Gen. 1:26-27) vrea să aibă părtașie cu toți (1 Tim. 2:4; 2 Petru 3:9). Această este speranța unității tuturor oamenilor în Cristos. În el nu mai sunt evrei și neamuri, sclavi și liberi, bărbați și femei, ci toți sunt una (Efes. 2:11-3:13). Noua epocă a Duhului Sfânt a adus o unitate neașteptată!

● **„în oricât de mare număr îi va chema Domnul, Dumnezeul nostru”** – acesta este un SUBJUNCTIV AORIST MEDIAN (deponent). La început vorbea despre iudaismul împrăștiat. Dumnezeu are mereu inițiativa (DIATEZA MEDIANĂ, Ioan 6:44, 65). Știm din Ezechiel 18:32, Ioan 3:16; 1 Tim. 2:4 și din 2 Petru 3:9 că la un moment dat El îi cheamă la Sine pe toți oamenii. Dar ei trebuie să răspundă (MODUL SUBJUNCTIV).

Termenii „mulți” și „toți” sunt paraleli din punct de vedere biblic (compară Isaia 53:6 – „toți” cu Isaia 53:11, 12 – „mulți” sau Rom. 5:18 – „toți” cu Rom 5:19 – „mulți”). Inima lui Dumnezeu bate pentru o lume pierdută creată după chipul Său, creată pentru părtașia cu El!

2:40 „cu multe alte cuvinte” – aceasta este o dovadă clară că predicile din Fpatele apostolilor sunt rezumate. Acest lucru este valabil și pentru învățăturile lui Isus și pentru predicile din Evanghelii. Noi presupunem inspirația și acuratețea acestor rezumate. Lumea primului secol era obișnuită cu prezentările orale și să le rețină.

● **„mărturisea”** – acest termen grecesc (*dia plus marturomai*) este popular la Luca (2:40; 8:25; 10:42; 18:5; 20:21,23,24; 23:11; 28:23; Luca 16:28). Evanghelia are o urgență și o supremație care nu poate fi ignorată în proclamarea sau în auzirea lor.

● **„îi îndemna”** – omul trebuie să răspundă ofertei lui Dumnezeu în Cristos (Ioan 1:12; 3:16; Rom. 10:9-13). Acesta este paradoxul suveranității lui Dumnezeu și al liberului arbitru al omului (Fil. 1:12-13).

●
NASB, NKJV „Fiți mântuiți”
NRSV, TEV, NJB „Mântuiți-vă”

Forma conjugată a acestui termen este IMPERATIVUL AORIST PASIV, dar după cum vedeți, NRSV, TEV și NJB îl traduc ca DIATEZĂ MEDIANĂ. Aceasta este tensiunea teologică cu privire la mântuire. Depinde doar de Dumnezeu, sau cel ce aude trebuie să Îi permită lui Dumnezeu să lucreze în viața lui/ei?

Grecescul „mântuit” (*sōsō*) reflectă un concept ebraic (*yasha*) de mântuire fizică (Iacov 5:15-20), în timp ce în NT este folosit cu conotația de izbăvire spirituală sau mântuire (Iacov 1:21; 2:14; 4:12).

SUBIECT SPECIAL: TIMPURI VERBALE GRECEȘTI FOLOSITE PENTRU MÂNTUIRE

Mântuirea nu este un produs, ci o relație. Nu ia sfârșit când o persoană se încrede în Cristos, ci abia a început! Nu este o poliță de asigurare în caz de incendiu sau un bilet spre cer, ci o viață de asemănare tot mai mare cu Cristos. În America avem un proverb care spune că, cu cât trăiește mai mult un cuplu împreună, cu atât mai mult încep să semene din puncte de vedere fizic. Acesta este țelul mântuirii!

MÂNTUIREA CA O ACȚIUNE ÎNCHEIATĂ (AORIST)

- Fapte 15:11
- Rom. 8:24
- 2 Tim. 1:9
- Tit 3:5
- Rom. 13:11 (combină AORISTUL cu o orientare spre VIITOR)

MÂNTUIREA CA STARE (PERFECTĂ)

- Efes. 2:5,8

MÂNTUIREA CA PROCES CONTINUU (PREZENT)

- 1 Cor. 1:18; 15:2
- 2 Cor. 2:15

- 1 Petru 3:21

MÂNTUIREA CA ACȚIUNE VIITOARE (VIITOR în TIMPUL VERBULUI sau în context)

- (Dedusă din Matei 10:22, 24:13; Marcu 13:13)
- Rom. 5:9,10; 10:9,13
- 1 Cor. 3:15; 5:5
- Fil. 1:28
- 1 Tes. 5:8-9
- Evrei 1:14; 9:28
- 1 Tim. 4:16
- 1 Petru 1:5,9

Așadar, mântuirea începe cu o decizie inițială de credință (Ioan 1:12; 3:16; Rom. 10:9-13) dar această chestiune de necesitate trebuie să devină un proces de credință ca stil de viață (Rom. 8:29; Gal. 3:19; Efes. 1:4; 2:10) care într-o zi va fi văzută (1 Iosn 3:2). Această stare finală este numită „glorificare”. Ea poate fi ilustrată ca:

1. mântuirea inițială – justificare (mântuit de pedeapsa păcatului)
2. mântuirea progresivă – sfințire (mântuit de puterea păcatului)
3. mântuirea finală – glorificare (mântuit de prezența păcatului)

• **„acestui neam ticălos”** – aceasta este o posibilă aluzie la Deut. 32:5 și la Ps. 78:8. Rădăcina din VT a termenilor „corect”, „neprihănit”, „drept” și „dreptate” era cuvântul „trestie de râu.” A devenit o metaforă de construcție, o unitate de măsură sau un standard de dreptate. Dumnezeu a ales această metaforă pentru a-Și descrie personalitatea. Dumnezeu este standardul! Cele mai multe cuvinte folosite în ebraică și în greacă pentru „păcat” se referă la o abatere de la acest standard (escroc, ticălos). Toți oamenii au nevoie de mântuire și schimbare.

2:41

NASB „au primit”

NKJV „au primit cu bucurie”

NRSV „au primit”

TEV „au crezut”

NJB „au acceptat”

Acesta este un PARTICIPIU AORIST MEDIAN al verbului *apodechomai*. Louw și Nida, *Dicționar grec-englez* enumeră trei întrebuințări ale acestui termen (vol. 2, p. 28)

1. a ura bun venit unei persoane
2. a accepta ceva sau pe cineva ca fiind adevărat și a reacționa corespunzător
3. a conștientiza adevărul sau valoarea a ceva sau a cuiva

Luca folosește adesea acest cuvânt (Luca 8:40; 9:11; Acts 2:41; 18:27; 24:3; 28:30). Evanghelia este o persoană care trebuie să fie primită, un adevăr pe care acea persoană să îl creadă și o viață pe care persoana respectivă să o trăiască. Toate trei sunt cruciale.

• **„au fost botezați”** – botezul nu era o cerință religioasă pentru evrei. Prozelitii se botezau, dar nu și evreii. Pentru acest auditoriu, acesta era un eveniment religios nou. Isus a fost botezat; El ne-a poruncit să ne botezăm – acest lucru înființează botezul! În NT nu există creștini nebotezați. Cred că aceasta a fost o ruptură clară de iudaism și începutul unui nou popor al lui Dumnezeu.

• **„trei mii de suflete”** – acesta este un număr rotunjit, dar unul foarte mare. Mesajul lui Petru i-a lovit în punctul sensibil pe acești martori aculari. Ei erau pregătiți să facă saltul credinței, necesar pentru a crede.

1. Isus era Mesia
2. Mesia trebuia să sufere
3. credința în el era singura cale spre iertare
4. botezul era necesar

Acest lucru a cerut o hotărâre decisivă, imediată și care schimbă viața (și mai cere și astăzi!). Vezi subiectul special: *Kerygma* de la 2:14.

2:42 „ei stăruiau” – Luca folosește adesea acest concept (1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Observă ce făceau când erau împreună: (1) învățau (2:42; 4:2,18; 5:21,25,28,42), (2) aveau părtașie; (3) frângeau pâinea (probabil acest lucru se referă la Cina Domnului) și (4) se rugau (43-47). Acestea sunt lucrurile care trebuie să îi învățăm pe noii creștini! Acești nou-converși erau flămânzi de adevăr și părtașie.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 2:43-47

43Fiecare era plin de frică și prin apostoli se făceau multe minuni și semne. 44Toți cei ce credeau erau împreună la un loc și aveau toate de obște. 45Își vindeau ogoarele și averile și banii îi împărțeau între toți, după nevoile fiecăruia. 46Toți împreună era nelipsiți de la Templu în fiecare zi, frângeu pâinea acasă și luau hrana cu bucurie și curăție de inimă. 47Ei laudau pe Dumnezeu și erau plăcuți înaintea întregului norod. Di Domnul adăuga în fiecare zi la numărul lor pe cei ce erau mântuiți.

2:43 „fiecare era plin de frică” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV (deponent). De la acest termen, „respect” sau „frică” este derivat cuvântul „fobie”. Prezența și puterea lui Dumnezeu a provocat o atmosferă sfântă și chiar și păcătoșii nemântuiți erau conștienți de sfințenia aceluia timp și a aceluia loc.

2:44 „toți cei ce credeau” – vezi observația de la 3:16

- **„aveau toate de obște”** – această trăire timpurie „în comunitate” nu a avut succes (4:32-5:11). Acesta nu se vrea a fi un principiu universal, ci o încercare a comunității de credință iubitoare și care se susține reciproc. Acesta este un exemplu bun pentru faptul că nu tot ce este prezentat în Biblie trebuie implementat universal! Acești primi creștini aveau o dragoste mare unul pentru altul. Aș vrea să putem să ne recâștigăm această dragoste și acest sentiment al prezenței și al puterii lui Dumnezeu printre noi!

2:46 „împreună” – Biserica primară era caracterizată de această unitate a scopului (1:14; 2:46; 4:24; 5:12). Asta nu înseamnă că erau de acord în toate privințele, ci că inimile și mințile lor erau unite în prioritățile Împărăției, și nu în preferințe sau în planuri personale.

- **„de la Templu”** – probabil se întâlneau în „pridvorul lui Solomon” (3:11; 5:12). Isus a dat învățătură acolo (Ioan 10:23). Prodvorul lui Solomon era o sală cu coloane acoperită de-a lungul părții de est a curții exterioare a neamurilor în Templul lui Irod (Josephus, Antichitatea, 15:11:3). Acolo dădeau învățătură rabinii. De obicei oamenii se adunau aici pentru a auzi învățăturile.

Observă că Biserica primară mergea la Templu și probabil și la sinagoga locală înainte ca rabinii să instituie un blestem care i-a forțat pe membrii sinagogii să Îl blesteme pe Isus. Acest lucru a provocat ruptura dintre Biserică și iudaism. Primi creștini și-au menținut închinarea săptămânală, dar se întâlneau duminica pentru a comemora învierea lui Isus.

- **„frângeau pâinea acasă”** – dacă „frângerea pâinii” era o denumire tehnică a Cinei Domnului (Luca 22:19 și în special în contextele meselor agape [1 Cor. 11:17-22; 2 Petru 2:13-14; Iuda v. 12] în Biserica primară, de exemplu în Fapte 20:7), atunci aceasta se referă la părtașia zilnică din casele locale (trebuie să recunoaștem că termenul este folosit și pentru o masă obișnuită în Luca 24:30,35). Fii atent la tradițiile dogmatice ale denominației tale în legătură cu timpul, locul, frecvența și forma Cinei Domnului.

2:46

NASB	„cu bucurie și curăție de inimă”
NKJV	„cu bucurie și simplitate de inimă”
NRSV	„cu inimi bucuroase și generoase”
TEV	„cu inimi buucroase și semrite”
NJB	„bucuroși și cu generozitate”

Diversitatea traducerilor celui de-al doilea termen arată dificultatea traducerii cuvântului *aphelotēs*. Literal înseamnă „neted” sau „plat”, dar a fost folosit metaforic pentru „simplu”, „sincer” sau „umil” (Louw și Nida). Vezi subiectul special: inima de la 1:24.

2:47

NASB, NKJV	„erau plăcuți înaintea întregului norod”
NRSV	„având bunăvoința tuturor oamenilor”
TEV	„bucurându-se de bunăvoința tuturor oamenilor”
NJB	„erau apreciați de toți”

Această sintagmă se referă la faptul că primii creștini erau acceptați de locuitorii Ierusalimului. Toate tipurile și nivelele societății aveau păreri bune despre acești primi creștini. Creștinii nu erau o amenințare la autoritatea sau la pacea Romei (unul dintre scopurile Faptelor apostolilor). La începutul Bisericii nu era nicio ruptură de iudaismul rabinic.

- **„Domnul adăuga”** – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Biblia accentuează suveranitatea lui Dumnezeu. Nu se întâmplă nimic în afara voinței lui Dumnezeu. Pe Dumnezeu nu Îl surprinde nimic. Dar această modalitate a VT de a afirma monoteismul (o singură cauzalitate) a fost înțeleasă greșit. Aș vrea să introduc două subiecte speciale, unul despre nevoia de echilibru și unul despre legământ. Sper ca ele să aducă lumină, nu căldură!

SUBIECT SPECIAL: ALEGEREA/PREDESTINAREA ȘI NEVOIA DE ECHILIBRU TEOLOGIC

Alegerea este o doctrină minunată. Dar nu este o chemare la favoritism, ci chemarea de a fi un canal, o unealtă sau o modalitate de mântuire a altora. În VT, termenul era folosit în principal pentru slujire; în NT, este folosit în principal pentru mântuirea din care rezultă slujirea. Biblia nu rezolvă contradicția aparentă dintre suveranitatea lui Dumnezeu și liberul arbitru al omului, ci le susține pe ambele! Un exemplu relevant de tensiune biblică ar fi Rom. 9 despre alegerea suverană a lui Dumnezeu și Rom. 10 despre răspunsul necesar al omului (10:11,13).

Cheia spre această tensiune teologică poate fi găsită în Efes. 1:4. Isus este omul ales de Dumnezeu și toți pot fi aleși în El (Karl Barth). Isus este „da”-ul pe care Dumnezeu l-a spus nevoii omenirii căzute (Karl Barth). Și Efes. 1:4 ne ajută să clarificăm problema, afirmând că țelul predestinării nu este raiul, ci sfințenia (asemănarea cu Cristos). Adesea suntem atrași de beneficiile Evangheliei și îi ignorăm responsabilitățile! Chemarea lui Dumnezeu (alegerea) este pentru timp și pentru eternitate!

Doctrinile vin în relație cu alte adevăruri, nu ca adevăruri izolate, de sine stătătoare. O analogie relevantă ar fi o constelație versus o stea izolată. Dumnezeu prezintă adevărul în genuri estice, nu vestice. Nu trebuie să îndepărtăm tensiunea provocată de perechi dialectice (paradoxale) de adevăruri doctrinare (Dumnezeu ca transcendent versus Dumnezeu ca immanent, siguranță versus perseverență; Isus ca egal Tatălui versus Isus ca subordonat Tatălui; libertatea creștină versus responsabilitatea creștină în fața unui partener de legământ; etc).

Conceptul teologic de „legământ” unește suveranitatea lui Dumnezeu (care ia mereu inițiativă și stabilește planul) cu un răspuns obligatoriu de credință inițială și pocăință continuă din partea oamenilor (Marcu 1:15; Fapte 3:16,19; 20:21). Fii atent la **versetele** scoase din context care susțin o parte a paradoxului și o subestimează pe cealaltă! Fii atent la afirmarea doar a doctrinei tale preferate sau a sistemului tău preferat de teologie!

SUBIECT SPECIAL: LEGĂMÂNTUL

Termenul *berith* din VT, „legământ”, nu este ușor de definit. Nu există un VERB corespunzător în ebraică. Toate încercările de a deriva o definiție etimologică s-au dovedit neconvingătoare. Dar centralitatea evidentă a termenului i-a convins pe cercetători să examineze folosirea cuvântului pentru a încerca să-i determine înțelesul funcțional.

Legământul este modalitatea prin care singurul Dumnezeu adevărat are de-a face cu creația Lui umană. Conceptul de legământ, tratat sau înțelegere este crucial în înțelegerea revelației biblice. Tensiunea dintre suveranitatea lui Dumnezeu și liberul arbitru al omului sunt foarte evidente în conceptul de legământ. Unele legăminte sunt bazate pe caracterul, acțiunile și scopul lui Dumnezeu.

1. creația însăși (Gen. 1-2)
2. chemarea lui Avraam (Gen. 1-2)
3. legământul cu Avraam (Gen. 15)
4. ocrotirea și promisiunea făcuă lui Noe (Gen. 6-9)

Dar însăși natura legământului cere un răspuns.

1. prin credință Adam trebuie să-L asculte pe Dumnezeu și să nu mănânce din pomul din mijlocul grădinii (Gen. 2)
2. prin credință Avraam trebuie să își părăsească familia, să Îl urmeze pe Dumnezeu și să creadă în urmașii lui viitori (Gen. 12,15)
3. prin credință trebuie să construiască Noe o barcă uriașă departe de apă și să adune animalele (Gen. 6-9)
4. prin credință i-a scos Moise pe israeliți din Egipt și a primit instrucțiuni specifice pentru viața religioasă și socială cu promisiunea binecuvântărilor și a blestemelor (Deut. 27-28)

Aceeași tensiune implicând relația dintre Dumnezeu și omenire este abordată în „noul legământ.” Tensiunea poate fi văzută clar comparând Ezechel 18 cu Ezechel 36:27-37. Este legământul bazat pe acțiunile amabile ale lui Dumnezeu sau pe răspunsul necesar al omului? Acesta este problema cea mare din VT și din NT. Ambele au același scop: (1) refacerea părții pierdute în Gen. 3 și (2) înființarea unui popor neprihănit care să reflecte caracterul lui Dumnezeu.

Noul legământ din Ier. 31:31-34 rezolvă tensiunea anulând acțiunea umană ca modalitate de a obține acceptarea. Legea lui Dumnezeu devine o dorință interioară, nu o acțiune exterioară. Telul unui popor sfânt, neprihănit rămâne același, dar metodologia se schimbă. Omenirea căzută s-a dovedit inadecvată pentru a fi imaginea reflectată a lui Dumnezeu (Rom. 3:9-18). Nu legământul era problema, ci păcătoșenia și slăbiciunea oamenilor (Rom. 7; Gal. 3).

Tensiunea dintre legământurile condiționate și cele necondiționate din VT rămâne în NT. Mântuirea este absolut gratuită în lucrarea lui Cristos încheiată, dar necesită pocăință și credință (inițial și continuu). Este o declarație legală și o chemare la asemănarea cu Cristos, o afirmație indicativă de acceptare și un imperativ pentru sfințenie! Creștinii nu sunt mântuiți de acțiunile lor, ci prin ascultare (Efes. 2:8-10). Trăirea evlavioasă devine dovada, și nu calea mântuirii.

NKJV
TEV
NJB

„la biserică”
„la grupul lor”
„la comunitatea lor”

Sintagma *epi to auto* este folosită în greaca clasică și în cea coine (Septuaginta și Fapte 1:15; 2:1,47; 1 Cor. 11:20; 14:23), însemnând „a se aduna”. Aici, în NT se referă la o adunare bisericească. Așadar, Domnul adăuga zilnic la biserică (la adunare).

• **pe cei ce erau mântuiți** – sintagma „**Domnul (Dumnezeu sau Cristos) adăuga**” este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV, dar această sintagmă este un PARTICIPIU PREZENT PASIV. Agentul exprimat de DIATEZA PASIVĂ este Domnul. Cei „mântuiți” sunt într-un proces. Mântuirea începe cu credința/încrederea zilnică. Mântuirea este o relație inițiată de Dumnezeu/Duhul Sfânt (Ioan 6:44,65), dar trebuie să fie o experiență continuă. Nu este un bilet spre rai sau o poliță de asigurare de viață, ci o relație de credință zilnică și crescândă. Vezi Subiectul special: timpuri verbale grecești folosite pentru mântuire de la 2:40.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Subliniază predica lui Petru.
2. Care a fost scopul Rusaliilor?
3. Ce legătură a avut porocia lui Ioel cu acest context?
4. Prezintă folosirea pasajului din VT de către Petru.

FAPTELE APOSTOLILOR 3

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Vindecarea ologului de la poarta Templului	Vindecarea unui olog	Vindecarea de la poarta Frumoasă	Un cerșetor olog este vindecat	Vindecarea unui olog
3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10
Discursul lui Petru din pridvorul lui Solomon	Predica din pridvorul lui Solomon	Predica lui Petru	Mesajul lui Petru în Templu	Petru se adresează oamenilor
3:11-26	3:11-26	3:11-16 3:17-26	3:11-16 3:17-26	3:11-16 3:17-24 3:25-26

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

În capitolele 3-5 există o tensiune la Ierusalim în privința învățăturilor lui Isus și a minunilor apostolilor. Cadrul temporal al primelor cinci capitole este de aproximativ un an.

A. Petru și Ioan îl vindecă pe olog, 3:1-4:31 (un exemplu al Faptelor 2:43)

1. vindecarea însăși
2. a doua predică a lui Petru în care explică vindecarea
3. reacția și încercarea (a treia predică a lui Petru, ținută Sanhedrinului)
4. începerea persecuției.

B. O încercare de viață în comun, Fapte 4:32-5:11

1. o unitate vremelnică a creștinilor
2. problemele cu Anania și Safira.

C. relațiile Bisericii primare cu iudaismul rabinic, 5:12-42

1. viața Bisericii
2. invidia Sanhedrinului
3. mijlocirea unui înger
4. cea de-a patra predică a lui Petru
5. reacția și pedeapsa.

NUME PENTRU ISUS ÎN CAPITOLELE 3-4

- A. Isus din Nazaret, 3:6; 4:10
- B. Robul Său Isus, 3:13,26; 4:27
- C. Cel Sfânt și Neprihănit, 3:14
- D. Domnul Vieții, 3:15

- E. Cristosul, 3:18,20; 4:10
 F. Proroc, 3:22
 G. Posibilă aluzie la numele de „Sămânța lui Avraam,” 3:25-26
 H. Piatra din capul unghiului, 4:11

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 3:1-10

1 Petru și Ioan se suiau împreună la Templu, la ceasul rugăciunii: era ceasul al nouălea. **2** Acolo era un om olog din naștere, care era dus și pus în toate zilele la poarta Templului numită „Frumoasă”, ca să ceară de milă de la cei ce intrau în Templu. **3** Omul acesta, când a văzut pe Petru și pe Ioan că voiau să intre în Templu, le-a cerut milostenie. **4** Petru, ca și Ioan, s-a uitat țintă la el și a zis: „Uită-te la noi!” **5** Și el se uita la ei cu luare aminte și aștepta să capete ceva de la ei. **6** Atunci Petru i-a zis: „Argint și aur n-am; dar ce am, îți dau: în Numele lui Isus Hristos din Nazaret, scoală-te și umblă!” **7** L-a apucat de mâna dreaptă și l-a ridicat în sus. Îndată i s-au întărit tălpile și glezele; **8** dintr-o săritură a fost în picioare și a început să umble. A intrat cu ei în Templu, umblând, sărind și lăudând pe Dumnezeu. **9** Tot norodul l-a văzut umblând și lăudând pe Dumnezeu. **10** Îl cunoșteau că era cel ce ședea la poarta „Frumoasă” a Templului, ca să ceară de pomană, și s-au umplut de uimire și de mirare pentru cele ce i se întâmplaseră.

3:1 „Petru și Ioan se suiau împreună la Templu” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Toți apostolii de la început aveau obiceiul să meargă zilnic la Templu (Luca 24:53; Fapte 2:46). Primii adepți ai lui Isus din Palestina se închinau (1) în Templu (dacă nu zilnic, cel puțin în anumite zile); (2) în sinagoga locală (în fiecare zi de sabbat) și (3) duminica, cu creștinii. Acesta era modelul unei perioade lungi. Acești creștini nu vedeau nicio diferență între credința lor în Isus ca Mesia cel promis și iudaism. Ei se considerau „poporul sau adunarea lui Israel.” Din acest motiv au ales numele *ekklisia* pentru grupul lor. Așa era tradusă în Septuagintă expresia ebraică a legământului, „adunarea *qahal* lui Israel.”

Evreii au acționat oficial după căderea Ierusalimului și au instituit un jurământ (de a-L nu-L recunoaște pe Isus ca Mesia) pentru a-i limita pe membrii sinagogilor locale. Atunci Biserica și-a întărit ziua de închinare ca fiind duminica (ziua în care să comemoreze învierea lui Isus; ziua în care Isus li s-a arătat de trei ori apostolilor în odaia de sus).

Ioan este identificat adesea cu Petru în Fapte (1:13; 3:1,3,4,11; 4:13,19; 8:14). Cu siguranță este posibil ca Biserica primară din Ierusalim să fi avut grupuri de lideri care reprezentau diferite perspective și sublinieri ale Evangheliei. Probabil Petru și Ioan erau mai deschiși evanghelizării neamurilor (8, 10) în timp ce Iacov (fratele vitreg al lui Isus) era identificat mai mult cu un element conservativ ebraic. Toate acestea s-au schimbat într-o anumită măsură după consiliul de la Ierusalim din Fapte 15.

• **„la ceasul rugăciunii: era ceasul al nouălea”** – asta ar însemna nouă ore după răsăritul soarelui. Evreii (fariseii) se rugau tradițional în fiecare zi la 9 a.m., la 12 la prânz și la 3 p. m. (posibil bazați pe Ps. 55:17). Acest text vorbește despre tipul jertfei de seară, care avea loc la ora 3 p.m. (jertfa de dimineață era la ora 9 a.m.). În Templu erau mulți oameni la această oră (10:30).

3:2 „un olog din naștere” – toți cei care mergeau regulat la Templu știau de starea acestui om („era dus... în toate zilele” este un IMPERFECT PASIV); așadar, nu există șansa ca vindecarea să fi implicat o șmecherie (3:10; 4:22). Aceasta a fost o împlinire a profeției mesianice din VT (Isaia 35:6). Evreii voiau un semn; Isus le-a dat multe semne, dacă ar fi avut ochi să vadă.

Acesta este paradoxul șocant al bolnavului care stă zilnic la Casa Domnului. De fapt, exista chiar și o interdicție împotriva participării acestor oameni la închinare (preoții care oficiau, Lev. 21:16-24). Evanghelia oferă o vreme nouă. Chiar și un eunuc (fără bariere fizice) etiopian (fără bariere rasiale) este primit în noua împărăție (8:26-40).

• **„la poarta Templului numită „Frumoasă”** – nu se cunoaște sigur localizarea exactă a porții. Ar putea fi Poarta Nicador, făcută din alamă din Corint (Flavius Iosephus, Antichitatea, 15.11.3; Războaie 5.5.3). Ducea din Curtea Neamurilor în Curtea Femeilor. Era în partea de est a Templului, cu fața spre muntele Măslinilor, aproape de Pridvorul lui Solomon.

• **„să ceară de milă la cei ce intrau”** – milostenia sau dăruirea săracilor era o parte necesară a credinței ebraice (Matei 6:1-4; Luca 11:41; 12:33; Fapte 10:2,4,31; 24:17). De obicei se adunau bani săptămânal în sinagogile locale, apoi era distribuită mâncare, dar se pare că unii cerșeau zilnic chiar în zona Templului.

SUBIECT SPECIAL: MILOSTENIA

Termenul în sine:

- A. Termenul a apărut în iudaism (în perioada Septuagintei)
- B. Se referă la dăruirea săracilor și celor nevoiași
- C. Englezescul „almsgiving” (milostenie) vine de la o contracție a termenului *eleēmosunē*

Conceptul în VT:

- A. Conceptul ajutorării săracilor a fost exprimat de la început în Tora (scrierile lui Moise, Gen.- Deut.)
 - 1. contextul tipic – Deut. 5:7-11
 - 2. „spicuirea”, lăsarea unei părți din recoltă pentru săraci, Lev. 19:9; 23:22; Deut. 24:20
 - 3. „anul de sabbat”, lăsarea săracilor să mănânce recolta din al șaptelea an în care nu se cultivau ogoarele, Exod 23:10-11; Lev. 25:2-7
- B. Conceptul a fost dezvoltat în Literatura Înțelepciunii (exemple selectiv)
 - 1. Iov 5:8-16; 29:12-17 (ticăloșii descriși în 24:1-12)
 - 2. Ps. 11:7
 - 3. Prov. 11:4; 14:21,31; 16:6; 21:3,13

Dezvoltarea în iudaism

- A. Prima parte a Mișnei prezintă cum să tratezi săracii, nevoiașii și leviții locali
- B. Citate selectate
 - 1. „cum stinge apa un foc strălucitor, așa izbăvește milostenia de păcat” (Ecclesiasticus, cunoscut și ca Înțelepciunea lui Ben Sirac 3:30, NRSV)
 - 2. „adună milostenie în comoara ta și ea te va păzi de orice nenorocire” (Ecclesiasticus 29:12, NRSV)
 - 3. „căci cei care se comportă după adevăr vor prospera în toate activitățile lor. Tuturor celor neprihăniți dă-le milostenie din averile tale, și nu lăsa ochiul tău să invidieze darul când îl faci. Nu îți întoarce fața de la niciun sărac, și fața lui Dumnezeu nu se va întoarce de la tine. Dacă ai multe averi, fă-ți darul din ele proporțional; dacă ai puține, nu te teme să dai după puținul pe care îl ai. Așa îți vei întinde înaintea o comoară mare în ziua nevoii. Căci milostenia te scapă de la moarte și te ferește să nu mergi în Întuneric. Într-adevăr milostenia este, pentru toți ce o fac, o jertfă minunată în prezența Celui Preaînalt.” (Tobit, 4:6-11, NRSV)
 - 4. „Rugăciunea și postul sunt bune, dar mai bună decât ele este milostenia în neprihănire. Puțin cu neprihănire este mai bun decât bogăție cu facere de rău. Este mai bine să dai de milă decât să strângi aur. Căci milostenia te scapă de la moarte și te curăță de orice păcat. Cei care dau de milă vor avea o viață deplină.” (Tobit 12:8-9, NRSV)
- C. Ultimul citat din Tobit 12:8-9 arată dezvoltarea problemei. Acțiunile și meritele omului erau văzute ca mecanismul iertării și al belșugului.

Acest concept a continuat să se dezvolte în Septuaginta, unde grecescul pentru milostenie, (*eleēmosunē*) a devenit sinonim cu „neprihănire” (*dikaiosunē*). Ei se puteau înlocui reciproc în traducerea ebraicului *hesed* (dragostea și credințioșia lui Dumnezeu din legământ, Deut. 6:25; 24:13; Isaia 1:27; 28:17; 59:16; Daniel 4:27).
- D. Actele de compasiune umană au devenit un scop în sine pentru a obține belșugul personal aici și mântuire după moarte. Actul în sine a devenit important din punct de vedere teologic, în loc de motivul din spatele lui. Dumnezeu se uită la inimă, apoi judecă lucrarea mâinilor. Aceasta era învățătura rabinilor, dar s-a pierdut cumva în beneficiul neprihănirii proprii a individului (Mica 6:8).

Reacția din NT:

- A. Termenul se găsește în:
 - 1. Mattei 6:1-4
 - 2. Luca 11:41; 12:33
 - 3. Fapte 3:2-3,10; 10:2,4,31; 24:17
- B. Isus exprimă concepția tradițională ebraică a neprihănirii (2 Clement 16:4) în predicile Lui de pe munte (Matei 5-7) vorbind despre:
 - 1. milostenie
 - 2. post
 - 3. rugăciune

Unii evrei se încred în faptele lor. Aceste fapte trebuiau să vină dintr-o iubire pentru Dumnezeu, pentru Cuvântul Lui și pentru frații și surorile de legământ, nu din interes propriu sau din neprihănire proprie! Umilința și discreția devin instrucțiuni pentru acțiuni corecte. Inima este foarte importantă. Inima este foarte rea. Dumnezeu trebuie să schimbe inima. Noua inimă se aseamănă cu Dumnezeu!

3:4 „se uita la ei cu luare aminte” – vezi observația de la 1:10.

- **„Uită-te la noi!”** – ei voiau toată atenția lui (*blepō* este o formă de IMPERATIV AORIST ACTIV).

3:5 apostolii nu erau oameni bogați din punct de vedere material, dar aveau acces la resursele spirituale ale lui Dumnezeu (v.6).

3:6 „În numele lui Isus Hristos” – „numele” este o expresie ebraică ce vorbește despre caracterul cuiva (Luca 9:48,49; 10:17; 21:12,17; 24:47). Asta trebuie să fie șocant pentru acest om. Isus era un infractor recent condamnat și crucificat, pe care acest străin (Petru) îl numea „Mesia” (Cristos, în traducerea greacă).

- **„din Nazaret”** – vezi subiectul special de la 2:22

- **„umblă”** – acesta este un IMPERATIV PREZENT ACTIV. Petru și Ioan, la fel ca Isus, au folosit o șansă apărută pentru a demonstra iubirea și puterea lui Dumnezeu și pentru a confirma mesajul Evangheliei (v.9). Această vindecare a atras atenția închinătorilor evrei (v. 12 și următoarele).

3:7 – aceasta este o prezentare a unui martor ocular a câtorva evenimente legate unul de celălalt. Cineva care a fost acolo i-a povestit lui Luca în cuvinte vii și detaliate.

- **„imediat”** – acesta este cuvântul grec *parachrēma*. Luca îl folosește de zece ori în Evanghelia lui și de șase ori în Fapte (3:7; 5:10; 12:23; 13:11; 16:26,33). Mai este folosit doar de două ori în Matei și nicăieri altundeva în NT. Este folosit de câteva ori în Septuaginta. Luca folosește adesea termeni și expresii din această traducere grecească a VT ebraic. El trebuie să fi știut bine VT, probabil din contactul lui cu apostolul Pavel sau din implicarea în catehismul creștin cu noii creștini.

3:8 „dintr-o săritură a fost în picioare” – acesta este un PARTICIPIU PREZENT MEDIAN (v.9). Acest om a început să meargă peste tot prin această parte a Templului. Ce oportunitate de a împărtăși Vestea Bună!

3:10 Ei îl cunoșteau pe acest om (INDICATIV IMPERFECT ACTIV, au început să îl recunoască). Nu era un străin sau un vizitator. Îl văzuseră la poartă zi de zi, și truseră pe lângă el! Dar reprezentanții lui Isus nu au trecut pe lângă el, ci au acționat cu puterea Rusaliilor!

- **„s-au umplut”** – Luca folosește adesea acest termen. Oamenii pot fi „umpluți” cu multe lucruri (caracterizați de):

1. mânie, Luca 4:28; 6:11
2. frică, Luca 5:26
3. invidie, Fapte 5:17; 13:45
4. tulburare, Fapte 19:29
5. uimire și mirare, Fapte 3:10
6. Duhul Sfânt, Luca 1:15,41,67; Fapte 2:4; 4:8,31; 9:17; 13:9

Petru și Ioan voiau să vadă cine era uimit (îi atrăseseră atenția) pentru a fi uplit cu Evanghelia!

- **„uimire și mirare”** – și acestea sunt obișnuite în scrierile lui Luca.

1. uimire, *thambos*, Luca 3:6; 5:9; Fapte 3:10 și *ekthambos* în 3:11
2. mirare

a. *ekstasis*, Luca 5:26; Fapte 3:10; 10:10; 11:5; 22:17

b. *existēmi*, Luca 2:47; 8:56; 24:22; Fapte 2:7,12; 8:9,11; 9:21; 10:45; 12:16

Dragostea și acțiunile lui Dumnezeu provoacă mirare de fiecare dată (aceste cuvinte grecești au fost folosite în Septuaginta pentru frică și respect față de Dumnezeu, Gen. 15:12; Exod 23:27; Deut. 28:28).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 3:11-16

11 Fiindcă el se ținea de Petru și de Ioan, tot norodul, mirat, a alergat la ei în pridvorul zis al lui Solomon. **12** Petru, când a văzut lucrul acesta, a luat cuvântul și a zis norodului: „Bărbați israeliți, pentru ce vă mirați de lucrul acesta? De ce vă uitați cu ochii țintă la noi, ca și cum prin puterea noastră sau prin cucernicia noastră am fi făcut pe omul acesta să umble? **13** Dumnezeu lui Avraam, Isaac și Iacov, Dumnezeu părinților noștri, a proslăvit pe Robul Său Isus, pe care voi L-ați dat în mâna lui Pilat; și v-ați lepădat de El înaintea lui, măcar că el era de părere să-I dea drumul. **14** Voi v-ați lepădat de Cel Sfânt și Neprihănit și ați cerut să vi se dăruiască un ucigaș. **15** Ați omorât pe Domnul vieții, pe care Dumnezeu L-a înviat din morți; noi suntem martori ai Lui. **16** Prin credința în Numele lui Isus, a întărit Numele Lui pe omul acesta, pe care-l vedeți și-l cunoașteți; credința în El a dat omului acestuia o tămăduire deplină, cum vedeți cu toții.

3:11 „Fiindcă el se ținea de Petru” – acesta este un PARTICIPIU PREZENT ACTIV. Îmi imaginez să se ținea de Petru cum se ținea Maria de Isus în grădină (Ioan 20:16-17).

- **„přidvorul zis al lui Solomon”** – aceasta era o porțiune lungă, acoperită de-a lungul părții estice a Curții Neamurilor (Josephus, *Antichitatea*, 20.9.7). Acoperișul era susținut de numeroase coloane. Și-a luat numele de la faptul că vechile temelii ale templului lui Solomon erau în aceeași zonă. Isus a dat învățătură acolo adesea (Ioan 10:23).

3:12 „Petru, când a văzut lucrul acesta” – ai au văzut uimirea și curiozitatea mulțimii și au profitat de oportunitatea de a împărtăși Evanghelia (a doua predică a noii biserici).

- **„bărbați israeliți”** – Petru i-a numit așa în 2:22. Petru încă li se adresează evreilor.

- **„pentru ce...de ce”** – Petru i-a întrebat de ce sunt surprinși de o vindecare miraculoasă. Nu făcuse Isus acest fel de minuni în timpul ultimei săptămâni din viața Lui?

Îi mai întreabă de ce se uită cu atâta admirație la Petru și la Ioan, de parcă o făcuseră ei? Acesta era un semn de veridicitate a Evangheliei și a puterii numelui lui Meisa cel înviat.

Duhul Sfânt a făcut aceste minuni din câteva motive:

1. pentru a confirma autoritatea lui Petru și a lui Ioan
2. pentru a ajuta un om nevoiaș
3. pentru a mărturisi pentru evreii din Templu

3:13 „Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov” – acest lucru arată că lucrarea lui Isus și Evanghelia erau conectate vital la Dumnezeu legământului și la oamenii legământului din VT (Exod 3:6,15; Luca 20:37).

Creștinismul trebuie caracterizat ca o extensie sau dezvoltare a iudaismului. Evreii moderni vedeau acest lucru ca perversiune, dar scriitorii NT îl văd ca pe o împlinire. Adepții lui Isus sunt roada promisă a „noului legământ” din Ier. 31:31-34. Israelul nu și-a încheiat rolul misionar de a fi o împărăție de preoți pentru lume (Exod 19:5-6). Obligația i s-a dat Bisericii (Matei 28:18-20). Scopul lui Dumnezeu este restaurarea imaginii Lui în omenire, așa încât scopul Lui inițial al părtășiei să poată fi îndeplinit. Dacă există un singur Dumnezeu (monoteism), nu poate fi un popor special, ci doar slujitori care să slujească scopurilor inițiale ale lui Dumnezeu pentru toată omenirea.

- **„a proslăvit”** – acest termen poate fi înțeles în mai multe feluri:

1. contextul imediat al vindecării ologului în numele Lui
2. contextul mai larg al predicii lui Petru despre Isus care a fost înviat și așadar glorificat
3. contextul Vechiului Testament despre Isus ca Mesia care vine
4. în Evanghelia lui Ioan acest termen este folosit mereu de Isus însuși pentru crucificarea Lui (7:39; 12:10,23; 13:31-32; 16:14; 17:1)

SUBIECT SPECIAL: SLAVA

Conceptul biblic de „slavă” este greu de definit. Slava creștinilor constă în faptul că ei înțeleg Evanghelia și slava în Dumnezeu, nu în ei înșiși (1:29-31; Ier. 9:23-24).

În VT, cel mai popular cuvânt ebraic pentru „slavă” (*kbd*) era la început un termen comercial care avea legătură cu un cântar („a fi greu”). Lucrurile grele erau valoroase sau aveau valoare intrinsecă. Adesea cuvântului i se adăuga cuvântul de strălucire pentru a exprima maiestatea lui Dumnezeu (Exod. 19:16-18; 24:17; Isaia 60:1-2). Doar El este vrednic și onorabil. El este prea strălucitor pentru a fi privit de omul căzut (Exod 33:17-23; Isaia 6:5). YHWH poate fi cunoscut cu adevărat doar prin Cristos (Ieremia 1:14; Matei 17:2; Evrei 1:3; Iacov 2:1).

Termenul „slavă” este oarecum ambiguu: poate fi pus în paralel cu „neprihănirea lui Dumnezeu”; (2) poate vorbi despre „sfințenia” sau „perfecțiunea” lui Dumnezeu sau (3) poate vorbi despre imaginea lui Dumnezeu în care a fost creat omul (Gen. 1:26-27; 5:1; 9:6) dar care a fost mai târziu**marred** prin răzvrătire (Gen. 3:1-22). A fost folosit prima dată pentru prezența lui YHWH cu poporul lui când erau în perioada rătăcirii prin pustie, în Exod 16:7,10; Lev. 9:23 și Num. 14:10.

- **„Robul Său”** – termenul „rob” (*pais* în LXX) era un titlu onorific în VT folosit pentru Iacov, Moise, Iosua și David (Ps. 105; Luca 1:69). Acest termen era folosit în cântecele robului Isaia (42:1-5; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12) pentru (1) poporul Israel (41:8-9; 42:19; 43:10; 44:1,21 și LXX Luca 1:54) și (2) Mesia lui Dumnezeu (42:1; 52:13; 53:11). Așadar există o distincție clară între aspectul de masă și cel individual, în special în Ultimul Cântec (Isaia 52:13-53:12). În context, nu poate face referire la Israel.

1. poporul nu poate fi inocentul care aduce mântuire, deoarece poporul merită să fie judecat (Isaia 53:8d)
2. LXX schimbă „tu” din Isaia 52:14 cu „El” (și în v. 15). Traducătorii evrei de dinaintea nașterii lui Isus (posibil 250-150 Î.Cr.) au văzut acest text ca fiind mesianic și individual

Pais este folosit pentru Isus ca Rob/Mesia în Fapte 3:13,26; 4:27,30!

- „Isus” – când Isus este folosit singur, de obicei I se accentuează caracterul uman (v. 6)
- „pe care voi L-ați dat...și v-ați lepădat” – pronumele „voi” este empatic! Nu doar conducătorii evrei erau responsabili de moartea lui Isus (v. 17; 2:23). Petru se referă în mod specific la răspunsurile mulțimii în fața lui Pilat (Luca 23:18-25). Este posibil ca unii dintre ei să fi fost acolo, dar Petru se adresează mulțimii ca și cum ar fi fost responsabili ca grup (v. 15). Poporul ales al lui Dumnezeu (evreii) „L-a dat” și „s-a lepădat” de Mesia lui Dumnezeu.
- „Pilat” – vezi subiectul special de mai jos.

SUBIECT SPECIAL: PONȚIU PILAT

I. Omul:

- Locul și data nașterii – necunoscute
- Făcea parte din ordinul equestru (clasa de mijloc superioară din societatea romană)
- Căsătorit, fără copii
- Funcții administrative anterioare necunoscute (trebuie să fi fost câteva).

II. Personalitatea:

- Două puncte de vedere diferite:
 - Philo (*Legatio și Gaium*, 299-305) și Josephus (*Antichitatea* 18.3.1 și *Războaiele evreilor* 2.9.2-4) îl descriu ca fiind un dictator crud și nemilos
 - NT – (evangheliile, Faptele apostolilor) – un judecător roman ticălos, ușor de manipulat
- Paul Barnett, *Isus și apariția creștinismului timpuriu*, pp. 143-148 dă o explicație plauzibilă a acestor două puncte de vedere.
 - Pilat a fost numit judecător în anul 26 D. Cr. sub Tiberiu, care ear de partea evreilor (Philo, *Legatio și Gaium*, 160-161), dar, din cauza lui Sejanus, Tiberius dă sfaturi contra evreilor.
 - Tiberius a suferit pierderea puterii politice în fața lui L. Aelius Sejanus, guvernator perfect care a devenit adevărata putere din spatele tronului și care îi ura pe evrei (Philo, *Legatio și Gaium*, 159-160).
 - Pilat era un protejat al lui Sejanus și a încercat să-l impresioneze prin:
 - aducerea standardelor romane la Ierusalim (26 D. Cr.), ceea ce alți judecători nu au făcut. Aceste simboluri ale zeilor romani aprins pe evrei (Josephus, *Antichitatea* 18.31; *Războaiele evreilor* 2.9.2-3).
 - Baterea monedelor (29-31 D. Cr.) care aveau gravate pe ele zei romani. Josephus spune că încerca intenționat să răstoarne legile și obiceiurile evreilor (Josephus, *Antichitatea*, 18.4.1-2)
 - Luând bani din visteria Templului pentru a construi un apeduct în Ierusalim (Josephus, *Antichitatea* 18.3.2; *Războaiele evreilor* 2.9.3)
 - Ucigând câțiva galileeni în timpul unei jertfe de Paște la Ierusalim (Luca 13:12)
 - Aducând apărători romani la Ierusalim în anul 31 D. Cr. Fiul lui Irod cel Mare i-a cerut să îi scoată, dar el a refuzat, așa că i-au scris lui Tiberius, care a cerut să fie duse înapoi în Cezareea, lângă mare (Philo, *Legatio și Gaium*, 299-305).
 - Înjunghind mulți samariteni pe muntele Gerizim (36-37 D. Cr.) în timpul căutării obiectelor sfinte ale religiei lor, care fuseseră pierdute. Acest lucru l-a făcut pe superiorul local al lui Pilat (Vitellius, guvernatorul Siriei) să-l elibereze din funcție și să-l trimită la Roma (Josephus, *Antichitatea* 18.4.1-2)
 - Sejanus a fost executat în anul 31 D. Cr. și toată puterea politică i s-a dat din nou lui Tiberius; așadar, primele patru puncte prezentate au fost făcute de Pilat probabil pentru a câștiga încrederea lui Sejanus. Punctele 5 și 6 ar putea fi tentative de a câștiga încrederea lui Tiberius, dar este posibil ca ele să fi eșuat.
 - Cu un împărat de partea evreilor care a venit din nou la tron și cu o scrisoare oficială către judecători de la Tiberius în care le cere să fie buni cu evreii (Philo, *Legatio și Gaium*, 160-161), este posibil ca conducătorii evrei din Iersalim să fi profitat de vulnerabilitatea politică a lui Pilat cu Tiberius pentru a-l manipula să-l crucifice pe Isus. Această teorie a lui Barnett unește cele două puncte de vedere asupra lui Pilat într-un mod plauzibil.

III. Soarta lui:

- A ajuns în Roma chiar după moartea lui Tiberius (37 D. Cr.)
- Nu a fost numit din nou în funcție
- Viața lui este necunoscută după aceasta. Există câteva teorii ulterioare, dar nu și fapte sigure.

- „măcar că el era de părere să-I dea drumul” – acest lucru vorbește despre Luca 23:4,14,22, unde Pilat spune de 3 ori „Eu nu găsesc nicio vină în omul acesta” și a încercat să-L elibereze de trei ori (Luca 23:16,20,22). Mulți cercetători cred că

Faptele apostolilor a fost scrisă pentru a demonstra că oficialii romani nu l-au considerat pe Isus periculos. Pilat a fost forțat de conducătorii evrei să facă ceea ce nu a vrut să facă.

3:14 „Cel Sfânt și Neprihănit” – acest lucru afirmă clar inocența și lipsa păcatului lui Isus. Încercarea era o farsă. Acesta este un alt nume mesianic din VT (Isaia 53:11; Fapte 7:52; 22:14; Ioan 6:69). În Marcu 1:24 și Luca 4:34 demonii L-au numit pe Isus „Sfântul lui Dumnezeu.”

SUBIECT SPECIAL: NEPRIHĂNIREA

„Neprihănirea” este un subiect atât de crucial încât o persoană care studiază Biblia trebuie să facă un studiu personal extensiv al acestui concept.

În VT, caracterul lui Dumnezeu este descris ca „drept” și „neprihănit.” Termenul mesopotamian vine de la o trestie de râu care era folosită ca unealtă în construcții pentru a aprecia dacă pereții și gardurile sunt drepte pe orizontală. Dumnezeu a ales ca termenul să fie folosit metaforic pentru caracterul Lui. El este marginea dreaptă (regula) după care sunt evaluate toate lucrurile. Acest concept afirmă neprihănirea lui Dumnezeu și dreptul Lui de a judeca.

Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Omenirea a fost creată pentru părtășia cu Dumnezeu. Toată creațiunea este un stadiu sau un fundal al interacțiunii dintre om și Dumnezeu. Dumnezeu a vrut ca cea mai înaltă creație a Lui, omul, să Îl cunoască, să Îl iubească, să Îl slujească și să fie ca El! Loialitatea omului a fost pusă la încercare (Gen. 3) și primul cuplu a picat testul. Asta a dus la o ruptură a relației dintre om și Dumnezeu (Gen. 3; Rom. 5:12-21).

Dumnezeu a promis să repare și să refacă părtășia (Gen. 3:15). El face asta prin voia Sa și prin Fiul Lui. Oamenii nu au putut să refacă ruptura (Rom. 1:18-3:20).

După cădere, primul pas al lui Dumnezeu spre restaurare a fost conceptul legământului, bazat pe invitația Lui și pe răspunsul penitent, credincios și ascultător al omului. Din cauza căderii, oamenii au fost incapabili de acțiuni corespunzătoare (Rom. 3:21-31; Gal. 3). Însuși Dumnezeu a trebuit să ia inițiativa de a-i reface pe oamenii care nu au respectat legământul. El a făcut asta prin:

1. declarând omenirea păcătoasă neprihănită prin lucrarea lui Cristos (neprihănire juridică)
2. oferind omenirii neprihănire fără plată prin lucrarea lui Cristos (neprihănire atribuită)
3. oferind Duhul Sfânt în ei care produce neprihănire (neprihănire etică) în om
4. refăcând părtășia din Grădina Edenului prin Cristos, Care a refăcut chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27) în credincioși (neprihănire relațională)

Dar Dumnezeu cere un răspuns la legământ. Dumnezeu decretă (dă fără plată) și oferă, dar oamenii trebuie să răspundă și să continue să răspundă prin:

1. pocăință
2. credință
3. o viață ascultătoare
4. perseverență

Așadar, neprihănirea este o acțiune reciprocă, prin legământ, între Dumnezeu și cea mai înaltă creație a Lui. Este bazată pe caracterul lui Dumnezeu, pe lucrarea lui Cristos și pe puterea dată de Duhul Sfânt, la care fiecare individ trebuie să răspundă adecvat, personal și continuu. Conceptul este numit „justificare prin credință.” El este descoperit în Evanghelii, dar nu în acești termeni. Este definit mai întâi de Pavel, care folosește cuvântul grec „neprihănire” cu formele lui variate de peste 100 de ori.

Pavel, fiind un rabin învățat, folosește termenul *dikaïosunē* cu înțelesul ebraic al termenului *SDQ* folosit în LXX, nu din literatura greacă. În scrierile grecești, termenul are legătură cu o persoană care s-a conformat așteptărilor zeității și societății. În înțelesul lui ebraic este structurat mereu în termenii legământului. YHWH este un Dumnezeu drept, etic și moral. El vrea ca oamenii Lui să Îi reflecte caracterul. Omul izbăvit devine o ființă nouă. Această nouă creație produce o nouă viață de sfințenie (axarea pe justificare a romano-catolicilor). Deoarece în Israel era teocrație, nu există o limită clară între secular (normele societății) și sfânt (voia lui Dumnezeu). Această distincție este exprimată în termeni ebraici și greci, fiind tradusă în românește ca „dreptate” (raportată la societate) și „neprihănire” (raportată la religie).

Evanghelia (Vestea Bună) lui Isus este că omului căzut i s-a redat părtășia cu Dumnezeu. Paradoxul lui Pavel este că Dumnezeu, prin Cristos, plătește vina. Acest lucru a fost împlinit prin iubirea, mila și harul Tatălui, prin viața moartea și învierea Fiului și prin îndemnul Duhului Sfânt și conducerea spre Evanghelie. „Justificarea este o acțiune gratuită a lui Dumnezeu, dar trebuie să rezulte în sfințenie” (afirmația lui Augustin, care reflectă accentul Reformei pe gratuitatea Evangheliei și accentul romano-catolic pe o viață schimbată de iubire și credincioșie). Pentru reformati, sintagma „neprihănirea lui Dumnezeu” este un GENITIV OBIECTIV (acțiunea de a-l face pe omul păcătos acceptabil pentru Dumnezeu [sfințire pozițională]), în timp ce pentru catolici este un GENITIV SUBIECTIV, adică procesul în care omul devine tot mai mult asemenea lui Dumnezeu (sfințire progresivă experimentală). În realitate, cu siguranță este abele!

Din punctul meu de vedere, toată Biblia, de la Gen. 4 până la Apoc. 20 este o prezentare a lui Dumnezeu restaurând părtășia din Eden. Biblia începe cu Dumnezeu și omul în părtășie într-un loc pământesc (Gen. 1-2) și se termină cu aceeași

situație (Apoc. 21-22). Imaginea și scopul lui Dumnezeu vor fi refăcute!

Pentru a demonstra discuția de mai sus, observă următoarele pasaje selectate din NT care ilustrează grupul de cuvinte grecești:

1. Dumnezeu este neprihănit (adesea legat de Dumnezeu ca judecător)
 - a. Rom. 3:26
 - b. 2 Tes. 1:5-6
 - c. 2 Tim. 4:8
 - d. Apoc. 16:5
2. Isus este neprihănit
 - a. Fapte 3:14; 7:52; 22:14 (titlu pentru Mesia)
 - b. Matei 27:19
 - c. 1 Ioan 2:1,29; 3:7
3. Voia lui Dumnezeu pentru creația Lui este neprihănită
 - a. Lev. 19:2
 - b. Matei 5:48 (5:17-20)
4. Modalitățile lui Dumnezeu de a oferi și de a produce neprihănirea
 - a. Rom. 3:21-31
 - b. Rom. 4
 - c. Rom. 5:6-11
 - d. Gal. 3:6-14
 - e. Dată de Dumnezeu
 - 1) Rom. 3:24; 6:23
 - 2) 1 Cor. 1:30
 - 3) Efes. 2:8-9
 - f. Primită prin credință
 - 1) Rom. 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
 - 2) 1 Cor. 5:21
 - g. Prin faptele Fiului
 - 1) Rom. 5:21-31
 - 2) 2 Cor. 5:21
 - 3) Filipeni 2:6-11
5. Voia lui Dumnezeu este ca adepții Lui să fie neprihăniți
 - a. Matei 5:3-48; 7:24-27
 - b. Rom.2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. 2 Cor. 6:14
 - d. 1 Tim. 6:11
 - e. 2 Tim. 2:22; 3:16
 - f. 1 Ioan 3:7
 - g. 1 Petru 2:24
6. Dumnezeu va judeca lumea prin neprihănire
 - a. Fapte 17:31
 - b. 2 Tim. 4:8

Neprihănirea este o caracteristică a lui Dumnezeu, dată fără plată omenirii păcătoase prin Cristos. Ea este:

1. o poruncă a lui Dumnezeu
2. un dar de la Dumnezeu
3. o acțiune a lui Cristos

De asemenea, este un proces prin care devii neprihănit care trebuie să fie urmărit cu eficacitate și consecvență; într-o zi se va încheia la a doua venire. Părtașia cu Dumnezeu este restaurată în momentul mântuirii, dar progresează de-a lungul vieții până devine o întâlnire față în față în momentul morții sau al Parousiei!

Iată un citat bun luat din *Dicționarul lui Pavel și al epistolelor lui*, de la IVP:

„Clavin, chiar mai mult decât Luther, accentuează aspectul relațional al neprihănitării lui Dumnezeu. Concepția lui Luther în privința neprihănitării lui Dumnezeu pare să includă aspectul achitării. Calvin accentuează natura minunată a comunicării sau a împărțirii neprihănitării lui Dumnezeu cu noi” (p. 834).

Pentru mine, relația credinciosului cu Dumnezeu are trei aspecte:

1. Evanghelia este o persoană (sublinierea Bisericii primare și a lui Calvin)
2. Evanghelia este adevărul (sublinierea lui Augustin și a lui Luther)
3. Evanghelia este o viață schimbată (sublinierea Bisericii romano-catolice)

Toate acestea sunt adevărate și trebuie păstrate unite pentru un creștinism sănătos și biblic. Dacă vreunul dintre ele este accentuat prea mult sau subestimat, apar probleme.

Trebuie să Îl primim pe Isus!

Trebuie să credem Evanghelia!
Trebuie să ajungem la asemănarea cu Cristos!

- **„și ați cerut să vi de dăruiască un criminal”** – este atât de ironic faptul că Baraba era vinovat exact de aceeași infracțiune de care L-au acuzat pe Isus – hulă (Luca 23:18-19,23-25).

3:15

NASB, NKJV **„Prințul vieții”**
NRSV, NIV **„Creatorul vieții”**
TEV **„pe cel care duce la viață”**
NJB **„prințul vieții”**
Mofatul **„inițiatorul vieții”**

Acest titlu reflectă unul dintre cele trei sensuri posibile ale cuvântului *archēgos*: (1) autor sau creator (NRSV, Evrei 2:10; 12:2); (2) agentul creației (Ioan 1:3; 1 Cor. 8:6; Col. 1:16; Evrei 1:2) sau (3) cineva care merge înainte, un deschizător de drumuri (TEV, NEV, Mofat, Fapte 5:31). Termenul este în contrast evident cu „criminal” (v.14).

- **„pe care Dumnezeu L-a învit din morți”** – de obicei în NT Tatăl este cel care Îl înviază pe Fiul din morți ca semn al aprobării Sale asupra vieții, învățaturii și morții lui Isus în locul nostru. NT mai afirmă și că toate cele trei persoane ale Trinității au fost active în învierea lui Isus: (1) Duhul Sfânt (Rom. 8:11); (2) Fiul (Ioan 2:19-22; 10:17-18) și (3) Tatăl (Fapte 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rom. 6:4,9). Acesta este un aspect teologic important al Kerygmei. Dacă acest lucru nu este adevărat, nimic altceva nu este adevărat (1 Cor. 15:12-19).

- **„noi suntem martori ai Lui”** – aceasta este ori (1) o accentuare a sursei primare de material; acești ascultători erau martori oculari (2:22) sau (2) o referință la apostolii și la ucenicii din odaia de sus (1:22; 2:32). Contextul al doilea pare cel mai bun.

3:16 „prin credință” – grecescul „credință” (*πίστις*) poate fi tradus ca „credință”, „încredere” sau „a crede”. Este răspunsul condiționat al omenirii la harul necondiționat al lui Dumnezeu (Efes. 2:8-9). Este încrederea creștinului în credințioșia lui Dumnezeu (în caracterul, în promisiunile, în Mesia al lui Dumnezeu) sau credința în credințioșia lui Dumnezeu! În relatările despre vindecări din Evangheliile și din Fapte este greu de atestat partea spirituală (care ține de legământ) a evenimentului. Cei vindecați nu sunt mântuiți de fiecare dată (Ioan 5).

SUBIECT SPECIAL: CREDINȚA (PISTIS [substantiv], PIATEUŌ [verb], PISTOS [adjectiv])

A. Acest termen este foarte important în Biblie (Evrei 11:1,6).

Este subiectul primelor predici ale lui Isus (Marcu 1:15). Există cel puțin două noi condiții ale legământului: pocăința și credința (1:15; Fapte 3:16,19; 20:21).

B. Etimologia lui

1. termenul „credință” în VT însemna loialitate, fidelitate sau credințioșie, și era o descriere a personalității lui Dumnezeu, nu a noastră.
2. Vine de la un termen ebraic (*emun, emunah*) care înseamnă „a fi sigur sau stabil”. Credința care mântuiește este o conștientizare rațională (set de adevăruri), trăire morală (stil de viață), și în primul rând o relație (primirea unei persoane) și un angajament voluntar (o decizie) față de acea persoană.

C. Folosirea ei în VT

Trebuie să accentuăm că Avraam nu credea într-un Mesia viitor, cu în promisiunea lui Dumnezeu că va avea un copil și urmași (Gen. 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Avraam a răspuns la această promisiune încrezându-se în Dumnezeu. El tot avea îndoieli și probleme în legătură cu această promisiune, care s-a împlinit după 13 ani. Dar credința lui imperfectă a fost acceptată de Dumnezeu. Dumnezeu dorește să lucreze cu oamenii imperfecti care Îi răspund cu credință Lui și promisiunilor Lui, chiar dacă ea este de mărimea unui bob de muștar (Matei 17:20).

D. Folosirea în NT:

Termenul „a crezut” vine de la grecescul *πίστευō*, care, la rândul lui, poate fi tradus prin „a crede”, „credință” sau „încredere”. De exemplu, substantivul nu apare în Evanghelia lui Ioan, dar verbul este folosit adesea. În Ioan 2:23-25 există o incertitudine în legătură cu veridicitatea dedicării mulțimii față de Isus din Nazaret ca Mesia. Alte exemple ale acestei utilizări superficiale a termenului „a crede” se află în Ioan 8:31-59 și în Fapte 8:31, 18-24. Adevărata credință biblică este mai mult decât o acțiune inițială. Ea trebuie să fie urmată de un proces de ucenicie (Matei 13:20-22,31-32).

E. Folosirea lui cu PREPOZIȚII

1. *eis* înseamnă „în”. Această construcție unică accentuează faptul că creștinii și-au pus încrederea/credința în Isus
 - a. în numele Lui (Ioan 1:12; 2:23; 3:18; 1 Ioan 5:13)

- b. în El (Ioan 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 17:37,42; Matei 18:6; Fapte 10:43; Filipeni 1:29; 1 Petru 1:8)
 - c. în Mine (Ioan 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - d. în Fiul (Ioan 3:36; 9:35; 1 Ioan 5:10)
 - e. în Isus (Ioan 12:11; Fapte 19:4; Gal. 2:16)
 - f. în Lumină (Ioan 12:36)
 - g. în Dumnezeu (Ioan 14:1)
2. *en* înseamnă „în” ca în Ioan 3:15; Marcu 1:15; Fapte 5:14
3. *epi* înseamnă „în” ca în Matei 27:42; Fapte 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rom. 4:5,24; 9:33; 10:11; 1 Tim. 1:16; 1 Petru 2:6
4. CAZUL DATIV, fără PREPOZIȚIE, ca în Gal. 3:6; Fapte 18:8; 27:25; 1 Ioan 3:23; 5:10
5. *hoti*, care înseamnă „crede că”, spunând ce să creadă
- a. Isus este Sfântul lui Dumnezeu (Ioan 6:69)
 - b. Isus este Eu Sunt (Ioan 8:24)
 - c. Isus este în Tatăl și Tatăl este în El (Ioan 10:38)
 - d. Isus este Mesia (Ioan 11:27; 20:31)
 - e. Isus este Fiul Lui Dumnezeu (Ioan 11:27; 20:31)
 - f. Isus a fost trimis de Tatăl (Ioan 11:42; 17:8,21)
 - g. Isus este una cu Tatăl (Ioan 14:10-11)
 - h. Isus a venit de la Tatăl (Ioan 16:27,30)
 - i. Isus S-a identificat în numele stabilit pentru Tatăl „Eu Sunt” (Ioan 8:24; 13:19)
 - j. Noi vom trăi cu El (Rom. 6:8)
 - k. ISUS A MURIT ȘI A ÎNVIAT (1 Tes. 4:14)

• a doua parte a v. 16 este afirmată în paralelis sinonimic, foarte tipic literaturii ebraice de înțelepciune:

1.
 - a. „numele lui Isus”
 - b. „l-a întărit pe omul acesta”
 - c. „pe care-l vedeți și-l cunoașteți”
2.
 - a. „credința care vine prin El”
 - b. „a dat omului acestuia o tămăduire deplină”
 - c. „cum vedeți cu toții”

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 3:17-26

17 Și acum, fraților, știu că din neștiință ați făcut așa, ca și mai marii voștri. 18 Dar Dumnezeu a împlinit astfel ce vestise mai înainte prin gura tuturor prorocilor Lui: că, adică, Hristosul Său va pătimi. 19 Pocăiți-vă, dar, și întoarceți-vă la Dumnezeu, pentru ca să vi se șteargă păcatele, ca să vină de la Domnul vremurile de învioreare 20 și să trimită pe Cel ce a fost rânduit mai dinainte pentru voi: pe Isus Hristos, 21 pe care cerul trebuie să-L primească, până la vremurile așezării din nou a tuturor lucrurilor; despre aceste vremuri a vorbit Dumnezeu prin gura tuturor sfinților Săi proroci din vechime. 22 În adevăr, Moise a zis părinților noștri: „Domnul Dumnezeu vostru vă va ridica dintre frații voștri un Proroc ca mine; pe El să-L ascultați în tot ce vă va spune. 23 Și oricine nu va asculta de Prorocul acela va fi nimicuit cu desăvârșire din mijlocul norodului.” 24 De asemenea toți prorocii, de la Samuel și ceilalți care au urmat după el și au vorbit, au vestit zilele acestea. 25 Voi sunteți fiii prorocilor și ai legământului pe care l-a făcut Dumnezeu cu părinții noștri, când a zis lui Avraam: „Toate neamurile pământului vor fi binecuvântate în sămânța ta.” 26 Dumnezeu, după ce a ridicat pe Robul Său Isus, L-a trimis mai întâi vouă, ca să vă binecuvânteze, întorcând pe fiecare din voi de la fărădelegile sale.

3:17 „știu că din neștiință ați făcut așa” – asta reflectă cuvintele spuse de Isus pe cruce (Luca 23:24). Dar, chiar și în neștiința lor, oamenii tot erau responsabili din punct de vedere spiritual! Cumva, această scuză era un mod de a-i ajuta pe oameni să-și accepte responsabilitatea (13:27; 17:30; 26:9; 1 Cor. 2:8). Pentru o discuție bună despre acest concept, vezi Millard Erickson, *Teologie creștină*, ediția a doua, pp. 583-585.

• „ca și mai marii voștri” – Luca face distincție adesea între oameni și conducătorii lor (Luca 7:29-30; 23:35; Fapte 13:27; 14:5). Adevărata problemă în încercarea de a face acest lucru ar putea fi responsabilitatea reciprocă a ambelor grupuri. Se afirmă adesea că Isus nu îi condamnă pe evrei ca ansamblu, ci pe conducătorii lor nelegiuți (care nu sunt din neamul lui

Aaron). Cu siguranță este greu să știm dacă blestemarea smochinului (Marcu 11:12-14,20-24) și pilda vierilor nedrepti (Luca 20:9-18) este o condamnare a iudaismului primului secol sau doar a liderilor lui. Luca pare să arate că este vorba de ambele!

3:18 „ce vestise mai înainte” – Evanghelia nu era o răzgândire a lui Dumnezeu, ci planul Lui etern, intenționat (Gen. 3:15; Marcu 10:45; Rom. 1:2; Tes. 2:22; Fapte 2:23; 3:18; 4:28). Primele predici din Fapte (*kerygma*) Îl prezintă pe Isus ca împlinirea promisiunilor și a profețiilor din VT.

În aceste versete sunt exprimate câteva aspecte ale *Kerymei* (aspecte teologice importante ale predicilor din Fapte):

1. credința în Isus este esențială
2. persoana și lucrarea lui Isus au fost prorocite de prorocii din VT
3. Mesia trebuia să sufere
4. ei trebuie să se pocăiască
5. Isus vine din nou

● **„Dumnezeu... vestise mai înainte prin gura tuturor prorocilor Lui”** – Isus a împlinit profețiile din VT (v. 34, Matei 5:17-48). Eu cred că Isus Însuși le-a arătat celor doi de pe drumul spre Emaus (Luca 24:13-35) profețiile VT care au susținut suferința, moartea și învierea Lui. Ei au împărtășit aceste lucruri apostolilor, care le-au inclus în predicile lor. Vezi subiectul special: prorociile NT de la 11:27.

● **„Cristos”** – aceasta era traducerea grecească a ebraicului „Mesia”, care înseamnă „Unsul”. Asta se referă la agentul special al lui Dumnezeu a cărui viață și moarte vor inaugura noua epocă a neprihănirii, noua epocă a Duhului Sfânt.

● **„va pătimi”** – la acest lucru s-a făcut aluzie în câteva texte din VT (Gen. 3:15; Ps. 22; Isaia 53). Acest aspect al unui Mesia care să pătimească este ceea ce i-a surprins pe evrei (1 Cor. 1:23). Ei așteptau un general cuceritor (Apoc. 20:11-16). Aceasta este o subliniere a lui Pavel (Fapte 17:3; 26:23), dar și a lui Petru (1 Petru 1:10-12; 2:21; 3:18).

3:19 „pocăiți-vă dar și întoarceți-vă” – grecescul „a se pocăi” înseamnă o schimbare a minții. Este un IMPERATIV AORIST ACTIV al lui *metanoēō*. Termenul ebraic pentru pocăință înseamnă „o schimbare a acțiunii” („întoarceți-vă” [*emistraphō*] ar putea reflecta ebraicul *shub*, Num. 30:36; Deut. 30:2,10) din LXX. Pocăința este o condiție obligatorie a legământului în vederea mântuirii, împreună cu credința (Marcu 1:15; Fapte 3:16,19; 20:21). Pocăința este indispensabilă (Luca 13:3; 2 Petru 3:9). Este dorința de schimbare. Este un act omenesc de voință și un dar de la Dumnezeu (Fapte 5:31; 11:18; 2 Tim. 2:25). Vezi subiectul special de la 2:38.

● **„pentru ca să vi se ștergă păcatele”** – termenul înseamnă „a șterge”, sau „a curăța” (Col. 2:14; Apoc. 3:5; 7:17; 21:4). Ce promisiune! În lumea antică, cerneala era un acid, așa că nu se putea șterge. Acesta este un adevărat miracol al harului lui Dumnezeu (Ps. 51:1; 103:11-13; Isaia 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Ier. 31:34; Mica 7:19). Când Dumnezeu iartă, El uită (șterge)!

● **„vremurile de înviore”** – termenul grecesc (*anapsuchō, anapsuxis*) înseamnă „spațiu în care să respiri, relaxare, ușurare” (Baker, Arndt, Gingrich și Danker, *Dicționar grec-englez*, p. 63), „împrosătat cu aer” sau „a trata o rană cu aer” (Kittle, *Dicționar teologic al Noului Testament*, vol.9, p. 663). Extensia metaforică este o împrosătare sau o refacere fizică și spirituală.

În LXX este folosit pentru recâștigarea puterii fizice după o luptă (Exod 23:12; Jud. 15:19; 2 Sam. 16:14) sau pentru împrosătare emoțională, ca în 2 Sam. 16:23.

Petru pare să vorbească despre o promisiune din VT, dar această sintagmă nu este folosită în VT. Pentru poporul din deșert, deschiderea era identificată cu libertatea și cu bucuria, în timp ce spațiile înguste erau un semn de nenorocire și probleme. Dumnezeu avea să aducă o perioadă de lărgime și împrosătare a activității spirituale. Această activitate mesianică începuse în Evanghelia. „Vremurile de înviore” veniseră în Isus din Nazaret. Dar împlinirea care avea să vină va aduce noua epocă a Duhului Sfânt. În acest context specific, Petru vorbește despre a doua venire. Această sintagmă pare a fi paralelă cu „vremurile așezării din nou a tuturor lucrurilor” (v. 21). Vezi subiectul special: *Kerygma* de la 2:14.

3:20 „să trimită pe Isus” – acesta este un SUBJUNCTIV AORIST ACTIV care denotă un element de contingență. Acțiunile auditoriului lui Petru au determinat, într-un fel, momentul acțiunii spirituale (F. F. Bruce, *Răspunsuri la întrebări*, unde leagă Fapte 3:19-21 de Rom. 11:25-27, p. 201).

Juxtapunerea lui Isus alături de „Cristos/Mesia” pare să implice faptul că Petru afirmă specific calitatea de Mesia a lui Isus din Nazaret. Mai târziu în NT, „Domnul”, „Isus” și „Cristos” apar adesea, mai mult ca o referință compusă la Isus (Domnul Isus Cristos) decât o accentuare a titlului de Mesia. Acest lucru este valabil în special pentru bisericile în care predominau neamurile.

● **„rânduit mai dinainte pentru voi, pe Cristos”** – acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV. Același termen este folosit pentru alegerea de mai înainte a lui Dumnezeu în 10:41; 22:14; 26:16; venirea și moartea lui Isus au fost mereu planul veșnic de mântuire al lui Dumnezeu (2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

În LXX, acest termen reflectă o decizie, dar fără cunoștință anterioară (de ex. pentru Luca „pro” înseamnă „înainte”, Exod 4:13; Iosua 3:12), lucru evident din folosirea acestui cuvânt din Fapte. Spune că trimiterea lui Isus era alegerea lui Dumnezeu de binecuvântare și răscumpărare!

3:21

NASB, NKJV „pe care cerul trebuie să-L primească”
NRS „care trebuie să rămână în cer”
TEV, NIV „El trebuie să rămână în cer”
NJB „pe care cerul trebuie să Îl țină”

Subiectul acestei fraze este „cerul”; complementul este „pe care” (Isus). În această frază există două predicat. Primul este *dei*, de la *deō*, care înseamnă „este necesar” sau „se cuvine”.

Al doilea este un INFINITIV AORIST MEDIAN (deponent) al lui *dechomai*. Harold K. Moulton, *Dicționarul grec analitic revizuit*, spune că în acest context înseamnă „a primi înăuntru și a reține” (p. 88). Puteți observa felul în care traducerea englezească înțelege aspectul contextual. Luca folosește acest termen mai mult decât oricare alt scriitor al NT (de 13 ori în Luca și de 8 ori în Fapte). Cuvintele trebuie definite în lumina utilizării și a implicării contextuale, nu a etimologiei. Dicționarele denotă doar folosința. Ele nu stabilesc definiția!

•

NASB „până”
NKJV, NRSV, TEV „până”
NJB „până”

Acest cuvânt se află în textul grec al USB4. Nu știu de ce îl pune NASB cu italice, care este modalitatea de a arăta că nu se află în textul grec, ci adăugat pentru înțelegerea cititorilor.

În ediția NASB din 1970, „pe” este cu italice, și nu „până”, ceea ce este corect.

• **„vremurile așezării din nou a tuturor lucrurilor”** – se referă la noua creație (Matei 17:11; și în special Rom. 8:13-23). Răul răzvrătirii omului din Gen. 3 este anulat și creația este refăcută; este restabilită părtășia cu Dumnezeu. Scopul inițial al creației este îndeplinit în cele din urmă.

• **„despre aceste vremuri a vorbit Dumnezeu prin gura tuturor sfinților Săi proroci din vechime”** – Evanghelia lui Marcu începe cu un citat din Maleahi 3:1. Matei 1:22-23 vorbește despre profetia din Isaia 7:14. Luca a folosit aceeași frază în Luca 1:70. Un aspect al *Kerigmei* (adevăruri teologice recurente în predicile din Fapte, vezi subiectul special de la 2:14) constă în faptul că nașterea, viața, moartea și învierea lui Isus au împlinit profetia din VT. Lucrarea lui Isus nu a fost o răzgândire sau un Plan B. A fost planul hotărât al lui Dumnezeu (2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Toate lucrurile lucrează la desăvârșirea restaurării complete a voii lui Dumnezeu pentru creație.

3:22 „Moise a zis” – Mesia care avea să vină a fost numit „proroc” (Deut. 18:14-22; în special 15,18; Ioan 1:21,25). Aceste informații despre Isus din Legea lui Moise (cea mai autoritară parte a canonului VT pentru evrei, fie ei saducheii sau fariseii) erau foarte importante pentru acești ascultători evrei. Isus a fost mereu planul lui Dumnezeu de izbăvire. El a venit să moară (Marcu 10:45; 2 Cor. 5:21).

3:23 Acesta era un avertisment serios. Este o aluzie la Deut. 18:19. Respingerea lui Isus era și încă mai este o problemă serioasă, veșnică.

Această aluzie la Deut. 18:14-22 are și câteva puncte de vedere teologice semnificative.

1. observă aspectele individuale și colective. Fiecare suflet trebuie să Îi răspundă personal lui Mesia. Nu e destul să faci parte din colectivitatea Israelului.
2. Sintagma „pedepsit cu moartea” este o aluzie la „războiul sfânt”. Dumnezeu Se va îndura de via Lui (Israel, Rom. 9-11). Cel care Îl resping pe „proroc” sunt respinși de Dumnezeu. Problema mântuirii este răspunsul de credință al individului pe care i-L dă lui Mesia trimis de Dumnezeu. Nu familia, rasa, etica și împlinirea meticuloasă a regulilor sunt criteriile noului legământ, ci credința în Cristos.

3:24 „Samuel” – în canonul ebraic, el este considerat unul dintre „primii proroci,” făcând parte din a doua parte a canonului ebraic. Samuel a fost numit „proroc” în 1 Sam. 3:20 și văzător (un alt termen pentru „proroc”) în 1 Sam. 9:9 și în 1 Cron. 29:29.

• **„zilele acestea”** – „vremurile de înviore” (v. 20) și „vremurile așezării din nou a tuturor lucrurilor” (v. 21) se referă la desăvârșirea Împărăției lui Dumnezeu la întoarcerea lui Cristos, dar această sintagmă vorbește despre inaugurarea Împărăției mesianice, care a avut loc la întruparea lui Isus în Betleem sau cel puțin la întreaga perioadă a zilelor din urmă, adică timpul dintre cele două venituri ale lui Isus pe Pământ. VT a înțeles doar o venire a lui Mesia. Prima venire a Lui ca robul care a pățit (v. 18) a fost o surpriză; era așteptată întoarcerea Lui glorioasă ca lider militar și judecător.

3:25 Petru îi numește pe acești evrei „copii ai lui Avraam,” poporul legământului. Dar acest popor al legământului trebuie să răspundă cu credință și pocăință lui Isus și Evangheliei, altfel vor fi respinși (v. 23)!

NT (noul legământ) se axează asupra unei persoane, nu asupra unui grup rasial. Chiar în chemarea lui Avram a fost un element universal (Gen. 12:3). Oferta universală a venit în Cristos și este disponibilă tuturor (Luca a scris în primul rând neamurilor. Evanghelia lui și Faptele au făcut această invitație în mod repetat și specific).

- „legământ” – vezi subiectul special de la 2:47
- „TOATE NEAMURILE PĂMÂNTULUI VOR FI BINECUVÂNTATE” – referință la promisiunea făcută de Dumnezeu lui Avraam în Gen. 12:1-3. Observă elementul universal și în Gen. 22:18. Dumnezeu l-a ales pe Avraam pentru a alege un popor, pentru a alege lumea (Exod 19:5-6; Efes. 2:11-3:13).
- „mai întâi vouă” – evreii, datorită moștenirii legământului, sunt primii care au ocazia să audă și să înțeleagă mesajul Evangheliei (Rom. 1:16; 9:5). Dar ei trebuie să răspundă, la fel ca toți ceilalți: pocăință, credință, botez, ascultare și perseverență.
- „a ridicat pe Robul Său Isus și L-a trimis” – vezi observația de la 2:24.
- „ca să vă binecuvânteze” – asta vrea Dumnezeu pentru toată omenirea (Gen. 12:3). Dar El L-a trimis pe Isus mai întâi la oile pierdute din casa lui Israel!
- „întorcând pe fiecare din voi de la fărădelegile sale” – mântuirea implică o schimbare a minții în ceea ce privește păcatul, cu o schimbare ulterioară a acțiunilor și a priorităților. Schimbarea este dovada adevăratei convertirii! Viața veșnică are caracteristici observabile!

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Ce este ”continuarea”?
2. De ce este această vindecare atât de puternică?
3. De ce era atât de șocant pentru evrei un Mesia care a pățimit?
4. De ce citează Luca Gen. 12:3?
5. Sunt mântuiți evreii în mod diferit față de neamuri?

FAPTELE APOSTOLILOR 4

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Petru și Ioan în fața consiliului 4:1-4	Petru și Ioan întemnițați 4:1-4	Întemnițarea lui Petru și a lui Ioan 4:1-4	Petru și Ioan în fața consiliului 4:1-4	Petru și Ioan în fața Sanhedrinului 4:1-4
4:5-22	Adresarea Sanhedrinului 4:5-12 Numele lui Isus interzis 4:13-22	4:5-12 4:13-22	4:5-7 4:8-12 4:13-17 4:18-22	4:5-12 4:13-17 4:18-22
Creștinii se roagă pentru unitate 4:23-31	Rugăciunea printru unitate 4:23-31	4:23-31	Creștinii se roagă pentru unitate 4:23-30 4:31	Rugăciunea apostolilor sub persecuție 4:23-26
Toate lucrurile în comun 4:32-37	Împărțirea tuturor lucrurilor 4:32-37	Împărțirea bunurilor (4:32-5:6) 4:32-5:11	Creștinii își împart averile 4:32-35 4:36-37	Comunitatea creștină timpurie 4:32 4:33 4:34-35 Generozitatea lui Barnaba 4:36-37

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.
- 5.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

- A. Este evident că împărțirea pe paragrafe a Faptelor apostolilor este necorespunzătoare
- B. Versetele 1-31 vorbesc despre vindecarea ologului din capitolul 3 și consecințele ei
- C. Versetele 32-37 ar trebui să fie împreună cu 5:1-11
- D. Problemele continuă și se înmulțesc, dar la fel și harul și puterea Duhului Sfânt. Biserica crește!
- E. În ceea ce privește accentul pus de Luca pe natura iubitoare și darnică a Bisericii primare din Ierusalim, exegeții occidentali moderni trebuie să se ferească de înclinațiile capitaliste. Luca pare să afirme reciprocitatea voluntară. Textul trebuie interpretat în lumina vremurilor lui, în lumina intenției autorilor lui și a lumii auditoriului său.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:1-4

1 Pe când vorbeau ei norodului, au venit la ei pe neașteptate preoții, căpitanul Templului și Saduchei, **2** foarte necăjiți că învățau pe norod și vesteau în Isus învierea din morți. **3** Au pua mâinile pe ei și i-au aruncat în temniță până a doua zi; căci se înserase. **4** Însă mulți din cei ce auziseră cuvântarea au crezut; și numărul bărbaților credincioși s-a ridicat aproape la cinci mii.

4:1 „preoții” – ceta este cuvântul folosit în vechile manuscrise grecești scrise cu majuscule α , A, D și E, dar în C scrie „marii preoți” (*archiereis*). USB4 este aproape sigură că este vorba de cuvântul „preoți”. Contextul capitolului 4 demonstrează că împotrivirea nu a venit de la marii preoți (v. 6).

În VT, seminția lui Levi (seminția lui Moise și a lui Aaron) a fost aleasă pentru a-I sluji lui YHWH ca „întâi născuți” (Exod 13). În aceste seminții erau anumite familii care slujeau ca (1) învățători locali ai Legii; (2) în Cort și (3) ca preoți care oficiau la Cort, implicați în special în jertfe (Lev. 1-7). Familia lui Moise și a lui Aaron era familia specială din care trebuia să vină marele preot. Această seminție nu a primit un pământ ca celelalte seminții ale lui Iacov/Israel. Lor li s-au dat parțial anumite orașe (48 de orașe levite, Iosua 20). Aceste familii levite depindeau de celelalte seminții, care le susțineau prin zeciuiala adusă la Cort și din zeciuiala locală din al treilea an.

Toate acestea s-au schimbat când Roma a cucerit Palestina. Funcția de mare preot era numită de la Roma. Nu mai era o funcție spirituală a VT, ci una de putere politică.

Marele preot de atunci era Caiafa (Matei 26:3; Luca 3:2; Ioan 18), dar adevărata putere din spatele funcției era fostul mare preot, Ana (Luca 3:2; Ioan 18:13,24; Fapte 4:6). Această familie era din secta Saduchee a iudaismului.

- **„căpitanul Templului”** – aceasta era o funcție levitică specială, următoarea după marele preot în ceea ce privește puterea (Josephus, *Războaiele* 6:5:3). El controla paznicii Templului (1 Cron. 9:11; Neemia 11:11; Luca 22:4,52; Fapte 5:24,26). În ebraică, el era numit „omul muntelui casei”.

- **„Saduchei”** – aceștia erau liderii politici bogați ai Sanhedrinului.

SUBIECT SPECIAL: SADUCHEII

I. Originea grupului:

- A. Cei mai mulți cercetători cred că numele vine de la Țadoc, unul dintre marii preoți ai lui David (2 Sam. 8:17; 15:24). Mai târziu, Solomon l-a exilat pe Abiatar deoarece susținuse răzvrătirea lui Adonia (1 Regi 2:35). După exilul babilonian, această generație de preoți a fost reînființată în Iosua sau Iesua (Hag. 1:1). Această familie de leviți a fost aleasă pentru a administra templul. Mai târziu, cei din această tradiție preoțească și susținătorii lor au fost numiți „saduchei”.
- B. tradiție rabinică din secolul al nouălea D. Cr. (*Aboth* al rabinului Natan) spune că Țadoc era un ucenic al Antigonei din Sokho (secolul al-II-lea Î. Cr.). Țadoc a înțeles greșit un proverb celebru al mentorului lui care implica „răsplățile de după moarte” și a dezvoltat o teologie care nega viața de apoi, negând astfel și învierea trupului.
- C. Mai târziu, în iudaism, saduchei sunt identificați cu boetusienii. Și Boetus era un ucenic al Antigonei din Sokho. El a dezvoltat o teologie similară celei a lui Țadoc, care, de asemenea, nega viața de apoi.
- D. Numele „saducheu” nu apare până în vremea lui Ioan Ircanus (135-104 Î. Cr.), citat de Josephus (*Antichitățile*, 13:10:5-6). În *Antichitățile* 13:5:9, Josephus spune că au existat „trei școli ale gândirii”: fariseii, saduchei și eseenii.
- E. Există o teorie opusă că ei au venit de pe vremea încercărilor conducătorului Seleucid de a eleniza preoția sub Antioh al IV-lea Epifanie (175-163 Î. Cr.). În timpul revoltei macabeene a fost inițiată o nouă preoție în Simon Macabei (142-135 Î. Cr.) și în urmașii lui (1 Macabei 14:41). Acești noi mari preoți asmoneeni au fost posibilă origine a saducheiilor aristocrați. Fariseii s-au dezvoltat în același timp din Asidim (adică „cei separați”, 1 Macabei 2:42; 7:5-23).
- F. Există teoria modernă (T. W. Manson) că „saducheu” este o transliterație a grecescului *sundikoi*. Acest termen se referea la autoritățile locale care interacționau cu autoritățile romane. Asta ar putea explica motivul pentru care unii saduchei nu erau preoți aristocrați, dar erau membri ai Sanhedrinului.

Diferite concepții:

- A. Ei erau partidul preoților conservatori ai sectelor vieții ebraice în timpul perioadelor hasmoneană și romană.
- B. Erau preocupați în mod special de procedurile, protocolul, ritualurile și liturgiile din templu.
- C. Ei respectau Tora scrisă (Gen.-Deut.) ca autoritate, dar respingeau tradiția orală (Talmudul)
- D. Așadar, ei au respins multe dintre doctrinile dezvoltate și nutrite ale fariseilor
 1. învierea trupului (Matei 22:23; Marcu 12:18; Luca 20:27; Fapte 4:1-2; 23:8)

2. nemurirea sufletului (*Antichități*, 18:1:3-4; *Războaie* 2:8:14)
3. existența unei ierarhii elaborate a îngerilor (Fapte 23:8)
4. au luat „ochi pentru ochi” (*lex talionis*) la propriu și au susținut pedeapsa fizică și pe cea cu moartea (în locul unei pedepse bănești)

E. Un alt domeniu al disputelor teologice era predestinarea versus liberul arbitru. Dintre cele trei grupuri menționate de Josephus,

1. eseenii susțineau un fel de determinism
2. saducheeii puneau accentul pe liberul arbitru al omului (*Antichități*, 13:5:9; *Războaie* 2:8:14)
3. fariseii au menținut un anumit echilibru între cele două

F. Într-un fel, conflictele dintre cele două grupuri (saducheeii și fariseii) oglindea tensiunea din VT dintre preoți și profeți. O altă tensiune s-a născut din faptul că saducheeii reprezentau mica nobilime care deținea pământuri. Ei erau aristocrații (Josephus, *Antichități*, 13:10:6; 18:1:4-5; 20:9:1), în timp ce fariseii și cărturarii erau înțelepții și evlavioșii dintre oamenii locului. Tensiunea putea fi caracterizată asemeni Templului din Ierusalim versus sinagogile locale din țară.

O altă tensiune ar fi putut fi reprezentată de respingerea de către saducheeii a influenței zoroastrismului asupra teologiei fariseice. De exemplu: o angeologie foarte dezvoltată, un dualism între YHWH și Satan și un punct de vedere elaborat asupra vieții de apoi în termeni fizici vii. Aceste excese ale eseenilor și ale fariseilor au provocat o reacție în rândul saducheeilor. Ei s-au întors la poziția conservativă a lui Moise – doar teologie într-o încercare de a se opune speculațiilor celorlalte grupuri ebraice.

Surse de informații:

1. Josephus este sursa principală de informații despre saducheeii. El a fost influențat și de dedicarea lui fariseilor și de interesul în prezentarea unei imagini pozitive a evreilor în fața romanilor
2. Cealaltă sursă de informații este literatura rabinică. Dar și aici este evidentă o prejudecată puternică. Saducheeii au negat relevanța și autoritatea tradiției orale a bătrânilor (Tlamudul). Aceste scrieri fariseice își descriu în mod evident rivalii în moduri negative și posibil exagerate (tehnica omului de paie).
3. Nicio scriere cunoscută a saducheeilor nu a supraviețuit. Odată cu distrugerea Ierusalimului și a Templului din anul 70 D. Cr. au fost distruse toate documentele și influența elitei preoțești.

Ei au vrut să mențină pacea regională și singura modalitate de a face asta în primul secol era să coopereze cu Roma (Ioan 11:48-50).

4:2

NASB, NKJV „fiind foarte necăjiți”

NRSV „foarte deranjați”

TEV „erau deranjați”

NJB „extrem de deranjați”

Acest termen grecesc rar (aici un PARTICIPIU PREZENT MEDIAN [deponent]) înseamnă „a lucra din greu la ceva.”

Se mai găsește numai într-un loc în Fapte (16:18). Nu se găsește în LXX, nici în papirusurile coine din Egipt.

Conducerea saducheeilor era supărată deoarece liderii creștini învățau mulțimile la Templu în numele lui Isus și proclamau învierea Lui (pe care saducheeii o negau, la fel ca și conceptul teologic de înviere în general). Din v. 2 este posibil și ca apostolii să nu fi afirmat doar învierea lui Isus, ci și implicarea deplină a învierii tuturor creștinilor (1 Cor. 15). Moartea nu a pierdut doar un credincios, ci a pierdut toți credincioșii!

4:3 „Ei” – în v.2, antecedentul erau Petru, Ioan și probabil chiar și ologul vindecat. În v. 3, antecedentul sunt preoții și păzitorii Templului.

• **„au pus mâinile pe ei”** – acest VERB grec are un câmp semantic larg, dar Luca îl folosește adesea cu acest înțeles de a aresta (Luca 20:19; 21:12; Fapte 5:18; 12:1; 21:27).

• **„până a doua zi”** – legea ebraică interzicea ținerea proceselor după înserare. Liderii voiau ca această predicare/învățare să înceteze imediat. Așa că i-au închis peste noapte undeva în Templu, opusă unei închisori publice (5:18).

4:4 „mulți dintre cei ce au ziseră... au crezut” – ambele aceste VERBE sunt la timpul AORIST. Credința începe cu auzirea (Rom. 10:17). Auzirea Evangheliei duce (cu ajutorul Duhului Sfânt, Ioan 6:44,65; 16:8-11) la crederea ei. Vezi subiectul special: timpuri verbale grecești folosite pentru mântuire de la 2:40.

• **„numărul bărbaților credincioși s-a ridicat aproape la cinci mii”** – observă că acest număr nu include și femeile și copiii. Adesea în NT se sugerează că credința tatălui se extindea la toată familia și o includea (11:14; 16:15,31,33). Grupul din odaia de sus era format din aproximativ 120 de persoane. La Rusalii s-au mai adăugat 3000 (2:41); acum numărul credincioșilor s-a ridicat la 5000! Biserica din Ierusalim crește rapid!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:5-12

5 A doua zi, mai marii norodului, bătrânii și cărturarii s-au adunat împreună la Ierusalim, 6 cu marele preot Ana, Caiafa, Ioan, Alexandru și toți cei ce se trăgeau din neamul marilor preoți. 7 Au pus pe Petru și pe Ioan în mijlocul lor și i-au întrebat: „Cu ce putere sau în numele cui ați făcut voi lucrul acesta?” 8 Atunci Petru, plin de Duhul Sfânt, le-a zis: „Mai mari ai norodului și bătrâni ai lui Israel! 9 Fiindcă suntem trași astăzi la răspundere pentru o facere de bine făcută unui om bolnav și suntem întrebați cum a fost vindecat, 10 s-o știți toți și s-o știe tot norodul lui Israel! Omul acesta se înfățișează înaintea voastră pe deplin sănătos în Numele lui Isus Hristos din Nazaret, pe care voi l-ați răstignit, dar pe care Dumnezeu L-a înviat din morți. 11 El este „Piatra lepădată de voi, zidarii, care a ajuns să fie pusă în capul unghiului.” 12 În nimeni altul nu este mântuire: căci nu este sub cer niciun alt Nume dat oamenilor în care trebuie să fim mântuiți.”

4:5 „mai marii norodului, bătrânii și cărturarii” – Sanhedrinul (Soborul, 5:21, din zona Ierusalimului; Soborul bătrânilor, 22:5) era alcătuit din 70 de conducători evrei. Era cel mai înalt corp politic/religios (permis de Roma) în iudaismul din vremurile lui Isus. Conceptul a fost inițiat (tradiția ebraică) de Ezra și de „bărbații Marii Sinagogi.” De obicei, în NT este identificat după sintagma „mai marii norodului, bătrânii și cărturarii” (Luca 23:13; Fapte 3:17; 4:5,8; 13:27).

SUBIECT SPECIAL: SANHEDRINUL

Surse de informații:

- A. Noul Testament
- B. Flavius Josephus, *Antichitățile evreilor*
- C. Talmudul din Mișna (capitolul „Sanhedrin”)

Din păcate, NT și Josephus nu sunt de acord cu scrierile rabinilor, care par să ateste două Sanhedrinuri în Ierusalim, unul preoțesc (saduceu), condus de marele preot și care împărțea judecata civilă și infracțională, iar al doilea, condus de farisei și de cărturari, care rezolva problemele care țineau de religie și de tradiție. Oricum, scrierile rabinilor datează din 200 D. Cr. și reflectă situația culturală de după căderea Ierusalimului până la generalul roman Titus, în 70 D. Cr. Evreii și-au restabilit viața religioasă într-un oraș numit Jamnia, iar mai târziu (118 D. Cr.) s-au mutat în Galileea.

Terminologie:

Problema identificării acestui corp de judecată implică numele diferite sub care este cunoscut. Sunt folosite câteva cuvinte pentru descrierea organelor de judecată din comunitatea ebraică de la Ierusalim.

- A. *Gerousia* – „senat” sau „consiliu.” Acesta este cel mai vechi termen, folosit spre sfârșitul perioadei persane (Josephus *Antichitatea* 12.3.3 și 2 *Macabei* 11:27). Este folosit în Luca și în Fapte împreună cu „Sanhedrin”. S-ar putea să fi fost o modalitate de a explica termenul pentru cititorii greci. (1 *Macabei* 12:35).
- B. *Synedrion* – “Sanhedrin”. Acesta este un compus al lui *syn* (împreună cu) cu *hedra* (loc). În mod surprinzător, acest termen este folosit în aramaică, dar reflectă un cuvânt grecesc. Până la sfârșitul perioadei macabeene, acesta a devenit termenul acceptat pentru a desemna Curtea Supremă a evreilor din Ierusalim (Matei 26:59; Marcu 15:1; Luca 22:66; Ioan 11:47; Fapte 5:27). Problema apare când este folosită aceeași terminologie pentru consiliile judecătorești locale (tribunalele sinagogilor locale) din afara Ierusalimului (Matei 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – „consiliul bătrânilor” (Luca 22:66). Acest termen îi desemnează, în VT, pe liderii triburilor. Dar a ajuns să vorbească despre Curtea Supremă din Ierusalim (Fapte 22:5).
- D. *Boulē* – acest termen, “consiliu,” este folosit de Josephus (*Războaiele* 2.16.2; 5.4.2), dar nu și în NT, pentru a desemna câteva corpuri de judecată: (1) Senatul din Roma; (2) tribunalele romane locale; (3) Curtea Supremă ebraică din Ierusalim și (4) tribunalele evreiești locale. Iosif din Arimatea e descris ca membru al Sanhedrinului cu o formă a acestui termen (*bouleutēs*, care înseamnă „consilier”, (Marcu 15:43; Luca 23:50).

Dezvoltarea istorică:

Se spune că la început Ezra a fost cel care a înființat Marea Sinagogă (Targum despre Cântarea Cântărilor 6:1) în perioada post-exilică, care pare să fi devenit Sanhedrinul din zilele lui Isus.

- A. Mișna (Talmudul) atestă că în Ierusalim existau două tribunale importante (1 Sanh. 7:1)
 1. unul format din 70 (sau din 71) de membri (Sand. 1:6 afirmă chiar că Moise a înființat primul Sanhedrin în Num. 11, conform Num. 11:16-25)
 2. unul format din 23 de membri (dar acesta ar putea fi tribunalul sinagogii locale)
 3. unii cercetători evrei cred că în Ierusalim erau trei Sanhedrinuri de câte 23 de membri. Când se întruneau cele trei, împreună cu cei doi conducători, formau „Marele Sanhedrin” de 71 de membri (*Nasi* și *Av Bet Din*).
 - a. unul preoțesc (saduceii)

b. unul legislativ (fariseii)

c. unul aristocrat (bătrâni)

- B. În perioada post-exilică, sămânța lui David care urma să se întoarcă era Zorobabel, iar sămânța lui Aaron care urma să se întoarcă era Iosua (*Jeshua*). După moartea lui Zorobabel, nu a continuat sămânța lui David, așa că mantaua judecării a fost pasată exclusiv preoților (1 Mac. 12:6) și conducătorilor locali (Neemia 2:16; 5:7).
- C. Acest rol al preoților în deciziile judecătorești este atestat de Diodorus 40:3:4-5 în timpul perioadei elene.
- D. Acest rol al preoților în guvern a continuat în perioada selucă. Josephus îl citează pe Antioh „cel Mare” al-III-lea (223-187 î. Cr.) în *Antichitățile* 12:138-142.
- E. Puterea preoților a continuat în timpul perioadei macabeene, conform lui Josephus, *Antichitățile*, 13:10:5-6; 13:15:5
- F. În timpul perioadei romane, guvernatorul Siriei (Gabinus, 57-55 î. Cr.) a înființat cinci „Sanhedrinuri” regionale (Josephus, *Antichitățile*, 14:5:4 și *Războaiele* 1:8:5), care au fost anulate mai târziu de Roma (47 î. Cr.)
- G. Sanhedrinul a dus o luptă politică cu Irod, (*Antichitățile*, 14.9.3-5), care, în anul 37 î. Cr. a folosit represalii și a ucis cea mai mare parte a Înaltei Curți (Josephus, *Antichitățile*, 14.9.4; 15.1.2)
- H. Josephus (*Antichitățile*, 20.200,251) ne spune că, sub procurorii romani (6-66 D. Cr.), Sanhedrinul a câștigat din nou putere și influență considerabilă (Marcu 14:55). În NT sunt atestate trei procese în care Sanhedrinul, sub conducerea familiei marelui preot, împarte dreptatea:
1. procesul lui Isus (Marcu 14:53-15:1; Ioan 18:12-23,28-32)
 2. Petru și Ioan (Fapte 4:3-6)
 3. Pavel (Fapte 22:25-30)
- I. Când evreii s-au revoltat, în anul 66 D. Cr., romanii au distrus ulterior, în anul 70 D. Cr., societatea ebraică și Ierusalimul. Sanhedrinul a fost dizolvat permanent, deși fariseii de la Jamnia au încercat să înființeze o Curte Judecătorească Supremă (*Beth Din*) în viața religioasă ebraică (dar nu și în cea civilă sau politică).

Membrii:

- A. Prima menționare biblică a unei Înalte Curți în Ierusalim este în 2 Cron. 19:8-11. Era formată din (1) leviți; (2) preoți și (3) conducătorii familiilor (bătrâni, 1 Mac. 14:20; 2 Mac. 4:44).
- B. În perioada macabeană, a fost dominat de (1) familiile de preoți saducheii și de (2) aristocrația locală (1 Mac. 7:33; 11:23; 14:28). Mai târziu în această perioadă, au fost adăugați „cărturarii” (avocați mozaici, de obicei farisei), se pare că de Salome, soția lui Alexandru Ianeus (76-67 î. Cr.). Despre ea se spune chiar că a făcut din farisei grupul predominant (Josephus, *Războaiele evreilor*, 1:5:2).
- C. Până în zilele lui Isus, Tribunalul era format din:
1. familiile marilor preoți
 2. bărbați localnici din familii bogate
 3. cărturari (11:27; Luca 19:47)

Surse consultate:

1. *Dicționarul lui Isus și al Evangheliei*, IVP, pp. 728-732
2. *Enciclopedia pictorială Zondervan a Bibliei*, vol. 5, pp. 268-273
3. *Noua enciclopedie Schaff-Herzog a cunoștinței religioase*, vol. 10, pp. 203-204
4. *Dicționarul Bibliei exegetului*, vol. 4, pp. 214-218
5. *Enciclopedia iudaică*, vol. 14, pp. 836-839

4:6 „Ana” – numele lui în limba greacă este Hana; Josephus îl numește Hananos. Se pare că numele vine din ebraicul „milos” sau „bun” (*hānān*).

În NT, titlul de mare preot era pe viață și rămânea în familia lui Aaron. Dar romanii au transformat această slujbă într-o funcție politică, deținută de o familie de leviți. Marele preot controla și gestiona comerțul din Curtea Femeilor. Curățarea Templului de către Isus a infuriat această familie.

Conform lui Flavius Josephus, Ana a fost mare preot între anii 6-14 D. Cr. El a fost numit de Quirinius, guvernatorul Siriei și eliberat din funcție de Valerius Gratus. Funcția a fost preluată de rudele lui (cinci fii și un nepot). Caiafa (18-36 D. Cr.), ginerele lui (Ioan 18:13), a fost succesorul imediat. Ana era adevărata putere din spatele funcției. Ioan îl descrie ca fiind prima persoană la care a fost dus Isus (18:13,19-22).

● **„Caiafa”** – a fost numit mare preot de Valerius Gratus, procurorul Iudeii (manuscrisul D, *Ἰδνάθας*, cf. NEB, NJB) între anii 18-36 D. Cr.

● **„Ioan”** – ar putea vorbi despre Ionatan, despre care Josephus ne spune că a fost unul dintre fiii lui Ana care a devenit mare preot în anul 36 D. Cr., după Caiafa. Dar USB4 este sigur că este vorba de *Ἰωάννης* (adică Ioan); chiar și REB se întoarce la „Ioan”.

● **„Alexandru”** – nu se știe nimic despre acest bărbat, dar, la fel ca Ioan, era probabil membru al familiei lui Ana sau unul dintre membrii conducerii partidului saducheu.

4:7 „Au pus pe Petru și pe Ioan în mijlocul lor” – membrii Sanhedrinului stăteau în semicerc pe o platformă ridicată.

- **„și i-au întrebat”** – verb la TIMPUL IMPERFECT, care presupune fie (1) o acțiune continuă în trecut, fie (2) începutul unei acțiuni.

- **„Cu ce putere sau în numele cui”** – ei insinuau că vindecarea a fost făcută cu putere magică (19:13). Ei au încercat aceeași șmecherie cu Isus (Luca 11:14-26; Marcu 3:20-30). Neputând nega minunile, au încercat să conteste metoda sau sursa puterii.

4:8 „plin de Duhul Sfânt” – pentru apostoli, Duhul Sfânt era sursa înțelepciunii și a îndrăzneții (Luca 12:11-12; 21:12-15). Nu uitați că este vorba despre același bărbat care în urmă cu doar câteva zile negase că Îl cunoaște pe Domnul din cauza fricii (4:13). Asta arată că era o experiență repetabilă (Efes. 5:18). Vezi observația mai completă de la 2:4 și de la 3:10.

4:9 „fiindcă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, care este presupusă adevărată pentru scopul autorului.

- **„fiindcă suntem trași astăzi la răspundere”** – acest termen grecesc înseamnă „examinat de un tribunal” (12:19; 24:8; 28:18; Luca 23:14). Era folosit pentru evreii bereni care examinau Scripturile pentru a vedea dacă Pavel le interpreta cu acuratețe (17:11).

- **„pentru o facere de bine făcută unui om bolnav”** – Petru afirmă caracterul impropriu al acestui proces oficial într-un mediu atât de ostil în legătură cu o minune mare de vindecare și milă. Ei ar trebui să Îl laude pe Dumnezeu!

- **„a fost vindecat”** – acesta este un INDICATIV PERFECT PASIV, însemnând o sănătate și refacere completă a picioarelor lui.

4:10 „S-o știți toți și s-o știe tot norodul lui Israel” – acesta este un IMPERATIV PERFECT ACTIV. Duhul Sfânt i-a dat curaj lui Petru. El nu este intimidat de localizarea judiciară. Aceși conducători nu Îl puteau ține pe Isus în mormânt și nu-l puteau nega pe bărbatul vindecat care stătea în fața lor!

- **„în Numele lui Isus Hristos din Nazaret”** – Petru a înțeles întrebarea lor și afirmă exact cum s-a întâmplat minunea. Vezi subiectul special: Isus din Nazaret de la 2:22.

- **„pe care voi L-ați răstignit”** – acesta este adevărul evident. Ei au instigat moartea Lui. Observă sintagma „de voi” din v. 11, care, de asemenea, afirmă vina lor.

- **„pe care Dumnezeu L-a înviat”** – Nt afirmă că toate cele trei persoane ale Trinității au fost active în învierea lui Isus: (1) Duhul Sfânt, Rom. 8:11; (2) Isus, Ioan 2:19-22; 10:17-18 și (3) Tatăl, Fapte 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rom. 6:4,9. Acest lucru a fost confirmarea adevărului vieții și învățăturilor lui Isus despre Dumnezeu și, de asemenea, acceptarea deplină a morții lui Isus în locul nostru. Acesta era un aspect major al *Kerygmei* (predicile din Fapte).

- **„omul acesta se înfățișează înaintea voastră”** – acesta este un joc de cuvinte cu „a sta”. Ologul stă în picioare și stă înaintea lor.

4:11 Acesta este un citat din Ps. 118:22, dar nu din textul masoretic sau din LXX (Efes. 2:20; 1 Petru 2:4 și următoarele). Isus spune acest lucru despre El Însuși în Marcu 12:10 și în Luca 20:17, luat din LXX. El semnifică împlinirea profețiilor VT despre un Mesia respins care a devenit chiar inima planului veșnic al lui Dumnezeu pentru mântuirea Israelului și a întregii lumi. Aceasta a fost o afirmație șocantă pentru acești conducători evrei (1 Tim. 2:5).

- NASB **„piatra principală din capul unghiului”**
NKJV **„piatra principală din capul unghiului”**
NRSV, NJV **„piatra din capul unghiului”**
TEV **„piatra...cea mai importantă dintre toate”**

SUBIECT SPECIAL: PIATRA DIN CAPUL UNGHIULUI

Folosirea în VT:

- A. Conceptul unei pietre ca obiect dur și durabil care forma o temelie bună a fost folosit pentru a-L descrie pe YHWH (Ps. 18:1).
- B. Ulterior s-a transformat într-un nume mesianic (Gen. 49:24; Ps. 118:22; Isaia 28:16)
- C. A ajuns să reprezinte o judecată a lui YHWH prin Mesia (Isaia 8:14; Daniel 2:34-35,44-45)

D. Asta a rezultat într-o metaforă de construcții

1. o piatră de temelie, prima pusă, care era sigură și stabile unghiurile pentru restul clădirii, numită „piatra din capul unghiului”
2. putea face referire și la ultima piatră pusă, care unește pereții (Zaharia 4:7; Efes. 2:20,21), numită „piatra principală”, de la ebraicul *rush* (care înseamnă „cap”)
3. ar putea face referire la „piatra cheie”, care este centrul arcadei ușii și care ține greutatea întregului zid

Folosirea în NT:

- A. Isus a citat de câteva ori Ps. 118 referindu-se la El Însuși (Matei 21:41-46; Marcu 12:10-11; Luca 20:17)
- B. Pavel folosește Ps. 118 în legătură cu respingerea Israelului necredincios și răzvrătit de către YHWH (Rom. 9:33)
- C. Pavel folosește conceptul unei „pietre din capul unghiului” în Efes. 2:20-22 vorbind despre Cristos
- D. Petru folosește acest concept despre Isus în 1 Petru 2:1-10. Isus este piatra din capul unghiului, iar credincioșii sunt pietre vii (credincioșii ca temple, 1 Cor. 6:19), clădite pe El (Isus este noul Templu, Marcu 14:58; Matei 12:6; Ioan 2:19-20).

Evreii au respins chiar temelia speranței lor când L-a respins pe Isus ca Mesia.

Afirmații teologice:

- A. YHWH i-a permis lui David/Solomon să construiască un templu. El le-a spus că, ținând legământul, îi va binecuvânta și va fi cu ei, dar dacă nu, templul se va dărâma (1 Regi 1:1-9)!
- B. Iudaismul rabinic s-a axat pe formă și pe ritual și a neglijat aspectul personal al credinței (aceasta nu este o afirmație de acoperire; rabinii erau evlavioși). Dumnezeu caută o relație personală, pioasă cu cei creați după chipul Lui (Gen. 1:26-27). Luca 20:17-18 conține cuvinte înspăimântătoare de judecată.
- C. Isus a folosit conceptul unui templu pentru a reprezenta trupul Lui fizic. Acest lucru continuă și extinde conceptul conform căruia credința personală în Isus ca Mesia este cheia către o relație cu YHWH.
- D. Mântuirea este menită să refacă imaginea lui Dumnezeu în ființele umane pentru ca părtășia cu Dumnezeu să fie posibilă. Țelul creștinismului este asemănarea cu Cristos acum. Creștinii trebuie să devină pietre din capul unghiului construite pe/modelate după Cristos (noul templu).
- E. Isus este temelia credinței noastre și piatra din capul unghiului a credinței noastre (Alfa și Omega). Dar este și piatra de poticnire sau stânca de poticnire. A-L rata înseamnă a rata totul. Nu există cale de mijloc aici!

4:12 „În nimeni altul nu este mântuire” – aceasta este o NEGAȚIE DUBLĂ puternică. Nu există mântuire în Avraam sau în Moise (Ioan 14:6; 1 Tim. 2:5). Ce afirmație șocantă! Este foarte restrictivă, dar este și foarte evident faptul că Isus credea că numai printr-o relație personală cu El individul Îl poate cunoaște pe Dumnezeu. Petru proclamă acest lucru cu îndrăzneală în fața acelei elite de conducători evrei. Acest lucru a fost numit adesea scandalul exclusiv al creștinismului. Nu există cale de mijloc aici. Afirmația e adevărată sau creștinismul este fals!

• „căci nu este sub cer nici un alt nume dat oamenilor” – PARTICIPIUL „dat este un PERFECT PASIV. Dumnezeu a poruncit asta! Isus este răspunsul nevoii spirituale a omului. Nu există Planul B! O carte bună despre pretențiile exclusiviste ale creștinismului este H. A. Netland, *Voci disonante: pluralismul religios și problema adevărului*.

• „oamenilor” – observă elementul universal (Ioan 3:16; 1 Tim. 2:5; 2 Petru 3:9).

• „în care trebuie să fim mântuiți” – această frază are două PREDICATE:

1. *dei*, INDICATIV PREZENT ACTIV, „trebuie”
2. *sōthēnai*, INFINITIVUL AORIST PASIV al lui *sōzō*

Cuvântul pentru „a mântui” are două utilizări în NT:

1. izbăvire fizică (sensul din VT, Matei 9:22; Marcu 6:56; Luca 1:71; 6:9; 7:50; Fapte 27:20,31; Iacov 1:21; 2:14; 4:12; 5:20)
2. mântuire spirituală, (folosirea din NT, Luca 19:10; Fapte 2:21,40,47; 11:14; 15:11; 16:30-31)

Ologul le-a experimentat pe ambele. Liderii religioși trebuiau să se încreadă în Isus ca singura lor speranță pentru acceptare și iertare! Oamenii au nevoie să fie mântuiți și Isus este singura cale pentru ca acest lucru să se împlinească. Citatul din VT din v. 12 ne arată că El a fost mereu planul lui Dumnezeu (Isaia 8:14-15; 28:14-19; 52:13-53:12).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:13-22

13 Când au văzut ei îndrăzneala lui Petru și a lui Ioan, s-au mirat, întrucât știau că erau oameni necărturari și de rând; și au priceput că fuseseră cu Isus. **14** Dar, fiindcă vedeau lângă ei pe omul care fusese vindecat, nu puteau zice nimic împotriva. **15** Le-au poruncit doar să iasă afară din sobor, s-au sfătuit între ei **16** și au zis: „Ce vom face

oamenilor acestora? Căci este știut de toți locuitorii Ierusalimului că prin ei s-a făcut o minune vădită pe care n-o putem tăgădui. 17 Dar, ca să nu se lățească vestea aceasta mai departe în norod, să-i amenințăm și să le poruncim ca de acum încolo să nu mai vorbească nimănui în Numele acesta.” 18 Și după ce i-au chemat, le-au poruncit să nu mai vorbească cu niciun chip, nici să mai învețe pe oameni în Numele lui Isus. 19 Drept răspuns, Petru și Ioan le-au zis: „Judecați voi singuri dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi decât de Dumnezeu; 20 căci noi nu putem să nu vorbim despre ce am văzut și am auzit.” 21 I-au amenințat din nou și i-au lăsat să plece, căci nu știau cum să-i pedepsească, din pricina norodului; fiindcă toți slăveau pe Dumnezeu pentru cele întâmplate. 22 Căci omul cu care se făcuse această minune de vindecare avea mai bine de patruzeci de ani.

4:13 „necărturari” – acesta este termenul *agrammatos*, care este termenul „scriere” cu ALFA PRIVAT. Ar putea însemna că ei erau (1) ignorați sau needucați (Moulton, Milligan, *Vocabular*, p. 6) sau (2) nu erau învățați la școlile rabinilor (A. T. Robertson, *Prezentări ale cuvintelor din Noul Testament grec*, vol. 3, p. 52 și Louw and Nida, *Dicționar*, vol. 1, p. 328).

- **„de rând”** – acesta este termenul *idiōtēs*, tradus de obicei „laic” sau „neinstruit într-un anumit domeniu.” La început se referea la o persoană obișnuită, opusă unui conducător sau unui reprezentant. A ajuns să fie folosit pentru un străin versus un membru al unui grup (1 Cor. 14:16,23-24; 2 Cor. 11:6).

Observă felul în care diferitele traduceri în limba engleză folosesc această expresie.

NASB, NKJV	„necărturari și de rând”
NRSV	„necărturari și obișnuiți”
TEV	„obișnuiți și fără educație”
NJB	„necărturari și laici”

- **„s-au mirat”** – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV (la fel ca și următoarele două verbe). Ele implică începutul unei acțiuni sau o acțiune repetată în trecut (MODUL INDICATIV). Luca folosește adesea acest cuvânt (de 18 ori în Luca și în Fapte); de obicei, dar nu mereu, are conotație pozitivă (Luca 11:38; 20:26; Fapte 4:13; 13:41).

- **„au priceput că fuseseră cu Isus”** – acesta era un adevărat compliment. Nici Isus nu învățase la școlile rabinilor, dar știa bine VT. Cum trebuiau să facă toți copiii evrei (inclusiv Petru și Ioan), Isus a mers la școala sinagogii.

Acești conducători au recunoscut îndrăzneala și puterea lui Petru și a lui Ioan. Văzuseră același lucru în Isus.

4:14 Toți îl cunoșteau pe acest olog, deoarece el stătea la poarta Templului în fiecare zi. Dar acum nu mai stătea! Mulțimea din Templu nu putea nega acest lucru (v. 16, 22).

4:15 Le-au cerut celor trei să plece, în timp ce ei își discutau opțiunile și își planificau strategia de negare și înșelare (v. 17-18).

4:17-18 Acesta era planul lor! Nu mai vorbiți despre Isus și nu îi mai ajutați pe oameni în numele Lui! Dar cum rămâne cu toți oamenii care Îl laudau pe Dumnezeu pentru vindecare (3:8-9; 4:16)?

4:19 „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, care nu este folosită pentru a descrie realitatea, ci pentru a argumenta. Petru și Ioan nu credeau că poruncile care li s-a dat erau valabile (5:28).

- **„drept”** – vezi subiectul special: neprihănirea de la 3:14.

- **„judecați voi singuri”** – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV. Ei s-au condamnat singuri prin cuvintele, motivele și acțiunile lor.

4:20 Petru și Ioan afirmă că ei nu pot nega ceea ce au experimentat și nu vor înceta să împărtășească!

4:21 „i-au amenințat din nou” – mă întreb cu ce i-au amenințat. Isus a fost înviat din morți. Bărbatul a fost ridicat din patul său; ce aveau de gând să le facă acești lideri lui Petru și lui Ioan?

- **„căci nu știau cum să-i pedepsească”** – acesta ar putea fi unul dintre scopurile cu care scrie Luca. Creștinismul nu era o amenințare la adresa Romei sau a păcii Ierusalimului. Nici măcar Sanhedrinul nu putea găsi motive pentru a-i putea acuza pe liderii lui.

- **„din pricina norodului”** – martorii oculari ai evenimentelor de la Ierusalim prețiau mult Biserica primară (2:47). Liderii evrei erau amenințați de această popularitate (5:13,26).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:23-31

23 După ce li s-a dat drumul, ei s-au dus la ai lor și le-au istorisit tot ce le spusese preoții cei mai de seamă și bătrânii. 24 Când au auzit ei aceste lucruri, și-au ridicat glasul toți împreună către Dumnezeu și au zis: „Stăpâne, Doamne, care ai făcut cerul, pământul, marea și tot ce este în ele! 25 Tu ai zis prin Duhul Sfânt, prin gura părintelui nostru David, robul Tău: „Pentru ce se întărită neamurile și pentru ce cugetă noroadele lucruri deșarte? 26 Împărații pământului s-au răscolat și domnitorii s-au unit împotriva Domnului și împotriva Unsului Său.” 27 În adevăr, împotriva Robului Tău celui sfânt, Isus, pe care L-ai uns Tu, s-au însoțit în cetatea aceasta Irod și Pilat din Pont cu Neamurile și cu noroadele lui Israel, 28 ca să facă tot ce hotărâse mai dinainte mâna Ta și sfatul Tău. 29 Și acum, Doamne, uită-Te la amenințările lor, dă putere robilor Tăi să vestească Cuvântul Tău cu toată îndrăzneala 30 și întinde-Ți mâna, ca să se facă tămăduiri, minuni și semne prin Numele Robului Tău celui sfânt, Isus.” 31 După ce s-au rugat ei, s-a cutremurat locul unde erau adunați; toți s-au umplut de Duhul Sfânt și vesteau Cuvântul lui Dumnezeu cu îndrăzneală.

4:23 Ei s-au întors în odaia de sus pentru a se întâlni cu apostolii.

4:24 „toți împreună” – această unitate a inimii și a minții caracteriza Biserica primară (1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 15:25). În atmosfera unității scopului există putere spirituală și acțiune concentrată.

• „Doamne” – acesta este grecescul *despota*, de la care derivăm cuvântul „despot”. Denota o persoană cu autoritate totală! Aici se referă la Dumnezeu Tatăl (Luca 2:29; Apoc. 6:10). Este folosit și pentru Isus (2 Petru 2:1 și Iuda 4).

• „care AI FĂCUT CERUL, PĂMÂNTUL, MAREA ȘI TOT CE ESTE ÎN ELE” – aceasta ar putea fi o aluzie la Exod 20:11. Mai este citat în 14:15 și acest adevăr este afirmat în 17:24.

4:25 Există multe variante de citire a primei părți a acestui verset. Cele mai vechi manuscrise, P74, N, A și B includ deja variante ambigue. Deși nu se știe sigur cuvintele exacte, ideea textului este evidentă. Pentru o prezență completă a problemei și a teoriilor asupra a ceea ce s-a întâmplat, vezi Bruce M. Metzger, *Un comentariu literal pe Noul Testament grec*, pp. 321-323.

• „Tu ai zis prin Duhul Sfânt prin gura părintelui nostru David” – asta afirmă inspirația VT. Este un citat din LXX din Ps. 2:1-2, un psalm regal, mesianic. Opoziția lumii este de așteptat, dar la fel și victoria lui YHWH.

În Fapte, Luca include câteva citate din VT în legătură cu Evanghelia:

1. Ioel 2:1-5 în Fapte 2:16
2. Psalm 16:8-11 în Fapte 2:25
3. Isaia 52:12-53:13 în Fapte 3:18
4. Deut. 18:15-20 în Fapte 3:22
5. Gen. 12:3; 22:18 în Fapte 3:25
6. Psalmul 118:22 în Fapte 4:11

1. Psalmul 2:1-2 în Fapte 4:25-26

Creștinismul nu este ceva nou, ci împlinirea VT (Matei 5:17-48).

• „neamurile...noroadele...împărații...domnitorii” – se pare că apostolii fac o asociere de cuvinte rabinice cu „domnitori”. Într-un fel, ei numesc Sanhedrinul *Goyim* (adică neamuri)!

• „SE ÎNTĂRĂTĂ” – asta înseamnă „a sforăi”. Asta implică o aroganță trufașă.

• „Domnului ...Unsului Său” – observă că se vorbește de YHWH și de Mesia împreună. Mă surprinde că nu au citat Ps. 110:1!

Este foarte greu să fii monoteist și să afirmi dumnezeirea deplină a lui Cristos și personalitatea Duhului Sfânt (v. 25). Cu toate acestea, cele trei persoane divine și eterne apar în context după context în NT. Nu uita că toți scriitorii în afară de Luca sunt creștini evrei monoteiști. Ceva radical i-a făcut să afirme o triunitate (Evanghelia). Vezi întreaga observație despre trinitate de la 2:32.

4:27 „Robului Tău cel sfânt, Isus, pe care L-ai uns Tu” – observă aceste titluri mesianice:

1. sfânt (3:14; 4:30)
2. rob (*pais*, 3:13,26; 4:25,27,30)
3. uns (*chriō*, de la care este derivat „Cristos”, Luca 4:18; Fapte 4:27; 10:38)

Acest verset afirmă în câteva modalități diferite că Isus a fost trimis și împuternicit de YHWH. Isus este planul etern al lui Dumnezeu și metoda de mântuire și restaurare (v. 28).

SUBIECT SPECIAL: UNGEREA ÎN BIBLIE

- A. Folosită pentru înfrumusețare (Deut. 28:40; Rut 3:3; 2 Sam. 12:20; 14:2; 2 Cron. 28:1-5; Daniel 10:3; Amos 6:6; Mica 6:15)
- B. Folosită pentru oaspeți (Ps. 23:5; Luca 7:38,46; Ioan 11:2)
- C. Folosită pentru vindecare (Isaia 6:1; Ier. 51:8; Marcu 6:13; Luca 10:34; James 5:14) [folosită cu înțeles igienic în Ezec. 16:9]
- D. Folosită la pregătirea pentru înmormântare (Gen. 50:2; 2 Cron. 16:14; Marcu 16:1; Ioan 12:3,7; 19:39-40)
- E. Folosită în scopuri religioase (asupra unui obiect, Gen. 28:18,20; 31:13 [un stâlp]; Exod 29:36 [altarul]; Exod 30:36; 40:9-16; Lev. 8:10-13; Num. 7:1 [cortul])
- F. Folosită pentru a investi lideri în funcție:
 1. preoți:
 - a. Aaron (Exod 28:41; 29:7; 30:30)
 - b. Fiii lui Aaron (Exod 40:15; Lev. 7:36)
 - c. Sintagmă sau titlu standard (Num. 3:3; Lev. 16:32)
 2. Regi
 - a. de Dumnezeu (1 Sam. 2:10; 2 Sam. 12:7; 2 Regi. 9:3,6,12; Ps. 45:7; 89:20)
 - b. de proroci (1 Sam. 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; 1 Regi 1:45; 19:15-16)
 - c. de preoți (1 Regi 1:34,39; 2 Regi 11:12)
 - d. de bătrâni (Jud. 9:8,15; 2 Sam. 2:7; 5:3; 2 Regi 23:30)
 - e. pentru Isus ca rege mesianic (Ps. 2:2; Luca 4:18 [Isaia 61:1]; Fapte 4:27; 10:38; Evrei 1:9 [Ps. 45:7])
 - f. adepții lui Isus (2 Cor. 1:21; 1 Ioan 2:20,27 [*chrisma*])
 3. posibil pentru proroci (Isaia 61:1)
 4. instrumente necredincioase ale izbăvirii divine
 - a. Cir (Isaia 45:1)
 - b. Regele Tirului (Ezec. 28:14)
 5. termenul sau titlul „Mesia” înseamnă „Unsul”

• **„s-au unit împotriva Domnului și împotriva Unsului Tău”** – urmează o listă a oponentilor din Ierusalim ai lui Isus:

1. Irod, domnitorul edumean roman al Palestinei
2. Ponțiu Pilat, liderul administrativ roman la Palestinei
3. neamurile, care ar putea fi armata romană sau evreii prozeliți
4. „noroadele lui Israel”, adică autoritățile și mulțimea ebraică ce a cerut ca Barnaba să fie eliberat și Isus crucificat

4:28 „ca să facă tot ce hotărâse mai dinainte mâna Ta și sfatul Tău” – Dumnezeu a avut planul Său de mântuire chiar înainte de creație (Matei 25:34; Ioan 17:24; Efes. 1:4; 1 Petru 1:20; Apoc. 13:8; Fapte 2:13; 3:18; 13:29). Acești dușmani ai lui Cristos au făcut doar ce a vrut Dumnezeu ca ei să facă. Isus a venit să moară (Marcu 10:45). Termenul tradus aici „hotărâse” este compus din PREPOZIȚIA „înainte” și „a pune limite” (Rom. 8:29,30; 1 Cor. 2:7; Efes. 1:5,11).

Pasajele hotărâtoare despre predestinare din NT sunt Rom. 8:28-30; Rom. 9 și Efes. 1:3-14. Evident, aceste texte accentuează suveranitatea lui Dumnezeu. El deține controlul total al tuturor lucrurilor, inclusiv al istoriei omenirii. Există un plan divin de mântuire stabilit dinainte care este dus la îndeplinire în timp. Dar acest plan nu este întâmplător sau selectiv. Nu este bazat doar pe suveranitatea și cunoștința mai dinainte a lui Dumnezeu, ci și pe caracterul statornic al dragostei, al milei și al harului Său nemeritat.

Trebuie să fim atenți la individualismul nostru occidental (american) sau la zelul nostru evanghelic care colorează acest adevăr. Trebuie să ne mai ferim să nu fim atrași în conflicte istorice și teologice între Augustin și Pelegius sau între calvinism și arminianism.

Predestinarea nu este o doctrină menită să limiteze dragostea, harul și mila lui Dumnezeu, nici să-i excludă pe unii din Evanghelie. Ea este menită să-i întărească pe credincioși modelându-le viziunea asupra lumii. Dragostea lui Dumnezeu este pentru toată omenirea (1 Tim. 2:4; 2 Petru 3:9). Dumnezeu deține controlul asupra tuturor lucrurilor. Cine sau ce ne poate despărți de El (Rom. 8:31-39)? Predestinarea este una din două modalități de a privi viața. Dumnezeu vede toată istoria ca prezent. Oamenii sunt limitați de timp. Perspectiva noastră și abilitățile noastre mentale sunt limitate. Nu există nicio contradicție între suveranitatea lui Dumnezeu și liberul arbitru al omului. Este o structură care ține de legământ. Acesta este un alt exemplu de adevăr biblic dat în perechi paradoxale, dialectice, pline de tensiune. Doctrinile biblice sunt prezentate din perspective diferite. Ele par adesea paradoxale. Adevărul este un echilibru între perechi aparent opuse. Nu trebuie să îndepărtăm tensiunea eliminând unul dintre adevăruri. Nu trebuie să izolăm într-un compartiment niciun adevăr biblic.

Este important să adăugăm faptul că scopul predestinării nu este doar raiul când murim, ci și asemănarea cu Cristos acum (Efes 1:4; 2:10)! Am fost aleși să fim „sfînți și fără prihană.” Dumnezeu alege să ne schimbe pentru ca alții să vadă

schimbarea și să-I răspundă prin credință lui Dumnezeu în Cristos. Predestinarea nu este un privilegiu personal, ci o responsabilitate care vine din legământ! Suntem mântuiți pentru a sluji!

4:29 „să vestească Cuvântul Tău” – acesta este un INFINITIV PREZENT ACTIV. Este o rugăciune pentru îndrăzneală continuă (Efes. 6:19; Col. 4:3) și o declarație a inspirației (2 Tim. 3:15-17).

- **NASB** „cu toată încrederea”
NKJB, NRSV, TEV „cu toată îndrăzneala”
NJB „fără frică”

Vezi subiectul special care urmează.

SUBIECT SPECIAL: ÎNDRĂZNEALA (*PARRĒSIA*)

Acest termen grec este compus din „tot” (*pan*) și „discurs” (*rhēsis*). Această libertate sau îndrăzneală în vorbire avea adesea conotația unei îndrăzeli în mijlocul opoziției sau al respingerii (Ioan 7:13; 1 Tes. 2:2).

În scrierile lui Ioan (folosit de 13 ori), denotă adesea o proclamare publică (Ioan 7:4, de asemenea în scrierile lui Pavel, Col. 2:15). Dar uneori înseamnă doar „simplu” (Ioan 10:24; 11:14; 16:25,29).

În Fapte, apostolii transmit mesajul despre Isus în același mod în care Isus vorbea despre Tatăl, despre planul și despre promisiunile Sale (Fapte 2:29; 4:13,29,31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). De asemenea, Pavel a solicitat rugăciuni să poată predica Evanghelia cu îndrăzneală (Efes. 6:19; 1 Tes. 2:2) și să trăiască Evanghelia (Fil. 1:20).

Speranța escatologică a lui Pavel în Cristos i-a dat îndrăzneala și încrederea de a predica Evanghelia în această epocă rea (2 Cor. 3:11-12). El mai avea și încredințarea că adepții lui Isus se vor comporta în mod adecvat (2 Cor. 7:4).

Mai este un aspect al acestui termen. Evreii îl folosesc cu un scop unic de îndrăzneală în Cristos de a se apropia de Dumnezeu și de a-I vorbi (Evrei 3:6; 4:16; 10:19,35). Creștinii sunt acceptați pe deplin și primiți în intimitatea cu Tatăl prin Fiul!

4:30 „și întinde-Ți mâna, ca să se facă tămăduiri” – aceasta era o sintagmă antropomorfă folosită pentru a-L descrie pe Dumnezeu dezvăluindu-Și mila și puterea. Semnele erau o modalitate de a confirma mesajul Evangheliei. Era un mesaj diferit radical de ceea ce auziseră ei toată viața în sinagogă.

4:31 „s-a cutremurat locul unde erau adunați” – Dumnezeu i-a încurajat pe acești martori cu o nouă demonstrație fizică a puterii și a prezenței Lui, la fel ca la Rusalii. Cuvântul este folosit pentru un vânt care suflă pe o ambarcațiune de navigare.

- **„toți s-au umplut de Duhul Sfânt”** – observă că aici au fost umpluți toți din nou (2:4; 4:8,31; 9:17; 13:9,52). Această umplere avea ca scop o proclamare cu îndrăzneală a Evangheliei. Observă de asemenea că nu sunt menționate limbile. În Fapte, când sunt menționate limbile, sunt de obicei într-un context evanghelic al Evangheliei care depășește barierele cultural-etnice și/sau geografice.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:32-35

32 Mulțimea celor ce crezuseră era o inimă și un suflet. Niciunul nu zicea că averile lui sunt ale lui, ci aveau toate de obște. **33** Apostolii mărturiseau cu multă putere despre învierea Domnului Isus. Și un mare har era peste toți. **34** Căci nu era niciunul printre ei care să ducă lipsă: toți cei ce aveau ogoare sau case le vindeau, aduceau prețul lucrurilor vândute **35** și-l puneau la picioarele apostolilor; apoi se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie.

4:32 „mulțimea celor ce crezuseră era o inimă și un suflet” – duhul de unitate între credincioși reflecta unitatea Dumnezeului triunic (Efes. 4:4-6). Chiar aceste cuvinte sunt folosite în Marcu 12:30 pentru a reflecta prima poruncă din Deut. 6:4-5.

- **„aveau toate de obște”** – ei se simțeau și se comportau ca o familie. Aceasta a fost prima încercare a Bisericii de a finanța lucrarea. Era voluntar și reciproc, nu obligatoriu. Motivul era dragostea și grija, nu guvernul sau straturile sociale!

4:33 „mărturiseau...despre înviere” – acesta era adevărul central al mesajului lor (1 Cor. 15). Isus era viu!

- **„și un mare har era peste toți”** – aflăm din epistolele lui Pavel că la un moment dat această biserică era foarte săracă (Rom. 15:3; Gal. 2:10). Harul din belșug, la fel ca viața din belșug (Ioan 10:10) au puțin de-a face cu lucrurile materiale. Observă că acest belșug era peste toți, nu doar peste lideri, peste posesorii anumitor daruri sau peste cei de un anumit nivel socio-economic.

4:34 Membrii bisericii simțeau o responsabilitate unul pentru altul. Cei care aveau, le dădeau gratuit celor în nevoi (v. 35). Acesta nu este comunism, ci dragostea în acțiune.

4:35 „și-l puneau la picioarele apostolilor” – aceasta este o expresie culturală a oferirii ceva ciuva. Își puneau bunurile și banii la picioarele apostolilor deoarece își pusese războaiele la picioarele lui Isus.

- „apoi se împărțea” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV, care arată o acțiune continuă în trecut.
- „fiecăruia după cum avea nevoie” – în *Introducere în exegeza biblică*, de Klein, Blomberg și Hubbard, la pp.451-453, există un comentariu interesant cum că programul lui Marx conține două citate din Faptele apostolilor:
 1. „de la fiecare după puterea lui” – 11:29
 2. „fiecăruia după nevoie”

Problema hermeneutică este aceea că oamenii moderni încearcă să folosească Biblia pentru a susține ceea ce Biblia nu a spus sau nu a făcut vreodată. Biblia nu poate însemna pentru noi ceea ce nu a însemnat vreodată pentru autorul sau ascultătorul original. Noi putem aplica textul în diferite moduri situației noastre culturale și existențiale, dar aplicarea noastră trebuie să fie legată inseparabil de înțelesul intenționat de autorul original. Fiecare text din Biblie are un singur înțeles, dar multe aplicații sau semnificații.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 4:36-37

36 Iosif, numit de apostoli și Barnaba, adică, în tălmăcire, fiul mângâierii, un levit, de neam din Cipru, 37 a vândut un ogor pe care-l avea, a adus banii și i-a pus la picioarele apostolilor.

4:36 „Iosif, ...un Levit” – VT le interzicea preoților să dețină pământ, dar autoritățile romane au schimbat multe lucruri în Palestina.

- „numit de apostoli și Barnaba, adică, în tălmăcire, fiul mângâierii” – acesta este înțelesul popular al lui „Barnaba”. În aramaică înseamnă „fiul profeției.” El era prietenul și partenerul de misiune al lui Pavel. Eusebiu, un istoric al Bisericii primare, spune că el a fost unul dintre cei 70 din Luca 10.

SUBIECT SPECIAL: BARNABA

I. Omul:

- A. născut în Cipru (Fapte 4:36)
- B. din tribul lui Levi (Fapte 4:36)
- C. poreclit „fiul mângâierii” (Fapte 4:36; 11:23)
- D. membru al bisericii din Ierusalim (Fapte 11:22)
- E. avea darurile spirituale de proroc și învățător (Fapte 13:1)
- F. numit apostol (Fapte 14:14).

II. Lucrarea lui:

- A. În Ierusalim
 1. și-a vândut proprietatea și le-a dat apostolilor banii pentru a-I ajuta pe săraci (Fapte 4:37)
 2. lider în biserica din Ierusalim (Fapte 11:22)
- B. cu Pavel
 1. a fost unul dintre primii care au crezut că convertirea lui Pavel era reală (Fapte 11:24)
 2. a mers în Tars, l-a găsit pe Pavel și l-a luat să-l ajute cu noua biserică din Antiohia (Fapte 11:24-26)
 3. biserica din Antiohia i-a trimis pe Barnaba și pe Saul la biserica din Ierusalim cu o contribuție pentru săraci (Fapte 11:29-30)
 4. Barnaba a mers cu Pavel în prima călătorie misionară (Fapte 13:1-3)
 5. Barnaba era conducătorul echipei în Cipru (insula lui de baștină), dar curând a fost recunoscută conducerea lui Pavel (Fapte 13:13)
 6. Ei au scris bisericii din Ierusalim pentru a explica și a da informații despre lucrarea lor misionară printre neamuri (Fapte 15, numit “consiliul de la Ierusalim”)
 7. Barnaba și Pavel au avut prima neînțelegere în legătură cu legile ebraice despre mâncare și cu părtășia neamurilor, atestată în Gal. 2:11-14
 8. Barnaba și Pavel au planificat o a doua călătorie misionară, dar s-a iscat o ceartă în ceea ce-l privește pe Ioan Marcu, vărul lui Barnaba (Co. 4:10), care a părăsit lucrarea în prima călătorie misionară (Fapte 13:13). Pavel a refuzat să-l ia în a doua călătorie misionară, așa că echipa s-a despărțit (Fapte 15:36-41). Așadar s-au format două echipe (Barnaba și Ioan Marcu, Pavel și Sila).

III. Tradiția Bisericii (Eusebiu)

- A. Barnaba era unul dintre cei 70 trimiși de Isus (Luca 10:1-20)
- B. A murit ca martir creștin pe insula lui de baștină, Cipru
- C. Tertullian spune că el a scris cartea “Evrei”
- D. Clement din Alexandria spune că el a scris o carte ne-canonice numită “Epistola lui Barnaba”

4:37 “un ogor pe care-l avea” – acesta nu este cuvântul obișnuit pentru o parcelă de pământ. S-ar putea referi la un loc de înmormântare. Capitolul 5 arată potențialul de abuz din această metodă de a finanța slujirea (invidie, minciună și moarte).

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Cine erau saducheeii? De ce erau atât de supărați?
2. Ce este Sanhedrinul?
3. Care este semnificația Ps. 118?
4. De ce este atât de semnificativ v. 12?
5. Predestinarea din v. 28 se referă la persoane sau la planul lui Dumnezeu de mântuire? De ce?
6. Încearcă Luca să stabilească un precedent pentru Biserică în 4:32-5:11?

FAPTELE APOSTOLILOR 5

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

USB4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Anania și Safira	Mintirea Duhului Sfânt	Împărțirea bunurilor (4:32-5:11) 4:32-5:6	Anania și Safira	Frauda lui Anania și a Safirei
5:1-11	5:1-11	5:7-11	5:1-6 5:7-8 5:9-11	5:1-6 5:7-11
Multe semne și minuni făcute	Puerea continuă din Biserică	A doua arestare a apostolilor	Minuni și semne	Siauația generală
5:12-16	5:12-16	5:12-21a	5:12-16	5:12-16
Persecutarea apostolilor	Apostolii întemnițați eliberați		Apostolii sunt persecutați	Arestarea și eliberarea apostolilor
5:17-26	5:17-21		5:17-21a	5:17-18 5:19-21a O încercare de a apărea în fața Sanhedrinului
	Apostolii judecați din nou	5:21b-26	5:21b-26	5:21b-26
5:27-32	5:22-32	5:27-32	5:27-28	5:27-33
	Sfatul lui Gamaliel	Gamaliel	5:29-32	
5:33-42	5:33-42	5:33-39a	5:33-39a	Intervenția lui Gamaliel
		5:39b-42	5:39b-42	5:34-39a 5:39b-41 5:42

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:1-6

1 Dar un om, numit Anania, a vândut o moșioară, cu nevasta sa Safira, 2 și a oprit o parte din preț, cu știrea nevastei lui; apoi a adus partea cealaltă și a pus-o la picioarele apostolilor. 3 Petru i-a zis: „Anania, pentru ce ți-a umplut Satana inima ca să minți pe Duhul Sfânt și să ascunzi o parte din prețul moșioarei? 4 Dacă n-o vindeai, nu rămânea ea a ta? Și, după ce ai vândut-o, nu puteai să faci ce vrei cu prețul ei? Cum s-a putut naște un astfel de gând în inima ta? N-ai mințit pe oameni, ci pe Dumnezeu.” 5 Anania, când a auzit cuvintele acestea, a căzut jos și și-a dat sufletul. O

mare frică a apucat pe toți cei ce ascultau aceste lucruri. 6 Flăcăii s-au sculat, l-au învelit, l-au scos afară și l-au îngropat.

5:1 „Anania” – numele ebraic întreg era Hananiah, care înseamnă „YHWH a dat cu amabilitate” sau „YHWH este bun.”

• „Safira” – soția lui Anania. Numele înseamnă „frumos” în aramaică. Ei amândoi erau creștini.

5:2 „a oprit” – același cuvânt (*nosphizomai*) este folosit în LXX în Iosua 7:1 pentru a descrie păcatul lui Acan. F. F. Bruce a comentat că Anania a fost pentru Biserica primară ce a fost Acan pentru cucerire. Acest păcat putea răni întreaga biserică. Termenul mai este folosit în Tit 2:10 pentru sclavii care furau de la stăpânii lor.

• „a adus partea cealaltă și a pus-o la picioarele apostolorilor” – acest lucru imită ceea ce a făcut Barnaba în 4:37. Acest cuplu avea libertatea de a-și vinde sau de a-și nu vinde proprietatea (v. 4). Ei aveau libertatea de a da doar o parte sau toți banii pentru lucrarea Domnului. Nu aveau dreptul de a da o parte și de a pretinde că au dat totul. Motivele și acțiunile lor duplicitare le-au dat inima pe față (v. 4c; Luca 21:14). Dumnezeu se uită la inimă (1 Sam. 16:7; 1 Regi 8:39; 1 Cron 28:9; Prov. 21:2; Ier. 17:10; Luca 16:15; Fapte 1:24; Rom. 8:27).

5:3 „Satana ...Duhul Sfânt” – arată prezența a două forțe spirituale active în lumea și în viețile noastre. În Efes. 2:2-3 sunt enumerați cei trei dușmani ai omenirii de după Geneză: (1) sistemul căzut al lumii; (2) un ispititor personal și (3) natura noastră căzută.

SUBIECT SPECIAL: RĂUL PERSONAL

Acesta este un subiect foarte dificil din câteva motive:

1. VT nu prezintă un mare ianmic al binelui, ci un slujitor al lui YHWH care oferă omenirii o alternativă și acuză omenirea de răutate.
2. conceptul unui mare inamic al lui Dumnezeu dezvoltat în literatura inter-biblică (necanonică) sub influența religiei persane (*zoroastrism*). În schimb, acest lucru a influențat mult iudaismul rabinic.
3. NT dezvoltă temele din VT în categorii surprinzător de puternice, dar selectiv

Dacă cineva abordează studiul răului din perspectiva teologiei biblice (fiecare carte, autor sau gen studiat și accentuat separat), sunt revelate puncte de vedere foarte diferite.

Dar dacă studiul răului este abordat dintr-o perspectivă ne-biblică sau extra-biblică a lumii religioase sau a religiilor orientale, atunci o mare parte din dezvoltarea NT este umbră de dualismul persan și de spiritismul greco-roman.

Dacă presupunem că o persoană este dedicată autorității divine a Scripturii, atunci dezvoltarea NT trebuie văzută ca o revelație progresivă. Creștinii trebuie să se ferească să permită folclorului ebraic și literaturii occidentale (Dante, Milton) să definească conceptele biblice. Cu siguranță există mister și ambiguitate în acest domeniu de revelație. Dumnezeu a ales să nu dezvăluie toate aspectele răului, originea și scopul lui, dar i-a dezvăluit înfrângerea!

În VT, termenul „Satan” și „acuzator” pare să aibă legătură cu trei gupuri separate:

1. acuzatorii umani (1 Sam. 29:4; 2 Sam. 19:22; 1 Regi 11:14,23,25; Ps. 109:6)
2. acuzatorii angelici (Num. 22:22-23; Zah. 3:1)
3. acuzatorii demonici (1 Cron. 21:1; 1 Regi 22:21; Zah. 13:2)

Doar mai târziu, în perioada intertestamentală, șarpele din Gen. 3 este numit „Satan” (Cartea Înțelepciunii, 2:23-24; 2 Enoh 31:3), iar aceasta nu devine o opțiune rabinică până mai târziu (*Sot* 9b și *Santh.* 29a). „Fiii lui Dumnezeu” din Gen. 6 devin îngeri în 1 Enoh 54:6. Menționez asta nu pentru a-i afirma acuratețea teologică, ci pentru a-i prezenta dezvoltarea. În NT, aceste activități din VT sunt atribuite răului angelic, personificat (Satan) în 2 Cor. 11:3; Apoc. 12:9.

Originea răului personal este greu sau imposibil de aflat din VT (în funcție de punctul tău de vedere). Un motiv pentru acest lucru este monoteismul accentuat al Israelului (1 Regi 22:20-22; Ecl. 7:14; Isaia 45:7; Amos 3:6). Lui YHWH i-a fost atribuită toată cauzalitatea pentru a demonstra unicitatea și importanța Lui (Isaia 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Surse posibile de informații se exeează pe (1) Iov 1-2, unde Satan este unul dintre „fiii lui Dumnezeu” (îngeri) sau (2) Isaia 14 și Ezech. 28, unde mândria regilor din Orientul Apropiat (Babilon și Tir) este folosită pentru a ilustra mândria lui Satan (1 Tim. 3:6). Eu am sentimente amestecate în legătură cu această abordare. Ezechiel folosește metafore ale Grădinii Edenului nu doar pentru regele Tirului ca Satan (Ezech. 28:12-16), ci și pentru regele Egiptului ca Pomul Cunoștinței Binelui și Răului (Ezech. 31). Dar Isaia 14, în special v. 12-14, pare să descrie o revoltă a îngerilor prin mândrie. Dacă Dumnezeu a vrut să ne descopere natura și originea specifică a lui Satan, acesta este o metoda și un loc foarte**oblique** de a o face. Trebuie să ne ferim de tendința teologiei sistematice de a transmite părți mici și ambigue ale diferitelor testamente, autori, cărți și genuri și de a le combina ca piese ale unui puzzle divin.

Alfred Edersheim (*Viața și vremurile lui Isus Mesia*, vol. 2, apendicele XIII [pp. 748-763] și XVI [pp. 770-776]) spune că iudaismul rabinic a fost foarte influențat de dualismul persan și de speculațiile demonice. Rabinii nu sunt o sursă bună de

adevăr în acest domeniu. Isus se abate radical de la învățăturile sinagogii. Cred că conceptul rabinic de mijlocire a îngerilor și neacceptarea dării Legii lui Moise pe muntele Sinai a deschis ușa conceptului unui dușman arhi-angelic al lui YHWH și al omenirii. Cei doi mari zei ai dualismului iranian (zoroastrism), *Ahkiman* și *Ormaza*, bun și rău, și acest concept al rabinilor s-a transformat într-un dualism uidaic limitat al lui YHWH și al lui Satan.

Cu siguranță în NT există revelație progresivă cu privire la dezvoltarea răului, dar nu atât de elaborată cum afirmă rabinii. Un exemplu bun al acestei diferențe este „războiul din cer.” Căderea lui Satan este o necesitate logică, dar nu sunt date împrejurările. Chiar și ce este dat este învăluit în genul apocaliptic (Apoc. 12:4,7,12-13). Deși Satan este învins și exilat pe Pământ, încă este un slujitor la lui Dumnezeu (Matei 4:1; Luca 22:31-32; 1 Cor. 5:5; 1 Tim. 1:20).

Trebuie să ne stăpânim curiozitatea în acest domeniu. Există o forță personală de ispitire și rău, dar încă există un singur Dumnezeu și omenirea este încă responsabilă pentru acțiunile ei. Există o bătălie spirituală, și înainte și după mântuire. Victoria poate veni și rămâne doar în și printr-un Dumnezeu triunic. Răul a fost înfrânt și va fi îndepărtat!

● **„umplut”** – acesta este același cuvânt folosit pentru Duhul Sfânt (Efes. 5:18). Umplerea cere cooperare! Suntem umpluți cu ceva! Satan este implicat, dar noi suntem răspunzători (Luca 22:3-6). Recomand cartea *Trei întrebări cruciale despre războiul spiritual*, de Clinton E. Arnold. Și aceasta este o dovadă a influenței satanice în viețile credincioșilor (1 Ioan 5:18-19). Vezi observațiile complete de la 2:4 și 3:10.

● **„ca să minți pe Duhul Sfânt”** – ei l-au mințit pe Petru și biserica, dar de fapt l-au mințit pe Duhul Sfânt. Din punct de vedere teologic, acest lucru este foarte asemănător cu Isus întrebându-l pe Pavel pe drumul Damascului „Pentru ce Mă prigonești?” (Fapte 9:4). Pavel prigonea creștinii individuali, dar Isus a luat-o personal, la fel ca Duhul Sfânt aici. Aceasta ar trebui să fie un avertisment pentru creștinii moderni.

5:4 „N-ai mințit pe oameni, ci pe Dumnezeu” – problema nu era că au păstrat o parte din bani, ci că au mințit pentru a părea spirituali. Observă că chiar și o acțiune bună și generoasă, făcută dintr-un motiv rău, este un păcat. Observă că Duhul Sfânt menționat în v. 3 este numit aici „Dumnezeu”.

● **„a căzut jos și și-a dat sufletul”** – în lumea antică, ultima suflare era dovada că duhul unei persoane a plecat (Jud. 4:2; Ezech. 21:7 în LXX). Acest termen rar se găsește în NT doar în Fapte (5:4,10; 12:23). Acesta este un exemplu de judecată temporară. Este similară judecății lui Dumnezeu asupra fiilor lui Aaron din Lev. 10. Păcatul este grav pentru Dumnezeu. Costă o viață (2 Regi 14:6; Ezech. 18:4,20).

● **„o mare frică a apucat pe toți”** – probabil acesta a fost scopul acestei judecăți temporare. Acest lucru ar fi analog morții din VT a lui Nadab și a lui Abihu din Lev. 10 și a lui Uza din 2 Sam. 6. Bazați pe 1 Cor. 11:30; Iacov 5:20; și 1 Ioan 5:16-17, putem afirma că unele păcate făcute de credincioși duc la o moarte timpurie. Este greu să păstrăm echilibrul între sfințenia lui Dumnezeu (transcendență) și calitatea Lui de Tată (imanență).

5:5 „l-au îngropat” – evreii din primul secol nu practicau îmbălsămarea (încă nu o practică) probabil datorită Gen. 3:19 (Ps. 103:14; 104:29). Oamenii trebuiau îngropați repede, de obicei în mai puțin de o zi.

Din cauza jignirii, nu s-a ținut un serviciu memorial sau alte rituri creștine de înmormântare.

SUBIECT SPECIAL: OBICEIURI DE ÎNMORMÂNTARE

I. În Mesopotamia:

- A. În mormântarea cum se cuvine era foarte importantă pentru o viață de apoi fericită
- B. Un exemplu de blestem mesopotamian este „Să nu-ți primească pământul cadavrul!”

II. În Vechiul Testament:

- A. În mormântarea cum se cuvine era foarte importantă (Ecl. 6:3)
- B. Era făcută foarte repede (Sara în Gen. 23, Rahela în Gen. 35:19 și observă Deut. 21:23)
- C. În mormântarea necorespunzătoare era un semn de respingere și păcat:
 1. Deut. 28:26
 2. Isaia 14:2
 3. Ieremia 8:2; 22:19
- D. Dacă era posibil, în mormântarea se făcea în caverne sau peșteri ale familiei în apropierea casei
- E. Nu exista îmbălsămarea, ca în Egipt. Omul a venit din țărână și trebuie să se întoarcă în țărână (Gen. 3:19; Ps. 103:14; 104:29)
- F. În iudaismul rabinic, era greu să echilibrezi respectul cuvenit și mânia cadavrului cu necurăția ceremonială legată de cadavre

III. În NT:

- A. În mormântarea urma imediat după moarte, de obicei în mai puțin de 24 de ore. Adesea evreii supravegheau

- mormântul trei zile, crezând că sufletul se poate întoarce în trup în acel timp (Ioan 11:39)
- B. În mormântarea implica spălarea și împachetarea cadavrului cu mirodenii (Ioan 11:44; 19:39-40)
- C. În Palestina primului secol nu existau anumite proceduri creștine sau ebraice de înmormântare sau obiecte puse în mormânt

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:7-11

7 Cam după trei ceasuri, a intrat și nevasta sa, fără să știe ce se întâmplase. 8 Petru i-a zis: „Spune-mi, cu atât ai vândut moșioara?” „Da”, a răspuns ea, „cu atâta.” 9 Atunci Petru i-a zis: „Cum de v-ați înțeles între voi să ispiți pe Duhul Domnului? Iată picioarele celor ce au îngropat pe bărbatul tău sunt la ușă și te vor lua și pe tine.” 10 Ea a căzut îndată la picioarele lui și și-a dat sufletul. Când au intrat flăcăii, au găsit-o moartă; au scos-o afară și au îngropat-o lângă bărbatul ei. 11 O mare frică a cuprins toată adunarea și pe toți cei ce au auzit aceste lucruri.

5:7 „cam după trei ceasuri” – asta arată vivacitatea povestirii unui martor ocular. Scrierea lui Luca este caracterizată de această atenție acordată detaliilor. Reflectă stilul lui de a scrie și metodele lui de cercetare.

5:8 Minciuna, prefăcătoria continuă!

5:9 „să ispiți” – există două cuvinte grecești folosite pentru a denota o ispitire. Aceasta înseamnă „a ispiți cu privirea îndreptată spre distrugere.” Asta ar putea reflecta Exodul 17:2 și Deut. 6:16, ele avertizând împotriva ispitirii/testării lui YHWH (Ps. 78:18.41.56).

SUBIECT SPECIAL: TERMENI GRECEȘTI PENTRU ISPITIRE ȘI CONOTAȚIILE LOR

Există doi termeni grecești care transmit ideea de a testa pe cineva cu un scop.

A. *Dokimazō, dokimion, dokimasia*

Acest termen este unul metalurgic folosit pentru testarea originalității a ceva prin foc (metaforic a cuiva). Focul descoperă adevărul metal și arde (purifică) zgura. Acest proces fizic a devenit o expresie puternică pentru testarea de către Dumnezeu și/sau de către Satan și/sau de către oameni a celorlalți. Acest termen este folosit doar cu sensul pozitiv de testare în vederea acceptării.

Este folosit în VT pentru testarea:

1. măgarilor, Luca 14:19
2. noastră înșine, 1 Cor. 11:28
3. credinței noastre, Iacov 1:3
4. chiar a lui Dumnezeu, Evrei 3:9

Rezultatele acestor teste se presupuneau a fi pozitive (Rom. 1:28; 14:22; 16:10; 2 Cor. 10:18; 13:3; Fil. 2:27; 1 Petru 1:7). Așadar, termenul redă ideea cuiva testat și dovedit a fi:

1. de încredere
2. bun
3. adevărat
4. de valoare
5. onorat

B. *Peirazō, peirasmus*

Acest termen are conotația de examinare cu scopul de a găsi o vină sau de a respinge. Este folosit adesea în legătură cu ispitirea lui Isus în pustie.

1. redă încercarea de a-l prinde pe Isus în capcană (Matei 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Marcu 1:13; Luca 4:38; Evrei 2:18)
2. acest termen (*peirazō*) este folosit ca nume pentru Satan în Matei 4:3 și 1 Tes. 3:5
3. este folosit de Isus spunând să nu-L ispitească pe Dumnezeu (Matei 14:7; Luca 4:12). Denotă și încercarea de a face ceva care a eșuat (Fapte 9:20; 20:21; Evrei 11:29). Este folosit în legătură cu ispitirile și necazurile credincioșilor (1 Cor. 7:5; 10:9,13; Gal. 6:1; 1 Tes. 3:5; Evrei 2:18; Iacov 1:2,13,14; 1 Petru 4:12; 2 Petru 2:9)
4. este folosit în legătură cu ispitirile și necazurile credincioșilor (1 Cor. 7:5; 10:9,13; Gal. 6:1; 1 Tes. 3:5; Evrei 2:18; Iacov 1:2,13,14; 1 Petru 4:12; 2 Petru 2:9)

5:10 Termenul folosit pentru a descrie „flăcăii” (*neōteroi*) din v. 6 este diferit de termenul *neanikoi* din v. 10. Nu se știe sigur dacă este doar o diversitate auctorială sau un grup diferit de tineri din biserică. Ambele cuvinte grecești au aceeași rădăcină (*neos*).

5:11 „o mare frică...pe toți ce au auzit aceste lucruri” – Luca folosește același cuvânt obișnuit *phobos* de câteva ori cu același înțeles general (Luca 1:69; 3:37; Fapte 19:17). Pentru creștini este un sentiment de reverență, respect și admirație, dar pentru necreștini este o presimțire rea, frică și groază (Luca 12:4-5; Evrei 10:31).

- **„adunarea”** – aceasta este prima dată când este folosit acest termen în Fapte, deși este în Textus Receptus la 2:47. Acesta este termenul grecesc *ekklesia*. Este format din două cuvinte, „afară din” și „chemat”; așadar, termenul îi implică pe cei chemați afară din punct de vedere divin. Biserica primară a preluat acest cuvânt din vocabularul secular (Fapte 19:32,39,41) și, din cauza folosirii în LXX a acestui termen pentru „congregația” lui Israel (Num. 16:3; 20:4), ei îl foloseau pentru ei înșiși ca o continuare a poporului lui Dumnezeu din VT. Ei erau noul Israel (Rom. 2:28-29; Gal. 6:16; 1 Petru 2:5,9; Apoc. 1:6), împlinirea lucrării mondiale a lui Dumnezeu (Gen. 3:15; 12:3; Exod 19:5-6).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:12-16

12 Prin mâinile apostolilor se făceau multe semne și minuni în norod. Toți stăteau împreună în pridvorul lui Solomon 13 și niciunul din ceilalți nu cuteza să se lipească de ei; dar norodul îi lăuda în gura mare. 14 Numărul celor ce credeau în Domnul, bărbați și femei, se mărea tot mai mult; 15 până acolo că scoteau pe bolnavi chiar pe ulițe și îi puneau pe paturi și pe așternuturi, pentru ca, atunci când va trece Petru, măcar umbra lui să treacă peste vreunul din ei. 16 Mulțimea, de asemenea, alerga la Ierusalim, din cetățile vecine, și aducea pe cei bolnavi și pe cei chinuți de duhuri necurate: și toți se vindeau.

5:12-16 Acesta este un rezumat scurt, foarte caracteristic Faptelor apostolilor (2:43-47 și 4:32-35).

5:12 „multe semne și minuni” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV (deponent). Acești doi termeni apar în citatul lui Petru din Ioel 2 din Fapte 2:19. minunile erau făcute în mod repetat (2:43; 4:30; 5:12; 6:8; 7:36; 14:3; 15:20). Nu uita că miraculosul nu este neapărat un semn al dumnezeirii (Matei 24:24 și 2 Tes. 2:9), dar era și este o modalitate de a confirma mesajul creștin.

- **„toți stăteau împreună”** – vezi observația de la 1:14.

- **„în pridvorul lui Solomon”** – aceasta era o sală cu coloane deschisă din zona Templului de-a lungul zidului estic al Curții Neamurilor. Și Isus a dat învățătură aici adesea (Ioan 10:23). Acesta era locul primei arestări a lui Petru și a lui Ioan.

5:13

NASB

„nici unul din ceilalți nu cuteza să se lipească de ei”

NKJV, NRSV

„nici unul din ceilalți nu cuteza să li se alăture”

TEV

„nimeni din afara grupului nu cuteza să li se alăture”

NJB

„nimeni altcineva nu cuteza să li se alăture”

Acesta este o sintagmă neobișnuită. Pare să descria partea negativă a „fricii”. În acest context sunt desemnate câteva grupuri (v. 12-16). Pe cei mai mulți, evenimentele i-au atras la credința în Cristos (nr. 5 și probabil și 6 și 7) sau au fost o confirmare a credinței în Cristos (nr. 3).

1. apostolii, v. 12
2. norodul, v. 12,13
3. credincioșii (împreună în pridvorul lui Solomon), v. 12
4. ceilalți, (conducătorii evrei), v. 13
5. noii creștini, v. 14
6. bolnavii din Ierusalim, v. 15
7. bolnavii și posedații din cetățile vecine, v. 16

INFINITIVUL PREZENT MEDIAN „să se lipească” însemna „a se lipi” la propriu. Luca folosește adesea acest cuvânt, dar cu o mare diversitate de înțelesuri. Aici se referă la faptul că ei nu au devenit parte dintr-un nou grup (credincioși în Isus ca Mesia cel promis).

5:14 „cei ce credeau” – acesta este un PARTICIPIU PREZENT ACTIV, care implică o acțiune în desfășurare. Vezi subiectul special de la 2:40.

NASB, TEV, NJB, NIV	„În Domnul”
NKJV, NRSV	„Domnului”

Această formă gramaticală (al optulea caz) poate fi înțeleasă ca DATIV („lui”) sau LOCATIV („în”). Cred că este o modalitate de a arăta că credincioșii sunt ai Domnului. Noi suntem ai Lui, El este al nostru!

- **„numărul celor...se mărea tot mai mult”** – Luca a folosit adesea propoziții rezumative pentru creșterea bisericii (2:47; 5:14; 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20)

5:15 „atunci când va trece Petru, măcar umbra lui” – minuni la acest nivel erau obișnuite ca modalitate de a confirma Evanghelia. Evident, Petru era purtătorul de cuvânt al apostolilor. Același tip de confirmare, vindecarea, s-a întâmplat și prin Pavel (19:12).

Ca exegeți trebuie să nu uităm că aceste semne miraculoase erau date pentru:

1. a arăta mila lui Dumnezeu
2. a arăta veridicitatea Evangheliei
3. a arăta cine erau liderii chemați de Dumnezeu

Aceste semne au fost făcute într-o anumită cultură, cu un anumit scop. Dacă Dumnezeu le-a făcut acolo, asta nu înseamnă că le va face automat în fiecare perioadă a istoriei în fiecare cultură. Nu pentru că Dumnezeu nu mai lucrează în fiecare epocă, nici pentru că este mai puțin milos, ci pentru că oamenii Lui trebuie să umble prin credință, nu prin vedere! Minunile continuă, dar cel mai mare țel trebuie să fie mântuirea păcătoșilor, nu vindecarea fizică a celor care oricum vor muri!

Mi se pare că Dumnezeu nu s-a schimbat. Caracterul, puterea, mila și dorința Lui ca toți să fie mântuiți rămân la fel, dar, privind istoria din perspectivă teologică, există două perioade de semne intense, supranaturale, făcute de Dumnezeu și de Satan.

1. în perioada întrupării și a dezvoltării Bisericii primare
2. înaintea evenimentelor vremurilor din urmă, când creștinii vor fi persecutați groaznic

Aș vrea să citez din A. T. Robertson, *Descrieri în cuvinte ale Noului Testament*, vol. III, p. 62.

„Sigur că nu era nicio virtute sau putere în umbra lui Petru. Desigur, era credința superstițioasă, așa cum există cazuri similare în Evanghelii (Matei 9:20; Marcu 6:56; Ioan 9:5) și folosirea batistei lui Pavel (Fapte 19:12). Dumnezeu onorează și credința superstițioasă dacă este o credință adevărată în El. Puțini oameni sunt pe deplin fără de superstiții.”

5:16 „și toți se vindecău” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV, care afirmă că fiecare era vindecat (agentul e neexprimat, dar probabil este Duhul Sfânt) dintr-o dată, din nou și din nou și din nou, până nu mai rămânea nimeni!

Aceasta este o propoziție rezumativă. Trebuie să o luăm la propriu (chiar fiecare)? Isus pretindea credință sau folosea vindecarea pentru (1) a-i învăța pe apostoli sau (2) pentru a face mulțimea să asculte.

Mă șochează faptul că nu toți cei vindecați din NT nu au fost „mântuiți” simultan (să se încreadă în Cristos și să aibă viață veșnică). Vindecarea fizică este un înlocuitor slab al mântuirii spirituale. Minunile sunt cu adevărat ajutoare numai dacă ne aduc la Dumnezeu. Toți oamenii trăiesc într-o lume căzută. Se întâmplă lucruri rele. Dumnezeu alege adesea să nu intervină, dar asta nu spune nimic despre dragostea și grija Lui. Ai grijă când ceri ca Dumnezeu să acționeze miraculos de fiecare dată în aceste vremuri rele. El e suveran, iar noi nu cunoaștem toate implicațiile vreunei situații date.

Aici aș dori să adaug comentariul meu pe 2 Tim. 4:20 despre Pavel și vindecarea fizică:

„Există foarte multe întrebări pe care am vrea să le punem scriitorilor NT. Un subiect la care se gândesc toți creștinii este vindecarea fizică. În Fapte (19:12; 28:7-9) Pavel are puterea de a vindeca, dar aici și în 2 Cor. 12:7-10 și Fil. 2:25-30 pare că nu poate. De ce sunt vindecați unii și nu toți? Există o fereastră a timpului legată de vindecare ce s-a închis?”

Sigur că cred într-un Tată supranatural, milos, care a vindecat și vindecă fizic și spiritual, dar de ce pare aspectul vindecării prezent, apoi vizibil absent? Nu cred că are legătură cu credința oamenilor, deoarece cu siguranță că Pavel avea credință (2 Cor. 12). Cred că vindecarea și minunile de credință declarau veridicitatea și validitatea Scripturii, lucru pe care îl face încă în părțile lumii în care este proclamată pentru prima dată. În orice caz, simt că Dumnezeu vrea ca noi să umblăm prin credință, nu prin vedere. De asemenea, boala fizică este permisă adesea în viețile credincioșilor (1) ca pedeapsă temporară pentru păcat; (2) ca consecință a vieții într-o lume căzută și (3) pentru a ajuta credincioșii să crească spiritual. Problema mea este că nu știu niciodată care este implicată! Rugăciunea mea să se facă voia Domnului în fiecare caz nu este o lipsă de credință, ci o încercare sinceră de a-L lăsa pe Dumnezeul bun și plin de milă să-și facă voia în fiecare viață.”

- „duhuri necurate” – vezi subiectul special de mai jos

SUBIECT SPECIAL: DEMONICUL

- A. Popoarele antice erau animiste. Ele atribuiau personalitate forțelor naturii, obiectelor din natură și caracteristicilor personalității umane. Viața este explicată prin interacțiunea dintre aceste entități spirituale și om.
- B. Personificarea a devenit politeism (mai mulți zei). De obicei demonii (*genii*) erau zei sau semizei mai mici (buni sau răi) care impactau viețile persoanelor.
 1. Mesopotamia, haos și conflict
 2. Egipt, ordine și funcție
 3. Canaan, vezi *Arheologia și religia Israelului* de W. F. Albright, ediția a-V-a, pp. 67-92
- C. VT nu stă pe sau nu dezvoltă subiectul zeilor mai mici, îngeri sau demoni, probabil din cauza monoteismului său strict (Exod. 8:10; 9:14; 15:11; Deut. 4:35,39; 6:4; 33:26; Ps. 35:10; 71:19; 86:6; Isaia 46:9; Ier. 10:6-7; Mica 7:18). Menționează dumnezeii falși ai popoarelor păgâne (*Shedim*, Deut. 32:17) și îi numește pe unii dintre ei.
 1. *Se'im* (satiri sau demoni cu păr, Lev. 17:7; 2 Cron. 11:15)
 2. *Lilith* (femeie, un demon seducător)

3. *Mavet* (ebraicul pentru „moarte”, folosit pentru zeul canaanit al lumii din adâncuri, *Mot*, Isaia 28:15, 18; Ier. 9:21 și posibil în Deut. 28:22)
4. *Resheph* (plagă, Deut. 33:29; Ps. 78:48; Hab. 3:5)
5. *Dever* (nenorocire, Ps. 91:5-6; Hab. 3:5)
6. *Az'azel* (nume nesigur, dar probabil un demon din deșert sau numele unui loc, Lev. 16:8,10,26)

(Aceste exemple sunt luate din *Enciclopedia iudaică*, vol. 5, p. 1523).

În orice caz, nu există dualism sau independență angelică a lui YHWH în VT. Statn este un slujitor al lui YHWH (Iov 1-3; Zah. 3), nu un dușman (A. B. Davidson, *O teologie a Vechiului Testament*, pp. 300-306).

- D. Iudaismul s-a dezvoltat în timpul exilului babilonian (586-538 î. Cr.) și a fost influențat din punct de vedere teologic de dualismul persan personificat al zoroastrismului, un mare zeu bun numit *Mazda* sau *Ormazd* și un dușman rău numit *Ahriman*. Asta a avantajat dualismul personificat între YHWH și îngerii Lui și între Satan și îngerii sau demonii lui în iudaismul post-exilic.

Teologia iudaismului despre răul personificat este explicată și bine argumentată în *Viața și vremurile lui Isus Mesia*, de Alfred Edersheim, vol. 2, apendicele XIII (pp. 749-863) și XVI (pp. 770-776). Iudaismul a personificat răul în trei feluri:

1. Satan sau Samael
2. intenția rea (*yetzer hara*) a omului
3. Îngerul Morții

Edersheim îi caracterizează ca (1) Acuzator; (2) Ispititor și (3) Pedepsitor (vol. 2, p. 756). Există o diferență teologică însemnată între iudaismul post-exilic, prezentarea NT și explicația răului.

- E. NT, în special Evnagheliile, afirmă existența ființelor spirituale rele și opoziția lor față de omenire și de YHWH (în iudaism, Satan era un dușman al omenirii, dar nu și al lui Dumnezeu). Ei se opun voii, domniei și Împărăției lui Dumnezeu.

Isus a înfruntat și a izgonit aceste ființe demonice numite și (1) duhuri necurate (Luca 4:36; 6:18) și (2) duhuri rele (Luca 7:21; 8:2) de către ființele umane. Isus a făcut o deosebire clară între boală (fizică sau mentală) și demoni. El și-a demonstrat puterea și înțelepciunea spirituală recunoscând și exorcizând aceste duhuri rele. Ele îl recunoșteau adesea și încercau să I se adreseze, dar Isus le respingea pledoaria, cerându-le să tacă și scoțându-i.

- F. Demonii sunt reali, personali și prezenți. Nu este descoperită nici originea, nici scopul lor. Biblia le afirmă realitatea și se opune cu agresivitate influenței lor. Nu există niciun dualism suprem. Dumnezeu deține controlul total; răul este înfrânt și judecat și va fi îndepărtat din creație.

- G. Oamenii lui Dumnezeu trebuie să se opună răului (Iacov 4:7). Ei nu pot fi controlați de el (1 Ioan 5:18), dar pot fi ispitiți și mărturia și influența lor poate fi știrbită (Efes. 6:10,18). Răul este descoperit scriptural ca parte din viziunea creștinului asupra lumii. Creștinii moderni nu au dreptul să redefinească răul (demitologizarea lui Rudolf Baltmann), să îl depersonalizeze (structurile sociale ale lui Paul Tillich) sau să încerce să îl explice complet în termeni psihologici (Sigmund Freud), dar influența lui este penetrantă.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:17-26

17 Însă marele preot și toți cei ce erau împreună cu el, adică partida saducheilor, s-au sculat plini de pizmă, 18 au pus mâinile pe apostoli și i-au aruncat în temnița de obște. 19 Dar un înger al Domnului a deschis ușile temniței, noaptea, i-a scos afară și le-a zis: 20 „Duceți-vă, stați în Templu și vestiți norodului toate cuvintele vieții acesteia.” 21 Când au auzit ei aceste vorbe, au intrat dis-de-dimineață în Templu și au început să învețe pe norod. Marele preot și cei ce erau cu el au venit pe neașteptate, au adunat soborul și pe toată bătrânimea fiilor lui Israel și au trimis la temniță să aducă pe apostoli. 22 Aprozii, la venirea lor, nu i-au găsit în temniță. S-au întors și au spus astfel: 23 „Temnița am găsit-o încuiată cu toată grija, și pe păzitori stând în picioare la uși; dar, când am deschis, n-am găsit pe nimeni înăuntru.” 24 Când au auzit aceste vorbe, căpitanul Templului și preoții cei mai de seamă au rămas înmărmuriți și nu știau ce să creadă despre apostoli și despre urmările acestei întâmplări. 25 Cineva a venit și le-a spus: „Iată că oamenii pe care i-ați băgat în temniță stau în Templu și învață pe norod.” 26 Atunci căpitanul Templului a plecat cu aprozii și i-au adus; dar nu cu sila, căci se temeau să nu fie uciși cu pietre de norod.

5:17 „plini de pizmă” – cuvântul grecesc înseamnă „a fierbe.” Așadar, contextul ne spune că este vorba de zel sau de invidie. Asta arată adevărata motivație a liderilor religioși – invidia! În Evanghelie, principalii dușmani ai lui Isus erau fariseii, dar în Faptele apostolilor, principalii dușmani ai ucenicilor Lui erau saducheii.

5:18 Primele capitole din Fapte prezintă problemele cu care se confrunta Biserica primară. Problemele diferă de la epocă la epocă, de la cultură la cultură, dar Dumnezeu este de partea noastră și cu noi și ne dă putere să le biruim. Nimic –

închisoarea, tentativa de umilire, amenințările, etc. – nu îi poate despărți pe credincioși de prezența și de pacea lui Cristos (Rom. 8:31-39).

5:19 „un înger al Domnului” – această sintagmă este folosită în VT cu două înțelesuri:

1. un înger (Gen. 24:7,40; Exod 23:20-23; 32:34; Num. 22:22; Jud 5:23; 1 Sam. 24:16; 1 Cron. 21:15 și următoarele; Zah. 1:28)
2. un nume pentru YHWH (Gen. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Exod 3:2,4; 13:21; 14:19; Jud. 2:1; 6:22-24; 13:3-23; Zah. 3:1-2)

Luca folosește adesea această sintagmă (Luca 1:11,13; 2:9; Fapte 5:19; 7:30; 8:26; 12:7,11,23; 10:3; 27:23), dar și cu sensul prezentat mai sus la nr. 1. NT nu folosește sensul de la nr. 2 decât în Fapte 8:26, 29 unde „un înger al Domnului” se referă la Duhul Sfânt.

• „a deschis ușa temniței” – această experiență este similară celei a lui Pavel și a lui Sila în Filipi (Fapte 16:26). În multe feluri, viața lui Petru este reflectată în cea a lui Pavel. Aceasta ar putea fi o intenționalitate literară.

5:20 „Duceți-vă, stați în Templu și vestiți” – acestea funcționează ca trei IMPERATIVE.

1. duceți-vă, IMPERATIV PREZENT MEDIAN (deponent)
2. stați, PARTICIPIU AORIST PASIV folosit ca IMPERATIV (Friberg, *Greaca Analitică a Noului Testament*, p. 379)
3. vestiți, IMPERATIV PREZENT ACTIV

Îngerul avea o lucrare de evanghelizare pentru apostoli!

• „vestiți norodului” – aceasta era cea mai importantă responsabilitate a lucrării apostolilor. Îndrăzneala, nu frica le caracterizează viețile pline de Duhul Sfânt.

•

NASB	„întregul mesaj al Vieții”
NKJV	„toate cuvintele vieții acesteia”
NRSV	„întregul mesaj despre această viață”
TEV	„totul despre această viață nouă”
NJB	„totul despre această Viață nouă”

Această sintagmă vorbește despre noua viață (*zōē*, viața veșnică) găsită doar în Evanghelia lui Isus Cristos. Au fost eliberați spiritual (mântuiți) și fizic (scoși din închisoare). Acum trebuiau să spună totul tuturor!

5:21 Observă faptul că eliberarea lor supranaturală nu însemna că nu vor mai fi întemnițați. Ajutorul lui Dumnezeu nu înseamnă că vor fi rezolvate sau îndepărtate toate dificultățile din lucrare (Matei 5:10-12; Rom. 8:17; 1 Petru 4:12-16).

• „Soborul...bătrâniea fiilor lui Israel” – vezi observația despre Sanhedrin de la 4:15. La cine se referă „bătrâniea”? Curtis Vaughan, în *Faptele apostolilor*, pp. 39-40, spune că era bătrâni din Ierusalim care nu erau membri ai Sanhedrinului pe atunci (M. R. Vincent, *Studiul cuvintelor*, vol. 1, p. 234), dar traducerile NASB și NIV afirmă că Soborul și bătrâniea sunt sinonime.

5:23 „încuiată” – acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV. Ideea era că ușile închisorii erau încuiate și paznicii erau pe posturi (PARTICIPIU PERFECT ACTIV), dar prizonierii dispăruseră.

5:24 „nu știau ce să creadă” – Luca folosește această sintagmă de câteva ori. Este o formă accentuată a lui *aporeō* (Luca 24:4; Fapte 5:20) cu *dia* (Luca 9:7; Fapte 2:12; 5:24; 10:17). Înțelesul lui principal este acela de dubiu, nesiguranță sau nedumerire.

• „despre urmările acestei întâmplări” – forma gramaticală a acestei sintagme este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV (*an* plus OPTATIV AORIST MEDIAN [deponent]). MODUL OPTATIV exprimă nedumerirea (Luke 1:61-62; 3:15; 8:9; 15:26; 22:23; Fapte 5:24; 8:31; 10:17; 21:33, vezi James Allen Hewett, *Noul Testament grecesc*, p. 195).

5:26 „se temeau să nu fie ușiți cu pietre de norod” – asta demonstra popularitatea Bisericii primare (v. 13, 2:47; 4:21) și sursa invidiei continue a liderilor evrei.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:27-32

27 După ce i-au adus, i-au pus înaintea soborului. Și marele preot i-a întrebat astfel: 28 „Nu v-am poruncit noi cu tot dinadinsul să nu învățați pe norod în Numele acesta? Și voi iată că ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră și căutați să aruncați asupra noastră sângele aceluia Om.” 29 Petru și apostolii ceilalți, drept răspuns, i-au zis: „Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni! 30 Dumnezeuul părinților noștri a înviat pe Isus pe care voi L-ați

omorât, atârându-L pe lemn. 31 Pe acest Isus, Dumnezeu L-a înălțat cu puterea Lui și L-a făcut Domn și Mântuitor, ca să dea lui Israel pocăința și iertarea păcatelor. 32 Noi suntem martori ai acestor lucruri, ca și Duhul Sfânt pe care L-a dat Dumnezeu celor ce ascultă de El.”

5:28

NASB, NRSV, TEV

„poruncit cu tot dinadinsul”

NKJV

„ordonat cu tot dinadinsul”

NJB

„avertizat cu tot dinadinsul”

KJV are „nu v-am poruncit cu tot dinadinsul,” varianta unui manuscris grecesc găsit în textele grecești $\aleph 2$, D și E, dar nu și în P74, \aleph^* , A sau B. „Nu”-ul trebuie să fi fost adăugat mai târziu de scribi.

Construcția este o expresie semită (Luca 22:15) similară ACUZATIVULUI ÎNRUDIT în greaca coine, unde verbul (*parangellō*) și complementul direct (*parangelia*) sunt din aceeași rădăcină. Construcția accentuează înțelesul de bază al termenilor. Mulți cercetători cred că reflectă o expresie semită. Este interesant că acest termen din papirusurile coine găsite în Egipt însemna o funcție oficială la tribunal sau un ordin al unui tribunal (Moulton și Milligan, *Vocabular*, p. 481).

● **„acelui om”** – demonstrează disprețul conducătorilor evrei. Ei nu menționează niciodată numele lui Isus. Talmudul chiar îl numește „cutare și cutare” (M. R. Vincent, *Studiul cuvintelor*, vol. 1, p. 234).

● **„asupra noastră sângele”** – Petru și Ioan continuau să afirme că acești conducători evrei au pus la cale moartea lui Isus (v. 30; 3:15-15). Aceasta a fost și acuzația lui Ștefan din 7:52.

5:29 „trebuie” – acest cuvânt, *dei*, înseamnă „necesitate morală.” Asta arată obligația apostolilor de a predica adevărul, indiferent de consecințe (4:19).

5:30 „Dumnezeul părinților noștri” – acești primi creștini credeau că sunt adevărații moștenitori și urmași spirituali ai poporului lui Dumnezeu din VT (Rom. 2:28-29; Gal. 6:16; 1 Petru 3:5,9; Apoc. 1:6).

● **„a înviat pe Isus”** – NT afirmă că Tatăl L-a înviat pe Isus (Fapte 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 27:31; Rom. 6:4,9) pentru a confirma veridicitatea vieții și a învățăturilor lui Isus. Acesta este un aspect important al *Kerygmei* (1 Cor. 15).

● **„pe care voi L-ați omorât, atârându-L pe lemn”** – acest lucru are legătură cu blestemul din Deut 21:23. Acești lideri religioși voiau ca Isus, care pretindea că e Mesia, să poarte blestemul lui YHWH. Isus a purtat blestemul legii VT (sufletul care a păcătuit va muri [Ezec. 18:4,20] și toți oamenii au păcătuit, Rom. Col. 1:15; II Cor. 2:14) în locul nostru (Gal. 3:13; Col. 1:14). Isus a fost mielul nevinovat al lui Dumnezeu (Ioan 1:29; 2 Cor. 5:21).

5:31 „Dumnezeu L-a înălțat la dreapta Lui” – termenul „înălțat” e tradus în Ioan 3:14 „ridicat,” iar în Fil. 2:5 „înălțat nespun de mult.” Crucea a fost mijlocul de înălțare și triumf al lui Cristos (Col. 1:15; 2 Cor. 2:14). Sintagma antropomorfă „la dreapta” era o metaforă pentru locul de putere și autoritate (Matei 26:64). Dumnezeu este un Duh veșnic. El nu are un trup fizic.

● **„Domn”** – acest verset afirmă clar și specific calitatea de Mesia a lui Isus. Același termen a fost folosit pentru Isus în 3:15, unde este tradus „autor.” Poate însemna „șef,” „pionier,” sau „prinț.” Era folosit și pentru întemeietorul unei școli sau al unei familii (Evrei 2:10; 12:2).

● **„Mântuitor”** – termenul era folosit în lumea greco-romană din primul secol pentru Cezar. El pretindea că este mântuitorul culturii și al păcii. Un alt termen pe care și-l atribuiau Cezarii, dar pe care creștinii îl foloseau doar pentru Isus era acela de Domn (*kurios*).

Un alt aspect al termenului „Mântuitor” este că era folosit în VT pentru YHWH (II Sam. 22:3; Ps. 106:21; Isa. 43:4,11; 45:15,21; 49:26; 60:16; 63:8). Scriitorii NT afirmă adesea dumnezeirea lui Isus atribuindu-I titluri din VT ale lui YHWH. Observă cum face asta Pavel în scrisoarea lui către Tit:

1. 1:3 „Dumnezeu, Mântuitorul nostru”
2. 1:4 „Isus Cristos, Mântuitorul nostru”
3. 2:10 „Dumnezeu, Mântuitorul nostru”
4. 2:13 „marelui nostru Dumnezeu și Mântuitor, Isus Cristos”
5. 3:4 „Dumnezeu, Mântuitorul nostru”
6. 3:6 „Isus Cristos, Mântuitorul nostru”

● **„ca să dea lui Israel pocăința și iertarea păcatelor”** – arată scopul morții lui Isus (Luca 24:47; Fapte 2:38). Este ceva neobișnuit pentru autorii NT să numească pocăința un dar de la Dumnezeu (Fapte 11:18; 2 Tim. 2:25; și probabil și Tim. 2:4). De obicei este una dintre condițiile Noului Legământ (Marcu 1:15; Fapte 3:16,19; 20:21).

Adesea cei care se concentrează doar asupra părții lui Dumnezeu în Noul Legământ folosesc acest verset pentru a demonstra că mântuirea ține doar de Dumnezeu și nu implică niciun fel de participare din partea omului. Acesta este un exemplu bun de folosire a unui pasaj scos din context pentru a se potrivi cu sistemului preconcept de teologie al cuiva. Biblia afirmă clar prioritatea și necesitatea inițierii lui Dumnezeu, dar ne descoperă și că conceptul de „legământ” descrie cel mai bine modelul ales al Lui de a ne relaționa omenirii aflate în nevoie. Libertatea este un dar pe care Dumnezeu l-a dat la creație. Dumnezeu nu încalcă acest dar/responsabilitate (Rom. 2:4; 2 Cor. 7:10). El ne trage, ne îndeamnă, lucrează înăuntrul nostru și ne dă o cale de mântuire (Ioan 6:44, 65). Dar oamenii căzuți trebuie să răspundă constant în pocăință, credință, ascultare și perseverență.

Urmează un citat interesant din Frank Stagg, *Teologia Noului Testament*, p. 119:

„Oamenii nu pot primi pocăința; pot doar să o primească, dar trebuie să o primească. Prin credință omul Îl primește pe Cristos în adâncul ființei lui; iar Cristos, ca prezență care transformă, schimbă cursul acelei vieți de la încrederea în sine la încrederea în Dumnezeu, de la auto-afirmare la auto-negare. Această schimbare este reversul căderii, în care omul a vrut să găsească înăuntrul lui sensul deplin al existenței sale.”

5:32 Petru afirmă de câteva ori în Fapte că apostolii și ucenicii sunt martorii vieții, ai morții și ai învierii lui Cristos. În acest context îl adaugă pe Duhul Sfânt ca martor. Probabil aceasta era o cale de a găsi cei doi martori necesari în VT pentru a confirma un lucru (Num. 35:30; Deut. 17:6).

• **„celor ce ascultă de El”** – ascultarea este o alegere care ține de stilul de viață! Trebuie să ascultăm crezând Evanghelia. Trebuie să stăruim în ascultare pentru a ne bucura de roadele ei (Luca 6:46). Termenul rar „a asculta” (*peithomai* plus *archē*, 27:21; Tit 3:1), folosit în v. 29 și 32, era compus din termenii „conducător” (*archē*) și „a asculta.”

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:33-39

33 Când au auzit ei aceste vorbe, îi tăia la inimă, și s-au sfătuit să-i omoare. **34** Dar un fariseu, numit Gamaliel, un învățător al Legii prețuit de tot norodul, s-a sculat în picioare în sobor și a poruncit să scoată puțin afară pe apostoli. **35** Apoi le-a zis: „Bărbați israeliți, luați seama bine ce aveți de gând să faceți oamenilor acestora. **36** Căci nu demult s-a ivit Teuda, care zicea că el este ceva, și la care s-au alipit aproape patru sute de bărbați. El a fost omorât, și toți cei ce îl urmaseră au fost risipiți și nimicți. **37** După el s-a ivit Iuda galileeanul, pe vremea înscrierii, și a tras mult norod de partea lui: a pierit și el, și toți cei ce-l urmaseră au fost risipiți. **38** Și acum eu vă spun: „Nu mai necăjiți pe oamenii aceștia, și lăsați-i în pace! Dacă încercarea sau lucrarea aceasta este de la oameni, se va nimici; **39** dar dacă este de la Dumnezeu, n-o veți putea nimici. Să nu vă pomeniți că luptați împotriva lui Dumnezeu.”

5:33

NASB	„îi tăia la inimă”
NKJV	„erau furioși”
NRSV	„erau mânioși”
TEV	„erau foarte furioși”
NJB	„i-a infuriat atât de tare”

Termenul înseamnă „a tăia cu un ferăstrău” sau „a scrâșni din dinți.” Exact aceeași formă a aceluiași termen este folosit în 7:54, unde sintagma adăugată „îi tăia la inimă” arată sensul metaforic (vezi și Luca 2:35). Acest termen puternic (*diapriō*) are înțeles similar cu 2:37a.

• **„s-au sfătuit să-i omoare”** – acesta este în INDICATIV IMPERFECT MEDIAN (deponent), care implică faptul că (1) acum au început să încerce să-i omoare sau (2) era un plan sau o dorință recurentă. Din câte știm despre creșterea Bisericii primare din Fapte, primul sens este mai potrivit. Observă că saducheii sunt cei care și-au exprimat furia și intenția criminală. Este posibil ca fariseii (Gamaliel) să fi văzut Biserica primară ca pe un spin folositor pentru a înțepa respingerea saducheilor la modul general față de înviere. Fariseii nu voiau să afirme învierea lui Isus, dar susțineau conceptul unei învieri urmate de o viață viitoare cu Dumnezeu.

Pentru cititorii moderni ai Bibliei este surprinzător că liderii religioși puteau plănui crime. Nu uita că aceștia erau saducheii dedicați scrierilor lui Moise, care porunceau ca blasfematorii să fie omorâți cu pietre. Acești lideri credeau că acționează după placul lui Dumnezeu și în conformitate cu cuvântul Său (Lev. 24:10-16).

5:34 „Fariseii” – vezi subiectul special care urmează.

SUBIECT SPECIAL: FARISEII

Termenul avea una dintre următoarele origini posibile:

1. „a fi separat” – acest grup s-a format în timpul perioadei macabeene. (Acesta este punctul de vedere cu cea mai largă acceptare).

2. „a împărți” – acesta este un alt sens al aceleiași rădăcini ebraice. Unii cred că însemna „exeget” (2 Tim. 2:15).
3. „Persan” - acesta este un alt sens al aceleiași rădăcini aramaice. Unele dintre doctrinele fariseilor au multe în comun cu dualismul zoroastrian persan.

Ei s-au dezvoltat în timpul perioadei macabeene din „*Hasidim*” (cei evlavioși). Câteva grupuri diferite, precum eseenii, s-au format din reacția anti-elenistă împotriva lui Antioh Epifaneu al-IV-lea. Fariseii sunt primii menționați în Josephus, *Antichitățile Evreilor* 8:5:1-3.

Doctrinile lor importante:

1. Credința într-un Mesia care urma să vină, influențată de literatura ebraică apocaliptică interbiblică precum 1 Enoh.
2. Dumnezeu este activ în viața de zi cu zi. Asta era exact opusă saducheilor. O mare parte din doctrina fariseilor este opusă din punct de vedere teologic doctrinelor saducheilor.
3. O viață de apoi fizică, bazată pe viața pământească, care implica răsplată și pedeapsă. Este posibil ca ea să vină din Da. 12:2.
4. Autoritatea VT și a tradiției orale (Talmud). Ei erau conștienți de ascultarea poruncilor lui Dumnezeu din VT interpretate și aplicate de înțelepții rabini (Shammai, conservativii și Hillel, liberalii). Interpretarea rabinilor era bazată pe un dialog între rabini de două filosofii diferite, conservativi și liberali. Aceste discuții orale despre înțelesul Scripturilor erau scrise în final sub două forme: Talmudul babilonian și Talmudul palestinian incomplet. Ei credeau că Moise a primit aceste interpretări orale pe muntele Sinai. Aceste discuții au început cu Ezra și cu bărbații din „Marea Sinagogă” (numită mai târziu „Sanhedrin”).
5. O angeologie foarte dezvoltată. Asta implica ființe spirituale bune și rele. Ea s-a format din dualismul persan și din literatura ebraică interbiblică.

SUBIECT SPECIAL: GAMALIEL

I. Numele:

- A. Numele înseamnă „Dumnezeu este răsplătitorul meu.”
- B. El e cunoscut ca „bătrânul” sau Gamaliel I pentru a-l deosebi de o rudă ulterioară activă și ea în conducerea ebraică

II. Omul:

- A. Tradiția spune că era nepotul lui Hillel.
- B. Alte tradiții spun că are legături cu familia regală a lui Irod (Agripa I).
- C. Tradiția spune că era conducătorul Sanhedrinului, dar probabil se referă la Gamaliel al-II-lea.
- D. Era unul dintre cei șapte rabini foarte respectați cărora li s-a dat titlul de „Rabin”
- E. A murit înainte de anul 70 D. Cr.

III. Teologia lui:

- A. Era un rabin foarte respectat.
- B. Era cunoscut pentru grija și controlul evreilor împrăștiați în Diaspora.
- C. Era cunoscut și pentru grija față de cei privați de drepturi sociale (Takonot-ul lui începea adesea cu „pentru binele omenirii”).
 1. orfani
 2. văduve
 3. femei
- D. A fost rabinul mentor al lui Pavel în Ierusalim (Fapte 22:3).
- E. În Fapte 5:33-39 el dă înțelepciune în privința gestionării Bisericii primare din Palestina.
- F. Acest rabin era atât de respectat încât la moartea lui s-a spus că „La moartea bătrânului rabban Gamaliel a încetat gloria Torei și puritatea iar sfințenia (literar „separarea”) a pierit” (Sot. 9:15, luat din *Enciclopedia Iudaică*, vol. 7, p. 296).
- G. Trebuie spus că motivația lui Gamaliel în acest caz este nesigură. E posibil ca el să fi afirmat înțelepciunea fariseilor împotriva impulsivității saducheilor. Aceste două secte ebraice puternice se exploatau reciproc cu fiecare ocazie!

5:36-37 „Teuda...Iuda Galileanul” – Josephus menționează aceleași două nume (*Antichități*, 20.5.1). Dar el le-a enumerat în ordinea inversă. Informațiile istorice ulterioare demonstrează că erau două persoane cu acest nume care erau evrei zeloși împotriva Romei. Așadar, și NT, și Josephus ar putea avea dreptate. Cel menționat de Gamaliel s-a răzvrătit în anul 6 D. Cr., iar cel menționat de Josephus s-a răzvrătit în anul 44 D. Cr.

5:37 „pe vremea înscrierii” – Josephus (*Antichitățile* 18:1:1; *Războaiele* 2:8:1) ne spune că Augustus a poruncit să le fie impusă o taxă evreilor, curând după detronarea lui Archelaus și numirea lui Quirinius guvernator al Siriei (aproximativ 6-7 D. Cr.). Înscrierea cu scopul taxei avea loc la fiecare 40 de ani, dar dura ani până la finalizare.

- **„Juda Galileanul”** – el e menționat de câteva ori de Josephus (*Antichitățile* 18:1:1-6; 20.5.2; *Războaiele* 2:8:1; 2.17.8-9). Revolta lui a avut loc aproximativ în anul 6 sau 7 D. Cr. El a fost fondatorul mișcării zelote. Zeloții (Josephus îi numește „a patra filosofie”) și sicarii (criminalii) erau probabil aceeași mișcare politică.

5:38 „nu mai necăjiți pe oamenii aceștia și lăsați-i în pace” – ce sfat surprinzător! Această frază conține două IMPERATIVE AORISTE ACTIVE:

1. *aphistēmi*, a separa, a pune deoparte
2. *aphiēmi*, a trimite, a elibera

- **„dacă”** – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III, care presupune o acțiune potențială.

5:39 „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, care denotă de obicei o afirmație adevărată, dar aici nu poate fi adevărată. Asta arată folosirea literară a acestei forme gramaticale.

- **„să nu vă pomeniți că luptați împotriva lui Dumnezeu”** – nu trebuie să uităm că acești lideri religioși cred că acționează pe placul lui Dumnezeu. Însăși afirmația lui Gamaliel că s-ar putea să se înșele sincer este o afirmație șocantă (11:17).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 5:40-42

40 Ei au ascultat de el. Și, după ce au chemat pe apostoli, au pus să-i bată cu nuiiele, i-au oprit să vorbească în Numele lui Isus și le-au dat drumul. 41 Ei au plecat dinaintea soborului și s-au bucurat că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru Numele Lui. 42 Și, în fiecare zi, în Templu și acasă, nu încetau să învețe pe oameni și să vestească Evanghelia lui Isus Hristos.

5:40 „ei au ascultat de el” – în unele traduceri, această propoziție este inclusă în v. 39 (NRSV), iar în altele în v. 40 (NASB, NKJV). TEV și NJB o păstrează în v. 39, dar încep un paragraf nou.

- **„să-i bată cu nuiiele”** – nu era același lucru cu bătaia romanilor (*mastix*, Fapte 22:24-25), pe care a îndurat-o Isus. Asta se referea la bătaia evreilor cu nuiiele (Deut. 25:3; *derō*, Luca 12:47-48; 20:10-11; 22:63). Era foarte dureroasă, dar nu amenința viața.

Problema exegetică este că acești doi termeni grecești sunt folosiți adesea unul în locul celuilalt. LXX are *mastix* în Deut. 25:3, dar se referă la o pedeapsă ebraică. Luca folosește de obicei *derō* pentru această bătaie a evreilor în sinagogă (literal înseamnă „a jumuli un animal”).

- **„i-au oprit să vorbească în numele lui Isus”** – același Sinod făcuseră asta mai devreme (4:17, 21). De data aceasta i-au bătut și au repetat avertismentul.

5:41 Isus prezisese această tratare (Matei 10:16-23; Marcu 13:9-13; Luca 12:1-12; 21:10-19; Ioan 15:18-27; 16:2-4).

- **„s-au bucurat că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru Numele Lui”** – acest lucru pare surprinzător pentru noi astăzi, deoarece noi trăim într-o societate în care persecuția fizică este foarte rară, dar nu așa au stat lucrurile și pentru marea majoritate a creștinilor de-a lungul secolelor.

Isus a spus clar că adepții Lui vor suferi. Citește Matei 5:10-12; Ioan 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Fapte 14:22; Rom. 5:3-4;; 8:17; 2 Cor. 4:16-18; Fil. 1:29; 1 Tes. 3:3; 2 Tim. 3:12; Iacov 1:2-4. Observă și în 1 Petru cum suferința lui Isus (1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1) va fi experimentată și de adepții Săi (1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10).

5:42 „în fiecare zi, în Templu” – acești primi martori ai lui Isus au refuzat să tacă, chiar în inima iudaismului, în templul din Ierusalim.

- **„și acasă”** – Biserica primară se întâlnea în case private din cetate (2:46). Nu au existat biserici propriu-zise până cu câteva secole mai târziu.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII PENTRU FAPTELE APOSTOLILOR 3-5

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce au stat apostolii atât de mult timp în iudaism?
2. Enumeră numele folosite pentru Isus și înțelesurile lor din capitolul 3.
3. Care sunt cele două condiții minime pentru mântuire?
4. De ce este citat Moise atât de des în NT?
5. Care este semnificația legământului avraamic pentru Biserica din NT?
6. De ce au fost arestați Petru și Ioan?
7. Subliniază a treia predică a lui Petru.
8. Ce este semnificativ în rugăciunea din v. 24-31?
9. Trebuie să fim comuniști pentru a fi cu adevărat nou-testamentali? (4:32)
10. Enumeră motivele pentru care Luca a inclus întâmplarea cu Anania și Safira.
11. Și-a dat seama Anania că a fost umplut de Satan? Și-a dat seama că L-a mințit pe Dumnezeu?
12. De ce pare Dumnezeu atât de dur?
13. Dar minunile (în special vindecările) din zilele noastre?
14. De ce erau saducheii atât de furioși?
15. De ce i-a eliberat îngerul pe apostoli din închisoare?
16. Subliniază cea de-a patra predică a lui Petru. Enumeră elementele comune cu celelalte predici ale lui din Fapte.
17. Cine era Gamaliel?
18. De ce ar trebuie să se bucure creștinii în suferință?

FAPTELE APOSTOLILOR 6

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Numirea celor șapte 6:1-6	Șapte aleși să slujească 6:1-7	Alegerea celor șapte 6:1-7	Cele șapte ajutoare 6:1-4 6:5-6 6:7	Numirea celor șapte 6:1-6
Arestarea lui Ștefan 6:8-15	Ștefan acuzat de hulă 6:8-15	Predicarea și martiriul lui Ștefan (6:8-7:2a) 6:8-7:2a	Arestarea lui Ștefan 6:8-15	Arestarea lui Ștefan 6:8-15

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitoul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

- A. Capitolele 6 și 7 sunt stilul literar/istoric al lui Luca de a începe discuția despre lucrarea neamurilor.
- B. Biserica din Ierusalim a crescut rapid până în acest moment (6:1).
- C. Biserica era formată din evrei din Palestina care vorbeau aramaica și din evrei din Diaspora care vorbeau greaca

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 6:1-6

1 În zilele acelea, când s-a înmulțit numărul ucenicilor, evreii care vorbeau grecește cârteau împotriva evreilor, pentru că văduvele lor erau trecute cu vederea la împărțirea ajutoarelor de toate zilele. **2** Cei doisprezece au adunat mulțimea ucenicilor și au zis: „Nu este potrivit pentru noi să lăsăm Cuvântul lui Dumnezeu ca să slujim la mese. **3** De aceea, fraților, alegeți dintre voi șapte bărbați, vorbiți de bine, plini de Duhul Sfânt și înțelepciune, pe care îi vom pune la slujba aceasta. **4** Iar noi vom stărui necurmat în rugăciune și în propovăduirea Cuvântului.” **5** Vorbirea aceasta a plăcut întregii adunări. Au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duhul Sfânt, pe Filip, pe Prohor, pe Nicanor, pe Timon, pe Parmena și pe Nicolae, un prozelit din Antiohia. **6** I-au adus înaintea apostolilor, care, după ce s-au rugat, și-au pus mâinile peste ei.

6:1 „ucenicilor” – cuvântul înseamnă literal „cei care învață de la cineva” și vine de la *manthanō*. Este important să ne dăm seama că NT accentuează „a deveni ucenici” (Matei 28:19), nu doar a lua o decizie. Această etichetare a creștinilor este unică în Evangheliile și în Fapte. În Epistole, sunt folosiți termenii „frați” și „sfinți” pentru a-i desemna pe adepții lui Isus.

- „s-a înmulțit numărul” – acesta este un PARTICIPUI PREZENT ACTIV. Creșterea provoacă tensiune de fiecare dată.

• **„cârteau”** – acest termen înseamnă „a vorbi în particular în șoaptă” (Moulton, *Dicționarul analitic*, p. 81). Apare de câteva ori în Exod descriind perioada de rătăcire prin pustie (Exod 16:7,8; 17:3; Num. 11:1; 14:27). Era un curent adânc de nemulțumire. Același cuvânt se găsește în Luca 5:30 și de câteva ori în Ioan (6:41,43,61; 7:12,32).

• **„Evreii care vorbeau grecește cârteau împotriva Evreilor”** – se referă la evreii credincioși care erau din Palestina iar limba lor maternă era aramaica și despre cei care au crescut în Diaspora, a căror limbă maternă era greaca coine. În această situație erau cu siguranță implicații culturale și rasiale.

• **„împărțirea ajutoarelor de toate zilele”** – Biserica primară urma modelele sinagogii. În fiecare săptămână era strânse fonduri (milostenii) pentru a da hrană săracilor. Acești bani erau folosiți pentru cumpărarea mâncării care era împărțită săptămânal de sinagogă și zilnic de Biserica primară. Vezi subiectul special: milostenia de la 3:2.

Istoria pare să spună că multe familii de evrei care trăiau și munceau în alte țări se întorceau în Palestina în ultimii ani din viață ai tatălui pentru a-l putea îngropa în Țara Făgăduinței. Așadar, în Palestina erau multe văduve, în special în zona Ierusalimului.

Iudaismul avea o grijă instituită (Legământul mozaic) pentru săraci, străini și pentru văduve (Exod 22:21-24; Deut. 10:18; 24:17). Scrierile lui Luca arată că și lui Isus Îi păsa de văduve (Luca 7:11-15; 18:7-8; 21:1-4). Așadar, este normal ca Biserica primară, urmând modelul serviciilor sociale ale sinagogii și învățăturile lui Isus, să poarte o grijă fățișă văduvelor ei.

6:2 „cei doisprezece” – acesta era numele colectiv al apostolilor în Fapte. Ei erau primii însoțitori ai lui Isus, special aleși în timpul lucrării lui pe pământ, care a început în Galileea.

• **„au adunat mulțimea ucenicilor”** – nu se știe sigur ce se vrea a se spune aici, Biserica având acum câteva mii de oameni, nicio casă sau afacere nefiind destul de mare pentru a găzdui această adunare. Probabil asta s-a întâmplat chiar în Templu, posibil în pridvorul lui Solomon (3:11; 5:12).

Acesta este primul exemplu a ceea ce a ajuns să se numească politică congregațională (v. 3,5; 15:22). Acesta este unul dintre cele trei moduri de organizare a Bisericii moderne: (1) episcopală (cu un singur conducător în frunte); (2) prezbiteriană (cu un grup de conducători) și (3) congregațională (întregul trup al credincioșilor). Toate apar în Fapte 15.

• **„Nu este potrivit pentru noi să lăsăm Cuvântul lui Dumnezeu ca să slujim la mese”** – acesta nu este un cuvânt nepotrivit despre slujire, ci începutul unei nevoi simțite de împărțire a responsabilităților între oamenii lui Dumnezeu. Acestea nu erau birouri, ci funcții delegate. Proclamarea Evangheliei trebuie să fie prioritară altor slujiri necesare. Doar apostolii erau chemați și instruiți pentru sarcina lor. Nimic nu ar trebui să-i îndepărteze de acea sarcină. Nu era o opțiune, ci o necesitate.

Cuvântul „a sluji” este termenul grecesc obișnuit pentru slujire, *diakonia*. Din păcate, mulți exegeți moderni, căutând principii pentru slujba de mai târziu de diacon (Fil. 1:1; 1 Tim. 3:8-10,12-13) au folosit acest text pentru a ajuta la definirea acelei funcții de slujire. Dar aceștia nu sunt „diaconi,” ci slujitori/predicatori laici. Exegeții pot găsi diaconi doar în Fapte 6.

Pentru mine este interesant felul în care această Biserică primară își conducea slujirea fără clădiri.

1. când se întâlneau toți, trebuie să se fi întâlnit în Templu
2. în zilele de Sabat se adunau cu siguranță în sinagogile locale, iar duminica probabil în bisericile din case
3. în timpul săptămânii (zilnic) în casele diferiților credincioși (2:46)

6:3

NASB, NRSV	„selectați”
NKJV	„luați”
TEV	„alegeți”
NJB	„trebuie să selectați”

Acesta este un IMPERATIV AORIST MEDIAN (deponent). Trebuia să se facă ceva pentru a reinstala unitatea și un singur duh. Această problemă minoră avea potențialul de a afecta promovarea Evangheliei. Oamenii moderni ar spune: „Rupe-l în fașă!”

• **„șapte bărbați”** – nu există un motiv anume pentru acest număr, în afară de faptul că era adesea numărul din VT care simboliza perfecțiunea, datorită legăturii lui cu cele șapte zile ale creației (Gen. 1; Ps. 104). În VT, numărul trei este un precedent al aceluiași proces de dezvoltare a unei conduceri pe două niveluri (Num. 18).

NASB, NJB	„reputație bună”
NKJV	„reputație bună”
NRSV	„atitudine bună”
TEV	„cunoscuți ca fiind”

Diferențele din aceste traduceri în limba engleză reflectă două accepțiuni diferite ale acestui termen:

1. „a fi martor la” sau a da informații despre (TEV, NIV)
2. „a vorbi de bine pe cineva”

6:3 „plini de Duhul Sfânt” – umplerea cu Duhul Sfânt este menționată de câteva ori în Fapte, de obicei în legătură cu cei doisprezece și cu lucrările lor de predicare/învățare/atingere. Denotă puterea pentru lucrare. Prezența Duhului Sfânt în viața cuiva este vizibilă. Este demonstrată prin atitudine, acțiuni și prin eficiență. Acești bărbați pe care biserica îi alege pentru a ajuta în această problemă nu sunt prezentați lucrând în acest domeniu, ci predicând Evanghelia. Văduvele sunt importante, dar prioritatea este proclamarea Evangheliei (v. 4). Vezi observația mai completă despre „umplere” de la 2:4 și de la 3:10.

• **„și înțelepciune”** – există două feluri de înțelepciune:

1. înțelegerea informațiilor
2. viața înțeleaptă

Acești bărbați le aveau pe amândouă!

• **„pe care îi vom pune la slujba aceasta”** – ei aveau o funcție orientată spre slujire. Acest pasaj nu poate fi folosit pentru a se afirma că diaconii se ocupă de afacerile bisericii (KJV – „aceste afaceri”)! Cuvântul „slujbă” (*chraomai*) înseamnă „nevoie,” nu „birou” (Alfred Marshall, *RSV Printre rânduri*, p. 468).

6:4 „vom stăruii” – acest termen grec este folosit cu câteva sensuri:

1. a nu se mai despărți de cineva, Fapte 8:13
2. a sluji personal pe cineva, Fapte 10:7
3. a fi dedicat cu statornicie pentru ceva sau cuiva:
 - a. primii apostoli unul altuia și rugăciunii, Fapte 1:14
 - b. primii apostoli învățaturii apostolice, Fapte 2:42
 - c. primii apostoli unul altuia, Fapte 2:46
 - d. apostolii lucrării de rugăciune și Cuvântului, Fapte 6:4 (Pavel folosește același cuvânt pentru a-i chema pe creștini la stăruință în rugăciune, Rom. 12:12; Col. 4:2)

• **„rugăciune și propovăduirea Cuvântului”** – această sintagmă este pusă la început în varianta grecească pentru accentuare. Nu e paradoxal că acești „șapte” au fost primii care au prins viziunea lucrării mondiale a Evangheliei, și nu apostolii? Predicarea „celor șapte” a fost cea care a forțat ruptura de iudaism, nu cea a apostolilor.

6:5 „Ștefan” – numele lui înseamnă „cununa victoriei.” Toți cei „șapte” aveau nume grecești, dar cei mai mulți evrei din Diaspora aveau un nume ebraic și unul grec. Dar numele în sine nu înseamnă că erau toți evrei care vorbeau greaca. Logica spune că ambele grupuri trebuie să fi fost prezente.

• **„plin de credință”** – termenul „credință” vine de la un cuvânt din VT (*emeth*) care la început însemna o persoană cu picioarele într-o poziție stabilă. A ajuns să fie folosit metaforic pentru o persoană de încredere, credincioasă, de cuvânt și loială. În NT, termenul este folosit pentru răspunsul credinciosului la promisiunea lui Dumnezeu în Cristos. Avem încredere în loialitatea Lui! Ne încredem în credințioșii Lui. Ștefan s-a încrezut în loialitatea lui Dumnezeu și a fost caracterizat după caracterul lui Dumnezeu (plin de credință și credințioșie).

• **„plin de...Duhul Sfânt”** – există multe sintagme diferite care descriu lucrarea Duhului Sfânt:

1. atragerea Duhului Sfânt, (Ioan 6:44,65)
2. botezul cu Duhul Sfânt, (1 Cor. 12:13)
3. roadele Duhului Sfânt, (Gal. 5:22-23)
4. darurile Duhului Sfânt, (1 Cor. 12)
5. umplerea cu Duhul Sfânt, (Efes. 5:18)

A fi plin de Duhul Sfânt implică două lucruri: (1) ca persoana să fie mântuită (Rom. 8:9) și (2) ca persoana să fie călăuzită de Duhul Sfânt (Rom. 8:14). Se pare că „plinătatea” unei persoane are legătură cu umplerea continuă (IMPERATIV PREZENT PASIV din Efes. 5:18).

• **„Filip”** – în NT există câteva persoane cu numele „Filip.” Acesta era unul dintre cei șapte. Numele lui înseamnă „iubit de căi.” Lucrarea lui este prezentată în Fapte 8. El era indispensabil trezirii din Samaria și martor personal al oficialului guvernamental din Etiopia. În Fapte 21:8 este numit „evangelistul,” iar fiicele lui sunt active în lucrare (prorocițe, Fapte 21:9).

• **„Pohor”** – se știe puține despre această persoană. În *Enciclopedia biblică internațională standard*, vol. 4, James Orr (editorul) spune că a devenit episcopul Nicomediei și a fost martirizat în Antiohia (p. 2457).

• **„Nicanor”** – în istoria bisericii nu se știe nimic despre această persoană. Numele lui este grecesc și înseamnă „cuceritor.”

• **„Timon”** – în istoria bisericii nu se știe nimic despre această persoană. Numele lui este grecesc și înseamnă „onorabil.”

• **„Parmena”** – o prescurtare de la *Parmenides*. Tradiția Bisericii spune că a fost martirizat la Filipi în timpul domniei lui Traian (*Enciclopedia biblică internațională standard*, vol. 4, p. 2248).

• **„Nicolae, un prozelit din Antiohia”** – probabil despre această persoană au fost date mai multe informații deoarece este posibil ca Luca să fi locuit în orașul lui. Calitatea de prozelit evreu implica trei lucruri: (1) ca persoana să se boteze în prezența martorilor; (2) ca persoana, dacă era bărbat, să fie circumcisă și (3) dacă putea, să aducă o jertfă la Templu.

În istoria Bisericii s-au făcut câteva confuzii în privința acestui om, deoarece un grup cu un nume similar este menționat în Apoc. 2:14-15. Unii dintre primii patriarhi ai Bisericii (Ireneu și Hipolit) au crezut că el a fost întemeietorul acestui grup de eretici. Cei mai mulți dintre patriarhi care au menționat vreo legătură cred că grupul ar fi încercat să-i folosească numele pentru a afirma că fondatorul lor era lider în Biserica din Ierusalim.

6:6 „și-au pus mâinile peste ei” – gramatica implică faptul că întreaga biserică și-a pus mâinile peste ei (13:1-3), deși persoana la care se referă pronumele este ambiguă.

Biserica romano-catolică a folosit precum acesta pentru a afirma succesiunea apostolică. În viața de credință noi folosim texte precum acesta pentru a susține ordinarea (a binecuvânta o persoană pentru o anumită slujire). Dacă este adevărat că toți credincioșii sunt lucrători chemați și înzestrați (Efes. 4:11-12), atunci nu există nicio diferență între preoțimea și lumea laică din NT. Elitismul înființat și promovat de tradițiile bisericești fără bază biblică trebuie să fie reanalizat în lumina NT. Punerea mâinilor poate denota funcția, dar nu un statut special sau autoritatea. Multe dintre tradițiile noastre denominaționale sunt bazate pe istorie sau pe denotație, și nu pe o învățătură sau pe o bază biblică. Tradiția nu e o problemă dacă nu e ridicată la nivelul de autoritate scripturală.

SUBIECT SPECIAL: PUNEREA MÂINILOR ÎN BIBLIE

Acest gest de implicare personală este folosit în Biblie în câteva moduri diferite:

1. predarea conducerii familiei (Gen. 48:18)
2. identificarea cu moartea unui animal jertfit ca înlocuitor:
 - a. preoți (Exod 29:10,15,19; Lev. 16:21; Num. 8:12)
 - b. laici (Lev. 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; 2 Cron. 29:23)
3. punerea deoparte a unor persoane pentru a-I sluji lui Dumnezeu într-o slujire sau lucrare specială (Num. 8:10; 27:18,23; Deut. 34:9; Fapte 6:6; 13:3; 1 Tim. 4:14; 5:22; 2 Tim. 1:6)
4. participarea la omorârea cu pietre a unui păcătos (Lev. 24:14)
5. primirea unei binecuvântări pentru sănătate, fericire sau evlavie (Matei 19:13,15; Marcu 10:16)
6. în legătură cu vindecarea fizică (Matei 9:18; Marcu 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Luca 4:40; 13:13; Fapte 9:17; 28)
7. primirea Duhului Sfânt (Fapte 8:17-19; 9:17; 19:6)

Există o lipsă de uniformitate surprinzătoare în pasajele care au fost folosite de-a lungul timpului pentru a susține instalarea eclesiastică a liderilor (ordinarea).

1. În Fapte 6:6 apostolii sunt cei care pun mâinile peste cei șapte pentru slujirea locală
2. În Fapte 13:3 profeții și învățătorii sunt cei care pun mâinile peste Barnaba și peste Pavel pentru slujirea misionară
3. În 1 Tim. 4:14 bătrânii locali sunt implicați în chemarea inițială și în investirea lui Timotei
4. În 2 Tim. 1:6 Pavel este cel care își pune mâinile peste Timotei

Această diversitate și ambiguitate ilustrează lipsa de organizare în biserica din primul secol. Biserica primară a fost mult mai dinamică și a folosit cu regularitate darurile spirituale ale credincioșilor (1 Cor. 14). NT nu a fost scris pentru a susține sau a nega un model de guvernare sau o procedură de ordinare.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 6:7

7 Cuvântul lui Dumnezeu se răspândește tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim, și o mare mulțime de preoți veneau la credință.

6:7 „Cuvântul lui Dumnezeu” – vorbește despre Evanghelia lui Isus Cristos. Viața, moartea, învierea și învățăturile Lui despre Dumnezeu formează noul mod de a privi Vechiul Legământ (Matei 5:17-48). Isus este Cuvântul (Ioan 1:1; 14:6). Creștinismul este o persoană!

• **„se răspândește”** – toate cele trei VERBE din v.7 sunt la TIMPUL IMPERFECT. Este o temă centrală a Faptelor apostolilor. Cuvântul lui Dumnezeu se răspândește prin poporul noului legământ care se încred în Cristos și care devin parte a noului popor al lui Dumnezeu (6:7; 12:24; 19:20). Asta ar putea fi o aluzie la promisiunile lui Dumnezeu făcute lui Avraam de creștere numerică a familiei lui, care a devenit poporul vechiului legământ al lui Dumnezeu (7:17; Gen. 17:4-8; 18:18; 28:3; 35:11).

• **„o mare mulțime de preoți veneau la credință”** – aceasta a fost una dintre cauzele îngrijorării conducerii evreilor (saducheorilor) în legătură cu creștinismul. Cei care cunoșteau bine VT erau convinși că Isus din Nazaret era cu adevărat Mesia. Cercul interior al iudaismului se crăpa! Afirmările sumare ale creșterii ar putea fi cheia spre structura cărții (9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

• **„credință”** – acest termen ar putea avea câteva conotații diferite: (1) în VT înseamnă „credincioșie” sau „loialitate”; așadar, este folosit pentru încrederea noastră, pentru credincioșia lui Dumnezeu sau pentru încrederea noastră în credincioșia lui Dumnezeu; (2) acceptarea sau primirea de către noi a darului fără plată al lui Dumnezeu care constă în iertarea în Cristos; (3) o trăire neprihănită, evlavioasă ori (4) sensul colectiv al credinței creștine sau adevărul doctrinar despre Isus (Rom. 1:5; Gal. 1:23; și Iuda 3, 20). În câteva pasaje, precum 2 Tes. 3:2, e greu de spus la care înțeles se gândea Pavel.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 6:8-15

8 Ștefan era plin de har și de putere și făcea minuni și semne mari în norod. 9 Unii din sinagoga numită a izbăviților, a cirinenilor și a alexandrinilor, împreună cu niște iudei din Cilicia și din Asia, au început o ceartă de vorbe cu Ștefan; 10 dar nu puteau să stea împotriva înțelepciunii și Duhului cu care vorbea el. 11 Atunci au pus la cale pe niște oameni să zică: „Noi l-am auzit rostind cuvinte de hulă împotriva lui Moise și împotriva lui Dumnezeu.” 12 Au întărit norodul, pe bătrâni și pe cărturari, au năvălit asupra lui, au pus mâna pe el și l-au dus în sobor. 13 Au scos niște martori mincinoși care au zis: „Omul acesta nu încetează să spună cuvinte de hulă împotriva acestui Locaș Sfânt și împotriva Legii. 14 În adevăr, l-am auzit zicând că acest Isus din Nazaret va dărâma Locașul acesta și va schimba obiceiurile pe care ni le-a dat Moise.” 15 Toți cei ce ședeau în sobor s-au uitat țintă la Ștefan, și fața lui li s-a arătat ca o față de înger.

6:8 „plin de har și de putere” – „plin de har” se referă la binecuvântările lui Dumnezeu din viața și din slujirea lui. Termenul „putere” are legătură cu sintagma următoare, „făcea minuni și semne mari.”

• **„făcea minuni și semne mari”** – TIMPUL IMPERFECT (ca în v. 7). Probabil asta s-a întâmplat înainte de alegerea lui ca unul dintre cei șapte. Mesajul Evangheliei lui Ștefan a fost întărit mereu de persoana (plin de har) și de puterea lui (semne și minuni).

6:9 „unii din...împreună cu” – se pune întrebarea cum interpretăm câte grupuri s-au ridicat împotriva lui Ștefan.

1. o sinagogă (enumerați bărbați din toate țările)
2. două sinagogi
3. evreii din Cirenia și din Alexandria
4. evreii din Cilicia și din Asia (Pavel era din Cilicia)
5. o sinagogă, dar două grupuri
6. cinci sinagogi diferite

ARTICOLUL GENITIVAL pentru MASCULIN PLURAL grec (*tōn*) este repetat de două ori.

• **„din sinagoga numită”** – motivul utilizării acestei sintagme este acela că termenul „izbăviți” este unul latin; așadar, a trebuit să fie tradus pentru claritate. Se pare că aceștia erau evrei duși în țări străine ca sclavi (militari sau economici), dar acum s-au întors în Palestina ca oameni liberi, dar greaca coine era totuși limba lor maternă.

6:10 Mesajul Evangheliei lui Ștefan nu doar că era întărit de semne puternice, dar era și convingător din punctul de vedere al rațiunii. Capitoul 7 exemplifică predicarea lui.

• **„Duhului”** – în greacă nu se disting literele mari; așadar, acesta este interpretarea traducătorilor. Un „s” mare s-ar referi la Duhul Sfânt, iar un „s” mic la duhul omului (7:59; 17:16; 18:25; Rom. 1:9; 8:16; 1 Cor. 2:11; 5:4; 16:18; 2 Cor. 2:13; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23). Ar putea fi o aluzie la Prov. 20:27.

6:11 „au pus la cale niște oameni să zică” – sintagma „au pus la cale” poate însemna (1) a mitui (Louw și Nida, *Dicționar*, vol. 1, pp. 577-578) sau (2) a plănuși în secret (Bauer, Arndt, Gingrich, și Danker, *Dicționar Grec-Englez*, p. 843). Este aceeași tehnică folosită în cazul lui Isus (Matei 26:61) și a lui Pavel (Fapte 21:28). Acuzarea lor era o încălcare a Exodului 20:7, care cerea pedeapsa cu moartea.

• **„noi l-am auzit vorbind cuvinte de hulă împotriva lui Moise”** – predica lui Ștefan din Fapte 7 răspunde acestei acuzații. Nu se știe sigur dacă Fapte 7 era un model de predicare a Evangheliei de către Ștefan sau o predică specială menită să răspundă acestei acuzații, dar probabil Ștefan a folosit adesea VT pentru a afirma calitatea de Mesia a lui Isus.

• **„și împotriva lui Dumnezeu”** – acești evrei L-au pus pe Dumnezeu după Moise! Chiar structura afirmației lor descoperă problema de percepție. Legea lui Moise a devenit supremă.

6:12 „pe bătrâni și pe cărturari...Soborul” – sintagma „pe bătrâni și pe cărturari” este adesea o desemnare prescurtată a membrilor Sanhedrinului, care este numit „Sobor” în acest context. Era autoritatea religioasă a poporului evreu în perioada romană de dinainte de anul 70 D. Cr. Era format din (1) marele preot(i) și familia lui; (2) deținători locali de pământ bogați și conducători orașenești și (3) cărturari locali. Însuși 70 de conducători din zona Ierusalimului. Vezi subiectul special: Sanhedrinul de la 4:5.

6:13 „omul acesta” – modalitate semitică de a arăta disprețul. Sintagma este folosită adesea pentru Isus.

• **„nu încetează să spună cuvinte de hulă împotriva acestui Locaș Sfânt și împotriva Legii”** – această propoziție este o continuare a acuzației din v. 11. S-ar putea referi la afirmația de către Ștefan a cuvintelor lui Isus despre Templu din Luca 19:44-48, sau probabil din Matei 26:61; 27:40; Marcu 14:58; 15:29; Ioan 2:19 (v. 14). Isus Se considera „noul Templu,” noul centru de închinare, noul loc de întâlnire al lui Dumnezeu cu oamenii (Marcu 8:31; 9:31; 10:34).

Predica lui Ștefan despre o iertare deplină și fără plată în Isus a fost probabil sursa „vorbilor împotriva Legii.” Mesajul Evangheliei reduce „legământul mozaic” la o mărturie istorică în locul unei căi de mântuire.

Pentru evreii din primul secol, asta era o învățătură radicală, o blasfemie! Asta se distanțează într-adevăr de concepțiile tipice ale VT despre monoteism, mântuire și locul unic al Israelului.

6:14 Într-un fel, acuzațiile lor erau adevărate! Acești doi acuzatori trebuiau să-i agite pe saduchei („va dărâma Locașul acesta”) și pe farisei („va schimba obiceiurile pe care ni le-a dat Moise”).

• **„acest Isus din Nazaret”** – vezi subiectul special de la 2:22.

6:15 „s-au uitat țintă la Ștefan” – acesta este un procedeu literar folosit des de Luca. Denotă atenția lor neîntreruptă (Luca 4:20; 22:56; Fapte 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1).

• **„și fața lui s-a arătat ca o față de înger”** – acest lucru ar putea fi similar cu (1) fața lui Moise strălucind după întâlnirea cu YHWH (Exod 34:29-35, 2 Cor. 3:7); (2) trupul și fața lui Isus strălucind în timpul schimbării la față (Matei 17:2; Luca 9:29) sau (3) îngerul mesager din Dan. 10:5-6. Asta denota metaforic pe cineva care a fost în prezența lui Dumnezeu.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce i-a ales Biserica primară pe cei mai buni dintre bărbații ei spirituali să slujească la mese?
2. De ce există tensiune în creșterea rapidă?
3. Care este scopul punerii mâinilor?
4. De ce a fost atacat Ștefan?

FAPTELE APOSTOLILOR 7

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

USB4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Discursurile lui Ștefan	Discursul lui Ștefan: chemarea lui Avraam	Predicarea și martiriul lui Ștefan (6:8-8:1a)	Discursul lui Ștefan	Discursul lui Ștefan
7:1-8	7:1-8		7:1 7:2-8	7:1-8
	Patriarhii din Egipt	7:2b-8		
7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16
7:17-22	7:17-36	7:17-22	7:17-22	7:17-22
7:23-29		7:23-29	7:23-29	7:23-29
7:30-43		7:30-34	7:30-34	7:30-34
	Israel se răzvrătește împotriva lui Dumnezeu 7:37-43	7:35-43	7:35-38	7:35-43
	Adevăratul cort al lui Dumnezeu		7:39-43	
7:44-50	7:44-50	7:44-50	7:44-47 7:48-50	7:44-50
	Israelul se împotrivește Duhului Sfânt			
7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53
Uciderea lui Ștefan cu pietre	Martirul Ștefan		Uciderea lui Ștefan cu pietre	Uciderea lui Ștefan cu pietre, Saul ca prigonitor
7:54-8:1a	7:54-60	7:54-8:1a	7:54-8:1a	7:54-8:1

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

- A. Discursul lui Ștefan din Fapte 7 este cel mai lung din Fapte. Sparge temelia teologică pentru înțelegerea de către Pavel a relațiilor Evangheliei cu VT. Răspunde la cele două acuzații care i-au fost aduse, demonstrând că:
 1. Dumnezeu a vorbit în afara Templului
 2. Evreii au respins mereu mesajul lui Dumnezeu, pe oamenii Lui, iar acum L-au respins pe Mesia!
- B. Apărarea lui Ștefan a tulburat inima lui Saul din Tars și teologia lui Pavel.
- C. Ștefan dezvăluie infidelitatea continuă a poporului evreu față de legământ, revelațiile lui Dumnezeu în afara Țării Făgăduinței și în afara Templului de la Ierusalim, care a devenit accentul închinării evreilor din primul secol.
- D. Poporul evreu l-a respins regulat pe purtătorul de cuvânt al lui Dumnezeu, iar acum au făcut asta din nou. Ei L-au respins cu agresivitate pe Isus din Nazaret și urmau să-l respingă cu agresivitate și pe Ștefan, martorul Lui.

- E. Ștefan este cauzat de același grup de aceleași hule ca Isus. În timp ce era omorât cu pietre, Ștefan a spus câteva lucruri care imită cuvintele și acțiunile lui Isus pe cruce. A fost acest lucru un dispozitiv literar folosit intenționat de Luca? Așa se pare!
- F. Perspectiva lui Ștefan asupra relației dintre Isus și creștini va fixa cadrul pentru persecuție (8:1-3) și diviziune finală a acestor două grupuri (blestemele din anul 70 D. Cr.).
- G. Discursul/apărarea/predica lui Ștefan conține câteva detalii care diferă de VT ebraic (el citează din LXX). Ar trebui cercetătorii să încerce să combată cuvintele lui Ștefan sau să le lase să fie tradiții ebraice sau chiar erori istorice? Această întrebare dezvăluie tendințele emoționale și intelectuale ale exegeților. Eu cred că Biblia este istorie adevărată, că creștinismul rămâne în picioare sau se prăbușește pe baza întâmplărilor din Biblie. Dar începutul (Gen. 1-11) și sfârșitul Bibliei (Apocalipsa) nu sunt „istorie tipică”! Despre întâmplările care intervin cred că sunt credibile și adevărate. Acest lucru ține cont de faptul că uneori există:
1. diferențe în ceea ce privește numerele
 2. diferențe în ceea ce privește genul
 3. diferențe în ceea ce privește detaliile
 4. tehnici rabinice de exegeză (combinarea a două sau mai multe texte)
- Acestea nu afectează afirmația mea în legătură cu acuratețea istorică sau veridicitatea povestirilor biblice. Este posibil ca Ștefan să-și fi amintit ce a învățat la școala sinagogii, să fi modificat textele pentru a se potrivi scopului său sau să se fi încurcat în detalii! Dacă ratăm mesajul lui concentrându-ne asupra unuia sau a două detalii demonstrează simțul nostru modern al istoriografiei, și nu simțul istoriei primului secol.
- H. Accentul de bază al viziunii istorice a lui Ștefan asupra relației dintre Dumnezeu și Israel în capitolul 7:
1. patriarhii, v. 2-16
 2. Exodul și rătăcirile prin pustie, v. 17-43
 3. cortul și Templul, v. 44-50
 4. aplicația lor prin rezumatul VT, v. 51-53

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:1-8

1 Marele preot a zis: „Așa stau lucrurile?” **2** Ștefan a răspuns: „Fraților și părinților, ascultați! Dumnezeuul slavei S-a arătat părintelui nostru Avraam, când era în Mesopotamia, înainte ca să se așeze în Haran. **3** Și i-a zis: „Ieși din țara ta și din familia ta și du-te în țara pe care ți-o voi arăta.” **4** El a ieșit atunci din țara haldeilor și s-a așezat în Haran. De acolo, după moartea tatălui său, Dumnezeu l-a strămutat în țara aceasta, în care locuiți voi acum. **5** Din țara aceea nu i-a dat nimic în stăpânire, nici măcar o palmă de loc, ci i-a făgăduit că i-o va da în stăpânire lui și seminței lui după el, măcar că n-avea niciun copil. **6** Dumnezeu i-a spus că sămânța lui va locui într-o țară străină, va fi robită și va fi chinată patru sute de ani. **7** „Dar neamul căruia îi vor fi robi, îl voi judeca Eu”, a zis Dumnezeu. „După aceea vor ieși și-Mi vor sluji în locul acesta.” **8** Apoi i-a dat legământul tăierii împrejur; și astfel Avraam, când a născut pe Isaac, l-a tăiat împrejur în ziua a opta; Isaac a născut și a tăiat împrejur pe Iacov, și Iacov pe cei doisprezece patriarhi.

7:1 „Marele preot” – acesta era Caiafa. Vezi observația de la 4:6.

7:2 „a răspuns” – apărarea lui Ștefan e foarte asemănătoare cârții Evrei. El a răspuns acuzațiilor în două moduri: (1) poporul evreu îl respinsese continuu pe Moise în trecut și (2) Templul era doar una dintre cele câteva modalități prin care Dumnezeu vorbea cu Israelul. Acesta este un răspuns direct la acuzațiile care i-au fost aduse în 6:13.

- „ascultați” – acesta este IMPERATIVUL AORIST ACTIV al grecescului *akouō*. Este folosit în LXX pentru a traduce celebra rugăciune a iudaismului, *Shema* (Deut. 6:4-5). Mai este folosită în profeți pentru a reflecta sensul de „a asculta și a lua aminte” (Mica 1:2; 6:1). Este greu să fii sigur că este folosită această conotație tehnică atunci când acești evrei își exprimă gândurile în greaca coine, dar în unele contexte precum acesta ar putea fi așa.

- „Dumnezeul slavei” – acest Dumnezeu al slavei i s-a arătat patriarhului Avraam (Gen. 12:1, 15:1,4; 17:1; 18:1, 22:1), luând ființă astfel poporul evreu. Vezi subiectul special de la 3:13.

- „Avraam” – el era considerat părintele poporului evreu. A fost primul patriarh. Chemarea și umblarea lui ulterioară cu Dumnezeu este prezentată în Gen. 12:1-25:11. În Rom. 4, Pavel îl folosește ca exemplu de justificare prin credință.

- „când era în Mesopotamia, înainte ca să se așeze în Haran” – Gen. 11:31 spune că Avraam era în Haran când i-a vorbit YHWH. Dar timpul contactului dintre Avraam și Dumnezeu nu este precizat exact. Avraam era din Ur (Gen. 11:28, 31), dar

s-a mutat mai târziu în Haran (Gen. 11:31,32; 29:4) la porunca lui Dumnezeu. Ideea e că Dumnezeu i-a vorbit lui Avraam în afara Canaanului. Avraam nu a avut nicio bucată din Țara Sfântă (v. 5) în timpul vieții lui (cu excepția unui mormânt pentru a-și îngropa familia).

Termenul „Mesopotamia” poate face referire la diferite grupuri etnice: (1) un grup din zona nordică a Tigrului și a Eufratului („Siria dintre râuri”) sau (2) un grup de lângă gura de vărsare a Tigrului și a Eufratului.

7:3 „IEȘI DIN ȚARA TA ȘI DIN FAMILIA TA ȘI DU-TE ÎN ȚARA PE CARE ȚI-O VOI ARĂTA” – citat din Gen. 12:1. Chestiunea teologică din acest verset este momentul în care îi spune Dumnezeu asta lui Avraam: (1) când era în Ur, înainte de a-l lua pe tatăl lui, Terah și pe nepotul lui, Lot, în Haran sau (2) în timp ce era în Haran și aștepta să moară tatăl lui pentru a-L urma pe Dumnezeu la sud, în Canaan?

7:4 „a ieșit din țara Haldeilor” – „Haldea” ar putea fi numele unui oraș aproape de gura de vărsare a râurilor Tigru și Eufrat (vezi observația de la 7:2). Mai târziu a ajuns să vorbească despre un popor care s-a format în această regiune, cunoscut și sub numele de „Babilon.” Acest popor a dat mulți înțelepți care au descoperit formule matematice legate de mișcarea luminilor nocturne (planete, stele, comete, etc.). Acest grup de înțelepți mai era cunoscut sub numele de haldei (Dan. 2:2; 4:7; 5:7-11).

- **„Haran”** – un oraș în care s-au mutat Terah, Avraam și Lot (Gen. 11:31-32). Alt frate al lui Avraam s-a stabilit acolo, iar locul este numit după numele lui (cetatea lui Nahor, Gen. 24:10; 27:43). Acest oraș, situat în partea de sus a râului Eufrat (cu afluentul Balikh) a fost întemeiat în mileniul al-III-lea î. Cr. și și-a păstrat numele până astăzi. Doar ca observație interesantă, numele fratelui lui Avraam, Haran, nu se rostește la fel la orașul în limba ebraică.

- **„după moartea tatălui său”** – se poate observa aici o contradicție între Gen. 11:26,32 și 12:4. Există cel puțin două soluții: (1) este posibil ca Avraam să nu fi fost cel mai mare fiu, ci cel mai cunoscut (enumerat primul) sau (2) Pentateuhul samaritean spune că Terah a murit la 145 de ani, nu la 205, ca textul ebraic. Vezi Gleason L. Archer, *Enciclopedia Dificultăților din Biblie*, p. 378.

7:5 „i-a făgăduit CĂ I-O VA DA ÎN STĂPÂNIRE LUI ȘI SEMINȚEI LUI DUPĂ EL” – aceasta este o aluzie la Gen. 12:7 sau 17:8. Soluția teologică nu este doar promisiunea lui Dumnezeu, ci și credința lui Avraam că Dumnezeu îi va da un urmaș și o țară. Această credință este subliniată în Gen. 15:6 (Rom. 4).

7:6 Această prorocie este afirmată în Gen. 15:13,14 și din nou în Exod 3:12. Dar Exod 12:40 spune „430 de ani” în loc de 400. LXX traduce Exod 12:40 „șederea copiilor lui Israel, în timpul călătoriei în țara Egiptului și în țara Canaanului a fost de 430 de ani.”

Rabinii au spus că cei 400 de ani au început cu jertfirea lui Isaac din Gen. 22. Jean Calvin a spus că cei 400 de ani sunt un număr rotund. Ar putea avea legătură cu cele patru generații de câte 100 de ani (Gen. 15:6).

7:7 „DAR NEAMUL” – citat din LXX din Gen. 15:14. Aceasta este o afirmație generală care nu se vrea a fi redusă. Evident, poporul era Egiptul. Dar alte popoare (Filistia, Siria, Asiria, Babilonul) urmau să asuprească Israelul, pe care, de asemenea, Dumnezeu le va judeca.

- **„DUPĂ ACEEA”** – toată această frază este un citat din Exod 3:12. Ștefan recită pe larg, succesiv, istoria Israelului. Textul afirmă că numai Canaanul și Ierusalimul vor deveni locul special al lui YHWH. Acest lucru se potrivește cu accentuarea Deuteronomului.

- **„ÎN LOCUL ACESTA”** – contextul citatului din Exod 3:12 vorbește despre muntele Sinai, care, de asemenea, este în afara Țării Făgăduinței și este locul unuia dintre cele mai importante evenimente din viața Israelului (oferirea Legii lui Moise).

7:8 „legământul” – vezi subiectul special de la 2:47.

- **„tăierii împrejur”** – era practică de toți vecinii Israelului, în afară de filistenii (poporul grec egeu). Pentru cele mai multe culturi era de obicei un ritual de trecere în bărbăție, dar nu și pentru Israel, pentru care era un ritual de inițiere în poporul legământului. Era semnul unei relații de credință speciale cu YHWH (Gen. 17:9-14). Fiecare patriarh își tăia împrejur fii (acționa ca preot pentru familia lui). Robert Girdlestone, *Sinonimele Vechiului Testament*, p. 214 spune că ritualul circumciziei avea legătură cu ritualul vărsării de sânge din cadrul circumciziei. Sângele avea legătură cu formarea legământului (Gen. 15:17), cu încălcarea (Gen. 2:17) și cu izbăvirea legământului (Isaia 53).

- **„în locul acesta”** – contextul citatului din Exod 3:12 vorbește despre muntele Sinai, care, de asemenea, este în afara Țării Făgăduinței și este locul unuia dintre cele mai importante evenimente din viața Israelului.

- **„cei doisprezece patriarhi”** – de obicei se referă la Avraam, Isaac și Iacov, dar aici se referă la cei doisprezece fii ai lui Iacov, care vor deveni triburile lui Israel.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:9-10

9 Iar patriarhii, care pizmuiau pe Iosif, l-au vândut, ca să fie dus în Egipt. Dar Dumnezeu a fost cu el 10 și l-a izbăvit din toate necazurile lui; i-a dat înțelepciune și trecere înaintea lui faraon, împăratul Egiptului, care l-a pus dregător peste Egipt și peste toată casa lui.

7:9 „Iosif” – această povestire se găsește în gen. 37:11,28; 45:4. Ștefan încearcă să demonstreze că poporul evreu și conducătorii lui l-au respins adesea pe liderul ales al lui Dumnezeu (Moise în v. 35).

7:10 Această povestire se găsește în Gen. 39:12; 41:40-46.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:11-16

11 A venit o foamete în tot Egiptul și Canaanul. Nevoia era mare, și părinții noștri nu găseau merinde. 12 Iacov a auzit că în Egipt era grâu și a trimis pe părinții noștri întâia dată acolo. 13 Și, când au venit a doua oară, Iosif a fost cunoscut de frații săi, și faraon a aflat din ce neam era Iosif. 14 Apoi Iosif a trimis să cheme pe tatăl său, Iacov, și pe toată familia lui, șaptezeci și cinci de suflete. 15 Iacov s-a coborât în Egipt, unde a murit el și părinții noștri. 16 Și au fost strămutați la Sihem și puși în mormântul pe care îl cumpărase Avraam cu o sumă de bani de la fiii lui Emor în Sihem.

7:11 Această povestire se găsește în Gen. 41:54-55; 42:5.

7:12 Această povestire se găsește în Gen. 42:4.

7:13 Această povestire se găsește în Gen. 45:1-4.

7:14 „șaptezeci și cinci” – această informație urmează LXX și manuscrisele de la Marea Moartă, în timp ce textul masoretic spune „șaptezeci” (Gen. 46:27; Exod 1:5). La început pare o problemă a manuscrisului între LXX citată de Ștefan și textul ebraic din Exod 1:5. La o meditare mai adâncă s-ar putea să fie două modalități de a număra toți urmașii lui Iacov. Problema apare între Gen. 46:26 și 27: textul masoretic are în v. 27 doi fii născuți lui Iosif în Egipt, în timp ce LXX are nouă, ceea ce înseamnă că fiii în plus ai lui Efraim și Manase, nu sunt numărați. În textul grec (LXX), Iacov și soția lui nu sunt numărați, dar copiii în plus ai lui Efraim și Manase sunt numărați. Ambele au acuratețe, dar adună urmașii în modalități diferite, în momente diferite din viața lui Iacov. Textul ebraic cunoscut ca manuscrisele de la Marea Moartă au „șaptezeci și cinci de persoane” în Gen. 46:27 și în Exod 1:5. Filo din Alexandria cunoștea ambele numere.

Cu toții suntem binefăcătorii erudiției moderne când vine vorba de dificultatea textelor sau de problemele numerice precum aceasta. Astăzi este disponibil un nou tip de resursă biblică țintește spre aceste texte dificile. Recomand:

1. *Cuvinte grele din Biblie*, IVP

2. *Mai multe cuvinte grele din Biblie*, IVP

3. *Enciclopedia dificultăților Bibliei*, de Gleason Archer

Pentru o discuție despre Fapte 7:14-15 vezi mai întâi pp. 521-522.

7:15 Această povestire se găsește în Gen. 46:5; 49:33; Exod. 1:6.

7:16 „la Sihem” – pe baza povestirilor din Geneza despre (1) îngroparea lui Iosif din Iosua 24:32 și despre (2) îngroparea lui Iacov din Gen. 50:13, pare să existe o discrepanță în predica lui Ștefan. Problema este (1) orașul; ar trebui să fie Hebron, nu Sihem, sau (2) patriarhul; ar trebui să fie Iacov, nu Avraam. Oricum, și Avraam, și Iacov au cumpărat pământ cu 400 de sicli (Gen. 23:16; 33:19). La Hebron au fost îngropați Sara și Avraam (Gen. 23:19; 24:9), la fel ca Isaac și Rebeca (Gen. 49:29-31) și Iacov (Gen. 50:13). Deși nu se știe nimic sigur în legătură cu un mormânt la Sihem, este posibil ca Avraam să fi cumpărat mai devreme un teren la oprirea aici din Gen. 12:6-7. Mai târziu Iacov a răscumpărat același teren (Gen. 33:19; Iosua 24:32). Evident, aceasta este o speculație, dar Ștefan pare să fie foarte informat în legătură cu istoria VT, iar aceasta ar fi singura cale de a împăca povestirile diferite.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:17-29

17 Se apropia vremea când trebuia să se împlinescă făgăduința pe care o făcuse Dumnezeu lui Avraam. Norodul a crescut și s-a înmulțit în Egipt, 18 până când s-a ridicat un alt împărat, care nu cunoștea pe Iosif. 19 Împăratul acesta a uneltit împotriva neamului nostru și a chinuit pe părinții noștri, până acolo ca să-și lepede pruncii, ca să nu trăiască. 20 Pe vremea aceasta s-a născut Moise, care era frumos înaintea lui Dumnezeu. El a fost hrănit trei luni în casa

tatălui său. 21 Și, când a fost lepădat, l-a luat fiica lui faraon și l-a crescut ca pe copilul ei. 22 Moise a învățat toată înțelepciunea egiptenilor și era puternic în cuvinte și în fapte. 23 El avea patruzeci de ani, când i-a venit în inimă dorința să cerceteze pe frații săi, pe fiii lui Israel. 24 A văzut pe unul din ei suferind nedreptate; i-a luat apărarea, a răzbunat pe cel asuprit și a omorât pe egiptean. 25 Credea că frații lui vor pricepe că Dumnezeu prin mâna lui le va da izbăvirea; dar n-au priceput. 26 A doua zi, când se băteau ei, Moise a venit în mijlocul lor și i-a îndemnat la pace. „Oamenilor”, a zis el, „voi sunteți frați; de ce vă nedreptățiți unul pe altul?” 27 Dar cel ce nedreptătea pe aproapele său, l-a îmbrâncit și i-a zis: „Cine te-a pus pe tine stăpânitor și judecător peste noi? 28 Vrei să mă omori și pe mine cum ai omorât ieri pe egiptean?” 29 La auzul acestor vorbe, Moise a fugit și s-a dus de a locuit ca străin în pământul Madian, unde a născut doi fii.

7:17 Vorbește despre Gen. 15:12-16 (promisiunea) și la Exod 1:7 (numărul lor mare).

7:18 „până când S-A RIDICAT UN NOU ÎMPĂRAT” – citat din Exod 1:8. Au fost și continuă să fie dezbateri între cercetători în legătură cu data Exodului. Există neînțelegeri în privința identității acestui împărat egiptean. Poate fi identificat ca un împărat egiptean din dinastia a-XVIII-a (1445 Î. Cr.) sau a-XIX-a (1290 Î. Cr.). O teorie constă în legarea acestui împărat egiptean de prima dinastie egipteană nativă care a detronat conducătorii Hyksos (Semiți) ai Egiptului. Asta ar explica folosirea lui *heteros* în v. 18. Un nativ egiptean nu i-ar accepta pe Semiți, precum evreii, în număr mare pe teritoriul său, temându-se de o nouă invazie precum cea a Hyksos-ilor.

SUBIECT SPECIAL: DEZBATEREA DESPRE DATA EXODULUI

Există două păreri ale cercetătorilor în legătură cu data Exodului.

- A. din 1 Regi 6:1, care spune „În al patru sute optzecișase an după ieșirea copiilor lui Israel din țara Egiptului, Solomon a zidit Casa Domnului”
1. Solomon și-a început domnia în 970 Î. Cr. Acest lucru este descoperit folosind lupta de la *Qarqar* (853 Î. Cr.) ca dată sigură de început.
 2. Templul a fost construit în cel de-al patruzecilea an al său (965 Î. Cr.), așa că Exodul a avut loc cu aproximație în 1445-1446 Î. Cr.
 3. Asta ar însemna că a avut loc în cea de-a XVIII-a dinastie egipteană.
 - a. faraonul asupririi ar fi *Tutmos III* (1490-1436 Î. Cr.)
 - b. faraonul exodului ar fi *Amenhotep II* (1436-1407 Î. Cr.)
 - (1) unii cred dovezile din Ierihon bazate pe faptul că nu a fost trimisă nici un fel de corespondență diplomatică între Ierihon și Egipt în timpul domniei lui *Amenhotep II* (1413-1377 Î. Cr.)
 - (2) textele din *Amarna* înregistrează corespondență diplomatică scrisă pe **cioburi** inscripționate în preajma ocupării de către *Habiru* a Canaanului în timpul domniei lui *Amenhotep III*. Așadar, Exodul a avut loc în timpul domniei lui *Amenhotep II*.
 - (3) Perioada Judecătorilor nu e destul de lungă dacă data Exodului este cea de-a XIII-a dinastie
 4. Problemele posibile cu aceste date:
 - a. LXX are 440 de ani, nu 480
 - b. Este posibil ca cei 48 de ani să reprezinte 12 generații de câte 40 de ani (aşadar, un număr simbolic)
 - c. De la Aaron la Solomon sunt 12 generații de preoți (1 Cron. 6), deci 12 de la Solomon la al doilea Templu. Evreii, ca și grecii, recunoșteau o generație ca având 40 de ani. Deci, este o perioadă de 480 de ani înainte și după (folosirea simbolică a numerelor, *Redatarea Exodului și cucerirea*, de Bimson).
 5. Mai există trei texte care menționează date:
 - a. Gen. 15:13,16 (Fapte 7:6), 400 de ani de sclavie
 - b. Exod 12:40-41 (Gal. 3:17)
 - (1) textele masoretice – 430 de ani de călătorie în Egipt
 - (2) LXX – 215 ani de călătorie în Egipt
 - c. Jud. 11:26 – 300 de ani între ziua lui Iepta și cucerire (susține anul 1445)
 - d. Fapte 13:9 – exodul, rătăcirile și cucerirea – 450 de ani
 6. Autorul Regilor a folosit referințe istorice specifice și nu a rotunjit numerele (Edwin Thiele, *O cronologie a regilor evrei*, pp. 83-85)
- B. Încercarea de demonstrare pe baza arheologiei pare să arate spre anul 1290 Î. Cr. sau spre a XIX dinastie.
1. Iosif și-a putut vizita tatăl și pe faraon în aceeași zi. Primul faraon nativ care a început să mute capitala Egiptului de la Teba în delta Nilului, într-un loc numit *Avaris/Toan/Tanis* unde era vechea capitală

hyksosă, a fost Seti I (1309-1290 î. Cr.). El era faraonul asupririi.

a. Lucru pare să îmbine două informații despre domnia hyksosă a Egiptului

- 1) s-a găsit o stelă din timpul lui Ramses al-II-lea care comemorează găsirea lui Avaris cu 400 de ani înainte (anul 1700 î. Cr. după Hyksos)
 - 2) prorocia din Gen. 15:13 vorbește despre o asuprire de 400 de ani
2. Asta implică faptul că ajungerea lui Iosif la putere a avut loc sub faraonul Hyksos (semit). Despre noua dinastie egipteană se vorbește în Exod 1:8.
 3. Hyksos, un cuvânt egiptean care înseamnă „conducătorii țărilor străine,” care era un grup de domnitori semiți ne-egipteni, a condus Egiptul în timpul dinastiilor a-XV-a și a-XVI-a (1720-1570 î. Cr.). unii vor să le lege de venirea la putere a lui Iosif. Dacă scădem 430 de ani care au trecut de la Exod 12:40 până în 1720 î. Cr., obținem cu aproximație anul 1290 î. Cr.
 4. Fiul lui Seti I a fost Ramses al-II-lea (1290-1224 î. Cr.) acest nume este menționat ca fiind una dintre pentru depozitare construite de sclavii evrei, Exod 1:11. același sector din Egipt de lângă Gosen e numit Ramses, Gen. 47:11. *Avaris/Toan/Tanis* era cunoscut sub numele de „casa lui Ramses” între anii 1300-1100 î. Cr.
 5. Tutmose al-III-lea a fost un mare constructor, la fel ca Ramses al-II-lea.
 6. Ramses al-II-lea a avut 47 de fiice care locuiau în palate diferite.
 7. Arheologia a demonstrat că cele mai multe dintre cetățile fortificate din Canaan (Hazor, Debir, Lachiș) au fost distruse și reconstruite rapid în jurul anului 1250 î. Cr. Ținând seama de cei 38 de ani de rătăcire prin pustie, asta se potrivește anului 1290 î. Cr.
 8. Arheologia a găsit o trimitere la faptul că israeliții au fost în sudul Canaanului pe o stelă memorială a urmașului Ramseșilor, *Mernepta* (1224-1214 î. Cr., Stela lui Mernepta, din anul 1220 î. Cr.).
 9. Edomul și Moabul par să fi avut o puternică identitate națională la sfârșitul secolului al XIII-lea î. Cr. Aceste țări nu erau organizate în secolul al-XV-lea (Glueck).
 10. Cartea *Redatarea Exodului și auceririi*, de John J. Bimson, publicată de Universitatea din Sheffield, 1978, este împotriva tuturor dovezilor arheologice care susțin o dată timpurie.

7:19 povestire se găsește în Exod 2:5-6, 10.

• „a fost lepădat” – acesta este termenul grecesc *ektithēmi*, care înseamnă „a expune” sau „a pune afară.” Egiptenii i-au obligat pe evrei să își abandoneze copiii băieți elementelor naturii și animalelor sălbatice pentru a ține sub control creșterea rapidă a populației.

•

NASB, NKJV „I-a luat fiica lui Faraon”
NRSV, NJB „I-a adoptat fiica lui Faraon”
TEV „I-a adoptat fiica regelui”

Termenul *anaireō* înseamnă la propriu „a ridica.” Moise a fost „ridicat” la propriu din râu și, astfel, a devenit fiul adoptat al fiicei lui Faraon.

7:22 Moise avea cea mai bună pregătire academică și militară disponibilă în zilele lui la curtea lui Faraon.

• „era puternic în cuvinte și în fapte” – acesta trebuie să fie un rezumat al vieții ulterioare a lui Moise, deoarece la întâlnirea lui cu YHWH de la rugul aprins, el a pretins că nu e un bun orator (Exod 4:10-17).

7:23-24 Aceste lucru se găsește în Exod 2:11-12.

7:23 „avea patruzeci de ani” – cred că D. L. Moody este cel care a zis că viața lui Moise poate fi împărțită în trei perioade a câte patruzeci de ani: (1) în primii patruzeci de ani credea că e cineva (educat la curtea lui Faraon); (2) în a doua perioadă de 40 de ani credea că ajunsese un nimeni (exilat în Madian, a învățat drumurile și terenul deșertului Sinai) și (3) în a treia perioadă de 40 de ani a aflat ce poate face Dumnezeu cu un nimeni (să conducă poporul lui Dumnezeu spre Țara Făgăduinței).

7:25 Acest verset este presupunerea lui Ștefan (posibil tradiția ebraică); nu este afirmat în Exod.

7:26-29 Această întâmplare se găsește în Exod 2:13-14.

7:29 „La auzul acestor vorbe Moise A FUGIT” – această întâmplare se găsește în Exod 2:15, 22. Frica lui Moise că a omorât un egiptean arată că lui Faraon nu îi plăcea că era un fiu adoptat al uneia dintre fiicele lui. Chiar și așa, Evrei 11:27 este clar!

- „A LOCUIT CA STRĂIN ÎN PĂMÂNTUL MADIAN” – Dumnezeu s-a întâlnit cu Moise la rugul aprins în Madian (Exod 3-4) și i-adat Legea Sa pe Sinai, în Madian (Exod 19-20), ceea ce demonstrează că Dumnezeu nu a fost limitat în privința locurilor în care S-a descoperit. Același accent pe Dumnezeu care Se descoperă în afara Templului din Ierusalim se observă în Fapte 7:36, 44, 48 și 53.

- „a născut doi fii” – această întâmplare se găsește în Exod 18:3-4.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:30-34

30 Peste patruzeci de ani, i s-a arătat un înger în pustiul muntelui Sinai, în para focului unui rug. 31 Moise, când l-a văzut, s-a mirat de arătarea aceasta; și, pe când se apropia să vadă ce este, a auzit glasul Domnului, 32 care i-a zis: „Eu sunt Dumnezeul părinților tăi, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov.” Și Moise, tremurând, n-a îndrăznit să se uite. 33 Domnul i-a zis: „Scoate-ți încălțăminte din picioare, căci locul pe care stai este un pământ sfânt. 34 Am văzut suferința poporului Meu care este în Egipt, le-am auzit gemetele și M-am coborât să-i izbăvesc. Acum, du-te, te voi trimite în Egipt.”

7:30 Această întâmplare se găsește în Exod 3-4.

- „un înger” – în textele din VT, acest înger este chiar Dumnezeu. Vezi observația completă de la 5:19. Observă cum e caracterizat acest înger.

1. Exod. 3:2, „Îngerul Domnului i s-a arătat într-o flacără de foc”
2. Exod. 3:4, „Domnul (YHWH) a văzut că el se întoarce să vadă”
3. Exod. 3:4, „Dumnezeu (*Elohim*) l-a chemat din mijlocul rugului”

- „muntele Sinai” – vezi subiectul special de mai jos.

SUBIECT SPECIAL: AȘEZAREA MUNTELUI SINAI

- A. Dacă Moise vorbea la propriu și nu la figurat despre „călătoria de trei zile” pe care i-a cerut-o lui Faraon (3:18; 5:3; 8:27), acesta nu era un timp destul de lung pentru a ajunge la locul tradițional din sudul peninsulei Sinai. Așadar, unii cercetători localizează muntele lângă oaza Cades-Barnea.
- B. Locul tradițional numit „Jebel Musa” din pustia Sin are câteva lucruri în favoarea lui.
 1. o câmpie întinsă înaintea muntelui
 2. Deut. 1:2 spune că de la muntele Sinai până la Cades-Barnea era o distanță de 11 zile
 3. termenul Sinai nu este unul ebraic. Ar putea fi legat de pustia Sin, care se referă la un arbust mic din deșert. Numele ebraic pentru munte este Horeb (adică deșert).
 4. Muntele Sinai a fost locul tradițional din secolul al-IV-lea D. CR. Este în „țara Madian,” care includea o mare parte din peninsula Sinai și Arabia.
 5. Se pare că arheologia a confirmat așezarea câtorva orașe menționate în Exod (Elim, Dofca, Refidim) în partea vestică a peninsulei Sinai.
- C. Evreii nu au fost interesați niciodată de așezarea geografică a muntelui Sinai. Ei credeau că Dumnezeu le-a dat Legea și Și-a împlinit promisiunea din Gen. 15:12-21. Nu se puneau problema „când” și nu intenționau să se întoarcă acolo (nici un pelerinaj anual).
- D. Așezarea tradițională a muntelui Sinai nu a fost stabilită până la *Pelerinajul Silviei*, scris prin 385-388 D. Cr. (F. F. Bruce, *Comentariu pe Faptele apostolilor*, p. 151).
- E. Astăzi există multe speculații în legătură cu o altă așezare posibilă de-a lungul golfului Aqaba din Arabia. Se pretinde că:
 1. țara Madian a fost mereu în întregime în Arabia
 2. în Gal. 4:25 Pavel afirmă că era în Arabia
 3. harta făcută din satelit a descoperit un drum străvechi din Egipt de-a lungul peninsulei Sinai cu un strat ridicat, stâncos, care traversează golful Aqaba
 4. vârful celui mai înalt munte din această regiune este înnegrit (Exod 19:16,18)
 Trebuie să reafirmăm că pur și simplu nu se cunoaște localizarea!

7:32 Această întâmplare se găsește în Exod 3:6.

- „părinților” – în textul ebraic și în traducerea greacă (LXX) cuvântul este la SINGULAR. În toate celelalte cazuri în care apare sintagma este la PLURAL. Dumnezeu îl cunoștea pe tatăl sclav al lui Moise.

7:33 Această întâmplare se găsește în Exod 3:5. Moise s-a apropiat de rug din curiozitate, nu din pietate.

Nu se cunoaște exact motivul descălțării.

1. sandalele puteau fi murdare (de ex. de bălegar de animal)
2. descălțarea ar putea fi un semn de intimitate și de familiaritate (de ex. acasă)
3. era o practică culturală a patriarhilor sau un ritual egiptean

7:34 Această întâmplare se găsește în Exod 3:7. Pentru mine acest verset este foarte semnificativ din punct de vedere teologic deoarece YHWH le-a auzit rugăciunile, le-a văzut suferința și a acționat. El a coborât pentru a-i salva, dar observă că salvarea lor a fost făcută prin instrumente umane. Dumnezeu a trimis un Moise șovăitor. Dumnezeu a ales să rezolve problemele oamenilor prin oameni!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:35-43

35 Pe acest Moise, de care se lepădaseră ei, când au zis: „Cine te-a pus pe tine stăpânitor și judecător?”, Dumnezeu l-a trimis ca stăpânitor și izbăvitor, cu ajutorul îngerului care i se arătase în rug. 36 El i-a scos din Egipt și a făcut minuni și semne în Egipt, la Marea Roșie și în pustiu, patruzeci de ani. 37 Acest Moise a zis fiilor lui Israel: „Domnul Dumnezeu vostru vă va ridica dintre frații voștri un Proroc ca mine: de El să ascultați.” 38 El este acela care, în adunarea israeliților din pustiu, cu îngerul care i-a vorbit pe muntele Sinai și cu părinții noștri, a primit cuvinte vii, ca să ni le dea nouă. 39 Părinții noștri n-au vrut să-l asculte, ci l-au nesocotit: și, în inimile lor, s-au întors spre Egipt; 40 și au zis lui Aaron: „Fă-ne niște dumnezei care să meargă înaintea noastră; căci acest Moise, care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a făcut.” 41 Și, în zilele acelea, au făcut un vițel, au adus jertfă idolului și s-au bucurat de lucrul mâinilor lor. 42 Atunci Dumnezeu S-a întors de la ei și i-a dat să se închine oștirii cerului, după cum este scris în cartea Prorocilor: „Mi-ați adus voi vite înjunghiate și jertfe timp de patruzeci de ani în pustiu, casă a lui Israel?... 43 Ați purtat cortul lui Moloh și chipul stelei zeului Remfan, chipurile acelea pe care le-ați făcut ca să vă închinați lor! De aceea vă voi strămuta dincolo de Babilon.”

7:35 „Pe acest Moise, de care se lepădaseră” – poporul lui Dumnezeu l-a respins mereu pe purtătorul Său de cuvânt (v. 51-52). Acesta ar putea fi motivul v. 27!

• „cu ajutorul îngerului care i se arătase în rug” – din nou, Dumnezeu a venit la un israelit în afara Țării Făgăduinței. Activitatea lui Dumnezeu nu a fost limitată la vreo localitate. O mare parte din istoria Israelului s-a petrecut în afara Canaanului și înainte de Templul din Ierusalim. De-a lungul istoriei israeliților, conducătorii lui Dumnezeu au fost respinși de ai lor (v. 9,27-28,35,39). Aceasta este o temă recurentă.

Acest înger e descris ca Dumnezeu (Exod 3:2,4). Această manifestare fizică a divinului poate fi văzută și în Gen. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Exod 13:21; 14:19; Jud. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zah. 3:1-2. Dar trebuie să spunem că „îngerul Domnului” nu este de fiecare dată o manifestare fizică a divinului; uneori este doar un înger, un mesager (Gen. 24:7,40; Exod 23:20-23; 32:34; Num. 22:22; 2 Sam. 24:16; Ioan 5:23; 1 Cor. 21:15 și următoarele; Zah. 1:11:12-13).

7:36 Acesta este un rezumat al puterii miraculoase a lui Dumnezeu (toiagul lui Moise) prin Moise și prin Aaron.

7:37-38 Acesta este un citat despre Mesia din Deut. 18:15. Ștefan identifică prezența lui Dumnezeu în timpul Exodului și al perioadei de rătăcire prin pustie prin îngerul lui Dumnezeu și prin succesorul special al lui Moise (Prorocul Mesia). Ștefan nu îl subestimează pe Moise, ci îl ascultă cu adevărat!

7:38 „adunarea” – acesta este grecescul *ekklesia*, dar este folosit și cu sensul de „adunare”, nu de „biserica”.

• „îngerul care i-a vorbit pe muntele Sinai” – teologia rabinică a afirmat că acești îngeri erau mijlocitori între YHWH și oferirea Legii (vezi observația de la 7:53). Este posibil și ca îngerul să fie Dumnezeu Însuși (Exod 3:21 comparat cu 14:9 și Exod 32:34; Num. 20:16; Jud. 2:1).

7:39 „Părinții noștri n-au vrut să-l asculte” – Ștefan unește punctele răzvrătirii din VT. El vrea să spună că evreii i-au respins mereu pe conducătorii lui Dumnezeu, iar acum L-au respins și pe Mesia.

• „l-au nesocotit” – această întâmplare se găsește în Num. 14:3-4.

7:40-41 Această întâmplare se găsește în Exod 32. Nu era idolatrie, ci crearea unei imagini fizice a lui Dumnezeu. S-a transformat mai târziu în cultul fertilității.

7:41 Ștefan interpretează vițelul de aur ca idol și folosește acest eveniment istoric pentru a da un citat din Amos 5, care spune că Israelul, chiar în Exod și în rătăcirea prin pustie, era idolatru și răzvrătit.

7:42 „Dumnezeu S-a întors de la ei și i-a dat să se închine” – v. 42 și 43 sunt citate din Amos 5:25-27, în care Amos afirmă că Israelul a adus mereu jertfe zeilor străini. Este un model normal și timpuriu al istoriei lor (Iosua 24:20). Asta amintește de una dintre afirmațiile drastice de respingere din Rom. 1:24,26,28.

- **„oștirii cerului”** – vorbește despre închinarea la astre a asirienilor și a babilonienilor (Deut. 17:3; 2 Regi 17:16; 27:3; 2 Cron. 33:3,5; Ier. 8:2; 19:13). Există câteva probleme care țin de text între varianta ebraică (masoretică) a lui Amos 5:25-27, cea greacă (LXX) și citatul lui Ștefan: (1) numele unui zeu celest. Textul masoretic are *kywn* sau *kaiwann*, numele asirian al planetei Saturn. LXX are *rypn* sau *raiphan*, care ar putea fi *repa*, numele egiptean al zeului planetei Saturn și (2) textul ebraic (masoretic) și cel grec (LXX) au „dincolo de Damasc,” în timp ce Ștefan citează „dincolo de Babilon.” Nu există nici un manuscris cunoscut de-al lui Amos care să spună asta. E posibil ca Ștefan să fi combinat exilul asirienilor despre care vorbește Amos cu exilul ulterior al lui Iuda, dar substituind locul exilului.

Închinarea la zeitățile astrale a început în Mesopotamia, dar s-a răspândit și în Siria și Canaan (Iov 31:26,27). Descoperirea arheologică de la Tell El-Amarna, care includea sute de scrisori din Canaan spre Egipt din secolul al XIV-lea î. Cr. folosește aceste zeități astrale ca nume de locuri.

- **„în cartea prorocilor”** – este vorba despre un pergament care conținea 12 proroci mici (13:40). Citatul din v. 42-43 este din LXX, din Amos 5:25-27.

7:43 „MOLOH” – consoanele ebraice pentru cuvântul „rege” sunt *mlk*. Există câțiva zei canaaniti ale căror nume sunt o combinație a acestor trei consoane, *Milcom*, *Moleh* sau *Moloh*. *Moloh* era principalul zeu al fertilității la Amoriți, căruia i se jertfeau copiii pentru a se asigura sănătatea și prosperitatea comunității și a țării (20:2-5; Petru 12:31; 1 Regi 11:5,7,33; 2 Regi 23:10,13,14; Ier. 32:35; 7:31). A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, vol. 3, p. 93, spune că *Moloh* era „un chip cu cap de bou cu mâinile întinse, unde erau puși copiii și gol dedesubt, pentru ca focul să poată arde sub ei.” Menționarea termenului „Moleh” în Lev. 18:21 în contextul unirilor sexuale neadecvate i-a determinat pe unii cercetători să presupună că copiii nu îi erau jertfiți lui Moleh, ci închinați lui pentru prostituția în templu, băieți și fete. Concepția se potrivește în practicile generale ale cultului fertilității.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7:44-50

44 Părinții noștri aveau în pustiu Cortul întâlnirii, așa cum îl rânduiseră Cel ce a spus lui Moise să-l facă după chipul pe care-l văzuse. **45** Și părinții noștri l-au adus, la rândul lor, sub povățuirea lui Iosua, când au intrat în țara stăpânită de neamurile pe care Dumnezeu le-a izgonit dinaintea părinților noștri; și a rămas acolo până în zilele lui David. **46** David a căpătat milă înaintea lui Dumnezeu și a cerut să ridice o locuință pentru Dumnezeul lui Iacov. **47** Și Solomon a fost acela care l-a zidit o casă. **48** Dar Cel Preaînalt nu locuiește în locașuri făcute de mâini omenești, cum zice prorocul: **49** „Cerule este scaunul Meu de domnie, și pământul este așternutul picioarelor Mele. Ce fel de Casă Îmi veți zidi voi Mie, zice Domnul, sau care va fi locul Meu de odihnă? **50** N-a făcut mâna Mea toate aceste lucruri?...”

7:44 Acest lucru se găsește în Exod 25-31, 36-40. Aceste planuri detaliate ale cortului i-au fost dezvăluite lui Moise pe muntele Sinai. Cartea „Evrei” din NT vorbește despre un cort sau un sanctuar ceresc (8:5-6; 9:11,23) al cărui copie este cel pământesc.

7:45 Asta acoperă o perioadă de timp de la cucerire (1400 sau 1250 î. Cr.) până în vremea lui David (din aprox. 1011 î. Cr. până în 971/970 î. Cr., Harrison; 973 î. Cr., Young; 961 î. Cr., Bright).

7:46 Asta reflectă 2 Sam. 7, un pasaj foarte semnificativ. Este întemeierea divină a domniei lui David.

7:47 „Solomon a fost acela care i-a zidit o casă” – această întâmplare se găsește în 1 Regi 6-8 și în 2 Cron. 1-6.

7:48 Această afirmație este similară afirmației lui Solomon din 1 Regi 8:27 și din 2 Cron. 6:18.

7:49-50 Acest citat este luat din LXX, din Isaia 66:1-2. Ideea e că chiar și Solomon a recunoscut că clădirea nu-l putea încapa pe Dumnezeul creației!

Implică aceste versete un argument pentru includerea neamurilor? Dacă da, pare voalat într-o oarecare măsură. Oricum, însuși Solomon vedea Templul ca pe un loc în care lumea să vină la YHWH (1 Regi 8:41-43). Evreii care vorbeau greaca (cei șapte din Faptele apostolilor 6) au fost cei care au văzut și au proclamat lucrarea globală chiar înainte ca apostolii să recunoască acest aspect al învățăturilor lui Isus (Matei 28:18-20; Fapte 1:8). Este posibil ca Ștefan să fi afirmat implicit acest lucru în v. 50.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7: 51-53

51 ...Oameni tari la cerbice, netăiați împrejur cu inima și cu urechile! Voi totdeauna vă împotriviți Duhului Sfânt. Cum au făcut părinții voștri, așa faceți și voi. **52** Pe care din proroci nu i-au prigonit părinții voștri? Au omorât pe cei ce vesteau mai dinainte venirea Celui Neprihănit, pe care L-ați vândut acum și L-ați omorât. **53** Voi, care ați primit Legea dată prin îngeri, și n-ați păzit-o!...”

7:51 „tari la cerbice” – Ștefan face aluzie la caracterizarea făcută de Moise copiilor lui Iacov/Israel (Exod. 32:9; 33:3,5).

• „netăiați împrejur cu inima” – această expresie ebraică înseamnă necredincioși, neloiali și nestatornici (Lev. 26:41; Ier. 4:4; 9:25-26; Ezec. 44:7).

• „și cu urechile” – se referă la faptul că nu voiau să-i asculte pe mesagerii lui Dumnezeu și să le răspundă (Ier. 6:10).

• „vă împotriviți întotdeauna Duhului Sfânt” – sintagmă foarte asemănătoare cu Isaia 63:10. Dragostea și credințioșia lui Dumnezeu au fost laudate în Isaia 63:9,11-14, dar reacția oamenilor a fost necredința!

7:51b-52 Aceasta este o condamnare puternică a conducătorilor evrei ai vremii și a conducerii israelite străvechi! Poporul străvechi al lui Dumnezeu îi ucisese pe mesagerii lui Dumnezeu, iar acum l-au ucis pe Mesia (3:14; 5:28).

7:52 „Celui Neprihănit” – folosit ca nume pentru Isus în 3:14 și în 22:14. Vezi observația mai completă de la 3:14 și subiectul special: neprihănirea de la 3:14.

7:53 „dată prin îngeri” – se referă la interpretarea rabinică a Deut. 33:2 din LXX în care Dumnezeu i-a dat Legea lui Moise prin mijlocire angelică, ceea ce urma să fie confirmat de Gal. 3:19 și de Evrei 2:2.

• „și n-ați păzit-o” – Ștefan și-a deschis discursul de apărare cu „Ascultați,” care ar putea reflecta ebraicul *Shema*, „auziți și ascultați” (Deut. 6:4). Ștefan și mai târziu Iacov (fratele vitreg al lui Isus) afirmă „Fiți împlinatori ai cuvântului, nu numai ascultători” (Iacov 1:22-23; Isus în Matei 7:24-27; Luca 11:48; Ioan 13:17; Pavel, Rom. 2:13).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 7: 54-60

54 Când au auzit ei aceste vorbe, îi tăia pe inimă și scrâșneau din dinți împotriva lui. **55** Dar Ștefan, plin de Duhul Sfânt, și-a pironit ochii spre cer, a văzut slava lui Dumnezeu, și pe Isus stând în picioare la dreapta lui Dumnezeu; **56** și a zis: „Iată, văd cerurile deschise, și pe Fiul omului stând în picioare la dreapta lui Dumnezeu.” **57** Ei au început atunci să răcnească, și-au astupat urechile și s-au năpustit toți într-un gând asupra lui. **58** L-au târât afară din cetate și l-au ucis cu pietre. Martorii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr, numit Saul. **59** Și aruncau cu pietre în Ștefan, care se ruga și zicea: „Doamne Isuse, primește duhul meu!” **60** Apoi a îngenuncheat și a strigat cu glas tare: „Doamne, nu le ține în seamă păcatul acesta!” Și, după aceste vorbe, a adormit.

7:54 Probabil se referă la membrii Sanhedrinului (6:15).

NASB	„îi durea sufletul”
NKJV	„îi tăia la inimă”
NRSV	„au devenit mânioși”
TEV	„au devenit furioși”
NJB	„au devenit înfuriați”

Acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV. Înseamnă la propriu „tăiați la inimă” (5:33). Mesajul lui Ștefan chiar a ajuns la acești conducători, dar, în loc să se pocăiască, ei au apelat, ca întotdeauna, la respingere și la crimă (5:33).

• „scrâșneau din dinți” – acesta este un semn de mânie (Iov 16:9; Ps. 35:16; 37:12; Plângeri 2:16).

7:55 „Duhul Sfânt...Dumnezeu...Isus” – observă menționarea Dumnezeului Triunic. Vezi subiectul special de la 2:32-33.

• „plin de Duhul Sfânt” – ideea de a fi plin de Duhul Sfânt pentru proclamarea Evangheliei se găsește doar în Fapte (*plē roō*, 2:4; 4:8,31; *plē rēs*, 6:3,5,8; 7:55; 11:24).

Adevărurile biblice în legătură cu Duhul Sfânt sunt caracterizate ca:

1. persoana Duhului Sfânt (Ioan 14-15)
2. botezul cu Duhul Sfânt (1 Cor. 12:13)

3. roada Duhului Sfânt (Gal. 5:22-23)
4. darurile Duhului Sfânt (1 Cor. 12)
5. umplerea cu Duhul Sfânt (Efes. 5:18)

Dintre toate acestea, Faptele apostolilor se axează pe cea de-a cincia. Conducătorii Bisericii primare primeau putere, aparent din nou și din nou, pentru a proclama Evanghelia lui Isus Cristos cu îndrăzneală și cu putere. În cazul lui Ștefan, eficacitatea predicii lui l-a costat viața. Pentru observația completă asupra „umplerii,” vezi 2:4 și 3:10.

● **„și-a pironit ochii”** – Luca e foarte pasionat de acest termen (Luca 4:20; 22:56; Fapte 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1). Ștefan s-a uitat în sus, în maniera ebraică tipică rugăciunii, dar, în loc să se roage, Dumnezeu i-a permis să vadă chiar în cer.

● **„a văzut slava lui Dumnezeu”** – observă că nu se spune despre Ștefan că l-a văzut pe Dumnezeu, ci slava Lui. Nimeni nu Îl poate vedea pe Dumnezeu și să trăiască (Exod 33:20-23). Iov credea că Îl va vedea pe Dumnezeu (Iov 19:25-27; 7:55). Isus a promis că, într-o zi, cei cu inima curată Îl vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5:8). Vezi subiectul special: slava de la 3:13.

● **„pe Isus stând în picioare la dreapta lui Dumnezeu”** – Isus la dreapta lui Dumnezeu este o expresie antropomorfă pentru locul divin de putere și autoritate. Faptul că Isus stătea în picioare arată interesul și preocuparea pentru primul martir creștin.

Dumnezeu i s-a descoperit lui Ștefan în maniera pe care Ștefan o putea accepta. Acest lucru nu vrea să spună:

1. că raiul este „sus”
2. că Dumnezeu stă pe un tron

Vrea să exprime grija și preocuparea lui Isus. Trebuie să fim atenți la limbajul antropomorf condiționat de cultură. Încercarea cititorilor moderni occidentali de a lua literal fiecare pasaj ca o modalitate de a arăta încredere sau dedicare Bibliei este o tendință regretabilă. Dumnezeu se descoperă cu adevărat creației Sale, dar face asta în modalități pământești și în forme pe care ei le pot înțelege. Cu siguranță există un element de acomodare. Ființele umane căzute și limitate nu pot înțelege pe deplin tărâmul spiritual. Dumnezeu alege lucruri din lumea noastră culturală și existențială pe care să le folosească metaforic și ca analogii pentru a comunica cu noi. Cu siguranță ele sunt adevărate, dar nu sunt complete.

7:56 „Fiul omului” – evident, Ștefan Îl identifică pe Isus cu „Cel Neprihănit” în 5:22. Ascultătorii nu au ratat această afirmație mesianică. Sintagma „Fiul omului” are două utilizări în VT: (1) o expresie obișnuită pentru o persoană (Ezec. 2:1; Ps. 8:4) și (2) folosită pentru persoana divină (Mesia) în Dan. 7:13-14 și în Ps. 110:1. Așadar, avea conotații și pentru omenire, și pentru dumnezeire. Isus a folosit-o pentru a vorbi despre El din acest motiv și deoarece nu era folosită de rabinii care tindeau să folosească nume din VT în moduri exclusiviste, naționaliste și militare. Această referire a lui Ștefan este una dintre cele două utilizări ale acestei sintagme în afară de cuvintele lui Isus (Ioan 12:34).

7:57-58 Acești ascultători credeau că Ștefan a hulit afirmând că Isus era Fiul Omului care avea să vină (Dan. 7:13). Asta era prea mult pentru acești evrei monoteiști! Ei i-au făcut lui Ștefan ceea ce a poruncit Moise pentru hulă (Lev. 24:24-16; Deut. 13:9; 17:7). Ori afirmația lui Ștefan este adevărată, ori el este un hulitor care merită să moară! Nu există cale de mijloc în ceea ce privește cerințele lui Isus (Ioan 14:6-9).

7:57 „s-au năpustit toți într-un gând asupra lui” – aceasta este chiar sintagma folosită atât de des de Luca pentru a descrie unitatea primilor apostoli (1:14; 2:46; 5:12; 15:25). Sanhedrinul era unit în ura și în respingerea lor față de Ștefan (vezi și 18:22, unde evreii din Acaia îl resping pe Pavel și în 19:22 mânia păgânilor din Efes împotriva creștinilor).

7:58 „l-au târât afară din cetate” – nimeni nu putea fi omorât în Ierusalim, deoarece era pământ „sfânt”!

● **„l-au ucis cu pietre”** – se afirmă adesea că evreii, sub ocupația romană, nu aveau dreptul la pedeapsa capitală. Asta demonstrează că acest lucru nu se aplică mereu. Violența mulțimii nu putea fi oprită ușor.

● **„unui tânăr, numit Saul”** – în cercurile de evrei o persoană era considerată tânără până la vârsta de 40 de ani. Aceasta este prima dată când întâlnim numele lui Saul din Tars, care va deveni mai târziu apostolul Pavel. Pavel a auzit prezentarea VT făcută de Ștefan și probabil l-a auzit și mai devreme în sinagoga Cilicienilor din Ierusalim (6:9). Unii se întreabă dacă acum a început perioada de îndoieli a lui Pavel, pe care a încercat să le rezolve prigonindu-i pe creștini.

7:59 „Doamne Isuse, primește duhul meu” – acesta este un IMPERATIV MEDIAN AORIST. Observă că Ștefan credea că merge în rai pentru a fi cu Isus (2 Cor. 5:6,8) și nu în hades (locuința morților, precum *sheol* pentru evrei). Este posibil ca Ștefan să fi fost martor la crucificarea lui Isus, sau cel puțin a auzit în detaliu despre ea, deoarece folosește două expresii asemănătoare (v. 59,60, Luca 23:34,46).

E interesant de observat că Ștefan se roagă la Isus, la fel ca apostolii în 1:24. Oricum, în restul NT rugăciunea se îndreaptă către Tatăl în numele Fiului.

7:60 „a îngenunchiat” – uciderea cu pietre nu era de fiecare dată o experiență rapidă. Textul implică faptul că a durat câteva minute.

• „a strigat cu glas tare” – și acest lucru imită experiența lui Isus. Aceste cuvinte sunt atât pentru mulțime cât și pentru YHWH. Aceste cuvinte trebuie să fi răsunat în urechile lui Saul.

• „a adormit” – aceasta este o metaforă biblică pentru moarte (Iov 3:13; 14:12; Ps. 76:5; 2 Sam. 7:12; 1 Regi 2:10; Ier. 51:39,57; Dan. 12:2; Matei 27:52; Ioan 11:11; Fapte 7:60; 13:36; 1 Cor. 15:6,18,20; 1 Tes. 4:13; 2 Petru 3:4).

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Care este scopul declarației lui Ștefan? Ce demonstra ea despre evrei? De ce erau ei atât de mânioși?
2. În ce sens era Isus ca Moise, v. 37?
3. De ce este atât de important citatul din Isaia 66:1-2 în versetele 49-50?
4. Ce a fost atât de semnificativ în legătură cu viziunea lui Isus pe care a avut-o Ștefan?

FAPTELE APOSTOLILOR 8

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Saul prigonește Biserica 8:1b-3	Saul prigonește Biserica 8:1-3	Răspândirea Evangheliei în Samaria și pe coasta mării 8:1b-3	Saul prigonește Biserica 8:1b-2	Omorârea cu pietre a lui Ștefan Saul ca prigonitor (7:55-8:3) 8:2 8:3
Evanghelia este predicată în Samaria 8:4-8	Cristos este predicat în Samaria 8:4-8 Mărturisirea credinței vrăjitorului 8:9-13 Păcatul vrăjitorului 8:14-24	8:4-8 8:9-13 8:14-24	8:3 Evanghelia este predicată în Samaria 8:4-8 8:14-17 8:18-19 8:20-24	Filip în Samaria 8:4-8 Simon vrăjitorul 8:9-13 8:14-17 8:18-24
8:25 Filip și famenul etiopian 8:26-33 8:34-40	8:25 Cristos este predicat unui etiopian 8:26-40	8:25 8:26-40	8:25 Filip și oficialul etiopian 8:26-30 8:31-33 8:34-37 8:38-40	8:25 Filip botează un famen 8:26-33 8:34-40

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii

URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVEL DE PARAGRAF

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:1a

8:1a Saul se învoise la uciderea lui Ștefan.

8:1 „Saul se învoise la uciderea lui Ștefan” – această propoziție încheie capitolul 7. Este un IMPERFECT PERIATIC ACTIV. Pavel și-a amintit această experiență cu mare rușine (Fapte 22:20; 1 Cor. 15:9; Gal. 1:13,23; Fil. 3:6; 1 Tim. 1:13). Unii leagă acest pasaj de 26:10, unde se afirmă că Pavel a votat uciderea creștinilor în Sanhedrin.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:1b-3

1b Și toți, afară de apostoli, s-au împrăștiat prin părțile Iudeii și ale Samariei. 2 Niște oameni temători de Dumnezeu au îngropat pe Ștefan și l-au jelit cu mare tânguire. 3 Saul, de partea lui, făcea prăpăd în biserică; intra prin case, lua cu sila pe bărbați și pe femei și-i arunca în temniță.

• „În ziua aceea, s-a pornit o mare prigonire împotriva Bisericii din Ierusalim” – probabil asta reprezintă activitatea conducătorilor evrei (cei mai mulți fiind saduchei) datorită creșterii explozive și a evidențierii Bisericii primare din Ierusalim. Oricum, a fost și modul lui Dumnezeu de forțare a Bisericii să implementeze Fapte 1:8! Dacă nu 1:8, atunci 8:1!

Nu din întâmplare folosește Luca termenul *ekklesia* pentru noul trup de credincioși. Acești bărbați și femei nu se considerau separați de promisiunile lui Dumnezeu din VT, ci împlinirea lor! Termenul a fost folosit în LXX pentru a traduce „adunarea” (în textul masoretic - *qahal*) lui Israel din 7:38; acum este folosit pentru părtășia credincioșilor din Ierusalim.

Luca este pasionat de termenul „mare” (*meGas*). El îl folosește de 25 de ori în Evanghelia lui și de 29 de ori în Fapte. În capitolul 8 îl folosește pentru:

1. mare prigonire, v. 1
2. mare tânguire, v. 2
3. mari țipete, v. 7
4. un om însemnat, v. 9
5. până la mare, v. 10
6. minunile... mari, v. 13

• „toți, afară de apostoli, s-au împrăștiat prin părțile Iudeii și ale Samariei” – e foarte interesant că persecuția a sărit peste apostoli și a aterizat din plin pe creștinii evrei greci. Se pare că, în acest stadiu, apostolii încă erau mulțumiți să rămână în iudaism. Această întâmplare a avut loc cândva după Rusalii, și totuși liderii apostolilor se mulțumea să rămână și să predice numai evreilor sau prozelitilor și doar în Ierusalim.

• „s-au împrăștiat prin părțile Iudeii și ale Samariei” – aceasta este împlinirea Marii Trimiteri a lui Luca, menționate în Fapte 1:8. A trecut ceva timp de când Isus a spus aceste cuvinte și se pare că persecuția este singura cale de a face Biserica să meargă în toată lumea. Biserica este încă șovăitoare!

8:2 „Niște oameni temători de Dumnezeu au îngropat pe Ștefan” – sintagma „oameni temători de Dumnezeu” este folosită de obicei pentru evreii sensibili din punct de vedere spiritual (Luca 2:25). E posibil să vorbească despre creștinii evrei sau pur și simplu despre creștinii care nu erau de acord cu procedurile ilegale (violența mulțimii) și cu executarea lui Ștefan. *Mișna* permite îngroparea hulitorilor, dar nu cu tânguirile cu voce tare făcute de cei care îi îngroapă. Acești oameni evlavioși au jelit deschis (1) pentru a sfida ceea ce s-a întâmplat sau (2) ca trimitere la faptul că ceea ce s-a întâmplat nu a fost aprobat oficial.

8:3 „Saul...făcea prăpăd în biserică” – acest VERB este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN. Poate însemna începutul unei acțiuni în trecut (NASB, NJB) sau o acțiune recurentă (NKJV, NRSV, TEV).

Termenul tradus „prăpăd” înseamnă „sfășierea unui trup de către un animal.” Este folosit în LXX pentru animale în Ps. 79:13 și pentru apărarea militară în ier. 28:2 și 31:18. Aparent, Pavel se lupta cu veridicitatea afirmațiilor lui Ștefan, și e posibil să fi încercat să-și înăbușe tensiunea interioară persecutând violent biserica (Fapte 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; 1 Cor. 15:9; Gal. 1:13; Fil. 3:6; 1 Tim. 1:13).

• „intra prin case” – această sintagmă ar putea fi înțeleasă în două moduri: (1) Pavel a aflat pe unde fuseseră apostolii (5:42) sau (2) acestea erau câteva biserici în case din Ierusalim unde creștinii se întâlneau cu regularitate, chiar la această dată timpurie.

Primii creștini se întâlneau (1) în sinagogile locale de fiecare sabat; (2) la Templu în zilele speciale sau chiar în cele mai multe zile și (3) în locuri speciale și în numeroase case duminica.

• „lua cu sila pe bărbați și pe femei” – aceste este un VERB folosit pentru Satan care trage după el o treime dintre stelele din cer în Apoc. 12:4. Este folosit de câteva ori în Fapte (8:3; 14:19; 17:6). Saul era violent în persecuția lui (26:10), lucru evidențiat de sintagma „pe bărbați și pe femei.” El destrăma familii de creștini sinceri pe care îi arunca în temniță, iar pe unii chiar îi ucidea. Acesta este motivul pentru care mai târziu se auto-intitulează „cel mai neînsemnat dintre apostoli” (9:1,13,21; 22:4,19; 26:10,11; 1 Cor. 15:9; Gal. 1:13,23; 1 Tim. 1:13).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:4-8

4 Cei ce se împrăștiaseră mergeau din loc în loc și propovăduiau Cuvântul. **5** Filip s-a coborât în cetatea Samariei și le-a propovăduit pe Hristos. **6** Noroadele luau aminte cu un gând la cele spuse de Filip, când au auzit și au văzut semnele pe care le făcea. **7** Căci din mulți îndrăciți ieșeau duhuri necurate și scoteau mari țipete; mulți slăbănogi și schiopi erau tămăduiți. **8** Și a fost o mare bucurie în cetatea aceasta.

8:4 „Cei ce se împrăștiaseră mergeau din loc în loc și propovăduiau Cuvântul” – observă că nu erau apostolii, deoarece ai au rămas în Ierusalim, ci evreii creștini greci s-au împrăștiat prin zonă și au devenit primii evangheliști. E uimitor că lucrarea globală a Bisericii nu a fost inițiată de apostoli, ci de Ștefan și de Filip.

Cuvântul trebuie să însemne, cu siguranță, „Evanghelia,” dar și concentrarea globală, ne-iudaică a lui Ștefan (Marea Trimitere, Matei 28:18-20).

8:5 „Filip” – el e unul dintre „cei șapte” menționați în 6:5 (21:8-9). El e descris în trei locuri de evanghelizare: (1) Samaria; (2) famenul etiopian și (3) lucrarea din Palestina și din zona de coastă. Acești „șapte” erau dedicați evanghelizării.

- **„a coborât în cetatea Samariei”** – există o întrebare care ține de manuscris, și anume dacă scrie „cetatea Samariei” sau „o cetate din Samaria.” Atestările manuscriselor sunt în favoarea articolului hotărât (manuscrisele P74, x, A, B). Dar atunci acest oraș nu era cunoscut ca „Samaria,” ci ca „Sebaste.” În timpul acestei perioade romane, a fost folosit termenul „Samaria” pentru acest district. Cea mai importantă cetate din Samaria era Secam. S-a spus că această cetate ar putea fi Gita, deoarece tradiția spune că aici locuia Simon Vrăjitorul. Această teorie a fost formulată de martirul Iustin, care era tot din această zonă.

- **„și le-a propovăduit pe Hristos”** – evreii îi urau pe Samariteni și îi considerau „educați doar pe jumătate” (Ezra 4:1-3). Acest lucru avea legătură cu exilul asirian din 722 î. Cr., care a repopulat zona celor trei seminții din nord cu păgâni care s-au căsătorit cu evreii care au rămas (2 Regi 17:24-41).

Acest grup de oameni a fost slujit și de Isus (Ioan 4). Isus le-a dezvăluit calitatea Lui de Mesia unei femei și satului ei (Ioan 4). Acum Filip predică despre Cristos (ARTICOL HOTĂRĂT), traducerea greacă pentru „Mesia.” Numele din VT are legătură cu promisiunea lui YHWH de a trimite o Persoană care va instala noua domnie, va inaugura noua epocă a Duhului Sfânt. Acest eveniment este prefigurat în lucrarea lui Isus și poruncit în mod specific în ultimele cuvinte ale lui Isus (1:8).

8:6 „Noroadele luau aminte cu un gând” – sintagma „cu un gând” este foarte populară la Luca. Vezi observația de la 1:14.

- **„când au auzit și au văzut semnele pe care le făcea”** – vorbește despre minunile care confirmau mesajul lui Filip (v. 7). Aceleași manifestări ale Duhului Sfânt au însoțit și lucrarea lui Isus, a celor doisprezece și a celor șapte.

8:7 Posedarea de către demoni este o realitate a lumii noastre (cele două cărți ale lui Merrill F. Unger: [1] *Demonologie biblică* și [2] *Demoni în lume astăzi*). Vezi subiectul special de la 5:16.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:9-13

9 În cetate era un om, numit Simon, care zicea că este un om însemnat; el vrăjea și punea în uimire pe poporul Samariei. **10** Toți, de la mic până la mare, îl ascultau cu luare aminte și ziceau: „Acesta este puterea lui Dumnezeu, cea care se numește „mare.” **11** Îl ascultau cu luare aminte, pentru că multă vreme îi uimise cu vrăjitoriile lui. **12** Dar când au crezut pe Filip, care propovăduia Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu și a Numelui lui Isus Hristos, au fost botezați, atât bărbați cât și femei. **13** Chiar Simon a crezut; și după ce a fost botezat, nu se mai despărțea de Filip și privea cu uimire minunile și semnele mari care se făceau.

8:9 „un om, numit Simon” – nu se știe sigur dacă acest bărbat chiar a crezut (v. 13,18) sau era doar un șarlatan care căuta putere. Aș vrea să mă îndoiesc, bazat pe v. 24. E uimitor cât de multă tradiție a dezvoltat Biserica primară în jurul lui, dar sunt doar speculații (*Enciclopedia pictorială Zondervan a Bibliei*, vol. 5, pp. 442-444).

NASB, NRSV	„magie”
NKJV, TEV	„vrăjitorie”
NJB	„practici magice”

SUBIECT SPECIAL: VRĂJITORIA

În vremurile străvechi par a fi câteva grupuri de indivizi și grupuri implicate în diferite feluri de magie.

1. o castă preotească din Medea numită „haldei” implicată în astrologie (Dan. 1:20; 2:2,10,27; 4:7,9; 5:11; Matei2:1,7,16). Herodot îi numește „preoți medeeni.” Erau implicați în prezicerea viitorului și în controlarea evenimentelor viitoare bazată pe mișcarea și configurația zeilor astrali (planete, stele, constelații, comete).
2. un grup opus, filosofic, matematic, în viața grecilor cunoscut ca „pitagorieni.”
3. cele mai multe grupuri de vrăjitori erau formate din persoane care pretindeau că pot manipula forțele supranaturale sau pe ale naturii (Gen. 41:8,24; Exod. 7:11,22; 8:7,19; 9:11). Adesea aceste forțe (sau zei) erau văzute ca fiind în conflict cu omenirea și trecând de partea acestei forțe sau a celeilalte, posesorul cunoștințelor putea controla forțele în favoarea lui (papirusurile magice din secolele al-III-lea și al-IV-lea D. Cr.). Acești indivizi
 - a. preziceau viitorul
 - b. controlau viitorul
 - c. interpretau evenimentele viitoare și visele
 - d. blestemau sau binecuvântau alte persoane, orașe, țări, armate, etc.
4. Vrăjitorii din Fapte 8:9,11 pretindeau că pot manipula forțele impersonale ale naturii sau forțele personale (demonii) pentru a face ce voiau ei. Acest lucru implica adesea ritualuri magice și incantații.
5. „Adevărații” vrăjitori îi atacau adesea pe alți vrăjitori care nu făceau corect ritualurile și liturgiile. Aceștia erau numiți „șarlatați” sau „mincinoși” (Fapte 13:6,8; 19:13).
6. Puterea Evangheliei este văzută în lucrarea lui Pavel în Efes, unde foștii vrăjitori convertiți la credința în Isus și-au ars cărțile scumpe de vrăjitorie (despre cum să facă corect incantații, ritualuri și liturghii, Fapte 19:19).
7. Pentru o citire mai aprofundată:
 - a. Susan Garrett, *Transmiterea diavolului*, Fortress Press, 1989
 - b. Merrill Unger, *Demonologie biblică*, Scripture Press, 1967
 - c. Hendrik Berkhof, *Cristos și puterile*, Herald Press, 1977
 - d. Waller Wink, *Numirea puterilor*, Fortress Press, 1984
 - e. Clinton Arnold, *Trei întrebări cruciale despre războiul spiritual*, Baker, 1997

8:10 „Acesta este puterea lui Dumnezeu, cea care se numește „mare”” – acesta era un nume pentru marele zeu (pentru Zeus). În aramaică ar fi „Aceasta este puterea zeului numit „cel mare.”” Acest om i-a păcălit complet pe localnici. Probabil că s-a păcălit și pe sine însuși (v. 9, 13).

8:12 „au crezut” – vezi subiectul special: credința de la 3:16.

NASB	„propovăduiau Evanghelia”
NKJV	„predicau lucrurile”
NRSV	„proclamau Evanghelia”
NRSV	„mesajul Evangheliei”

Acesta este verbul grec *evangelizō*, format din „bun” (*eu*) și „mesaj” (*angelizō*). De la acest termen grec derivăm cuvântul „evangelizare.” Filip le-a prezentat povestea lui Isus acestor samariteni, iar ei au crezut.
- „Împărăției lui Dumnezeu” – vezi cele două subiecte speciale pe această temă de la 1:3 și de la 2:35.
- „și a Numelui lui Isus Hristos” – vezi subiectul special de la 2:21.
- „au fost botezați” – vezi observația de la 2:38.
- „atât bărbați cât și femei” – această sintagmă ar putea avea două semnificații contextuale:
 1. Pavel a persecutat „pe bărbați și pe femei” (8:3), dar și Evanghelia mântuia „bărbați și femei”
 2. în iudaism, doar bărbații participau la ritualul ebraic primordial al circumciziei, dar acum, în Evanghelie, participau ambii la ritualul primordial al botezului

8:13 „Simon a crezut” – cei mai mulți evanghelici folosesc termenul „a crede” cu un sens foarte hotărâtor, dar există locuri în NT (Ioan 8:31) în care denotă mai puțin decât convertirea (Ioan 8:59).

Credința inițială nu este singurul criteriu (Matei13:1-9,10-23; 24:13). Și perseverența și ascultarea sunt dovezi a unei adevărate relații cu Cristos.

- „nu se mai despărțea de Filip” – acesta este un IMPERFECT PERIFRATIC. Observă ordinea:
 1. a auzit, v. 6-7, 12

2. a văzut, v. 6-7, 13
3. a crezut, v. 13
4. a fost botezat, v. 13
5. a mers cu Filip, v. 13

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:14-24

14 Apostolii care erau în Ierusalim, când au auzit că Samaria a primit Cuvântul lui Dumnezeu, au trimis la ei pe Petru și pe Ioan. **15** Aceștia au venit la samariteni și s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt. **16** Căci nu Se coborâse încă peste niciunul din ei, ci fuseseră numai botezați în Numele Domnului Isus. **17** Atunci Petru și Ioan au pus mâinile peste ei, și aceia au primit Duhul Sfânt. **18** Când a văzut Simon că Duhul Sfânt era dat prin punerea mâinilor apostolilor, le-a dat bani **19** și a zis: „Dați-mi și mie puterea aceasta, pentru ca peste oricine-mi voi pune mâinile să primească Duhul Sfânt.” **20** Dar Petru i-a zis: „Banii tăi să piară împreună cu tine, pentru că ai crezut că darul lui Dumnezeu s-ar putea căpăta cu bani! **21** Tu n-ai nici parte, nici sorț în toată treaba aceasta, căci inima ta nu este curată înaintea lui Dumnezeu. **22** Pocăiește-te, dar, de această răutate a ta și roagă-te Domnului să ți se ierte gândul acesta al inimii tale, dacă este cu puțință; **23** căci văd că ești plin de fiere amară și în lanțurile fărâdelegii.” **24** Simon a răspuns: „Rugați-vă voi Domnului pentru mine, ca să nu mi se întâmple nimic din ce ați zis.”

8:14 „Apostolii care erau în Ierusalim, când au auzit că Samaria a primit Cuvântul lui Dumnezeu, au trimis la ei pe Petru și pe Ioan” – apostolilor li s-a interzis să slujească samaritenilor în timpul vieții lui Isus (Matei 10:15). Se pare că apostolii au vrut să-și dea aprobarea oficială asupra acestei mișcări radicale și neobișnuite a Duhului Sfânt în acest grup rasist, urât în mod tradițional. Această regiune a fost menționată în trecut în Fapte 1:8. Cum era tipic (Ștefan), Filip a înțeles ce voia Isus să spună despre evanghelizarea globală mai repede decât cei doisprezece.

Observă că credința în Isus este paralelă cu „primirea Cuvântului lui Dumnezeu.” „Cuvântul lui Dumnezeu” poate însemna mai multe lucruri:

1. comunicarea deplină a lui Dumnezeu cu ființele umane
2. comunicarea consemnată a lui Dumnezeu cu ființele umane (Scriptura)
3. Fiul lui Dumnezeu (Cuvântul, Ioan 1:1), care este revelarea supremă a lui Dumnezeu (Evrei 1:3)

Observă că au fost trimiși Petru și Ioan. Petru era liderul recunoscut al grupului de apostoli, iar Ioan era cel care, mai devreme, voia să cheme foc asupra samaritenilor (Luca 9:54).

8:15 „Aceștia au venit la samariteni și s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt” – încercarea de a construi o teologie a mântuirii pe baza Faptelor apostolilor întâmpină probleme serioase, deoarece ordinea întâmplărilor și chiar întâmplările din prejma mântuirii diferă de la pasaj la pasaj. „Duhul Sfânt” din acest pasaj se referă la o confirmare, precum Rusaliile, care să arate că Dumnezeu i-a acceptat și i-a mântuit pe acești samariteni. Este posibil ca în primă instanță ei să nu fi fost mântuiți cu adevărat („să primească” este INDICATIV PERFECT MEDIAN) fără lucrarea Duhului Sfânt (Rom. 8:9).

Cred că experiența Rusaliilor a instalat un model pe care Dumnezeu l-a reprodus în experiența diferitelor grupuri de oameni rasiale și geografice pentru a arăta și a confirma bisericii evreilor credincioși că Însuși Dumnezeu a acceptat deplin și complet noul grup. Manifestarea Duhului Sfânt în Faptele apostolilor (Rusaliile) este așadar diferită din punct de vedere teologic de limbile corintenilor.

Textul nu poate fi folosit pentru a pretinde experiențe ca ale corintenilor care să confirme mântuirea (1 Cor. 12:29-30, care este o serie de întrebări care așteaptă răspunsul „nu”). Luca atestă ce s-a întâmplat, nu ce ar trebui să se întâmple de fiecare dată.

8:16-17 Această întâmplare este diferită de ordinea evenimentelor afirmată în Fapte 2:38. Această discrepanță se datorează acțiunii specifice a Duhului Sfânt: (1) în 2:38 în legătură cu mântuirea și (2) în 2:16 în legătură cu o experiență tipică Rusaliilor. Aceeași „întâmplare cu Duhul Sfânt” ca în Fapte 2 a avut loc acum cu samaritenii. Asta nu era doar spre beneficiul lor, ci în mare parte spre beneficiul comunității creștine ebraice. Le-a arătat că Dumnezeu i-a acceptat pe deplin pe samariteni! Acest lucru nu este menit să susțină o experiență inițială de mântuire în doi pași.

Observă te rog că Petru și Ioan au fost aceia care au observat lipsa manifestării speciale a Duhului Sfânt pe care o experimentaseră ei la Rusalii. Asta nu înseamnă că semnele miraculoase care au însoțit predicarea lui Filip nu au fost adevărate manifestări ale Duhului Sfânt (v. 13). Petru și Ioan voiau Rusalii samaritene! Acest lucru este foarte important deoarece, atunci când Corneliu a avut aceeași experiență, Petru a știut că Dumnezeu a acceptat pe deplin un soldat roman și familia lui. Evanghelia este pentru toți oamenii. Acesta este adevărul minunat pe care îl descoperă această experiență din Faptele apostolilor!

8:16 Acest lucru ar putea fi numit „Rusalii samaritene.”

8:17 Acesta nu poate fi un verset scos din context pe care se bazează necesitatea punerii mâinilor. Această procedură făcută cu acest scop nu mai are loc în Fapte. Ea exprimă puterea și autoritatea apostolilor. Vezi subiectul special: punerea mâinilor de la 6:6.

8:20 Problema teologică pentru noi este întrebarea soteorologică în legătură cu Simon. A fost el mântuit sau nu? Cuvintele lui Petru pot fi luate ca un blestem sau ca un avertisment. Toți noii creștini au informații puține sau incorecte despre Evanghelie, dar denotă cererea lui Simon un element în plus de vanitate? Pot oamenii să fie mântuiți dacă au priorități conflictuale în viețile lor?

• **„darul lui Dumnezeu”** – aici Duhul Sfânt reprezintă toată lucrarea lui Dumnezeu pentru omenirea păcătoasă și răzvrătită (Isaia 55:1-2; Ier. 31:31-34; Ezech. 36:22-38; Luca 11:13; Fapte 2:38).

8:21 „Tu –n-ai nici parte, nici sorț în toată treaba aceasta” – primul termen, „parte” (*meris*), înseamnă ceva în comun. Aici și în 2 Cor. 6:15 are conotație negativă.

Al doilea termen, „sorț” (*klēros*), este folosit și în VT ca modalitate de a afla voia lui Dumnezeu (ex. *Urim și Tumim*). A fost folosit pentru a împărți Țara Făgăduinței între seminții (Iosua 12-19). Așadar, este folosit cu înțelesul de moștenire. Termenul a ajuns să fie folosit pentru „cler”, dar în NT se referă la toți credincioșii.

• **„inima ta nu este curată înaintea lui Dumnezeu”** – aceasta ar putea fi o aluzie la Ps. 78:37. Termenii „corect” și „drept” și formele lor diferite vin de la termenul folosit pentru o trestie de râu din Mesopotamia. Era înaltă de 15-20 cm și dreaptă. Dumnezeu a folosit acest cuvânt, care era folosit în construcții (pentru a verifica dacă pereții sunt drepte pe orizontală), pentru a-și descrie caracterul etc. Dumnezeu este standardul, rigla, marginea dreaptă după care sunt judecați toți oamenii. În lumina acestui lucru, toți pică testul (Rom. 3:9-18,23).

8:22 „pocăiește-te” – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV, care denotă caracterul urgent. Vezi observația și subiectul special de la 2:38.

• **„roagă-te”** - acesta este un IMPERATIV AORIST PASIV (deponent). Vorbirea cu Dumnezeu este dovada unei relații personale, precum convingerea, care duce la pocăință este dovada Duhului Sfânt care locuiește într-o persoană!

• **„dacă”** – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, presupusă a fi adevărată pentru scopurile literare ale autorului sau din perspectiva lui. În această propoziție denotă evenimentul neprevăzut bazat pe dorința lui Simon de a se pocăi și de a se ruga pentru iertare. Gândirea și acțiunile lui sunt o deviere gravă de la creștinismul normativ.

• **„gândul acesta al inimii tale”** – păcatul începe în gândire. Rabinii spun că mintea este ca o grădină arată, gata să fie semănată. Ceea ce primim înăuntru prin ochii și urechile noastre prinde rădăcină. Dacă stăruim asupra lor, aceste gânduri vor deveni acțiuni. De asta afirmă NT că ar trebui „să ne încordăm puterile minții” (1 Petru 1:13) sau să ne „înnoim mintea” (Rom. 12:2; Efes. 4:23).

8:23

NASB, NRSV	„plin de fiere amară”
NKJV	„otrăvit de amărăciune”
TEV	„plin de invidie amară”
NJB	„amărăciune a fierii”

Termenii „fiere” (*cholē*) și „amărăciune” (*pikros*) se referă amândoi la un duh amar, asociat de obicei cu mânia și cu apostazia (Deut. 29:18; 32:28-33; Evrei12:15). Pavel folosește de câteva ori termenul „amărăciune” în listele cu lucruri de evitat (Rom. 3:14; Efes. 4:31).

•

NASB	„în lanțurile fărădelegii”
NKJV	„legat de fărădelege”
NRSV	„în lanțurile ticăloșeniei”
TEV	„un prizonier al păcatului”
NJB	„în lanțurile păcatului”

Aceasta ar putea fi o aluzie la lucrarea lui Mesia (Isaia 58:6). Isus îl putea elibera pe Simon de lanțurile celui rău și să îi dea putere personală așa cum l-a eliberat de pedeapsa păcatului. Păcatul are două aspecte: (1) moartea fizică și spirituală și (2) cine deține controlul asupra vieții păcătoșului (îi poate afecta și pe cei mântuiți, și pe cei pierduți, 1 Cor. 3:1-3). Trebuie să ne ocupăm de păcat și în timp, și în eternitate; trebuie să ne ocupăm de pedeapsa și de puterea lui, dar numai Cristos și Duhul Sfânt pot face asta; noi, ca credincioși, trebuie să Îi lăsăm să o facă!

8:24 „Rugați-vă voi Domnului pentru mine” – acesta este un IMPERATIV AORIST PASIV (PLURAL, care s-ar putea referi la întreaga echipă de misiune). Simon repetă cuvintele lui Petru din v. 22. Cuvintele lui Petru l-au înspăimântat. Cred că Simon este un credincios, dar unul nou.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:25

25 După ce au mărturisit despre Cuvântul Domnului și după ce l-au propovăduit, Petru și Ioan s-au întors la Ierusalim, vestind Evanghelia în multe sate de ale samaritenilor.

8:25 „au mărturisit” – vezi observația de la 2:40.

• „vestind Evanghelia în multe sate ale Samaritenilor” – asta demonstrează schimbarea de atitudine din partea apostolilor în ceea ce-i privește pe Samariteni.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 8:26

26 Un înger al Domnului a vorbit lui Filip și i-a zis: „Scoală-te și du-te spre miazăzi, pe drumul care coboară spre Ierusalim la Gaza și care este pustiu.”

8:26 „un înger al Domnului a vorbit lui Filip” – aici „un înger al Domnului” și „Duhul Sfânt” par a fi sinonime (v. 29). Acest lucru este obișnuit în Faptele apostolilor. Vezi observația de la 5:19.

• „scoală-te și du-te spre miazăzi” – ambele sunt IMPERATIVE. S-ar putea referi la unul dintre cele două drumuri care duc în Egipt. Este posibil ca acest mesaj să fi putut fi auzit datorită specificității lui. Evident, aceasta este o întâlnire evanghelistă pregătită de divinitate (ca a lui Pavel).

•

NASB	„(Acesta este <i>un drum prin pustiu</i>)”
NKJV	„Acesta este pustiu”
NRSV	„(Acesta este un drum prin pustiu)”
TEV	„(Acesta drum nu mai este folosit astăzi)”
NJB	„drumul prin deșert”

Este acesta un comentariu făcut de Luca? Își clarifică Luca sursa? Sau este un comentariu făcut de sursa lui Luca (probabil Filip, Fapte 21:8)? La aceste întrebări nu se poate da un răspuns sigur. Inspirația acoperă producțiile Bibliei indiferent de cât de multe persoane sunt implicate.

8:27 „un famen cu mare putere” – termenul „famen” mai este tradus „oficialitate”. Dar nu se știe sigur dacă era un famen fizic sau pur și simplu un oficial la curte (înțeles derivat). În VT, Potifar este numit famen, și totuși e căsătorit (Gen. 39:1). În VT, Deut. 23:1 le interzice famenilor să devină parte din comunitatea ebraică; dar în Isaia 56:3 această interdicție este anulată. Asta arată clar că noua epocă a Duhului Sfânt a început. Pur și simplu nu se știe sigur dacă acest bărbat este temător de Dumnezeu sau prozelit. Sintagma „famen cu putere mare” implică faptul că era un înalt oficial.

• „împărăteasa Candace a Etiopienilor” – „Candace” este un titlu precum „Faraon” sau „Cezar.” Regina este menționată deoarece regele era considerat o zeitate în Etiopia, și, prin urmare, era o înjosire să se ocupe cu afaceri administrative sau politice simple.

8:28 „citea pe prorocul Isaia” – se pare că acest om cumpărase un manuscris scump din piele al lui Isaia, care era mai lung de nouă metri (unul găsit între manuscrisele de la Marea Moartă). Călăuzit de Duhul Sfânt, l-a deschis la pasajul mesianic din Isaia 53:7-8 și citea.

8:29 „Duhul a zis lui Filip: „Du-te și ajunge carul acesta” – acesta este un IMPERATIV AORIST PASIV. Literal înseamnă „fii lipit.” Duhul Sfânt îi dă lui Pavel călăuzire specifică.

8:30 „Filip a alergat și a auzit pe etiopian citind pe prorocul Isaia” – toți cei din vechime citeau cu voce tare, chiar și când erau singuri.

• „Înțelegi tu ce citești?” – Ce întrebare grozavă! Este posibil să citim Scriptura și să nu ne dăm seama clar ce a vrut să spună. Duhul Sfânt îl călăuzește pe Filip la o „funcție divină” care:

1. va arăta că noua epocă a început
2. va da o mărturie puternică unui alt grup de oameni

8:31 A. T. Robertson, în *Cuvinte ilustrate din Noul Testament* comentează asupra acestui verset: „Acesta este o condiție amestecată, prima concluzie fiind de gradul al-IV-lea, cu „an” și cu condițional optativ, dar condiția... este de gradul I... un

fenomen destul de obișnuit în greaca coină” (p. 110). În această CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, la fel ca în Luca 19:40, se folosește „*ean*” în loc de „*ei*.” CONDIȚIONALĂ este determinată de mod, nu de construcție (Luca 19:40).

8:32-33 Acest citat este din pasajul mesianic din LXX, Isaia 53:7-9. Mă surprinde că sunt accentuate aceste versete și nu alte versete mesianice în acest context al VT. Oricum, Filip începe chiar de unde citea el și explică întregul pasaj în lumina vieții, a lucrării, a morții și a învierii lui Isus din Nazaret. Profetia din VT a fost împlinită și iertarea prin Cristos le este oferită tuturor!

8:35 „Filip a luat cuvântul” – asta arată importanța pasajului din VT privind „Robul care pătimește” pentru proclamarea Evangheliei. Eu cred că Isus Însuși a arătat Bisericii primare cum I se aplicau aceste prorocii străvechi (Luca 24:27).

8:36 „Uite apă; ce mă împiedică să fiu botezat?” – mesajul Evangheliei lui Filip includea botezul (Matei 3; 28:19; Fapte 2:38; Rom. 6:1-11; Col. 2:12)! Observă că el nu avea nevoie de aprobare din partea apostolilor de la Ierusalim pentru a boteza un convertit. Botezul nu este o chestiune denominațională, ci una a împărăției. Trebuie să fim atenți la tradițiile denominației care s-au împotmolit atât de mult în apele Bibliei în ceea ce privește procedurile din zilele noastre!

Era îngrijorat famenul că nu va fi primit?

1. problema rasială
2. problema fizică
3. problema socio-economică
4. problema de catehizare

Toate zidurile cad în Isus Cristos (Efes. 2:11-3:13). Oricine vrea, poate veni!

8:37 Acest verset, care atestă mărturisirea famenului, nu este inclus în manuscrisele papirusurilor vechi grecești P45 (Papirusul Chester Beatty), P74 (Papirusul Bodmer) sau în manuscrisele grecești străvechi scrise cu majuscule α , A, B sau C. Nu apare nici în traduceriile străvechi latine, siriene, coptice sau etiopiene. Versetul 37 nu este original din Faptele apostolilor. USB4 susține omiterea lui. Nu este inclus nici în ediția din 1970 a NASB, dar este inclus în actualizarea din 1995.

8:38-39 „s-au coborât amândoi în apă... au ieșit afară din apă” – acesta nu este un pasaj care să susțină scufundarea. Contextul spune că ei au intrat într-un trup de apă, nu metoda botezului. Fii atent la înclinările tale preconcepute!

8:39 „Duhul Domnului a răpit pe Filip” – nu se știe sigur dacă aceasta este o întâmplare miraculoasă, ca cea cu Ilie (1 Regi 18:12; 2 Regi 2:16) sau cu Ezechiel (Ezec. 3:14; 8:3) sau se referă pur și simplu la plecarea imediată a lui. Duhul Sfânt era implicat personal în transformarea lui. Mai observă că, aparent, nu a avut loc ucenicizarea extinsă și catehizarea, dar convertitul avea pargamentul lui Isaia și Duhul Sfânt era în el!

● „**și vedea de drum, plin de bucurie**” – Evanghelia este însoțită mereu de bucurie (8:8). Ireneus atestă în tradiție că acest famen a devenit un misionar al Evangheliei pentru poporul lui. Duhul Sfânt Însuși trebuie să fi făcut ucenicia!

8:40 Filip și-a continuat (INDICATIV IMPERFECT MEDIAN) lucrarea evanghelică în cetatea filisteană Așhod (*Azot*) în drumul spre casă, în Cezarea pe mare. E evident că Filip a înțeles implicațiile evangheliste universale ale samaritanului și ale etiopianului. Evanghelia îi includea chiar și pe filistenii!

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce a permis Dumnezeu persecuția asupra Bisericii primare?
2. De ce a fost atât de semnificativă predicarea Evangheliei samaritenilor?
3. Era Simon creștin?
4. De ce nu au primit samaritenii Duhul Sfânt când au crezut?
5. Ce fel de persoane reprezintă famenul?
6. De ce nu este v. 37 în toate Bibliile?

FAPTELE APOSTOLILOR 9

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Întoarcerea lui Saul	Drumul Damascului: Saul convertit	Întoarcerea lui Saul din Tars	Întoarcerea lui Saul	Întoarcerea lui Saul
9:1-9	9:1-9	9:1-9	9:1-2 9:3-4 9:5a 9:5b-6 9:7-9	9:1-2 9:3-9
9:10-19a	Anania îl botează pe Saul 9:10-19	9:10-19a	9:10a 9:10b 9:11-12 9:13-14 9:15-16 9:17-19a	9:10-12 9:13-19a
Saul predică la Damasc 9:19b-22	Saul Îl predică pe Cristos 9:20-22	9:19b-22	Saul predică la Damasc 9:19b-20 9:21 9:22	Predicarea lui Saul la Damasc 9:19b-22
Saul scapă din mâinile evreilor 9:23-25	Saul scapă de moarte 9:23-25	Prima vizită a lui Saul la Ierusalim 9:23-25	9:23-25 Saul la Ierusalim	9:23-25 Vizita lui Saul la Ierusalim
9:26-30	9:26-30	9:26-30	9:26-30	9:26-30 O liniște
9:31	Biserica prosperă 9:31	9:31	9:31	9:31
Vindecarea lui Enea	Enea vindecat	Călătoria lui Petru la Lida și Iope 9:32-35	Petru vede Lida și Iope 9:32-35	Petru vindecă un paralizat la Iope 9:32-35
9:36-43	9:36-43	9:36-43	9:36-43	Petru învie o femeie la Iope 9:36-38 9:39-42 9:43

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVEL DE PARAGRAF*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

Accentul în Faptele apostolilor începe să se mute de la apostolul Petru la apostolul Pavel, din Palestina în lumea mediteraneană, de la evrei la neamuri.

Convertirea lui Pavel este un moment atât de important în istoria Bisericii încât este atestată de trei ori în cartea Faptele apostolilor:

1. povestirea lui Luca, 9:1-30
2. povestirea lui Pavel în fața mulțimii din Ierusalim, 22:3-16
3. povestirea lui Pavel în fața lui Agripa al-II-lea la Cezarea, 26:4-18
4. de asemenea, Pavel menționează această perioadă și în Gal. 1:13-17 și în 2 Cor. 11:32-33

Asemănările dintre mesajul lui Ștefan și cel al lui Pavel sunt evidente. Pavel a început să le slujească evreilor greci cărora le predicase Ștefan. Pavel a auzit predica lui Ștefan din Fapte 7 (7:58; 8:1; 22:20). Este posibil ca Pavel să fi fost chiar unul dintre conducătorii sinagogii greci din Ierusalim care a discutat cu Ștefan și a pierdut!

Unii factori posibili de influență în convertirea lui Pavel:

1. eșecul iudaismului în oferirea păcii și a bucuriei lăuntrice
2. viața și învățăturile lui Isus erau bine cunoscute și discutate în cercurile rabinilor (în special la Ierusalim)
3. a auzit predica lui Ștefan și a fost martor la moartea lui (este posibil să fi discutat chiar cu Ștefan)
4. a văzut comportamentul și credința creștinilor persecutați
5. întâlnirea lui personală cu Domnul cel înviat a schimbat totul

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:1-9

1 Dar Saul sufla încă amenințarea și uciderea împotriva ucenicilor Domnului. S-a dus la marele preot 2 și i-a cerut scrisori către sinagogile din Damasc, ca, dacă va găsi pe unii umblând pe Calea credinței, atât bărbați, cât și femei, să-i aducă legați la Ierusalim. 3 Pe drum, când s-a apropiat de Damasc, deodată a strălucit o lumină din cer în jurul lui. 4 El a căzut la pământ și a auzit un glas care-i zicea: „Saul, Saul, pentru ce Mă prigonești?” 5 „Cine ești Tu, Doamne?”, a răspuns el. Și Domnul a zis: „Eu sunt Isus pe care-L prigonești. Ți-ar fi greu să arunci înapoi cu piciorul într-un țepuș.” 6 Tremurând și plin de frică, el a zis: „Doamne, ce vrei să faci?” „Scoală-te”, i-a zis Domnul, „intră în cetate, și ți se va spune ce trebuie să faci.” 7 Oamenii care-l însoțeau au rămas încremeniți; auzeau în adevăr glasul, dar nu vedeau pe nimeni. 8 Saul s-a sculat de la pământ; și, măcar că ochii îi erau deschiși, nu vedea nimic. L-au luat de mâini și l-au dus în Damasc. 9 Trei zile n-a văzut și n-a mâncat, nici n-a băut nimic.

9:1 „Saul sufla încă amenințarea și uciderea” – verbul înseamnă „a sforăi” la propriu. În Fapte 26:1, Pavel spune despre el că era extrem de mândru pe ei. Se pare că el chiar a omorât câțiva creștini (8:1).

• „ucenicilor Domnului” – termenul înseamnă „cei care învață de la cineva.” Apare doar în Evangheliile și în Faptele apostolilor. El este înlocuit repede de „sfinți.” Observă numărul de termeni folosiți în acest capitol pentru a-i descrie pe oamenii lui Dumnezeu.

1. apostoli, v. 1, 10, 19, 25, 26, 36, 38
2. Calea, v. 2
3. sfinți, v. 13, 32, 41
4. frați, v. 17

• „s-a dus la marele preot” – evident, se referă la Sanhedrin (Fapte 26:10). Vezi observația despre Sanhedrin de la 4:15.

9:2 „i-a cerut scrisori către sinagogile din Damasc” – guvernul roman delegase autoritate limitată Sanhedrinului pentru a conduce și a controla întâmplările din sinagogi sau care aveau legătură cu viața evreilor din Imperiu (1 Mac. 15:16-21; Josephus, *Antichitățile*, 14:10:2). Iudaismul era o religie recunoscută, legală, a lumii greco-romane.

Se pare că acestea erau scrisori de extrădare a evreilor creștini care fugiseră din Ierusalim confruntându-se cu persecuția (9:14,21; 22:5; 26:10).

• „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III, indicând acțiune potențială.

• „Calea” – acesta era primul nume pentru creștini (19:9,23; 22:4; 24:14,22 și posibil și 18:25,26). Își are originea în VT, vorbind despre credința ca mod de viață (Ps. 1:1; 119:105; Prov. 4:10-19). Există o aluzie posibilă la acest nume în Ioan 14:6.

• **„femei”** – menționarea de trei ori a femeilor în mijlocul grupurilor persecutate de Pavel este o modalitate de a arăta intensitatea acțiunilor lui Pavel (8:3; 22:4).

9:3 „Damasc” – cetate antică și capitala provinciei romane Siria în nordul/nord-estul Galileei. Era la 250 km de Ierusalim.

• **„deodată”** – acest termen mai înseamnă și „pe neașteptate.”

• **„o lumină din cer”** – Pavel face legătura între această lumină și experiența lui în mod diferit în ultimele trei prezentări ale experienței lui în Fapte:

1. „a strălucit o lumină din cer în jurul lui” (9:3)
2. „a strălucit împrejurul meu o mare lumină din cer” (22:6)
3. „am văzut strălucind împrejurul meu... o lumină din cer, a cărei strălucire întrecea pe a soarelui” (26:13)

Pavel își amintește viu această întâmplare! Este posibil ca această lumină să aibă legătură din punct de vedere teologic/fizic cu slava Shekinah a prezenței lui YHWH cu Israel în timpul perioadei de rătăcire prin pustie. Datorită acestui eveniment istoric, concepția ebraică de „slavă” implică aspectul unei lumini strălucitoare (vezi subiectul special: slavă de la 3:13). Se pare că această lumină i-a arătat rabinului Saul că era prezența personală a lui Dumnezeu.

9:4 „a auzit un glas” – acest glas din cer îi era cunoscut iudaismului. Este cunoscut ca *bath kol*. Aceasta era pentru evrei o modalitate de a primi informații și/sau aprobare de la Dumnezeu (în perioada interbiblică de la sfârșitul lui Maleahi și începutul lucrării lui Ioan Botezătorul). Această formă de revelare era necesară deoarece în acea perioadă nu erau proci inspirați.

• **„Saule, Saule”** – în ebraică repetarea numelui era o modalitate de a arăta intensitatea.

• **„pentru ce Mă prigonești”** – această întrebare este foarte semnificativă din punct de vedere teologic deoarece demonstrează continuitatea și caracterul personal dintre Isus și biserica Lui (Matei 10:40; 25:40,45). Pavel persecuta Biserica, dar Isus a luat-o personal. Aflăm din Fapte 26:14 că Isus i-a vorbit lui Pavel în aramaică.

Semnificativ din punct de vedere teologic mai este și faptul că creștinismul este și o persoană (Isus), și un grup (Biserica). Metaforele colective pentru Biserică sunt:

1. trup
2. familie
3. clădire
4. sfinți

Toate acestea accentuează natura fizică colectivă a credinței (1 Cor. 12:7). Ea începe individual, dar se transformă într-un grup (conștiinciozitate și grijă). Această corporalitate individuală poate fi văzută în discuția lui Pavel despre Adam și Cristos din Rom. 5:12-21. Unul este parte din întreg; Unul îi poate afecta pe toți (Iosua 7).

9:5a „Cine ești tu, Doamne?” – ce a vrut să spună Pavel prin „Doamne”?

1. „domnule”, formulă de respect (Ioan 4:11)
2. YHWH, tradus prin „Domnul” în VT (ex. Gen. 2:4)

Dacă este accentuată surpriza, probabil este valabilă prima variantă, dar dacă lumina din cer denotă o acțiune a lui Dumnezeu, atunci este valabilă a doua variantă. Dacă este valabilă a doua variantă, atunci, dintr-odată, este provocată întreaga teologie rabinică a lui Pavel. Ce confuz și înspăimântător trebuie să fi fost!

9:5b-6b Aceste versete nu se află în nici unul dintre primele manuscrise grecești. Se găsesc doar în familia manuscriselor latine. Erasmus, traducând din latina vulgară, le-a pus în prima sa ediție a Noului Testament grec din 1516. aceste cuvinte se găsesc în Fapte 26:14. Includerea lor aici demonstrează o tendință a scribilor de a face paralelele uniforme și pline cu toate detaliile.

9:5 „Eu sunt Isus, pe care-L prigonești” – Pavel pretinde că L-a văzut pe Isus glorificat (Fapte 22:14; 1 Cor. 9:1; 15:8-9). Pavel va înțelege mai târziu această experiență ca parte integrantă a chemării sale ca apostol al neamurilor.

9:6 Acest verset este explicat în detaliu în v. 10-19.

9:7 „Oamenii care-l însoțeau” – s-ar putea referi la (1) păzitorii Templului care-l însoțeau pe Pavel; (2) alți zeloți evrei, probabil din sinagogile greci sau la (3) alte persoane care învățau teologia la Ierusalim.

• **„auzeau în adevăr glasul, dar nu vedeau pe nimeni”** – există o discrepanță aparentă între 9:7 și 22:9 în ceea ce privește detaliile acestei întâmplări. S-au formulat câteva teorii în această privință:

1. este o chestiune de sintaxă. Verbul „a auzi” poate fi la GENITIV (9:7) sau la ACUZATIV (22:9). Aceste forme diferite au diferite implicații sau conotații. În NRSV, într-o notă de subsol, scrie „Varianta greacă sugerează că însoțitorii lui au auzit sunetul vocii, dar nu și cuvintele spuse.”
2. alții spun că se aseamănă cu Ioan 12:29-30 în legătură cu intrarea lui Isus în Ierusalim și glasul din cer
3. alții spun că se vorbește despre vocea lui Pavel, nu a lui Isus. Ei l-au auzit pe Pavel vorbind, dar nu și pe Isus

4. alții spun că se aseamănă cu problema sinoptică

Diferiți autori ai Evangheliei atestă aceleași întâmplări, predici și fapte ale lui Isus în moduri diferite, care sunt povestiri diferite ale martorilor oculari.

9:8 „măcar că ochii îi erau deschiși, nu vedea nimic” – se pare că de acum înainte Pavel a avut probleme cu vederea (Gal. 4:13-15; 6:11). Personal, cred că „țepușul în carne” al lui Pavel (2 Cor. 12:7-10) era o oftalmie orientală, provocată probabil de această experiență. Există o ironie aici; Pavel experimentează o reorientare. Credea că vede (fizic și spiritual, Ioan 9), dar a aflat că e orb. După această întâlnire cu Cristos, a orbit fizic o perioadă, dar i s-au deschis larg ochii spirituali!

9:9 „Trei zile n-a văzut” – acesta este un IMPERFECT PERIFRATIC. Unii cred că cu această ocazie Pavel a avut vedenia raiului atestată în 2 Cor. 12:1-4.

• **„și nici n-a mâncat, nici n-a băut nimic”** – Pavel postea și se ruga (v. 11). Ce reorientare trebuie să fi avut loc în mintea (teologia) și în inima (dorința) lui Pavel! Începea să se transforme din prigonitor în proclamatore al Evangheliei!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:10-19a

10 În Damasc era un ucenic, numit Anania. Domnul i-a zis într-o vedenie: „Anania!” „Iată-mă Doamne”, a răspuns el. **11** Și Domnul i-a zis: „Scoală-te, du-te pe ulița care se cheamă „Dreaptă” și caută în casa lui Iuda pe unul zis Saul, un om din Tars. Căci iată, el se roagă; **12** și a văzut în vedenie pe un om, numit Anania, intrând la el și punându-și mâinile peste el, ca să-și capete iarăși vederea.” **13** „Doamne”, a răspuns Anania, „am auzit de la mulți despre toate relele pe care le-a făcut omul acesta sfinților Tăi în Ierusalim; **14** ba și aici are puteri din partea preoților celor mai de seamă, ca să lege pe toți care cheamă Numele Tău.” **15** Dar Domnul i-a zis: „Du-te, căci el este un vas pe care l-am ales, ca să ducă Numele Meu înaintea Neamurilor, înaintea împăraților și înaintea fiilor lui Israel; **16** și îi voi arăta tot ce trebuie să sufere pentru Numele Meu.” **17** Anania a plecat; și, după ce a intrat în casă, a pus mâinile peste Saul și a zis: „Frate Saule, Domnul Isus, care ți s-a arătat pe drumul pe care veneai, m-a trimis ca să capeți vederea și să te umpli de Duhul Sfânt.” **18** Chiar în clipa aceea, au căzut de pe ochii lui un fel de solzi; și el și-a căpătat iarăși vederea. Apoi s-a sculat și a fost botezat. **19** După ce a mâncat, a prins iarăși putere.

9:10 „Anania” – acest nume înseamnă „YHWH e bun.” Se pare că el era un evreu credincios cu reputație bună, nu un refugiat (22:12).

• **„Iată-mă, Doamne”** – aceasta este o expresie ebraică exprimând disponibilitatea (Isaia 6:8). Versetul 11 este evident unul verbal, prezentând instrucțiuni foarte specifice.

9:12 „a văzut în vedenie un om, numit Anania” – „în vedenie” nu apare în manuscrisele grecești P74, κ și A, dar apare în B și C. Acest verset arată că venirea, acțiunile și mesajul lui Anania erau o confirmare a cuvintelor spuse de Isus lui Pavel (v. 6).

• **„punându-și mâinile peste el”** – vezi subiectul special de la 6:6.

9:13 „am auzit de la mulți” – evident Anania auzise zvonurile rele despre prigonirea incorectă a lui Pavel asupra creștinilor de la refugiații evrei din Ierusalim.

• **„sfinților Tăi”** – termenul *hagioi* este în corelație cu grecescul „sfânt” (*hagios*). Precedentul lui din VT se referă la un lucru, o persoană sau un loc pus deoparte de Dumnezeu cu un scop special. Termenul „sfinți” este mereu la plural, mai puțin odată în Fil. 4:21, dar chiar și aici este într-un context plural. A fi creștin înseamnă a fi parte dintr-o familie, dintr-o comunitate. Nu există singuratici în credință.

SUBIECT SPECIAL: SFINȚII

Acesta este echivalentul grec al ebraicului *kadash*, care are sensul de bază de a pune deoparte pe cineva, ceva sau un loc pentru uzul exclusiv al lui YHWH. Denotă conceptul românesc pentru „sacru.” YHWH este separat de omenire prin natura (Duh veșnic, ne-creat) și prin caracterul Său (perfecțiune morală). El este standardul după care sunt măsurate și judecate toate celelalte lucruri. El este transcendent și Sfânt.

Dumnezeu i-a creat pe oameni pentru părtășie, dar căderea (Gen. 3) a pus o barieră relațională și morală între un Dumnezeu Sfânt și omenirea păcătoasă. Dumnezeu a ales să-și restaureze creația conștientă; așadar, El Își cheamă poporul să fie „sfânt” (Lev. 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). Printr-o relație de credință cu YHWH, poporul Lui a devenit sfânt prin poziția în El pe care le-a dat-o legământul, dar, de asemenea, sunt chemați la o viață sfântă (Matei 5:48).

Această viață sfântă este posibilă deoarece creștinii sunt acceptați și iertați pe deplin prin viața și lucrarea lui Isus și prin prezența Duhului Sfânt în mințile și în inimile lor. Acest lucru întemeiază situația paradoxală de a:

1. fi sfânt datorită neprihănirii imputate a lui Cristos
2. fi chemat la o viață sfântă datorită prezenței Duhului Sfânt

Creștinii sunt „sfinți” (*hagioi*) datorită prezenței în viețile lor a (1) voii Celui Sfânt; (2) a lucrării Fiului Sfânt (Isus) și a (3) prezenței Duhului Sfânt.

NT vorbește mereu despre sfinți la PLURAL (mai puțin odată, în Fil. 4:12, dar chiar și atunci contextul îl PLURALIZEAZĂ). A fi mântuit înseamnă a face parte dintr-o familie, dintr-un trup, dintr-o clădire! Credința biblică începe cu o receptare personală, dar se transformă într-o părtășie comună. Ni se dă fiecăruia (1 Cor. 12:11) pentru sănătatea, creșterea și bunăstarea trupului lui Cristos – Biserica (1 Cor. 12:7). Suntem mântuiți pentru a sluji! Sfințenia este o caracteristică de familie!

9:14 „preoților celor mai de seamă” – în VT, calitatea de mare preot era pe viață și era transmisă fiului unei persoane (Lev. 8-10). Dar în perioada romană, această funcție era dată de oficialii romani. Așadar, existau câțiva mari preoți în familia saduchee a lui Ana.

• **„care cheamă Numele Tău”** – această sintagmă are implicații teologice importante. Luca o folosește de câteva ori în Fapte pentru:

1. cineva care se adresează lui Isus (7:59)
2. cineva care L-a acceptat pe Isus ca mântuitor (9:14, 21)
3. un citat din VT din Amos 9:12, unde vorbește despre cineva peste care este chemat numele lui YHWH (creștini, 15:17)
4. o modalitate pentru o persoană de a-și declara credința în Isus (22:16)

Această sintagmă este și o parte a discursului lui Pavel către Israel din Ioel 2:32 în Rom. 10:9-13 (2 Tim. 2:22). Petru folosește același pasaj (Ioel 2:28-32) în predica lui de la Rusalii și îi invită pe cei prezenți să „cheme numele Domnului,” citând Ioel 2:32.

Numele reprezintă persoana. Invocând numele, păcătoșii îi roagă pe Isus să acționeze în numele lor și să îi includă în familia Lui.

9:15 „Du-te” – acesta este un IMPERATIV PREZENT MEDIAN (deponent). Isus îl trimite cu autoritate la Saul pe Anania cel șovăitor.

• **„căci el este un vas pe care l-am ales”** – ce măreț este harul și alegerea lui Dumnezeu! Pavel nu se potrivește modelului evanghelic de transformare voluntară, voită. El a fost recrutat în mod dramatic!

•

NASB, NKJV

„înaintea Neamurilor”

NRSV, NJB

„să ducă numele Meu înaintea Neamurilor”

TEV

„să facă cunoscut numele Meu înaintea Neamurilor”

Ce declarație uimitoare făcută unui evreu (Efes. 3:7)! Dar acesta a fost mereu planul lui Dumnezeu (Gen. 12:3; Exod 19:5-6; Efes. 2:11-3:13). Israel a fost doar un instrument pentru atingerea lumii, făcut după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27), dar unul căzut (Gen. 3:15).

• **„înaintea împăraților”** – Pavel le-a vorbit conducătorilor guvernamentali mici și mari și în cele din urmă lui Cezar!

• **„și înaintea fiilor lui Israel”** – modelul misionar obișnuit al lui Pavel era să predice mai întâi în sinagogile locale (Rom. 1:16). Apoi mergea la păgâni.

9:16 „și îi voi arăta tot ce trebuie să sufere pentru Numele Meu” – suferința nu este excepția, ci regula pentru creștini într-o lume căzută (Matei 5:10-12; Ioan 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Fapte 14:22; Rom. 5:3-4; 8:17-18; 2 Cor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-33; Fil. 1:29; 1 Tes. 3:3; 2 Tim. 3:12; Iacov 1:2-4; 1 Petru 4:12-16).

1. Există o relație teologică între patimile lui Cristos și suferințele adepților Lui în acest tărâm căzut. Cartea 1 Petru prezintă această paralelă.
2. suferințele lui Isus, 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1
3. suferințele adepților Lui, 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10

Dacă lumea L-a respins pe El, îi va respinge și pe ai Lui (Ioan 7:7; 15:18-19; 17:14).

9:17 „a pus mâinile peste Saul” – nu există nicio bază scripturală pentru conceptul de „autoritate apostolică” în acordarea darurilor spirituale. Anaia este un credincios laic necunoscut în Damasc, ce devine (1) purtătorul de cuvânt și agentul lui Dumnezeu; (2) cel prin care Pavel s-a umplut cu Duhul Sfânt (v. 17); (3) vindecarea fizică a lui Pavel (v. 18) și (4) botezul lui Pavel (v. 18).

- „Frate Saule” – ce exemplu minunat de ascultare și de dragoste!

9:18 „au căzut de pe ochii lui un fel de solzi” – există un termen medical pentru cojirea pielii de pe o rană pe care Luca îl folosește pentru a descrie ce i s-a întâmplat cu ochii lui Pavel în acest moment al vindecării. Cuvântul „solzi” este folosit pentru solzi de pește în LXX (Lev. 11:9,10,12; Deut. 14:9). Extensia metaforică poate fi văzută în Num. 16:38, unde este folosit pentru niște plăci de metal turtite. Probabil în acest context erau coji de piele sau crustă care ieșeau din ochii lui Pavel.

- „a fost botezat” – se pare că Anania l-a și botezat pe Pavel (8:36, 38). Botezul nou testamental era un act de urmare a exemplului lui Isus (Matei 3:13-17; Marcu 1:9-11; Luca 3:21-22) și a poruncii Sale (Matei 28:19). Marchează schimbarea proprietății și a supunerii.

9:19a „După ce a mâncat, a prins iarăși putere” – Pavel postise și se rugase de când l-a aruncat lumina la pământ (v. 9). După un post negru de trei zile (fără apă sau mâncare), probabil era foarte slăbit.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:19b-22

19b Saul a rămas câteva zile cu ucenicii care erau în Damasc. 20 Și îndată a început să propovăduiască în sinagogi că Isus este Fiul lui Dumnezeu. 21 Toți cei ce-l ascultau rămăneau uimiți și ziceau: „Nu este el acela care făcea prăpăd în Ierusalim printre cei ce chemau Numele acesta? Și n-a venit el aici ca să-i ducă legați înaintea preoților celor mai de seamă?” 22 Totuși Saul se întărea din ce în ce mai mult și făcea de rușine pe iudeii care locuiau în Damasc, dovedind că Isus este Cristosul.

- „a început să propovăduiască în sinagogi că Isus” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Poate marca (1) începutul unei acțiuni sau (2) o acțiune repetată. Ce ironie! Mai devreme venise cu o scrisoare de la Marii Preoți din Ierusalim către sinagogile din Damasc pentru a-i prizoni pe adepții lui Isus, iar acum a venit în aceleași sinagogi predicând că Isus este Mesia (v. 21).

- „este Fiul lui Dumnezeu” – aceasta este singura utilizare a numelui „Fiul lui Dumnezeu” în cartea Faptele apostolilor (cu excepția citatului din Ps. 2:7 în Fapte 13:33). VT îi reflectă semnificația: (1) poporul lui Israel (Osea 11:1); (2) Regele Israelului (2 Sam. 7:14) și (3) Mesia (Matei 2:15). Monoteismul strict al lui Pavel este redefinit!

SUBIECT SPECIAL: FIUL LUI DUMNEZEU

Acesta este unul dintre numele importante din NT pentru Isus. Cu siguranță are conotații divine. Îl include pe Isus ca „Fiul” sau ca „Fiul Meu,” iar Dumnezeu este numit „Tată.” Apare în NT de peste 124 de ori. Chiar și auto-intitularea lui Isus ca „Fiul Omului” are o conotație divină din Dan. 7:13-14.

În VT numele „fiu” putea desemna trei grupuri specifice:

1. îngeri (de obicei la PLURAL, Gen. 6:2; Iov 1:6; 2:1)
2. Regele Israelului (2 Sam. 7:14; Ps. 2:7; 89:26-27)
3. poporul Israel ca întreg (Exod 4:22-23; Deut. 14:1; Osea 11:1; Mal. 2:10)
4. judecătorii evrei (Ps. 82:6)

A doua întrebuintare este cea legată de Isus. Astfel „fiul lui David” și „fiul lui Dumnezeu” au legătură cu 2 Sam. 7, cu Ps. 2 și cu 89. În VT „fiul lui Dumnezeu” nu este folosit niciodată specific pentru Mesia, doar ca regele escatologic, una dintre „funcțiile unse” ale Israelului. Dar în Manuscrisele de la Marea Moartă numele cu implicații mesianice este folosit (vezi referințe specifice în *Dicționarul lui Isus și al Evangheliilor*, p. 770). „Fiul lui Dumnezeu” este un titlu mesianic și în cele două lucrări apocaliptice ebraice interbiblice (2 Ezdra 7:28; 13:32,37,52; 14:9 și 1 Enoh 105:2).

Felul în care vorbește NT despre Isus este rezumat cel mai bine în câteva categorii:

1. pre-existența Lui (Ioan 1:1-8)
2. nașterea Lui unică (din fecioară) (Matei 1:23; Luca 1:31-35)
3. botezul Lui (Matei 3:17; Marcu 1:11; Luca 3:22. Vocea lui Dumnezeu din cer unește regele din Ps. 2 cu robul care pătimește din Isaia 53)
4. ispitirea Lui de către Satan (Matei 4:1-11; Marcu 1:12,13; Luca 4:1-13. Este ispitit să Se îndoiască de calitatea Lui de Fiu sau cel puțin să-Și îndeplinească scopul prin alte mijloace decât crucea)
5. recunoașterea Lui de către confesori inacceptabili:
 - a. demoni (Marcu 1:23-25; Luca 4:31-37; Marcu 3:11-12)
 - b. necredincioși (Matei 27:43; Marcu 14:61; Ioan 19:7)
6. recunoașterea Lui de către apostolii Săi:
 - a. Matei 14:33; 16:16

b. Ioan 1:34,49; 6:69; 11:27

7. Declarațiile proprii:

a. Matei 11:25-27

b. Ioan 10:36

8. Folosirea de către El a metaforei familiare pentru Dumnezeu ca Tată:

a. folosirea cuvântului „abba” pentru Dumnezeu:

1) Marcu 14:36

2) Rom. 8:15

3) Gal. 4:6

b. folosirea recurentă de către El a cuvântului „Tată” (*patēr*) pentru a-Și descrie relația cu dumnezeirea

Pe scurt, titlul „Fiul lui Dumnezeu” avea o semnificație teologică importantă pentru cei care cunoșteau VT și promisiunile și categoriile lui, dar autorii NT erau agitați de folosirea lui față de neamuri datorită trecutului lor păgân în care „zeii” s-au căsătorit cu femei, rezultând „titanii” sau „uriașii.”

9:12 Acest verset este sub forma unei întrebări care așteaptă răspunsul „da.”

• **„făcea prăpăd”** – acesta este un cuvânt rar și profund care înseamnă „a devasta,” „a dărâma” sau „a distruge total.” Este întâlnit doar aici și în Gal. 1:13,23 în NT și în IV Mac. 4:23. Pavel era un prigonitor violent!

9:22

NASB „Saul se întărea din ce în ce mai mult”

NKJV „Saul se întărea tot mai mult”

NRSV „Saul devenea din ce în ce mai tare”

TEV „predicarea lui Saul devenea mai puternică”

NJB „puterea lui Saul creștea constant”

Acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV. A trecut ceva timp până s-au dezvoltat darurile și abilitățile lui Saul. În context se referă la abilitățile lui Saul de predicare și dezbateri (cf. TEV).

• **„făcea de rușine”** – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV, care denotă acțiune repetată în trecut. Este un cuvânt compus din „împreună” (*sum*) și „a turna” (*cheō*). Acest cuvânt se găsește doar în Faptele apostolilor.

1. 2:6, uimit

2. 9:22, făcut de rușine

3. 19:32, învălmășeală

4. 21:27, au întăritat

5. 21:32, **confuzie**

Evreii nu își puteau explica transformarea lui Pavel sau predicarea cu putere a lui Isus ca Mesia cel promis în VT.

• **„dovedind”** – acest cuvânt înseamnă „a trage concluzii” (Fapte 16:10; 19:33) și, prin extensie, „a dovedi.” Metoda lui Pavel era asemănătoare cu a lui Ștefan. Amândoi au folosit pasaje din VT și împlinirea lor în viața lui Isus din Nazaret pentru a demonstra că El era Mesia promis în VT.

• **„Hristosul”** – acesta este un nume pentru Mesia (Unsul, Promisul). De multe ori în Fapte ARTICOLUL HOTĂRÂT precede SUBSTANTIVUL (2:31,36; 3:18,20). Pavel afirma cu putere și convingere că Isus din Nazaret, omorât la Ierusalim, era într-adevăr Fiul lui Dumnezeu, Mesia. Dacă acest lucru era adevărat, schimba totul pentru evrei (și pentru neamuri)! Ei L-au înțeles greșit și L-au respins. Au ratat darul lui Dumnezeu și au rămas în întunecime și lipsă spirituală.

Vezi subiectul special „ungerea în Biblie” de la 2:47.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:23-25

23 După câțva timp, iudeii s-au sfătuit să-l omoare; 24 și uneltirea lor a ajuns la cunoștința lui Saul. Porțile erau păzite zi și noapte, ca să-l omoare. 25 Dar, într-o noapte, ucenicii l-au luat și l-au coborât prin zid, dându-l jos într-o coșniță.

9:23 **„După câțva timp”** – trebuie să ținem cont de declarația personală a lui Pavel din Gal. 1:15-24, cum că a petrecut o perioadă lungă în Arabia. În acest context, „Arabia” se referă la regatul nabatean (condus de Aretas al-IV-lea, care a domnit din anul 9 Î. Cr. până în 40 D. Cr.) din sud-estul Damascului. Perioada de trei ani reflectă probabil aproximativ 18 luni. Evreii considerau o parte din zi ca zi întregă (Matei 26:61; 27:40,63); tot așa erau considerați și anii.

• **„Iudeii s-au sfătuit să-l omoare”** – se pare că evreii au întăritat autoritățile civile (2 Cor. 11:32-33). Acest lucru trebuie să fi fost umilitor pentru Pavel, deoarece el menționează acest eveniment în discuția despre slăbiciune din 2 Cor. 11.

9:25 „prin zid” – trebuie să se refere la o fereastră dintr-o casă privată a cărei zid din spate era parte din zidul care împrejmua cetatea (2 Cor. 11:33; Iosua 2:15; 1 Sam. 19:12).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:26-30

26 Când a ajuns în Ierusalim, Saul a căutat să se lipească de ucenici; dar toți se temeau de el, căci nu puteau să creadă că este ucenic. 27 Atunci Barnaba l-a luat cu el, l-a dus la apostoli și le-a istorisit cum, pe drum, Saul văzuse pe Domnul, care i-a vorbit, și cum în Damasc propovăduise cu îndrăzneală în Numele lui Isus. 28 De atunci se ducea și venea împreună cu ei în Ierusalim 29 și propovăduia cu îndrăzneală în Numele Domnului. Vorbea și se întreba și cu evreii care vorbeau grecește, dar ei căutau să-l omoare. 30 Când au aflat frații de lucrul acesta, l-au dus la Cezarea și l-au pornit la Tars.

9:26 „a ajuns la Ierusalim” – se pare că acest lucru s-a întâmplat după 18-36 de luni (Gal. 1:15-24). Acest verset arată nivelul scepticismului cu care creștinii din Ierusalim îl priveau pe fostul lor prigonitor. Aparent, Faptele apostolilor atestă câteva dintre vizitele lui Pavel la Ierusalim după convertirea lui dramatică:

1. 9:26, prima vizită
2. 11:30, vizita de ajutor
3. 12:25, după slujire
4. 15:2, Consiliul de la Ierusalim
5. 18:22, vizita scurtă făcută bisericii
6. 21:17, vizita făcută lui Iacov și bătrânilor, urmată de jurământul nazarinean și de arestarea lui

9:27 „Barnaba” – înțelesul popular, dar nu și etimologic, era „fiul încurajării.” Acesta este marele sfânt menționat în 4:36 care a devenit mai târziu primul însoțitor misionar al lui Pavel. Vezi observația completă și subiectul special de la 4:36.

- **„l-a dus la apostoli”** – cealaltă povestire se află în Gal. 1:18.
- **„și le-a istorisit”** – Barnaba cunoștea și a împărtășit mărturia lui Saul. Acest lucru a deschis ușa către acceptarea lui (v. 28).

9:28

NASB	„se mișca liber”
NKJV	„se ducea și venea”
NRSV	„intra și ieșea”
TEV	„mergea peste tot”
NJB	„mergea peste tot”

Aceasta este o expresie din VT pentru viața sau activitățile de zi cu zi (Num. 27:17; 1 Regi 3:7).

9:29 „vorbea și se întreba cu evreii care vorbeau grecește” – se referă la același grup care l-a omorât pe Ștefan (sinagogile de evrei care vorbeau grecește din Ierusalim); acum plănuiau să-l ucidă pe Saul, care era, de asemenea, evreu din Diaspora. Trebuie să se fi gândit că s-a întors Ștefan!

9:30 „când au aflat frații de lucrul acesta” – aflăm din 22:17-21 că Isus I s-a arătat lui Pavel acum pentru a-i spune să fugă din Ierusalim. Isus i s-a arătat lui Pavel de câteva ori în timpul lucrării lui pentru a-l încuraja și a-l călăuzi (18:9-11; 22:17-21; și un înger al Domnului în 27:23).

- **„Cezareea”** – se referă la portul roman de pe coasta mediteraneană a Palestinei. Aici era cartierul general oficial al guvernului roman în Palestina.
- **„Tars”** – Pavel va dispărea acum din vedere în orașul lui natal timp de câțiva ani. Tars era un oraș liber. Mai era și al treilea dintre cele mai mari centre de învățământ din lumea antică după Alexandria și Atena. Universitatea din Tars punea accent pe filosofie, retorică și drept. Evident, Pavel era instruit și în retorică și în filosofia greacă, precum și în iudaismul rabinic.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:31

31 Biserica se bucura de pace în toată Iudeea, Galileea și Samaria, se întărea sufletește și umbla în frica Domnului; și, cu ajutorul Duhului Sfânt, se înmulțea.

9:31 Acesta este un verset rezumativ care încheie povestirea despre convertirea lui Pavel și deschide călătoriile lui Petru. Luca folosește adesea în Fapte aceste versete rezumative. Vezi Introducerea IV – Scop și Structură, A.

● „biserica” – vezi nota de la 5:11 și observă cum singularul „biserica” se referă la mai multe adunări individuale. Cuvântul „biserică” poate denota o biserică locală (Col. 1:18,24; 4:15,16), toate bisericile dintr-o zonă (Efes. 1:22; 3:10,21; 5:23,24,25,27,29,32) și toate bisericile în general (Matei 16:18).

- Observă ce alege Luca să menționeze:
 1. pace în toate bisericile
 2. creșterea și înmulțirea
 3. mângâiere din partea Duhului Sfânt

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce era Pavel atât de vehement în prigonirea bisericii?
2. De ce sunt trei prezentări ale convertirii lui Pavel în cartea Faptele apostolilor?
3. Care este semnificația delegării lui Pavel, a punerii mâinilor peste el și a botezului de către Anania?
4. Care este semnificația folosirii de către Pavel a sintagmei „Fiul lui Dumnezeu” pentru a-L desemna pe Isus?
5. De ce Luca nu atestă călătoria de trei ani a lui Pavel în Arabia?

DELIMITĂRI CONTEXTUALE PENTRU 9:32-10:48

- A. Deși Faptele apostolilor începe tranziția de la Petru la Pavel, capitolele 9:32-12:25 prezintă lucrarea itinerantă a lui Petru
- B. Această parte îl prezintă pe Petru la Lida, 9:32-35, Iope, 9:36-43, 10:9-23, Cezareea, 10:1-8, 23-48 și la Ierusalim, 11:1-18; 12:1-17
- C. Această parte pare a fi extrem de importantă deoarece prezintă lupta continuă în legătură cu lucrarea în rândul neamurilor și rolul lui Petru (ca conducător al grupului de apostoli) în această luptă. Luca consideră întâmplarea lui Corneliu atât de importantă încât o repetă de trei ori în această parte.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:32-35

32 Pe când cerceta Petru pe toți sfinții, s-a coborât și la cei ce locuiau în Lida. **33** Acolo a găsit un om, anume Enea, care zăcea de opt ani olog în pat. **34** „Enea”, i-a zis Petru, „Isus Hristos te vindecă; scoală-te și fă-ți patul.” Și Enea s-a sculat îndată. **35** Toți locuitorii din Lida și din Saronă l-au văzut și s-au întors la Domnul.

9:32 „cerceta” – se pare că apostolii predicau prin toată Palestina și în țările vecine.

● „pe sfinți” – acest termen este folosit în cartea Faptele apostolilor pentru a descrie biserica. Vezi subiectul special: sfinții de la 9:13. Termenul „ucenici” este înlocuit progresiv cu „sfinți.” Termenul are legătură cu cuvântul „sfânt” din VT și înseamnă „pus deoparte” pentru slujirea lui Dumnezeu. Nu e folosit niciodată la singular, cu excepția a Fil. 4:21, într-un context colectiv. Asta demonstrează că a fi sfânt înseamnă a fi „în comunitate.” Vezi observația de la 9:13. Trebuie observată folosirea, din păcate, a acestui termen de către Biserica Romano-Catolică pentru a desemna creștini speciali. Toți credincioșii sunt numiți „sfinți” în NT! Este accentuată poziția noastră în Cristos.

SUBIECT SPECIAL: SFINȚIREA

NT afirmă că atunci când păcătoșii se întorc la Isus cu pocăință și credință, sunt iertați și sfințiți instantaneu. Aceasta este noua lor poziție în Cristos. Neprihănirea Lui le-a fost atribuită lor (Rom. 4). Ei sunt declarați neprihăniți și sfinți (o acțiune judiciară a lui Dumnezeu).

Dar, de asemenea, NT le cere credincioșilor sfințenie și sfințire. Este o poziție teologică în lucrarea încheiată a lui Isus Cristos și chemarea de a fi asemenea lui Cristos în atitudinea și în faptele din viața de zi cu zi. Cum mântuirea este un dar fără plată, dar un stil de viață care te costă totul, sfințirea este la fel.

Răspunsul inițial	O asemănare progresivă cu Cristos
Fapte 20:23; 26:18	Romani 6:19
Romani 15:16	2 Co.inteni 7:1
1 Corinteni 1:2-3; 6:11	1 Tesaloniceni 3:13; 4:3-4,7; 5:23
2 Tesaloniceni 2:13	1 Timotei 2:15
Evrei 1:1; 10:10,14; 13:12	1 Timotei 2:21
1 Petru 1:1	Evrei 12:14
	1 Petru 1:15-16

● **„Lida”** – cetatea Lida era așezată pe ruta de comerț dinspre Babilon spre Egipt. În VT era cunoscută ca „Lod” (1 Cron. 8:12). Era la aproximativ 18 km de la Marea Mediterană înspre uscat. Este regiunea vizitată de Filip în capitolul 8:40.

9:33 „un om, anume Enea” – numele lui grecesc înseamnă „laudă.” Nu se știe sigura dacă e credincios sau necredincios, dar se pare că Petru vizitează din nou bisericile înființate de Filip.

● **„care zăcea de opt ani olog în pat”** – acesta traducere este cea mai cunoscută interpretare a acestei expresii grecești (NASB, NKJV, NRSV, TEV, NJB). Dar expresia grecească poate însemna și „de când avea opt ani” (Newman și Nida, *Ghidul translatorului Faptelor apostolilor*, p. 199).

9:34 „Isus Cristos te vindecă” – aici nu avem ARTICOL, ceea ce înseamnă că acești doi termeni au devenit un nume comun. Aceasta este o formă literară cunoscută ca PREZENT AORIST, care înseamnă „Mesia te vindecă în acest moment.”

● **„scoală-te și fă-ți patul”** – două IMPERATIVE AORISTE ACTIVE arătând intensitatea și urgența!

● **„s-a sculat îndată”** – arată credința bărbatului ca răspuns la mesajul lui Petru despre Isus.

9:35 „toți locuitorii din Lida” – un exemplu bun de folosire neinclusivă a termenului „toți” din Biblie (Gen. 41:37; Deut. 2:25; Luca 2:1; Rom. 11:26).

● **„Sarona”** – se referă la câmpia nordică de lângă coasta Palestinei. Este lungă de aproximativ 50 km, de la Iope până în Cezarea.

● **„și s-au întors la Domnul”** – termenul „s-au întors” ar putea reflecta cuvântul din VT pentru pocăință (*shub*). Implică întorcerea de la păcat și de la sine (pocăință) spre Domnul (credință) (11:21).

Această propoziție rezumativă scurtă este inclusă de câteva ori în această secțiune, arătând marea mișcare a Duhului lui Dumnezeu prin Petru și mai târziu prin Pavel. Această întâmplare miraculoasă a deschis ușa pentru proclamarea Evangheliei.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 9:36-43

36 În Iope, era o ucenică numită Tabita, nume care în tălmăcire se zice Dorca. Ea făcea o mulțime de fapte bune și milostenii. **37** În vremea aceea, s-a îmbolnăvit și a murit. După ce au scaldat-o, au pus-o într-o odaie de sus. **38** Fiindcă Lida este aproape de Iope, ucenicii, când au auzit că Petru este acolo, au trimis doi oameni la el să-l roage: „Nu pregeta să vii până la noi.” **39** Petru s-a sculat și a plecat împreună cu ei. Când a sosit, l-au dus în odaia de sus. Toate văduvele l-au înconjurat plângând și i-au arătat hainele și cămășile pe care le făcea Dorca, pe când era cu ele. **40** Petru a scos pe toată lumea afară, a îngenuncheat și s-a rugat; apoi, s-a întors spre trup și a zis: „Tabita, scoală-te!” Ea a deschis ochii și, când a văzut pe Petru, a stat în capul oaselor. **41** El i-a dat mâna și a ridicat-o în sus. A chemat îndată pe sfinți și pe văduve și le-a pus-o înaintea vie. **42** Minunea aceasta a fost cunoscută în toată cetatea Iope, și mulți au crezut în Domnul. **43** Petru a rămas multe zile în Iope la un tăbăcar, numit Simon.

9:36 „Iope” – astăzi acest oraș este cunoscut sub numele de Iafa (*Yafa*). Era străvechiul port pentru Ierusalim. Astăzi este parte a orașului modern Tel-Aviv-Yafa.

● **„ucenică”** – termenul „ucenic” este folosit destul de des în această parte din Faptele Apostolilor. Înseamnă „care învață de la cineva,” dar este folosit cu privire la credincioși.

● **„Tabita...Dorca...Gazela”** – numele aramaic al acestei doamne era *Tabita*; numele ei grec era *Dorca*. Cei mai mulți evrei care aveau legături sociale sau comerciale cu ne-evreii aveau două nume, unul aramaic și unul grec. Ambele aceste nume înseamnă „gazelă,” un simbol al grației și al frumuseții (Cântarea Cântărilor, 2:9, 17; 4:5; 7:3).

● **„fapte bune și milostenii”** – se referă la milostenia evreilor. Era o concepție ebraică a donațiilor săptămânale care aveau loc la sinagogă pentru îngrijirea evreilor nevoiași din comunitate. Era considerată importantă din punct de vedere spiritual de către evreii din vremea lui Isus. Biserica a urmat acest model (Fapte 6). Vezi subiectul special de la 3:2.

● **„făcea o mulțime”** – INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Vorbește despre o acțiune obișnuită în trecut.

9:37 „au scăldat-o, au pus-o într-o odaie de sus” – spălarea trupului era tipică pentru pregătirile de înmormântare la evrei. În Ierusalim cadavrul trebuia îngropat în ziua morții persoanei, dar în afara Ierusalimului înmormântarea putea fi amânată trei zile. Vezi subiectul special de la 5:6.

9:38 „au trimis doi oameni la el” – acești credincioși auziseră de minuni mari făcute de Dumnezeu prin Petru și credeau că el putea face ceva pentru această minunată doamnă creștină ebraică.

9:39 „toate văduvele l-au înconjurat” – se pare că ele purtau hainele de două feluri pe care le făcuse Dorca pentru ele: (1) veșminte de luat pe dedesubt și pelerini pe deasupra.

9:40 „Petru a scos pe toată lumea afară” – literal înseamnă „i-a aruncat afară.” Exact asta a făcut Isus în Marcu 5:40. De fapt există asemănări mari între minunile făcute în această secțiune și minunile făcute de Isus în timpul vieții Lui. lucrarea lui Isus era singurul model pe care îl aveau apostolii.

Întrebarea este de ce a vrut Petru să iasă toți din cameră. Isus a făcut asta deoarece nu voia să fie cunoscut de toți doar ca vindecător și deoarece Evanghelia nu era încheiată încă. Dar de ce a făcut Petru acest lucru? Se pare că aceste minuni au deschis ușa credinței, așa că ar părea că voia să le vadă cât mai mulți.

● **„a îngenunchiat”** – poziția obișnuită de rugăciune la evrei era stând în picioare cu brațele și ochii ridicați spre cer. Dar în Fapte, se precizează de câteva ori că apostolii au îngenuncheat pentru a se ruga. Se pare că asta era pentru accentuare (7:60; 20:36; 21:5), la fel cum a făcut Isus în Grădina Ghetsimani (Luca 22:41).

● **„Tabita, scoală-te”** – se pare că vorbea în aramaică. Isus și toți evreii din Palestina din primul secol vorbeau aramaica, nu ebraica. Acest lucru este valabil și pentru perioada Ezra-Neemia (Neem. 8:4-8).

9:41 „sfinți” – vezi subiectul special: sfinții de la 9:13.

9:42 „și mulți au crezut în Domnul” – aceasta este încă o propoziție rezumativă care arată rezultatele minunate ale minunilor și ale lucrării de predicare a lui Petru.

9:43 „Petru a rămas multe zile la Iope la un tăbăcar, numit Simon” – legalismul ebraic al lui Petru trebuie să fi cedat deja pentru ca el să stea la un tăbăcar necurat din punct de vedere ceremonial (lucra cu piei de animale moarte) precum Simon.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce este atestată convertirea lui Pavel de trei ori în Faptele apostolilor?
2. De ce diferă puțin cele trei prezentări ale convertirii lui Pavel?
3. În ce măsură a avut de ales Pavel în ceea ce privește convertirea lui? Experiența lui trebuie văzută ca normativă?
4. De ce au încercat evreii care vorbeau grecește să-l omoare pe Pavel?
5. Dacă Petru și Pavel au folosit minuni pentru a deschide ușa Evangheliei, de ce nu mai folosește Dumnezeu această metodă astăzi?

FAPTELE APOSTOLILOR 10

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Petru și Corneliu 10:1-8	Corneliu trimite o delegație 10:1-8	Convertirea lui Corneliu 10:1-8	Petru și Corneliu 10:1-3	Petru vizitează un sutaș roman 10:1-2 10:3-8
10:9-16	Viziunea lui Petru 10:9-16	10:9-16	10:4a 10:4b-8 10:9-13 10:14 10:15-16	10:9-16
10:17-23a	Plecarea spre Cezarea 10:17-23	10:17-23a	10:17-18 10:19-21 10:22-23a	10:17-23a
10:23b-33	Petru îl întâlnește pe Corneliu 10:24-33	10:23b-29	10:23b-29	10:23b-33
Petru vorbește în casa lui Corneliu 10:34-43	Predicarea în casa lui Corneliu 10:34-43	10:30-33 10:34-43	10:30-33 Discursul lui Petru 10:34-43	Discursul lui Petru în casa lui Corneliu 10:34-35 10:36-43
Neamurile primesc Duhul Sfânt 10:44-48	Duhul Sfânt vine peste neamuri 10:44-48	10:44-48	Neamurile primesc Duhul Sfânt 10:44-48	Botezul primilor dintre neamuri 10:44-48

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVEL DE PARAGRAF

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:1-8

1 În Cezarea era un om cu numele Corneliu, sutaș din ceata de ostași numită „Italiana”. 2 Omul acesta era cucernic și temător de Dumnezeu, împreună cu toată casa lui. El făcea multe milostenii norodului și se ruga totdeauna lui Dumnezeu. 3 Pe la ceasul al nouălea din zi, a văzut lămurit într-o vedenie pe un înger al lui Dumnezeu că a intrat la el și i-a zis: „Cornelie!” 4 Corneliu s-a uitat țintă la el, s-a înfricoșat și a răspuns: „Ce este, Doamne?” Și îngerul i-a zis: „Rugăciunile și milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu, și El Și-a adus aminte de ele. 5 Trimite acum niște oameni la Iope și cheamă pe Simon, zis și Petru. 6 El găzduiește la un om numit Simon tăbăcarul, a cărui casă este lângă mare: acela îți va spune ce trebuie să faci.” 7 Cum a plecat îngerul care vorbise cu el, Corneliu a chemat două

din slugile sale și un ostaș cucernic din aceia care-i slujeau în tot timpul; § și, după ce le-a istorisit totul, i-a trimis la Iope.

10:1 „În Cezarea era un om” – convertirea lui Corneliu a fost un eveniment important. Dar trebuie să ne amintim că el nu a fost prima barieră socială pe care a depășit-o Evanghelia. (1) prima au fost samaritenii; (2) a doua a fost famenul etiopian, care, de asemenea, este posibil să fi fost temător de Dumnezeu și (3) apoi Corneliu, care nu doar că era dintre neamuri, dar era și ofițer în armata romană, făcând parte din ocupația militară a Țării Făgăduinței. Accentul acestei întâmplări nu este atât de intens pe convertirea lui Corneliu, deoarece el era deja temător de Dumnezeu, la fel ca famenul etiopian, ci pe numărul mare de rude și prieteni menționați în v. 1, 24, 27, 44, 48 care au fost, de asemenea, mântuiți. Petru vorbește despre această întâmplare cu numele de Consiliul de la Ierusalim în Fapte 15:7-9 și pregătește terenul pentru lucrarea Bisericii cu neamurile.

- **„Corneliu”** – nota de subsol nr. 1 din *Comentariu pe Faptele apostolilor* de F. F. Bruce, p. 214 spune: „Corneliu era un nume foarte popular în Roma de pe vremea când Publius Cornelius Sulla, în anul 82 Î. Cr. a eliberat 10.000 de sclavi înrolați în *gens Cornelia*, de unde era și el.”

- **„sutaș”** – sutașii sunt menționați de câteva ori în NT și mereu într-o lumină pozitivă (Matei 8:5; Luca 7:2; 23:47; Fapte 10:1; 22:5; 27:3; etc.). Tehnic, ei erau lideri peste 100 de bărbați; dar erau subofițeri, cam ca sergenții majori la noi.

- **„ceata numită „Italiana”** – de obicei cetele romane erau formate din 600 de bărbați. Aceasta era formată din 1.000 de voluntari romani care stăteau în Siria. Știm din documente istorice că erau numiți „ceata auxiliară.” Probabil erau arcași. Trupele romane trebuiau să stea în Palestina din cauza răzvrătirii evreilor.

10:2 „omul acesta era cucernic” – există o descriere întreită a cucerniciei acestui bărbat:

1. se temea de Dumnezeu (vezi observația de la v. 22), la fel și toți cei din casa lui
2. era mereu liberal în multele lui milostenii față de oameni
3. avea obiceiul de a se ruga lui Dumnezeu (v. 22; 13:16,26)

Acest bărbat era legat de sinagogă din punct de vedere religios, emoțional și social, deși nu era pe deplin convertit. Pentru a fi pe deplin convertită, o persoană trebuia:

1. să fie tăiată împrejur dacă era bărbat
2. să se boteze în prezența martorilor
3. dacă era posibil, să aducă o jertfă la Templu

Aceste condiții le opreau să devină pe deplin prozelite pe multe persoane dintre neamuri care doreau acest lucru.

- **„împreună cu toată casa lui”** – aceasta este prima menționare a unei familii ca întreg religios din Faptele apostolilor (Fapte 10:2; 11:14; 16:15, 31; 18:8). Arată contextul cultural în care credința tatălui era mereu credința casei și chiar și a familiei extinse, care includea slujitorii.

- **„multe milostenii”** – se referă la oferirea de milostenie. Acest lucru demonstra poporului evreu că Corneliu era un membru activ al sinagogii locale și aparent temător de Dumnezeu. Vezi subiectul special: milostenia de la 3:2.

- **„se ruga totdeauna lui Dumnezeu”** – aici sunt trei PARTICIPII PREZENTE, denotând acțiunea continuă care arată cucernicia lui Corneliu:

1. se temea, PREZENT MEDIAN (deponent)
2. făcea milostenii, PREZENT ACTIV
3. se ruga, PREZENT MEDIAN (deponent)

Pietatea acestui bărbat era zilnică și personală. El făcea cele două lucruri pe care iudaismul rabinic le cinstea cel mai mult – milostenia și rugăciunea.

- **„Pe la ceasul al nouălea”** – se referă la timpul pentru jertfa de seară (adică 3 p.m., Exod 25:39, 41; 1 Regi 5:11; Dan. 6:10). Acesta era un timp tradițional pentru rugăciune.

- **NASB, NRSV, TEV** „lămurit a văzut”
NKJV „a văzut lămurit”
NJB, NIV „a văzut anume”

În Evanghelii, ADVERBUL *phanerōs* înseamnă să îți faci apariția deschis sau public (Marcu 1:45; Ioan 7:10). Cealaltă apariție este aici, în Fapte 10, unde pare să însemne „clar” sau „simplu.” Această viziune a avut loc ziua și a fost foarte reală și distinctă.

- **„într-o vedenie pe un înger al lui Dumnezeu”** – în anumite privințe, convertirea lui e ca a lui Saul. El era un bărbat religios și cucernic. Dumnezeu trimite un agent supranatural pentru a-l îndruma spre credință. Cine ar putea refuza? Aceste convertiri sunt semne ale alegerii lui Dumnezeu, nu ale liberului arbitru al omului. Acești oameni răspund unor dovezi și experiențe copleșitoare ale realității Evangheliei.

10:4 Mesajul îngerului conține doi termeni care țin de jertfă: „s-au suit” și „El Și-a adus aminte de ele.” Se pare că Dumnezeu a acceptat închinarea acestui bărbat (rugăciunile și milostenia) chiar înainte ca el să audă Evanghelia.

- „s-a uitat țintă la el” – vezi observația de la 1:10.

- „Ce este, Doamne?” – este foarte greu să știm cum să traducem termenul „Doamne.” Poate însemna: (1) „domnule” sau (2) „Domn” în sensul teologic de stăpân/proprietar/suveran. Alt pasaj bun din NT care arată ambiguitatea este Ioan 4:1,11,15,19,49.

În Fapte mai există chiar încă o posibilitate. Corneliu îi spune îngerului „Doamne” (Apoc. 7:14), iar Petru îi spune „glasului” (10:13,15) „Doamne” (10:14). Așadar, termenul poate vorbi despre orice manifestare supranaturală, personală, cu referire specifică la Isus. În 8:26, 29, un înger al Domnului este identificat cu Duhul Sfânt. Aceeași instabilitate și transferare are loc între „glasul” și Duhul Sfânt în 10:13,14,15 și 19,20.

10:5 „trimite acum niște oameni la Iope” – acesta este un IMPERATIV AORIST MEDIAN (deponent). Observă că îngerul nu a împărțit Evanghelia, ci a trimis după Petru. Dumnezeu folosește instrumente umane (Exod 3:7-10). Acest om, deși era religios, cucernic și sincer (precum Saul) avea nevoie să audă și să răspundă Evangheliei lui Isus Cristos.

10:7 „a chemat două dintre slugile sale și un ostaș cucernic” – asta înseamnă un grup de trei; dar în v. 19 sunt menționați doar doi dintre ei. Probabil ostașul era paznic și au vorbit cei doi slujitori.

10:8 Corneliu și-a implicat familia și prietenii în credința lui. Acest bărbat trăia ceea ce credea. O întregă comunitate va veni la credința în Cristos prin el.

Acești trei bărbați trebuie să fi mers noaptea întrebându-se și discutând mesajul îngerului și credința stăpânului și prietenului lor.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:9-16

9 A doua zi, când erau pe drum și se apropiau de cetate, Petru s-a suit să se roage pe acoperișul casei, pe la ceasul al șaselea. **10** L-a ajuns foamea și a vrut să mănânce. Pe când îi pregăteau mâncarea, a căzut într-o răpire sufletească. **11** A văzut cerul deschis și un vas ca o față de masă mare, legată cu cele patru colțuri, coborându-se și slobozindu-se în jos pe pământ. **12** În ea se aflau tot felul de dobitoace cu patru picioare și târătoare de pe pământ și păsările cerului. **13** Și un glas i-a zis: „Petre, scoală-te, taie și mănâncă.” **14** „Nicidecum, Doamne”, a răspuns Petru. „Căci niciodată n-am mâncat ceva spurcat sau necurat.” **15** Și glasul i-a zis iarăși a doua oară: „Ce a curățat Dumnezeu, să nu numești spurcat.” **16** Lucrul acesta s-a făcut de trei ori, și îndată după aceea vasul a fost ridicat iarăși la cer.

10:9 „să se roage...pe la ceasul al șaselea” – deși iudaismul rabinic rezervase ora 9 a.m. și 3 p.m. pentru rugăciune (orele jertfelor zilnice la Templu), fariseii au adăugat prânzul ca un alt timp potrivit. Se pare că Petru respecta tradițiile bătrânilor rugându-se la prânz, sau poate doar dormea puțin înainte de prânz.

10:10 „l-a ajuns foamea” –viziunea lui Petru are loc în contextul foamei sale și a vederii Mării Mediteraneene de pe acoperișul lui Simon.

Din toată literatura grecească cunoscută, cuvântul pentru „foame” este folosit doar aici. Este imposibil de știut conotația lui exactă, dar cu prepoziția *pros* adăugată, ar putea însemna „foarte foame,” dar acest lucru este surprinzător în acest context. Acest *hapax legomenon* (cuvânt folosit doar odată în NT) va rămâne nesigur până vor fi descoperite mai multe informații lexicale. Va rămâne nesigur de ce alege Luca să folosească acest termen rar, dar oricum înțelesul general al contextului este evident.

- „a căzut într-o răpire” – acest lucru înseamnă literal „în afara ființei lui” sau „dincolo de el,” folosit adesea pentru uluire (Marcu 5:42; 16:8; Luca 5:26 și câteva texte din LXX). De la acest cuvânt grecesc derivăm cuvântul „extaz.” În acest verset și în 11:5 și în 22:17 înseamnă o stare mentală semi-conștientă care îi permite lui Dumnezeu să vorbească subconștientului. Acesta este un cuvânt diferit de cel folosit în v. 3 pentru a descrie vedenia lui Corneliu.

10:11

NASB

„cerul s-a deschis”

NKJB, TEV

„raiul s-a deschis”

NRSV

„raiul s-a deschis”

NJV

„raiul s-a deschis cu trosnet”

Acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV, literal „raiul deschizându-se și stând deschis.” În VT, raiul este la PLURAL. Această deschidere a atmosferei este o expresie pentru dimensiunea spirituală, invizibilă, care intră în realitatea fizică (Ezec. 1:1; Matei 3:16; Marcu 1:10; Luca 3:21; Ioan 1:51; Fapte 7:56; 10:11; Apoc. 4:1; 19:11).

- „ca o față de masă mare” – este același termen folosit pentru pânzele bărcilor.

10:12 „tot felul de dobitoace cu patru picioare și târâtoare de pe pământ și păsările cerului” – este aceeași împărțire întreită a animalelor din Gen. 1 și 6:20. Aparent erau formate din animale curate și necurate, conform legilor ebraice de mâncare din Lev. 11.

10:13 „Și un glas i-a zis” – de la încheierea cărții lui Maleahi până în perioada NT evreii nu au auzit niciodată glasul autoritar al lui Dumnezeu. În această perioadă, când evreii voiau să confirme că ceva era revelat de Dumnezeu, depindeau de ceva cunoscut ca *bath kol*. Vedem asta în NT în Matei 3:17; 17:5, în Fapte 9:7 și aici.

10:14 „Nicidecum, Doamne...Căci niciodată n-am mâncat ceva spurcat sau necurat” – „nicidecum” este o sintagmă grecească puternică folosită de câteva ori în LXX în traducerea câtorva expresii ebraice. Petru lupta încă cu ortodoxia lui ebraică. El își bazează faptele pe Lev. 11. Dar se pare că Isus a rezolvat în mod specific în Marcu 1:14 și următoarele, în special în v. 19. Este interesant de observat că Evanghelia lui Marcu este aparent formată din amintiri sau predici din Roma ale apostolului Petru.

10:15 „Ce a curățat Dumnezeu să nu numești spurcat” – acesta este un IMPERATIV PREZENT ACTIV cu o PARTICULĂ NEGATIVĂ, care de obicei exprimă o acțiune deja în progres.

10:16 „Lucrul acesta s-a făcut de trei ori” – nu e un lucru neobișnuit în Biblie ca rugăciunile, laudele sau acțiunile să se repete de trei ori: (1) rugăciunea lui Isus în Grădina Ghetsimani (Marcu 14:36,39); (2) discuția lui Isus cu Petru după înviere (Ioan 21:17) și (3) rugăciunea lui Pavel în legătură cu „șepșul în coastă” (2 Cor. 12). Era o modalitate semitică de accentuare (Isaia 6:3; Ier. 7:4). În acest caz demonstrează refuzul lui Pavel de a asculta vocea cerească!

T. Robertson, Cuvinte ilustrate din Noul Testament, spune ceva sarcastic despre asta:

„Aceasta este o ilustrație uimitoare a încăpățânării celui care cunoaște glasul lui Dumnezeu care îi vorbește când porunca Domnului trece dincolo de preferințele și de prejudecățile lui. Există multe exemple astăzi ale acestui lucru. Petru menținea cu adevărat o atitudine de cucernicie dincolo de voia Domnului” (p. 137).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:17-23a

17 Pe când Petru nu știa ce să creadă despre înțelesul vedeniei pe care o avusese, iată că, oamenii trimiși de Corneliu, întrebând de casa lui Simon, au stat la poartă 18 și au întrebat cu glas tare dacă Simon, zis și Petru, găzduiește acolo. 19 Și, pe când se gândea Petru la vedenia aceea, Duhul i-a zis: „Iată că te caută trei oameni; 20 scoală-te, coboară-te și du-te cu ei fără șovăire, căci Eu i-am trimis.” 21 Petru deci s-a coborât și a zis oamenilor acelora: „Eu sunt acela pe care-l căutați; ce pricină vă aduce?” 22 Ei au răspuns: „Sutașul Corneliu, om drept și temător de Dumnezeu și vorbit de bine de tot neamul iudeilor, a fost înștiințat de Dumnezeu, printr-un înger sfânt, să te cheme în casa lui și să audă cuvintele pe care i le vei spune.” 23 Petru deci i-a chemat înăuntru

10:17 „Petru nu știa ce să creadă” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV, care denotă aici începutul unei acțiuni în trecut.

Termenul este folosit de câteva ori de Luca pentru a arăta confuzia mentală (Luca 9:7; Fapte 2:12; 5:24; 10:17). Petru nu a înțeles imediat scopul vedeniei.

- „vedeniei” – cuvântul folosit aici pentru a prezenta experiența lui Petru, *horama*, este același cu cel folosit pentru vedenia lui Corneliu în v. 3 (v. 19).

10:19 „Duhul i-a zis” – în acest context nu se cunoaște cu siguranță relația exactă dintre „Duhul” (v. 19) și „îngerul” (v. 3, 22) care îi vorbesc (v. 20, „Eu l-am trimis”). Se pare că îngerul i-a vorbit din partea Duhului Sfânt sau cei doi sunt identificați ca o teofanie din VT (Exod 3:2,4; Fapte 8:26,29).

10:20 Acest verset este foarte energic.

1. scoală-te, PARTICIPIU folosit ca IMPERATIV
2. coboară-te, IMPERATIV AORIST ACTIV
3. du-te cu ei, IMPERATIV PREZENT MEDIAN (deponent)
4. fără șovăire, PARTICIPIU folosit ca IMPERATIV
5. Eu i-am trimis, *ego* cu INDICATIV PERFECT ACTIV

Petru nu avea de ales decât să meargă! Aceasta era o însărcinare divină. Duhul Sfânt era responsabil de vedenia lui Corneliu, de trimiterea oamenilor de către Corneliu, de vedenia lui Petru și acum de răspunsul lui Petru la cererea lor.

10:22 Ei povestesc întocmai ce s-a întâmplat.

●	
NASB	„un neprihănit”
NKJV	„un om drept”
NRSV, NJB	„drept”
TEV	„un om bun”

Acest termen trebuie să fie folosit cu înțelesul de „fără vină” din VT. Nu se referă la lipsa păcatului (Gen. 6:1; Iov 1:1; Luca 1:6; 2:25) sau la neprihănirea imputată a lui Cristos (Rom. 4). Acest bărbat se ridică la toate standardele în ceea ce privește voia lui Dumnezeu. Vezi subiectul special: neprihănirea de la 3:14.

●	
NASB, NRSV, NJB	„temător de Dumnezeu”
NKJV	„care se teme de Dumnezeu”
TEV	„care I se închină lui Dumnezeu”

Această sintagmă (sau una asemănătoare) este folosită adesea pentru a-l descrie pe Corneliu (10:2,22,35). În Fapte 10:2,22,35 este folosită pentru cei care nu erau din rasa evree și nici pe deplin prozeliti, ci veneau regulat la sinagogi. Ei erau numiți „temători de Dumnezeu” (16:14; 17:4,17; 18:7).

10:23 „Petru deci i-a invitat înăuntru și i-a găzduit” – acesta este un alt exemplu de îndepărtare continuă de acest legalism ebraic. Cu siguranță că soldatul însoțitor era roman și, cu toate acestea, Petru l-a invitat la cină și la părășie. Observă că în v. 48 Petru va sta câteva zile într-o casă romană.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:23b-29

23b și i-a găzduit. 24 A doua zi, s-a sculat și a plecat cu ei. L-au însoțit și câțiva frați din Iope. În cealaltă zi au ajuns la Cezareea. Corneliu îi aștepta cu rudele și prietenii de aproape, pe care-i chemase. **25** Când era să intre Petru, Corneliu, care-i ieșise înainte, s-a aruncat la picioarele lui și i s-a închinat. **26** Dar Petru l-a ridicat și a zis: „Scoală-te, și eu sunt om!” **27** Și, vorbind cu el, a intrat în casă și a găsit adunați pe mulți. **28** „Știți”, le-a zis el, „că nu este îngăduit de Lege unui iudeu să se însoțească împreună cu unul de alt neam sau să vină la el; dar Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe niciun om spurcat sau necurat. **29** De aceea am venit fără cârtire când m-ați chemat; vă întreb, dar, cu ce gând ați trimis după mine?”

10:24 „L-au însoțit și câțiva frați din Iope” – capitolul 11:12 spune că erau șase. Petru știa că acest incident va cauza probleme între unii dintre adepții evreei ai lui Isus. Așadar, a luat cu el câțiva martori (11:12).

● „Cezareea” – Cezareea era un oraș frumos pe malul mării. A fost numit în onoarea Cezarului roman. Era cartierul general palestinian al ocupației romane. Romanii l-au transformat într-un port mic.

● „cu rudele și prietenii de aproape, pe care-i chemase” – Corneliu, așteptând un orator din partea lui Dumnezeu, și-a chemat familia, prietenii, slujitorii și probabil alți soldați apropiați. Este posibil ca ei toți să fi așteptat ore în șir. Ce spirit de anticipație și de așteptare trebuie să fi umplut această casă! Probabil discutau toți vedenia și mesajul ei.

Conducătorii segmentului ebraic al bisericii au fost șocați de faptul că un mare număr de persoane dintre neamuri, multe dintre ele netemători de Dumnezeu, au fost incluși în umplerea cu Duhul Sfânt și în botez (v. 27).

10:25, 27 „Când era să intre Petru...a intrat în casă” – există aici o discrepanță aparentă în textul grec. Primul „să intre” din v. 25 se putea referi la poarta cetății sau la curtea casei, iar al doilea, din v. 27 s-ar putea referi la casa lui Corneliu. Oricum ar fi, Petru încalcă din nou ritualul ceremonial ebraic intrând în casa unuia dintre neamuri.

10:25 „s-a aruncat la picioarele lui și i s-a închinat” – acesta este cuvântul obișnuit în LXX și în Evangheliile pentru închinare. Dar, în acest context „a acorda respect” ar putea exprima mai bine ideea (NJB). Un înger pregătise venirea acestui om; desigur, Corneliu avea să îl cinstească și să îl respecte pe acest mesager (Apoc. 19:10; 22:8-9).

10:28 „știți... că nu este îngăduit de Lege unui Iudeu să se însoțească” – Petru citează această învățătură a rabinilor sau a sinagogii; dar acest lucru nu se găsește în VT, ci doar în exegezele rabinilor.

● „cu unul de alt neam” – acesta este un alt termen unic, întâlnit doar aici în NT. Luca a ales câteva cuvinte foarte rare în acest capitol.

1. *eusebēs*, v. 2, 7, cucernic (2 Petru2:9)
2. *prospeinos*, v. 10, foame
3. *dienthumeomai*, v. 19, a se gândi
4. *sunomileō*, v. 27, a vorbi
5. *athemiton*, v. 28, păcat

6. *allophulō*, v. 28, străin
7. *anantirrētos*, v. 29, fără cârtire (Fapte 19:36)
8. *prosōpol'mpt's*, v. 34, a nu fi părtinitor (similar Rom. 2:11; Efes. 6:9; Iacov 2:19)
9. *katadunasteuō*, v. 38, apăsați (Iacov 2:6)
10. *procheirotoneō*, v. 41, ales mai dinainte

Nu se știe sigur dacă Luca a copiat unele dintre aceste prime predici și întâmplări atestate în Fapte din alte surse sau a atestat interviuri verbale cu cei care au fost prezenți.

● **„dar Dumnezeu mi-a arăta să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat”** – Petru a înțeles mesajul! Animalele de pe fața de masă reprezentau toate ființele umane create după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27). Dragostea lui Dumnezeu pentru Corneliu și pentru familia și prietenii lui i-a arătat lui Petru întinderea globală a Evangheliei! Acest lucru confirma mărturia lui Filip și a lui Ștefan.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:30-33

30 Corneliu a răspuns: „Acum patru zile, chiar în clipa aceasta, mă rugam în casa mea la ceasul al nouălea; și iată că a stat înaintea mea un om cu o haină strălucitoare 31 și a zis: „Cornelie, rugăciunea ta a fost ascultată, și Dumnezeu Și-a adus aminte de milosteniile tale. 32 Trimite, dar, la Iope și cheamă pe Simon, zis și Petru; el găzduiește în casa lui Simon tăbăcarul, lângă mare; când va veni el, îți va vorbi.” 33 Am trimis îndată la tine, și bine ai făcut că ai venit. Acum, dar, toți suntem aici înaintea lui Dumnezeu, ca să ascultăm tot ce ți-a poruncit Domnul să ne spui.”

10:30 „cu o haină strălucitoare” – îngerii apar adesea sub această formă (1:10; Matei 28:3; Marcu 16:5; Ioan 20:12; Luca 24:4).

10:31 Aceasta este a treia oară în acest capitol când a fost afirmată cucernicia lui Corneliu (v. 4, 22). Nu Corneliu este surpriza, ci prietenii, slujitorii și familia lui care, de asemenea, cred în Cristos. Acesta este unul dintre cele câteva exemple din Fapte de „mântuire a casei.”

Aceia dintre noi care au crescut cu modele vestice de evanghelizare care accentuează răspunsul voluntar individual sunt surprinși de aceste răspunsuri colective, dar cea mai mare parte a lumii este de orientare familială de grup. Dumnezeu poate lucra în multe feluri pentru a atinge oamenii creați după chipul Său. Nu există un model de evanghelizare!

10:33 Acești oameni erau pregătiți să asculte! Și-au dat seama că erau în mijlocul unui moment divin cu un mesager trimis de Dumnezeu.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 34-43

34 Atunci Petru a început să vorbească și a zis: „În adevăr, văd că Dumnezeu nu este părtinitor, 35 ci că, în orice neam, cine se teme de El și lucrează neprihănire este primit de El. 36 El a trimis Cuvântul Său fiilor lui Israel și le-a vestit Evanghelia păcii, prin Isus Hristos, care este Domnul tuturor. 37 Știți vorba făcută prin toată Iudeea, începând din Galileea, în urma botezului propovăduit de Ioan; 38 cum Dumnezeu a uns cu Duhul Sfânt și cu putere pe Isus din Nazaret, care umbla din loc în loc, făcea bine și vindeca pe toți cei ce erau apăsați de diavolul; căci Dumnezeu era cu El. 39 Noi suntem martori a tot ce a făcut El în țara iudeilor și în Ierusalim. Ei L-au omorât, atârându-L pe lemn. 40 Dar Dumnezeu L-a înviat a treia zi și a îngăduit să Se arate, 41 nu la tot norodul, ci nouă, martorilor aleși mai dinainte de Dumnezeu, nouă, care am mâncat și am băut împreună cu El după ce a înviat din morți. 42 Isus ne-a poruncit să propovăduim norodului și să mărturisim că El a fost rânduit de Dumnezeu Judecătorul celor vii și al celor morți. 43 Toți prorocii mărturisesc despre El că oricine crede în El capătă, prin Numele Lui, iertarea păcatelor.”

10:34 „că Dumnezeu nu este părtinitor” – acesta este începutul discursului lui Petru către Corneliu. Este un exemplu bun de predică a Bisericii primare către ne-evrei. În VT această sintagmă judiciară îl caracteriza pe Dumnezeu (Deut. 10:17; 2 Cron. 19:7) și le este cerută oamenilor Lui (Deut. 1:17; 16:19). De asemenea, este o caracterizare a lui Dumnezeu cunoscută în NT (Rom. 2:11; Gal. 2:6; Efes. 6:9; Col. 3:24-25; I Petru 1:17). În VT, această sintagmă avea înțelesul propriu-zis de „a ridica fața.” În tribunalele evreilor, inculpații își țineau capetele plecate pentru ca judecătorul să nu recunoască persoana și să nu fie părtinitor.

Dumnezeu nu are nici un favorit (națiuni, rase sau indivizi)! Dacă acest lucru e adevărat, atunci cum funcționează predestinarea? Sau în ce sens este Israelul special? Fii atent la sistemele moderne de teologie!

10:35 „în orice neam, cine se teme de El și lucrează neprihănire este primit de El” – această descriere nu se referă la conceptul de mântuire spirituală, ci aparent la ideea de milostenie, rugăciune și cucernicie. Vezi subiectul special de la 3:2.

Din punct de vedere teologic, această afirmație trebuie pusă în balanță cu porunca de a primi Evanghelia (Ioan 1:12; 3:16; Rom. 10:9-13).

Adevărul important este că Dumnezeu primește neamurile fără ca ele să devină evrei prozeliți. Acest lucru a pregătit terenul teologic pentru Fapte 15, Consiliul de la Ierusalim.

10:36 „**El a trimis Cuvântul Său fiilor lui Israel**” – acest lucru nu se referă la VT, ci la predicarea lui Isus și a apostolilor.

● „**și le-a vestit Evanghelia păcii, prin Isus Hristos**” – acesta ar putea fi o aluzie la Isaia 52:7. Termenul „pace” este folosit cu trei sensuri în NT: (1) pace între Dumnezeu și omenire (Col. 1:20); (2) pacea subiectivă a credinciosului (Ioan 14:27; 16:33, Fil. 4) și (3) pace între grupurile de oameni care îi răspund lui Cristos (Efes. 2:14-3:6; Col. 3:16). Toate barierele umane cad în Cristos (Gal. 3:28; Col. 3:11)!

● „**care este Domnul tuturor**” – acesta este elementul universal al mesajului și al invitației Evangheliei lui Isus Cristos, care încă părea atât de radical în gura unui evreu ortodox (Fapte 2:36; Matei 28:18; Rom. 10:12; Efes. 1:20-22; Col. 2:10; 1 Petru 3:22). El este Domnul tuturor raselor și al tuturor lucrurilor (domnie cosmică)!

10:37,39 „**Știți vorba făcută prin toată Iudeea**” – Petru folosește aceeași formă ca în predica lui de la Rusalii (2:22, 33). Ei auziseră despre Isus și despre ceea ce I S-a întâmplat în Ierusalim.

Unii se întreabă de unde aveau acești oameni atâtea informații. Folosește Petru hiperbola? Textul este prea scurt și pur și simplu nu știm.

Unii au folosit această predică pentru a afirma că:

1. Luca a scris toate predicile din Faptele apostolilor (dar Luca este un bun scriitor koin și v. 36-38 nu sunt într-o greacă bună, acceptabilă)
2. Luca a fost fidel sursei lui și le-a citat cu acuratețe, fără să le corecteze gramatica proastă
3. Această frază e menită să fie înțeleasă de cititorii de mai târziu ai Faptelor apostolilor (*Comentariul Jerome*, vol. II, p. 189)

10:37 „**în urma botezului propovăduit de Ioan**” – motivul pentru care a fost botezat Isus a fost mereu o preocupare pentru creștini, deoarece botezul lui Ioan era un botez al pocăinței. Isus nu avea nevoie de pocăință sau de iertare, deoarece El nu avea păcat (2 Cor. 5:21; Evrei. 4:15; 7:26; 1 Petru 2:22; 1 Ioan 3:5). Există următoarele teorii: (1) era un exemplu pe care să-l urmeze creștinii; (2) era identificarea cu nevoia credincioșilor; (3) era ordinarea și echiparea lui pentru slujire; (4) era un simbol al sarcinii lui izbăvitoare; (5) era aprobarea Lui față de lucrarea și de mesajul lui Ioan Botezătorul sau (6) era o prefigurare profetică a morții, a îngropării și a învierii Lui (Rom. 6:4; Col. 2:12).

Botezarea de către Ioan era văzută ca începutul lucrării pline de Duhul Sfânt a lui Isus. Toate cele trei Evanghelii sinoptice atestă acest eveniment de început. El a fost văzut de Biserica primară ca începutul special al noii epoci a Duhului Sfânt legată de lucrarea publică a lui Isus.

10:38 „**Dumnezeu a uns cu Duhul Sfânt și cu putere pe Isus din Nazaret**” – observă ce afirmă Petru despre Isus:

1. Dumnezeu L-a uns („a unge” este rădăcina ebraică a cuvântului „Mesia”)
2. cu Duhul Sfânt (noua eră este era Duhului Sfânt)
3. cu putere (lucrarea efectivă)
 - a. de a face bine
 - b. de a-i vindeca pe cei apăsați de diavol (puterea răului și Satan)

4. Dumnezeu era cu El (El vorbea și acționa din partea lui YHWH)

Aparent acest lucru se referă la botezul lui Isus (F. F. Bruce, *Răspunsuri la întrebări*, pp. 171-172).

Robert B. Girdlestone, în *Sinonimele Vechiului Testament* face o afirmație interesantă:

„Verbul *ΧρίCiv* este folosit de cinci ori în NT. În patru dintre aceste pasaje se referă la ungerea lui Cristos de către Tatăl Său, și anume: Luca 4:18, care este un citat din Isaia 61:1; Evrei 1:9, citat din Ps. 45:7; Fapte 4:27, unde este folosit cu referință specială la citatul din Ps. 2, care este imediat înaintea lui și în Fapte 10:38, unde ni se spune că Dumnezeu L-a uns pe Isus cu Duhul Sfânt” (p. 138).

Vezi subiectul special: Kerigma de la 2:14.

10:39 „**Ei L-au omorât, atârându-L pe lemn**” – „ei” se referă la conducătorii evreilor, la mulțime și la autoritățile romane. Vezi observația de la 2:23. Acest concept al atârării de un pom este menționat în 5:30 și reflectă Deut. 21:23 (care se referea la început la tragerea în țepă pe un par după moarte pentru a umili pe cineva, dar rabinii din vremea lui Isus au interpretat asta ca crucificarea romană), așa că Isus a purtat blestemul legii VT (Isaia 53) în locul nostru (Gal. 1:13).

10:40 „**Dar Dumnezeu L-a înviat**” – NT afirmă că toate cele trei persoane ale Trinității au fost active în învierea lui Isus: (1) Duhul Sfânt (Rom. 8:11); (2) Isus (Ioan 2:19-22; 10:17-18) și (3) Tatăl (Fapte 2:24,32; 3:15,25; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 27:31; Rom. 6:4,9). Aceasta a fost confirmarea veridicității vieții, a morții și a înviăturilor despre Dumnezeu. acesta era un aspect important al *Kerygmei* (al predicilor din Faptele apostolilor).

• „a treia zi” – datorită 1 Cor. 15:4, unii leagă asta de Ps. 16:10 sau de Osea 6:2, dar cel mai probabil de Iona 1:17 datorită lui Matei 12:40.

• „a îngăduit să Se arate, nu la tot norodul” – Isus S-a arătat câtorva grupuri alese (Ioan 14:19, 24; 15:27; 16:16, 22; 1 Cor. 15:5-9).

10:41 „care am mâncat și am băut împreună cu El după ce a înviat din morți” – deși trupul înviat al lui Cristos nu avea nevoie de hrană fizică, El a mâncat și a băut pentru a le demonstra martorilor Lui aleși că e real și pentru a-Și exprima părțasia cu ei (Luca 24:35, 41-43; Ioan 21:9-13).

10:42 „ne-a poruncit să propovăduim norodului” – PRONUMELE se referă la Isus (Matei 28:18-20; Luca 24:47-48; Fapte 1:8; Ioan 15:27). Această mărturisire trebuia să înceapă la Ierusalim, dar să ajungă în toată lumea.

• „Judecătorul celor vii și al celor morți” – Cristos este agentul Tatălui în judecată (Dan. 7:13-14; Ioan 5:22,27; Fapte 17:31; 2 Cor. 5:10; 2 Tim. 4:1; 1 Petru 4:5), cum a fost agentul Tatălui la creație (Ioan 1:3; Col. 1:16; Evrei 1:2). Isus nu a venit să judece, ci să mântuiască (Ioan 3:17-19).

Sintagma „celor vii și al celor morți” se referă la judecata escatologică, la a doua venire. Unii creștini vor fi în viață (1 Tes. 4:13-18).

10:43 „Toți prorocii mărturisesc despre El” – Isus li s-a arătat celor doi ucenici pe drumul spre Emaus (atestat doar în Luca 24:13-35), așa cum a spus VT despre El. Asta le-a demonstrat apostolilor din odaia de sus că această informație a devenit abordarea standard a mărturisirii înaintea evreilor (3:18).

• „prin numele Lui” – (Ioel 2:32 și Luca 24:47)

• „oricine crede în El capătă... iertarea păcatelor” – acesta este mesajul Evangheliei:

1. oricine
2. prin numele Lui
3. care crede în El
4. primește iertarea păcatelor

Este axat pe Isus, nu pe performanță. Tot ceea ce trebuia făcut pentru oricine pentru a fi mântuit, a fost făcut! Dumnezeu a ales să lucreze cu omeniarea căzută prin legământ. El îl inițiază și stabilește programul, dar a cerut ca oamenii să răspundă prin pocăință, prin credință, prin ascultare și prin perseverență. Oamenii trebuie să primească darul lui Dumnezeu în Cristos. Nu este un transfer automat.

Frank Stagg, *Teologia Noului Testament*, conține un comentariu interesant despre iertare și relația ei cu pocăința.

„Iertarea necesită o nouă conștientizare a păcatului și întoarcerea de la el. Este dată asigurarea că iertarea și curățarea vor urma cu siguranță după mărturisirea păcatelor (1 Ioan 1:9), dau nu ni se promite nimic ce nu poate fi obținut de mărturisire. În casa lui Corneliu, Petru a făcut legătura între iertare și credință, declarând că toți profetii mărturisesc despre El (Isus): „că oricine crede în El capătă, prin Numele Lui, iertarea păcatelor” (Faptele apostolilor 10:43). Cu această încredințare, cu pocăință și cu mărturisire, o persoană își „posedă și renegă” păcatul. Asta nu înseamnă că pocăința *câștigă* iertarea; nici măcar pocăința nu face o persoană să merite iertarea. Cum a spus altcineva, păcătosul trebuie să își accepte respingerea și acceptarea, deși se știe neacceptabil. Păcătosul nu este de iertat până nu vrea să accepte *nu*-ul lui Dumnezeu pentru ca apoi să audă *da*-ul Lui” (p. 94).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 10:44-48

44 Pe când rostea Petru cuvintele acestea, S-a coborât Duhul Sfânt peste toți cei ce ascultau Cuvântul. **45** Toți credincioșii tăiați împrejur care veniseră cu Petru au rămas uimiți când au văzut că darul Duhului Sfânt s-a vărsat și peste Neamuri. **46** Căci îi auzeau vorbind în limbi și mărink pe Dumnezeu. Atunci Petru a zis: **47** „Se poate opri apa ca să nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi?” **48** Și a poruncit să fie botezați în Numele Domnului Isus Hristos. Atunci l-au rugat să mai rămână câteva zile la ei.

10:44 Observă că Petru nici nu și-a terminat discursul când s-a vărsat Duhul Sfânt (8:16-17; 10:44; 11:15).

• „peste toți cei ce ascultau Cuvântul” – nu Corneliu era adevărata tensiune teologică. El fusese acceptat pe deplin de sinagoga locală. Adevărata tensiune teologică erau toți prietenii lui! Se pare că ei nu avuseseră contact anterior nici măcar cu iudaismul, și acum Dumnezeu îi acceptase pe deplin. Această acceptare a fost demonstrată și confirmată de aceeași manifestare a puterii spirituale și a prezenței de la Rusalii.

Mai observă și că se schimbă ordinea evenimentelor. Duhul Sfânt vine înaintea botezului în apă, nu odată cu el (2:38) sau după el (8:17). Luca atestă ce s-a întâmplat, nu ce „ar fi trebuit să se întâmple.” Fii atent, nu încerca să transformi una dintre aceste întâmplări din Faptele apostolilor în standardul Evangheliei!

10:45 Aceeași manifestare supranaturală a Duhului Sfânt care a avut loc la Rusalii s-a repetat implicându-i pe romani! Acest semn special nu era doar pentru Corneliu și pentru prietenii săi, ci în primul rând pentru creștinii tăiați împrejur (v. 47). Demonstra într-o manieră puternică, incontestabilă că Dumnezeu a acceptat neamurile (11:17), chiar și romanii!

Luca pregătește terenul literar pentru Consiliul de la Ierusalim din Fapte 15. Petru și Pavel au fost convinși, împreună cu evreii care vorbeau grecește, că Dumnezeu a acceptat pe deplin neamurile prin Cristos.

● **„darul Duhului Sfânt”** – lucrarea Duhului Sfânt poate fi văzută clar în Ioan 16:8-14. Într-un fel, convingerea de păcat este un dar al Duhului Sfânt. Însăși mântuirea este un dar al Duhului Sfânt. Prezența care locuiește în noi este un dar al Duhului Sfânt. Aceasta este noua eră a Duhului Sfânt. Nu se întâmplă nimic permanent și efectiv fără prezența și puterea Duhului Sfânt.

● **„s-a vărsat”** – acesta este un INDICATIV PERFECT PASIV. Vărsarea făcea parte din sistemul de jertfire din VT. Vărsarea Duhului Sfânt a fost prezisă în Ioel 2:28 și citată de Petru în predica de la Rusalii (2:17, 33). Duhul Sfânt le-a fost dat creștinilor pe deplin și permanent de către Dumnezeu.

10:47 Aceasta este o întrebare retorică ce așteaptă răspunsul „nu.” Această întrebare era menită să aducă unitatea credincioșilor evrei care l-au însoțit pe Petru la Iope.

10:48 **„Și a poruncit să fie botezați în Numele Domnului Isus Hristos”** – observă că botezul era imediat. Observă de asemenea că se făcea în numele lui Isus, ca în 2:38 și în 19:5. Formula de botez din Faptele apostolilor era în numele lui Isus, în timp ce în Matei 28:19 era în numele Dumnezeului triunic. Nu formula este cheia, ci inima candidatului!

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce este atât de semnificativă mântuirea lui Corneliu?
2. Prin ce se aseamănă experiența mântuirii lui Corneliu cu a lui Pavel?
3. Ce semnificație teologică aveau fața de masă plină cu animale și comentariile lui Pavel în legătură cu Corneliu?
4. De ce a fost convertirea prietenilor lui Corneliu o problemă atât de mare?
5. Subliniază predica lui Petru și compar-o cu alte mântuiri din Faptele apostolilor. Toate sunt diferite, și totuși la fel.

FAPTELE APOSTOLILOR 11

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Raportul lui Petru în fața Consiliului de la Ierusalim 11:1-18	Petru apără harul lui Dumnezeu 11:1-18	Apărarea lui Petru 11:1-18	Raportul lui Petru în fața Consiliului de la Ierusalim 11:1-4 11:5-17 11:18	Ierusalim: Petru își justifică purtarea 11:1-10 11:11-14 11:15-17 11:18
Biserica din Antiohia 11:19-26	Barnaba și Saul în Antiohia 11:19-26	Slujirea grecilor din Antiohia 11:19-26	Biserica din Antiohia 11:19-26	Întemeierea bisericii din Antiohia 11:19-21 11:22-24 11:25-26
11:27-30	Ajutor în Iudeea 11:27-30	Ajutor de foamete trimis la Ierusalim 11:27-30	11:27-30	Barnaba și Saul delegați la Ierusalim 11:27-30

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVEL DE PARAGRAF*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 11:1-18

1 Apostolii și frații care erau în Iudeea, au auzit că și Neamurile au primit Cuvântul lui Dumnezeu. 2 Și, când s-a suit Petru la Ierusalim, îl mustrau cei tăiați împrejur 3 și ziceau: „Ai intrat în casă la niște oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei.” 4 Petru a început să le spună pe rând cele întâmplare. El a zis: 5 „Eram în cetatea Iope; și, pe când mă rugam, am căzut într-o răpire sufletească și am avut o vedenie: un vas ca o față de masă mare, legată cu cele patru colțuri, se cobora din cer și a venit până la mine. 6 Când m-am uitat în ea, am văzut dobitoacele cu patru picioare de pe pământ, fiarele, târătoarele și păsările cerului. 7 Și am auzit un glas care mi-a zis: „Petre, scoală-te, taie și mănâncă.” 8 Dar eu am răspuns: „Nicidecum, Doamne, căci nimic spurcat sau necurat n-a intrat vreodată în gura mea.” 9 Și glasul mi-a zis a doua oară din cer: „Ce a curățat Dumnezeu, să nu numești spurcat.” 10 Lucrul acesta s-a făcut de trei ori; apoi toate au fost ridicate iarăși în cer. 11 Și iată că îndată, trei oameni trimiși din Cezareea la mine, au stat la poarta casei în care eram. 12 Duhul mi-a spus să plec cu ei, fără să fac vreo deosebire. Acești șase frați m-au însoțit și ei și am intrat în casa omului. 13 El ne-a istorisit cum a văzut în casa lui pe înger stând înaintea lui și zicându-i: „Trimite la Iope și cheamă pe Simon, zis și Petru, 14 care-ți va spune cuvinte prin care vei fi mântuit tu și toată casa ta.” 15 Și, cum am început să vorbesc, Duhul Sfânt S-a coborât peste ei ca și peste noi la început. 16 Și mi-am adus aminte de vorba Domnului, cum a zis: „Ioan a botezat cu apă, dar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt.” 17 Deci dacă Dumnezeu le-a dat același dar ca și nouă, care am crezut în Domnul Isus Hristos, cine eram eu să mă

„împotrivesc lui Dumnezeu?” 18 După ce au auzit aceste lucruri, s-au potolit, au slăvit pe Dumnezeu și au zis: „Dumnezeu a dat deci și Neamurilor pocăință, ca să aibă viața.”

11:1 Acest verset implică faptul că conducerea bisericii a fost surprinsă de această turnură a evenimentelor. Au fost șocați și nu pe deplin înțelegători! Ei nu au priceput Marea Trimitere (Matei 28:18-20; Luca 24:47; Fapte 1:8).

- **„frații”** – acesta este unul dintre primele nume pentru creștini care subliniază identitatea noastră familială (1:15; 6:3; 9:30; 10:23; 11:1,12, 29; 12:17; 14:2; 15:1,3,22,23,32-33,40; 16:2,40; 17:6,10,14; 18:18,27; 21:7, 17; 22:5; 28:14-15). A fi creștin înseamnă a face parte dintr-o familie!

- **„în Iudea”** – arată limitele geografice ale Bisericii până atunci. Chiar și după mulți ani, Biserica nu trecuse de granițele ei culturale. Porunca lui Isus din 1:8 nu a fost ascultată!

- **„și Neamurile au primit Cuvântul lui Dumnezeu”** – acesta este un INDICATIV AORIST MEDIAN (deponent). Arată necesitatea primirii personale a mesajului Evangheliei (Ioan 1:12; 3:16; Rom. 10:9-13 Efes. 2:8-9).

Sintagma „Cuvântul lui Dumnezeu” este paralelă cu „Evanghelia.” Promisiunile/profețiile universale ale VT sunt împlinite.

11:2 „Și când s-a suit Petru la Ierusalim” – se pare că problema cu lucrarea cu neamurile, care continuă în capitolul 15, era o problemă recurentă pentru conducerea de la Ierusalim a Bisericii primare. Mulți dintre cei convertiți la creștinism erau încă foarte naționaliști (15:5; 21:18-26).

- **NASB** „cei tăiați împrejur”
NKJV „cei ai tăierii împrejur”
NRSV, NJB „credincioșii tăiați împrejur”
TEV „cei care susțineau tăierea împrejur a Neamurilor”
Williams „campionii tăierii împrejur”

Sintagma este folosită cu câteva înțelesuri diferite: (1) în 10:45 pentru a-i descrie pe cei șase însoțitori ai lui Petru; (2) aici, se referă la un grup de credincioși din biserica din Ierusalim (11:18) și (3) în Gal. Se referă la credincioșii din biserica din Ierusalim (2:12) și la necredincioșii evrei (1:7; 2:4; 5:10,12).

Nu încapă îndoială în legătură cu sinceritatea acestor credincioși, nici cu logica poziției lor. Oricum, natura radicală a Evangheliei a deschis ușa tuturor oamenilor care nu au nicio legătură cu Legea mozaică. Acesta este un mesaj (harul aduce mântuirea, nu performanța) pe care mulți credincioși moderni trebuie să-l audă și să-l asculte!

- **NASB** „a contrazis”
NKJV „a susținut”
NRSV, TEV „au criticat”
NJB „au protestat”

Acesta este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN. Această formă gramaticale poate denota o acțiune repetată în trecut sau începutul unei acțiuni. Observă că acești tradiționaliști credincioși l-au criticat pe Petru, nu Evanghelia. Nu au văzut că aceasta era o problemă care privea Evanghelia.

11:3 „Ai intrat în casă la niște oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei” – evident, Petru nu e conducătorul de necotestat. Din punct de vedere gramatical, acest verset poate fi o afirmație sau o interogație (NRSV).

Această problemă a părtășiei la masă era foarte importantă pentru evrei. Aceasta ar putea fi problema din spatele legilor de mâncare din Lev. 11. Evreii nu trebuiau să împărtășească niciun eveniment social cu canaanii. În Orientul Apropiat, în antichitate, mâncatul era un fel de legământ al părtășiei.

Isus a fost acuzat de o încălcare similară a tradiției în Matei 9:11; 11:19; Luca 5:30; 15:2.

Petru s-a luptat cu această problemă în lucrarea lui (Gal. 2:12). Aceasta era una foarte sensibilă pentru acești primi creștini. Ne este foarte greu să reconsiderăm tradițiile, cultura și preferințele personale, dar Evanghelia ne cere să facem asta (1 Cor. 12:13; Gal. 3:23-29; Col. 3:11).

11:4-18 Petru își povestește experiența în casa lui Simon și a lui Corneliu (Fapte 10) pentru conducătorii evrei din Ierusalim. Această repetiție (Consiliul de la Ierusalim din cap. 15) este modalitatea lui Luca de a arăta cât de importantă era această chestiune (evanghelizarea mondială) pentru viața Bisericii.

11:4
NASB „pe rând”
NKJV „în ordine de la început”
NRSV „pas cu pas”

TEV „o istorisire completă”
NJB „detaliile punct cu punct”

Cuvântul *kathexēs* este folosit în NT doar de Luca (Luca 1:3; 8:1; Fapte 3:24; 11:4; 18:23). Are conotația de a explica ceva într-o ordine logică, temporală, secvențială. Se potrivește cu metoda de cercetare a lui Luca (Luca 1:1-4), cu personalitatea și cu instruirea lui profesională (doctor).

11:6 „m-am uitat în ea” – vezi observația de la 1:10.

11:12
NASB „fără teamă”
NKJV „fără îndoială”
NRSV „fără să fac vreo deosebire”
TEV „fără ezitare”
NJB „fără ezitare”

Există câteva variante ale manuscriselor grecești în legătură cu VOCEA acestui PARTICIPIU (ACTIVĂ SAU MEDIANĂ). Este chiar omisă în manuscrisele grecești P45 și D. O parte a problemei este că una dintre variante apare mai devreme, în 10:20, care este paralel cu acest pasaj. Scribii au avut tendința de a face paralelele să se potrivească. Ca și în cazul majorității variantelor textuale ale NT, acestea nu afectează înțelesul frazei.

11:14 „vei fi mântuit” – cucernicia și generozitatea lui Corneliu nu îl făceau creștin!

11:15 Acest verset este crucial din punct de vedere teologic în vederea scopului experienței repetate a Rusaliiilor în Fapte. Dumnezeu a folosit experiența inaugurantă din Ierusalim pentru a-Și arăta acceptarea față de alte grupuri rasiale, geografice și culturale (v. 17). Experiența nu era doar pentru Corneliu, ci și pentru (1) Petru; (2) credincioșii evrei care-l însoțeau și pentru (3) biserica din Ierusalim.

11:16 „mi-am adus aminte de vorba Domnului” – asta arată modelul abordării teologiei de către primii apostoli: Îl citează pe Isus, folosesc exemplul lui Isus sau citează din VT (Matei 3:11; Fapte 1:5). Petru spune că Însuși Domnul a prezis această dezvoltare (adică semn).

11:17 „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I care este presupusă a fi adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui.

• **„Dumnezeu le-a dat același dar”** – acest verset, la fel ca v. 15, vorbește despre Rusalii (2:1-4; 8:15; 10:46; 15:8). Mântuirea, la fel ca Duhul Sfânt, este și ea un dar de la Dumnezeu (Rom. 3:24; 5:15-17; 6:23; Efes. 2:8).

• **„am crezut în Domnul Isus Cristos”** – trebuie să fie primită (11:1; Ioan 1:12; Efes. 2:8-9). În NT există câteva PREPOZIȚII folosite pentru a descrie credința în Isus:

1. *epi* = pe (aici)
2. *eis* = în
3. *en* = în
4. *hoti* = declarație despre Isus
5. CAZUL DATIV fără PREPOZIȚIE

Această diversitate pare să implice că nu exista o anumită formă gramaticală legată de „a crede” (*pisteuō*). De obicei este subliniat aspectul personal, voluntar (cu excepția lui *hoti*, care se referă la contextul Evangheliei sau al doctrinelor). Isus este o persoană care trebuie primită!

11:18 „s-au potolit, au slăvit pe Dumnezeu” – mărturia lui Petru nu doar că a oprit atmosfera negativă, dar a și produs laudă! Majoritatea acestor primi conducători și credincioși erau flexibili și puteau fi învățați. Ei erau dispuși să își regleze teologia și să urmeze călăuzirea lui Dumnezeu.

• **„Dumnezeu a dat deci și Neamurilor pocăință, ca să aibă viața”** – există câteva pasaje în NT care implică faptul că Dumnezeu suveran este sursa pocăinței și a harului (Fapte 5:31, 8:22; 2 Tim. 2:25).

Problema teologică legată de această sintagmă este „ce legătură este între suveranitatea lui Dumnezeu și mântuire versus răspunsul cerut oamenilor?” Credința și pocăința (Marcu 1:15; Fapte 3:16,19; 20:21) sunt răspunsuri ale omului sau daruri de la Dumnezeu? Aceste texte sugerează puternic că sunt daruri de la Dumnezeu (Fapte 5:31; 11:18; Rom. 2:4; 2 Tim. 2:25). Deoarece cred că toată Scriptura este inspirată (2 Tim. 3:16), atunci trebuie comparate toate textele care au legătură cu vreo problemă teologică și să nu cedăm unei teorii bazate pe un verset scos din context sau unei metode denominaționale. Este evident că singurul Dumnezeu adevărat deține controlul tuturor lucrurilor! Faptele apostolilor accentuează acest lucru mereu și mereu. Oricum, El a ales să interacționeze cu cea mai înaltă creație a Lui prin legământ. Dumnezeu ia mereu inițiativa și stabilește programul, dar omul trebuie să răspundă și să nu înceteze să răspundă. Nu este o întrebare „ori/ori”. Este mereu o relație „și/și.” Vezi subiectul special: legământul de la 2:46. Pentru „pocăință” vezi subiectul special de la 2:38.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 11:19-26

19 Cei ce se împrăștiaseră, din pricina prigonirii întâmplată cu prilejul lui Ștefan, au ajuns până în Fenicia, în Cipru și în Antiohia și propovăduiau Cuvântul numai iudeilor. 20 Totuși printre ei au fost câțiva oameni din Cipru și din Cirena care au venit în Antiohia, au vorbit și grecilor și le-au propovăduit Evanghelia Domnului Isus. 21 Mâna Domnului era cu ei, și un mare număr de oameni au crezut și s-au întors la Domnul. 22 Vestea despre ei a ajuns la urechile Bisericii din Ierusalim și au trimis pe Barnaba până la Antiohia. 23 Când a ajuns el și a văzut harul lui Dumnezeu, s-a bucurat și i-a îndemnat pe toți să rămână cu inimă hotărâtă alipiți de Domnul. 24 Căci Barnaba era un om de bine, plin de Duhul Sfânt și de credință. Și destul de mult norod s-a adăugat la Domnul. 25 Barnaba s-a dus apoi la Tars, ca să caute pe Saul; 26 și, când l-a găsit, l-a adus la Antiohia. Un an întreg au luat parte la adunările bisericii și au învățat pe mulți oameni. Pentru întâia dată, ucenicilor li s-a dat numele de creștini în Antiohia.

11:19-30 Aceste versete par a fi o retrospectivă și un rezumat teologic. Ele se leagă de 8:4.

11:19 „cei ce se împrăștiaseră, din pricina prigonirii” – avem câteva exemple de la începutul acestor persecuții în Fapte (5:17 și următoarele; 6:8-15; 8:1-3; 9:1-2). Înțelegerea de către Ștefan a implicației radicale a Evangheliei a forțat toți evreii credincioși din Palestina să își reevalueze credința și scopul Evangheliei.

- „Antiohia” – Antiohia era al treilea oraș ca mărime din Imperiul Roman după Roma și Alexandria. Era capitala Siriei și avea mulți evrei. Era bine cunoscut pentru viața lui universitară și pentru imoralitatea lui sexuală. Mai era celebru în toată lumea pentru cursele de care. Va deveni un centru important al creștinismului!

- „propovăduiau Cuvântul numai Iudeilor” – asta arată că Biserica primară nu era sigură dacă era potrivit să le predice neamurilor. Conservatorii ar cita cuvintele lui Isus din Matei 10:5, în timp ce vizionarii ar cita Matei 28:18-20 sau Fapte 1:8. Această chestiune teologică se va rezolva în Fapte 15.

11:20 „oameni din Cipru și din Cirena” – aceștia sunt credincioșii evrei care vorbeau greaca din Fapte 6-8, care au început să predice implicațiile universale ale Evangheliei creștine în Ierusalim. Barnaba era din această regiune geografică.

- „grecilor” – acest cuvânt (*Hellēn*) se referă normal la neamuri (14:1; 16:1,3; 18:4; 19:10,17; 20:21; 21:28). Dar în 17:4 se referă la cei dintre neamuri care aveau legături cu sinagogile, dar nu erau membri (adică temători de Dumnezeu).

Întrebarea este la cine se referă Luca spunând că li s-a predicat. (1) evreilor care vorbeau greaca din 6:1 sau 9:29 (*Hellēni*) sau (2) neamurilor care vorbeau greaca? Acest verset desemnează (1) o altă categorie de evrei (NKJV, NRSV); (2) neamurile care aveau legături cu sinagoga sau (3) pe cei pe deplin dintre neamuri (TEV, NJB)? Cu toate tulburările pe care le-a provocat, probabil termenul se referă la cei care vorbeau greaca; unii pot fi evrei din Diaspora, alții neamuri pe deplin.

- „L-au propovăduit pe Domnul Isus” – aceasta este forma de PARTICIPIU PREZENT MEDIAN a VERBULUI de la care derivăm cuvintele „evangelic”, „evanghelie” și „evangelizare.” Mesajul lor nu era despre legile și procedurile din VT, ci despre Isus din Nazaret ca Mesia!

11:21 „Mâna Domnului era cu ei, și un mare număr de oameni au crezut și s-au întors la Domnul” – aceasta este o altă propoziție rezumativă a marii mișcări a lui Dumnezeu prin predicarea evangheliștilor. În sfârșit a fost îndeplinită Fapte 1:8 (v. 24b).

E interesant de observat că termenul „Domnul” (*Kurios*) este folosit în prima parte a acestui verset pentru a vorbi despre YHWH (LXX Exod 3:14; 2 Sam. 3:12; Isaia 59:1). Dar în ultima parte a versetului este folosit cu referire la Isus Cristos. Transferul numelor este o tehnică literară obișnuită la autorii NT pentru a afirma dumnezeirea lui Isus.

„Mâna Domnului” este o expresie antropomorfă din VT. YHWH este un duh veșnic prezent în timp și în creație. El nu are un trup fizic. Dar singurul vocabular pe care îl au oamenii pentru a vorbi de orice personal este cel fizic, cu termeni umani. Trebuie să ne amintim de limitele limbajului omului căzut, temporal, legat de Pământ. El vorbește despre tărâmul spiritual cu metafore, analogii și negații. Exprimă adevărul, dar nu în moduri incomplete. Dumnezeu e mult mai mare decât putem noi ști sau exprima. El ne vorbește devotat, dar nu complet. Putem crede că Biblia este auto-revelarea lui Dumnezeu, dar trebuie să ne dăm seama că totuși Dumnezeu este mai mare! Limbajul uman relevă și limitează în același timp!

11:22 „Barnaba” – Barnaba este un personaj important în Faptele apostolilor (4:36-37; 9:27). Numele lui este folosit cu sensul de încurajator, lucru evident în v. 23. Biserica din Ierusalim nu accepta încă includerea neamurilor! Vezi subiectul special de la 4:36.

11:23 Este interesant de observat că, atunci când Barnaba a văzut prezența activă a harului lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, i-a încurajat pe toți să rămână în credință. Asta arată clar nevoia de sânguință din partea oamenilor lui Dumnezeu pentru

perseverență intenționată. Evreii și biserica erau foarte îngrijorați de contextul cultural imoral al păgânismului. Evanghelia nu era doar darul fără plată al mântuirii, ci și o chemare la sfințenie (Matei 5:48; Rom. 8:28-29; 2 Cor. 3:18; Gal. 4:19; Efes. 4:1; 1 Tes. 3:13; 4:3; 1 Petru 1:15). Dumnezeu vrea unu popor care să-I reflecte caracterul în fața unei lumi pierdute. Țelul creștinismului nu este doar raiul după moarte, ci și asemănarea cu Cristos acum, pentru ca alții să vină la credința în Cristos!

11:24 „era un om de bine, plin de Duhul Sfânt și de credință” – această descriere era foarte asemănătoare cu cea a ucenicilor care vorbeau greaca (cei șapte) din Fapte 6:3,5. Biserica primară era plină de asemenea oameni! Aș vrea să fie la fel și astăzi, în cultura și în Biserica noastră!

11:25 „s-a dus apoi la Tars, ca să caute pe Saul” – acest verb, în papirusurile egiptene (dar nu și în LXX), implică faptul că Saul nu era ușor de găsit. Doar Luca folosește acest termen în NT (Luca 2:44,45; Fapte 11:25). Se pare că despre acești ani acoperiți de tăcere se vorbește în Gal. 1:21. Nu se știe sigur cadrul temporal exact, dar au fost aproximativ zece ani.

11:26 „l-a adus la Antiohia...Pentru întâia dată, ucenicilor li s-a dat numele de creștini în Antiohia” – la început, „creștin” era un nume derogatoriu pentru creștini, inventat de păgâni. În mod surprinzător, acesta este un termen rar. Forma cuvântului (terminat în *ianos*) urmează modelul formei termenilor folosiți pentru cei care susțin și urmează; Irod (și familia lui) sunt numiți „irodieni” (Marcu 3:6; 12:13; Matei 22:16). Folosirea lui în mediul grecesc arată cum a devenit numele lui Mesia (Cristos) în ebraică a devenit un nume pentru urmașii lui Isus (creștini).

În context grecesc este posibil ca numele să fi fost dat de oficialii guvernamentali pentru a diferenția evreii de credincioși.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 11:27-30

27 În vremea aceea, s-au coborât niște proroci din Ierusalim la Antiohia. **28** Unul din ei, numit Agab, s-a sculat și a vestit, prin Duhul, că va fi o foamete mare în toată lumea. Și a și fost, în adevăr, în zilele împăratului Claudiu. **29** Ucenicii au hotărât să trimită, fiecare după puterea lui, un ajutor fraților care locuiau în Iudeea, **30** ceea ce au și făcut; și au trimis acest ajutor la prezbiteri, prin mâna lui Barnaba și a lui Saul.

11:27 „proroci” – prorocii sunt menționați de câteva ori în NT (13:1; 15:32; 21:10; 1 Cor. 12:28; 14:1-5, 29-33; Efes. 2:20; 4:10). Nu se știe sigur de fiecare dată dacă cel mai important rol al lor este prezicerea, ca în acest caz, sau ghicirea, ca în 1 Cor. 14 și Fapte 2:17 (13:6; 15:32; 1 Cor. 12:28; 14:1-5, 29-33; Efes. 2:20; 4:10).

În VT prorocii sunt văzuți ca purtători de cuvânt ai lui Dumnezeu, cei care explică revelația Lui; dar profeții din NT nu sunt mijlocitori ai revelației lui Dumnezeu. Acest lucru le este rezervat autorilor NT, dintre care cei mai mulți erau apostoli sau aveau legătură cu apostolii. Darul prorociei din NT trebuie să fie limitat. Revelația inspirată a încetat (Iuda 3 și 20).

SUBIECT SPECIAL: PROROCIA ÎN NOUL TESTAMENT

- I. Nu este aceeași cu prorocia din VT, care are conotația rabinică de revelații inspirate din partea lui YHWH (Fapte 3:18,21; Rom. 16:26). Doar prorocii puteau scrie Scriptura.
 - A. Moise a fost numit proroc (Deut. 18:15-21)
 - B. Cărțile de istorie (Iosua – Regi [în afară de Rut]) au fost numite „primii proroci” (Fapte 3:24)
 - C. Prorocii iau locul marelui preot ca sursă de informații de la Dumnezeu (Isaia-Maleahi)
 - D. A doua parte a canonului evreu este „Prorocii” (Matei 5:17; 22:40; Luca 16:16; 24:25,27; Rom. 3:21)
- II. În NT, conceptul este folosit în câteva moduri diferite:
 - A. vorbind despre profeții din VT și despre mesajul lor inspirat (Matei 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rom. 1:2)
 - B. vorbind despre un mesaj mai degrabă pentru o persoană decât pentru un grup (prorocii din VT îi vorbeau în primul rând Israelului)
 - C. vorbind despre Ioan Botezătorul (Matei 11:9; 14:5; 21:26; Luca 1:76) și despre Isus ca proclamatori ai Împărăției lui Dumnezeu (Matei 13:57; 21:11,46; Luca 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus a pretins că este mai mare decât prorocii (Matei 11:9; 12:41; Luca 7:26)
 - D. alți proroci din NT
 1. viața timpurie a lui Isus atestată în Evanghelia lui Luca (adică amintirile Mariei)
 - a. Elisabeta (Luca 1:41-42)
 - b. Zaharia (Luca 1:67-79)
 - c. Simeon (Luca 2:25-35)
 - d. Ana (Luca 2:36)
 2. preziceri ironice (Caiafa, Ioan 11:51)
 - E. vorbind despre o persoană care proclamă Evanghelia (listele darurilor de proclamare din 1 Cor. 12:28-29; Efes. 4:11)

- F. vorbind despre un dar care continuă în Biserică (Matei 23:34; Fapte 13:1; 15:32; Rom. 12:6; 1 Cor. 12:10,28-29; 13:2; Efes. 4:11). Uneori poate fi vorba de femei (Luca 2:36; Fapte 2:17; 21:9; 1 Cor. 11:4-5)
- G. vorbind despre Apocalipsa (Apoc. 1:3; 22:7,10,18,19)

III. Prorocii din NT:

- A. Ei nu fac dezvăluiri inspirate în același sens ca cei din VT (adică Scriptura). Această afirmație este posibilă datorită folosirii termenului „credință” (adică un fel de Evanghelie încheiată) folosită în Fapte 6:7; 13:8; 14:22; Gal. 1:23; 3:23; 6:10; Fil. 1:27; Iuda 3,20.

Acest concept reiese din întreaga sintagmă folosită în Iuda 3, „credința care a fost dată sfinților.” Credința „o dată pentru totdeauna” se referă la adevărurile, doctrinele, concepțiile și învățăturile globale ale creștinismului. Accentuarea lui „o dată” este baza biblică pentru inspirația limitată din punct de vedere teologic a scrierilor din NT și nepermiterea ca scrierile ulterioare sau alte scrieri să fie considerate revelatoare. În NT există multe zone ambigue, neclare și gri, dar creștinii afirmă prin credință că tot ceea ce este „necesar” pentru credință și practicarea ei este inclus cu destulă claritate în NT. Acest concept a fost conturat în ceea ce este numit „triumful revelator.”

1. Dumnezeu S-a auto-revelat în istoria spațială și temporală (REVELAȚIE)
2. El a ales anumiți oameni scriitori pentru a-Și atesta și explica faptele (INSPIRAȚIE)
3. A dat Duhul Său cel Sfânt pentru a deschide mințile și inimile oamenilor pentru a înțelege aceste scrieri – nu în totalitate, dar destul pentru mântuire și pentru o viață creștină eficientă (ILUMINARE)

Ideea este că inspirația se limitează la autorii Scripturii. Nu există scrieri, vedenii sau revelații ulterioare cu autoritate. Canonul este închis. Avem tot adevărul de care avem nevoie pentru a-I răspunde în mod adecvat lui Dumnezeu.

Acest adevăr se vede cel mai bine în înțelegerea scriitorilor Bibliei versus lipsa de înțelegere a creștinilor sinceri și evlavioși. Nici un scriitor sau orator modern nu are nivelul de călăuzire divină pe care l-au avut scriitorii Scripturii.

- B. În anumite privințe, prorocii din NT sunt asemănători cu cei din VT:
 1. prezicerea întâmplărilor viitoare (Pavel, Fapte 27:22; Agab, Fapte 11:27-28; 21:10-11; alți proroci fără nume, Fapte 20:23)
 2. proclamarea judecății (Pavel, Fapte 13:11; 28:25-28)
 3. fapte simbolice care prezintă cu însuflețire un eveniment (Agab, Fapte 21:11)
- C. Ei proclamă uneori adevărurile Evangheliei în moduri profetice (Fapte 11:27-28; 20:23; 21:10-11), dar nu acesta este aspectul cel mai important. În 1 Corinteni profetia este în principal comunicarea Evangheliei (14:24,39).
- D. Ei sunt modalitatea contemporană a Duhului Sfânt de a revela aplicațiile contemporane și practice ale adevărului lui Dumnezeu în fiecare situație, cultură sau perioadă de timp (1 Cor. 14:3).
- E. Erau activi în primele biserici ale lui Pavel (1 Cor. 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31, 32,37,39; Efes. 2:20; 3:5; 4:11; 1 Tes. 5:20) și sunt menționați în *Didache* (scrisă la sfârșitul primului secol sau în secolul al doilea, data nesigură) și în montanismul secolelor al-II-lea și al-III-lea în Africa de Nord.

IV. Au încetat darurile din NT?

- A. Este greu de răspuns la această întrebare. Definierea scopului darurilor ajută la clarificarea problemei. Sunt ele menite să confirme predicarea inițială a Evangheliei sau sunt modalități continue pentru slujirea bisericii ei înșiși și lumii pierdute?
- B. Trebuie să privim la istoria Bisericii pentru a răspunde la întrebare sau chiar în NT? În NT nu se spune nicăieri că darurile Duhului Sfânt erau temporare. Cei care încearcă să folosească 1 Cor. 13:8-13 pentru a adresa această chestiune abuzează de intenția autorului în ceea ce privește pasajul, care spune că totul va trece, în afară de dragoste.
- C. Sunt tentat să spun că, autoritatea fiind NT și nu istoria, creștinii trebuie să afirme că darurile continuă. Dar eu cred că cultura afectează interpretarea. Unele texte foarte clare nu se mai aplică (ex. sărutul sfânt, femeile să se acopere, biserici în case, etc.). Dacă cultura afectează textele, de ce nu și istoria bisericii?
- D. Aceasta este o întrebare la care pur și simplu nu se poate răspunde clar. Unii creștini vor susține „încetarea,” iar alții „continuarea.” În acest domeniu, ca în multe alte chestiuni care țin de interpretare, cheia este inima creștinului. NT este ambiguu și cultural. Dificultatea constă în capacitatea de a decide care texte sunt afectate de cultură/istorie și care sunt veșnice (Fee și Stuart, *Cum să citești Biblia la adevărata ei valoare*, pp. 14-19 și 69-77). În acest punct sunt cruciale discuțiile despre libertate și responsabilitate din Rom. 14:1-15:13 și 1 Cor. 8-10. Felul în care răspundem la întrebări contează în două sensuri:
 1. Fiecare creștin trebuie să umble în credință în lumina pe care o are. Dumnezeu privește la inima și la motivele noastre.
 2. Fiecare creștin trebuie să-i lase pe alți creștini să umble în înțelegerea proprie a credinței. În granițele biblice trebuie să existe toleranță. Dumnezeu vrea ca noi să ne iubim unul pe altul cum ne iubeste El.
- E. Pentru a concluziona chestiunea, creștinismul este o viață de credință și de iubire, nu o teologie perfectă. O relație cu El care are impact asupra relațiilor noastre cu alții este mult mai importantă decât informația definitivă sau decât perfecțiunea crezului.

11:28 „o mare foamete în toată lumea...Claudiu” – această expresie geografică se referă la Imperiul Roman (17:6, 31; 19:27; 24:5). Claudiu a domnit din 41 până în 54 D. Cr. El a fost după Caligula și înaintea lui Nero. În timpul domniei lui a fost foamete mare de câteva ori (Suetoniu, *Viața lui Claudiu* 18:2). Cea mai mare foamete din Palestina a fost cândva între anii 44 și 48 D. Cr., confirm lui Josephus, *Antichitățile* 20.5.2.

11:29 „să trimită fiecare după puterea lui, un ajutor” – aceasta este una dintre strategiile majore ale bisericilor neamurilor, promovarea părtășiei cu bisericile surori din Ierusalim. Acest fapt va stabili un model în bisericile lui Pavel (24:17; Rom. 15:2-28; 1 Cor. 16:1-4; 1 Cor. 8-9; Gal. 2:10).

11:30 „au trimis... la prezbiteri” – aceasta este prima menționare a bătrânilor bisericii (14:23; 15:2,4, 6, 22,23; 16:4; 20:17; 21:18). Termenul „bătrâni” este sinonim cu „supraveghetori,” „episcopi” și „pastori” (Fapte 20:17,28; Tit 1:5,7). Cuvântul „prezbiter” (*presbuteros*) are un precedent tribal în VT, în timp ce „supraveghetor” (*episkopos*) are un precedent grecesc guvernamental orășenesc-statal. Aparent, se referă la un anumit grup de conducători ai bisericii din Ierusalim (15:2,6,22,23). Părțile mai iudaice ale NT, precum Iacov și Evrei, folosesc încă sensul ebraic de lideri locali mai bătrâni, dar nu neapărat pastori.

• **„prin mâna lui Barnaba și a lui Saul”** – există multe discuții dacă vizita la Ierusalim menționată în Gal. 2:2, 10 se referă la această vizită sau la Consiliul de la Ierusalim menționat în Fapte 15. Știm foarte puține despre tinerețea și lucrarea din tinerețe a lui Pavel.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce neamurile care Îl primeau pe Cristos erau o problemă teologică atât de mare?
2. Pocăința este un dar de la Dumnezeu (v. 18) sau o condiție a legământului (Marcu 1:15; Fapte 3:16,19; 20:21)?
3. De ce a mers Barnaba și l-a căutat pe Saul (Pavel)?

FAPTELE APOSTOLILOR 12

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Iacov ucis și Petru înțemnițat 12:1-5	Violența lui Irod față de Biserică 12:1-5	Persecuția lui Irod Agripa 12:1-5	Persecuția continuă 12:1-5	Întemnițarea lui Petru și izbăvirea miraculoasă 12:1-5
Petru izbăvit din temniță 12:6-17	Petru eliberat din închisoare 12:6-19	12:6-11 12:12-17	Petru este eliberat din închisoare 12:6-10 12:11 12:12-15 12:16-17	12:6-11 12:12-17
12:18-19		12:18-19	12:18-19a 12:19b	12:18-19
Moartea lui Irod 12:20-23	Moartea violentă a lui Irod 12:20-24	Moartea lui Irod Agripa 12:20-23	Moartea lui Irod 12:20 12:21-23	Moartea prigonitorului 12:20-23
12:24-25	Barnaba și Saul trimiși 12:25-13:3	Barnaba și Saul în Cipru (12:24-13:12) 12:24-25	12:24 12:25	Barnaba și Saul se întorc în Antiohia 12:24 12:25

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVEL DE PARAGRAF

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

Genealogia lui Irod cel Mare (pentru mai multe informații consultă indexul lui Flavius Josephus din *Antichitățile Evreilor*).

- I. Irod cel Mare
 - A. regele Iudeii (37-4 Î. Cr.)
 - B. Matei2:1-19; Luca 1:5
- II. Fiii lui
 - A. Irod Filip (fiul Mariamnei lui Simon)
 1. soțul Irodiadei
 2. Tetrarhul Iturei (4 Î. Cr. – 34 D. Cr.)
 3. Matei 14:3; Marcu 6:17
 - B. Irod Filip (fiul Cleopatrei)
 1. Tetrarhul regiunii din nordul și din vestul Mării Galileii (4 Î. Cr. – 34 D. Cr.)
 2. Luca 3:1
 - C. Irod Antipa

1. Tetrarhul Galileii și al Pereii (4 Î. Cr. – 39 D. Cr.)
 2. l-a executat pe Ioan Botezătorul
 3. Matei 14:1-12; Marcu 6:14,29; Luca 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Fapte 4:27; 13:1
- D. Arhelaus, Irod Etnarh
1. conducătorul Iudeii, al Samariei și al Idumeii (4 Î. Cr. – 6 D. Cr.)
 2. Matei 2:22
- E. Aristobol (fiul Mariamnei)
1. singurul lui fiu a fost Irod Agripa I
 2. a condus toată Palestina
 3. l-a ucis pe Iacov și l-a întemnițat pe Petru
 4. Fapte 12:1-24; 23:35
 1. fiul lui a fost Irod Agripa al-II-lea, tetrarhul teritoriului din nord (50-70 D. Cr.)
 2. fiica lui a fost Bernicia
 - 1) soarta fratelui ei
 - 2) Fapte 25:13-26:32
 3. fiica lui a fost Drucila
 - 1) soția lui Felix
 - 2) Fapte 24:24

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:1-5

1 Cam în aceeași vreme, împăratul Irod a pus mâinile pe unii din biserică, pentru ca să-i chinuiască; **2** și a ucis cu sabia pe Iacov, fratele lui Ioan. **3** Când a văzut că lucrul acesta place iudeilor, a mai pus mâna și pe Petru. – Erau zilele praznicului Azimelor. – **4** După ce l-a prins și l-a băgat în temniță, l-a pus sub paza a patru cete de câte patru ostași, cu gând ca după Paști să-l scoată înaintea norodului. **5** Deci Petru era păzit în temniță, și biserica nu înceta să înalțe rugăciuni către Dumnezeu pentru el.

12:1 „Irod” – este vorba despre Irod Agripa I. El a domnit peste diferite zone ale Palestinei între anii 37-44 D. Cr. A crescut la Roma și s-a împrietenit cu Gaius, care a urmat împăratului Tiberiu, devenind mai târziu împăratul Caligula. Evreii l-au acceptat repede pe Irod ca conducător deoarece bunica lui (Mariamna) era o prințesă hasmoneană/macabeană. El era un adept strict al iudaismului (dar posibil din motive politice). Pentru o dezbatere completă despre acest Irod, vezi *Antichitățile* lui Josephus, 19.7.3; 19.8.2.

• „biserica” – vezi observația completă de la 5:11.

• „pentru ca să-i chinuiască” – Irod a făcut asta pentru a câștiga susținerea și aprobarea conducerii evreilor (v. 3, 11). Conducătorii romani făceau același lucru (24:27; 25:9).

Luca folosește acest termen de câteva ori (7:6,19; 12:1; 14:2; 18:10). Era un termen obișnuit în LXX pentru un tratament prost. Vocabularul lui Luca este influențat foarte mult de LXX.

12:2 „și a ucis cu sabia pe Iacov, fratele lui Ioan” – este vorba despre apostolul Iacov, fratele lui Ioan (Luca 5:10; 6:14; 8:51; 9:28,54). El era membru al cercului intim al apostolilor (Matei 17:1; 26:37; Marcu 5:37; 9:2; 14:33; Luca 9:28). Motivul pentru care Iacov a trebuit să moară și Petru să fie cruțat este un mister al lui Dumnezeu. decapitarea cu sabia era o metodă obișnuită de pedeapsă capitală pentru cetățenii romani, dar se pare că era respingătoare pentru evrei.

Este interesant că acum Biserica primară nu a simțit nevoia de a-l înlocui pe Iacov cum l-au înlocuit pe Iuda (1:15-20). Motivele nu sunt clare, dar probabil trădarea lui Iuda, și nu moartea lui au cauzat înlocuirea (1:15-26).

Unii ar putea afirma că faptul că Petru l-a numit apostol pe Iacov, fratele vitreg al lui Isus și liderul bisericii din Ierusalim (Gal. 1:19), constituie o înlocuire. Întrebarea se leagă de poziția oficială a celor doisprezece de la început versus darul continuu al apostoliei (Efes. 4:11).

12:3 „a mai pus mâna și pe Petru” – aceasta este a treia arestare a lui Petru (4:3; 5:18). Creștinii nu sunt scutiți de persecuție.

• „zilele praznicului Azimelor” – se referă la Paști (v. 4), combinat cu praznicul Azimelor, care durau opt zile (Exod 12:18; 23:15; Luca 22:1). Ambele sărbătoreau izbăvirea Israelului din robia egipteană. Erau în zilele de 14-21 ale lunii Nissan, adică Martie sau Aprilie pentru noi, în funcție de calendarul ebraic al Lunii.

12:4 „patru cete de...ostași” – asta înseamnă patru cete de soldați de patru ori pe zi, adică 16 bărbați. Numărul arată îngrijorarea lui Irod în ceea ce privește posibila evadare a lui Petru (5:19).

12:5 „biserica nu înceta să înalțe rugăciuni [fierbinți] către Dumnezeu pentru el” – biserica se roagă (v. 12), dar va fi surprinsă când Dumnezeu va răspunde! „Fierbinți” este un ADVERB foarte intens (Luca 22:44). Este folosit doar de trei ori în NT (1 Petru 1:22).

SUBIECT SPECIAL: RUGĂCIUNEA DE MIJLOCIRE

I. Introducere:

- A. Rugăciunea este semnificativă datorită exemplului lui Isus
 - 1. rugăciunea personală, Marcu 1:35; Luca 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
 - 2. curățirea Templului, Matei 21:13; Marcu 11:17; Luca 19:46
 - 3. modelul de rugăciune, Matei 6:5-13; Luca 11:2-4
- B. Rugăciunea este punerea într-o acțiune concretă a credinței noastre într-un Dumnezeu personal, grijuliu, care este prezent, dispus și capabil să acționeze în numele nostru și în numele altora
- C. Dumnezeu S-a limitat personal să acționeze la rugăciunile copiilor Lui în multe domenii (Iacov 4:2)
- D. Scopul major al rugăciunii este părtășia și timpul cu Dumnezeul Triunic
- E. Sfera rugăciunii cuprinde orice sau pe oricine îl preocupă pe credincios. Ne putem ruga odată cu credință, sau din nou și din nou când gândul sau îngrijorarea revine
- F. Rugăciunea poate implica câteva elemente
 - 1. lauda și adorarea Dumnezeului Triunic
 - 2. recunoștința față de Dumnezeu pentru prezența, părtășia și darurile Lui
 - 3. mărturisirea păcatelor din trecut și din prezent
 - 4. plângeri în legătură cu nevoile și dorințele noastre
 - 5. mijlocire, în care aducem nevoile altora în fața Tatălui
- G. Rugăciune de mijlocire este un mister. Dumnezeu îi iubește pe cei pentru care ne rugăm mult mai mult decât îi iubim noi, și totuși rugăciunile noastre fac adesea o schimbare, aduc un răspuns sau împlinesc o nevoie, nu doar în noi, ci și în ei.

II. Materialul interbiblic

A. VT.

1. Câteva exemple de rugăciune de mijlocire:

- a. rugăciunea lui Avraam pentru Sodoma, Gen. 18:22 și următoarele
 - b. rugăciunile lui Moise pentru Israel
 - (1) Exod 5:22-23
 - (2) Exod 32:31 și următoarele
 - (3) Deut. 5:5
 - (4) Deut. 9:18,25 și următoarele
 - c. rugăciunile lui Samuel pentru Israel
 - (1) 1 Sam. 7:5-6,8-9
 - (2) 1 Sam. 12:16-23
 - (3) 1 Sam. 15:11
 - d. David s-a rugat pentru copilul lui, 2 Sam. 12:16-18
- 2. Dumnezeu caută mijlocitori, Isaia 59:16
 - 3. Păcatul cunoscut și nemărturisit sau o atitudine nepocăită ne afectează rugăciunile
 - a. Ps. 66:1
 - b. Prov. 28:9
 - c. Isaia 59:1-2; 64:7

B. NT

1. Lucrarea mijlocitoare a Fiului și a Duhului Sfânt

- a. Isus
 - (1) Rom. 8:34
 - (2) Evrei 7:25
 - (3) 1 Ioan 2:1
 - b. Duhul Sfânt, Rom. 8:26-27
- 2. Lucrarea de mijlocire a lui Pavel
 - a. rugăciuni pentru evrei
 - (1) Rom. 9:1 și următoarele
 - (2) Rom. 10:1
 - b. rugăciuni pentru biserici

- (1) Rom. 1:9
- (2) Efes. 1:16
- (3) Fil. 1:3-4,9
- (4) Col. 1:3,9
- (5) 1 Tes. 1:2-3
- (6) 2 Tes. 1:11
- (7) 2 Tim. 1:3
- (8) Flm. v. 4

c. Pavel a cerut bisericilor să se roage pentru el

- (1) Rom. 15:30
- (2) 2 Cor. 1:11
- (3) Efes. 6:1
- (4) Col. 4:3
- (5) 1 Tes. 5:25
- (6) 2 Tes. 3:1

3. Lucrarea de mijlocire a bisericii

a. rugăciunea unuia pentru celălalt

- (1) Efes. 6:18
- (2) 1 Tim. 2:1
- (3) Iacov 5:16

b. rugăciunea cerută pentru anumite grupuri

- (1) pentru dușmanii noștri, Matei 5:44
- (2) pentru lucrătorii creștini, Evrei 13:18
- (3) pentru conducători, 1 Tim. 2:2
- (4) pentru bolnavi, Iacov 5:13-16
- (5) pentru cei ce cad din nou în păcat, 1 Ioan 5:16

c. rugăciuni pentru toți oamenii, 1 Tim. 2:1.

III. Împiedicarea răspunsului la rugăciune

A. Relația noastră cu Cristos și cu Duhul Sfânt

- 1. rămâneți în El, Ioan 15:7
- 2. în numele Lui, Ioan 14:13,14; 15:16; 16:23-24
- 3. în Duhul Sfânt, Efes. 6:18; Iuda 20
- 4. după voia lui Dumnezeu, Matei 6:10; 1 Ioan 3:22; 5:14-15

B. Motivele

- 1. fără încredință, Matei 21:22; Iacov 1:6-7
- 2. smerenie și pocăință, Luca 18:9-14
- 3. cererea greșită, Iacov 4:3
- 4. egoismul, Iacov 4:2-3

C. Alte aspecte.

- 1. perseverența
 - a. Luca 18:1-8
 - b. Col. 4:2
 - c. Iacov 5:16
- 2. stăruința în cerere
 - a. Matei 7:7-8
 - b. Luca 11:5-13
 - c. Iacov 1:5
- 3. certuri acasă, 1 Petru 3:7
- 4. liber de păcatul cunoscut
 - a. Ps. 66:18
 - b. Prov. 28:9
 - c. Isaia 59:1-2
 - d. Isaia 64:7

IV. Concluzii teologice:

- A. Ce privilegiu! Ce oportunitate! Ce datorie și responsabilitate!
- B. Isus este exemplul nostru. Duhul Sfânt este călăuză noastră. Tatăl așteaptă cu nerăbdare.
- C. Te poate schimba, îți poate schimba familia, prietenii și lumea.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:6-17

6 În noaptea zilei când avea de gând Irod să-l înfățișeze la judecată, Petru dormea între doi ostași, legat de mâini cu două lanțuri; și niște păzitori păzeau temnița la ușă. 7 Și iată, un înger al Domnului a stat lângă el pe neașteptate, și o lumină a strălucit în temniță. Îngerul a deșteptat pe Petru, lovindu-l în coastă, și i-a zis: „Scoală-te iute!” Lanțurile i-au căzut jos de pe mâini. 8 Apoi îngerul i-a zis: „Încinge-te și leagă-ți încălțăminte.” Și el a făcut așa. Îngerul i-a mai zis: „Îmbracă-te în haină și vino după mine.” 9 Petru a ieșit afară și a mers după el, fără să știe dacă ce făcea îngerul este adevărat. I se părea că are o vedenie. 10 După ce au trecut de straja întâi și a doua, au ajuns la poarta de fier care dă în cetate, și ea li s-a deschis singură; au ieșit și au trecut într-o uliță. Îndată, îngerul a plecat de lângă el. 11 Când și-a venit Petru în fire, a zis: „Acum văd cu adevărat că Domnul a trimis pe îngerul Său și m-a scăpat din mâna lui Irod și de la tot ce aștepta poporul iudeu.” 12 După ce și-a dat bine seama de cele întâmplate, s-a îndreptat spre casa Mariei, mama lui Ioan, zis și Marcu, unde erau adunați mulți laolaltă și se rugau. 13 A bătut la ușa care dădea în pridvor; și o slujnică, numită Roda, a venit să vadă cine e. 14 A cunoscut glasul lui Petru; și, de bucurie, în loc să deschidă, a alergat înăuntru să dea de veste că Petru stă înaintea porții. 15 „Ești nebună!”, i-au zis ei. Dar ea stăruia și spunea că el este. Ei, dimpotrivă, ziceau: „Este îngerul lui.” 16 Petru însă bătea mereu. Au deschis și au rămas încremeniți când l-au văzut. 17 Petru le-a făcut semn cu mâna să tacă, le-a istorisit cum îl scosese Domnul din temniță și a zis: „Spuneți lucrul acesta lui Iacov și fraților.” Apoi a ieșit și s-a dus în alt loc.

12:6 „În noaptea” – scrierile lui Luca sunt caracterizate de indici de timp (v. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 18).

- „între doi ostași” – acest verset demonstrează imposibilitatea lui Petru de a evada. E aproape ca și cum ar aștepta o încercare de a-l elibera (5:19).

12:7 „un înger al Domnului a stat lângă el pe neașteptate” – este ciudat că intervențiile îngerului Domnului (5:19; 7:30, 35, 38, 53; 8:26; 10:3, 7, 22) și cele ale Duhului Sfânt (8:29, 39; 10:19) sunt inversate între ele în cartea Faptele apostolilor. Aparent Duhul Sfânt vorbește intuitiv, dar îngerul este o manifestare fizică exterioară. E interesant de observat combinația naturalului cu supranaturalul în această povestire (similară plăgilor din Exod).

- „Scoală-te iute” – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV care denotă urgența. De ce se grăbește îngerul? Nu deține el controlul întâmplărilor?

12:8 „Încinge-te și leagă-ți încălțăminte” – ambele sunt IMPERATIVE AORISTE MEDIANE.

- „Îmbracă-te în haină și vino după mine” – acesta este un IMPERATIV AORIST MEDIAN urmat de un IMPERATIV PREZENT ACTIV. Îngerul chiar se grăbește să-și îndeplinească misiunea! Era un înger agitat!

12:9 Petru nu era sigur dacă aceasta era o vedenie, un vis sau realitate (11-12; 10:17, 19; 11:5).

12:11 „Când și-a venit Petru în fire” – Luca folosește o sintagmă similară pentru a-l descrie pe fiul risipitor (Luca 15:17). Dintr-odată, și-a dat seama de realitatea experienței și de implicațiile ei (v. 12).

12:12 „casa Mariei” – Maria era un nume foarte utilizat. În Evanghelii sunt menționate câteva Marii:

1. mama lui Isus (Luca 1:27)
2. Maria din Magdala, o ucenică din Galileea (Luca 8:2; 24:10)
3. mama lui Iacov și a lui Ioan (Luca 24:10)
4. sora Martei și a lui Lazăr (Luca 10:39,42)
5. soția lui Clopa (Ioan 19:25)
6. mama lui Ioan Marcu (aici)

- „mama lui Ioan” – se referă la mama lui Ioan Marcu. Biserica primară se întâlnea în casa acestei familii în Ierusalim (Fapte 12:12). A fost și locul celor trei apariții ale lui Isus de după înviere și al venirii Duhului Sfânt.

Ioan Marcu i-a însoțit pe Pavel și pe vărul său, Barnaba (Col 4:10) în prima călătorie misionară (Fapte 12:25-13:13). Dintr-un anumit motiv, el a părăsit echipa și s-a întors acasă (Fapte 15:38). Barnaba a vrut să-l ia în a doua călătorie misionară, dar Pavel a refuzat (Fapte 15:36-41). Asta a cauzat despărțirea lui Pavel și a lui Barnaba. Barnaba l-a luat pe Ioan Marcu în Cipru (Fapte 15:39). Mai târziu, în timp ce era în închisoare, Pavel îl menționează pe Ioan Marcu într-o manieră pozitivă (Col. 4:10), apoi, când era arestat pentru a doua oară, la Roma, chiar înainte de moartea lui, îl menționează din nou (2 Tim. 4:11).

Se pare că Ioan Marcu a devenit parte din echipa misionară a lui Petru (I Petru 5:13). *Istoria Bisericii*, scrisă de Eusebiu, 3:39:12 ne oferă o relatare interesantă a relației lui Ioan Marcu cu Petru.

„În cartea sa, Papias ne relatează cuvintele Domnului, luate de la Aristion sau învățate direct de la prezbiterul Ioan. Aducând asta în atenția cărturarilor, trebuie să urmez acum afirmațiile lui citate deja cu o informație pe care o emite despre Marcu, scriitorul Evangheliei:

Prezbiterul obișnuia să spună și următorul lucru: „Marcu, translatorul lui Petru, a scris cu grijă, dar nu în ordine, tot ce și-a amintit despre vorbele și faptele Domnului. Deoarece el nu îl auzise pe Domnul și nu fusese unul dintre ucenicii Lui, ci mai târziu, cum am spus, unul dintre ai lui Petru. Petru obișnuia să își adapteze învățăturile la ocazie, fără să facă o aranjare sistematică a cuvintelor Domnului, așa că Marcu este destul de justificat să scrie unele lucruri cum și le-a amintit. Căci el avea un singur scop – să nu omită nimic din ce a auzit și să nu facă vreo afirmație greșită” (p. 152).

În acest citat, „Papias” se referă la „prezbiterul Ioan”; în *Împotriva ereziilor*, 5:33:3, Ireneu spune: „și aceste lucruri sunt martori născuți în scriere de Papias, care l-a auzit pe Ioan, și însoțitor al lui Policarp.” Asta înseamnă că Papias a auzit asta de la apostolul Ioan.

● **„erau adunați mulți laolaltă și se rugau”** – formele gramaticale ale acestor cuvinte ne dezvăluie că biserica se adunase și intenționa să rămână în rugăciune (PARTICIPIU PERFECT PASIV urmat de PARTICIPIU PREZENT MEDIAN (deponent)).

12:13 „ușa care dădea în pridvor” – aceasta era o ușă mică care dădea în stradă. Sus era o ușă mai mare.

● **„Roda”** – numele ei înseamnă „trandafir.” Nu se știe sigur dacă lucra pentru stăpâni casei sau era membră a grupului de rugăciune.

12:15 „Ești ne bună!” – Biserica se ruga ca Dumnezeu să lucreze, dar a fost extrem de surprinsă (v. 16) când El a lucrat.

● **„ei...ziceau”** – în acest context există două INDICATIVE IMPERFECTE ACTIVE, care arată că afirmația Rodei și răspunsul celor de la întâlnirea de rugăciune din camera de sus au avut loc de mai multe ori.

● **„Este îngerul lui”** – îngerii joacă un rol important în scrierile lui Luca. Se pare că evreii credeau că îngerul păzitor al unei persoane putea lua formă fizică (pentru o dezbatere bună asupra surselor și concepțiilor evreilor, vezi *Enciclopedia Iudaică*, vol. 2, p. 963). Nu există o bază scripturală pentru această concepție. Această dezvoltare a angiologiei ar putea veni din conceptul de *fravashi* din zoroastrism. O mare parte din angiologia rabinică poate fi găsită în această influență persană. Există câteva dovezi scripturale care susțin îngerii păzitori pentru noii creștini (Matei 18:10).

12:17 „le-a făcut semn cu mâna să tacă” – evident, acesta este un detaliu demn de un martor ocular (13:16). Luca atestă acest gest de câteva ori (13:16; 19:33; 21:40).

● **„Spuneți lucrul acest lui Iacov și fraților”** – acest lucru demonstrează că Iacov, fratele vitreg al lui Isus, era deja conducătorul bisericii din Ierusalim (15:13-21).

SUBIECT SPECIAL: IACOV, FRATELE VITREG AL LUI ISUS

- A. A fost numit „Iacov cel Drept,” apoi poreclit „genunchi de cămilă” deoarece se ruga mereu în genunchi (din Egespiu, citat de Eusebiu)
- B. Nu a devenit credincios până după înviere (Marcu 3:21; Ioan 7:5). Isus i S-a arătat personal după înviere (1 Cor. 15:7)
- C. A fost prezent în odaia de sus cu apostolii (Fapte 1:14) și probabil și la venirea Duhului Sfânt la Rusalii
- D. A fost căsătorit (I Cor. 9:5)
- E. Pavel îl numește „stâlp” (posibil apostol, Gal. 1:19), dar nu unul dintre cei doisprezece (Gal. 2:9; Fapte 12:17; 15:13 și următoarele)
- F. În *Antichitățile evreilor*, 20:9:1, Josephus spune că a fost omorât cu pietre în anul 62 D. Cr. la ordinul saducheilor din Sanhedrin, în timp ce altă tradiție (scriitorii din secolul al doilea, Clement din Alexandria sau Egespiu) spune că a fost împins de pe zidul Templului
- G. La multe generații după moartea lui Isus, o rudă a Lui a fost numită conducător al bisericii din Ierusalim
- H. A scris cartea Iacov din NT

● **„s-a dus în alt loc”** – nimeni nu știe unde s-a dus Petru, dar se pare că nu la Roma, cum au crezut unii, deoarece este prezent la Consiliul de la Ierusalim din Fapte 15.

Chiar dacă Dumnezeu l-a eliberat supranatural pe Petru, asta nu înseamnă că putea fi nepăsător sau să se aștepte la această intervenție de fiecare dată. Nu uita că Iacov fusese ucis! Și Petru trimite vorbă bisericii să se aștepte la mai multe prigoniri fizice din cauza eliberării lui.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:18-19

18 Când s-a făcut ziuă, ostașii au fost într-o mare fierbere, ca să știe ce s-a făcut Petru. **19** Irod, după ce l-a căutat în toate părțile, și nu l-a aflat, a luat la cercetare pe păzitori și a poruncit să-i omoare. În urmă s-a coborât din Iudeea la Cezareea, ca să rămână acolo.

12:18 „au fost într-o mare fierbere” – această expresie este caracteristică scrierilor lui Luca (14:28; 15:2; 17:4, 12; 19:23, 24; 27:20). Declarația incompletă accentuează evenimentul (*lilotes*).

12:19 „a luat la cercetare pe păzitori și a poruncit să-i omoare” – asta vrea să spună textul, dar nu o spune explicit. Unele traduceri folosesc italice pentru cuvintele care nu se găsesc în textul grec. Dacă un paznic își pierdea prizonierul, trebuia să îndure pedeapsa prizonierului (16:27; 27:42).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:20-23

20 Irod era foarte mâniat pe cei din Tir și din Sidon. Dar aceștia au venit toți într-un gând la el; și, după ce au câștigat de partea lor pe Blast, care era mai mare peste odaia de dormit a împăratului, au cerut pace, pentru că țara lor se hrănea din țara împăratului. **21** Într-o zi anumită, Irod s-a îmbrăcat cu hainele lui împărătești, a șezut pe scaunul lui împărătesc și le vorbea. **22** Norodul a strigat: „Glas de Dumnezeu, nu de om!” **23** Îndată l-a lovit un înger al Domnului, pentru că nu dăduse slavă lui Dumnezeu. Și a murit mâncat de viermi.

12:20 „era foarte mâniat pe cei din Tir și din Sidon” – Irod era foarte furios și a continuat să fie așa (IMPERFECT PERIFRASE). Incidentul istoric menționat nu este cunoscut, dar regiunea Tirului și a Sidonului depindeau de producția agricolă din zona Galileii (1 Regi 5:11; Ezra 3:7; și posibil Ezech. 27:17).

12:21 „Într-o zi anumită, Irod s-a îmbrăcat cu hainele lui împărătești” – asta s-a întâmplat în anul 44 D. Cr. Pentru o prezentare mai completă a acestei întâmplări vezi Josephus, *Antichitățile* 19.8.2 (tradus de William Whiston, Kregal).

La această sărbătoare, era adunată o mare mulțime din persoanele importante, de prestigiu, din provincia lui. În a doua zi, se spune că s-a îmbrăcat cu o haină făcută numai din argint și de țesătura cu adevărat minunată și a venit la teatru dimineața devreme; atunci, argintul hainei sale fiind iluminat de reflecția proaspătă a razelor de soare pe ea, haina strălucea într-un mod surprinzător și era atât de splendidă încât i-a îngrozit pe cei care s-a uitat țintă la el: acum, lingușitorii lui au strigat, unul dintr-un loc și altul din alt loc, (deși nu spre binele lui) că e un zeu; și au adăugat „Ai milă de noi; deși până acum te-am venerat doar ca pe un om, de acum înainte te considerăm superior naturii muritoare.” Pentru asta regele nici nu i-a mustrat, nici nu le-a respins lingușeala necuviincioasă. Dar ulterior, uitându-se în sus, a văzut o bufniță stând pe o anumită frânghie deasupra capului său și a înțeles imediat că această pasăre prevestea ceva rău, cum prevestise odată lucruri bune pentru el; și a căzut în cea mai adâncă tristețe. De asemenea, l-a apucat o durere puternică de burtă, care a început în cea mai violentă manieră. Așadar, s-a uitat la prietenii lui și a zis: „Mie, persoana pe care voi o numiți „zeu” mi se spune acum să părăsesc această viață; Pronia cerească mustră cuvintele mincinoase pe care mi le-ați spus chiar acum; și eu, numit nemuritor de voi, sunt grăbit imediat de moarte” (p. 412).

Temperamentul și condiția fizică a lui Irod sunt descrise în detalii înspăimântătoare în *Antichitățile* 17:6:5.

12:23 „un înger al Domnului” – se referă la Îngerul Morții (Exod 12:23; 2 Sam. 24:16; 2 Regi 19:35). Moartea este în mâinile lui Dumnezeu, nu în ale lui Satan. Acesta este un exemplu de judecată temporară.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:24

24 Însă Cuvântul lui Dumnezeu se răspândea tot mai mult, și numărul ucenicilor se mărea.

12:24 Aceasta este o propoziție rezumativă caracteristică (6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 12:25

25 Barnaba și Saul, după ce și-au împlinit însărcinarea, s-au întors din Ierusalim, luând cu ei pe Ioan, zis și Marcu.

12:25 Acest verset deschide prezentarea călătoriilor misionare ale lui Pavel. Acest verset are o variantă textuală cu privire la întoarcerea „la” Ierusalim (MSS κ și B) sau „de la” Ierusalim (*apo*, MS D sau *ek*, MSS P74, A). Capitolul 13 începe cu Barnaba și Saul în Antiohia.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce l-a cruțat Dumnezeu pe Petru, dar nu și pe Iacov?
2. A fost surprinsă biserica adunată când a primit răspuns la rugăciuni? Explică implicația.
3. Au nevoie creștinii de îngeri dacă Duhul Sfânt locuiește în ei?

FAPTELE APOSTOLILOR 13

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Barnaba și Saul trimiși 13:1-3	Barnaba și Saul numiți (12:25-13:3)	Barnaba și Saul în Cipru (12:25-13:3) 13:1-3	Barnaba și Saul aleși și trimiși 13:1-2 13:3 În Cipru	Misiunea trimisă 13:13
Apostolii predică în Cipru 13:4-12	Predicarea din Cipru 13:4-12	13:4-12	13:4-5 13:6-11a 13:11b-12	Cipru: vrăjitorul Elima 13:4-5 13:6-12
Pavel și Barnaba în Antiohia Pisidiei 13:13-16a 13:16b-25 13:26-41	În Antiohia Pisidiei 13:13-41	Călătoria în Antiohia Pisidiei și în Iconia 13:13-16a 13:16b-25 13:26-41	În Antiohia din Pisidia 13:13-16a 13:16b-20a 13:20b-25 13:26-41	Ei ajung în Antiohia din Pisidia 13:13-16a 13:16b-25 13:26-31 13:32-37 13:38-39 13:40-41
13:42-43	Binecuvântare și conflict în Antiohia 13:42-52	13:42-43	13:42-43	13:42-43 Pavel și Barnaba le predică neamurilor
13:44-52		13:44-47 13:48-52	13:44-47 13:48 13:49-52	13:44-47 13:48-49 13:50-52

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

- A. Aceasta este o prezentare a primei călătorii misionare a lui Pavel și a lui Barnaba. Restul Faptelor apostolilor va fi dedicată lucrării lui Pavel.
- B. Ar fi foarte util să mergi la harta de la sfârșitul Bibliei tale și să urmărești locurile geografice menționate în capitolele 13 și 14.
- C. În capitolele 13 și 14 este o tranziție evidentă de la conducerea lui Barnaba la conducerea lui Pavel. Ar putea fi acesta motivul pentru care Ioan Marcu a părăsit echipa?

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:4-12

1 În Biserica din Antiohia erau niște proroci și învățători: Barnaba, Simon, numit Niger, Luciu din Cirena, Manaen, care fusese crescut împreună cu cârmuitorul Irod, și Saul. **2** Pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: „Puneți-Mi deoparte pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrarea la care i-am chemat.” **3** Atunci, după ce au postit și s-au rugat, și-au pus mâinile peste ei și i-au lăsat să plece.

13:1 „Antiohia” – vezi observația de la 11:19.

- „biserica” – vezi observația de la 5:11.
- „proroci și învățători” – aceste două daruri ale Duhului Sfânt sunt enumerate în 1 Cor. 12:28 și Efes. 4:11. Din cauza formei gramaticale nu se știe sigur dacă cei cinci bărbați enumerați erau și proroci și învățători sau dacă primii trei erau proroci și ultimii doi erau învățători.

Problema cu acest termen este legătura dintre darul profeției din NT și prorocii din VT. În VT, prorocii sunt scriitorii Scripturii. În NT această sarcină le este dată celor doisprezece apostoli de la început și ajutoarelor lor. Cum termenul „apostol” este reținut ca dar continuu (Efes. 4:11), dar cu o altă sarcină după moartea celor doisprezece, este la fel cu funcția de proroc. Inspirația a încetat; nu mai există Scripturi inspirate. Sarcina principală a prorocilor din NT este proclamarea Evangheliei, dar și o sarcină diferită, posibil aplicarea adevărilor din NT la situațiile și nevoile curente. Vezi subiectul special de la 3:18.

Darul de învățător este menționat în Fapte 13:1 alături de prorocie, dar, în Efes. 4:11, el este legat de pastori. În 2 Tim. 1:11, Pavel spune că el e predicator, apostol și învățător. Aici pare a fi independent, la fel ca în Rom. 12:7. Este prezentat separat și în Iacov 3:1 și următoarele. Spune că aceste daruri de conducere pot fi combinate în diferite moduri în diferiți credincioși pentru a suplini nevoia bisericii din acea zi sau zonă. Fiecare dintre acești conducători cu daruri (Efes. 4:11) au proclamat Evanghelia, dar cu accente diferite.

- „Simon, numit Niger” – *niger* este cuvântul latinesc pentru „întunecat” sau „negru.” Unii încearcă să facă legătura între acest Simon și Marcu 15:21.
- „Luciu din Cirena” – acesta ar putea fi unul dintre evreii care vorbeau grecește care le-au predicat neamurilor din Antiohia (11:20). Probabil nu este Luciu menționat în Rom. 16:21.
- „Manaen, care fusese crescut împreună cu cârmuitorul Irod” – *Manaen* este forma grecească a ebraicului *Manahem*, care înseamnă „mângâietor.” Acest bărbat era un frate vitreg (literatura greacă) al lui Irod Antipa (vezi Introducere în capitolul 12) sau a crescut cu el (papirusurile coine). Probabil Luca a obținut multe dintre informațiile pe care le deține despre Irod Antipa (cârmuitorul) din conversațiile cu el.

13:2

NASB	„slujind”
NKJV	„slujeau”
NRSV	„se închinau”
TEV	„slujind”
NJB	„ofereau închinare”

Acesta este termenul grecesc *leitourgia* (un compus din „public” și „lucrare”), de la care derivăm cuvântul „liturgie.” La început se referea la cineva care făcea un serviciu public pe cheltuiala lui. Asta implică o perioadă de căutare a voii lui Dumnezeu în timpul unui serviciu de închinare. Se referă VERBUL la întreaga biserică sau doar la cei cinci bărbați?

- „posteau” – în VT există doar o zi de post pe an, Sărbătoarea Ispășirii, Lev. 16. Dar în timpul primului secol, iudaismul rabinic a început două posturi pe săptămână. Deși credincioșilor nu li se cere să postească, ajută de multe ori la discernerea voii lui Dumnezeu (14:23).

SUBIECT SPECIAL: POSTUL

Postul, deși nu a fost poruncit nicăieri în VT, era așteptat de la ucenicii lui Isus la timpul potrivit (2:19; Matei 6:16,17; 9:15; Luca 5:35). Postul corect este prezentat în Isaia 58. Însuși Isus a stabilit precedentul (Matei 4:2). Biserica primară a postit (Fapte 13:2-3; 14:23; 2 Cor. 6:5; 11:27). Motivul și modul sunt cruciale; lungimea și frecvența sunt opționale. Postul

din VT nu este o condiție pentru credincioșii din NT (Fapte 15). Postul nu este o modalitate de a etala spiritualitatea, ci de a ne apropia de Dumnezeu și de a căuta călăuzirea Lui. Poate fi util din punct de vedere spiritual.

Tendențele Bisericii primare vis-a-vis de ascetism i-a făcut pe scribi să insereze „postul” în câteva pasaje (de ex. Matei 17:21; Marcu 9:29; Fapte 10:30; 1 Cor. 7:5). Pentru informații mai aprofundate în privința acestor texte discutabile, consultă Bruce Metzger, *Un comentariu textual pe Noul Testament grecesc*, publicat de United Bible Societies.

● **„Duhul Sfânt a zis”** – aceasta este încă o dovadă biblică a caracterului de persoană a Duhului Sfânt. Nu se știe sigur dacă s-a auzit sau a fost intuitiv (8:29; 10:19; 11:12; 20:23; 21:11). Este evident că a fost un mesaj foarte specific (16:6-7).

● **„Puneți-Mi deoparte”** – acesta este un IMPERATIV AORIST ACTIV. Termenul *aphorizō* are același înțeles cu „sfânt” (*hagiazō*). Înseamnă pus deoparte și echipat pentru o anumită sarcină divină (Rom. 1:1; Gal. 1:15).

După „Puneți-Mi deoparte,” în textul grecesc este PARTICIPIUL *dē*, care denotă intensitatea, (Luca 2:15; I Cor. 6:20). Acest lucru dă seriozitate chemării Duhului Sfânt. Există o paralelă în afirmația lui Pavel din 15:36.

● **„lucrarea la care i-am chemat”** – acesta este un INDICATIV PERFECT MEDIAN (deponent). Dumnezeu este acela care cheamă și echipează pentru sarcinile de slujire (1 Cor. 12:7,11).

13:3 „și-au pus mâinile peste ei” – acest verset este unul dintre textele ambigue pe care se bazează practica noastră modernă de ordinare. Dar nu este potrivit ca fundament biblic pentru practicile noastre moderne denominaționale. Există multe exemple fizice de „punere a mâinilor” în Biblie.

1. în VT cu scopul de:

- a. identificare cu jertfa (Lev. 1:4; 3:2; 4:4; 16:21)
- b. binecuvântare (Gen. 48:13 și următoarele; Matei 19:13,15)
- c. numirea unui succesor (Num. 27:23; Deut. 34:9)

2. În NT fondul este la fel de variat:

- a. vindecare (Luca 4:40; 13:13; Fapte 9:17; 28:8)
- b. binecuvântare sau delegare pentru o sarcină (Fapte 6:6; 13:3)
- c. legată de primirea Duhului Sfânt sau a altor daruri spirituale (Fapte 8:17; 19:6; 1 Tim. 4:14; 2 Tim. 1:6)
- d. referință la învățăturile de bază ale iudaismului sau la ale Bisericii (Evrei 6:2)

Această punere a mâinilor nu era o experiență inaugurantă. Acești bărbați sunt deja conducători, chemați, cu daruri. Ei nu sunt chemați la o nouă lucrare, ci la extinderea a ceea ce făceau deja.

Ordinarea tinde să încurajeze o diferență între credincioși. Dă credibilitate dihotomiei cler – laici inițiată de romano-catolicism. Cuvintele grecești *cleros* (a moșteni prin tragere la sorți) și *laos* (grecescul pentru „oameni”), când sunt folosite în NT, se referă mereu la întregul grup de credincioși. Toți credincioșii sunt chemați, au daruri și sunt lucrători cu normă întreagă pentru Evanghelie (Efes. 4:11-12). Nu există bază biblică pentru separarea credincioșilor în grupuri ierarhice. Toți credincioșii sunt înzestrați pentru slujirea trupului lui Cristos (1 Cor. 12:7, 11).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:4-12

4 Barnaba și Saul, trimiși de Duhul Sfânt, s-au coborât la Seleucia, și de acolo au plecat cu corabia la Cipru. **5** Ajunși la Salamina, au vestit Cuvântul lui Dumnezeu în sinagogile iudeilor. Aveau de slujitor pe Ioan. **6** După ce au străbătut toată insula până la Pafos, au întâlnit pe un vrăjitor, proroc mincinos, un iudeu cu numele Bar-Isus, **7** care era cu dregătorul Sergius Paulus, un om înțelept. Acesta din urmă a chemat pe Barnaba și pe Saul și și-a arătat dorința să audă Cuvântul lui Dumnezeu. **8** Dar Elima, vrăjitorul – căci așa se tâlcuiește numele lui – le stătea împotriva și căuta să abată pe dregător de la credință. **9** Atunci Saul, care se mai numește și Pavel, fiind plin de Duhul Sfânt, s-a uitat țintă la el **10** și a zis: „Om plin de toată viclenia și de toată răutatea, fiul dracului, vrăjmaș al oricărei neprihăniri, nu mai încetezi tu să strâmbi căile drepte ale Domnului? **11** Acum, iată că mâna Domnului este împotriva ta: vei fi orb și nu vei vedea soarele până la o vreme.” Îndată a căzut peste el ceață și întuneric și căuta bătăind niște oameni care să-l ducă de mână. **12** Atunci dregătorul, când a văzut ce se întâmplase, a crezut și a rămas uimit de învățătura Domnului.

13:4 „trimiși de Duhul Sfânt” – acest context nu afirmă autoritatea bisericii locale, ci a Duhului Sfânt. El este componenta Trinității evidențiată în Faptele apostolilor. „Noua epocă mesianică” era cunoscută ca „epoca Duhului Sfânt.” El cheamă, dă daruri, îndrumă, convinge de păcat și dă putere. Fără prezența și binecuvântarea Lui nu se poate face nicio lucrare permanentă sau eficientă.

● **„Seleucia”** – acesta era orașul-port al Antiohului din Siria. Era la aproximativ 25 km la sud-vest. Numele lui vine de la generalul lui Alexandru cel Mare (Seleucid), care a condus această zonă după moartea lui Alexandru.

● „Cipru” – aici locuia Barnaba, unde era multă populație iudee. În VT este cunoscut sub numele de *Kittim*. Aceasta nu era primul martor creștin de pe această insulă (11:19-20).

13:5 „Salamina” – orașul-port de pe coasta de est a insulei Cipru. Era centrul comercial al insulei.

● „au vestit Cuvântul lui Dumnezeu în sinagogile iudeilor” – motivul pentru acest lucru este evident: (1) evreii cunoșteau deja VT; (2) evreii erau poporul ales (Gen. 12:1-3) și au avut primii ocazia de a răspunde (3:26; 13:46; 17:2; 18:4,19; 19:8; Rom. 1:16); (3) la serviciile din sinagogă erau neamuri care [a] au fost deja atrase la singurul Dumnezeu adevărat și [b] cunoșteau VT. Aceasta a devenit metoda obișnuită de misiune a lui Pavel oriunde exista o sinagogă.

● „Ioan” – se referă la Ioan Marcu, în casa căruia se întâlneau ucenicii (Fapte 12:12). De asemenea, el este scriitorul tradițional al Evangheliei lui Marcu, care pare să ateste mărturia de martor ocular a apostolului Petru. El este și cauza mării certe între Pavel și Barnaba, care a despărțit echipa misionară (15:36-41). Dar mai târziu Pavel îl menționează pe Ioan Marcu într-o manieră pozitivă (Col. 4:10; 2 Tim. 4:11 și Flm. v. 24). Vezi observația mai completă de la 12:12.

13:6 „După ce au străbătut toată insula” – probabil asta înseamnă că s-au oprit și au predicat în fiecare sinagogă de pe insulă.

● „Pafos” – se referă la noul Pafos, care este diferit de cetatea feniciană mai veche, de la 11 km distanță. Ambele cetăți sunt numite după zeița feniciană *Paphian*. Ea era zeița iubirii, cunoscută și ca *Afrodita*, *Astarte*, *Venus*, etc. Acest oraș era capitala politică oficială a Ciprului.

● „Bar-Isus” – acest bărbat era un proroc evreu fals. Numele lui înseamnă „fiul lui Iosua.” Din v.8 aflăm că urma indicațiile vrăjitorului Elima. Termenul „vrăjitor” reflectă echivalentul grec al unei rădăcini aramaice care înseamnă „mag”. Vezi subiectul special de la 8:9.

13:7 „dregătorul Sergius Paulus” – s-a discutat mult despre caracterul istoric al povestirilor lui Luca. Acesta este un exemplu bun al acurateței cronicarului Luca. Îl numește pe acest bărbat „dregător,” ceea ce însemna că Ciprul era o provincie romană senatorială. Din decretul lui Augustus aflăm că asta s-a întâmplat în anul 22 D. Cr. Dintr-o inscripție latină de la Soloi mai aflăm că Sergius Paulus a fost dregător începând cu anul 53 D. Cr. Cu cât descoperă arheologia mai multe informații despre lumea mediteraneană, cu atât mai mult este întărită acuratețea istorică a lui Luca.

● „un om înțelept” – acest termen este folosit cu o mare varietate de conotații. În acest context spune că putea conduce cu eficiență. Această caracterizare a lui arată că Evanghelia nu a avut impact doar asupra săracilor și a needucaților, ci și asupra celor bogați și educați (*Manaen* 13:1). Este posibil ca una dintre intențiile cu care Luca a scris Faptele apostolilor era de a demonstra că Evanghelia nu amenința domnia romană.

13:8 „Elima” – se pare că acest nume grecesc este o transliterație a unui termen arab pentru un om înțelept (un deștept, un precizător, o persoană care poate prevedea și controla viitorul prin manipularea puterilor/forțelor nevăzute ale tărâmului nevăzut).

● „vrăjitorul” – are legătură cu termenul „mag,” care desemna un înțelept haldeu-median, ca Daniel (Dan. 2:2; 4:9; Matei 2:1). Dar, până în vremea lui Pavel, era folosit pentru vrăjitorii călători și pentru vracii rătăcitori din lumea greco-romană. Vezi observația mai completă de la 8:9.

● „credință” – acest termen este folosit în NT în trei moduri specifice: (1) credința personală în Isus Cristos ca Mântuitor; (2) o trăire credincioasă, cucernică sau (3) conținutul teologic al Evangheliei (adică doctrina, Iuda 3, 20). Aceeași ambiguitate este văzută și în Fapte 6:7. Aici pare să se refere la nr. 3, datorită articolului și contextului.

13:9 „Pavel” – aceasta este prima utilizare a echivalentului roman al numelui său în Fapte. „Pavel” vine de la un termen grecesc care înseamnă „mic.” Unii cred că se referă la dimensiunile fizice ale lui Pavel, alții la auto-evaluarea personală ca „ultimul dintre apostoli” deoarece a persecutat Biserica. Probabil era cel de-al doilea nume dat de părinți la naștere.

● „Pavel, fiind plin de Duhul Sfânt” – puterea Duhului Sfânt care a călăuzit Biserica primară este descrisă folosind termenul „umplere” (2:4; 4:8, 31; 6:3; 7:55; 9:17; 13:9, 52). Umplerea continuă, zilnică cu Duhul Sfânt este starea normală a tuturor credincioșilor (Efes. 5:18). În Faptele apostolilor este asociat de obicei cu îndrăzneala și claritatea în proclamarea Evangheliei.

● „s-a uitat țintă” – vezi observația mai completă de la 1:10.

13:10 Pavel caracterizează acest fals proroc evreu cu câțiva termeni:

1. „plin de toată viclenia” – înseamnă a prinde pe cineva în capcană folosind o momeală (aceasta este singura utilizare a acestui termen în scrierile lui Luca)

2. „plin de toată răutatea” – vine de la cuvântul grec care înseamnă a face ceva cu ușurință și cu frivolitate, dar a ajuns să aibă conotație negativă (18:14). Acest termen se găsește doar în Faptele apostolilor (13:10; 18:14)
3. „fiul dracului” – aceasta este o expresie semită (3:25; 4:36) pentru cineva caracterizat de acțiuni ale diavolului (Matei 13:38; Ioan 8:38,41,44)
4. vrăjmaș al oricărei neprihăniri – acest termen este folosit de câteva ori în scrierile lui Luca implicând citate din VT (Luca 1:71,74; 20:43; Fapte 2:35). Acest om era împotriva a tot ceea ce este asemenea lui Dumnezeu. Vezi subiectul special: neprihănirea de la 3:14
5. Pavel folosește termenul subînțeles „toată” de trei ori pentru a arăta răutatea completă și voită a acestui bărbat

● **„să strâmbi căile drepte ale Domnului”** – această întrebare așteaptă răspunsul „da.” Cuvântul „drept” reflectă în NT conceptul de neprihănire din VT, care însemna un standard sau o trestie de măsurat. Termenii „strâmb” sau „pervertit” din NT reflectă termenii din VT pentru păcat, care era o îndepărtare de standard, care era Însuși Dumnezeu. Acest om făcea totul strâmb (opusul neprihănirii).

13:11 „mâna Domnului” – aceasta este o sintagmă antropomorfă semită care se referea la puterea și la prezența lui YHWH (Luca 1:66; Fapte 11:21). În VT se referă adesea la judecata lui Dumnezeu (Exod 9:3; 1 Sam. 5:6; Iov 19:21; 23:2; Ps. 32:4; 38:2; 39:10), la fel ca și aici.

● **„vei fi orb”** – acești termeni puternic descriptivi ai răului și ai răzvrătirii pe care îi folosește Pavel îl caracterizează pe acest om și forma pedepsei divine temporare pe care a primit-o ar putea reflecta chiar viața anterioară a lui Pavel. Acum privește înapoi și se vede pe el în acest fals învățător evreu și în manipularea lui (9:8).
Orbirea este folosită adesea cu sensul alegoric de lipsă de receptivitate spirituală (Ioan 9; Fapte 9).

13:12 „când a văzut ce se întâmplase, a crezut” – este același cuvânt grec (*pisteuō*, SUBSTANTIVUL poate fi tradus „a crede,” „credință” sau „încredere”) folosit peste tot în NT pentru credința adevărată. Acest guvernator a răspuns mesajului Evangheliei. Ochii unui om erau închiși (la propriu); ochii unui om erau deschiși (metaforic). Acesta este misterul credinței (Ioan 9). Vezi subiectul special: credința (SUBSTANTIV, VERB și ADJECTIV) de la 8:12.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:13-16a

13 Pavel și tovarășii lui au pornit cu corabia din Pafos și s-au dus la Perga în Pamfalia. Ioan s-a despărțit de ei și s-a întors la Ierusalim. 14 Din Perga și-au urmat drumul înainte și au ajuns la Antiohia din Pisidia. În ziua Sabatului, au intrat în sinagogă și au șezut jos. 15 După citirea Legii și a Prorocilor, fruntașii sinagogii au trimis să le zică: „Fraților, dacă aveți un cuvânt de îndemn pentru norod, vorbiți.” 16 Pavel s-a sculat, a făcut semn cu mâna și a zis:

13:13 „Pavel și tovarășii lui” – evident, conducerea s-a schimbat. De acum înainte, în cartea Faptele apostolilor, numele lui Pavel va apărea primul.

● **„la Perga în Pamfalia”** – Perga era cel mai mare oraș din mica provincie romană Pamfalia de pe coastă (în centrul-sudul Turciei). Era așezat la câțiva kilometri spre uscat pentru a descuraja atacurile pe mare.

Aparent Pavel nu a predicat aici acum, ci mai târziu (14:25). Nu există dovezi istorice ale unui grup creștin în această zonă timp de câteva sute de ani. El doar a trecut prin această regiune de coastă.

● **„Ioan s-a despărțit de ei și s-a întors la Ierusalim”** – Luca atestă această întâmplare, dar nu dă nici un indiciu în privința motivului (și nici alt scriitor al NT).

13:14 „Antiohia din Pisidia” – asta înseamnă literal „Antiohia dinspre Pisidia,” deoarece era așezat în zona etnică a Frigiei, provincia romană Galatia. Acesta era un grup etnic distinct, probabil din Europa.

● **„în ziua Sabatului”** – asta însemna de vineri de la apus până sâmbătă la apus. Evreii calculau timpul de seara până seara, urmând Gen. 1.

● **„au șezut jos”** – aceasta ar putea fi o expresie care denotă pe cineva care trebuia să vorbească în sinagogă. Rabinii dădeau învățătură mereu stând jos (Matei 5:1; Luca 4:). De obicei sinagogile le permiteau vizitatorilor călători să vorbească dacă doreau (v. 15).

13:15 „citirea Legii și a Prorocilor” – aceasta era ordinea tipică a unui serviciu într-o sinagogă în zilele lui Isus. La început era citită doar Legea lui Moise, dar Antioh al-IV-lea Epifanie a interzis acest lucru în anul 163 î. Cr. Atunci evreii au înlocuit-o cu citirea Prorocilor. În timpul revoltei macabeene, iudaismul a fost restaurat și au continuat să fie citite împreună Legea și Prorocii ca formă de bază a slujbelor de la sinagogă (v. 27).

Biblia ebraică este împărțită în trei părți (Biblia în limba engleză urmează ordinea din LXX):

1. Tora (Pentateuhul), Gen. – Deut.
2. Prorocii

- a. primii proroci, Iosua – Regi (în afară de Rut)
- b. ultimii proroci, Isaia – Maleahi (în afară de plângeri și de Daniel)
- 3. Scrierile
 - a. literatura înțelepciunii (Iov - Proverbe)
 - b. literatura post-exilică (Ezra - Estera)
 - c. Megilotul (cinci pergamente)
 - (1) Rut (citit la Rusalii)
 - (2) Eclesiastul (citit la corturi)
 - (3) Cântarea Cântărilor (citit la Paște)
 - (4) Plângerile (citit pentru a aminti de căderea Ierusalimului în 586 Î. Cr.)
 - (5) Estera (citit la Purim)
 - d. 1 și 2 Cronici
 - e. Daniel

• „**frunțașii sinagogii**” – erau oameni care răspundeau de întreținerea clădirii și de ordinea închinării (Luca 8:41,49). Ei îi invitau adesea pe oaspeți să vorbească.

• „**dacă aveți un cuvânt de îndemn**” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, presupusă a fi adevărată din perspectiva autorului și pentru scopurile lui literare. Adesea acesta este un aspect obișnuit al închinării în sinagogă. Pavel a profitat din plin de oportunitate.

13:16 „Pavel s-a sculat” – de obicei profesorii evrei stau jos când învață pe cineva; dar obiceiul greco-roman era să se ridice în timp ce dădea învățătură. Pavel și-a adaptat metoda și prezentarea la audiență.

• „**a făcut semn cu mâna**” – Pavel le-a făcut semn să facă liniște. Luca menționează adesea acest detaliu demn de un martor ocular (12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:16b-25

16b „Bărbați israeliți și voi care vă temeți de Dumnezeu, ascultați! 17 Dumnezeu acestui popor, Israel, a ales pe părinții noștri. A ridicat la cinste pe norodul acesta, în timpul șederii lui în țara Egiptului, și l-a scos din Egipt cu brațul Său cel puternic. 18 Timp de aproape patruzeci de ani, le-a suferit purtarea în pustiu. 19 Și, după ce a nimicit șapte popoare în țara Canaanului, le-a dat de moștenire pământul lor, pentru aproape patru sute cincizeci de ani. 20 După aceste lucruri, le-a dat judecători, până la prorocul Samuel. 21 Ei au cerut atunci un împărat. Și, timp de aproape patruzeci de ani, Dumnezeu le-a dat pe Saul, fiul lui Chis, din seminția lui Beniamin; 22 apoi l-a înlăturat și le-a ridicat împărat pe David, despre care a mărturisit astfel: „Am găsit pe David, fiul lui Iese, om după inima Mea, care va împlini toate voile Mele.” 23 Din sămânța lui David, Dumnezeu, după făgăduința Sa, a ridicat lui Israel un Mântuitor, care este Isus. 24 Înainte de venirea Lui, Ioan propovăduise botezul pocăinței la tot norodul lui Israel. 25 Și Ioan, când era la sfârșitul însărcinării lui, zicea: „Cine credeți că sunt eu? Nu sunt Acela; ci iată că după mine vine Unul, căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg încălțăminte de picioarelor.”

13:16b „Bărbați israeliți și voi care vă temeți de Dumnezeu, ascultați” – sunt prezente două grupuri, evreii și neamurile „temătoare de Dumnezeu” (v. 26; 10:2 22, 35). Această predică este foarte asemănătoare cu cea a lui Ștefan din Fapte 7. Pavel a fost influențat în multe feluri de concepția lui Ștefan asupra VT și asupra Evangheliei.

13:17 Pavel și-a început recapitularea istoriei VT cu invocarea părinților (Avraam, Isaac și Iacov) și cu captivitatea și izbăvirea din Egipt (Exod-Deut.).

• „**i-a scos din Egipt cu brațul Său cel puternic**” – aceasta este o imagine din VT (LXX, Exod 6:1,6) a lui YHWH în termeni fizici. Este similară expresiei antropomorfe „brațul Lui drept.” Biblia vorbește despre Dumnezeu în vocabular uman (antropomorfism) deși El e un Duh veșnic, fără formă fizică și omniprezent. Aceste analogii biblice sunt sursa multor înțelegeri greșite și exagerări literare. Biblia vorbește despre Dumnezeu cu analogii, metafore și negații. Dumnezeu este mult mai mare decât pot înțelege sau exprima oamenii căzuți, legați de timp și de pământ!

13:18 „Timp de aproape patruzeci de ani le-a suferit purtarea în pustiu” – asta reflectă Deut. 1:31 și ar putea fi tradus „i-a hrănit ca o infirmieră” (manuscrisele A, C). Reflectă cărțile Exod și Numeri din VT.

Numărul „patruzeci” este adesea unul rotunjit. Timpul petrecut de fapt de la Horeb până la Sitim a fost de 38 de ani, cu o perioadă de doi ani la Horeb (Sinai).

13:19 „a nimicit șapte popoare” – popoarele din Palestina pot fi caracterizate în șapte moduri:

1. în termeni colectivi, Canaaniți (locuitori la șes, Gen. 10:18-29; Jud. 1:1) sau Amoriți (munteni, Gen. 15:16)
2. două popoare (Canaaniți și Fereziți Gen. 13:7; 34:30; Jud. 1:4-5)
3. trei popoare (Heviți, Canaaniți, Hetiți, Exod 23:28)
4. cinci popoare (Canaaniți, Hetiți, Amoriți, Fereziți, Heviți, Iebusiți, Exod. 3:17; în Num. 23:29 Amaleciții iau locul Heviților)
5. șase popoare (Canaaniți, Hetiți, Amoriți, Fereziți, Heviți, Iebusiți, Exod. 3:8,17; 33:2; 34:11; Deut. 20:17; Iosua 9:1; 12:8)
6. șapte popoare (Hetiți, Ghirgasiți, Amoriți, Canaaniți, Fereziți, Heviți, Iebusiți, Deut. 7:1; Iosua 3:10; 24:11)
7. zece popoare (Cheniți, Cheniziți, Cadmoniți, Hetiți, Fereziți, Refaimiți, Amoriți, Canaaniți, Ghirgasiți, Iebusiți, Gen. 15:19-21)

• **„de moștenire”** – termenul compus triplu, din *kata+klēros+nemō* este frecvent în LXX, dar în NT este folosit doar aici (alte texte au *kata+klēros+didōmi*). Presupune tragerea la sorți ca modalitate de împărțire a Țării Făgăduinței între triburi (Iosua 13-19).

• **„patru sute cincizeci de ani”** – se pare că la acest număr s-a ajuns în felul următor:

1. 400 de ani de sclavie în Egipt (Gen. 15:13)
2. 40 de ani – perioada de rătăcire prin pustie (Exod 16:35; Num. 14:33-34; 32:13)
3. 7-10 ani de cucerire (Iosua 14:7,10)

Textus Receptus (KJV) mută numărul în v. 20 și pare să implice cartea Judecători (conform lui Josephus, *Antichitățile*, 8:3:1), dar această formulare nu este în manuscrisele grecești mai vechi și scrise cu majuscule (Ⲡ, A, B, C), care se potrivește mai bine cu datele din 1 Regi 6:1. Pauza din NASB accentuează locul potrivit al numărului.

13:20 Se referă la Judecători până la 1 Sam. 7.

13:21 Se referă la 1 Sam. 8-10.

• **„patruzeci de ani”** – această sintagmă a timpului nu se găsește în VT până când problema de manuscris legată de 1 Sam. 13:1 include „patruzeci” (NIV). Și Josephus, *Antichitățile* 6:14:9 menționează „patruzeci” de ani. LXX omite întreaga propoziție și începe cu 1 Sam. 3:2. Evident, „patruzeci” era o tradiție rabinică.

13:22 „Am găsit pe David, fiul lui Iese, un om după inima Mea” – acesta nu este un citat direct din VT, ci pare a fi o combinație între Ps. 89:20 și 1 Sam. 13:14. Trebuie să amintim că această predică a lui Pavel urmează modelul de bază a prezentării istorice a lui Ștefan din capitolul 7. Faptul că David poate fi numit „om după inima lui Dumnezeu,” când era un păcătos atât de notoriu (Ps. 32,51; 2 Sam. 11) este o mare încurajare pentru toți credincioșii.

Combinția de citate presupune câteva lucruri:

1. aceasta era o practică standard a rabinilor, ceea ce explică multe dintre citatele neobișnuite din VT în NT
2. acest lucru era deja parte din catehismul creștin. Pavel citează adesea din primele imnuri creștine și posibil din alte resurse literare
3. acest citat este folosit doar de Pavel, demonstrând că Luca trebuie să fi obținut acest rezumat al primului mesaj al lui Pavel atestat în Fapte chiar de la Pavel

•

NASB, NKJV	„care va face toată voia mea”
NRSV	„care Îmi va îndeplini toate dorințele”
TEV	„care va face tot ce vreau Eu”
NJB	„care va face toată voia Mea”

Acest verset este o combinație de aluzii din VT. Această parte a frazei nu se găsește în pasajele din VT. În contextul VT, Saul a fost neascultător și respins. Dar și în viața lui David a fost neascultare. Dumnezeu lucrează cu oamenii cu defecte pentru a-și îndeplini planul de mântuire.

13:23 Acest verset este paralel cu Fapte 7:52. Face trimitere la toate promisiunile din VT.

1. mântuire prim sămânța femeii, Gen. 3:15
2. un conducător din neamul lui Iuda, Gen. 49:10
3. un conducător viitor asemenea lui Moise, profetul, Deut. 18:15,18
4. un conducător din David, 2 Sam. 7; Ps. 132:11; Isaia 11:1,10; Matei 1:1
5. un rob care va pătimi, Isaia 52:13-53:12
6. un mântuitor, Luca 2:11; Matei 1:21; Ioan 1:29; 4:42; Fapte 5:31

Pentru Luca, promisiunea de la nr. 4 este semnificativă (Luca 1:32,69; 2:4; 3:31; Fapte 2:29-31; 13:22-23). Mesia va fi din genealogia lui Iese (Isaia 9:7; 11:1,10; 16:5).

13:24 Lucrarea și mesajul lui Ioan Botezătorul sunt prezentate în Marcu 1:1-8; Matei 3:1-11; Luca 3:2-17; Ioan 1:6-8,19-28. Ioan a împlinit prorociile din Matei 3:1; 4:5-6. Propovăduirea pocăinței a stabilit și modelul pentru predicarea timpurie a lui Isus (Matei 4:17; Marcu 1:14-15).

Ioan a vorbit de Cel ce vine, mai mare decât el (Matei 3:11; Marcu 1:7; Luca 3:16; Ioan 1:27,30; Fapte 13:25).

13:25 „Ioan, când era la sfârșitul însărcinării lui” – Dumnezeu a avut o sarcină specifică pentru Ioan. Lucrarea publică a lui Ioana durat doar 18 luni. Dar a fost un an și jumătate grozav, plin de puterea Duhului Sfânt, în care a pregătit calea pentru Mesia.

Pavel cunoștea VT din tinerețea petrecută în școala sinagogii și din instruirea lui ca rabin sub Gamaliel, în Ierusalim. El a auzit Evanghelia pentru prima oară de la Ștefan, apoi de la credincioșii pe care i-a prigonit, apoi printr-o vedenie specială de la Isus, de la un evreu credincios laic din Damasc, de la Isus în Arabia, făcând vizite celorlalți apostoli. El încearcă să-L citeze pe Isus de câte ori poate în legătură cu un anumit subiect. Aici el citează prezentările din Evanghelie ale vieții Lui.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:26-41

26 Fraților, fii ai neamului lui Avraam, și cei ce vă temeți de Dumnezeu, vouă v-a fost trimis Cuvântul acestei mântuirii. **27** Căci locuitorii din Ierusalim și mai marii lor n-au cunoscut pe Isus; și, prin faptul că L-au osândit, au împlinit cuvintele Prorocilor, care se citesc în fiecare Sabat. **28** Măcar că n-au găsit în El nicio vină de moarte, totuși ei au cerut lui Pilat să-L omoare. **29** Și, după ce au împlinit tot ce este scris despre El, L-au dat jos de pe lemn și L-au pus într-un mormânt. **30** Dar Dumnezeu L-a înviat din morți. **31** El S-a arătat, timp de mai multe zile, celor ce se suiseră cu El din Galileea la Ierusalim și care acum sunt martorii Lui înaintea norodului. **32** Și noi vă aducem vestea aceasta bună că făgăduința făcută părinților noștri, **33** Dumnezeu a împlinit-o pentru noi, copiii lor, înviind pe Isus; după cum este scris în psalmul al doilea: „Tu ești Fiul Meu, astăzi Te-am născut.” **34** Că L-a înviat din morți, așa că nu Se va mai întoarce în putrezire, a spus-o când a zis: „Vă voi împlini, cu toată credincioșia, făgăduințele sfinte pe care le-am făcut lui David.” **35** De aceea mai zice și în alt Psalm: „Nu vei îngădui ca sfântul Tău să vadă putrezirea.” **36** Și David, după ce a slujit celor din vremea lui, după planul lui Dumnezeu, a murit, a fost îngropat lângă părinții săi și a văzut putrezirea. **37** Dar Acela, pe care L-a înviat Dumnezeu, n-a văzut putrezirea. **38** Să știți, dar, fraților, că în El vi se vestește iertarea păcatelor; **39** și oricine crede este iertat prin El de toate lucrurile de care n-ați putut fi iertați prin Legea lui Moise. **40** Astfel, luați seama să nu vi se întâmple ce se spune în Proroci: **41** „Uitați-vă, disprețuitorilor, mirați-vă și pieriți; căci în zilele voastre, am să fac o lucrare pe care n-o veți crede nicidecum dacă v-ar istorisi-o cineva.”

13:26 „fii ai neamului lui Avraam și cei ce vă temeți de Dumnezeu” – se referă la ascultătorii evrei (sau prozeliți) și la neamurile (temători de Dumnezeu) legate de monoteismul și moralitatea iudaismului.

• „acestei mântuirii” – se referă la promisiunea lui Dumnezeu de a răscumpăra omenirea căzută printr-un Mesia (Gen. 3:15). Această promisiune include neamurile (Gen. 12:5; Exod 19:5-6; Fapte 28:28;13:46).

13:27 Acesta este un verset foarte tragic. Prezintă succint orbirea evreilor din Ierusalim în privința Scripturii, deși o citesc în continuu. Ratând semnele profetice (Ps. 22; Isaia 53; Zah.; Mal.) și prorociile (Isaia, Iona), ei devin semnul profetic! El a venit la ai Lui, dar au Lui nu L-au primit (Ioan 1:11-12).

13:28 Faptele apostolilor atestă din nou și din nou responsabilitatea spirituală a evreilor din Ierusalim (2:23, 36; 3:13-15; 4:10; 5:30; 7:52; 10:39; 13:27-28).

13:29 „au împlinit...L-au dat jos” – aceste acțiuni trebuie să se refere la grupuri diferite. Primii erau cei care I-au dorit moartea (liderii evrei, mulțimea din fața lui Pilat). Al doilea grup este format din pe cei care au dorit o îngropare cum se cuvine. Este posibil ca asta să-i fi implicat pe evreii sinceri care au văzut nedreptatea (asemănător cu Fapte 8:2, în privința îngropării lui Ștefan) sau pe apostolii precum Iosif din Arimatea și Nicodim (Ioan 19:38-42).

• „tot ce este scris despre El” – viața lui Isus a fost una dintre prorociile împlinite. O dovadă puternică a inspirației Bibliei și a calității de Mesia a lui Isus din Nazaret sunt profețiile prorocilor (Luca 22:22; Fapte 2:23; 3:18; 4:28; 10:43; 13:29; 24:14; 26:22).

Cu siguranță este adevărat că multe dintre detaliile despre viața lui Isus pe care noi le numim „prorocii” în biserică sunt într-un fel tipologii. În viața lui Israel s-au întâmplat multe lucruri care par să se întâmple mai târziu și în viața lui Isus (de ex. Osea 11:1). Adesea pasaje ambigue care nu ar fi fost înțelese ca profetice în context, par să se aplice vieții dacă privim la experiența pământească a lui Isus (Ps. 22; Isaia 53). Pentru a aprecia pe deplin prevestirile despre Isus din VT avem nevoie de inspirație și de un simț al curgerii istoriei mântuirii.

- „crucea” – vezi observația de la 5:30 și pe cea de la 10:29.

13:30, 33, 34, 37 „Dar Dumnezeu L-a înviat din morți” – NT afirmă că toate cele trei persoane ale Trinității au fost active în învierea lui Isus:

1. Duhul Sfânt (Rom. 8:11)
2. Fiul (Ioan 2:19-22; 10:17-18)
3. Tatăl (Fapte 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rom. 6:4,9; 10:9; 1 Cor. 6:14; 2 Cor. 4:14; Gal. 1:1; Efes. 1:20; Col. 2:12; 1 Tes. 1:10)

Aceasta a fost aprobarea de către Tatăl a veridicității vieții și învățăturilor lui Isus. Acesta este un aspect important al *Kerygmei* (conținutul predicilor din Faptele apostolilor). Vezi subiectul special de la 2:14.

13:31 „timp de mai multe zile” – Fapte 1:3 spune „40 de zile.” Oricum, 40 este un număr rotund în VT.

- „El S-a arătat” - El S-a arătat câtorva persoane pentru a-și confirma învierea.

1. femeii de la mormânt, Matei 28:9
2. celor 11 apostoli, Matei 28:16
3. lui Simon, Luca 24:34
4. la doi bărbați, Luca 24:15
5. ucenicilor, Luca 24:36
6. Mariei Magdalena, Ioan 20:15
7. la zece dintre apostoli, Ioan 20:17
8. la 11 dintre apostoli, Ioan 20:26
9. la 7 dintre apostoli, Ioan 21:1
10. lui Cefa (Petru), 1 Cor. 15:5
11. celor doisprezece (apostoli), 1 Cor. 15:5
12. la 500 de frați, 1 Cor. 15:6 (Matei 28:16-17)
13. lui Iacov (ruda lui pământească), 1 Cor. 15:7
14. tuturor apostolilor, 1 Cor. 15:7
15. lui Pavel, 1 Cor. 15:8 (Fapte 9)

Desigur, unele dintre acestea se referă la aceeași apariție. Isus a vrut ca ei să știe sigur că El e viu!

13:32 „făgăduința făcută părinților” – se referă la prima promisiune a lui YHWH făcută lui Avraam: o țară și un neam (Gen. 12:1-3; Rom. 4). Aceeași promisiune a prezenței și a binecuvântării lui Dumnezeu le-a fost făcută patriarhilor și copiilor lor (Isaia 44:3; 54:13; Ioel 2:32). VT se concentrează asupra țării, în timp ce NT se concentrează asupra „neamului.” Pavel face aluzie la această promisiune în Rom. 1:2-3.

13:33 Acest citat este din Ps. 2:7, un psalm regal mesianic despre lupta și victoria lui Mesia cel promis de Dumnezeu. Isus a fost ucis de forțele răului (umane și demonice), dar Dumnezeu L-a înălțat spre victorie (Rom. 1:4).

Acest verset și Rom. 1:4 era folosit deeretici (adoptioniști) pentru a afirma că Isus a devenit Mesia la înviere. Sigur, există un accent pe care NT îl pune pe confirmarea și glorificarea lui Isus datorită ascultării Sale, dar care nu trebuie izolat de slava și dumnezeirea Lui preexistente (Ioan 1:1-5,9-18; Fil. 2:6-11; Col. 1:13-18; Evrei 1:2-3).

Același VERB, „înălțat” (*anistēmi*) este folosit în Fapte 3:26 pentru Dumnezeu care Își înalță „Robul” și în Fapte 3:22 pentru Dumnezeu care Își înalță Prorocul (7:37; Deut. 18:19). Acesta pare a fi un sens diferit de „înviat din morți” (v. 30, 34, 37). Isus a fost „înălțat (înviat)” înainte să moară!

13:34 „nu se va mai întoarce în putrezire” – această afirmație se referă la moartea și la învierea lui Isus. El a fost primul înviat (pârgha celor adormiți, 1 Cor. 15:20), mai degrabă decât resuscitat. Mulți oameni au fost aduși înapoi la viața fizică în Biblie, dar toți trebuiau să moară din nou. Enoh și Ilie au fost transferați în rai fără să moară, dar ei nu au fost înviați.

- „Vă voi împlini cu toată credințioșia toate făgăduințele sfinte pe care le-am făcut lui David” – acesta este un citat din Isaia 55:3 din LXX. Citatul include pluralul „toate făgăduințele,” dar nu specifică la ce se referă. Este ceva care s-a transmis de la Dumnezeu la David, la Isus, apoi la adepții Lui (pluralul „vă” din citat). Contextul din VT arată semnificația lui „vă” (Isaia 55:4-5, LXX, „Iată, I-am pus martor pe lângă Neamuri, cap și stăpânitor al neamurilor. Într-adevăr, vei chema neamuri pe care nu le cunoști, și popoare care nu te cunosc vor alerga la tine, pentru Domnul Dumnezeuul tău, pentru Sfântul lui Israel, care te proslăvește,” LXX, Zondervan, 1976, p. 890).

Binecuvântările și promisiunile făcute lui David (evreilor) sunt acum binecuvântările și promisiunile făcute neamurilor (întregii rase umane).

13:35-37 Acesta este același argument cu cel folosit mai devreme în Predica lui Petru de la Rusalii (2:24-32), luat, de asemenea, din Ps. 16. Aceste prime predici din Faptele apostolilor reflectă un catehism creștin timpuriu. Au fost unite câteva texte mesianice din VT. Așadar, adesea, PRONUMELE și detaliile nu par a fi relevante pentru scopul central al autorului din NT, care era afirmarea învierii fizice a lui Isus și căderea lui David.

13:38 Pavel folosește un argument controversat din VT, la fel ca Petru (Fapte 2) și Ștefan (Fapte 7) pentru a-i atinge pe acești ascultători din sinagogă.

Pavel promite o iertare deplină și completă a păcatelor tuturor celor care cred că Isus e Cristosul (Acela, v. 38,39), pe care iudaismul nu o putea da (v. 39).

13:39 „și oricine...prin El” – observă elementul universal. Dumnezeu iubește toți oamenii și toți oamenii au ocazia să-I răspundă crezând (10:43; Isaia 42:1,4,6,10-12; 55; Ezech. 18:32; Ioel 2:28,32; Ioan 3:16; Rom. 3:22,29,30; 10:9-13; 1 Tim. 2:4; 2 Peter 3:9).

• „crede” – vezi observația de la 3:16.

•

NASB, NKJV	„este eliberat de toate lucrurile” (v. 39)
NRSV	„este eliberat de toate acele păcate” (v. 39)
TEV	„este eliberat de toate păcatele” (v. 39)
NJB	„iertarea de toate păcatele” (v. 38)

Traducerea literală este „justificat” (INDICATIV PREZENT PASIV). Acesta este un termen legal care descrie poziția noastră în fața lui Dumnezeu prin neprihănirea lui Isus Cristos (2 Cor. 5:21). În ebraică însemna la început „trestie de râu.” Reflectă un termen din VT din domeniul construcțiilor folosit metaforic pentru Dumnezeu ca standardul sau dreptarul după care se face judecata.

• „de care n-ați putut fi iertați prin Legea lui Moise” – aceasta era ideea teologică cea mai importantă a lui Pavel (Rom. 3:21-30). Legea mozaică era un îndrumător care să ne aducă la o înțelegere a păcatului personal și să ne facă să-L dorim pe Cristos (Gal. 3:23-29). Legea din VT nu e o modalitate de mântuire, deoarece toți au păcătuit (Rom. 3:9-18,23; Gal. 3:22). A devenit o pedeapsă capitală, un blestem (Gal. 3:13; Col. 2:14).

13:40-41 Pavel le cere ascultătorilor lui (IMPERATIV PREZENT ACTIV) să răspundă crezând că Isus este Mesia cel promis și singura cale de a primi iertarea (Ioan 14:6; Fapte 4:12; 1 Tim. 2:5).

El citează Hab. 1:5 din LXX ca avertisment. În alte locuri în scrierile lui Pavel, el citează Hab. 2:4 ca răspuns adecvat (Rom. 1:17; Gal. 3:11). Pavel predică nevoia de a lua o decizie. Aprobarea intelectuală nu este de ajuns; este necesară o predare personală completă lui Isus ca singura speranță. Acest răspuns inițial de credință și pocăință trebuie potrivit cu trăirea zilnică asemenea lui Cristos.

V. 41 prezintă noua metodă șocantă de mântuire a noului legământ în Cristos.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:42-43

42 Când au ieșit afară, Neamurile i-au rugat să le vorbească și în Sabatul viitor despre aceleași lucruri. 43 Și, după ce s-a împărtășiat adunarea, mulți din iudei și din prozeliții evlavioși au mers după Pavel și Barnaba, care stăteau de vorbă cu ei și-i îndemneau să stăruie în harul lui Dumnezeu.

„Acest lucru arată puterea Duhului Sfânt (1) în folosirea predicii lui Pavel și (2) foamea de iertare și de împăcare cu Dumnezeu din inimile oamenilor făcuți după chipul lui Dumnezeu.

13:43

NASB	„prozeliții temători de Dumnezeu”
NKJV	„prozeliții evlavioși”
NRSV	„convertiții la iudaism evlavioși”
TEV	„Neamurile care se convertiseră la iudaism”
NJB	„convertiții evlavioși”

Sintagma literală este „prozeliții care se închinau.” Acesta este un grup al celor „care se tem de Dumnezeu” din V. 16, 26 (10:2, 22, 35).

V. 43 vorbește despre cei care deveniseră oficial evrei. Acest lucru necesita (1) auto-botezarea în prezența martorilor; (2) tăierea împrejur pentru bărbați; (3) o jertfă la Templu în Ierusalim dacă era posibil. În NT se face referire la evreii prozeliți de câteva ori (Matei 23:15; Fapte 2:11; 6:5; 13:43).

• „și-i îndemneau să stăruiască în harul lui Dumnezeu” – din context este greu de definit această sintagmă: (1) probabil unii dintre acești ascultători au răspuns deja Evangheliei în inima lor sau (2) celor cărora erau credincioși ideii înțelese de ei prin „harul lui Dumnezeu” li se cere să continue să-L caute pe Dumnezeu și să-l asculte din nou pe Pavel (v. 44).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:44-47

44 În Sabatul viitor, aproape toată cetatea s-a adunat ca să audă Cuvântul lui Dumnezeu. **45** Iudeii, când au văzut noroadele, s-au umplut de pizmă, vorbeau împotriva celor spuse de Pavel și-l batjocoreau. **46** Dar Pavel și Barnaba le-au zis cu îndrăzneală: „Cuvântul lui Dumnezeu trebuia vestit mai întâi vouă; dar fiindcă voi nu-l primiți și singuri vă judecați nevrednici de viața veșnică, iată că ne întoarcem spre Neamuri. **47** Căci așa ne-a poruncit Domnul: „Te-am pus ca să fii Lumina Neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului.”

13:44 Mesajul lui Pavel a avut un impact evident. Aceasta este și o hiperbolă. Nu au participat toți cei din cetate.

13:45 „Iudeii, când au văzut noroadele...pizmă” – în acest context nu e singur dacă marea răsturnare de situație sau numărul mare de neamuri din mulțime a provocat pizma. Invidia le este atribuită și conducătorilor evreilor din Ierusalim, și celor din Diaspora (Matei 27:18; Marcu 15:10; Fapte 17:5).

Mai târziu, în Romani, Pavel dezvoltă problema teologică a necredinței evreilor (Rom. 9-11). El afirmă că Dumnezeu a orbit temporar Israelul pentru ca neamurile să poată fi mântuite. Dar Dumnezeu va folosi mântuirea neamurilor ca modalitate de a face Israelul să-i răspundă lui Cristos (invidia), pentru ca toți credincioșii să fie uniți prin Evanghelie (Efes. 2:11-3:13).

Problema este când se va întâmpla asta. Aceeași întrebare poate fi pusă și în legătură cu Zah. 12:10. Această prorocie este despre Biserica primară, formată din evreu credincios, sau despre o perioadă viitoare? Invidia trebuie să aibă scopul de a mântui (Rom. 10:19; 11:11,14), dar în acest text ea provoacă necredință!

• „s-au umplut de pizmă” – vezi observația de la 3:10.

• „și-l batjocoreau” – acești evrei, apărându-și tradițiile și atacând predicarea lui Pavel, erau ei înșiși vinovați de blasfemie. Aici nu există cale de mijloc. Reflectarea adevărată a vocii lui Dumnezeu este ori iudaismul, ori creștinismul. Sunt exclusive!

13:46 „le-a zis cu îndrăzneală” – în Faptele apostolilor, acesta este un semn al umplerii cu Duhul Sfânt.

• „Cuvântul lui Dumnezeu trebuia vestit mai întâi vouă” – acesta era modelul predicării misionare timpurii. Evreii aveau prioritate (Rom. 9-11), dar Dumnezeu a inclus și neamurile. Cei din sinagogă cunoșteau VT și puteau verifica prorociile. Faptele apostolilor au o serie de texte despre acest concept și model (3:26; 9:20; 13:5,14; 16:13; 17:2,10,17).

• „voi nu-l primiți” – acesta este un VERB puternic (INDICATIV PREZENT MEDIAN) folosit de câteva ori în LXX. Sensul lui de bază este de „a nesocoti”. A fost folosit cu privire la evrei în predica lui Ștefan (7:39). A fost folosit și de Pavel în Rom. 11:1-2 pentru a afirma că Dumnezeu nu Și-a respins oamenii, dar ei L-au respins pe Fiul Său, singura Lui modalitate de mântuire, revelarea Lui completă.

• „vă judecați nevrednici de viața veșnică” – este dificil să stăpânim conceptul predestinării, care este accentuat atât de des în Fapte, cu conceptul de răspuns personal obligatoriu. Nimeni nu poate veni la credință fără să fie atras de Dumnezeu (Ioan 6:44, 65), dar suntem judecați după răspunsul sau lipsa răspunsului nostru. Respingând predicarea Evangheliei de către Pavel, ei și-au descoperit adevărata față (Ioan 3:17-21). Vina pentru lipsa răspunsului nu se poate da pe Dumnezeu. El a oferit o cale, Fiul Său, dar este singura cale!

• „ne întoarcem spre Neamuri” – acesta devine un model obișnuit de proclamare a Evangheliei (18:6; 22:21; 26:20; 28:28; Rom. 1:16).

13:47 Acesta este un citat din Isaia 49:6 din LXX. Simeon a folosit acest citat pentru a-L binecuvânta pe Isus în Luca 2:32 și pentru a confirma sarcina lui mesianică de mântuire universală. Este posibil ca în context „lumina” să se refere la Pavel și la Barnaba care le predică Evanghelia acestor neamuri („Folosirea Vechiului Testament în Noul”, de Darrell Boch, p. 97 în *Temelii pentru Exegeza Biblică*, Broadman & Holman Publishers, 1994). Acum Pavel îl folosește pentru a arăta proclamarea universală a Evangheliei universale!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 13:48-52

48 Neamurile se bucurau când au auzit lucrul acesta și preamăreau Cuvântul Domnului. Și toți cei ce erau rânduiți să capete viața veșnică au crezut. **49** Cuvântul Domnului se răspândea în toată țara. **50** Dar iudeii au întărit pe femeile cucernice cu vază și pe fruntașii cetății, au stârnit o prigonire împotriva lui Pavel și Barnaba și i-au izgonit din hotarele lor. **51** Pavel și Barnaba au scuturat praful de pe picioare împotriva lor și s-au dus în Iconia, **52** în timp ce ucenicii erau plini de bucurie și de Duhul Sfânt.

13:48 „Neamurile se bucurau când au auzit lucrul acesta și preamăreau Cuvântul Domnului” – mulți dintre ei fuseseră în sinagogă ani de zile și nu auziseră niciodată mesajul universal și incluziv al dragostei și acceptării întregii omeniri de către Dumnezeu prin credința în Cristos. Când l-au auzit, l-au primit cu entuziasm (28:28) și l-au transmis și altora (v. 49).

• **„și toți cei ce erau rânduiți să capete viața veșnică au crezut”** – aceasta este o afirmație clară a predestinării (atât de populară în literatura rabinilor și în literatura ebraică intertestamentală), dar are aceeași relație ambiguă ca toate pasajele din NT care se referă la paradoxul alegerii lui Dumnezeu și al liberului arbitru al omului (Fil. 2:12, 13). Este un PERIFRASE PLUPERFECT PASIV care vine de la un termen militar (*tassō*), care înseamnă „a se înrola” sau „a însărcina.” Acest concept al înrolării se referă la două cărți metaforice pe care le are Dumnezeu (Dan. 7:10; Apoc. 20:12). Prima este cartea faptelor oamenilor (Ps. 56:8; 139:16; Isaia 65:6; Mal. 3:16). Cealaltă este cartea vieții (Exod. 32:32; Ps. 69:28; Isaia 4:3; Dan. 12:1; Luca 10:20; Fil. 4:3; Evrei 12:23; Apoc. 3:5; 13:8; 17:8; 20:12-15; 21:27). Vezi subiectul special: Alegerea/Predestinarea și nevoia unui echilibru teologic de la 2:47.

13:50 „Dar Iudeii au întărit pe femeile cucernice cu vază” – textul oferă contextul istoric și cultural al locului privilegiat al femeii în Asia Mică în primul secol (16:14; 17:4).

În acest context se referă la prozelitii la iudaism care erau și conducători ai comunității sau erau căsătoriți cu edili ai cetății. A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, vol. 3, p. 201, spune că femeile dintre neamuri erau foarte atrase de iudaism (*Strabo* 7:2 și *Juvenal* 6:542) datorită moralității lui.

• **„au stârnit o persecuție împotriva lui Pavel”** – Pavel vorbește despre asta în 2 Tim. 3:11.

13:51 „au scuturat praful de pe picioare” – acesta este un semn de respingere la evrei (Matei 10:14; Luca 9:5; 10:11). Nu se știe sigur dacă se referă la (1) praful de pe picioare și de pe sandale din cauza mersului sau (2) praful de pe mantii care s-a stârnit când au muncit.

• **„Iconia”** – acesta era un oraș important din Licaonia, în provincia romană Galatia. Era la aproximativ 130 km est-sud-est de Antiohia din Pisidia și chiar în nordul Listrei.

13:52 „erau plini de bucurie” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV, care poate denota începutul unei acțiuni sau repetarea unei acțiuni în trecut. Actualizarea din 1995 a NASB, îl folosește cu al doilea sens. Doar Duhul Sfânt poate da bucurie în mijlocul prigonirii (Iacov 1:2 și următoarele; 1 Petru 4:12 și următoarele).

Cuvântul „ucenicii” este ambiguu. Se referă la noii credincioși, la echipa de misionari sau la ambele?

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce nu poate fi folosit 13:2 de un anumit grup ca verset care să susțină ordinarea?
2. De ce a predicat Pavel mai întâi în sinagogă?
3. De ce a părăsit Ioan Marcu echipa de misiune?
4. Ce legătură există între v. 39 și Gal. 3?
5. Explică v. 48 în legătură cu predestinarea și liberul arbitru al omului.

FAPTELE APOSTOLILOR 14

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel și Barnaba în Iconia 14:1-7	În Iconia 14:1-7	Slujirea în regiunea Iconiei și întoarcerea 14:1-7	În Iconia 14:1-4 14:5-7	Evangelizarea din Iconia 14:1 14:2 14:3 14:4-7
Pavel și Barnaba la Listra 14:8-18	Idolatria din Listra 14:8-18	14:8-18	La Listra și la Derbe 14:8-13 14:14-18	Vindecarea unui olog 14:8-10 14:11-18
14:19-2 Întoarcerea la Antiohia, în Siria 14:21-28	Loviți cu pietre, fuga șa Derbe 14:19-2 Întărirea convertiților 14:21-28	14:19-2 14:21-23 14:24-28	14:19-2 Întoarcerea la Antiohia, în Siria 14:21-23 14:24-26 14:27-28	Încheierea slujirii 14:19-2 14:21-23 14:24-26 14:27-28

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

Cum se raportează slujirea lui Pavel la Galateni?

A. Aceste două aspecte ale materialului de fond trebuie analizate împreună, deoarece două teorii opuse ale identității destinatarilor afectează datarea scrisorii. Ambele teorii sunt logice și au dovezi biblice limitate.

B. Cele două teorii:

1. Teoria tradițională care era unanimă până în secolul al-XVIII-lea

- a. este numită „teoria galateană nordică”
- b. afirmă că „Galatia” se referă la grupul etnic de galateni de pe platoul central nordic al Turciei (1 Petru 1:1). Acești galateni etnici erau celții (*Keltoi* în greacă sau *Gall* în latină), care au invadat această regiune în secolul al treilea î. Cr. Ei erau numiți „galo-greci” pentru a se deosebi de frații lor din Europa de vest. Au fost înfrânți în anul 230 î. Cr. de Attalus I, regele Pergamumului. Influența lor geografică era limitată la partea central-nordică a Asiei Mici, sau Turcia modernă.
- c. Dacă este presupus acest grup, atunci data ar fi la mijlocul anilor 50, în timpul celei de-a doua sau de-a treia călătorii misionare a lui Pavel. Însoțitorii lui Pavel în călătorie ar fi fost Sila sau Timotei.
- d. Unii au făcut legătura între boala lui Pavel din Gal. 4:13 și malarie. Ei afirmă că Pavel a mers în munții din nord pentru a scăpa de șesul mlăștinos, de lângă coastă, infestat cu malarie.

2. A doua teorie este susținută de Sir Wm. M. Ramsay, *Sfântul Pavel, călătorul și cetățeanul roman*, G. P. Putnam's Sons, New York, 1896

- a. în timp ce teoria tradițională a definit „galatia” ca etnie, această teorie o definește ca provincie. Se pare că Pavel a folosit adesea nume de provincii romane (1 Cor. 16:19; 2 Cor. 1:1; 8:1, etc.). Provincia romană Galatia era o regiune mai mare decât grupul etnic Galatia. Acest grup etnic al celților a susținut Roma foarte devreme și au fost răsplătiți cu mai multă autonomie locală și cu autoritate teritorială extinsă. Dacă această regiune întinsă era cunoscută ca „Galatia”, atunci este posibil ca prima călătorie misionară a lui Pavel în orașele sudice Antiohia din Pisidia, Lистра, Derbe și Iconia atestate în Fapte 13-14 să fie așezarea acestor biserici.
- b. Dacă cineva afirmă această „teorie sudică,” atunci data ar fi foarte timpurie – aproape, dar înainte de „Consiliul de la Ierusalim,” din Fapte 15, care analizează aceeași problemă ca și cartea Galateni. Consiliul a avut loc în 48-49 D. Cr. și epistola a fost scrisă probabil în aceeași perioadă. Dacă acest lucru este adevărat, Galateni este prima epistolă a lui Pavel din NT.
- c. Câteva dovezi care susțin teoria sudică în ceea ce privește galatenii:
 - 1) Nu sunt menționate numele însoțitorilor lui Pavel în călătorie, dar Barnaba e menționat de trei ori (2:1,9,13). Acest lucru se potrivește cu prima călătorie misionară a lui Pavel.
 - 2) Se menționează că Tit nu era tăiat împrejur (2:1-5). Acest lucru se potrivește cel mai bine înainte de consiliul de la Ierusalim din Fapte 15.
 - 3) Menționarea lui Petru (2:11-14) și a problemei de părtășie cu neamurile se potrivește cel mai bine înainte de consiliul de la Ierusalim.
 - 4) Când au fost duși banii la Ierusalim, au fost enumerați câțiva însoțitori ai lui Pavel din regiuni diferite (Fapte 20:4). Dar nimeni nu era din orașele din nordul Galatiei, deși știm că au participat aceste biserici etnice galatene (1 Cor. 16:1).

Pentru o prezentare detaliată a diferitelor argumente privind aceste teorii, consultă un comentariu tehnic. Fiecare are puncte valabile. Acum nu există un consens, dar „teoria sudică” pare să se potrivească cel mai bine tuturor faptelor.

C. Relația dintre Galateni și Faptele apostolilor

1. Pavel a vizitat Ierusalimul de cinci ori, lucru atesta de Luca în Fapte
 - a. 9:26-30, după convertirea lui
 - b. 11:30; 12:25, pentru a aduce ajutor de la bisericile neamurilor în timpul foametei
 - c. 15:1-30, Consiliul de la Ierusalim
 - d. 18:22, o vizită scurtă
 - e. 21:15 și următoarele, o altă explicație a lucrării cu neamurile
2. În Galateni sunt atestate două vizite la Ierusalim
 - a. 1:18, după trei ani
 - b. 2:1, după 14 ani
3. Pare cel mai probabil ca Faptele apostolilor să aibă legătură cu Gal. 1:8. Fapte 11:30 și 15:1 și următoarele descriu întâlniri neatestete, menționate în Gal. 2:1.
4. există câteva diferențe între povestirile din Fapte 15 și Gal. 2, dar probabil datorate:
 - a. perspectivelor diferite
 - b. scopurilor diferite ale lui Luca și ale lui Pavel
 - c. faptului că este posibil ca Gal. 2 să fi avut loc înaintea întâlnirii descrise în Fapte 15, dar în legătură cu ea

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 14:1-7

1 În Iconia, Pavel și Barnaba au intrat în sinagoga iudeilor și au vorbit în așa fel, că o mare mulțime de iudei și de greci au crezut. **2** Dar iudeii care n-au crezut au întărit și au răzvrătit sufletele Neamurilor împotriva fraților. **3** Totuși au rămas destul de multă vreme în Iconia și vorbeau cu îndrăzneală în Domnul, care adevărea Cuvântul privitor la harul Său și îngăduia să se facă semne și minuni prin mâinile lor. **4** Mulțimea din cetate s-a dezbinat: unii erau cu iudeii, alții cu apostolii. **5** Neamurile și iudeii, în învoire cu mai marii lor, s-au pus în mișcare, ca să-i batjocorească și să-i ucidă cu pietre. **6** Pavel și Barnaba au înțeles lucrul acesta și au fugit în cetățile Licaoniei: Lистра și Derbe și în ținutul dimprejur. **7** Și au propovăduit Evanghelia acolo.

14:1 „Iconia” – Există o carte ne-canonice din secolul al doilea cunoscută ca *Faptele lui Pavel și ale lui Tecla* despre care se spune că prezintă activitățile lui Pavel din Iconia. Probabil această carte conține singura descriere fizică a lui Pavel atestată vreodată: scund, chel, cu picioarele strâmbe, cu sprâncene mari și ochi proeminenți. Este destul de neinspirată, și totuși reflectă impactul pe care l-a avut apostolul Pavel în această zonă a Asiei Mici. Cea mai mare parte a acestei regiuni era provincia romană Galatia.

• **„au intrat în sinagoga”** – acesta era tiparul obișnuit al lui Pavel și al lui Barnaba. Ascultătorii de aici, și evrei, și greci, cunoșteau profețiile și promisiunile din VT.

• **„o mare mulțime de iudei și de greci au crezut”** – această propoziție arată scopul Faptelor apostolilor. Evanghelia se răspândește repede printre diferite grupuri de oameni. Promisiunile VT făcute întregii omeniri (Gen. 3:15; 12:3) se împlinesc acum.

Aceste propoziții rezumative privind creșterea rapidă a bisericii sunt caracteristice Faptelor apostolilor.

14:2 „Iudeii care n-au crezut” – mântuirea este caracterizată de „au crezut” (v. 1), orbirea spirituală și caracterul recalcitrant fiind caracterizate de „neascultare” și „necredință.” Refuzul de a răspunde Evangheliei condamnă persoana la orbire și pieire!

Luca atestă antagonismul vehement al necredinței evreilor și al prigonirii active. Respingerea lor este cea care deschide ușa credinței pentru neamuri (Rom. 9:11).

• **„au întărâtat”** – acesta este un verb popular în LXX pentru „a se scula împotriva” (1 Sam. 3:12; 22:8; 2 Sam. 18:31; 22:49; 1 Cron. 5:26), dar este folosit în NT doar în Fapte 13:50 și 14:2.

• **„au răzvrătit”** – acesta este un alt termen obișnuit din LXX pentru a-i descrie pe oamenii răi, asupritori, care îi maltratează pe alții. Luca folosește adesea acest termen în Fapte (7:6,19; 12:1; 14:2; 18:10).

14:3 Dumnezeu a folosit miracole pentru a-Și confirma caracterul plin de har și veridicitatea Evangheliei lui Isus Cristos în această nouă regiune (4:29-30; Evrei 2:4).

14:4 „Mulțimea din cetate s-a dezbinat” – adevărul dezbină mereu (17:4-5; 19:9; 28:24; Matei. 10:34-36). Unii dintre evreii din sinagogă au crezut, dar alții au devenit combativi împotriva Evangheliei.

• **„cu apostolii”** – se referă la Pavel și la Barnaba. Acest capitol (14:4, 14) este singurul în care Luca folosește acest termen pentru a vorbi despre altcineva în afară de cei doisprezece. Barnaba este numit apostol (v. 14). Apare și în 1 Cor. 9:5-6. Evident, aceasta este o utilizare mai largă a termenului „apostol” decât cei doisprezece. Iacov cel Drept (fratele vitreg al lui Isus) este numit „apostol” în Gal. 1:19; Silvan și Timotei au fost numiți „apostoli” în 1 Tes. 1:1 împreună cu 2:6; Andronic și Iunio (Iunia în KJV) sunt numiți „apostoli” în Rom. 16:6-7, iar Apolo este numit „apostol” în 1 Cor. 4:6-9.

Cei 12 apostoli sunt unici. Când au murit, nu i-a înlocuit nimeni (cu excepția lui Matia, Fapte 1). Dar există un dar continuu al apostoliei menționat în 1 Cor. 12:28 și Efes. 4:11. NT nu ne dă destule informații pentru a descrie funcțiile acestui dar.

14:5 „cu mai marii lor” – s-ar putea referi la conducătorii orașului sau la conducătorii sinagogii. Unii dintre primii scribi și exegeții moderni afirmă două persecuții, (1) v. 2 și (2) v. 5, dar contextul implică doar una.

•
NASB, NRSV, TEV „să-i batjocorească”
NKJV „să-i abuzeze”
NJB „să-i atace”

Termenul grecesc *hubrizō* este mai intens decât „a batjocori,” putând însemna „a conduce o revoltă” sau „a comite acte de violență.” Este foarte folosit în LXX. Luca folosește acest termen adesea cu trei înțelesuri:

1. a insulta, Luca 11:45
2. acțiune violentă, Luca 18:32; Fapte 14:5
3. pagubă, Fapte 27:10, 21

• **„să-iucidă cu pietre”** – al doilea termen descriptiv arată cât de violent au plănuit să-i atace opoziția pe credincioși. Probabil elementul ebraic a ales acest anumit mijloc datorită legăturii lui cu blasfemia din VT.

14:6 „și au fugit în cetățile Licaoniei: Listra și Derbe” – Iconia era în Frigia. Era aproape de granița cu un grup rasial distinct. Acest detaliu demonstrează istoricitatea cărții Faptele apostolilor.

14:7 VERBUL este un PERIFRAST MEDIAN PERFECT, denotând că au predicat din nou și din nou. Aceasta este tema călătoriilor misionare ale lui Pavel (14:21; 16:10). Cei care s-au încrezut în Cristos în urma predicării lui au simțit și urgența și caracterul obligatoriu al de a le prezenta Evanghelia și altora. Era/este prioritatea (Matei 28:19-20; Luca 24:47; Fapte 1:8)!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 14:8-18

8 În Listra era un om neputincios de picioare, olog din naștere, care nu umblase niciodată. **9** El ședea jos și asculta pe Pavel când vorbea. Pavel s-a uitat țintă la el și, fiindcă a văzut că are credință ca să fie tămăduit, **10** a zis cu glas tare: „Scoală-te drept în picioare.” Și el s-a sculat dintr-o săritură și a început să umble. **11** La vederea celor făcute de

Pavel, noroadele și-au ridicat glasul și au zis în limba licaoneană: „Zeii s-au coborât la noi în chip omenesc.” 12 Pe Barnaba îl numeau Jupiter, iar pe Pavel, Mercur, pentru că mânuia Cuvântul. 13 Preotul lui Jupiter, al cărui templu era la intrarea cetății, a adus tauri și cununi înaintea porților și voia să le aducă jertfă, împreună cu noroadele. 14 Apostolii Barnaba și Pavel, când au auzit lucrul acesta, și-au rupt hainele, au sărit în mijlocul norodului și au strigat: 15 „Oamenilor, de ce faceți lucrul acesta? Și noi suntem oameni de aceeași fire cu voi; noi vă aducem o veste bună, ca să vă întoarceți de la aceste lucruri deșarte la Dumnezeu cel Viu, care a făcut cerul, pământul și marea și tot ce este în ele. 16 El, în veacurile trecute, a lăsat pe toate neamurile să umble pe căile lor, 17 măcar că, drept vorbind, nu S-a lăsat fără mărturie, întrucât v-a făcut bine, v-a trimis ploii din cer și timpuri roditoare, v-a dat hrană din belșug și v-a umplut inimile de bucurie.” 18 Abia au putut să împiedice, cu vorbele acestea, pe noroade, să le aducă jertfă.

14:8 „În Listra” – în acest oraș locuia Timotei (16:1). Este o colonie romană înființată de Augustus în anul 6 D. Cr. Probabil aici nu era nicio sinagogă, așa că Pavel și Barnaba au predicat în stradă.

- Nu exista posibilitatea unei șmecherii sau a unei minciuni (3:2). Sunt trei fraze descriptive specifice care descriu starea permanentă a acestui om.

- **„neputincios”** – termenul *adunatos* înseamnă de obicei „imposibil” sau, la propriu, „incapabil” (Luca 18:27; Evrei 6:4,18; 10:4; 11:6), dar aici Luca îl folosește ca scriitorii din domeniul medical, cu sensul de impotent sau slab (Rom. 8:3; 15:1).

Este interesant că Luca, în multe feluri, face analogii între lucrarea lui Petru și cea a lui Pavel. Petru și Ioan vindecă un olog în 3:1-10, iar acum Pavel și Barnaba fac la fel.

14:9 „s-a uitat țintă la el” – Luca folosește adesea această sintagmă (3:4; 10:4). Vezi observația de la 1:10. Pavel a văzut că acest bărbat asculta cu atenție. Așadar, i-a poruncit să se ridice și să meargă (v. 10), iar el a făcut asta!

- **„că are credință ca să fie tămăduit”** – acesta este folosit cu sensul termenului din VT, „mântuit,” însemnând o izbăvire fizică. Observă că vindecarea făcută de Pavel era pe baza credinței bărbatului. Asta se întâmplă adesea (dar nu mereu) în NT (Luca 5:20; Ioan 5:5-9). Minunile au câteva funcții: (1) arată dragostea lui Dumnezeu; (2) arată puterea și veridicitatea Evangheliei sau (3) învață și încurajează cei alți credincioși care sunt prezenți.

14:11 „în limba licaoneană” – evident, Pavel și Barnaba nu înțelegeau ce spunea mulțimea. Aceasta era limba băștinașă a regiunii.

4:11-12 „Pe Barnaba îl numeau Jupiter, iar pe Pavel, Mercur, pentru că mânuia Cuvântul” – o tradiție locală afirma că zeii greci îi vizitau adesea pe oameni în chipuri umane (Ovid, *Metamorfozele*, 8:26 și următoarele). Aflăm din inscripțiile locale că în această regiune erau venerați Zeus și Hermes (v. 13).

Observă că Barnaba era menționat primul. Probabil deoarece Pavel, ca purtător de cuvânt, a fost confundat de acești păgâni cu Hermes (Mercur); Barnaba, fiind tăcut, trebuie să fi fost Zeus (Jupiter), marele zeu.

14:13 „porților” – s-ar putea referi la cetate sau, cel mai probabil, la templul lui Jupiter (Zeus), care era chiar în afara porții cetății, cu fața spre ea. Era un moment de mare confuzie și neînțelegere.

14:14 „Apostolii” – vezi observația de la 14:4.

- **„și-au rupt hainele”** – la evrei acesta este un semn de jale și de blasfemie (Matei 26:65; Marcu 14:63). Cu siguranță le-a comunicat chiar și acestor păgâni că era o problemă.

- **„au sărit”** – acesta este un termen comun în LXX pentru „a sări” sau „a năvăli,” deși în NT este folosit doar aici. Pavel și Barnaba au sărit în mijlocul mulțimii.

14:15-17 Acesta este un rezumat al primii predici a lui Pavel ținută păgânilor. Seamănă cu predica lui de pe dealul Marte (17:22-23).

14:15

NASB, NKJV

„oameni de aceeași fire cu voi”

NRSV

„noi suntem muritori, ca și voi”

TEV

„noi suntem doar ființe umane, ca și voi”

NJB

„noi suntem doar oameni, muritori ca voi”

Termenul *homoioopathēs*, care este compus din „la fel” și „pasiuni.” Localnicii au crezut că Pavel și Barnaba erau zei (*homoiothentes*, v. 11), adică „se prefăceau” a fi oameni. Pavel folosește același cuvânt de bază pentru a denota caracterul lor uman obișnuit. În NT, termenul este folosit doar aici și în Iacov 5:17.

● „să vă întoarceți de la aceste lucruri deșarte” – asta arată limbușeala lui Pavel și a lui Barnaba în comparație cu Irod Antipa din 20:20-23. Termenul „deșarte” înseamnă „goale,” „vide,” „ne-existente.” Pavel le atacă direct păgânismul superstițios.

● „la Dumnezeu cel viu” – acesta este un joc de cuvinte de la termenul YHWH, care vine de la rădăcina CAUZATIVĂ a verbul ebraic „a fi” (Exod 3:14). XHWH este veșnic, singurul Dumnezeu viu.

● „care a făcut” – acesta este un citat din Exod 20:11 sau din Ps. 146:6. Termenul ebraic *Elohim* (Gen. 1:1) Îl descrie pe Dumnezeu ca creator și cel care ne întreține (*Comentariul biblic al exegetului*, vol. 1, pp. 468-469), YHWH descriindu-Se ca Mântuitor, Izbăvitor (*Comentariul biblic al exegetului*, vol. 1, pp. 471-472) și care face legăminte.

14:16 „El, în veacurile trecute, a lăsat pe toate neamurile să umble pe căile lor” – această frază îmi amintește de Deut. 32:7-8, unde Moise afirmă că YHWH pune granițele popoarelor. Din punct de vedere teologic, asta afirmă grija și atenția pe care Dumnezeu le-o acordă popoarelor (neamurilor, cf. Girdlestone, *Sinonime din Vechiul Testament*, pp. 258-259). Dumnezeu a vrut ca ele să-L cunoască, dar caracterul decăzut al omenirii a provocat superstițiile și idolatria (Rom. 1:18-2:29). Dar El a continuat să îi urmărească (v. 17).

Ignoranța oamenilor față de Dumnezeu este pusă în contrast cu cunoașterea Lui de către evrei. Ironia este că neamurile răspund în mase crezând, în timp ce evreii răspund în mase cu respingere și prigonire a Evangheliei (Rom. 9-11).

14:17 „El nu S-a lăsat fără mărturie” – acesta este conceptul revelației naturale (Ps. 19:1-6; Rom. 1:19-20; 2:14-15). Toți oamenii știu ceva despre Dumnezeu de la creație și de la un martor moral interior.

● „ploi...hrană” – tradiția păgână locală spunea că Zeus dădea ploaia, iar Hermes dădea mâncarea. Pavel, urmând Deut. 27-29, afirmă controlul lui Dumnezeu asupra recoltei.

Acești păgâni nu Îl cunoșteau pe Dumnezeu, așa că blestemele legământului din Deut. Sunt înlocuite cu răbdarea lui Dumnezeu (Fapte 17:30; Rom. 3:25; 4:15; 5:13). Pavel era singura alegere a lui Dumnezeu (apostol al neamurilor) prin care să ajungă la popoare! Pavel folosește creația lui Dumnezeu și ceea ce El oferă prin natură (Ps. 145:15-16; 147:8; Ier. 5:24; Iona 1:9) ca punct de contact.

Este interesant că în acest rezumat al predicii nu se găsește nimic din Evanghelie în sine. Unii afirmă că Pavel a continuat cu aceeași argumentare ca în predica din Atena din Fapte 17:16-34. Unii se întrebă dacă Luca a obținut acest rezumat de la Pavel sau poate de la Timotei (aici locuia el).

14:18 Acesta este un detaliu demn de un martor ocular.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 14:19-23

19 Atunci au venit pe neașteptate din Antiohia și Iconia niște iudei care au ațâțat pe noroade. Aceștia, după ce au împrășcat pe Pavel cu pietre, l-au târât afară din cetate, crezând că a murit. 20 Când l-au înconjurat însă ucenicii, Pavel s-a sculat și a intrat în cetate. A doua zi, a plecat cu Barnaba la Derbe. 21 După ce au propovăduit Evanghelia în cetatea aceasta și au făcut mulți ucenici, s-au întors la Listra, la Iconia și la Antiohia, 22 întărind sufletele ucenicilor. El îi îndemna să stăruie în credință și spunea că în Împărăția lui Dumnezeu trebuie să intrăm prin multe necazuri. 23 Au rânduit prezbiteri în fiecare biserică și, după ce s-au rugat și au postit, i-au încredințat în mâna Domnului, în care crezuseră.

14:19 Opoziția evreilor din orașele în care a predicat Pavel s-a unit în atacuri repetate, recurente asupra lui. Observă că ținta atacului a fost Pavel, nu Barnaba. Mai observă și instabilitatea mulțimii păgâne. Pavel și Barnaba sunt glorificați ca zei un moment, iar în secunda următoare se aruncă cu pietre în ei!

● „au împrășcat pe Pavel cu pietre” – aceasta nu era o minune de înviere, ci o înregistrare a rezistenței fizice și a curajului lui Pavel (v. 20-21). Și 2 Cor. 11:25 și Gal. 6:17 vorbesc despre această întâmplare. Uciderea cu pietre plănuită în v. 5 a devenit acum o realitate!

14:20 „Când l-au înconjurat însă ucenicii” – deși nu se afirmă în mod specific, eu cred că a fost o întâlnire de rugăciune la care Dumnezeu a răspuns miraculos. Observă că persecuția a continuat să fie mecanismul/motivația pentru răspândirea Evangheliei (o altă cetate).

14:21 „După ce au propovăduit Evanghelia în cetatea aceasta” – se referă la Derbe (v. 20). Și acest oraș era în partea licaoniană a provinciei romane Galatia. Era spre este, la distanța străbătută de Pavel și de Barnaba în călătoria lor misionară.

Și această cetate a răspuns minunat Evangheliei și mulți au fost mântuiți.

● „s-au întors la Listra, la Iconia și la Antiohia” – se pare că nu au predicat în public în această vizită la întoarcere, ci organizau și încurajau credincioșii în particular (v. 22-23).

14:22 Acest verset este rezumatul mesajului apostoliei lui Pavel. Observă că se axează pe (1) perseverență și (2) necaz. Credincioșii sunt maturizați prin încercări (Rom. 5:3-4; 8:17-18; 1 Tes. 3:3; 2 Tim. 3:12; Iacov 1:2-4; 1 Petru 4:12-16).

● „întărind” – acest termen este folosit de câteva ori în LXX cu sensul de „a face să se sprijine pe” sau „a fi stabil.” Luca folosește de câteva ori acest termen pentru a descrie lucrarea de ucenicie a lui Petru (14:22; 15:32,41; 18:23).

● „sufletele ucenicilor” – termenul „suflet” este folosit cu sensul de persoană sau activități mentale. Acesta nu este conceptul grecesc conform căruia fiecare persoană are un suflet nemuritor, ci conceptul ebraic conform căruia sufletul este o modalitate de a vorbi despre o persoană.

● „îi îndemna să stăruie în credință” – vezi subiectul special care urmează: perseverența.

SUBIECT SPECIAL: NEVOIA DE PERSEVERENȚĂ

Doctrinile creștine despre viața creștină sunt greu de explicat, deoarece ele sunt prezentate în perechi dialectale orientale tipice. Aceste perechi sunt contradictorii, dar ambele sunt biblice. Creștinii occidentali au avut tendința de a alege un adevăr și de a-l ignora sau subestima pe cel opus. Lasă-mă să-ți dau un exemplu:

- A. Este mântuirea o decizie inițială de a te încrede în Cristos ori o dedicare de o viață uceniciei?
- B. Este mântuirea o alegere prin har făcută de un Dumnezeu suveran sau credința omenirii și răspunsul de pocăință dat unei oferte divine?
- C. Se poate pierde mântuirea odată primită, sau există o nevoie de sânguință continuă?

Problema stăruinței a fost una discutabilă de-a lungul istoriei Bisericii. Problema începe cu pasajele aparent conflictuale din NT:

1. texte despre încredințare
 - a. afirmații făcute de Isus (Ioan 6:37; 10:28-29)
 - b. afirmații făcute de Pavel (Rom. 8:35-39; Efes. 1:13; 2:5,8-9; Fil. 1:6; 2:13; 2 Tes. 3:3; 2 Tim. 1:12; 4:18)
 - c. afirmații făcute de Petru (1 Petru 1:4-5)
2. texte despre nevoia de perseverență
 - a. afirmații făcute de Isus (Matei 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Marcu 13:13; Ioan 8:31; 15:4-10; Apoc. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
 - b. afirmații făcute de Pavel (Rom. 11:22; 1 Cor. 15:2; 2 Cor. 13:5; Gal. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil. 2:12; 3:18-20; Col. 1:23)
 - c. afirmații făcute de autorul Evreilor (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 - d. afirmații făcute de Ioan (1 Ioan 2:6; 2 Ioan 9)
 - e. afirmații făcute de Tatăl (Apoc. 21:7)

Mântuirea biblică vine din iubirea, mila și harul unui Dumnezeu Triunic suveran. Nici un om nu poate fi mântuit fără inițierea Duhului Sfânt (Ioan 6:44, 65). Mai întâi intervine Dumnezeirea și stabilește planul, dar ea cere ca oamenii să răspundă cu credință și cu pocăință, la început și continuu. Dumnezeu lucrează cu omenirea într-o relație de legământ. Există privilegii și responsabilități!

Mântuirea le este oferită tuturor oamenilor. Moartea lui Isus a rezolvat problema păcatului creației căzute. Dumnezeu a dat o cale și vrea ca toți cei creați după chipul Său să răspundă dragostei Sale și darului oferit în Isus.

Dacă vrei să citești mai mult pe acest subiect dintr-o perspectivă nealvinistă, vezi:

1. Dale Moody, *Cuvântul adevărului*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
2. Howard Marshall, *Ținut de puterea lui Dumnezeu*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Viață în Fiul*, Westcott, 1961

Biblia pune două probleme diferite în acest domeniu: (1) considerarea asigurării ca pe o permisiune de a duce o viață fără rod și egoistă și (2) încurajarea celor care se chinuie cu lucrarea și cu păcatul personal. Problema este că grupurile greșite iau mesajul greșit și construiesc sisteme teologice pe pasaje biblice limitate. Unii creștini au o nevoie disperată de mesajul încredințării, în timp ce alții au nevoie de avertismente severe! Tu în care grup ești?

● „Împărăția lui Dumnezeu” – aceasta este o sintagmă greu de interpretat. Isus a folosit-o adesea în legătură cu lucrarea Lui. Dar, evident, apostolii i-au înțeles greșit semnificația (1:3,6). În Fapte ea este aproape sinonimă cu Evanghelia (8:12; 19:8; 20:25; 28:23,31). Dar în 14:22 capătă implicații escatologice. Tensiunea creată de „deja” (Matei 12:28; Luca 16:16) versus „nu încă” (Matei 24:14,30,36-37; 25:30,31; 2 Petru 1:11) este cea care caracterizează această epocă. Vezi subiectul special de la 2:17. Împărăția a venit în Isus Cristos (prima venire), dar ea va avea loc în viitor (a doua venire).

14:23 „au rânduit prezbiteri” – termenul „prezbiteri” (*presbuteros*) este sinonim cu „episcopi” (*episkopos*) și cu „pastori” în NT (Fapte 20:17,28 și Tit 1:5,7). Termenul „prezbiter” vine din ebraică (Girdlestone, *Sinonime din Vechiul Testament*, pp. 244-246 și Frank Stagg, *Teologia Noului Testament*, pp. 262-264), în timp ce termenul „episcop” sau „supraveghetor” vine din greacă. Există doar doi funcționari în biserică: pastorii și diaconii (Fil. 1:1).

Termenul „a numi” înseamnă „a alege prin arătarea mâinilor” (2 Cor. 8:19 și Louw și Nida, *Dicționar Grec-Englez*, pp. 363, 484). Termenul este folosit mai târziu de către patriarhii Bisericii primare pentru „ordinare.” Adevărata problemă este felul în care se potrivește „alegerea prin vot” acestui context. Un vot din partea acestor noi biserici pare neadecvat (deși biserica din Ierusalim a votat pentru cei șapte în Fapte 6 și biserica votează pentru confirmarea lucrării lui Pavel în fața neamurilor în Fapte 15).

F.F. Bruce, *Răspunsuri la întrebări*, p. 79 spune: „la început indica numirea sau alegerea prin arătarea mâinilor (literal prin întinderea mâinii), dar și-a pierdut forța specifică până în vremurile Noului Testament, ajungând să însemne doar „a numi,” indiferent prin ce procedură.” Nimeni nu poate susține sau respinge o politică eclesiastică prin folosirea acestui termen în NT.

Observă că Pavel îl învață pe Tit să numească „bătrâni” pe Creta, dar lui Timotei îi spune să lase biserica din Efes să aleagă persoane cu anumite capacități (1 Tim. 3). În noile zone, liderii erau numiți, dar în zonele stabilite, caracteristicile de conducere aveau ocazia să fie manifestate și confirmate de biserica locală.

Observă că strategia misionară a lui Pavel este să înființeze biserici locale care vor continua sarcina evanghelizării și a ucenicizării în zonele lor (Matei 28:19-20). Aceasta este metoda prin care Dumnezeu atinge întreaga lume (bisericele locale)!

- **„după ce s-au rugat și au postit”** – aceasta ar putea fi paralelă intenționat cu 12:2-3. Pavel a experimentat puterea Duhului Sfânt și călăuzirea spre Antiohia. El a continuat pe același tipar spiritual. Ei trebuiau să se pregătească pentru ca Dumnezeu să le descopere voia Lui.

- **„în care crezuseră”** – acesta este un INDICATIV PLUPERFECT ACTIV, care denotă o acțiune care a avut loc în trecut. Acești noi prezbiteri crezuseră o perioadă de timp și s-au dovedit credincioși afișând calități de conducere.

Această construcție gramaticală, cu *eis* legat de *pisteuō* (Fapte 10:43) este caracteristică scrierilor lui Ioan, dar este prezentă și în cele ale lui Pavel (Rom. 10:14; Gal. 2:16; Fil. 1:29) și Petru (1 Petru 1:8).

- **„i-au încredințat în mâna Domnului”** – această sintagmă nu se referă la vreun tip de ordinare. Același verb este folosit în v. 26 cu privire la Pavel și la Barnaba, în timp ce în 20:23 este folosit pentru cei care erau deja prezbiteri. Ordinarea este utilă, accentuând adevărul că Dumnezeu cheamă oameni în funcții de conducere. Ea este negativă și nebiblică dacă face deosebire între creștini. Toți creștinii sunt chemați și înzestrați pentru slujire (Efes. 4:11-12). În NT nu este nicio deosebire între cler și laici.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 14:24-28

24 Au trecut apoi prin Pisidia, au venit în Pamfilia, **25** au vestit Cuvântul în Perga și s-au coborât la Atalia. **26** De acolo au mers cu corabia la Antiohia, de unde fuseseră încredințați în grija harului lui Dumnezeu, pentru lucrarea pe care o săvârșiseră. **27** După venirea lor, au adunat biserica și au istorisit tot ce făcuse Dumnezeu prin ei și cum deschisese Neamurilor ușa credinței. **28** Și au rămas destul de multă vreme acolo cu uceniciei.

14:24 Provincia montană Pisidia este chiar în nordul provinciei de pe Costă, Pamfilia. Perga era cetatea principală din regiune. Se pare că Pavel doar a trecut prin acest oraș mai devreme (13:13), dar acum s-a întors și a predicat Evanghelia (v. 25).

14:25 „Atalia” – acesta era portul Pergii.

14:26 „au mers cu corabia la Antiohia” – ei nu s-au întors în Cipru. Barnaba se va întoarce după cearta cu Pavel în privința lui Ioan Marcu (15:36-39).

- **„unde fuseseră încredințați în grija harului lui Dumnezeu”** – VERBUL este un PERIFRAST PLUPERFECT PASIV. Prima călătorie misionară a avut un succes uimitor.

14:27 „au adunat Biserica și au istorisit tot ce făcuse Dumnezeu” – observă că ei erau responsabili înaintea bisericii. Chiar și apostolul neamurilor dădea socoteală unei biserici locale. De asemenea, ei știau cine a îndeplinit acest succes grozav – Dumnezeu.

Ei nu dădeau socoteală conducătorilor (13:1), ci congregației, iar mai târziu congregației de la Ierusalim (15:4) și, din acest motiv, tuturor adunărilor din cale (15:3). Cred că adunarea era cea care și-a pus mâinile peste ei și i-a încredințat în călătoria lor.

• „și cum deschisese Neamurilor ușa credinței ” – Pavel a folosit această sintagmă, „ușa credinței,” destul de des (1 Cor. 16:9; 2 Cor. 2:12; Col. 4:3; observă și Apoc. 3:8). Prin Evanghelie, Dumnezeu a deschis o ușă pentru toată omenirea, pe care nu o putea închide nimeni. Adevăratul sens al cuvintelor lui Isus din 1:8 s-a împlinit acum.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Evidențiază prima călătorie misionară a lui Pavel după așezările geografice.
2. Subliniază ambele predici ale lui Pavel, cea ținută evreilor și cea ținută păgânilor.
3. Cum se raportează postul la creștinii moderni?
4. De ce a părăsit Ioan Marcu echipa misionară?

FAPTELE APOSTOLILOR 15

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Consiliul de la Ierusalim 15:1-5	Conflictul în privința circumciziei 15:1-5	Controversa în privința acceptării Neamurilor 15:1-5	Întâlnirea de la Ierusalim 15:1-2 15:3-5	Controversa din Antiohia 15:1-2 15:3-4 Controversa de la Ierusalim 15:5-7a
15:6-11	Consiliul de la Ierusalim 15:6-21	15:6-21	15:6-11	Predica lui Petru 15:7b-11
15:12-21			15:12-18	15:12 Predica lui Iacov 15:13-18
Replica consiliului 15:22-29	Decretul de la Ierusalim 15:22-29	15:22-29	15:19-21 Scrisoarea către credincioșii dintre Neamuri 15:22-29	15:19-21 Scrisoarea apostolilor 15:22-29
15:30-35	Lucrarea continuă în Siria 15:30-35	15:30-35	15:30-34 15:35	Delegații la Antiohia 15:30-35
Pavel și Barnaba se despart 15:36-41	Divergența în privința lui Ioan Marcu 15:36-41	Despărțirea în a doua călătorie misionară 15:36-41	Pavel și Barnaba se despart 15:36-41	Pavel se desparte de Barnaba și îl ia pe Sila 15:36-38 15:39-40

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

- A. Acest capitol este numit adesea „Consiliul de la Ierusalim.”
- B. Asta a fost un moment important de turnură, o cumpănă teologică a apelor în metodele și în țelurile Bisericii primare. Într-un fel, este o contopire a celor două centre ale creștinismului, Ierusalimul și Antiohia.
- C. Convertirea ne-evreilor din Fapte 8-11 pare să fi fost permisă ca excepție (ei nu erau păgâni pe deplin, practicantți), nu ca nouă politică ce să fie urmărită cu rigurozitate (11:19).
- D. Există dispute în privința relației acestui capitol cu Galateni 2. Fapte 15 sau Fapte 11:30 ar putea fi temelia Gal. 2. Vezi introducerea la capitolul 14, C.

- E. Este interesant că semnul recurent de la Rusalii al vorbirii în limbi (cap. 2,8,10) nu este menționat deloc ca dovadă a asigurării mântuirii neamurilor (păgânilor).

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:1-5

1 Câțiva oameni, veniți din Iudeea, învățau pe frați și ziceau: „Dacă nu sunteți tăiați împrejur după obiceiul lui Moise, nu puteți fi mântuiți.” **2** Pavel și Barnaba au avut cu ei un viu schimb de vorbe și păreri deosebite; și frații au hotărât ca Pavel și Barnaba și câțiva dintre ei, să se suie la Ierusalim la apostoli și prezbiteri, ca să-i întrebe asupra acestei neînțelegeri. **3** După ce au fost petrecuți de biserică până afară din cetate, și-au urmat drumul prin Fenicia și Samaria, istorisind întoarcerea Neamurilor la Dumnezeu; și au făcut o mare bucurie tuturor fraților. **4** Când au ajuns la Ierusalim, au fost primiți de biserică, de apostoli și de prezbiteri, și au istorisit tot ce făcuse Dumnezeu prin ei. **5** Atunci unii din partida fariseilor, care crezuseră, s-au ridicat și au zis că Neamurile trebuie să fie tăiate împrejur și să li se ceară să păzească Legea lui Moise.

15:1 „Câțiva oameni, veniți din Iudeea” – se referă la un grup de evrei credincioși care erau dedicați iudaismului și lui Isus. Ei L-au văzut pe Isus ca împlinirea credinței Vechiului Testament, nu ca rival sau înlocuitor al ei (11:2; 15:5; Gal. 2:12). Teologia acestor persoane are legătură cu falșii învățători evrei (iudaizatori) despre care se vorbește în Gal. Acești oameni erau legați într-un fel de Biserica din Ierusalim (v. 24), dar nu erau reprezentanți oficiali.

Varianta în limba engleză spune „au coborât.” Dacă te uiți pe o hartă, pare să fi urcat, dar pentru evrei oriunde este „jos,” teologic vorbind, în afară de Ierusalim (v. 2).

- „**învățau**” – acesta este la TIMPUL IMPERFECT, care poate denota că (1) au început să învețe sau că (2) învățau continuu.
- „**Dacă nu sunteți tăiați împrejur**” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III, care presupune o acțiune potențială. Circumcizia era semnul legământului cu Avraam și cu urmașii lui (Gen. 17:10-11). Aceasta nu era o chestiune minoră în iudaism, ci era legată chiar de mântuire. Acești oameni simțeau că singura cale a lui Dumnezeu era iudaismul (v. 5). Ei au devenit cunoscători ca iudaizatori. Ei credeau în Cristos plus în conformarea la Legământul mozaic (v. 5). Neprihănirea era bazată pe performanța lor, nu pe darul fără plată al lui Dumnezeu. Relația omului cu Dumnezeu se realiza prin religia și prin performanța omului (Rom. 3:21-30).

15:2 „Pavel și Barnaba au avut cu ei un viu schimb de vorbe și păreri deosebite” – Luca folosește expresia „viu schimb de vorbe” pentru a arăta sentimentele puternice (Luca 23:19,25; Fapte 15:2; 19:40; 23:7,10; 24:5). Această discuție era crucială! A fost dirijată spre centru mesajului Evangheliei: (1) cum este adus cineva la o relație bună cu Dumnezeu? sau (2) este Noul Legământ legat inseparabil de Legământul mozaic?

- „**și frații au hotărât**” – se referă la „biserică” (v. 3). În capitolul 15 există câteva grupuri care au legătură cu diferite conduceri sau cu diferite stiluri de politici. În v. 2, 3, 12 și 22 este menționată autoritatea congregației. În v. 6 și 22 este menționată autoritatea apostolică sau episcopală (Iacov), care este politica romană catolică sau anglicană. În v. 6 și 22 este menționată autoritatea prezbiterilor. Acest lucru pare paralel cu politica prezbiteriană. NT atestă toate aceste structuri politice. Există o dezvoltare dinspre autoritatea apostolilor (care vor muri într-o zi) spre autoritatea congregației, pastorii fiind catalizatorii conducerii (v. 19).

Eu cred că structura politică nu este la fel de crucială ca spiritualitatea conducătorilor. Conducătorii Marii Trimiteri, umpluți cu Duhul Sfânt sunt foarte importanți pentru Evanghelie. Anumite forme de politică sunt preferate sau nu, de obicei pe baza modelului cultural politic.

- „**și câțiva dintre ei**” – A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, p. 224 are un comentariu interesant pe acest verset. „Cu siguranță Tit (Gal. 2:1,3), un grec și probabil frate al lui Luca nementionat în Fapte.” Desigur, aceasta este o posibilitate, dar e bazată pe câteva presupuneri. Trebuie să fim atenți, faptul că un text (cu presupunerile noastre) ar putea însemna sau implica ceva nu înseamnă că chiar înseamnă! Trebuie să ne mulțumim cu scrierea autorului original, nu cu presupunerile noastre extinse, chiar dacă acestea ar putea fi valabile.

- „**la apostoli**” – nu este stabilită structura conducerii bisericii din Ierusalim. Din câteva texte se pare că Iacov, fratele vitreg al lui Ioan, era conducătorul. Acest lucru pare să fie valabil și pentru acest capitol. Dar mai sunt și alte grupuri de conducere (v. 4, 22):

1. cei doisprezece
2. prezbiterii locali
3. adunarea ca întreg

Nu se cunoaște cu siguranță legătura dintre Iacov și aceste grupuri. El este numit apostol în Gal. 1:19. Este posibil și ca el să fi fost liderul cunoscut al grupului de prezbiteri (Petru se numește pe sine prezbiter în 1 Petru 5:1; Ioan se numește pe sine prezbiter în 2 Ioan 1 și în 3 Ioan 1).

- **„prezbiterii”** – în acest context, „prezbiteri” se referă la un grup mai bătrân aflat la conducere creat după modelul sinagogii. Vezi observația de la 11:30 sau de la 14:23.

15:3 „și-au urmat drumul prin Fenicia și Samaria” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN. Fenicia era formată în cea mai mare parte din neamuri, în timp ce Samaria avea o populație amestecată de evrei și de neamuri. Aceste regiuni fuseseră evanghelizate înainte (8:5 și următoarele; 11:19).

- **„istorisind întoarcerea Neamurilor la Dumnezeu”** – se pare că Pavel și Barnaba au povestit lucrarea minunată a lui Dumnezeu printre „popoare” în fiecare congregație cu care au intrat în contact. Pentru oamenii care cunoșteau VT, convertirea „neamurilor” era o profeție împlinită!

Este posibil și ca, făcând asta, biserica din Ierusalim să nu poată înlătura această chestiune (21:18-20).

- **„au făcut o mare bucurie tuturor fraților”** – acestea erau regiuni populate de neamuri. Bisericile erau mixte. Pentru biserica din Ierusalim, răspunsul lor este o amintire a profeției. Lucrarea globală începută de eleniști este confirmată de bisericile eleniste.

15:4 „de biserică, de apostoli și de prezbiteri” – aici sunt menționate toate grupurile lor de conducere, la fel ca în v. 22.

- „au istorisit tot ce făcuseră Dumnezeu prin ei” – acest lucru a devenit un șablon!

15:5 „Atunci unii din partea Fariseilor, care crezuseră” – Pavel se potrivește acestei definiții. Dar el s-a rupt complet de mântuirea prin performanța mozaică. Când era la început, linia dintre evrei și creștini era foarte subțire. Credința în Isus ca Mesia cel promis era temelia Bisericii. Dar în biserică erau diferențe de opinie legate de legătura dintre această credință în Cristos și legămintele și promisiunile făcute lui Israel. Acest grup vocal („s-a ridicat” este subliniat în greacă pentru a-i arăta accentuarea) al Fariseilor mântuiți simțea că VT este inspirat și veșnic, așa că trebuie menținut! Oamenii trebuie să se încreadă în Isus și să-l asculte pe Moise (*dei*, necesară pentru [1] circumcizie; [2] pentru a-i provoca și [3] pentru a păstra; toate trei sunt INFINITIVE PREZENTE). Această întrebare este cea care formează conținutul teologic al Rom. 1-8 și al Gal! Vezi subiectul special: fariseii de la 5:34.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:6-11

6 Apostolii și prezbiterii s-au adunat laolaltă, ca să vadă ce este de făcut. **7** După ce s-a făcut multă vorbă, s-a sculat Petru și le-a zis: „Fraților, știți că Dumnezeu, de o bună bucată de vreme, a făcut o alegere între voi, ca, prin gura mea, Neamurile să audă cuvântul Evangheliei și să creadă. **8** Și Dumnezeu, care cunoaște inimile, a mărturisit pentru ei și le-a dat Duhul Sfânt ca și nouă. **9** N-a făcut nicio deosebire între noi și ei, întrucât le-a curățat inimile prin credință. **10** Acum, dar, de ce ispitiți pe Dumnezeu și puneți pe grumazul ucenicilor un jug pe care nici părinții noștri, nici noi nu l-am putut purta? **11** Ci credem că noi, ca și ei, suntem mântuiți prin harul Domnului Isus.”

15:6 „Apostolii și prezbiterii s-au adunat laolaltă” – aici conducerea s-a întâlnit mai întâi în particular. Acest lucru vorbește despre modelul prezbiterian de conducere.

15:7 „După ce s-a făcut multă vorbă” – conducerea nu era unanimă. Unii erau de acord cu afirmația din v. 5. Ei toți erau credincioși sinceri. Dar unii se agățau de familiar, fiind orbiți de natura radicală a Evangheliei. Chiar și apostolii vedeau încet implicațiile depline (8:1). Observă elementele politicii: (1) discuții în particular; (2) discuții deschise; (3) votul congregației.

- **„s-a sculat Petru”** – aceasta trebuie să fi fost modalitatea de a vorbi grupului

Adunat (v. 5). Acum el este menționat pentru ultima dată în Fapte. El își amintește experiența cu Corneliu (cap. 10-11).

- **„Neamurile să audă cuvântul Evangheliei și să creadă”** – Dumnezeu l-a folosit pe Petru pentru a fi martor la iubirea și acceptarea neamurilor de către El! Dumnezeu a permis ca această nouă înțelegere radicală să aibă loc în pași:

1. mai întâi Samaritenii, cap. 8
2. famenul etiopian, cap. 8
3. Corneliu, cap. 10-11

Aceștia nu erau pe deplin păgâni, dar erau legați de iudaism. Oricum, numerele 1 și 3 sunt confirmate de dovada Rusaliilor, care era, pentru Biserica primară, și dovada primirii de către Dumnezeu a altor grupuri.

15:8 „Dumnezeu, care cunoaște inimile” – aceasta era o modalitate de a confirma cunoașterea completă a lui Dumnezeu (1 Sam. 16:7; Prov. 24:12; Ier. 17:10; Fapte 1:24; Rom. 8:27; Apoc. 2:23) a credinței acestora convertiți dintre neamuri.

- **„le-a dat Duhul Sfânt”** – aparent asta se referă la același tip de experiență ca Rusaliile („ca și nouă”). Exact aceeași manifestare a Duhului Sfânt a avut loc la Ierusalim, în Samaria și în Cezarea. Pentru credincioșii evrei, era semnul acceptării de către Dumnezeu a altor grupuri (v. 9; 11:17).

15:9 „N-a făcut nicio deosebire între noi și ei” – aceasta este concluzia teologică la care a ajuns Pavel în 10:28,34; 11:12. Dumnezeu nu pune preț pe rangul oamenilor. Toți oamenii sunt făcuți după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27). Dumnezeu vrea ca toți oamenii să fie mântuiți (Gen. 12:3; Exod 19:5-6; 1 Tim. 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2 Petru 3:9)! Dumnezeu iubește întreaga lume (Ioan 3:16-17).

- **„le-a curățat inimile prin credință”** – acest termen este folosit în LXX pentru curățirea leviților. Denotă îndepărtarea a ceea ce ne desparte de Dumnezeu.

Acesta este chiar verbul folosit în experiența lui Petru cu animalele curate și necurate din 10:15 și 11:9 (care urmează LXX, Gen. 7:2,8; 8:20).

În Evanghelia lui Luca este folosit pentru curățirea leproșilor (4:27; 5:12,13; 7:22; 17:14,17). A devenit o metaforă puternică pentru curățirea de păcat (Evrei. 9:22,23; 1 Ioan 1:7).

În VT, „inimă” este o modalitate de a vorbi despre întreaga persoană. Vezi subiectul special de la 2:47. Aceste persoane dintre neamuri au fost curățate complet și acceptate de Dumnezeu prin Cristos. Ei au fost curățati crezând mesajul Evangheliei. Ei au crezut, L-au primit și s-au încrezut pe deplin în persoana și lucrarea lui Isus.

15:10 „de ce ispititi pe Dumnezeu” – temelia din VT a acestei întrebări este Exod 17:2,7 și Deut. 6:16. Cuvântul grecesc pentru „a ispiti” (*peirazō*) are conotația de „a ispiti în vederea distrugerii.” Aceasta era o discuție serioasă! Vezi subiectul special: termeni grecești pentru „ispitire” și conotațiile lor de la 5:9.

- **„jug”** – termen folosit de rabini pentru recitarea *Shemei*, Deut 6:4-5; așadar, reprezintă Legea, scrisă și orală (Matei 23:4; Luca 11:46; Gal. 5:1).

15:10 „pe care nici părinții noștri, nici noi nu l-am putut purta” – asta reflectă învățăturile lui Cristos (Luca 11:46). Acest subiect este discutat de Pavel în Gal. 3. Dar Petru este cel care, asemenea lui Iacov, simte greutatea iudaismului (Gal. 2:11-21).

Acesta sintagmă recunoaște adevărul teologic că Legea nu putea aduce mântuire deoarece omenirea căzută nu putea ține o lege sfântă (Rom. 7)! Mântuirea nu se putea și nu se poate baza pe performanța umană. Oricum, creștinul mântuit, înzestrat și locuit de Duhul Sfânt trebuie să ducă o viață cucernică (Matei 11:30; Efes. 1:4; 2:10). Asemănarea cu Dumnezeu (cu Cristos) este mereu țelul creștinismului, cu scopul de a da oportunități de evanghelizare, nu mândria personală, nici legalismul în judecată.

15:11 Acesta este un rezumat al mântuirii prin har, prin credință (pentru Petru, Fapte 2-3; pentru Pavel cf. Rom. 3-8; Gal. 3; Eph. 1-2). Observă că modalitatea de mântuire este aceeași pentru evrei și pentru neamuri (Rom. 4; Eph. 2:1-10).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:12-21

12 Toată adunarea a tăcut și a ascultat pe Barnaba și pe Pavel, care au istorisit toate semnele și minunile pe care le făcuse Dumnezeu prin ei în mijlocul Neamurilor. **13** Când au încetat ei de vorbit, Iacov a luat cuvântul și a zis: „Fraților, ascultați-mă! **14** Simon a spus cum mai întâi Dumnezeu și-a aruncat privirile peste Neamuri, ca să aleagă din mijlocul lor un popor care să-I poarte Numele. **15** Și cu faptul acesta se potrivesc cuvintele prorocilor, după cum este scris: **16** „După aceea Mă voi întoarce și voi ridica din nou cortul lui David din prăbușirea lui, îi voi zidi dărâmăturile și-l voi înălța din nou: **17** pentru ca rămășița de oameni să caute pe Domnul, ca și toate Neamurile peste care este chemat Numele Meu, **18** zice Domnul, care face aceste lucruri și căruia Îi sunt cunoscute din veșnicie.” **19** De aceea, eu sunt de părere să nu se pună greutăți acelor dintre Neamuri care se întorc la Dumnezeu; **20** ci să li se serie doar să se ferească de pângăririle idolilor, de curvie, de dobitoace sugrumate și de sânge. **21** Căci încă din vechime, Moise are în fiecare cetate oameni care-l propovăduiesc, fiindcă este citit în sinagogi în toate zilele de Sabat.”

15:12 „Toată adunarea a tăcut și a ascultat” – cuvintele lui Petru au așezat grupul de lideri. Din context se pare că acum cei doi misionari și-au repetat a doua oară rezumatul călătoriei misionare. De data aceasta conducerea a ascultat!

- **„Barnaba și Pavel”** – observă că numele sunt inversate deoarece aceasta era biserica din orașul lui Barnaba.

● **„au istorisit toate semnele și minuni”** – scopul teologic al limbilor de la Rusalii în Fapte este un semn al acceptării lui Dumnezeu, așa că unii se întreabă dacă acest semn nu se repetă ca modalitate de confirmare.

Semnele în sine erau făcute de Isus (2:22), de apostoli (2:43; 3:7; 4:16,30; 5:12), de cei șapte (6:8; 8:6,13) și de Pavel și de Barnaba (14:3; 15:12). Dumnezeu Își confirma prezența și puterea prin Evanghelie prin intermediul acestor semne și minuni. Acestea erau dovezi în plus pentru grupul de iudaizatori că Dumnezeu i-a acceptat pe deplin pe păgâni doar pe baza harului, prin credință.

15:13 „Iacov” – acesta nu este apostolul Iacov, deoarece el a fost ucis în Fapte 12:1-2. Acesta era fratele vitreg al lui Isus care a devenit conducătorul bisericii din Ierusalim și autorul cărții „Iacov” din NT. El a fost cunoscut ca „Iacov cel Drept”. Uneori era numit „genunchi de cămilă” deoarece se ruga foarte des, îngenunchind. Cei doi lideri principali de la Ierusalim se pronunță în această chestiune (Petru și Iacov). Vezi subiectul special de la 12:17.

15:14 „Simon” [Simeon în limba engleză] – era forma aramaică pentru Simon, care era Petru (2 Petru 1:1).

● **“Și-a aruncat privirile peste Neamuri, ca să aleagă din mijlocul lor un popor care să-I poarte Numele”** – aceasta este accentul universal la prorocilor din VT (Isaia 45:20-23; 49:6; 52:10). Poporul lui Dumnezeu trebuia să-i includă mereu pe evrei și pe neamuri (Gen. 3:15; 12:3; Exod 9:16; Efes. 2:11-3:13). Sintagma „să-I poarte numele” ar putea fi o aluzie la Ier. 13:11; 32:20 și Isaia 63:12,14.

15:15-18 “este scris” – acesta este un citat liber din Amos 9:11-12 din LXX. Termenul “oameni” din v. 17 este *Edom* (poporul) în textul masoretic, dar LXX are *antropos* (omenirea). Iacov citează din LXX deoarece în acest caz doar ea se potrivește scopului său de a exprima natura universală a promisiunii lui Dumnezeu de izbăvire.

15:16 Din context este evident că Iacov alege și modifică acest citat din LXX pentru a afirma includerea popoarelor. Oare și-a ales acest text și pentru că afirmă distrugerea religiei mozaice din VT? Noul Legământ este radical diferit.

1. bazat pe har, nu pe performanță (darul, nu meritul)
2. axat pe Mesia, nu pe templu (Isus este Templul)
3. orizont mondial, nu axat pe rasa ebraică

Aceste schimbări ar fi devastatoare pentru credincioșii care susțin circumcizia. Acum apostolul șef (Petru), rabinul convertit – apostolul Pavel și conducătorul bisericii din Ierusalim (Iacov) sunt de acord împotriva lor, la fel și acordul (votul) bisericii mamă și al bisericilor de misiune!

15:18 Includerea neamurilor a fost mereu planul lui Dumnezeu (Gal. 3:26-29; Efes. 3:3-6). Mântuirea va veni din genealogia regelui David (v. 16).

15:19 Acesta este concluzia lui Iacov.

15:20 Aceste instrucțiuni erau menite să (1) asigure părtășia la masă în bisericile mixte și să (2) crească posibilitatea evanghelizării locale a evreilor. Aceste lucruri nu au nicio legătură cu mântuirea personală a neamurilor! Aceste instrucțiuni erau îndreptate și spre sensibilitățile evreilor, și spre excesele de închinare ale păgânilor (v. 29; 21:25).

Legile levite au fost date pentru a accentua distincția (socială și religioasă) între evrei și canaanii. Scopul or era desființarea părtășiei, dar aici scopul este opus. Aceste „condiții” sunt menținerea părtășiei între creștini de culturi diferite!

Există multe variații în manuscrisele grecești legate de acest decret apostolic. Unele au două părți, altele trei, altele patru. Pentru o întreagă dezbateră a opțiunilor, consultă Bruce M. Metzger, *Un comentariu textual al Noului Testament grec*, pp. 429-434. Cele mai multe traduceri în limba engleză au lista împătrită.

● **„de dobitoace sugrumate și de sânge”** – unii exegeți fac legătura între aceste două componente și legile mozaice de mâncare (Lev. 17:8-16). Dar este posibil ca „de sânge” să se refere la crimă, care, de asemenea, este o chestiune importantă în scrierile lui Moise.

Acest verset înseamnă (1) a-i asigura pe legaliști că neamurile au fost învățate Tora în toate localitățile sau că (2) existând evrei în fiecare localitate, scrupulele lor ar trebui respectate pentru a putea fi evanghelizați cu eficiență (2 Cor. 3:14-15).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:22-29

22 Atunci apostolii și prezbiterii și întreaga biserică au găsit cu cale să aleagă vreo câțiva dintre ei și să-i trimită la Antiohia, împreună cu Pavel și Barnaba. Și au ales pe Iuda, zis și Barsaba, și pe Sila, oameni cu vază între frați. 23 Și au scris astfel prin ei: „Apostolii, prezbiterii și frații: către frații dintre Neamuri care sunt în Antiohia, în Siria și în Cilicia, plecăciune! 24 Fiindcă am auzit că unii, plecați dintre noi fără vreo însărcinare din partea noastră, v-au tulburat prin vorbirile lor și v-au zdruncinat sufletele, zicând să vă tăiați împrejur și să păziți Legea; 25 noi, după ce ne-am adunat cu toții laolaltă, cu un gând, am găsit cu cale să alegem niște oameni și să-i trimitem la voi împreună cu

preaiubiții noștri Barnaba și Pavel, 26 oamenii aceștia care și-au pus în joc viața pentru Numele Domnului nostru Isus Hristos. 27 Am trimis, dar, pe Iuda și pe Sila, care vă vor spune prin viu grai aceleași lucruri. 28 Căci s-a părut nimerit Duhului Sfânt și nouă să nu mai punem peste voi nicio altă greutate decât ceea ce trebuie, 29 adică: să vă feriți de lucrurile jertfite idolilor, de sânge, de dobitoace sugrumate și de curvie, lucruri de care, dacă vă veți păzi, va fi bine de voi. Fiți sănătoși!”

15:22 Scopul acestei delegări era unitatea (v. 23), nu confirmarea acordului.

- „Iuda, zis și Barsaba” – acest lider credincios, la fel ca mulți alții din NT, ne este necunoscut. În NT nu se mai spune nimic altceva despre el. Dar Dumnezeu îl cunoaște bine!

Este posibil ca acest om să fi fost fratele lui Iosif Barsaba, unul dintre candidații pentru a-l înlocui pe Iuda Iscarioteanul în 1:23. Dacă acest lucru este adevărat, ambii sunt fiii unui bărbat pe nume Barsaba.

- „Sila” – ca și Barnaba, el a fost un conducător în biserica din Ierusalim. Pavel îl numește Silvan; el îl va înlocui pe Barnaba în a doua călătorie misionară a lui Pavel. Este posibil ca Pavel să-l fi ales pentru ca, atunci când va fi acuzat de (1) predicarea unei Evanghelii diferite de cei doisprezece sau că (2) nu este în părtășie cu biserica-mamă, sila să le poată răspunde la îngrijorări și la acuzații.

SUBIECT SPECIAL: SILA/SILVAN

Sila sau Silvan este bărbatul ales de Pavel pentru a-l însoți în a doua călătorie misionară după ce Barnaba și Ioan Marcu s-au întors la Cipru.

- El este menționat în Biblie pentru prima dată în Fapte 15:22, unde este numit șef peste frații din biserica din Ierusalim
- Era și proroc (Fapte 15:32)
- Era cetățean roman, la fel ca Pavel (Fapte 16:37)
- El și Iuda Barsaba au fost trimiși la Antiohia de către biserica din Ierusalim pentru a inspecta situația (Fapte 15:22, 30-35)
- Pavel îl menționează în 2 Cor. 1:19 ca partener în predicarea Evangheliei
- Mai târziu a fost identificat cu Petru în 1 Petru (1 Petru 5:12)
- Pavel și Petru îi spun Silvan, în timp ce Luca îi spune Sila (forma aramaică a numelui Saul). Este posibil ca Sila să fi fost numele lui ebraic, iar Silvan cel latin (F. F. Bruce, *Pavel, apostol al inimii eliberate*, p. 213)

15:23 „Cilicia” – aceasta este zona natală a lui Pavel (22:3).

15:24 Acest verset arată că biserica din Ierusalim a devenit conștientă de faptul că unii dintre membrii ei fără autoritate sau statut oficial (v. 1), (1) mergeau la aceste biserici de misiune și (2) le solicitau conformarea la legea mozaică (v. 1). VERBUL folosit (*anaskeuazō*) este un teren militar puternic, folosit doar aici în NT pentru jefuirea unui oraș.

15:25

NASB	„cu același gând”
NKJV	„ne-am adunat...cu un gând”
NRSV, NJB	„am decis unanim”
TEV	„ne-am adunați și am fost toți de acord”

Această unitate între credincioși era o caracteristică a prezenței Duhului Sfânt (v. 28). Observă că asta nu însemna că nu era nicio discuție sau schimb de opinii puternice, dar după o aerisire a subiectului, credincioșii au ajuns la un program unificat.

Acest acord teologic unanim trebuia să fie publicat în străinătate pentru a nu avea loc din nou și din nou aceeași tensiune și ceartă. Acum biserica din Ierusalim a luat o poziție oficială față de conținutul Evangheliei!

15:26 Pavel și Barnaba nu au împărțit doar victoriile, ci și greutățile lucrării misionare. Această vulnerabilitate nu era un sentiment trecător, ci o dedicare permanentă (PARTICIPIU PERFECT ACTIV).

15:28 „Duhului Sfânt și nouă” – Dumnezeu a fost prezent la această întâlnire crucială. El Și-a exprimat voia prin discuție! Duhul Sfânt este cel care a creat unitate. Aici sunt subliniate ambele aspecte ale legământului biblic – activitatea lui Dumnezeu și răspunsul uman coresponsabil. Observă că a fost un compromis; fiecare parte a obținut ceva. A fost afirmată Evanghelia harului și a credinței, dar au fost respectate sensibilitățile evreilor.

- „ceea ce trebuie” – acestea nu se referă la mântuirea personală, ci la părtășia între evreii credincioși și neamurile credincioase în bisericile locale.

15:29 Pentru neamuri, asta însemna o ruptură completă de trecutul lor idolatru. Libertatea și responsabilitatea creștină sunt greu de echilibrat, dar ele trebuie să existe (Rom. 14:1-5:13; 1 Cor. 8:1-13; 10:23-28). Închinarea anterioară a acestor păgâni toate cele trei lucruri excluse!

Aceste condiții sunt enumerate în diferite feluri în diferite manuscrise grecești. Adevărata întrebare este la ce se referă.

1. lucrurile jertfite idolilor se referă la carne (1 Cor. 8; 10:23-33)
2. sângele s-ar putea referi la:
 - a. carnea neacceptată
 - b. crimă cu premeditare
3. dobitoacele sugrumate trebuie să se refere la modalități neacceptate de a omorî animalele, însemnând că și celelalte două se referă la sensibilități legate de mâncare ale evreilor
4. curvia s-ar putea referi la:
 - a. participarea la ritualuri păgâne de închinare (la fel ca și cu mâncarea)
 - b. legile levite ale VT împotriva incestului (Lev. 17:10-14)

Nici una dintre aceste condiții nu au legătură cu mântuirea, ci cu părtășia dintre bisericile mixte și cu oportunitățile extinse de evanghelizare a evreilor.

SUBIECT SPECIAL: LIBERTATEA CREȘTINĂ VS. RESPONSABILITATEA CREȘTINĂ (preluat din comentariul meu pe Romani, vol. 5)

- A. Acesta capitol încearcă să echilibreze paradoxul libertății și al responsabilității creștine. Capitolul literar ajunge până la 15:13.
- B. Este posibil ca problema care a precipitat acest capitol să fi fost tensiunea dintre credincioșii dintre neamuri și cei evrei din biserica din Roma. Înainte de convertire, evreii tindeau să fie legalişti, iar păgânii să fie imorali. Nu uita, acest capitol se adresează adeptilor sinceri ai lui Isus, nu credincioșilor firești (1 Cor. 3:1). Ambelor grupuri le sunt atribuite cele mai puternice motive. În ambele extreme există pericole. Discuția nu este un permis pentru legalism care critică sau pentru un liberalism ostentativ.
- C. Creștinii trebuie să fie atenți să nu facă din teologia sau din etica lor standardul pentru toți ceilalți creștini (1 Cron. 10:12). Ei trebuie să umble în lumina pe care o au, dar să înțeleagă că teologia lor nu este automat și teologia lui Dumnezeu. Totuși, creștinii sunt afectați de păcat. Trebuie să ne încurajăm, să ne sfătuim și să ne învățăm unul pe altul din Scripturi, din înțelepciune și din experiență, dar de fiecare dată cu dragoste. Cu cât știm mai mult, cu atât ne dăm seama că știm mai puțin (1 Cor. 13:12)!
- D. Atitudinea și motivele unei persoane înaintea lui Dumnezeu sunt adevăratele chei în evaluarea acțiunilor lui sau ale ei. Creștinii vor sta înaintea lui Cristos și vor fi judecați pentru felul în care s-au tratat unul pe altul (v. 10,12; 2 Cor. 5:10).
- E. Martin Luther a spus: „Un bărbat creștin este unul dintre cei mai liberi Domni, nefiind supus nimănui; creștinul este cel mai supus rob dintre toți, robul tuturor.” Adevărul biblic este prezentat adesea într-un paradox tensionat.
- F. Acest subiect dificil, dar foarte tensionat, este abordat în întregul capitol literar din Rom. 14:1-15:13, și de asemenea în 1 Cor. 8.10 și Col. 2:8-23.
- G. Trebuie să se spună că pluralismul între creștinii sinceri nu este un lucru rău. Fiecare creștin are tărie și slăbiciuni. Fiecare trebuie să umble în lumina pe care o are, mereu deschis în fața Duhului Sfânt și a Bibliei pentru mai multă lumină. În această perioadă în care vedem ca într-o oglindă, în chip întunecos (1 Cor. 13:8-13), trebuie să umblăm în dragoste (v. 15) și în pace (v. 17, 19) pentru zidire reciprocă.
- H. Atributele „mai tari” și „mai slabi” pe care le atribuie Pavel acestor grupuri în afectează în fața noastră. Precis nu aceasta a fost intenția lui Pavel. Ambele grupuri erau credincioși sinceri. Nu trebuie să încercăm să-i modelăm pe alți creștini după noi înșine! Noi ne acceptăm unul pe altul în Cristos!
- I. Întreaga discuție ar putea fi evidențiată ca:
 1. acceptarea celuilalt deoarece Dumnezeu ne acceptă în Cristos (14:1,3; 15:7)
 2. nu vă judecați unul pe altul, deoarece Cristos este singurul Stăpân și judecător (14:3-12)
 3. dragostea este mult mai importantă decât libertatea personală (14:13-23)
 4. urmează exemplul lui Cristos și sacrifică-ți drepturile pentru zidirea și pentru binele altora (15:1-13)

● „dacă” – aceasta nu este o propoziție condițională. NJB are „evitați acestea și veți face ce e bine.”

● „Fiți sănătoși” – acesta este un IMPERATIV PERFECT PASIV, care era folosit de obicei ca încheiere, urându-le putere și sănătate.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:30-35

30 Ei deci și-au luat rămas bun de la biserică și s-au dus la Antiohia, unde au dat epistola mulțimii adunate. **31** După ce au citit-o, frații s-au bucurat de îmbărbătarea pe care le-o aducea. **32** Iuda și Sila, care și ei erau proroci, au îndemnat pe frați și i-au întărit cu multe cuvinte. **33** După câțeva vreme, frații i-au lăsat să se întoarcă în pace la aceia de care fuseseră trimiși. **34** Totuși Sila a găsit cu cale să rămână acolo. **35** Pavel și Barnaba au rămas în Antiohia și învățau pe norod și propovăduiau, cu mulți alții, Cuvântul Domnului.

15:30 Acesta este o nouă întâlnire a congregației. Arată importanța adunării bisericii locale.

15:31 Această a doua congregație (Antiohia) nu a văzut aceste condiții ca fiind negative sau restrictive.

15:32 Acest verset definește responsabilitatea prorociilor din NT. Pe primul loc este predicarea și aplicarea Evangheliei; cine știe, poate este dovada pentru predicile lungi din NT! Vezi subiectul special: prorociile din NT de la 3:18.

15:33 „în pace” – asta ar putea reflecta formula ebraică de rămas-bun, *Shalom*. Este o modalitate mai profundă de a arăta susținerea deplină a bisericii din Ierusalim și a conducerii ei.

15:34 Acest verset nu este inclus în manuscrisele grecești P74, x, A, B și E, nici în traducerea în latina vulgară. Este omis și de NRSV, TEV, NJB și NIV. Se găsește într-o formă modificată în alte manuscrise grecești scrise cu majuscule (C și D). Probabil la început nu făcea parte din Faptele apostolilor.

15:35 Acest verset arată despre cât de mulți alți predicatori și învățători nu știm nimic. NT este foarte selectiv în ceea ce-i privește mărturiile despre viețile celorlalți apostoli, apostoli și predicatori. Dumnezeu știe!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 15:36-41

36 După câteva zile, Pavel a zis lui Barnaba: „Să ne întoarcem și să mergem pe la frații din toate cetățile în care am vestit Cuvântul Domnului, ca să vedem ce mai fac.” **37** Barnaba voia să ia cu el și pe Ioan, numit Marcu; **38** dar Pavel socotea că nu este bine să ia cu ei pe acela care îi părăsise din Pamfilia și nu-i însoțise în lucrarea lor. **39** Neînțelegerea aceasta a fost destul de mare, ca să-i facă să se despartă unul de altul. Barnaba a luat cu el pe Marcu și a plecat cu corabia la Cipru. **40** Pavel și-a ales pe Sila și a plecat, după ce a fost încredințat de frați în grija harului Domnului. **41** El a străbătut Siria și Cilicia, întărind bisericile.

15:36 „Să ne întoarcem” – scopul lui Pavel și al lui Barnaba era acela de a se întoarce și de a întări noile biserici care au fost înființate în prima lor călătorie. Observă că această misiune nu a fost însoțită de manifestarea divină de care s-a bucurat prima misiune (13:2).

15:38 „Pavel socotea” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Aparent, Pavel a continuat să-și exprime refuzul.

- „care îi părăsise” – nu se știe exact de ce i-a părăsit Ioan Marcu în prima călătorie (13:13).

15:39 „Neînțelegerea aceasta a fost destul de mare, ca să-i facă să se despartă unul de altul” – sensul original al acestui termen este „ascuțit,” însemnând „a ascuți precum un cuțit.” Este folosit cu sens pozitiv în Evrei 10:24. VERBUL este folosit în Fapte 17:6 și în 1 Cor. 13:5. Chiar s-au certat!

- „Barnaba a luat cu el pe Marcu și a plecat cu corabia la Cipru” – acum sunt două echipe misionare.

15:40 „Pavel și-a ales pe Sila” – Pavel a ales alt conducător din biserică de la Ierusalim.

- „după ce a fost încredințat de frați în grija harului Domnului” – asta presupunea un fel de serviciu divin de rugăciune de binecuvântare (6:6; 13:3; 14:26; 20:32). Implica toată biserică, nu un anumit grup.

15:41 „Cilicia” – nu se știe sigur de ce și cum au fost înființate aceste biserici. Probabil le-a înființat chiar Pavel în anii lui de tăcere din Tars. Cilicia era provincia natală a lui Pavel.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce este atât de important acest capitol?
2. Cine sunt creștinii iudaizatori?
3. De ce a fost atât de importantă părerea lui Iacov?
4. Cine sunt prezbiterii?
5. Restricțiile din v. 28-29 se referă la mântuire sau la părtășie?

FAPTELE APOSTOLILOR 16

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Timotei îi însoțește pe Pavel și pe Sila 16:1-5	Timotei li se alătură lui Pavel și lui Sila 16:1-5	Timotei i se alătură lui Pavel 16:1-5	Timotei merge cu Pavel și cu Sila 16:1-5	Licaonia: Pavel îl recrutează pe Timotei 15:41-16:3 16:4 16:5
Vedenia lui Pavel și bărbatul din Macedonia 16:6-10	Chemarea Macedoniei 16:6-10	Prin Asia Mică spre Troa 16:6-10	În Troa: vedenia lui Pavel 16:6-10	Trecerea în Asia Mică 16:6-8 16:9-10
Convertirea Lidiei 16:11-15	Lidia botezată în Filipi 16:11-15	Pavel și Sila în Filipi 16:11-15	La Filipi: Convertirea Lidiei 16:11-15	Sosirea la Filipi 16:11-15
Întemnițarea de la Filipi 16:16-24	Pavel și Sila întemnițați 16:16-24	16:16-18 16:19-24	În închisoare la Filipi 16:16-22a 16:22b-24	Întemnițarea lui Pavel și a lui Sila 16:16-18 16:19-24
16:25-34	Temnicerul din Filipi mântuit 16:25-34	16:25-34	16:25-28 16:29-30 16:31-34	Izbăvirea miraculoasă a lui Pavel și a lui Sila 16:25-28 16:29-34
16:35-40	Pavel refuză să plece în secret 16:35-40	16:35-40	16:35 16:36 16:37 16:38-40	16:35-37 16:38-40

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE PENTRU FAPTELE APOSTOLILOR 15:36-16:40

I. A DOUA CĂLĂTORIE MISIONARĂ (15:36-18:23)

- A. Misiunea a durat mult mai mult decât prima călătorie, probabil 3-4 ani
- B. S-a concentrat în principal asupra Macedoniei și a Ahaiei, din Grecia modernă
- C. Scurtă schiță:

1. Barnaba și Pavel s-au despărțit, 15:36-40 (cearta în legătură cu Ioan Marcu)
2. Siria și Cilicia, 15:41 (nu se știe sigur când și cum au fost înființate aceste biserici)
3. Lистра și Derbe, 16:1-5 (Timotei se alătură echipei)
4. Troa (Troia), 16:6-10 (Pavel primește o vedenie să meargă spre vest)
5. Filipi, 16:11-40
6. Tesalonic, 17:1-9
7. Berea, 17:10-14
8. Atena, 17:15-34
9. Corint, 18:1-17
10. Înapoi în Antiohia din Siria, 18:18-22

PERSOANE MENȚIONATE

- A. Ioan Marcu (Ioan este un nume ebraic. Marcu este unul roman, Fapte 12:25)
1. A crescut în Ierusalim, casa mamei lui e menționată în Fapte 12:12 ca locul de întâlnire pentru rugăciune a Bisericii primare din Ierusalim.
 2. Mulți au afirmat că locul Cinei Domnului a fost casa lui și că omul dezbrăcat din Marcu 14:51-52 era Ioan Marcu. Ambele sunt posibile, dar sunt doar speculații.
 3. Era vărul lui Barnaba (Col. 4:10)
 4. Era însoțitorul lui Barnaba și al lui Pavel (Fapte 13:5)
 5. A părăsit devreme echipa și s-a întors la Ierusalim (Fapte 13:13)
 6. Barnaba a vrut să-l ia în cea de-a doua călătorie, dar Pavel a refuzat (Fapte 15:36-41)
 7. Se pare că mai târziu Pavel și Ioan Marcu s-au împăcat (2 Tim. 4:11; Filimon 24)
 8. Se pare că a devenit prieten apropiat cu Petru (1 Petru 5:13)
 9. Tradiția spune că a scris Evanghelia care îi poartă numele, atestând predicile din Roma ale lui Petru. Evanghelia lui Marcu are mai multe cuvinte latine decât orice altă carte din NT și probabil a fost scrisă pentru romani. Aceasta este ideea lui Papias din Hierapolis, după cum spune Eusebiu în *Istoria Bisericii*, 3.39.15
 10. Tradiția spune că este asociat cu înființarea bisericii alexandrine
- B. Sila
1. Este numit Sila în Fapte și Silvan în Epistole
 2. La fel ca Barnaba, era conducător în biserica din Ierusalim (Fapte 15:22-23)
 3. Este asociat îndeaproape cu Pavel (Fapte 15:40; 16:19 și următoarele; 17:1-15; 1 Tes. 1:1)
 4. La fel ca Barnaba și Pavel, era proroc (Fapte 15:32)
 5. Este numit apostol (1 Tes. 2:6)
 6. La fel ca Pavel, era cetățean roman (Fapte 16:37-38)
 7. La fel ca Ioan Marcu, este asociat cu Petru, fiind probabil cărturar (1 Petru 5:12)
- C. Timotei
1. Numele lui înseamnă „care îl onorează pe Dumnezeu”
 2. Era născut dintr-o mamă ebraică și un tată grec; a locuit la Lистра. Traducerea latină a comentariului lui Origen pe Rom. 16:21 spune că Timotei era cetățean al Derbei. Probabil este luat din Fapte 20:4. A fost învățat în credința iudaică de mama și de bunica lui (2 Tim. 1:5; 3:14-15).
 3. I s-a cerut să se alătore echipei misionare a lui Pavel și a lui Sila în a doua călătorie (Fapte 16:1-5). A fost confirmat prin prorocie (1 Tim. 1:18; 4:14)
 4. A fost circumcis de Pavel pentru a lucra și cu evreii, și cu grecii.
 5. Era un însoțitor și co-lucrător dedicat al lui Pavel. Este menționat pe nume de mai multe ori decât oricare alt ajutor al lui Pavel (de 17 ori în 10 epistole, 1 Cor. 4:17; 16:10; Fil. 1:1; 2:19; Col. 1:5; 1 Tes. 1:1; 2:6; 3:2; 1 Tim. 1:2,18; 4:14; 2 Tim. 1:2; 3:14-15).
 6. Este numit apostol (1 Tes. 2:6)
 7. Îi sunt adresate două dintre cele trei epistole pastorale.
 8. Este menționat ultima dată în Evrei 13:23.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:1-5

1 În urmă, Pavel s-a dus la Derbe și la Listra. Și iată că acolo era un ucenic, numit Timotei, fiul unei iudeice credincioase și al unui tată grec. Frații din Listra și Iconia îl vorbeau de bine. 3 Pavel a vrut să-l ia cu el; și, după ce l-a luat, l-a tăiat împrejur, din pricina iudeilor care erau în acele locuri; căci toți știau că tatăl lui era grec. 4 Pe când

trecea prin cetăți, învăța pe frați să păzească hotărârile apostolilor și prezbiterilor din Ierusalim. 5 Bisericele se întăreau în credință și sporeau la număr din zi în zi.

16:1 „la Derbe și la Listra” – aceste orașe se află în partea de sud a provinciei romane Galatia (Turcia modernă). Pavel a vizitat această regiune în prima lui călătorie misionară (V. 14).

- **„acolo era un ucenic”** – Luca folosește termenul *idou* la începutul acestei fraze. Era o modalitate de accentuare. Timotei va deveni un participant important la lucrarea lui Pavel.

- **„fiul unei iudaice credincioase și al unui tată grec”** – aflăm din 2 Tim. 1:5 că și bunica lui era o credincioasă ebraică. Pe bunica lui o chema Lois, iar pe mama lui, Eunice. Probabil mama și bunica lui au devenit credincioase în prima misiune a lui Pavel.

16:2 „îl vorbeau de bine” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT PASIV. Oamenii îl vorbeau mereu de bine pe Timotei. Una dintre competențele unui conducător al bisericii era „să nu lase loc de critici,” și în comunitatea de credincioși, și în cea de necredincioși (1 Tim. 3:2, 7, 10).

- **„din Listra”** – Listra era orașul natal al lui Pavel. Dar Fapte 20:4, în câteva manuscrise grecești (și scrierile lui Origen) spune că Derbe era orașul lui natal.

16:3 „Pavel a vrut să-l ia cu el” – observă că Pavel îl cheamă pe Timotei. Nu a fost doar alegerea lui Timotei (1 Tim. 3:1). Într-un fel, Timotei devine delegatul sau reprezentantul apostolic al lui Pavel.

- **„l-a tăiat împrejur”** – Pavel a vrut ca el să poată lucra cu evreei (1 Cor. 9:20; Fapte 15:27-29). Acesta nu e un compromis cu iudaizării datorită (1) urmărilor consiliului de la Ierusalim (v. 15) și (2) faptului că a refuzat să îl circumcidă pe Tit (Gal. 2:3). Dar cu siguranță faptele lui Pavel au făcut această chestiune una confuză! Metoda lui Pavel de a deveni totul pentru toți pentru a-i câștiga pe unii (1 Cor. 9:23-33) face ca prioritatea să fie oamenii și mântuirea lor!

- **„tatăl lui era grec”** – TIMPUL IMPERFECT implică faptul că tatăl lui murise.

16:4 Pavel și Sila au prezentat rezultatele la Consiliul de la Ierusalim (15:22-29. nu uita că aceste condiții aveau două scopuri: (1) părtășia între biserici și (2) evanghelizarea evreilor (ca și circumcizia lui Timotei).

16:5 Acesta este încă o frază rezumativă a lui Luca (6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31). Pavel avea o inimă pentru ucenicizare (14:22; 15:36; 15:5).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:6-10

6 Fiindcă au fost oprîți de Duhul Sfânt să vestească Cuvântul în Asia, au trecut prin ținutul Frigiei și Galatiei. 7 Ajunși lângă Misia, se pregăteau să intre în Bitinia; dar Duhul lui Isus nu le-a dat voie. 8 Au trecut atunci prin Misia și s-au coborât la Troa. 9 Noaptea, Pavel a avut o vedenie: un om din Macedonia stătea în picioare și i-a făcut următoarea rugăminte: „Treci în Macedonia și ajută-ne!” 10 După vedenia aceasta a lui Pavel, am căutat îndată să ne ducem în Macedonia, căci înțelegeam că Domnul ne cheamă să le vestim Evanghelia.

16:6 „au trecut prin ținutul Frigiei și Galatiei” – în acest text Luca vorbește mai mult de grupurile rasiale și lingvistice decât despre diviziuni politice sau provincii. Această expresie s-ar referi la granița neoficială dintre aceste grupuri etnice.

- **„fiindcă au fost oprîți”** – acesta este un PARTICIPIU AORIST PASIV. Este un termen frecvent în LXX și în NT. Duhul Sfânt era implicat personal în faptele și în deciziile Bisericii primare (2:4; 8:29,39; 10:19; 11:12,28; 15:28; 16:6,7; 21:4; Rom. 1:13).

- **„în Asia”** – se referă la provincia romană Asia Mică, care era partea estică a Turciei moderne.

16:6,7 „Duhul Sfânt” – vezi subiectul special care urmează.

SUBIECT SPECIAL: ISUS ȘI DUHUL SFÂNT

Există o continuitate între lucrarea Duhului Sfânt și a Fiului. G. Campbell Morgan a spus că cel mai bun nume pentru Duhul Sfânt este „celălalt Isus.” Urmează o schiță comparativă a lucrării și numelor Fiului și Duhului Sfânt.

1. Duhul Sfânt este numit „Duhul lui Isus” sau cu expresii similare (Rom. 8:9; 2 Cor. 3:17; Gal. 4:6; 1 Petru 1:11)
2. Ambii sunt numiți la fel

- a. „adevărul”
 1. Isus (Ioan 14:6)
 2. Duhul Sfânt (Ioan 14:17; 16:13)
 - b. „mijlocitor”
 1. Isus (1 Ioan 2:1)
 2. Duhul Sfânt (Ioan 14:16,26; 15:26; 16:7)
 - c. „Sfânt”
 1. Isus (Luca 1:35; 14:26)
 2. Duhul Sfânt (Luca 1:35)
3. Ambii locuiesc în interiorul credincioșilor
 - a. Isus (Matei 28:20; Ioan 14:20,23; 15:4-5; Rom. 8:10; 2 Cor. 13:5; Gal. 2:20; Efes. 3:17; Col. 1:27)
 - b. Duhul Sfânt (Ioan 14:16-17; Rom. 8:9,11; 1 Cor. 3:16; 6:19; 2 Tim. 1:14)
 - c. chiar și Tatăl (Ioan 14:23; 2 Cor. 6:16)

16:7 „Misia” – o regiune etnică în nord-vestul provinciei romane Asia Mică. Era o regiune montană, cu câteva drumuri romane importante. Cele mai importante orașe de aici erau Troa, Asos și Pergamum.

● **„Bitinia”** – și această regiune era în nord-vestul Asiei Mici, la nord-est de Misia. Nu era o provincie romană în vremea lui Luca, dar era unită cu Pont ca ansamblu politic. Ulterior Petru a evanghelizat această regiune (1 Petru 1:1). Aflăm de la Philo că în această zonă erau multe colonii iudaice.

16:8 „au trecut atunci prin [„pe lângă” în limba engleză] Misia” – în context trebuie să însemne „prin” sau „nu departe de.”

● **„Troa”** – această cetate era la 6 km de Troia antică. A fost înființată cu 400 de ani mai devreme și a rămas o cetate grecească liberă până a devenit o colonie romană. Era portul obișnuit de plecare din Misia în Macedonia.

16:9 „Pavel a avut o vedenie” – Dumnezeu l-a călăuzit pe Pavel de câteva ori prin modalități supranaturale.

1. lumină strălucitoare și vocea lui Isus, 9:3-4
2. vedenie, 9:10
3. vedenie, 16:9,10
4. vedenie, 18:9
5. răpire, 22:17
6. un înger al Domnului, 27:23

● **„un om din Macedonia”** – nu se știe sigur de unde a știut Pavel că era din Macedonia. Probabil datorită accentului, a hainelor, a podoabelor sau pur și simplu s-a afirmat în vedenie. Unii comentatori cred că omul era Luca (v. 10). Aceasta este o decizie geografică importantă. Evanghelia se îndreaptă spre Europa!

● **„Treci... ajută-ne”** – primul este un PARTICIPIU AORIST ACTIV, folosit ca IMPERATIV, iar al doilea este un IMPERATIV AORIST ACTIV. Vedenia a fost foarte specifică și puternică.

16:10 „ne” – acum este prima apariție a secțiunilor cu „noi.” Se referă la alăturarea lui Luca la grupul demisiune al lui Pavel, Sila și Timotei (16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16). Unii au crezut că omul pe care l-a văzut Pavel în v. 9 era Luca, doctorul dintre neamuri și autorul Evangheliei și al Faptelor apostolilor.

● **„Macedonia”** – Grecia de astăzi era împărțită în două provincii romane.

1. Ahaia la sud (Atena, Corint, Sparta)
2. Macedonia la nord (Filipi, Tesalonic, Berea)

● **„înțelegând”** – acesta este termenul *sumbibazō*, care înseamnă literal „a împreuna” sau „a uni.” Aici implică faptul că tot ce s-a întâmplat (interdicția Duhului Sfânt de a predica în Asia, v. 6 și în Bitinia, v. 7 și vedenia din v. 9) a fost călăuzirea lui Dumnezeu spre Macedonia.

● **„Domnul ne cheamă”** – acesta este un INDICATIV PERFECT PASIV. Duhul Sfânt nu îi călăuzește pentru siguranța lor, ci pentru evanghelizare. Aceasta este mereu voia lui Dumnezeu.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:11-15

11 După ce am pornit din Troa, am mers cu corabia drept la Samotracia, și a doua zi ne-am oprit la Neapolis. 12 De acolo ne-am dus la Filipi, care este cea dintâi cetate dintr-un ținut al Macedoniei și o colonie romană. În cetatea aceasta am stat câteva zile. 13 În ziua Sabatului am ieșit afară pe poarta cetății, lângă un râu, unde credeam că se află

un loc de rugăciune. Am șezut jos și am vorbit femeilor care erau adunate laolaltă. 14 Una din ele, numită Lidia, vânzătoare de purpură, din cetatea Tiatira, era o femeie temătoare de Dumnezeu și asculta. Domnul i-a deschis inima, ca să ia aminte la cele ce spunea Pavel. 15 După ce a fost botezată, ea și casa ei, ne-a rugat și ne-a zis: „Dacă măsoțiți credincioasă Domnului, intrați și rămâneți în casa mea.” Și ne-a silit să intrăm.

16:11 „am mers cu corabia drept” – acesta este unul din varietatea de termeni nautici folosiți de Luca (cap. 27). Ei au luat o corabie care naviga pe rute directe, nu una care navighează de-a lungul coastei.

- **„Samotracia”** – aceasta este o mică insulă stâncoasă care se înalță aprox. 1500 m din Marea Egee. Era cam la jumătatea distanței dintre Troa și Filipi.

- **„Neapolis”** – înseamnă literal „noul oraș.” În regiunea mediteraneană erau câteva orașe cu acest nume. Acesta era portul orașului Filipi, care era la aprox. 16 km distanță. La port se încheia „drumul ignațian”, ruta romană importantă care mergea de la est la vest.

16:12 „Filipi” – varianta în limba greacă este la plural, denotând probabil unirea câtorva așezări într-un singur oraș. Era așezat pe „drumul ignațian.” La început acest oraș era numit Creinide (fântâni). Filip al doilea al Macedoniei l-a ocupat datorită zăcămintelor lui de aur și l-a redenumit după el.

- **NASB, NRSV** „un oraș de frunte din ținutul Macedoniei”
NKJV „un oraș de frunte din acea parte a Macedoniei”
TEV „un oraș din prima parte a Macedoniei”
NJB „orașul principal din acel ținut”

Această sintagmă este foarte incertă. Amfipolis era „orașul de frunte al Macedoniei.” S-a discutat mult ce a vrut să spună Luca prin asta. S-ar putea să fi fost un titlu onorific important.

- **„o colonie romană”** – în anul 42 î. Cr., Octavian și Marcu Antoniu i-a înfrânt pe Casius și pe Brutus lângă acest oraș. În cinstea acestei victorii, Octavian a transformat Filipi în colonie romană și și-a retras trupele aici. În anul 31 î. Cr., după înfrângerea lui Antoniu și a Cleopatrei de la Actium, Octavian a instalat aici mai multe trupe. Alte colonii romane menționate în NT sunt Antiohia din Pisidia, Listra, Troa, Corint și Ptolema. Ele aveau toate privilegiile orașelor din Italia: (1) guvern propriu; (2) nu aveau biruri și în special (3) beneficii legale speciale. Pavel a predicat adesea și a înființat biserici în aceste colonii romane.

16:13 „în ziua Sabatului” – se pare că în Filipi nu existau sinagogi. Aceasta, fiind o colonie romană, probabil nu avea nici zece bărbați evrei în oraș, numărul minim cerut pentru a avea o sinagogă. Se pare că erau câțiva temători de Dumnezeu și prozeliți (14; 13:43; 17:4,17; 18:7). Multe femei erau atrase de moralitatea și de etica iudaismului.

- **„lângă un râu”** – acesta pare să fi fost în loc obișnuit de închinare religioasă (Josephus, *Antichitățile evreilor*, 14:10:23).

- **„Am șezut jos”** – aceasta era poziția tipică de învățarea a rabinilor, dar acesta este un oraș roman, așa că probabil nu are nicio semnificație. Este doar un alt detaliu de-al lui Luca.

16:14 „Una din ele, numită Lidia, ... din cetatea Tiatira” – în lumea mediteraneană din primul secol, femeile din provincia romană Macedonia aveau mai multe privilegii decât cele din orice alt loc. Lidia era dintr-un oraș din Asia Mică (Apoc. 2:17 și următoarele). Era cunoscut pentru vopsea purpurie, făcută din scoici de moluște, foarte populară la romani. În orașul ei era o sinagogă. Numele ei venea de la vechea provincie Lidia, unde era orașul. Ea nu este menționată în scrisorile ulterioare ale lui Pavel, deci este posibil să fi murit.

- **„temătoare de Dumnezeu”** – se referă la cei temători de Dumnezeu care au fost atrași la iudaism, dar nu au devenit încă pe deplin prozeliți.

- **„Domnul i-a deschis inima”** – Biblia descrie relația dintre Dumnezeu și omul ca un legământ. Dumnezeu ia mereu inițiativa în întemeierea relațiilor și stabilirea condițiilor legământului. Mântuirea este o relație întemeiată prin legământ. Nimic nu poate fi măntuit până nu face Dumnezeu primul pas (Ioan 6:44, 65). Dar Dumnezeu vrea ca toți oamenii să fie măntuiți (Ioan 3:16; 1 Tim. 2:4; 2 Petru 3:9); așadar, Dumnezeu, la un anumit nivel (revelație naturală, Ps. 19:1-6 sau specială Ps. 19:7-14) confruntă fiecare persoană cu păcatul ei (Rom. 1-2) și cu caracterul Lui.

Nu știu de ce unii răspund și alții nu! Personal, nu pot accepta ideea că răspunsul este alegerea unora de către Dumnezeu, și a altora nu. Toți oamenii sunt făcuți după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26-27) și Dumnezeu promite să-i măntuiască pe toți în Gen. 3:15.

Poate că nu este atât de important să înțelegem de ce, ci să le prezentăm tuturor Evanghelia cu credință și să o lăsăm să lucreze în inima și în mintea celor care o aud (Matei 13:1-23). Pavel i-a predicat Lidiei, iar ea și casa ei au răspuns.

16:15 „a fost botezată... casa ei” – aparent se referă la familia, robii și muncitorii ei (Corneliu, Fapte 10:2; 11:14 și temnicerul din Filipi, Fapte 16:33). Observă de asemenea că ea, la fel ca alții din NT, a fost botezată imediat.

Întrebarea teologică pe care o ridică acest verset este dacă erau implicați și copiii în aceste convertiri ale întregii case din Faptele apostolilor. Dacă da, există un precedent biblic pentru botezarea copiilor. Cei care afirmă asta ca dovadă invocă și procedura din VT de a include copiii în poporul Israel ca copii (circumcizia la vârsta de opt zile).

Deși este posibil ca credința în Cristos să fi influențat întreaga familie ca grup social, rămâne întrebarea dacă acesta este un adevăr universal, care trebuie practicat în toate culturile. Aș afirma că NT este o revelație în ceea ce privește alegerile personale voluntare legate de sentimentul de vină care provoacă trezirea. Trebuie să recunoaștem nevoia unui mântuitor. Asta conduce la întrebarea dacă oamenii se nasc păcătoși în Adam sau devin păcătoși când aleg să nu Îl asculte pe Dumnezeu. iudaismul permite o perioadă de inocență infantilă până la cunoașterea Legii și la angajamentul de a o respecta; pentru băieți este vârsta de 13 ani, iar pentru fete – 12 ani. Rabinii nu pun la fel de mult accent pe Gen. 3 ca Biserica. NT este o carte pentru adulți. Afirmă dragostea lui Dumnezeu pentru copii, dar mesajul lui este adresat adulților!

- **„Dacă”** – aceasta este o CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, presupusă a fi adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui literare.

- **„mă socotiți credincioasă Domnului”** – verbul este un INDICATIV PERFECT ACTIV. Lidia îi invita pe acești misionari să folosească locuința și resursele ei pentru Evanghelie. Acest lucru este în concordanță cu mesajul lui Isus adresat celor 70 când i-a trimis în lucrare (Luca 10:5-7).

- **„intrați și rămâneți în casa mea”** – Lidia era insistentă. Primul VERB este un PARTICIPIU AORIST ACTIV folosit ca IMPERATIV; al doilea este un IMPERATIV PREZENT ACTIV.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:16-18

16 Pe când ne duceam la locul de rugăciune, ne-a ieșit înaintea o roabă care avea un duh de ghicire. Prin ghicire, ea aducea mult câștig stăpânilor ei. 17 Roaba aceasta s-a luat după Pavel și după noi și striga: „Oamenii aceștia sunt robii Dumnezeului celui Preaînalt și ei vă vestesc calea mântuirii.” 18 Așa a făcut ea timp de mai multe zile. Pavel, necăjit, s-a întors și a zis duhului: „În Numele lui Isus Hristos îți poruncesc să ieși din ea.” Și a ieșit chiar în ceasul acela.

16:16 „pe când” – se pare că asta s-a întâmplat în altă zi, posibil în următorul sabat. A fost întâmplător, dar Dumnezeu S-a implicat, așa cum Se implică în fiecare întâmplare, în fiecare zi.

- **„un duh de ghicire”** – în această propoziție această sclavă este descrisă prin doi termeni. Primul, „ghicire,” vine din VT, dar pentru el se folosesc diferiți termeni grecești în LXX (Lev. 19:31; 20:6,27; Deut. 18:11; 1 Sam. 28:3,7; 2 Regi. 21:6; 1 Cron. 10:13). Era o persoană posedată de un demon, care, prin formule, incantații și prin interpretarea fenomenelor naturale (zborul păsărilor, norii, ce rămâne într-o cană, ficatul animalelor, etc.) putea prezice și, într-un anumit grad, influența viitorul.

În acest context cultural grec, termenul este *pythōn*, care vine din mitologia greacă, unde Apollo ucide un șarpe uriaș. Acest mit a devenit un ritual de prezicere (Delfi), în care oamenii puteau cere sfatul zeilor. Ritualul era cunoscut pentru șerpii lui (pitoni) care se târau peste oamenii care venea să-și afle și să-și influențeze viitorul.

- **„prin ghicire”** – acest termen este folosit doar aici în NT. Cuvântul de bază este folosit în LXX pentru „ghicitor,” „văzător” și „proroc,” de obicei într-un context negativ. Înseamnă „persoană care delirează,” denotând astfel o transă emoțională care însoțește ghicirea. Aici denotă o persoană care prezice viitorul pentru bani. Contextul și partea lexicală spun că fata avea în ea un duh necurat.

16:17 „s-a luat după Pavel...și striga” – aceasta este un PARTICIPIU PREZENT ACTIV urmat de un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Ea a continuat să meargă după el și să strige (v. 18).

- **„Oamenii aceștia sunt robii Dumnezeului celui Preaînalt”** – Isus nu accepta mărturia demonilor (Luca 8:28; Marcu 1:24; 3:11; Matei 8:29), și nici Pavel. Sintagma „Dumnezeu Preaînalt” este folosită pentru YHWH în Gen. 14:18-19, dar în această cultură era folosită și pentru Zeus. Duhul nu mărturisea pentru a-L glorifica pe Dumnezeu, ci pentru a asocia Evanghelia cu Demonicul.

- **„ei vă vestesc calea mântuirii”** – „calea nu are articol.” Este posibil ca ea să fi spus că ei erau una dintre cele câteva căi spre Dumnezeul Preaînalt. Acest demon nu încerca să ajute lucrarea lui Pavel. Scopul acestei declarații era (1) identificarea lui Pavel cu ghicirea sau (2) prezentarea unei căi alternative, nu a singurei căi a mântuirii.

16:18 „Pavel, necăjit” – acum Pavel a acționat nu din iubire, ci din cauză că s-a enervat. Și Pavel era om! Același VERB tare se găsește în LXX în Ecl. 10:9, unde înseamnă „muncă grea.” În NT este folosit doar aici și în 4:2. Denotă o persoană care este complet istovită.

- „**duhului**” – observă că Pavel nu i se adresează sclavei, ci demonului din ea care o controlează. Exorcizarea făcută de Pavel a fost făcută la fel ca alte exorcizări din NT (în numele lui Isus). Vezi subiectul special: demonicul de la 5:16.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:19-24

19 Când au văzut stăpânii roabei că s-a dus nădejdea câștigului lor, au pus mâna pe Pavel și pe Sila și i-au târât în piață înaintea fruntașilor. 20 I-au dat pe mâna dregătorilor și au zis: „Oamenii aceștia ne tulbură cetatea; sunt niște iudei, 21 care vestesc niște obiceiuri pe care noi, romanii, nu trebuie nici să le primim, nici să le urmăm.” 22 Norodul s-a ridicat și el împotriva lor, și dregătorii au pus să le smulgă hainele de pe ei și au poruncit să-i bată cu nuiele. 23 După ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniță și au dat în grijă temnicerului să-i păzească bine. 24 Temnicerul, ca unul care primise o astfel de poruncă, i-a aruncat în temnița dinăuntru și le-a băgat picioarele în butuci.

16:19 „**au văzut... că s-a dus nădejdea câștigului lor**” – acestor „stăpâni” nu le păsa deloc că o ființă umană fusese eliberată din sclavia răului. Pe ei îi dorea pierderea banilor (v. 16).

- „**au pus mâna pe Pavel și pe Sila**” – nu se știe sigur de ce nu au fost luați și Luca și Timotei.

16:20 „**fruntașilor**” – acesta este cuvântul *gubernatori*. Titlurile lor oficiale erau *duumviri*, dar Cicero ne spune că multora le plăcea să li se spună *gubernatori*. Luca folosește cu multă acuratețe titlurile oficialilor guvernamentali romani. Aceasta este una dintre cele câteva dovezi ale caracterului său de cronicar.

16:20, 21 „**sunt niște iudei... romanii,**” – asta demonstrează mândria și prejudecata lor rasială. Timpul petrecut de Pavel în Filipi ar putea fi în preajma edictului lui Claudiu prin care a exilat evreii din Roma, anul 49-50 D. Cr. (de fapt a interzis orice obiceiuri ebraice de închinare). Anti-semitismul roman poate fi văzut la Cicero, în *Pro Fiasco* 28 și *Javenal* 14:96-106.

- „**vestesc niște obiceiuri pe care noi, romanii, nu trebuie nici să le primim**” – observă că această acuzație nu are nicio legătură cu exorcizarea sclavei. Se pare că se referă la predicarea Evangheliei lui Isus Cristos. Iudaismul era o religie legală în Imperiul Roman, dar a devenit evident că creștinismul era destinat să fie văzut ca o religie separată și, așadar, ilegală. Era ilegal ca evreii să încerce să-i convertească pe romani, și era ilegal și ca Pavel să facă asta.

16:22 „**au pus să le smulgă hainele de pe ei și au poruncit să-i bată cu nuiele**” – această pedeapsă (*verberatio*, administrată de autoritățile unui tribunal orășenesc) nu era la fel de severă ca biciuirea romană. Nu era un număr stabilit de lovituri. Pavel a fost bătut așa de trei ori (2 Cor. 11:25). Aceasta este singura atestată (1 Tes. 2:2).

16:24 „**temnița dinăuntru**” – asta înseamnă securitate maximă. Asta implica frică (v. 29). Exorcizarea făcută de Pavel le-a atras atenția.

- „**picioarele în butuci**” – cele mai multe închisori din acele vremuri aveau lanțuri legate de pereți în care era încătușat prizonierul. Așadar, ușile erau doar închise, nu și încuiate. Acești butuci despărțeau picioarele destul de mult încât să creeze mult disconfort și securitate sporită.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:25-34

25 Pe la miezul nopții, Pavel și Sila se rugau și cântau cântări de laudă lui Dumnezeu; iar cei închiși îi ascultau. 26 Deodată, s-a făcut un mare cutremur de pământ, așa că s-au clătinat temelile temniței. Îndată, s-au deschis toate ușile și s-au dezlegat legăturile fiecăruia. 27 Temnicerul s-a deșteptat; și, când a văzut ușile temniței deschise, a scos sabia și era să se omoare, căci credea că cei închiși au fugit. 28 Dar Pavel a strigat cu glas tare: „Să nu-ți faci niciun rău, căci toți suntem aici.” 29 Atunci temnicerul a cerut o lumină, a sărit înăuntru și, tremurând de frică, s-a aruncat la picioarele lui Pavel și ale lui Sila; 30 i-a scos afară și le-a zis: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să fiu mântuit?” 31 Pavel și Sila i-au răspuns: „Crede în Domnul Isus, și vei fi mântuit tu și casa ta.” 32 Și i-au vestit Cuvântul Domnului, atât lui cât și tuturor celor din casa lui. 33 Temnicerul i-a luat cu el, chiar în ceasul acela din noapte, le-a spălat rănile și a fost botezat îndată, el și toți ai lui. 34 După ce i-a dus în casă, le-a pus masa și s-a bucurat cu toată casa lui că a crezut în Dumnezeu.

16:25 „**Pe la miezul nopții**” – probabil nu puteau dormi din cauza durerii provocate de bătaie și de butuci.

- „**se rugau și cântau cântări de laudă lui Dumnezeu**” – este posibil ca conținutul teologic al acestor rugăciuni și cântări să-i fi făcut pe prizonieri să se încreadă în Cristos („cei închiși îi ascultau”), deoarece nici unul dintre prizonieri nu a evadat când cutremurul a deschis ușile (v. 26, 28 „toți suntem aici”).

• „**cei închiși îi ascultau**” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN (deponent), care presupune că ei îi ascultau în continuu pe Pavel și pe Sila. VERBUL *epakroaomai* este un cuvânt rar în NT și în LXX. Folosirea lui în 1 Sam. 15:22 denotă o ascultare atentă și cu bucurie. Acești prizonieri culcați la pământ au auzit și au răspuns cu ardoare la mesajul dragostei, grijii și acceptării lui Dumnezeu!

16:26 „cutremur” – acesta era un fenomen natural, dar cu scop, planificare și efect supranaturale (Matei 27:51,54; 28:2). Dumnezeu!

-a izbăvit pe Petru din închisoare printr-un înger (4:31), dar aici a fost ales un fenomen care i-a dat lui Pavel șansa de a le predica Evanghelia prizonierilor și paznicilor.

16:27 „sabia” – este vorba de o sabie mică, cu două tășuri, purtată la brâu, care era foarte ascuțită. Aceasta era unealta folosită la pedeapsa capitală pentru cetățenii romani. Dacă un temnicer își pierdea prizonierii, suferea soarta lor (12:19).

16:28 Pavel trebuie să fi avut un impact puternic asupra celorlalți prizonieri!

16:29 „a cerut o lumină [“lumini” în limba engleză]” – observă PLURALUL. Mai erau și alți temniceri.

16:30 „Domnilor, ce trebuie să fac ca să fiu mântuit” – asta reflectă (1) frica omului de supranatural și (2) căutarea împăcării cu Dumnezeu! El voia pacea și bucuria pe care a afișau Pavel și Sila, chiar și în aceste împrejurări necinstite și dureroase. Observă că acest om, la fel ca mulți alții, au avut o înțelegere a religiei bazate pe performanță.

16:31 „Crede în Domnul Isus” – VERBUL *pisteuō* poate fi tradus „a crede,” „credință” sau „încredere.” Este în primul rând o acțiune de încredere voită (10:43). Mai observă că este încredere într-o persoană, nu într-o doctrină sau într-un sistem teologic. Acest om nu avea cunoștințe iudaice (niniviți în Iona). Totuși, condițiile unei mântuirii complete sunt foarte simple și aceleași! Acesta este cel mai scurt rezumat al Evangheliei din NT. Căința lui a fost demonstrată de faptele sale.

• „**vei fi mântuit tu și casa ta**” – în lumea antică, religia capului familiei era religia tuturor membrilor ei (10:2; 11:14; 16:15; 18:8). Nu se știe sigur cum funcționa asta la nivel individual, dar trebuia să implice un anumit nivel de credință personală din partea fiecărui individ. Pavel a predicat ulterior întregul mesaj al Evangheliei temnicerului și casei lui (v. 32).

16:33 „și a fost botezat îndată, el și toți ai lui” – acest lucru arată importanța botezului. Faptele apostolilor îl menționează din nou și din nou. Isus l-a făcut (Luca 3:21) și l-a poruncit (Matei 28:19), iar asta îl înființează (Fapte 2:38). Este compatibil alte exemple din Fapte în care botezul a avut loc imediat după mărturisirea credinței (Fapte 10:47-48). Într-un fel era mărturisirea lor publică și vizibilă a credinței în Cristos.

16:34 „și s-a bucurat cu toată casa lui că a crezut în Dumnezeu” – cele două VERBE sunt la singular, referindu-se la temnicer. Dar LOCUȚIUNEA ADVERBIALĂ sugerează includerea familiei extinse a bărbatului și a slujitorilor lui.

VERBUL „a crezut” este un PARTICIPIU PERFECT ACTIV, presupunând o anumită stare.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 16:35-40

35 Când s-a făcut ziuă, dregătorii au trimis pe cei ce purtau nuiiele, să spună temnicerului: „Dă drumul oamenilor acelora.” 36 Și temnicerul a spus lui Pavel aceste cuvinte: „Dregătorii au trimis să vi se dea drumul; acum, dar, ieșiți afară și duceți-vă în pace.” 37 Dar Pavel le-a zis: „După ce ne-au bătut cu nuiiele în fața tuturor, fără să fim judecați, pe noi, care suntem romani, ne-au aruncat în temniță, și acum ne scot afară pe ascuns! Nu merge așa! Să vină ei singuri să ne scoată afară!” 38 Cei ce purtau nuiiele au spus aceste cuvinte dregătorilor. Aceștia s-au temut, când au auzit că sunt romani. 39 Dregătorii au venit să-i potolească, i-au scos afară din temniță și i-au rugat să părăsească cetatea. 40 Ei au ieșit din temniță și au intrat în casa Lidiei; și, după ce au văzut și mângâiat pe frați, au plecat.

16:35 „cei ce purtau nuiiele [“poliția” în limba engleză]” – literar se traduce „cei cu nuiiele” (*hrabdouchosta lictor*). Se referă la cei implicați în disciplinarea oficială (v. 20). Partidul fascist italian și-a luat numele de la acest termen. Simbolul acestei autorități politice era un snop din aceste nuiiele.

16:37 „care suntem romani” – Filipi era o colonie romană cu multe privilegii în plus care putea fi amenințată dacă era anunțat acest tratament necinstit al cetățenilor romani. Lovirea cetățenilor romani era o încălcare serioasă a statutului lor colonial legal (v. 39).

16:39 Scopul protestului lui Pavel putea fi acela de a proteja biserica novice din Filipi și de a-și obține un anumit statut recunoscut. Conducătorii, prin acțiunile lor, dădeau de înțeles că predicarea Evangheliei nu era ilegală! În Filipi ușa era deschisă pentru acțiuni evanghelistice viitoare.

16:40 „au plecat” – se pare că Luca a rămas în urmă. Îl găsim încă aici în 20:5-6.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce este numit Duhul Sfânt „Duhul lui Isus”?
2. De ce a permis Dumnezeu ca misionarii să întâmpine atâta opoziție și necazuri?
3. De ce nu a acceptat Pavel mărturia sclavei?
4. Enumeră oamenii mântuiți din Filipi.
5. De ce au fost întemnițați doar Pavel și Sila?
6. De ce nu au evadat ceilalți prizonieri?
7. Enumeră elementele mântuirii din acest capitol. Sunt ele diferite de cele din alte capitole din Faptele apostolilor?
8. Avea acest temnicer cunoștințe în ceea ce privește iudaismul sau creștinismul?
9. Ce înseamnă „casa lui a fost mântuită”?
10. De ce i-a făcut Pavel pe dregătorii cetății să le ceară scuze personal?

FAPTELE APOSTOLILOR 17

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Tulburarea din Tesalonic 17:1-9	Predicarea lui Cristos în Tesalonic 17:1-4	Din Tesalonic la Atena 17:1-9	În Tesalonic 17:1-4	Tesalonic: dificultăți cu evreii 17:1-4
Apostolii la Berea 17:10-15	Atacul asupra casei lui Iason 17:5-9 Lucrarea din Berea 17:10-15	17:10-15	17:5-9 În Berea 17:10-15	17:5-9 Noi dificultăți la Berea 17:10-12 17:13-15
Pavel la Atena 17:16-21	Filosofii din Atena 17:16-21	Pavel la Atena 17:16-21	În Atena 17:16-21	Pavel la Atena 17:16-18 17:19-21
17:22-28a 17:28b-31	Cuvântarea în fața lui Areopag 17:22-34	17:22-31	17:22-31	17:22a Discursul lui Pavel în fața consiliului lui Areopag 17:22b-23 17:24-28 17:29 17:30-31
17:32-34		17:32-34	17:32-34	17:32-34

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

Scurtă schiță a mesajului adresat de Pavel intelectualilor greci din Atena (17:15-34). Este similară Faptelor apostolilor 14:15-18.

- A. Există un singur Dumnezeu, creator al cerului (duh) și al pământului (materie)
 1. pe care ei îl ignoră
 2. care nu locuiește în temple sau în idoli făcuți de oameni
 3. care nu are nevoie de nimic de la oameni
 4. care este singura sursă a vieții adevărate
- B. El deține controlul întregii istorii a omenirii
 1. a făcut toate popoarele dintr-un singur om
 2. stabilește granițele popoarelor

- C. El a pus în oameni dorința de a-L cunoaște, și nu este greu de găsit
- D. Păcatul ne-a despărțit de El
 - 1. el a trecut cu vederea păcatele în vremurile de ignoranță
 - 2. noi trebuie să ne pocăim
- E. El își va judeca creația
 - 1. există o zi stabilită pentru judecată
 - 2. judecata nu se va face prin Mesia
 - 3. acest Mesia a fost înviat din morți pentru a-Și demonstra persoana și lucrarea

Cetatea Tesalonic

- A. Scurtă istorie a cetății Tesalonic
 - 1. Tesalonic era așezată la marginea golfului Termaic. Era un oraș așezat pe coastă, pe Via Ignatia (Calea popoarelor), un drum roman important care mergea din Roma înspre est. Un port, foarte aproape de o câmpie de coastă fertilă, bine irigată. Aceste trei avantaje făceau din Tesalonic cel mai mare și mai important centru politic și comercial din Macedonia.
 - 2. Tesalonicul fusese numit la început „Terma,” de la izvoarele fierbinți din zonă. Unul dintre primii istorici, Pliniu cel Bătrân, spune că Terma și Tesalonicul conviețuiau. Dacă acest lucru e adevărat, Tesalonic a înconjurat pur și simplu Terma și și-a anexat-o (Leon Morris, *Prima și a doua Epistolă către Tesaloniceni*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1991, p. 11). Dar cei mai mulți istorici cred că unul dintre cei mai mari generali ai lui Alexandru cel Mare, Casandru, a redenumit Terma în anul 315 Î. Cr., după fiica lui Filip de Macedonia și sora vitregă a lui Alexandru cel Mare și soția lui, Tesalonica (Strabo VII Fragmentul 21). Cândva în primele secole ale răspândirii creștinismului, Tesalonic a ajuns să fie numit „orașul ortodox,” datorită caracterului lui creștin (Dean Farrar, *Viața și lucrarea Sfântului Pavel*, New York, Cassell and Company, Limited, 1904, p. 364). Astăzi Tesalonicul este cunoscut ca Salonica și încă este un oraș important din Grecia.
 - 3. Tesalonicul era o metropolă cosmopolitană asemănătoare cu Corintul, locuită de popoare din toată lumea cunoscută.
 - a. popoare germanice barbare din nord, care și-au adus cu ei religia și cultura păgână
 - b. greci, care venea din Ahaia la sud și din insule din Marea Egee, care și-au adus rafinamentul și filosofia
 - c. romanii din vest, dintre care cei mai mulți erau soldați lăsați la vatră care și-au adus voința puternică, sănătatea și puterea politică
 - d. la final, au venit și evreii în număr mare din est; în cele din urmă, o treime din populație era iudaică. Ei și-au adus credința etică și monoteistă și prejudecățile naționale.
 - 4. Tesalonicul, cu o populație de aproximativ 200.000 de persoane, era cu adevărat un oraș cosmopolit. Era o stațiune și un centru de sănătate datorită izvoarelor fierbinți. Era un centru comercial datorită portului, câmpiilor fertile și apropierii față de Drumul Popoarelor.
 - 5. Tesalonicul, în calitate de capitală și cel mai mare oraș, era și centrul politic al Macedoniei. Fiind capitala unei provincii romane și locuit de mulți cetățeni romani (cei mai mulți dintre ei soldați lăsați la vatră), a devenit un oraș liber. Tesalonicul nu plătea tribut și era guvernat după legea romană, cei mai mulți tesaloniceni fiind cetățeni romani. Așadar, conducătorii tesaloniceni erau numiți „politarhi.” Acesta titlu nu mai apare nicăieri în literatură, dar este păstrat de o inscripție deasupra arcului de triumf din Tesalonic, cunoscut și ca „Poarta Vardar” (Farrar, p. 371n.).
- B. Întâmplările care au condus la venirea lui Pavel în Tesalonic
 - 1. Evenimentele care l-au condus pe Pavel în Tesalonic sunt numeroase, dar în spatele tuturor împrejurărilor fizice se află chemarea directă și categorică a lui Dumnezeu. Pavel nu a plănuit de la început să intre pe continentul european. El voia ca în cea de-a doua călătorie misionară să viziteze din nou bisericile din Asia Mică pe care le înființase în prima călătorie, apoi să meargă spre est. Dar când a sosit momentul să meargă spre nord-est, Dumnezeu a început să închidă ușile. Punctul culminant a fost vedenia cu macedoneanul pe care avut-o Pavel (Fapte 16:6-10). Asta a cauzat două lucruri: în primul rând a fost evanghelizată Europa, iar în al doilea rând, Pavel, datorită întâmplărilor din Macedonia, a început să-și scrie Epistolele (Thomas Carter, *Viața și Epistolele lui Pavel*, Nashville, Cokesbury Press, 1921, p. 112).
 - 2. Împrejurări fizice care l-au condus pe Pavel în Tesalonic
 - a. Pavel a mers la Filipi, un orașel în care nu era sinagogă. Lucrarea lui de acolo a fost zădărnicită de stăpânii unei sclave „prorocițe,” demonizate și de consiliul orașului. Pavel a fost bătut și umilit, dar biserica a fost înființată. Datorită împotrivirii și a pedepsei fizice, Pavel a fost forțat să plece, probabil mai repede decât și-ar fi dorit.
 - b. Unde a plecat? A trecut prin Amfipoli și prin Apolonia, unde, de asemenea, nu era sinagogă.
 - c. A ajuns în cel mai mare oraș din regiune, Tesalonic, unde era sinagogă. Pavel își făcuse un tipar din vizitarea cu prioritate a evreilor. A făcut asta datorită:
 - (1) cunoașterii VT de către ei

- (2) ocaziei de a învăța și de a predica pe care o oferea sinagoga
- (3) poziției lor ca popor ales, poporul cu care Dumnezeu a făcut un legământ (Matei 10:6; 15:24; Rom. 1:16-17; 9-11)
- (4) Isus S-a dat pe Sine Însuși mai întâi pentru ei, apoi pentru lume – așa că Pavel va urma exemplul lui Cristos.

Însoțitorii lui Pavel

- A. În Tesalonic, Pavel a fost însoțit de Sila și de Timotei. Luca a fost cu Pavel la Filipi și a rămas acolo. Aflăm asta din pasajele cu „noi” și „ei” din Fapte 16 și 17. Luca folosește „noi” în Filipi, dar „ei” în drum spre Tesalonic.
- B. Sila sau Silvan este bărbatul ales de Pavel pentru a-l însoți în cea de-a doua călătorie misionară, după ce Barnaba și Ioan Marcu s-au întors în Cipru.
 1. El este menționat în Biblie pentru prima dată în Fapte 15:22, unde este numit șef peste frații din biserica din Ierusalim
 2. Era și proroc (Fapte 15:32)
 3. Era cetățean roman, la fel ca Pavel (Fapte 16:37)
 4. El și Iuda Barnaba au fost trimiși în Antiohia de către biserica din Ierusalim pentru a vedea situația (Fapte 15:22, 30-35)
 5. Pavel îl laudă în 2 Cor. 1:19 și îl menționează în câteva scrisori
 6. Mai târziu este identificat cu Petru în scrierea cărții 1 Petru (1 Petru 5:12)
 7. Petru și Pavel îl numesc Silvan, dar Luca îi spune Sila.
- C. Și Timotei a fost un însoțitor și co-lucrător al lui Pavel
 1. Pavel l-a întâlnit la Listra, unde s-a convertit în prima călătorie misionară
 2. Timotei era jumătate grec (tatăl) și jumătate evreu (mama). Pavel a vrut să-l folosească pentru evanghelizarea neamurilor
 3. Pavel l-a circumcis pentru a putea lucra cu evreii
 4. Timotei este menționat în salutarile din 2 Cor., Col., 1 și 2 Tes. și Filimon.
 5. Pavel l-a numit „copil în credință” (1 Tim. 1:2; 2 Tim. 1:2; Tit 1:4)
 6. Tonul general al lui Pavel în scrisorile lui indică faptul că Timotei era mai tânăr și timid. Dar Pavel are mare încredere în el (Fapte 19:27; 1 Cor. 4:17; Fil. 2:19)
- D. Menționarea bărbaților care au venit în Tesalonic și l-au însoțit pe Pavel în misiunile lui ulterioare se potrivește doar la capitolul însoțitorilor lui Pavel. Ei sunt Aristarh (Fapte 19:29; 20:4; 27:2) și Secund (Fapte 20:4). Este posibil ca și Dima să fi fost din Tesalonic (Filimon 24; 2 Tim. 4:10).

Lucrarea lui Pavel în cetate

- A. Lucrarea lui Pavel în Tesalonic și-a urmat tiparul obișnuit de a merge mai întâi la evrei, apoi la neamuri. Pavel a predicat în sinagogă în trei zile de Sabat. Mesajul lui era „Isus este Mesia.” A folosit versete din VT pentru a demonstra că Mesia trebuia să pătimească (Gen. 3:15; Isaia 53), nu să fie un Mesia politic temporar. Pavel a accentuat și învierea și mântuirea oferită tuturor. Isus a fost prezentat clar ca Mesia promis în vechime care putea mântui toate popoarele.
- B. Ca răspuns la mesajul lui, câțiva evrei, mulți cucernici dintre neamuri și multe femei importante L-au acceptat pe Isus ca Mântuitor și Domn. O analiză a acestui grup de convertiți este foarte semnificativă pentru înțelegerea scrisorilor ulterioare ale lui Pavel adresate acestei biserici.
- C. Cei mai mulți dintre membrii bisericii erau dintre neamuri, după cum se vede din lipsa aluziilor la VT din cele două epistole. Neamurile L-au acceptat imediat pe Isus ca Mântuitor și Domn din câteva motive:
 1. religiile lor tradiționale erau superstiții lipsite de putere. Tesalonicul era la poalele muntelui Olimp și toți știau că înălțimile lui erau goale
 2. Evanghelia era fără plată pentru toți
 3. creștinismul nu conținea naționalismul exclusiv ebraic. Religia iudaică îi atrăsese pe mulți datorită monoteismului și a standardelor morale înalte, dar îi și îndepărta pe mulți datorită ceremoniilor ei respingătoare (precum circumcizia) și a prejudecăților naționale și rasiale inerente.
- D. Multe femei de frunte au acceptat creștinismul datorită capacității lor de a-și alege singure religia. Femeile erau mai libere în Macedonia și în Asia Mică decât în restul lumii greco-romane (Sir Wm. M. Ramsay, *Sfântul Pavel, călătorul și cetățeanul roman*, New York, G. P. Putnam's Sons, 1896, p. 227). Dar femeile din clasele mai de jos, deși libere, erau încă sub influența superstiției și a politeismului (Ramsay, p. 229).
- E. Mulți au găsit o problemă în lungimea timpului petrecut de Pavel în Tesalonic
 1. Fapte 17:2 vorbește despre discuțiile lui Pavel din sinagogă în trei zile de sabbat în Tesalonic

2. 1 Tes. 2:7-11 ne spune că Pavel se ocupa cu afacerea lui. El făcea corturi sau, după cum au sugerat unii, se ocupa cu piei.
3. Fil. 4:16 susține cea mai lungă ședere, unde Pavel a primit cel puțin două daruri bănești de la biserica din Filipi când era în Tesalonic. Distanța dintre cele două orașe este de aproximativ 160 km. Unii sugerează că Pavel a stat două sau trei luni și că cele trei zile de Sabat se referă doar la lucrarea cu evreii (Shepard, p. 165).
4. Prezentările diferite ale convertirilor din Fapte 17:4 și 1 Tes. 1:9 și 2:4 susțin acest punct de vedere, diferența cea mai importantă fiind respingerea idolilor de către neamuri. Neamurile din Fapte erau evrei prozeliti și deja renunțaseră la idoli. Contextul spune că este posibil ca Pavel să fi avut o lucrare mai amplă printre neamurile păgâne decât printre evrei.
5. Nu se știe sigur când a avut loc o lucrare mai amplă, deoarece Pavel mergea mai întâi la evrei. După ce ei îi respingeau mesajul, se adresa neamurilor. Când ele au răspuns Evangheliei în număr mare, evreii au devenit invidioși și au început o revoltă printre gloata din oraș.

Din cauza unei revolte, Pavel a plecat din casa lui Iason și s-a ascuns cu Timotei și cu Sila, sau cel puțin nu erau prezenți când mulțimea a invadat casa lui Iason căutându-i. Politarii l-au făcut pe Iason să ofere o garanție pentru a asigura pacea. Asta l-a făcut pe Pavel să părăsească orașul noaptea și să meargă spre Berea. Oricum, biserica a continuat să-L mărturisească pe Cristos în fața multor împotriviți.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 17:1-9

1 Pavel și Sila au trecut prin Amfipoli și Apolonia și au venit în Tesalonic, unde era o sinagogă a iudeilor. 2 Pavel, după obiceiul său, a intrat în sinagogă. Trei zile de Sabat a vorbit cu ei din Scripturi, 3 dovedind și lămurind că Hristosul trebuia să pătimească și să învie din morți. „Și acest Isus pe care vi-L vestesc eu”, zicea el, „este Hristosul.” 4 Unii din ei și o mare mulțime de greci temători de Dumnezeu și multe femei de frunte au crezut și au trecut de partea lui Pavel și a lui Sila. 5 Dar iudeii care nu crezuseră, de pizmă, au luat cu ei niște oameni fără căpătâi din mulțime, au făcut gloată și au întărâtat cetatea. S-au năpustit asupra casei lui Iason și căutau pe Pavel și pe Sila, ca să-i aducă afară la norod. 6 Fiindcă nu i-au găsit, au târât pe Iason și pe vreo câțiva frați înaintea dregătorilor cetății și strigau: „Oamenii aceștia, care au răscolit lumea, au venit și aici, 7 și Iason i-a găzduit. Ei toți lucrează împotriva poruncilor cezarului și spun că este un alt Împărat: Isus.” 8 Prin aceste vorbe, iudeii au tulburat norodul și pe dregătorii cetății, 9 care au dat drumul lui Iason și celorlalți, numai după ce au căpătat de la ei un zălog.

17:1 „prin Amfipoli și Apolonia” – aceste două orașe erau pe Drumul Ignatian, un drum roman important la est și la vest, mai lung de 800 de km, care lega partea estică de cea vestică a imperiului și care era drumul principal spre Tesalonic.

- „Tesalonic” – vezi introducerea acestui capitol.

- „unde era o sinagogă” – acesta era tiparul lui Pavel și ordinea proclamării (v. 2; 3:26; 13:46; Rom. 1:16; 2:9,10; Fapte 9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2,10,17; 18:4,19; 19:8) probabil pentru că simțea că Evanghelia era în primul rând pentru evrei, datorită profeției din VT. Mulți temători de Dumnezeu care participau cunoșteau și respectau VT.

17:2 „Trei zile de Sabat” – asta înseamnă că el a vorbit doar în această sinagogă trei zile de Sabat. Probabil a stat în oraș mai mult de trei săptămâni (Fil. 4:16), dar nu o perioadă foarte lungă.

- „a vorbit cu ei din Scripturi” – Pavel a demonstrat potrivirea profețiilor mesianice cu viața, învățăturile, moartea și învierea lui Isus. A luat acest model de la Ștefan și de la cunoștințele lui rabinice.

17:3

NASB

„explicând și dovedind”

NKJV

„explicând și demonstrând”

NKJV, NJB

„explicând și demonstrând”

TEV

„explicându-le Scripturile și demonstrându-le”

Primul cuvânt este *dianoigō*, folosit pentru Isus când le-a deschis Scripturile celor doi pe drumul spre Emaus (Luca 24:32, 45). A fost folosit pentru Isus și când le-a deschis ochii ca să-L recunoască (Luca 24:31). Același cuvânt a fost folosit în 16:14, când Dumnezeu a deschis inima Lidiei pentru ca să înțeleagă Evanghelia.

Al doilea termen, *paratithēmi*, este folosit în scrierile lui Luca pentru punerea mâncării în fața cuiva, dar aici se referă la „a pune adevărul în fața cuiva” sau „a încredința spre păstrare” (14:23; 20:32). Este folosit de două ori în Luca (12:48; 23:46) pentru încredințarea a ceva, cuiva. Pavel le „servea” ascultătorilor Evanghelia cu grijă și cu meticulozitate (a încredința, *parathēkē*, 1 Tim. 6:20; 2 Tim. 1:12, 14). Unii au răspuns (câțiva evrei, câțiva temători de Dumnezeu și câteva femei de frunte).

● **„Cristosul trebuia să pătimească”** – termenul „trebuia” este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV, denotând necesitatea. În VT a fost prezis un Mesia care va pătimi (Gen. 3:15; Ps. 22; Isaia 52:13-53:12), dar nu a fost văzut niciodată clar de către rabini. A fost afirmat forțat de către apostoli predicatori (Fapte 3:18; 26:23; 1 Petru 1:10-12). Acest adevăr era marea piatră de poticnire pentru evrei (1 Cor. 1:22-23). Vezi observația de la 3:18.

● **„și să învie din morți”** – acesta este un element obișnuit în toate predicile lui Patru, Ștefan și Pavel din Faptele Apostolilor (parte din *kerygma*, vezi subiectul special de la 2:14). Este un stâlp central al Evangheliei (1 Cor. 15).

● **„Și acest Isus pe care vi-l vestesc eu...este Cristosul”** – în manuscrisele grecești există multe variații ale ultimelor cuvinte ale acestei fraze.

1. Cristosul, Isusul – manuscrisul B
2. Cristosul, Isus – unele traduceri în latina vulgară și în coptică
3. Cristos Isus – manuscrisele P74, A, D
4. Isus Cristos – manuscrisul κ
5. Isus, Cristosul – manuscrisul E și versiunea bohairică coptă
6. Cristosul – versiunea georgiană

Mulți cercetători au ales formularea de la nr. 1 (Vatican) deoarece este foarte neobișnuită.

În această sinagogă, „Cristosul” ar însemna Unsul din VT, Mesia. În VT erau trei funcții unse: regii, profeții și preoții. Isus îndeplinește toate aceste trei funcții (Evrei 1:1-3). Această ungere simboliza alegerea de către Dumnezeu și echiparea pentru o sarcină de slujire. Vezi subiectul special de la 4:27.

17:4

NASB, NKJV, NRSV „au fost convinși”

TEV, NJB „au crezut”

Acest termen grec se găsește doar aici în NT. Sensul lui de bază este „a alege prin vot.” În acest context înseamnă „a urma” sau „a se alătura.” În VT, votul era o modalitate de a cunoaște voia lui Dumnezeu. PREPOZIȚIA (*pros*), cuvântul de bază (*klēpoō*) și DIATEZA PASIVĂ implică o acțiune divină. Dumnezeu le-a deschis inimile, la fel ca Lidiei (16:24).

● **„greci temători de Dumnezeu”** – aceștia erau adepți ai iudaismului care încă nu deveniseră convertiți pe deplin, lucru care implica: (1) circumcizia; (2) botezarea și (3) aducerea unei jertfe la Templul din Ierusalim dacă era posibil.

● **„femei de frunte”** – în Macedonia femeile aveau multă libertate (Lidia). Tiparul din Antiohia Pisidiei se repeta (13:43,45,50). Familia manuscriselor grecești vestice adaugă la v. 4 o sintagmă care afirmă că aceste femei erau soțiile conducătorilor. Câțiva cercetători moderni cred că corectorul scribilor din spatele familiei vestice a schimbat adesea textul pentru a deprecia femeile (v. 12).

17:5 „iudeii...de pizmă” – mă întristează necredința iudeilor (14:2), dar invidia (5:17) este tragică! Ei nu erau motivați de zel religios, la fel ca Saul, ci de invidie! Pe ei i-a deranjat numărul convertiților, nu conținutul predicii.

Luca, la fel ca Pavel (1 Tes. 2:15-16), folosește adesea termenul „iudei” cu sens peiorativ, negativ. El devine sinonim cu cei se opun și se împotrivesc Evangheliei.

● **„niște oameni fără căpătâi din mulțime”** – acest termen descrie o persoană care stă prin piață fără să muncească, un leneș care nu este bun la nimic.

17:6 „au târât pe Iason” – unii cred că același Iason este menționat și în Rom. 16:21, dar nu se știe sigur.

● **„și pe niște frați”** – această construcție sugerează că Iason nu era încă un credincios. Nu se știe exact de ce a primit Iason echipa de misionari. Este posibil ca (1) Pavel și Sila să fi lucrat pentru el; (2) să fi închiriat un spațiu de la el sau (3) să fi stat în casa lui. VERBUL „a primi” înseamnă „a primi ca oaspete” (Luca 10:38; 19:6; Iacov 2:25).

● **„dregătorilor”** – termenul „politarh” înseamnă „conducător al orașului.” Acesta era numele special pentru conducătorii guvernamentali locali din Macedonia. Este un cuvânt foarte rar, folosit doar aici și în v. 8, iar utilizarea lui demonstrează că Luca cunoștea regiunea și susține caracterul istoric al Faptelor apostolilor. Luca era un cronicar exact într-o epocă în care acest fel de oameni erau rari. Avea un program al credinței, despre care credincioșii spun că este inspirație.

●

NASB

„au deranjat lumea”

NKJV, NRSV, NJB

„au răscolit lumea”

TEV

„au făcut probleme peste tot”

Asta implică acuzația de revoltă (21:38). Este un termen foarte sugestiv. Observă folosirea lui de către Pavel în Gal. 5:12. Din 1 Tes. 2:14-16 aflăm că această biserică a întâmpinat o mare persecuție.

17:7 „poruncilor Cezarului” – unii cred că acest lucru se referă la edictul lui Claudiu (41-54 D. Cr.) din 49-50 D. Cr., care a interzis ritualurile iudaice în Roma. De fapt, acest edict a făcut populația iudaică să părăsească Roma. Dar eu cred că e clar că contextul se referă la predicarea Evangheliei de către ei. Era ilegal pentru oricine să-l facă pe un roman să devină prozelit.

• **„spun că este un alt împărat: Isus”** – acuzația se poate datora (1) accentului puternic pus de Pavel pe escatologie pus de Pavel în predicarea lui din Tesalonic sau (2) termenilor pe care îi foloseau creștinii pentru Isus, care erau aceiași cu cei folosiți de romani pentru Cezar (împărat, domn și izbăvitor).

17:9 „un zălog” – probabil era o garanție financiară mare, oferită de cei convertiți recent (v. 4, 6, 10), ca asigurare că Pavel nu a continuat să predice în oraș. Unii fac legătura între acest lucru și 1 Tes. 2:18.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 17:10-15

10 Frații au trimis îndată, noaptea, pe Pavel și pe Sila la Bereea. Când au sosit, au intrat în sinagoga iudeilor. 11 Iudeii aceștia aveau o inimă mai aleasă decât cei din Tesalonic. Au primit Cuvântul cu toată râvna și cercetau Scripturile în fiecare zi, ca să vadă dacă ce li se spunea, este așa. 12 Mulți dintre ei și din femeile cu vază ale grecilor și mulți bărbați au crezut. 13 Dar iudeii din Tesalonic, când au aflat că Pavel vestea Cuvântul lui Dumnezeu și în Bereea, au venit acolo, ca să tulbure și să ațâțe noroadele. 14 Atunci frații au pornit îndată pe Pavel spre mare; Sila și Timotei au rămas în Bereea. 15 Cei ce însoțeau pe Pavel l-au dus până la Atena. Apoi s-au întors, cu însărcinarea să ducă lui Sila și lui Timotei porunca să vină cât mai curând la el.

17:10 „Berea” – în zilele lui Pavel, aceasta era o cetate mare, la aproximativ 90 de km spre vest, foarte aproape de Drumul Ignațian. Avea și o comunitate de evrei, care era deschisă să-l asculte pe Pavel și să-i verifice teologia din textele pe care le cita din VT.

• **„au intrat în sinagoga iudeilor”** – textul sugerează că au intrat imediat în sinagogă curând după ce au ajuns, chiar și după o călătorie care a durat toată noaptea. Poate era din întâmplarea ziua de sabbat sau știau că vor fi urmăriți de cei care îl tulburau. Timpul era esențial. Credincioșii occidentali moderni au pierdut urgența și prioritatea evanghelizării!

17:11 „aceștia aveau o inimă mai aleasă” – această sintagmă era folosită pentru oamenii din clasa superioară, bogați și educați (LXX, Iov 1:3; Luca 19:12). Această definiție literală nu li se potrivește evreilor din Berea; așadar ea, este o metaforă pentru cineva mai dispus să audă idei noi și să le evalueze. Este posibil ca această atitudine deschisă să fi fost caracteristică conducătorilor cetății care se închinau în sinagogă (v. 12).

• **„cercetau Scripturile în fiecare zi, ca să vadă dacă ce li se spunea, este așa”** – aceasta este singura cale de a afla adevărul. Metoda de predicare a lui Pavel era să citeze din VT, apoi să arate cum I se aplica versetul lui Isus.

Fraza „dacă ce li se spunea, este așa” conține o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV (*ei* cu MODUL OPTATIV, 17:27; 20:16; 24:19; 27:12) care denotă ce este cel mai îndepărtat de realitate (mai puțin probabil). Unii au răspuns, alții nu (misterul Evangheliei).

17:12 „mulți dintre ei...au crezut” – asta înseamnă că au răspuns mulți dintre evreii și dintre temătorii de Dumnezeu din sinagogă. Vezi subiectele speciale de la 8:12 și de la 4:4.

• **„cu vază”** – acest termen este compus din „bun” și „formă” sau „aspect.” Era folosit pentru oameni onorabili, cu reputație și influență (13:50 și Iosif din Arimatea, Marcu 15:43).

17:13 Acest lucru arată împotrivirea intenționată a adversarilor evrei ai lui Pavel. Mulți dintre aceștia erau evrei sinceri, care acționau din motive religioase (cum făcuse Saul). Oricum, metodele lor le descoperă starea spirituală.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 17:16-21

16 Pe când îi aștepta Pavel în Atena, i se întărâta duhul la vederea acestei cetăți pline de idoli. 17 În sinagogă stătea deci de vorbă cu iudeii și cu oamenii temători de Dumnezeu, iar în piață stătea de vorbă în fiecare zi cu aceia pe care-i întâlnea. 18 Unii din filosofii epicurieni și stoici au intrat în vorbă cu el. Și unii ziceau: „Ce vrea să spună palavrăgiul acesta?” Alții, când l-au auzit că vestește pe Isus și învierea, ziceau: „Pare că vestește niște dumnezei străini.” 19 Atunci l-au luat, l-au dus la Areopag și au zis: „Putem să știm care este această învățătură nouă pe care o vestești tu? 20 Fiindcă tu ne aduci ceva ciudat la auz. Am vrea, dar, să știm ce vrea să zică aceasta.” 21 Căci toți atenienii și străinii care stăteau în Atena nu-și petreceau vremea cu nimic altceva decât să spună sau să asculte ceva nou.

17:16 „Atena” – acesta a fost cel mai mare oraș din moștenirea culturală din trecut a Greciei și încă este centrul intelectual al lumii romane. Era afundat în tradiție, superstiții și imoralitate.

● **„duhul”** – manuscrisele grecești scrise cu majuscule nu au (1) spațiu între cuvinte; (2) semne de punctuație; (3) inițiale mari (toate literele erau mari) sau (4) împărțire pe versete sau capitole. Așadar, numai contextul poate determina nevoia de litere mari. De obicei literele mari sunt folosite pentru (1) nume de zei; (2) nume de locuri și (3) nume de persoane. Termenul „duhul” se poate referi la (1) Duhul Sfânt (Marcu 1:5); (2) partea personală conștientă a oamenilor (Marcu 8:12; 14:38) sau la (3) ceva aparținând tărâmului spiritual (duhuri necurate, Marcu 1:23). În acest context se referă la Pavel ca persoană.

Există câteva locuri în scrierile lui Pavel în care această construcție gramaticală este folosită pentru a descrie lucrarea Duhului Sfânt în fiecare credincios.

1. aici „nu un duh de robie,” „un duh de acceptare,” v. 15
2. „duhul blândeții,” 1 Cor. 4:21
3. „duh de credință,” 2 Cor. 4:13
4. „un duh de înțelepciune și de descoperire,” Efes. 1:17

Este evident din context că Pavel folosește cuvântul „duh” ca modalitate de a vorbi despre el (2:11; 5:4; 2 Cor. 2:13; 7:13; Rom. 1:9; 8:16; Fil. 4:23).

●	
NASB	„i se întărâta duhul”
NKJV	„i se întărâta duhul”
NRSV	„a fost foarte întristat”
TEV	„foarte supărat”
NJB	„a fost revoltat”

Aceasta este forma de INDICATIV IMPERFECT PASIV a verbului *paroxunō*, al cărui sens de bază este „a ascuți,” dar aici este folosit la figurat cu sensul de „a tulbura.” Acesta este termenul (forma de SUBSTANTIV) folosit pentru a descrie cearta dintre Pavel și Barnaba în privința lui Ioan Marcu în 15:39. Este folosit cu conotație pozitivă în Evrei 10:24.

17:17 Pavel era preocupat și de evrei („în sinagogă stătea de vorbă”), și de neamuri, de cei atrași de iudaism (temători de Dumnezeu) și de păgânii idolatri („iar în piață...cu aceia pe care-i întâlnea”). Pavel le-a vorbit acestor grupuri diferite în feluri diferite: pentru evrei și temători de Dumnezeu a folosit VT, dar pentru păgâni a încercat să găsească o bază comună (v. 22-31).

17:18 „epicurieni” – acest grup credea că binele suprem și scopul vieții era plăcerea sau fericirea. Nu credeau în viața de apoi personală, fizică. Moto-ul lor era „Bucură-te acum de viață” (o formă de hedonism). Ei susțineau că zeii nu erau preocupați de oameni. Își trăgeau numele de la Epicur, un filosof atenian, 341-270 Î. Cr., dar au exagerat concluzia lui de bază. Epicur vedea plăcerea într-un sens mai larg decât plăcerea personală, fizică (trup sănătos și minte liniștită). „Se spune că Epicur a zis: „Dacă vrei să faci un om fericit, nu adăuga la bogățiile lui, ci ia-i din dorințe”” (*Noua enciclopedie Schaff-Herzog a cunoștinței religioase*, vol. IV, P. 153).

● **„stoici”** – acest grup credea că Dumnezeu era (1) sufletul lumii sau (2) immanent în toată creația (panteism). Ei susțineau că oamenii trebuie să trăiască în armonie cu natura (zeii). Bunul suprem era gândirea. Scopul lor era auto-controlul, auto-suficiența și stabilitatea emoțională în orice situație. Ei nu credeau într-o viață de apoi personală. Întemeietorul lor era Zeno, un filosof din Cipru care s-a mutat în Atena prin anul 300 Î. Cr. Ei și-au luat numele de la faptul că el învăța în sala pictată și cu coloane în Atena.

● **„palavragiu”** – acest cuvânt era folosit pentru vrăbiile care mâncau semințe dintr-un lan. A ajuns să fie folosit metaforic pentru învățătorii călători care culegeau informații de ici, de colo și încercau să le vândă. Alfred Marshall, *R.S.V. Printre rânduri*, îl traduce ca „plagiator ignorant.” NJB traduce „papagal.”

● **„vestește niște dumnezei străini”** – literal este „*daimōn străin*” folosit cu sensul de puteri spirituale sau zei (1 Cor. 10:20-21). Acești filosofi atenieni erau politeiști (Panteonul Olimpului).

Este posibil ca acești filosofi atenieni greci să fi crezut că Pavel se referă la doi zei:

1. zeița sănătății
2. zeița învierii

Este posibil și ca ei să-l fi considerat pe unul bărbat (Isus) și pe celălalt ca femeie („înviere” este un SUBSTANTIV FEMININ). Asta le-ar explica acuzația din acest verset, care nu se referă la edictul lui Cezar din 49-50 D. Cr., ci la confuzia provocată de terminologia Evangheliei lui Pavel.

● **„că vestește pe Isus și învierea”** – piatra de poticnire a Evangheliei pentru evrei era „un Mesia care pătimește,” iar pentru greci era „învierea” (1 Cor. 1:18-25). O viață de apoi personală, în trup nu se potrivea cu concepția greacă a zeilor și a omenirii. Ei susțineau o scânteie divină în fiecare persoană, prinsă sau închisă într-un trup fizic. Mântuirea era izbăvirea de trup și reabsorbția într-o zeităte impersonală sau semi-personală.

17:19 „I-au luat, I-au dus la Areopag” – termenul *areopages* înseamnă „dealul lui Ares” (zeul războiului). În zilele de aur ale Atenei, era forumul filosofic al acestui oraș intelectual renumit. Nu era un proces judiciar, ci un forum deschis al orașului.

Acesta este un exemplu în care Pavel le predică păgânilor, la fel cum era 13:16 și următoarele pentru neamurile temătoare de Dumnezeu. Slavă Domnului pentru aceste rezumate ale mesajelor lui Pavel!

• **„Putem să știm care este această învățătură nouă pe care o vestești tu?”** – iată diferența dintre curiozitatea intelectuală (v. 20-21) și descoperire. Dumnezeu ne-a făcut curioși (Ecl. 1:8-9,18; 3:10-11), dar mintea umană nu poate aduce pace și bucurie. Doar Evanghelia poate face asta! Pavel discută diferența dintre înțelepciunea umană și revelația lui Dumnezeu în 1 Cor. 1-4.

17:19-20 Aceste cuvinte sunt foarte politicoase. Acesta era, într-un fel, o așezare universitară.

17:21 Acest curent arată că politețea din v. 19-20 nu era o adevărată întrebare intelectuală, ci o toană culturală comună. Lor le plăcea să asculte și să discute. Încereau să readucă gloria din trecut a Ateni. Tragedia este că ei nu puteau face diferența între înțelepciunea umană și revelația divină (și astăzi este la fel în universitățile noastre)!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 17:22-31

22 Pavel a stat în picioare în mijlocul Areopagului și a zis: „Bărbați atenieni! În toate privințele vă găsec foarte religioși. **23** Căci, pe când străbăteam cetatea voastră și mă uitam de aproape la lucrurile la care vă închinați voi, am descoperit chiar și un altar pe care este scris: „Unui Dumnezeu necunoscut!” Ei bine, ceea ce voi cinstiți fără să cunoașteți, aceea vă vestesc eu. **24** Dumnezeu, care a făcut lumea și tot ce este în ea, este Domnul cerului și al pământului și nu locuiește în temple făcute de mâini. **25** El nu este slujit de mâini omenești, ca și când ar avea trebuință de ceva, El, care dă tuturor viața, suflarea și toate lucrurile. **26** El a făcut ca toți oamenii, ieșiți dintr-unul singur, să locuiască pe toată fața pământului; le-a așezat anumite vremuri și a pus anumite hotare locuinței lor, **27** ca ei să caute pe Dumnezeu și să se silească să-L găsească băjbâind, măcar că nu este departe de fiecare din noi. **28** Căci în El avem viața, mișcarea și ființa, după cum au zis și unii din poeții voștri: „Suntem din neamul Lui...” **29** Astfel, dar, fiindcă suntem de neam din Dumnezeu, nu trebuie să credem că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite cu meșteșugirea și iscusința omului. **30** Dumnezeu nu ține seama de vremurile de neștiință și poruncește acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască; **31** pentru că a rânduit o zi în care va judeca lumea după dreptate, prin Omul pe care L-a rânduit pentru aceasta și despre care a dat tuturor oamenilor o dovadă netăgăduită, prin faptul că L-a înviat din morți...”

17:22 „vă găsec foarte religioși” – literal înseamnă „a se teme de zei (*daimōn*).” Asta poate însemna (1) în sens negativ, „superstițioși,” ca în versiunea King James (KJV) sau (2) în sens pozitiv, „foarte exacti în practicarea detaliilor religioase” (NKJV, 25:19). Acești bărbați aveau o curiozitate intelectuală și respect pentru chestiunile religioase, dar numai în anumiți parametri (tradițiile lor).

• **„toți”** – observă de câte ori folosește Pavel în această predică incluzivul „tot” sau sintagme analoage.

1. „toate privințele,” v. 22
2. „tot ce este în ea,” v. 24
3. „tuturor viața, suflarea,” v. 25
4. „toate lucrurile,” v. 25
5. „toți oamenii,” v. 26
6. „toată fața pământului,” v. 26
7. „fiecare dintre noi,” v. 27
8. „noi (de două ori) [subînțeles],” v. 28
9. „tuturor oamenilor, de pretutindeni,” v. 30
10. „lumea” (literal „Pământul locuit”), v. 31
11. „tuturor oamenilor,” v. 31

Vestea bună a lui Pavel era că Dumnezeu îi iubea pe toți oamenii și că le-a dat o cale de a-L cunoaște și de a fi iertați.

17:23 „este scris: UNUI DUMNEZEU NECUNOSCU” – grecii s-au temut că puteau să fi uitat sau exclus din închinarea lor un zeu important care le putea face probleme dacă era neglijat, așa că aveau mereu acest fel de monumente (Pausanias, *Descrierea Greciei* 1:1:4 și Filostrat, *Viața lui Paolonius* 6:3:5). Le demonstrează frica de tărâmul spiritual și politeismul.

• **„ceea ce voi cinstiți, fără să cunoașteți”** – există un joc de cuvinte între „necunoscut” și „ignoranță.” Cuvântul „agnostic” vine de la acest cuvânt grec. Pavel adapta prezentarea Evangheliei la păgânii care credeau într-o lume spirituală impersonală.

• **„aceea vă vestesc eu”** – Pavel afirmă clar că nu este un „palavragiu” (v. 18) și că Îl cunoaște pe Dumnezeul măreț pe care ei Îl ignoră.

17:24 „Dumnezeu, care a făcut lumea și tot ce este în ea” – prima idee teologică a lui Pavel e aceea că Dumnezeu e creator (Gen. 1-2; Ps. 104; 146:6; Isa. 42:5). Grecii credeau că duhul (Dumnezeu) și materia (atomii) erau co-eterni. Pavel afirmă că

conceptul creației din Gen. 1 în care un Dumnezeu personal, având un scop, creează cerurile și pământul (această planetă și universul).

● **„nu locuiește în temple făcute de mâini”** – acesta este un citat din (1) VT (1 Regi 8:27; Isaia 66:1-2) sau (2) un filosof grec, Euripide, Fragmentul 968. În acest context există câteva citate din scriitorii greci (v. 25 și 28). Și Pavel a fost educat academic grec.

17:25 „ca și când ar avea trebuință de ceva” – acesta este un citat din (1) *Heracle* de Euripide, 1345f; (2) *Eutifro*, de Plato, 14c; Fragmentul 4, de Aristobul sau (4) Ps. 50:9-12. Templele grecești erau considerate adesea locul în care zeii erau hrăniți și îngrijiți.

● **„El, care dă tuturor viața, suflarea și toate lucrurile”** – ar putea fi o aluzie la Isaia 42:5. Aceasta este modalitatea teologică a lui Pavel de a afirma (1) dragostea lui Dumnezeu pentru omenire (mila, harul) și (2) grija amabilă a lui Dumnezeu pentru omenire (providența). Un adevăr similar a fost afirmat de Zenon, părintele școlii stoice, atestat de Clemente Alexandrinul, în *Stromata* 5:76:1. Observă prefixele „auto,” El Însuși!

Ce adevăr minunat pe care să-l audă și să-l primească neamurile păgâne!

17:26 „El a făcut...dintr-unul singur” – familia vestică a manuscriselor grecești adaugă „un singur sânge.” Dar manuscrisele grecești P74, א, A și B omit acest cuvânt. Dacă era la început, se referă la Adam. Dacă este o aluzie la filosofia greacă, reflectă unitatea omenirii dintr-un singur neam. Această sintagmă afirmă clar unirea întregii omeniri, iar teologic afirmă că oamenii sunt făcuți după chipul lui Dumnezeu (Gen. 1:26,27). Și restul acestui verset ar putea face aluzie la relatarea Genezei. Omului i se poruncește să fie prolific și să umple pământul (1:28; 9:1,7). Oamenii nu voiau să se despartă și să umple pământul. Turnul Babel (Gen. 10-11) arată modalitatea lui Dumnezeu de a îndeplini acest lucru.

● **„le-a așezat anumite vremi și a pus hotare locuințelor”** – Pavel afirmă că Dumnezeu nu doar că a creat toate lucrurile, dar le și controlează. Ar putea fi o aluzie la Deut 32:8. Acest adevăr este afirmat și în altă parte în VT (Iov 12:23; Ps. 47:7-9; 66:7).

17:27 Acesta ar putea fi un citat din poetul grec Aratus.

● **„dacă [și]”** – CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV, adică cel mai departe de realitate. Oamenii trebuie să-și recunoască nevoia. Ambele VERBE sunt OPTATIVE AORISTE ACTIVE.

●
NASB, NKJV, NRSV **„să se silească să-L găsească bătând”**
TEV **„a bătbâi în căutarea Lui”**
NJB **„căutând drumul spre El orbecând”**

Cuvântul înseamnă „a atinge” sau „a simți” (Luca 24:39). Acest context presupune o bătbăire datorată întunecimii sau confuziei. Ei încearcă să-L găsească pe Dumnezeu, dar nu este ușor. Păgânismul este o forță orbitoare care caracterizează căderea, la fel ca și idolatria și superstiția (Rom. 1-2), dar Dumnezeu este prezent!

● **„nu este departe de fiecare dintre noi”** – ce adevăr minunat! Dumnezeu ne-a creat, este de partea noastră și cu noi (Ps. 139)! Pavel afirmă convingător dragostea, grija și prezența lui Dumnezeu cu toți oamenii. Acesta este adevărul Evangheliei (Efes. 2:11-3:13).

S-ar putea ca Pavel să facă aluzie la Deut 4:7, dar extinzându-l la toți oamenii. Acesta este secretul ascuns al Noului Legământ!

17:28 „după cum au zis și unii din poeții voștri” – sintagma anterioară, „în El avem viața, mișcarea și ființa” este un citat din:

1. Cleane, Imn către Zeus. El a fost conducătorul școlii stoice între 263-232 î. Cr. sau din
2. Aratus (din Soli, un oraș de lângă Tars), *Fenomene*, versul 5. Aratus era din Cilicia și a trăit între 315-240 î. Cr.

Acest citat subliniază:

1. imanența lui Dumnezeu (v. 27) sau
2. faptul că Dumnezeu a creat toți oamenii (v. 26)

Pavel îi mai citează și pe Epicurieni în 1 Cor. 15:32 și pe Menandru, *Thais*, în 1 Cor. 15:33. Pavel a învățat literatura și retorica greacă, probabil în Tars, un mare centru academic.

● **„Suntem din neamul lui”** – acesta este un alt citat, probabil din Epimenide, citat de Diogene Lerțiu în *Viețile filosofilor* 1:112.

17:29 Aceasta este concluzia lui Pavel și combaterea idolatriei (Ps. 115:1-18; Isa. 40:18-20; 44:9-20; 46:1-7; Ier. 10:6-11; Hab. 2:18-19). Tragedia omenirii căzute constă în căutarea adevărului și a părtășiei în lucruri făcute de om, care nu pot vorbi sau ajuta!

17:30 „nu ține seama de vremurile de neștiință” – acesta este un aspect surprinzător al milei lui Dumnezeu (Rom. 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; 1 Cor. 15:56). Dar acum au auzit Evanghelia și sunt responsabili din punct de vedere spiritual!

- **„și poruncește acum tuturor oamenilor, de pretutindeni”** – această afirmație spune că Dumnezeu vrea ca toți oamenii, de pretutindeni, să se pocăiască. Demonstrează universalitatea milei și a iubirii lui Dumnezeu (Ioan 3:16; 1 Tim. 2:4; 2 Petru 3:9). Universalitatea nu se referă la faptul că toți vor fi mântuiți (v. 32-33), ci la faptul că Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se pocăiască și să se încreadă în Isus, pentru a fi mântuiți. Isus a murit pentru toți! Toți pot fi mântuiți! Misterul diavolului este că nu vor fi toți mântuiți.

- **„să se pocăiască”** – termenul ebraic înseamnă „o schimbare a faptelor,” în timp ce termenul grec înseamnă „o schimbare a minții.” Ambele sunt foarte importante. Ambele școli filosofice menționate în v. 18 ar fi respins asta, dar din motive diferite. Vezi subiectul special: pocăința de la 2:38.

17:31 „pentru că a rânduit o zi în care va judeca lumea” – mesajul lui Pavel a afirmat clar și în mod repetat mila și darul lui Dumnezeu. Dar acestea sunt doar jumătate din mesaj. Dumnezeu dragostei și al milei este și Dumnezeu dreptății, care dorește neprihănire. Oamenii creați după chipul Lui vor da socoteală de ce ai făcut cu darul vieții. Tema din NT a judecării lui Dumnezeu asupra lumii este recurentă (Matei 10:15; 11:22,24; 16:27; 22:36; 25:31-46; Apoc. 20:11-15).

- **„prin omul pe care L-a rânduit”** – conceptul unei zile a judecării bazate pe credința noastră într-un om înviat, Isus din Nazaret, era nemaiauzită și incredibilă pentru acești intelectuali greci (1 Cor. 1:23), dar era inima martorului Evangheliei (10:42; Matei 25:31-33).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 17:32-34

32 Când au auzit ei de învierea morților, unii își băteau joc, iar alții au zis: „Asupra acestor lucruri te vom asculta altă dată.” 33 Astfel, Pavel a ieșit din mijlocul lor. 34 Totuși unii au trecut de partea lui și au crezut; între aceștia era Dionisie areopagitul, o femeie numită Damaris și alții împreună cu ei.

17:32 „Când au auzit ei de învierea morților” – grecii, în afară de epicurieni, credeau în nemurirea sufletului, dar nu și a trupului. Învierea era o mare piatră de poticnire pentru greci (v. 18; 1 Cor. 1:23).

- **„își băteau joc”** – termenul este folosit doar aici în NT, dar forma lui mai puternică apare în Fapte 5:30 și 26:21. Rădăcina lui (*chleusma* sau *chleusmos*) este folosită în LXX de câteva ori pentru „batjocură” sau „ocară” (Iov 12:4; Ps. 79:4; Ier. 20:8).

- **„alții au zis: „Asupra acestor lucruri te vom asculta altă dată”** – mesajul lui Pavel despre dragostea și grija lui Dumnezeu pentru toți oamenii era atât de radical și de nou, încât acești ascultători au fost atrași, dar nu convingși pe deplin. Doamne ajută-ne pe noi, cei care proclamăm să fim sensibili la aceste lucruri!

17:34 „unii au trecut de partea lui și au crezut; între aceștia era Dionisie” – există trei reacții posibile la Evanghelie: (1) respingerea, „unii își băteau joc” (v. 32); (2) decizia întârziată, „Asupra acestor lucruri te vom asculta altă dată” (v. 32) și (3) credința, „unii au trecut de partea lui și au crezut” (v. 34; 1 Tes. 1:9-10). Acest lucru este paralel cu pilda semănătorului (Matei 13).

- **„Dionisie areopagitul”** – el trebuie să fi fost un participant obișnuit la aceste discuții filosofice de pe Dealul Marte. Cel puțin un intelectual a crezut.

Eusebiu, *Istoria bisericii* 3:4:6-7 și 4:23:6 spune că el a devenit primul episcop al Atenei. Dacă este adevărat, ce transformare grozavă! Evanghelia este industria transformărilor!

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce a trecut Pavel pe lângă anumite orașe mari, precum Amfipoli și Apolonia?
2. De ce îi deranja atât de mult pe evrei pătimirea lui Cristos?
3. De ce este răspunsul celor din Bereea la Evanghelia atât de vrednic de atenție și de încurajator?
4. De ce a fost Pavel atât de întârziat de starea spirituală a Atenei?
5. De ce este atât de semnificativă predica lui Pavel de pe Dealul Marte? (v. 22-24)

FAPTELE APOSTOLILOR 18

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel la Corint	Lucrarea din Corint	Înființarea bisericii din Corint	În Corint	Înființarea bisericii din Corint
18:1-4	18:1-17	18:1-4	18:1-4	18:1-4
18:5-11		18:5-11	18:5-8 18:9-11	18:5-11 Evreii îl duc pe Pavel la tribunal
18:12-17		18:12-17	18:12-13 18:14-17	18:12-17
Întoarcerea lui Pavel în Antiohia	Pavel se întoarce în Antiohia	Sfârșitul celei de-a doua călătorii misionare și începutul celei de-a treia	Întoarcerea în Antiohia	Întoarcerea în Antiohia și plecarea în cea de-a treia călătorie
18:18-23	18:18-23	18:18-21	18:18-21	18:18 18:19-21 18:22-23
Apolo predică în Efes	Lucrarea lui Apolo	Apolo în Efes	Apolo în Efes și în Corint	Apolo
18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-26 18:27-28

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii) URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:1-4

1 După aceea Pavel a plecat din Atena și s-a dus la Corint. 2 Acolo a găsit pe un iudeu, numit Acuila, de neam din Pont, venit de curând din Italia, cu nevasta sa, Priscila, deoarece Claudiu poruncise ca toți iudeii să plece din Roma. A venit la ei. 3 Și, fiindcă avea același meșteșug, a rămas la ei și lucrau: meseria lor era facerea corturilor. 4 Pavel vorbea în sinagogă în fiecare zi de Sabat și îndupleca pe iudei și pe greci.

18:1 „Pavel a plecat din Atena și s-a dus la Corint” – Corintul era la 80 de km la vest de Atena pe o fâșie îngustă de pământ (istm). Pavel a fost singur în Atena, și pentru puțină vreme și în Corint (v. 5). El avea probleme cu ochii (țepuș în carne, 2 Cor. 12). Îi era foarte greu singur.

SUBIECT SPECIAL: ORAȘUL CORINT

A. Iarna, rutele de navigație în jurul celui mai sudic punct al Greciei (Cape Malea) erau foarte periculoase. Așadar, era foarte important un drum pe uscat cât mai scurt posibil. Așezarea geografică a Corintului pe istmul de 6 km dintre Golful

Corintului (Marea Adriatică) și Golful Saronic (Marea Egee) făcea orașul un mare centru comercial (centru naval și de comerț specializat în ceramică și o alamă specială) și militar. În vremea lui Pavel, acesta era locul propriu-zis de întâlnire al culturii orientale și occidentale.

- B. Corintul era și un important centru cultural deoarece găzduia jocurile bianuale ale istmului, care au început în anul 581 î. Cr. (la templul lui Poseidon). Doar Jocurile Olimpice din Atena, odată la patru ani, le făcea concurență în ceea ce privește mărimea și importanța (Tucidide, *Istoria*, 1.13.5).
- C. În anul 146 î. Cr., Corintul a fost implicat într-o revoltă (Liga lui Aheu) împotriva Romei și a fost distrus de generalul roman Lucius Mummius și populația s-a împrăștiat. Datorită importanței lui economice și militare, a fost reconstruit de Iuliu Cezar, în anul 46 sau 48 î. Cr. A devenit o colonie romană unde locuiau soldații lăsați la vatră. Era o copie a Romei în ceea ce privește arhitectura, cultura și centrul administrativ al provinciei romane Ahaia (Senatul) în anul 27 î. Cr. A devenit o provincie imperială în anul 15 î. Cr.
- D. Pe acropola vechiului Corint, care se înalță la mai mult de 600 m deasupra câmpiei, era templul Afroditei. În acest templu erau 1.000 de prostituate (Strabo, *Geografia*, 8.6.20-22). A fi numit „corintean” (*Korinthiazesthai*, inventat de Aristofan [450-385 î. Cr.]) însemna a duce o viață zgomotoasă, desfrânată. Acest templu, la fel cu cea mai mare parte a orașului, a fost distrus de un cutremur cu aproximativ 150 de ani înainte de sosirea lui Pavel, și încă odată în anul 77 D. Cr. Nu se știe sigur dacă cultul fertilității a continuat pe vremea lui Pavel. Deoarece romanii au distrus orașul în anul 146 î. Cr. și i-au ucis sau i-au subjugat pe toți locuitorii lui, ambianța orașului a fost înlocuită de statutul de colonie romană (Pausan, II.3.7)

18:2 „un iudeu numit Acuila...Priscila” – Priscila, numit și Prisca, este menționată de obicei prima (18:18,26; 1 Cor. 16:19; 2 Tim. 4:19), lucru foarte neobișnuit în această cultură patriarhală. Numele ei se potrivește cu numele unei familii romane foarte bogate (clanul Prisca). Despre ea nu se spune nicăieri că este iudee. Ce poveste de dragoste grozavă ar fi fost dacă era a fost o doamnă romană bogată care s-a îndrăgostit de un fabricant de corturi evreu călător sau de un tăbăcar! Ei erau prieteni și lucrau împreună cu Pavel în această afacere.

• „de curând” – în *Ghidul translatorului Faptelor apostolilor*, p. 137, Newman și Nida scriu o idee interesantă despre acest ADVERB, *prospatōs*. La început însemna „proaspăt ucis,” dar a ajuns să fie folosit metaforic cu sensul de „recent.” Acesta este un exemplu bun care ilustrează felul în care etimologia nu indică mereu cu succes înțelesul. Cuvintele trebuie înțelese în situația lor temporală și contextuală. Multe dintre interpretările greșite ale Bibliei vin din eșecul exegetului modern de a recunoaște vechea utilizare metaforică sau idiomatică.

• „venit...din Italia cu soția sa Priscila, deoarece Claudiu poruncise ca toți iudeii să plece din Roma” – în *Historia Contra Paganus* 7.6.15, Orosiu spune că edictul a fost dat în anul 49. Suetoniu, în *Viața lui Claudiu* 25.4 ne spune că a fost după răscolă din cartierul evreu, la instigarea unui anumit Crestus. Romanii l-au confundat pe Cristus cu Crestus (Tacitus, *Annales* 25:44:3). Dar Cassius ne spune, în *Istorie* 60.6, că evreii nu au fost alungați, ci li s-a interzis să-și practice obiceiurile ancestrale.

„Venit” este un PARTICIPIU PERFECT ACTIV, presupunând că mutarea intenționa să fie una permanentă sau pe termen lung. Edictul (porunca) lui Claudiu este un INFINITIV PERFECT PASIV.

18:3 „fiindcă avea același meșteșug” – în general se crede că este vorba de facerea corturilor, dar ar putea fi vorba de tăbăcirea pieilor. Trecutul de rabin al lui Pavel necesita o slujbă sau un meșteșug secular. Niciun rabin nu putea lua bani pentru că dădea învățătură. Cilicia, regiunea în care locuia Pavel, era cunoscută pentru părul și pentru pielea de capră.

18:4 „vorbea în sinagogă în fiecare zi de Sabat” – Pavel era activ în fiecare zi de Sabat, „vorbind” și „înduplecând” (ambele sunt la TIMPUL IMPERFECT). Pavel mergea mai întâi la evrei deoarece (1) așa a făcut Isus (Matei 10:5-6); (2) ei cunoșteau VT; (3) grecii temători de Dumnezeu răspundeau de obicei la mesajul lui (Rom. 1:16). Sinagoga a apărut în timpul exilului babilonian ca loc de închinare, educație și rugăciune. A fost creată pentru a cultiva și a menține cultura ebraică.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:5-11

5 Dar când au venit Sila și Timotei din Macedonia, Pavel s-a dedat în totul propovăduirii și dovedea iudeilor că Isus este Hristosul. **6** Fiindcă iudeii i se împotriveau și-l batjocoreau, Pavel și-a scuturat hainele și le-a zis: „Sângele vostru să cadă asupra capului vostru; eu sunt curat. De acum încolo, mă voi duce la Neamuri.” **7** Și, după ce a ieșit de acolo, a intrat în casa unui om temător de Dumnezeu, numit Iust, a cărui casă era vecină cu sinagoga. **8** Dar Crisp, fruntașul sinagogii, a crezut în Domnul împreună cu toată casa lui. Și mulți dintre corinteni, care auziseră pe Pavel, au crezut și ei și au fost botezați. **9** Noaptea, Domnul a zis lui Pavel într-o vedenie: „Nu te teme; ci vorbește și nu tăcea, **10** căci Eu sunt cu tine; și nimeni nu va pune mâna pe tine, ca să-ți faci rău: vorbește, fiindcă am mult norod în această cetate.” **11** Aici a rămas un an și șase luni și învăța printre corinteni Cuvântul lui Dumnezeu.

18:5 „au venit Sila și Timotei din Macedonia” – se pare că au adus un dar de dragoste de la credincioșii din Filipi, care i-a permis lui Pavel să predice cu normă întreagă (2 Cor. 11:9; Fil. 4:15). Timotei a adus și vești despre Biserica din Tesalonic, iar ca răspuns Pavel a scris 1 și 2 Tesaloniceni (17:14). Se pare că, așa cum Luca a fost lăsat în Filipi să-i învețe pe noii credincioși, Timotei a fost lăsat în Tesalonic și Sila în Bereea. Pavel era foarte preocupat de învățarea noilor creștini. El voia să lase în fiecare cetate vizitată o biserică activă, care creștea și se înmulțea.

-
- NASB „Pavel a început să se dedea complet cuvântului”
- NKJV „Pavel a fost obligat de Duhul Sfânt”
- NRSV „Pavel a fost ocupat cu proclamarea cuvântului”
- TEV „Pavel și-a petrecut tot timpul predicând mesajul”
- NJB „Pavel și-a consacrat tot timpul predicării”

În această sintagmă există o diferență în manuscrisul grecesc. Cele mai vechi și mai bune texte au dativul *Logos* (P74, 8, A, B, D și traduceri în latină, Peshitta și în limba coptă). Originalul grecesc are „Duhul Sfânt” (*pneumati*), care se mai găsește doar mult mai târziu în manuscrisele grecești minuscule.

• **„dovedea iudeilor că Isus este Hristosul”** – compară 9:22 cu 17:3 în ceea ce privește metoda de convingere a lui Pavel (INDICATIVUL IMPERFECT PASIV *sunechō*, care înseamnă „a presa”), mai aproape de metoda și de entuziasmul lui Ștefan (Fapte 7). Vezi observația de la 2:40. Această afirmație teologică este cheia tuturor celorlalte!

18:6 „i se împotriveau și-l batjocureau” – ambele sunt PARTICIPII PREZENTE MEDIANE, care accentuează implicarea personală continuă. Din păcate acest răspuns al evreilor din Diaspora a devenit unul mult prea obișnuit.

• **„și-a scuturat hainele”** – acesta era un simbol ebraic al respingerii (Neem. 5:13; Fapte 13:51; Luca 9:5; 10:11). Vezi observația completă de la 13:51.

- **„sângele vostru să cadă asupra capului vostru”** – această expresie din VT are câteva conotații:
 1. responsabilitatea unui paznic, individuală și colectivă, Ezech. 3:16 și următoarele; 33:1-6
 2. responsabilitatea personală, Iosua 2:19; 2 Sam. 1:16; Ezech. 18:13; Fapte 18:6; 20:26
 3. responsabilitate colectivă a strămoșilor sau a popoarelor, 2 Sam. 3:28-29; 2 Regi 2:33
 4. combinarea, în NT, a primelor trei variante, Matei 27:25

Viața stătea în sânge (Lev. 17:11,14). Vărsarea sângelui făcea persoana responsabilă de moartea respectivă (Gen. 4:10; 9:4-6).

• **„eu sunt curat”** – aceasta este o metaforă sacrificială din VT pentru responsabilitatea personală. Pavel nu mai era responsabil din punct de vedere spiritual (Ezech. 33) pentru ca evreii din acest oraș să audă Evanghelia. El a împărtășit mesajul, dar ei nu au răspuns. Noi suntem curați?

• **„De acum încolo, mă voi duce la neamuri”** – această procedură de evanghelizare și acest blestem au devenit normative pentru Pavel (13:46; 18:6; 26:20; 28:28). Pavel s-a simțit obligat să predice mai întâi casei lui Israel, la fel ca Isus (Matei 10:6; 15:24; Marcu 7:27). El explică asta din punct de vedere teologic în Rom. 1:3,5,9-1 și din punct de vedere emoțional în Fapte 9:15; 22:21; 26:17 (Rom. 11:13; 15:16; Gal. 1:16; 2:7-9; Efes. 3:2,8; 1 Tim. 2:7; 2 Tim. 4:17).

18:7 „Tit Iust” – există câteva posibilități de identificare a acestui „om temător de Dumnezeu,” vecin cu sinagoga din Corint.

1. numele lui întreg este Gaiu Tit Iust și biserica din Corint se întâlnea în casa lui (Rom. 16:23)
2. ar putea fi Gaiu menționat în 1 Cor. 1:14, care a fost botezat de Pavel
3. există o variantă a manuscrisului grecesc legată de acest nume:
 - a. *Titou Ioustou*, B, D2
 - b. *Titou Ioustou*, 8, E, P
 - c. *Ioustou*, A, B2, D*
 - d. *Titou*, traduceri Peshitta și coptă

• **„om temător de Dumnezeu [închinător la Dumnezeu]”** – o inscripție din Afrodizia (secolul al-III-lea), folosește sintagma „închinător la Dumnezeu” pentru neamurile legate de sinagogă și care mergeau la sinagogă. Așa că „temător de Dumnezeu” (10:1-2,22; 13:16,26) este sinonim cu „închinător la Dumnezeu” (13:50; 16:14; 18:6-7).

Această sintagmă este greu de definit. Ea este folosită și pentru Lidia în 16:14 și pentru câțiva greci din Tesalonic în 17:4 și din Bereea în 17:17. Ei par a fi greci atrași de iudaism, care mergeau la sinagogă când puteau, dar nu erau pe deplin prozeliți. În 13:43 este folosită expresia „prozeliți evlavioși” pentru a-i descrie pe cei prozeliți pe deplin de la sinagoga din Perga Pamfiliei.

18:8 „Crisp” – acest bărbat era organizatorul și administratorul sinagogii locale (1 Cor. 1:14).

● **„a crezut în Domnul împreună cu toată casa lui”** – Faptele apostolilor atestă câteva exemple în care stăpânul unei case se convertește și este botezată întreaga familie extinsă (11:14; 16:15,31-34; 18:8). Occidentalii uită care era locul familiei extinse în lumea antică mediteraneană. Familia era o prioritate. Nu era accentuată individualitatea. Deși acest lucru diferă de concepția noastră individualistă asupra evanghelizării, nu o face neadecvată sau mai puțin reală.

Oricum, se observă și că nu toți membrii familiilor mântuite care mergeau la biserică erau mântuiți. Onisim era sclav în casa lui Filimon, în care se întâlnea biserica, dar nu a fost mântuit până nu l-a întâlnit pe Pavel în temniță.

● **„mulți dintre corinteni, care auziseră pe Pavel, au crezut și ei și au fost mântuiți”** – mulți corinteni au acceptat imediat mesajul lui Pavel, dar Pavel era descurajat și a trebuit să primească putere printr-o vedenie divină specială (v. 10b). Această biserică (o biserică într-o casă) a fost cea mai dificilă și mai problematică adunare a lui Pavel. El o iubea, dar ea îi provoca multă durere personală (1 și 2 Cor.).

În 1 Cor. 1:14-17 există o paralelă relevantă la acest context. Am inclus aici una dintre observațiile din comentariul meu pe 1 Corinteni.

1:17 „Hristos m-a trimis nu să botez, ci să propovăduiesc Evanghelia” – acest verset nu vrea să discrediteze botezul, ci se vrea a fi o reacție la duhul de dezbinare din biserică din Corint care ridică anumiți lideri. Dar această afirmație indică faptul că botezul nu era văzut ca o agenție „sfântă” de har. Este surprinzător că unii interpretează scrierile lui Pavel cu un înțeles sfânt, când în toate scrierile lui menționează Cina Domnului doar odată în 1 Cor. 11 și botezul de două ori, în Rom. 6:1-11 și în Col. 2:12. Oricum, botezul este voia lui Dumnezeu pentru fiecare credincios.

1. este exemplul lui Isus
2. este porunca lui Isus
3. este procedura așteptată, normală pentru toți credincioșii

Nu cred că este canalul de primire a harului lui Dumnezeu sau a Duhului Sfânt. Era ocazia publică a noilor credincioși de a-și exprima credința în mod public și decisiv. Niciun credincios din NT nu ar întreba „Trebuie să fiu botezat pentru a fi mântuit?” Isus a făcut asta! Isus a poruncit bisericii să facă acest lucru! Fă-o!” Botezul rămâne o declarație publică și decisivă a credinței personale a unui individ, în special în culturile necreștine.

18:9 „Nu te mai teme” – acesta este un IMPERATIV PREZENT MEDIAN cu PARTICULĂ NEGATIVĂ, care presupune de obicei încetarea unei acțiuni deja în desfășurare. Pavel se temea și avea nevoie de încurajarea lui Cristos. Luca atestă aceste vedenii speciale de încurajare în 22:17-18; 23:11; 27:23-24. Dacă un bărbat precum Pavel a obosit în facerea binelui, te surprinde că și tu obosești? Marea Trimitere rămâne țelul călăuzitor, lucrul principal.

● **„ci vorbește și nu tăcea”** – ambele sunt IMPERATIVE (PREZENT ACTIV și AORIST ACTIV). Frica nu trebuie să-l facă să tacă pe cel care proclamă Evanghelia! Sentimentele noastre cresc și scad, dar Fapte 1:8 rămâne lumina călăuzitoare (2 Tim. 4:2-5).

18:10 „Eu sunt cu tine” – nu există promisiune mai mare (Gen. 26:24; Exod 3:12; 33:4; Ps. 23:4; Matei 28:20; Evrei 13:5). Observă că El este cu noi, dar nu pentru confortul sau siguranța personală, ci pentru îndrăzneala în evanghelizare (același este și scopul umplerii cu Duhul Sfânt din Faptele apostolilor). Prezența Duhului Sfânt are ca scop proclamarea, nu doar pacea personală.

● **„fiindcă am mult norod în această cetate”** – aceasta este o accentuare a predestinării și a cunoașterii de mai dinainte a lui Dumnezeu (Rom. 9; Efes. 1). Aș vrea să putem vedea acum Cartea Vieții! Mărturia bisericii este folositoare (Apoc. 13:8). Încredințarea personală este pentru îndrăzneala în evanghelizare, nu confirmarea unui bilet spre rai la moarte pentru creștini!

18:11 Acest verset ajută la stabilirea unei posibile cronologii a călătoriilor misionare ale lui Pavel. Deși fraza este ambiguă, presupune o slujire de predicare de 18 luni în Corint.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:12-17

12 Pe când era Galion cârmuitor al Ahaiei, iudeii s-au ridicat cu un gând împotriva lui Pavel, l-au dus înaintea scaunului de judecată **13** și au zis: „Omul acesta ațâță pe oameni să se închine lui Dumnezeu într-un fel care este împotriva Legii.” **14** Pavel voia să înceapă vorba, când Galion a zis iudeilor: „Dacă ar fi vorba de vreo faptă rea sau de vreo blestemăție, v-aș asculta după cuviință, iudeilor! **15** Dar dacă este vorba de neînțelegeri asupra unui cuvânt, asupra unor nume și asupra Legii voastre, treaba voastră: eu nu vreau să fiu judecător peste aceste lucruri.” **16** Și i-a alungat de la scaunul de judecată. **17** Atunci au pus toți mâna pe Sosten, fruntașul sinagogii, și-l băteau înaintea scaunului de judecată, fără ca lui Galion să-i pese.

18:12 „Galion” – aflăm din surse biblice și extra-biblice că el era un lider politic cinstit și capabil. Fratele lui, Seneca, spune despre el că „Nici măcar cei care îl iubesc pe fratele meu Galion cu toată puterea lor nu îl iubesc destul” și că „niciun om nu a fost vreodată atât de drăguț cu o persoană cum este Galion cu toți.” Acest politician ne ajută să datăm călătoriile lui Pavel. El a fost proconsul timp de doi ani și jumătate, începând din anul 51 D. Cr.

• „era Galion cârmuitor al Ahaiei” – Luca este un cronicar exact. Numele oficialilor romani din această zonă s-au schimbat din anul 44 D. Cr.; „cârmuitor [proconsul]” era corect, deoarece împăratul Claudiu dăduse această provincie Senatului.

• „iudeii...cu un gând” – Luca folosește de multe ori această expresie pentru a exprima unitatea credincioșilor (1:14; 2:1,46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), dar aici denotă unitatea invidiei și a răzvrătirii evreilor din Corint (v. 6). Alte exemple pentru folosirea acestei expresii cu conotație negativă sunt 7:57; 12:20 și 19:29. Termenul „iudei” este folosit adesea cu sens peiorativ în scrierile lui Luca.

• „l-au adus înaintea scaunului de judecată” – este folosit cuvântul *bēma* (care înseamnă „a pași”). Era scaunul sau platforma înălțată a tribunalului roman (Matei 27:19; Ioan 19:13; Fapte 25:6,10,17; 2 Cor. 5:10).

18:13 „să se închine lui Dumnezeu într-un fel care este împotriva Legii” – acești evrei pretind că faptul că creștinismul era o încălcare a legilor lor, nefăcând parte din iudaism, aceasta fiind o chestiune legală foarte importantă. Dacă Galio ar fi dat curs acestei acuzații, creștinismul ar fi devenit o religie ilegală. Dar în realitate creștinismul se bucura de protecție politică (era văzut ca o sectă a iudaismului, care era o religie legală) sub legea romană, până la persecuția lui Nero, cu 10-12 ani mai târziu.

Este posibil ca unul dintre scopurile cu care Luca scrie Faptele apostolilor să fie demonstrarea faptului că creștinismul nu era o amenințare pentru autoritățile romane. Se atestă că fiecare oficial roman a recunoscut acest lucru.

18:14 „Dacă” – aceasta este o PROPOZIȚIE CONDIȚIONALĂ DE GRADUL II. Este o construcție rară, care constă într-o afirmație falsă pentru a spune un anumit lucru sau pentru a continua o discuție. Este numită adesea stare „contrară faptelor.” Ar trebui să se traducă „dacă ar fi fost vorba de vreo infracțiune greșită sau incorectă, dar nu este, atunci ar fi înțelept din partea mea să vă suport, dar nu este cazul.”

18:15 „dacă” – aceasta este o PROPOZIȚIE CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III. Problema legală era, de fapt, una religioasă. Galion a recunoscut cu înțelepciune adevărata motivație a evreilor. El nu putea și nu voia să judece astfel de probleme.

18:16 „i-a alungat” – acest VERB apare doar aici în NT, dar a fost folosit de câteva ori în LXX (1 Sam. 6:8; Ezech. 34:12). Era o formă intensificată a verbului *elaunō*, care înseamnă „a alunga cu forța.”

18:17 „au pus toți mâna pe Sosten” – „toți” se referă la evreii din v. 12 sau probabil la greci, ceea ce demonstrează substratul anti-semitic al acestor cetățeni greci. O persoană cu numele Sosten este menționată 1 Cor. 1:1. Nu se știe sigur dacă este aceeași persoană sau nu, dar este un nume rar. Acest Sosten l-a înlocuit pe Crisp la conducerea sinagogii. Nu se știe sigur de ce l-au bătut evreii. Poate pentru că i-a permis lui Pavel să vorbească în sinagogă.

• „fără ca lui Galion să-i pese” – acest lider politic roman, spre deosebire de Pilat, nu a fost influențat de mulțime.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:18-21

18 Pavel a mai rămas destul de multă vreme în Corint. În urmă, și-a luat ziua bună de la frați și a plecat cu corabia spre Siria, împreună cu Priscila și Acuila, după ce și-a tuns capul în Chencrea, căci făcuse o juruință. 19 Au ajuns în Efes; și Pavel a lăsat acolo pe însoțitorii lui. A intrat în sinagogă și a stat de vorbă cu iudeii, 20 care l-au rugat să rămână la ei mai multă vreme. El însă n-a voit, 21 ci și-a luat rămas bun de la ei și a zis: „Trebuie numaidecât ca sărbătoarea care vine, s-o fac în Ierusalim. Dacă va voi Dumnezeu, mă voi întoarce iarăși la voi.” Și a plecat din Efes.

18:18 „Chencrea” – acesta era unul dintre cele două porturi ale Corintului. Era așezat la Marea Egee, pe partea de est a istmului îngust pe care era Corintul. Este menționat din nou în Rom. 16:1 ca așezare a unei biserici.

• „căci făcuse o juruință” – se referă la un jurământ nazatanean prezentat în Num. 6:1-21 (F. F. Bruce, *Răspunsuri la întrebări*, p. 52). Pavel face asta din nou în Fapte 21:24 (vezi observația de acolo). Tunderea sau raderea capului însemna sfârșitul jurământului.

A. T. Robertson și M. R. Vincent cred că acesta nu era un jurământ nazaritean, deoarece se putea sfârși doar în Ierusalim, conform obiceiului iudaic. Pavel nu s-a făcut de toate pentru toți pentru a-i câștiga pe unii (1 Cor. 9:19-23). Putem fi siguri că acest jurământ avea legătură cu evanghelizarea, nu cu Legea! Și, desigur, este posibil ca Acuila să fi fost cel care și-a tuns capul.

18:19 „Efes” – acesta era un mare oraș comercial în vestul Asiei Mici. După distrugerea portului din Milet de aluviunile de pe râul Meandru, comerțul naval s-a mutat pe coasta Efesului, care, de asemenea, avea un port natural. Zilele bune ale Efesului trecuseră până în vremea NT. Încă era un oraș mare și cu influență, dar nu mai avea gloria din trecut.

1. era cel mai mare oraș din provincia romană Asia Mică. Nu era capitala, deși guvernatorul roman locuia aici. Era un centru comercial datorită portului său natural excelent.
2. era un oraș liber, ceea ce îi permitea să aibă guvern local și multă libertate, care includea lipsa garnizoanelor romane.
3. era singurul oraș căruia i s-a permis să găzduiască jocurile bianuale din Asia.
4. aici era templul lui Artemis (Diana în latină), una dintre cele șapte minuni ale lumii pe vremea lui. Era de 128x66 m, cu 127 de coloane înalte de 18 m; 86 dintre ele erau suflăte cu aur (vezi Pliniu, Istoria Naturală, 36:95 și următoarele). Se crede că această imagine a lui Artemis a fost un meteorit care semăna cu o siluetă feminină cu mulți sâni. Asta înseamnă că în oraș erau multe prostituate ritualice (Fapte 19). Era un oraș multicultural foarte imoral.
5. Pavel a stat în acest oraș mai mult de trei ani (Fapte 18:18 și următoarele; 20:13).
6. tradiția spune că aici a locuit Ioan după ce Maria a murit în Palestina.

• **„a intrat în sinagogă și a stat de vorbă cu iudeii”** – Pavel își iubea poporul (Rom. 9:1-5). El a încercat negreșit să-i atingă cu și pentru Evanghelie.

18:20 acești evrei erau ca cei din Bereea. Erau dispuși să asculte. Nu ni se spune de ce nu a vrut Pavel să rămână, dar v.21 ne spune că dorea să se întoarcă la o dată ulterioară, la călăuzirea lui Dumnezeu.

18:21 „Dacă va voi Dumnezeu, mă voi întoarce iarăși la voi” – Pavel credea că viața lui era în mâinile lui Dumnezeu, nu în ale lui (Rom. 1:10; 15:32; 1 Cor. 4:19; 16:7). Aceasta este viziunea biblică mondială (Evrei 6:3; Iacov 4:15; 1 Petru 3:17). Pavel se va întoarce și Efesul va deveni centrul atenției lui în cea de-a treia călătorie misionară.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:22-23

22 S-a dat jos din corabie în Cezareea, s-a suit la Ierusalim și, după ce a urât de bine bisericii, s-a coborât în Antiohia. 23 După ce a petrecut câțeva vreme în Antiohia, Pavel a plecat și a străbătut din loc în loc ținutul Galatiei și Frigiei, întărind pe toți ucenicii.

18:22 V. 21 se încheie cu plecarea lui Pavel cu corabia din Efes. În v. 22 ancorează în Palestina (Cezarea) și vizitează biserica din Ierusalim („s-a suit,” din punct de vedere teologic) apoi (a coborât) la Antiohia, în Siria. Trebuie să amintim că Luca nu atestă o zi completă de călătorie, ci sare de la un eveniment semnificativ din punct de vedere teologic la altul. Faptele apostolilor nu este istorie modernă, ci istorie corectă, exactă! V. 22 încheie cea de-a doua călătorie misionară, iar v. 23 o deschide pe cea de-a treia.

18:23 „întărind pe toți ucenicii” – Pavel a luat în serios Marea Trimitere din Matei 28:19-20. Lucrarea lui a implicat și evanghelizarea (Matei 28:19) și ucenicizarea (Matei 28:20).

• **„ținutul Galatiei și Frigiei”** – cercetătorii încă dezbat dacă sintagma „ținutul Galatiei” se referă la diviziunile rasiale sau la cele politice din Turcia centrală modernă.

Ținutul Frigiei este menționat prima dată în 2:10. Unii dintre cei care au experimentat Rusaliile erau din această zonă. Lui Pavel i s-a interzis să predice în această regiune în 16:6.

Unii se întreabă dacă sintagma „întărind pe toți ucenicii” din ultima parte a v. 23 se referă la cei convertiți la Rusalii din Frigia sau la convertiții lui Pavel din Derbe, din Listra și din Iconia, care erau în sudul Pisidiei, în provincia romană Galatia.

Acesta este începutul celei de-a treia călătorii misionare a lui Pavel (18:23-21:16).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 18:24-28

24 La Efes, a venit un iudeu, numit Apolo, de neam din Alexandria. Omul acesta avea darul vorbirii și era tare în Scripturi. 25 El era învățat în ce privește Calea Domnului, avea un duh înfocat și vorbea și învăța amănunțit pe oameni despre Isus, măcar că nu cunoștea decât botezul lui Ioan. 26 A început a vorbi cu îndrăzneală în sinagogă. Acula și Priscila, când l-au auzit, l-au luat la ei și i-au arătat mai cu de-amănuntul Calea lui Dumnezeu. 27 Fiindcă el voia să treacă în Ahaia, frații l-au îmbărbătat să se ducă și au scris ucenicilor să-l primească bine. Când a ajuns, a ajutat mult, prin harul lui Dumnezeu, pe cei ce crezuseră; 28 căci înfrunța cu putere pe iudei înaintea norodului și le dovedea din Scripturi că Isus este Hristosul.

18:24 „un iudeu numit Apolo” – este foarte neobișnuit ca un evreu să fie numit după un zeu grec. Era un predicator foarte educat și elocvent (18:24-19:1). Lucrarea lui în Corint era utilă, dar a devenit problematică atunci când una dintre cele trei grupări (susținătorii lui Pavel, ai lui Petru și ai lui Apolo, 1 Cor. 1-4) l-au considerat campionul lor. El a refuzat să se întoarcă în Corint (1 Cor. 16:12).

- **„de neam din Alexandria”** – acesta era al doilea oraș din Imperiu ca mărime, cunoscut pentru aerul lui de bibliotecă și academic. Avea o mare populație de evrei (pentru care Biblia ebraică a fost tradusă în greacă, LXX) și era locul natal al lui Filo, un înțelept alegoric celebru evreu, neo-platonic.
 - **„la Efes a venit”** – Faptele apostolilor nu este o carte detaliată, cronologică. Pavel tocmai plecase (v. 23).
 - **„omul acesta avea darul vorbirii”** – acest termen, în greaca coine, poate însemna „elocvent” sau „educat.” În LXX, *logios* este folosit pentru prezicerile lui Dumnezeu. Evident, Apolo era mai talentat la vorbirea în public (retorica greacă) decât Pavel (compară 1 Cor. 1:17; 2:1; 2 Cor. 10:10; și 11:6). Era un predicator puternic!
 - **„era tare în Scripturi”** – termenul „Scripturi” se referă la VT. Toate trimerile din NT la scrierile inspirate de referă la VT (1 Tes. 2:13; 2 Tim. 3:16; 1 Petru 1:23-25; 2 Petru 1:20-21) cu excepția lui 2 Petru 3:15-16, în care se spune despre scrierile lui Pavel (prin analogie) că sunt inspirate. Apolo cunoștea bine VT.
Cuvântul „tare” este *dunatos*, care descrie putere lui Isus în cuvânt și în faptă în Luca 24:19 și e cea a lui Moise în Fapte 7:22.
- 18:25 „El era învățat”** – acesta este un PASIV PERIFRAST PLUPERFECT (Luca 1:4). Știa învățăturile lui Isus, dar până la un anumit nivel sau moment dat. Curtis Vaughan, *Faptele apostolilor*, p. 118, nota de subsol nr. 2 enumeră lucrurile pe care este posibil să le fi știut și predicat Apolo:
1. Ioan a fost premergătorul lui Mesia
 2. El L-a prezentat pe Mesia ca fiind Mielul lui Dumnezeu care ia păcatul lumii
 3. Isus din Nazaret era Mesia
- Eu cred că în predicarea lui a mai fost accentuată și pocăința, deoarece ea era și în predicarea lui Isus, și în a lui Ioan.
- **„în ce privește Calea Domnului”** – „calea” este primul nume folosit pentru a-i descrie pe adepții lui Isus (9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; Ioan 14:6). A fost folosit adesea în VT (Deut. 5:32-33; 31:29; Ps. 27:11; Isaia 35:8), unde se vorbește despre credință ca mod de viață. Nu se știe sigur dacă are acest înțeles și în acest text (18:26).
Și Apolo știa ceva despre Isus, dar se pare că știa despre începutul lucrării Lui pământești, și nu Evanghelia de după calvar și de după înviere. El trebuia să audă „restul poveștii” (Paul Harvey).
 - **„avea un duh înfocat”** – literal se traduce „ardea în duh.” Această expresie descrie entuziasmul lui Apolo pentru ceea ce știa și înțelegea despre viața și învățăturile lui Isus.
 - **„nu cunoștea decât botezul lui Ioan”** – este posibil ca această propoziție despre Apolo să fie tehnica literară folosită de Luca pentru a-i prezenta pe ucenicii lui Ioan în 19:1-7. În Palestina primului secol au apărut câteva erezii în legătură cu învățarea și cu predicarea lui Ioan Botezătorul.
Ioan a fost cu adevărat ultimul proroc al VT care s-a pregătit pentru venirea lui Mesia (Isa. 40:3; Matei 3:3), dar nu a fost primul care a predicat Evanghelia. Dacă predicarea lui Apolo s-a axat prea mult asupra lui Ioan, atunci a pierdut semnificația completă a lui Isus. Și Ioan, și Isus au pus accent pe „pocăință,” „credință” și o „viață sfântă.” Ambii i-au chemat mai întâi pe evrei la un nou legământ în care să creadă și pe care să-l trăiască (credințioșia față de legământ și credința personală în YHWH). Dar mesajul lui Isus s-a transformat în afirmarea cu îndrăzneală a locului central al Lui (Ioan 10 și 14), lucrul care probabil i-a lipsit lui Apolo.
- 18:26 „A început a vorbi cu îndrăzneală în sinagogă”** – VERBUL este folosit pentru a-l prezenta pe Pavel vorbindu-le evreilor în sinagogă în 13:46; 14:3; 19:8 și în fața lui Festus în 26:26. Apolo era un predicator puternic și eficient.
- **„în sinagogă”** – observă că și Acuila și Priscila erau acolo. Acesta era și obiceiul lui Pavel.
 - **„Priscila și Acuila”** – era este menționată prima de câteva ori, în 18:18,26; Rom. 16:3 și 2 Tim. 4:19, lucru foarte neobișnuit. Probabil ea avea cea mai puternică personalitate sau era din nobilimea romană. În Fapte 18:2 se spune că Acuila este evreu, dar nu și Priscila. Au fost forțați să părăsească Roma din cauza edictului lui Claudiu din anul 49 D. Cr. Ei l-au întâlnit pe Pavel și s-au împrietenit cu el în Corint și l-au urmat în Efes. Cei trei erau constructori de corturi.
 - **„l-au luat la ei”** – termenul este folosit pentru a spune că cineva este acceptat sau primit ca prieten. Nu se știe sigur cum sau unde au făcut Priscila și Acuila acest lucru pentru Apolo. Poate că au vorbit cu el între patru ochi sau l-au luat cu ei acasă. Observă că nu l-au jignit și nu l-au provocat în public!
 - **„i-au arătat mai cu de-amănuntul Calea lui Dumnezeu”** – el accepta să fie învățat, lucru rar pentru oamenii talentați și educați! Evident, el a reacționat la informațiile mai complete pe care ei i le-au dat despre Isus.
- 18:27 „el voia să treacă în Ahaia”** – manuscrisul grecesc D adaugă „la îndemnul creștinilor din Corint.” El era genul lor de predicator (în stilul retoric grec).

● „**frații... au scris**” – despre scrisorile de recomandare de la o biserică pentru alta se vorbește în Rom. 16:1; 2 Cor. 3:1; și în 2 Ioan. Aceasta este modalitatea Bisericii primare de a evita predicatorii călători falși și care produc dezbinare.

● „**a ajutat mult, prin harul lui Dumnezeu, pe cei ce crezuseră**” – există două modalități de înțelegere a acestei fraze:

1. se referă la creștinii care erau deja mântuiți prin har (NASB, NKJV, NRSV, TEV)

2. se referă la puterea primită de Apolo prin harul lui Dumnezeu (NJB).

VERBUL din principală, „a ajutat,” este un INDICATIV AORIST MEDIAN. Apolo era o binecuvântare!

PARTICIPIUL „crezuseră” este un PERFECT ACTIV, care înseamnă că ei erau deja credincioși. În Corint Apolo a lucrat ca ucenicizator, nu ca evanghelist.

18:28 Apolo a folosit VT la fel ca Petru, Ștefan și Pavel. Demonstrarea pe baza VT a faptului că Isus era Mesia este un model recurent în predicile din Fapte adresate evreilor.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce este Priscila enumerată prima atât de des în NT?
2. Cum a ajuns Pavel să-i cunoască pe Priscila și pe Acuila? De ce?
3. S-au mai întors Priscila și Acuila în Roma? De unde știm?
4. Compară stilul de predicare al lui Apolo cu cel al lui Pavel.
5. Apolo era creștin înainte să-i viziteze pe Priscila și pe Acuila?

FAPTELE APOSTOLILOR 19

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel în Efes 19:1-7	Pavel în Efes 19:1-10	Lucrarea lungă a lui Pavel în Efes 19:1-7	Pavel în Efes 19:1-2a 19:2b 19:3a 19:3b 19:4	Ucenicii lui Ioan în Efes 19:1-7 Întemeierea bisericii din Efes
19:8-10 Fiii lui Secva	Minunile îl slăvesc pe Cristos 19:11-20	19:8-10 19:11-20	19:5-7 19:8-10 Fiii lui Secva 19:11-14	19:8-10 Exorciștii iudei 19:11-12 19:13-17
19:11-20			19:15 19:16-20	
Răscoala din Efes 19:21-27	Răscoala din Efes 19:21-41	19:21-22	Răscoala din Efes 19:21-22	19:18-19 19:20 Planurile lui Pavel 19:21-22 Efes: răscoala argintarului 19:23-31
19:28-41		19:23-27 19:28-41	19:23-27 19:28-34	19:32-41
			19:35-41	

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:1-7

1 Pe când era Apolo în Corint, Pavel, după ce a trecut prin ținuturile de sus ale Asiei, a ajuns la Efes. Aici a întâlnit pe câțiva ucenici 2 și le-a zis: „Ați primit voi Duhul Sfânt când ați crezut?” Ei i-au răspuns: „Nici n-am auzit măcar că a fost dat un Duh Sfânt.” 3 „Dar cu ce botez ați fost botezați?”, le-a zis el. Și ei au răspuns: „Cu botezul lui Ioan.” 4 Atunci Pavel a zis: „Ioan a botezat cu botezul pocăinței și spunea norodului să creadă în Cel ce venea după el, adică în Isus.” 5 Când au auzit ei aceste vorbe, au fost botezați în Numele Domnului Isus. 6 Când și-a pus Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt S-a coborât peste ei, și vorbeau în alte limbi și proceau. 7 Erau cam doisprezece bărbați de toți.

19:1 „ținuturile de sus” – se referă la o rută alternativă prin ținuturile de sus spre bisericile înființate în timpul activității misionare anterioare a lui Pavel în sudul Galatiei.

19:2 „Ați primit voi Duhul Sfânt când ați crezut?” – faptul că sunt numiți „ucenici” (v. 1) și afirmația „când ați crezut” ne spune că erau credincioși. Această întrebare leagă (1) primirea personală a Duhului Sfânt în momentul în care individul crede (INDICATIV AORIST ACTIV și PARTICIPIU AORIST ACTIV) de (2) acțiunea pregătitoare a Duhului Sfânt fără de care nimeni nu ar putea crede (Ioan 6:44,65; Rom. 8:9). Există nivele și stadii ale lucrării Duhului Sfânt (Ioan 8:11-15). Faptele apostolilor ar trebui să avertizeze exegeții moderni să nu fie autoritari în ceea ce privește elementele și ordinea mântuirii. Faptele apostolilor atestă ceea ce s-a întâmplat, nu ce ar fi trebuit să se întâmple de fiecare dată. Mântuirea este o relație personală care implică întreaga persoană, dar adesea este o experiență progresivă pe măsură ce relația se adâncește și sunt înțelese mai multe informații din Scripturi.

• **„Nici n-am auzit măcar că a fost dat un Duh Sfânt”** – predicarea lui Ioan nu putea avea efecte spirituale fără Duhul Sfânt (Rom. 8:6-11; 1 Cor. 12:3; 1 Ioan 4:2). Ioan L-a menționat pe Duhul Sfânt în predicarea lui (Matei 3:11; Marcu 1:8; Luca 3:16; Ioan 1:32-33), dar nu trebuie să uităm că mesajul lui a fost unul de pregătire, nu de împlinire (Isaia 40:3; Matei 3:3). Ioan a fost ultimul proroc și predicatorul și pregătitorul tranziției spre Mesia care avea să vină. El i-a îndreptat pe oameni spre Isus (John 1:19-42).

19:3 „Dar cu ce botez ați fost botezați?” – ei erau ucenici ai lui Ioan Botezătorul. Se pare că erau credincioși luminii pe care o aveau, dar aveau nevoie de clarificări mai detaliate despre viața, moartea, învierea și înălțarea (adică Evanghelia) lui Isus, la fel ca Apolo (18:24-28).

19:3-4 „botezul lui Ioan” – botezul lui Ioan presupunea pocăință și așteptări (Matei 3:11; Marcu 1:15). Dar trebuie să se îplinească prin credința în Isus. Știm din istorie că au existat câteva grupuri de eretici formate în primul secol care pretindeau că sunt ucenici ai lui Ioan Botezătorul (*Recunoașterile lui Clement*, capitolul 60). Atestarea acestei întâmplări ar putea fi modalitatea lui Luca de a anula acțiunea acestor grupuri. Lucrarea lui Ioan îndrepta atenția dinspre el înspre Isus (Ioan 1:19-42).

19:5 „în Numele Domnului Isus” – Luca prezintă botezul ca fiind făcut „în Numele Domnului Isus” (2:38; 8:12,16; 10:48). Vezi subiectul special: Numele Domnului de la 2:22. Matei prezintă botezul ca fiind făcut „în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28:19). Nu formula de botez este cheia spre mântuire, ci inima persoanei botezate. Privind formula ca cheie ne concentrăm asupra punctului greșit. Mântuirea nu este corectitudinea sfântă a unui ritual, ci intrarea într-o relație de pocăință și credință în Isus. Vezi observația de la 2:38.

Din câte știm, Apolo, care, de asemenea cunoștea doar botezul lui Ioan, nu a fost botezat din nou! Duhul Sfânt era evident în învățarea și în predicarea lui plină de putere.

19:6 „și-a pus Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt S-a coborât peste ei” – punerea mâinilor este menționată adesea în legătură cu Duhul Sfânt (8:16-17; 9:17), dar nu mereu (10:44). Vezi subiectul special de la 6:6. Biblia leagă Duhul Sfânt de credincios în trei moduri: (1) în momentul în care crede; (2) în momentul botezului și (3) la punerea mâinilor.

Diversitatea ar trebui să ne avertizeze în privința dogmatismului în această chestiune. Faptele apostolilor nu dorește să ne învețe un model stabilit, ci să descrie mișcarea dinamică a Duhului Sfânt.

Trebuie să recunoștem faptul că mă uimesc acești doisprezece ucenici ai lui Ioan care vorbesc în limbi. De obicei în Faptele apostolilor, limbile sunt, pentru credincioșii evrei proclamatori, dovada că Dumnezeu a acceptat un grup nou sau că a dărâmat o barieră geografică (vezi observația completă de la 2:4b). Ce grup nou reprezentau acești bărbați? Ei erau deja ucenici (v. 1). De ce a ales Luca să ateste această întâmplare? El alege să o introducă, împreună cu Apolo, în capitolul 18. Acest lucru nu este după model, ceea ce înseamnă probabil că exegeții moderni încearcă să stabilească un plan sau un model de exegeză pentru scrierea lui Luca, dar care nu se potrivește!

Poate că această întâmplare cu vorbirea în limbi este mai asemănătoare cu cele din Corint!

• **„și proceau”** – acest termen are conotațiile din VT de comportament extaziat (1 Sam. 10:10-12; 19:23-24). Contextul ar putea susține această interpretare. Oricum, acest termen, în 1 și 2 Cor. presupune proclamarea cu îndrăzneală a Evangheliei. Este greu de definit prorocia în NT. Umplerea cu Duhul Sfânt fiind adesea legată de proclamarea cu îndrăzneală a Evangheliei, aceasta ar putea fi și intenția acestui context.

19:7 „Erau cam doisprezece bărbați de toți” – doisprezece este unul dintre cele câteva numere folosite adesea simbolic în Biblie, dar aici pare să fie istoric. Vezi subiectul special: doisprezece de șa 1:22.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:8-10

8 În urmă, Pavel a intrat în sinagogă, unde vorbea cu îndrăzneală. Timp de trei luni a vorbit cu ei despre lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu și căuta să înduplece pe cei ce-l ascultau. **9** Dar, fiindcă unii rămăneau împietriți și necredincioși și vorbeau de rău Calea Domnului înaintea norodului, Pavel a plecat de la ei, a despărțit pe

ucenici de ei și a învățat în fiecare zi pe norod în școala unuia numit Tiran. 10 Lucrul acesta a ținut doi ani, așa că toți cei ce locuiau în Asia, iudei și greci, au auzit Cuvântul Domnului.

19:8 „a intrat în sinagogă” – aceasta era procedura lui standard (9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2, 10; 18:4,19,26).

- **„unde vorbea cu îndrăzneală”** – acesta este un INDICATIV PERFECT MEDIAN. Era una dintre urmările „umplerii cu Duhul Sfânt” (4:13,29,31; 9:28,29; 14:3; 18:26). Pavel se roagă pentru acest lucru în 6:19.

- **„Timp de trei luni”** – se pare că biserica din Efes i-a permis lui Pavel să predice, să dea învățătură și să discute cu ei multe zile de sabat. Acest lucru în sine arată un grad de deschidere față de Evanghelie și este un tribut pentru abilitățile lui Pavel, date de Dumnezeu.

- **„Împărăția lui Dumnezeu”** – aceasta este o temă centrală a predicării lui Isus. Se referă la domnia de acum a lui Dumnezeu în viețile oamenilor, care se va desăvârși într-o zi peste întregul pământ, așa cum este în cer (Matei 6:10). Vezi subiectul special de la 8:12.

19:9 „fiindcă unii rămâneau împietriți și necredincioși” – toți cei care aud Evanghelia pot să aleagă (17:32, 34). Asta reflectă pilda semănătorului (Matei 13; Marcu 4). Acesta este misterul nedreptății (2 Cor. 4:4).

Termenul „împietriți” (*sklērunō*) este un INDICATIV IMPERFECT PASIV („necredincioși” este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV), ceea ce presupune începerea unei acțiuni sau o acțiune repetată în trecut. Acesta este chiar cuvântul folosit în Rom. 9:18 pentru a descrie împietrirea de către Dumnezeu a inimii lui Israel și VERBUL repetat din Evrei 3 și 4 (3:8,13,15; 4:7), care prezintă împietrirea inimii lui Israel în timpul perioadei de rătăcire prin pustie. Dumnezeu nu împietrește în mod activ inimile oamenilor pe care îi iubește și care sunt creați după chipul Lui, dar permite manifestarea răzvrătirii omenirii (Rom. 1:24,26,28) și răului personal să-i influențeze pe cei pe care i-a creat (Efes. 2:1-3; 4:14; 6:10-18).

- **„vorbea de rău Calea Domnului înaintea norodului”** – Evanghelia este extrem de diferită de exclusivismul și de gândirea orientată spre performanță a iudaismului încât nu existau temelii comune posibile dacă erau respinse dogmele de bază ale Evangheliei.

Modelul recurent descris de Luca al împotrivirii agresive a evreilor față de Evanghelia continuă (13:46-48; 18:5-7; 19:8-10; 28:23-28).

- **„Calea”** – vezi observația de la 18:25.

- **„școala unuia numit Tiran”** – codex Bezae, D, din secolul al V-lea, adaugă faptul că Pavel dădea învățătură de la ora 11:00 a.m. până la 4:00 p.m., când cea mai mare parte a orașului se bucura de o perioadă de odihnă și clădirea era disponibilă. Acesta ar putea fi un articol din tradiția orală. Pavel lucra la afacerea lui în timpul orelor obișnuite de lucru, apoi dădea învățătură în timpul de odihnă (20:34).

Există câteva teorii în ceea ce privește identificarea lui Tiran:

1. Era un sofist menționat de Suida. Suida a scris în secolul al X-lea, dar a folosit surse respectabile din vremurile clasicismului. Opera lui literară este ca o enciclopedie de persoane politice, literare și bisericesti.
2. Era un rabin evreu (Meyer) care conducea o școală particulară în care se învăța legea lui Moise, dar nu există nicio dovadă scrisă pentru acest punct de vedere.
3. Această clădire a fost la început un gimnaziu, iar mai târziu o sală de prelegeri deținută de sau numită după Tiran.

Pavel a trebuit să părăsească sinagoga și se pare că erau prea mulți convertiți pentru a folosi o casă, așa că a închiriat o sală de conferințe. Aceasta i-a permis contactul cu oamenii din Efes.

19:10 „doi ani” – Pavel afirmă durata întregii perioade petrecute în această provincie.

- **„toți cei ce locuiau în Asia... au auzit”** – evident, aceasta este o hiperbolă. Isus a vorbit asemenea cu hiperbole. Face parte pur și simplu din natura idiomatică a literaturii estice.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:11-20

11 Și Dumnezeu făcea minuni nemaipomenite prin mâinile lui Pavel; **12** până acolo că peste cei bolnavi se puneau basmale sau șorțuri care fuseseră atinse de trupul lui, și-i lăseau bolile și ieșeau afară din ei duhurile rele. **13** Niște exorciști iudei care umblau din loc în loc au încercat să cheme Numele Domnului Isus peste cei ce aveau duhuri rele, zicând: „Vă jur pe Isus, pe care-L propovăduiește Pavel, să ieșiți afară!” **14** Cei ce făceau lucrul acesta erau șapte feciori ai lui Sceva, un preot iudeu din cei mai de seamă. **15** Duhul cel rău le-a răspuns: „Pe Isus Îl cunosc, și pe Pavel îl știu; dar voi cine sunteți?” **16** Și omul în care era duhul cel rău a sărit asupra lor, i-a biruit pe amândoi și i-a schingiuit în așa fel, că au fugit goi și răniți din casa aceea. **17** Lucrul acesta a fost cunoscut de toți iudeii, de toți grecii care locuiau în Efes, și i-a apucat frica pe toți: și Numele Domnului Isus era proslăvit. **18** Mulți din cei ce crezuseră, veneau să mărturisească și să spună ce făcuseră. **19** Și unii din cei ce făcuseră vrăjitorii și-au adus cărțile și le-au ars

19:11 Aceasta nu este prima dată când Dumnezeu a folosit minuni extraordinare pentru a-Și confirma veridicitatea și purtătorul de cuvânt (3:1-10; 5:15; 8:6,13; 9:40-42; 13:11-12; 14:8-11). Superstițiile și practicile oculte erau foarte răspândite și aveau putere în Efes. Dumnezeu, bogat în bunătate, a permis ca puterea Lui supranaturală și autoritatea, care locuiau în Mesia al Lui, să se manifeste prin Pavel în fața acestor oameni legați de lucruri satanice. Ce mare este mila lui Dumnezeu!

19:12 „basmale” – acestea ar putea fi banderole legate în jurul capului în timpul muncii.

- „șorțuri” – se referă la șorțuri de lucru, asemănătoare cu șorțurile tâmplarilor. Aceste vindecări au demonstrat mila și puterea lui Dumnezeu și au confirmat Evanghelia și lucrarea lui Pavel.

- „ieșeau afară din ei duhurile rele” – aici demonii (Luca 10:17; Fapte 8:2) sunt numiți „duhuri rele” (Matei 12:45; Luca 7:21; 8:2; 11:26; Fapte 19:12,13,15,16). Dar Luca îi mai numește și „duhuri necurate” (5:16; 8:7). În Fapte 16:16 demonul este numit „duhul lui Piton” (de ghicire). Toate aceste expresii par a fi sinonime. Pavel vorbește adesea despre categorii demonice ca „orice domnie...stăpânire...putere...dregătorie” (Efes. 1:21,) „domniile și stăpânirile din locurile cerești” (Efes. 3:10), sau „împotriva căpeteniilor, împotriva domniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în locurile cerești” (Efes. 6:12). Probabil se referă la anumite nivele de duhuri demonice organizate. Dar cum, de ce, unde și cine sunt doar speculații, deoarece Biblia nu alege să ne dezvăluie o descriere detaliată a tărâmului spiritual. Prezintă clar puterea lui Cristos (și a apostolilor Lui) asupra lui Satan și al împărăției lui a întunericului și a morții. „Numele” lui Isus este mai presus de orice nume! Cunoașterea Lui aduce mântuire, pace, împlinire, refacere și sănătate.

19:13-16 „exorciști iudei” – exorciștii evrei erau ceva obișnuit (Luca 11:19). Acest context arată clar că exorcizarea nu se face printr-o formulă magică (nume), ci printr-o relație personală cu Isus. Dacă acest pasaj nu ar fi atât de trist, ar fi amuzant! În *Antichitățile* 8:2:5, Josephus ne spune despre un ritual de exorcizare făcut de un anumit Eliazar, folosind incantațiile lui Solomon.

19:13 „duhuri rele” – se referă la demoni. NT vorbește adesea despre această realitate spirituală, dar nu îi precizează originea sau detalii despre organizarea sau activitățile ei. Curiozitatea, frica și nevoile unei slujiri practice au provocat multe speculații. Nicăieri în NT nu este prezentat un dar de exorcizare, dar nevoia e evidentă. Câteva cărți utile sunt (1) *Consilierea creștină și ocultismul*, de Kouch; (2) *Demonologie biblică și demonii din lumea de astăzi*, de Unger; (3) *Domnii și puteri*, de Montgomery; (4) *Cristos și puterile*, de Hendrik Berkhof și (5) *Întrebări cruciale despre bunăstarea spirituală*, de Clinton E. Arnold. Vezi subiectul special: demonii de la 5:16.

19:14 „Secva, un preot iudeu din cei mai de seamă” – cercetătorii moderni nu găsesc acest nume în nicio altă scriere. Este problematic pentru un mare preot (*arhiereu*) să fie în Efes. Acolo era o sinagogă locală, dar singurul templu ebraic era în Ierusalim. Luca folosește acest cuvânt de câteva ori în Evanghelia lui și în Faptele apostolilor pentru Marele Preot și pentru familia lui din Ierusalim.

Unii speculează că acest bărbat avea legătură cu familia Marelui Preot, sau poate era conducătorul unuia dintre cele 24 de ordine preoțești înființate de David (I Cron. 24:7-19).

Dacă acest bărbat și fiii lui erau preoți, e surprinzător că nu au folosit numele YHWH ca nume puternic pentru a controla duhurile, așa cum face magia sau ocultismul.

19:15 „Pe Isus Îl cunosc, și pe Pavel îl știu” – primul VERB este *ginōskō*, iar al doilea este *epistamai*. Într-un fel, ele sunt sinonime. Ambele sunt folosite adesea în Fapte, dar în acest context există o diferență evidentă între cunoașterea lui Isus, de către acest demon, ca Cristosul și a lui Pavel ca purtătorul Lui de cuvânt.

19:17 Luca atestă acest lucru pentru a arăta cum Îl preamărea (INDICATIV IMPERFECT PASIV) Duhul Sfânt pe Isus.

19:18 „cei ce crezuseră” – acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV. Întrebarea este dacă se referă la cei care crezuseră în practicile oculte sau la noua lor credință în Evanghelia. Este posibil și ca noii credincioși în Evanghelia să fi fost totuși influențați la început de superstițiile lor din trecut. Vezi subiectul special: timpuri verbale grecești folosite pentru mântuire de la 2:40.

Este posibil ca foștii practicanți ai ocultismului să fi fost convinși de ceea ce li s-a întâmplat exorciștilor evrei în v. 13-16. Mesajul acestui incident, care a demonstrat puterea persoanei și a numelui lui Isus, s-a răspândit cu repeziciune (v. 17). Acești oameni erau foarte conștienți de puterea „numelui.”

- „veneau” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN.

- „să mărturisească și să spună ce făcuseră” – în vechime, zona mediteraneană era scaldată în ocultism. Se credea că dezvăluirea incantației magice a unei persoane o făcea inefficientă. Acesta era modul lor de a-și respinge activitățile oculte din

trecut. Există un gen de literatură magică celebră în lumea antică numită „scrierile efesenilor”! Acest incident demonstrează superioritatea Evangheliei față de ocultism (v. 20).

SUBIECT SPECIAL: MĂRTURISIREA

- Există două forme ale aceluiași cuvânt de bază grecesc folosit pentru mărturisire sau recunoaștere, *homologeō* și *exomologeō*. Cuvântul compus folosit în Iacov vine de la *homo* – același, *lego* – a vorbi și *ex* – în afară. Sensul de bază este „a spune același lucru” sau „a fi de acord cu ceva.” Particula *ex* trimite la ideea de declarație publică.
- Traducerile în limba engleză ale acestui grup de cuvinte sunt:
 - a lăuda
 - a fi de acord
 - a declara
 - a recunoaște
 - a mărturisi
- Acesta grup de cuvinte a avut două întrebări aparent contrare:
 - a lăuda (pe Dumnezeu)
 - a recunoaște păcatulEste posibil ca ele să se fi născut din percepția omului asupra sfințeniei lui Dumnezeu și din păcătoșenia proprie. A recunoaște un adevăr înseamnă a le recunoaște pe amândouă.
- Accepțiunile din NT, ale grupului de cuvinte sunt:
 - a promite (Matei 14:7; Fapte 7:17)
 - a fi de acord sau a consimți la ceva (Ioan 1:20; Luca 22:6; Fapte 24:14; Evrei 11:)
 - a lăuda (Matei 11:25; Luca 10:21; Rom. 14:11; 15:9)
 - a fi de acord cu:
 - 1) persoană (Matei 10:32; Luca 12:8; Ioan 9:22; 12:42; Rom. 10:9; Fil. 2:11; Apoc. 3:5)
 - 2) un adevăr (Fapte 23:8; 2 Cor. 11:13; 1 Ioan 4)
- a face o declarație publică (simțul juridic transformat în afirmare religioasă, Fapte 24:14; 1 Tim. 6:13)
 - a fără recunoașterea vinei (1 Tim. 6:12; Evrei 10:23)
 - cu recunoașterea vinei (Matei 3:6; Fapte 19:18; Evrei 4:14; Iacov 5:16; 1 Ioan 1:9)

19:19 „vrăjitorii” – vezi subiectul special de la 8:9.

„Cărțile” (*biblos*) s-ar putea referi la niște cărți mari sau pergamente mici de papirus pe care erau scrise jurămintele sau blestemele. Ele erau purtate ca amulete. Prețul enorm arată (1) cât de superstițioși erau acești oameni și (2) cum i-a eliberat Evanghelia!

• **„le-au ars înaintea tuturor”** – acestea erau cărți și pergamente foarte scumpe și căutate. Arderea lor era pocăința publică a acestor noi credincioși și mărturisirea credinței în Cristos, nu în „puteri”!

19:20 Mesajul Evangheliei este personificat și rezumat. Rezumatele lui Luca ne ajută să împărțim Faptele apostolilor în șase secțiuni (6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:21-22

21 După ce s-au petrecut aceste lucruri, Pavel și-a pus de gând să se ducă la Ierusalim, trecând prin Macedonia și Ahaia. „După ce voi merge acolo”, își zicea el, „trebuie să văd și Roma.” 22 A trimis în Macedonia pe doi din ajutoarele lui, pe Timotei și Erast, iar el a mai rămas câțeva vreme în Asia.

19:21

NASB

„Pavel și-a propus în Duhul”

NKJV

„Pavel și-a propus în Duhul”

NRSV

„Pavel a hotărât în Duhul”

TEV, NJB „Pavel s-a hotărât”

TEV (notă de subsol)

„Pavel, călăuzit de Duhul, a hotărât”

Aici este o combinație între suveranitatea lui Dumnezeu și liberul arbitru al omului. Nu se știe sigur dacă această utilizare a termenului „Duhul” se referă la:

1. Duhul Sfânt

2. duhul omului (7:59; 17:16; 18:25; Rom. 1:9; 8:16; 1 Cor. 2:11; 5:4; 16:18; 2 Cor. 2:11; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23)

Dacă este vorba de Duhul Sfânt, este încă un exemplu de călăuzire divină combinată cu acțiunea umană corespunzătoare.

Luca are adesea un comentariu scurt pentru a prezenta întâmplările care au loc mai târziu în povestirea lui. Desigur, este posibil ca Luca să spună că Pavel a hotărât să meargă la Ierusalim ca urmare a călăuzirii lui Dumnezeu (*die*, v. 21), nu ca urmare a revoltei provocate de Dimitrie și de grupul de argintari din Efes (v. 23-41).

- **„trebuie să văd și Roma”** – Pavel trebuia (*dei*) să viziteze biserica din Roma (9:15; Rom. 1:10) în drum spre Spania (Rom. 15:24, 28). El voia ca ei să-l cunoască și să-i susțină lucrarea misionară. De asemenea, voia să adauge la situația lor binecuvântarea/darul lui.

19:22 „Erast” – un bărbat cu acest nume este menționat în Rom. 16:23. El este numit vistiernicul cetății Corint. Acest nume mai apare în 2 Tim. 4:20. Ar putea fi vorba despre aceeași persoană, dar nu se știe sigur.

- **„el a mai rămas câțeva vreme în Asia”** – Evanghelia s-a răspândit glorioasă, influențând și convertind ținutul (1 Cor 16:9).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:23-27

23 Pe vremea aceea, s-a făcut o mare tulburare cu privire la Calea Domnului. **24** Un argintar, numit Dimitrie, făcea temple de argint de ale Dianei și aducea lucrătorilor săi nu puțin câștig cu ele. **25** I-a adunat la un loc, împreună cu cei de aceeași meserie, și le-a zis: „Oamenilor, știți că bogăția noastră atârnă de meseria aceasta; **26** și vedeți și auziți că Pavel acesta, nu numai în Efes, dar aproape în toată Asia, a înduplecat și a abătut mult norod și zice că zeii făcuți de mâini nu sunt dumnezei. **27** Primejdia care vine din acest fapt nu este numai că meseria noastră cade în dispreț; dar și că templul mării zeițe Diana este socotit ca o nimica și chiar măreția aceleia care este cinstită în toată Asia și în toată lumea este nimicită.”

19:23 „calea” – acesta a fost primul nume pentru creștinism. vorbește despre conceptul din VT (ex. Ps. 1:1,6; 5:8; 25:4,8,9,12; 27:11; 37:5,7,23,34) al credinței ca mod de viață (9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22 și posibil și 18:25-26).

19:24 „temple de argint” – se referă la machete mici din argint ale (1) templului lui Artemis sau ale (2) meteoritului care arăta ca o femeie cu mulți sâni. Arheologii au găsit multe reprezentări din argint ale acestei zeițe, dar nici una a altarului (templului). Era una dintre cele șapte minuni ale lumii. Avea o lățime de 30 m și o lungime de 100 m. Avea 177 de coloane înalte de 18 m și groase de 2 m. Era de patru ori mai mare decât Panteonul din Atena (Pliniu, *Istoria Naturală*, 36:95-97, 170).

- **„Artemis”** – zeița Artemis venerată în Efes nu trebuie confundată cu Diana din Panteonul roman. Această zeiță este mai apropiată de Cibela, zeița mamă. Această practică religioasă avea multe în comun cu cultul fertilității din Canaan (vezi M. R. Vincent, *Studiul cuvintelor*, vol. 1, p. 271).

- **„nu puțin câștig”** – această persecuție avea bază economică (v. 25, 27).

- **„lucrătorilor”** – de la acest cuvânt grec derivăm cuvântul „tehnician.” În lumea mediteraneană antică breslele sau asociațiile de lucrători erau foarte populare și puternice. Pavel era membru al unei bresle de constructori de corturi.

19:26-27 Asta ne arată succesul și răspândirea lucrării lui Pavel în Asia.

- **„că zeii făcuți de mâini nu sunt dumnezei”** – asta reflectă conceptul deșertăciunii idolatriei din VT (Deut. 4:28; Ps. 115:4-8; 135:15-18; Isaia 44:9-17; Ier. 10:3-11).

19:27 În literatura greacă a primului secol există multe mențiuni ale zeiței Artemis a efesenilor. Se pare că în lumea mediteraneană există 39 de orașe diferite în care se practica cultul fertilității acestei zeițe-mamă.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 19:28-41

28 Cuvintele acestea i-au umplut de mânie și au început să strige: „Mare este Diana efesenilor!” **29** Toată cetatea s-a tulburat. Au năvălit cu toții într-un gând în teatru și au luat cu ei pe macedonenii Gaiu și Aristarh, tovarășii de călătorie ai lui Pavel. **30** Pavel voia să vină înaintea norodului, dar nu l-au lăsat ucenicii. **31** Chiar și unii din mării Asiei care-i erau prieteni au trimis la el să-l roage să nu se ducă la teatru. **32** Unii strigau una, alții alta, căci adunarea era în învălmășeală, și cei mai mulți nici nu știau pentru ce se adunaseră. **33** Atunci au scos din norod pe Alexandru, pe care iudeii îl împingeau înainte. Alexandru a făcut semn cu mâna și voia să se apere înaintea norodului. **34** Dar când l-au cunoscut că este iudeu, au strigat toți într-un glas, timp de aproape două ceasuri: „Mare este Diana efesenilor!” **35** Totuși logofătul a potolit norodul și a zis: „Bărbați efeseni, cine este acela care nu știe că cetatea efesenilor este păzitoarea templului mării Diane și a chipului ei căzut din cer? **36** Fiindcă nimeni nu poate să

tăgăduiască lucrul acesta, trebuie să vă potoliți și să nu faceți nimic cu pornire nehibzuită. 37 Căci ați adus aici pe oamenii aceștia care nu sunt vinovați nici de jefuirea templului, nici de hulă împotriva zeiței noastre. 38 Deci dacă, în adevăr, Dimitrie și meșterii lui au să se plângă împotriva cuiva, sunt zile de judecată și sunt dregători; să se pârască unii pe alții. 39 Dar dacă umblați după altceva, se va hotărî într-o adunare legiuită. 40 Noi, de fapt, suntem în primejdie să fim învinuiți de răscoală pentru cele întâmplate astăzi, căci n-avem niciun temei ca să putem îndreptăți zarva aceasta.” 41 După aceste cuvinte, a dat drumul adunării.

19:28 Acest verset arată cât de aproape erau religia și tradițiile locale în lumea antică. Mulți oameni își câștigau existența prin mijloace care aveau legătură cu templele locale păgâne.

- **„Mare este Artemis [Diana] a efesenilor”** – această zeiță a fertilității era numită adesea „cea Mare.” Este posibil ca acesta să fi fost sloganul de închinare a templului.

19:29 „Au năvălit... în teatru” – ruinele acestui amfiteatru imens mai există și astăzi. Putea găzdui între 25.000 și 56.000 de oameni (estimările sunt diferite).

- **„într-un gând”** – Faptele apostolilor folosește adesea sintagma „un gând” pentru a descrie unitatea și părțasia credincioșilor (1:14; 2:1,46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), dar și unitatea răului (7:57; 12:20; 18:12). Nu unitatea în sine este scopul. Important este scopul unității!

- **„Gaiu”** – el era din Derbe (20:4). Acesta era un nume foarte popular, așa că este dificil de identificat cu siguranță (1 Cor. 1:14; 3 Ioan 3).

- **„Aristarh”** – el era din Tesalonic (20:4; 27:2; Col. 4:10-11; Fil. 2:4).

19:30 „nu l-au lăsat ucenicii” – Pavel era un om cu o voință puternică, dar le-a permis altor credincioși să-i influențeze anumite decizii (v. 31).

19:31 „unii din mai marii Asiei” – acest termen înseamnă „oficialii locali aleși,” dar era folosit cu mai multe înțelesuri. Acesta este încă un termen tehnic pentru oficialii politici folosit cu acuratețe de Luca. Se pare că și ei au devenit creștini, sau cel puțin s-au împrietenit cu Pavel. Luca demonstrează din nou că creștinismul nu era o amenințare pentru autoritățile locale guvernamentale. Versete precum acesta îi face pe unii comentatori să presupună că Faptele apostolilor a fost scrisă pentru a fi citită la procesul lui Pavel, la Roma. Biserica intra mereu în conflict cu evreii, dar nu și cu guvernul!

19:32 „adunarea” – acesta este același cuvânt grec folosit pentru biserică (*ekklesia*). În Fapte 19:32, 39 și 41 se referă la o adunare de orășeni.

Biserica primară a ales acest termen datorită utilizării lui în LXX pentru „adunarea lui Israel.”

- **„cei mai mulți nici nu știau pentru ce se adunaseră”** – aceasta era o scenă tipică cu mulțimea.

19:33 „Alexandru” – localnicii evrei voiau să se înțeleagă că erau un grup diferit de acești misionari creștini călători, dar acest lucru s-a întors împotriva lor. Nu se știe sigur dacă este același bărbat menționat în 2 Tim. 4:14, dar 1 Tim. 1:20 ne face să ne îndoim.

- **„a făcut semn cu mâna”** – aceasta era o modalitate culturală de a face liniște pentru ca o persoană să poată vorbi (12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

- **„să se apere”** – termenul englezesc „scuză” vine de la acest termen, care se referea la o apărare legală. Luca a folosit adesea acest VERB (Luca 12:11; 21:14; Fapte 19:32; 24:10; 25:8; 26:1,2,24) și SUBSTANTIVUL în Fapte 22:1 și 25:6.

19:35 „logofătul” – el era oficialul orășenesc principal, prin el făcându-se legătura cu guvernul roman în aceste orașe cu temple celebre. Termenul este *grammateus*. În Fapte este folosit cel mai adesea pentru cărturarilor evrei (4:5; 6:12; 23:9). În LXX se referea la conducătorii egipteni care raportau autorităților mai înalte (Exod 5:6) și la funcționarii evrei (Deut. 20:5).

- **„cetatea efesenilor este păzitoarea templului”** – cuvântul folosit pentru „păzitoarea” înseamnă la propriu măturătorul templului (*neōkos*, îngrijitorul templului). Acesta a devenit un titlu onorific, deși inițial se referea la cei mai de jos slujitori din templu.

- **„a chipului ei căzut din cer”** – se pare că a fost un meteorit de forma unei femei cu mulți săni. Acesta era idolul perfect pentru cultul fertilității. Literal, termenul „cer” este „care a căzut de la Zeus (*dios*).”

19:37 Revolta nu a avut o bază reală, fiind astfel răspunzător pentru disciplina romană (v. 40).

19:38-39 „să se pârască unii pe alții” – ei trebuie să treacă prin canalele adecvate pentru plângeri. Aceste două versete conțin și două propoziții CONDIȚIONALE DE GRADUL I.

19:38 „**dregători**” – erau două tipuri de provincii romane: cele conduse de împărat și cele conduse de Senat (Augustus, *Actele întemeierii*, 27 î. Cr.). provinciile romane erau guvernate de:

1. provincii senatoriale, guvernate de proconsuli sau de guvernatori
2. provincii imperiale, guvernate de „legatus pro praetori”
3. provincii mai mici sau provincii-problemă, guvernate de prefecti
4. orașe libere, guvernate de conducătorii locali, dar sub instrucțiunile romane
5. state-client, precum Palestina, guvernate de liderii locali, dar cu limite și cu restricții

Efesul era într-o provincie senatorială, având așadar un proconsul. Proconsulii sunt menționați de trei ori:

2. Sergius Paulus, Cipru, Fapte 13:7-8,12
3. Aneus Galion, Fapte 18:12
1. fără nume, doar funcția, Efes, Fapte 19:38

19:39-40 „adunare” – cuvântul folosit este *ekklesia*, care desemna, la orașele-state grecești, o adunare orășenească. A ajuns să fie folosit pentru biserica adunată, în LXX fiind tradus termenul ebraic pentru „adunare” (*Qahal*).

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Ar trebui să privim v. 2-6 ca verset scos din context care să susțină:
 - a. rebotezarea unor creștini
 - b. punerea mâinilor pentru a primi binecuvântarea ulterioară a vorbirii în limbi?
2. Definește prorocirea (v. 6).
3. De ce atestă Faptele apostolilor întâlnirea lui Pavel cu Apolo și cu cei doisprezece ucenici ai lui Ioan Botezătorul?
4. Sunt v. 11-12 normative pentru Biserica din toate timpurile și culturile? De ce/de ce nu?
5. De ce nu este inclusă exorcizarea în listele cu darurile spirituale?
6. De ce nu li se dă credincioșilor mai multe informații cu privire la acest subiect?
7. Care era scopul acestor minuni? (v. 17)

FAPTELE APOSTOLILOR 20

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Călătoria lui Pavel în Macedonia	Călătoriile în Grecia	Ultima vizită în Grecia	În Macedonia și în Ahaia	Pavel pleacă din Efes
20:1-6	20:1-6	20:1-6	20:1-6	20:1-6
Vizita de rămas-bun a lui Pavel în Troa	Slujirea din Troa	Întoarcerea lui Pavel în Palestina (20:7-21:14)	Ultima vizită a lui Pavel în Troa	Troa: Pavel învie un mort
20:7-12	20:7-12	20:7-12	20:7-12	20:7-12
Călătoria din Troa la Milet	Din Troa la Milet		Din Troa la Milet	Din Troa la Milet
20:13-16	20:13-16	20:13-16	20:13-16	20:13-16
Pavel le vorbește prezbiterilor efeseni	Prezbiterii efeseni primesc sfaturi		Cuvântarea de rămas-bun a lui Pavel către prezbiterii din Efes	R mas-bun de la prezbiterii din Efes
20:17-24	20:17-38	20:17-18a 20:18b-24	20:17-24	20:17-18a 20:18b-21 20:22-24 20:25-27
20:25-35		20:25-35	20:25-31	20:28 20:28-32
			20:32-35	20:33-35
20:36-38		20:36-38	20:36-38	20:36-38

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE PENTRU VERSETELE 1-6

- A. Acesta este un rezumat foarte scurt și oarecum confuz al lucrării lui Pavel în Macedonia și în Grecia în cea de-a III-a călătorie misionară a lui.
- B. Cea mai bună modalitate de a pune în ordine lucrarea lui Pavel din această zonă este să-i analizăm scrisorile, în special 1 și 2 Cor.
- C. Luca încearcă să detalieze acțiunile lui Pavel folosind indici de timp și nume de locuri, dar concizia provoacă confuzii.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:1-6

1 Când a încetat zarva, Pavel a chemat pe ucenici și, după ce le-a dat sfaturi, și-a luat ziua bună de la ei și a plecat în Macedonia. **2** A străbătut ținutul acesta și a dat ucenicilor o mulțime de sfaturi. Apoi a venit în Grecia, **3** unde a rămas trei luni. Era gata să plece cu corabia în Siria, dar iudeii i-au întins curse. Atunci s-a hotărât să se întoarcă prin Macedonia. **4** Avea ca tovarăși până în Asia pe: Sopater din Bereea, fiul lui Pir, Aristarh și Secund din Tesalonic, Gaiu din Derbe, Timotei, precum și Tihic și Trofim, care erau din Asia. **5** Aceștia au luat-o înainte și ne-au așteptat la Troa. **6** Iar noi, după zilele praznicului Azimelor, am plecat cu corabia din Filipi și, în cinci zile, am ajuns la ei în Troa, unde am stat șapte zile.

20:1 „Când a încetat zarva” – această sintagmă este ambiguă. Nu vrea să spună că Pavel a plecat imediat din Efes datorită răscoalei provocate de Dimitrie. Pavel nu a plecat din cauza revoltei, ci deoarece lucrarea lui de evanghelizare luase sfârșit, după cum a spus chiar Dimitrie (19:26).

• „Pavel a chemat pe ucenici și, după ce le-a dat sfaturi” – Pavel era preocupat și de evanghelizare, și de ucenicizare (v. 2; Matei 28:18-20). Evanghelia, deși primită individual, devine o familie care trebuie să slujească (1 Cor. 12:7). Țelul credincioșilor nativi era o biserică!

20:2 „A străbătut ținutul acesta” – s-ar putea referi (1) la Iliric (Rom. 15:19) sau (2) la cetățile macedonene Filipi, Tesalonic și Bereea.

• „a venit în Grecia” – „Grecia” (*Hellas*) este provincia romană Ahaia (19:21). Se referă în primul rând la orașul Corint. Pavel a făcut o lucrare extinsă în această regiune. Când era aici a scris Romani. Era îngrijorat pentru biserica din Corint, după cum spun clar 1 Cor. 16:5-9 și 2 Cor. 2:12-13.

20:3 Acest verset este despre planurile de călătorie ale lui Pavel. El trebuia să le schimbe adesea din cauza împrejurărilor. Aici Pavel a crezut că nu este înțelept să urce pe o corabie de pelerini care se îndrepta spre Ierusalim, așa că a călătorit pe uscat.

• „Era gata să plece cu corabia în Siria, dar iudeii i-au întins curse” – probabil plănuia să meargă cu o corabie de pelerini care oprea în toate porturile din cale și lua pelerini evrei la festivalurile din Ierusalim.

• „Sopater, Aristarh, Secund, Gaiu, Timotei, Tihic, Trofim” – probabil aceștia erau bărbați din diferite biserici, trimiși cu darul bănesc special al lui Pavel bisericii din Ierusalim (1 Cor. 16:1-3; 2 Cor. 8-9). Sopater ar putea fi Sosipater din Rom. 16:21. Aristarh este menționat în Fapte 19:29; 27:2 și Col. 4:10. Tihic este menționat în Efes. 6:21-22; Col. 4:7-8; 2 Tim. 4:12 și Tit 3:12. Gaiu e menționat în Fapte 19:29, iar Trofim în Fapte 21:29 și în 2 Tim. 4:20. Următorul paragraf este luat din comentariul meu pe 1 Cor.

„Colecția” *Logia* este un cuvânt care se găsește în papyrusul grec din Egipt ca dar bănesc pentru un scop religios, dar care nu are legătură cu o taxă regulată (Moulton, Milligan, *Vocabularul testamentului grec*, p. 377). Nu se știe sigur dacă în acest context se referă la un dar regulat sau la un dar în plus trimis bisericii. Pavel începe cu această grijă pentru săracii din Iudea de la o conversație cu Iacov, Petru, Ioan și Barnaba din Gal. 2:10; 6:10. Acest dar specific a fost inițiat de biserica din Antiohia, în care au slujit Pavel și Barnaba, Fapte 11:27-30. Acest dar este menționat de câteva ori în cărțile din NT (Rom. 15:26; 2 Cor. 8-9; 1 Cor. 16:1). Era o încercare de a pecetlui relația dintre biserica-mamă iudaică și bisericile de neamuri.

Pavel folosește câteva nume pentru această contribuție care avea loc o singură dată.

1. milostenie, Fapte 24:17
2. părtășie, Rom. 15:26,27; II Cor. 8:4; 9:13
3. datorie, Rom. 15:27
4. un serviciu, Rom. 15:27; II Cor. 9:12.”

Din 2 Cor 8:6, 16 se pare că este posibil ca și Tit să fi fost reprezentantul unei biserici. Este foarte ciudat că Luca nu îl menționează pe Tit în Fapte. S-a spus că Tit era fratele lui Luca și că i-a omis numele din modestie. Asta ar putea explica și fratele fără nume din 2 Cor. 8:16, despre care mulți cred că era Luca (Origen atestat în Istoria Bisericii a lui Eusebiu; A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, p. 245).

F. F. Bruce, discută fraternitatea dintre Tit și Luca în cartea *Pavel, apostolul inimii eliberate*:

„O explicație a tăcerii lui Luca în privința ucenicului în care Pavel avea atâta încredere constă în faptul că Tit era fratele lui Luca; conform lui W. M. Ramsay, *Sfântul Pavel, călătorul și cetățeanul roman* (Londra, 1895), p. 390; *Doctorul Luca și alte studii* (Londra, 1908), pp. 17 și următoarele; A. Souter, „O relație sugerată între Tit și Luca”, *Vremuri descriptive* 18 (1906-1907), p. 285 și „Relația dintre Tit și Luca”, *ibid.*, pp. 335 și următoarele. Dar dacă se menține această relație, atunci posibilitatea ca Luca să fie „fratele” din 2 Cor. 8:18 și următoarele (vezi p. 320) se exclude. Pavel l-a trimis pe acest „frate” cu Tit pentru a fi un garant independent al onestității administrării fondurilor de ajutorare, și acest scop ar fi fost zădărnicit

dacă și s-ar fi dat criticilor ocazia de a atrage atenția asupra unei legături de sânge între cei doi. Nimic nu putea fi calculat mai bine să cultive suspiciunile deja existente (p. 339, nota de subsol nr. 5).”

20:5 „ne” – Luca reîncepe relatările de martor ocular, care au fost întrerupte în Filipi (Fapte 16). Părțile cu „noi” sunt 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18 și 27:1-28:1b.

20:6 „praznicul Azimelor” – această sărbătoare de la mijlocul lunii Aprilie, care ținea șapte zile, era combinată cu Paștele de o zi (Exod 13). Trecutul de evreu al lui Pavel influența modul în care privea el calendarul. Nu știm nimic de evrei sau de vreo sinagogă în Filipi, așa că Pavel nu a cinstit această sărbătoare cu scopul de a mărturisi (1 Cor. 9:19-23). Probabil este menționată doar pentru că plănuia să ajungă în Ierusalim înainte de Rusalii (20:16).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:7-12

7 În ziua dintâi a săptămânii, eram adunați laolaltă ca să frângem pâinea. Pavel, care trebuia să plece a doua zi, vorbea ucenicilor și și-a lungit vorbirea până la miezul nopții. 8 În odaia de sus, unde eram adunați, erau multe lumini. 9 Și un tânăr, numit Eutih, care ședea pe fereastră, a adormit de-a binelea în timpul lungii vorbiri a lui Pavel; biruit de somn, a căzut jos din catul al treilea și a fost ridicat mort. 10 Dar Pavel s-a coborât, s-a repezit spre el, l-a luat în brațe și a zis: „Nu vă tulburați, căci sufletul lui este în el.” 11 După ce s-a suit iarăși, a frânt pâinea, a cinat și a mai vorbit multă vreme până la ziuă. Apoi a plecat. 12 Flăcăul a fost adus viu, și lucrul acesta a fost pricina unei mari mângâieri.

20:7 „În ziua dintâi a săptămânii, eram adunați laolaltă ca să frângem pâinea” – asta arată obiceiul Bisericii primare de a se întâlni duminica pentru o părtășie la masă (v. 11) și o cină comemorativă („să frângem pâinea” este o expresie din NT pentru Cina Domnului). Însuși Isus a stabilit precedentul închinării duminica prin aparițiile Lui de după înviere (Ioan 20:19,26; 21:1; Luca 24:36; 1 Cor. 16:2).

Seria *Ajutor pentru translator (Faptele apostolilor*, de Newman și Nida, p. 384) spune că Luca se referă la timpul evreiesc, adică Sâmbătă seara (TEV), dar cele mai multe traduceri sunt mai literale: „ziua dintâi a săptămânii.” Această expresie este folosită doar aici în Faptele apostolilor. Pavel folosește expresia „ziua dintâi a săptămânii” doar în 1 Cor. 16:2, unde înseamnă „duminică.”

• **„și-a lungit vorbirea”** – Pavel voia să învețe și să încurajeze cât mai mult (v. 2, 31).

• **„până la miezul nopții”** – ziua la evreii începea în amurg (seara), datorită Gen. 1, în timp ce ziua la romani începea la miezul nopții.

20:8 „erau multe lumini” – trebuie să fi fost o atmosferă fierbinte, sufocantă, chiar plină de fum. Se pare că Luca încearcă să explice de ce a adormit Eutih.

20:9 „un tânăr” – aici termenul denotă un bărbat în floarea vieții. În v. 12 este folosit un cuvânt diferit, care denotă un adult. Eutih era un adult tânăr.

• **„Eutih... a adormit de-a binelea în timpul lungii vorbiri a lui Pavel”** – acest PARTICIPIU PREZENT PASIV este dovada biblică pentru predicile lungi și pentru ascultătorii care dormeau!

• **„a fost ridicat mort”** – se pare că era mort! Vezi v. 12.

20:10 „s-a repezit spre el, l-a luat în brațe” – Pavel s-a comportat foarte asemănător cu Ilie în VT, care a înviat morții în același fel (1 Regi 17:21; 2 Regi 4:34). El le spune celor de față să nu se tulbure, dar, de fapt, sunt sigur că și Pavel a fost tulburat de această întâmplare!

• **„Nu vă tulburați”** – acesta este un IMPERATIV PREZENT cu PARTICULĂ NEGATIVĂ, care presupune de obicei încetarea unei acțiuni aflate în desfășurare.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:13-16

13 Noi am venit înaintea lui Pavel la corabie și am plecat cu corabia la Asos, unde ne învoiserăm să ne întâlnim din nou; pentru că el trebuia să facă drumul pe jos. 14 Când s-a întâlnit cu noi în Asos, l-am luat în corabie și ne-am dus la Mitilene. 15 De aici am mers pe mare, și a doua zi am ajuns în fața insulei Chios. În ziua următoare, de-abia am atins Samos, ne-am oprit în Troghilion, și a doua zi am venit la Milet. 16 Pavel se hotărâse să treacă pe lângă Efes, fără să se oprească aici, ca să nu piardă vremea în Asia; căci se grăbea ca, dacă-i va fi cu puțință, să fie în Ierusalim de ziua Cincizecimii.

20:13 „corabia” – planurile de călătorie ale lui Pavel au trebuit să se schimbe datorită unui complot împotriva vieții lui, planificat să aibă loc pe mare (v.3). Probabil Pavel a vrut să știe cine era pe corabie înainte să se îmbarce. Pavel a mers pe uscat de la Troa la Asos, de unde a fost luat de corabia din Troa. Toți cei menționați în v. 4 erau deja pe această corabie.

20:14 „ne-am dus la Mitilene” – acesta este orașul principal din insulele Lesbo. Este cea mai mare insulă în afara coastei Asiei Mici (vestul Turciei).

20:15-16 E uimitor cât de multe știa Luca despre navigare. El folosește mulți termeni tehnici din acest domeniu în relatările sale din Fapte (secțiunile cu „noi”). Câteva dintre secțiunile cu „noi” includ călătorii pe mare. Evident, el era bine instruit și călătorea mult.

20:15 „Chios” – aceasta este o altă insulă din Marea Egee, una lungă și îngustă, foarte aproape de coastă.

- **„Samos”** – aceasta este o altă insulă de pe coasta de vest Asiei Mici, aproape de Efes.
- **„Milet”** – demult, acesta era un oraș maritim mare și important de pe coasta de sud a Efesului, de la gura de vărsare a râului Meandru. Pavel a debarcat aici și a trimis după liderii bisericii din Efes. Era o călătorie de aproximativ 50 de km.

20:16 „Pavel se hotărâse să treacă pe lângă Efes” – acest lucru pare să spună că Pavel avea un anumit control asupra corăbiei. Dacă este așa, atunci (1) au închiriat o corabie doar pentru ei sau (2) au luat o corabie care nu oprea în Efes.

- **„Cincizecimii”** – sărbătoarea ebraică celebrată la 50 de zile după Paști. Pavel a ratat sărbătoarea Paștelui datorită v. 3.
- **„dacă”** – aceasta este o CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV (ei cu MODUL OPTATIV), exprimând o dorință.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE ASUPRA FAPTELOR APOSTOLILOR 20:17 – 21:16

- A. În acest pasaj există un element de auto-apărare, ca și cum cineva continua să-l atace personal pe Pavel (v. 33)
- B. Acesta este singurul exemplu în Fapte în care Pavel le predică credincioșilor. În Fapte 13:66 și următoarele, el li se adresează evreilor, în timp ce în 14:15 și următoarele li se adresează grecilor păgâni.
- C. Acest mesaj conține multe paralele cu epistolele lui Pavel, după cum se așteaptă unii. Vocabularul unic al lui Pavel se reflectă cu acuratețe în această formulă de rămas bun.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:17-18a

17 Însă din Milet, Pavel a trimis la Efes și a chemat pe prezbiterii bisericii. 18 Când au venit la el, le-a zis:

20:17 „Milet” – acest port era la aproximativ 50 km de Efes.

- **„bătrâni”** – de la acest cuvânt (*presbuteros*) derivăm cuvintele „prezbiter” și „prezbiterian.” Datorită Faptelor 20:17 și lui Tit 1:5,7 termenii „bătrâni” (*presbuteroi*) și „episcopi” (*episcopoi*) sunt sinonimi cu termenul „pastor.” Termenul „bătrân” venea din ebraică (conducătorii triburilor de evrei) și „episcop” sau „ispravnic” veneau din politica/administrația orășenească greacă.

În NT sunt menționate doar două grupuri de conducători ai bisericilor locale – pastorii și diaconii (Fil. 1:1). În 1 Tim. 3 ar putea fi trei grupuri, inclusiv funcția văduvelor sau a diaconișelor (Rom. 16:1).

Observă că termenul este la plural. Probabil se referă la conducătorii bisericilor în case (11:30; 14:23; 15:2, 4,6,22-23; 16:4; 21:18; 1 Tim. 5:17, 19; Tit 1:5; Iacov. 5:14; 1 Petru 5:1).

- **„biserica”** – acest termen grec (*ekklesia*) este folosit pentru o adunare orășenească (19:39). Era folosit ca traducere a expresiei „adunarea lui Israel” (*quahal*) în VT, în LXX. Biserica primară l-a ales pentru a descrie noul trup al credincioșilor deoarece îi identifica cu poporul lui Dumnezeu din VT. Biserica din NT se considera o adevărată împlinire a promisiunii din VT, deoarece Isus din Nazaret era adevăratul Mesia.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:18b-24

18b „Știți cum m-am purtat cu voi în toată vremea, din ziua dintâi în care am pus piciorul pe pământul Asiei. 19 Am slujit Domnului cu toată smerenia, cu multe lacrimi și în mijlocul încercărilor pe care mi le ridicau uneltirile iudeilor. 20 Știți că n-am ascuns nimic din ce vă era de folos și nu m-am temut să vă propovăduiesc și să vă învăț înaintea norodului și în case 21 și să vestesc iudeilor și grecilor pocăința față de Dumnezeu și credința în Domnul nostru Isus Hristos. 22 Și acum, iată că, împins de Duhul, mă duc la Ierusalim, fără să știu ce mi se va întâmpla acolo. 23 Numai

Duhul Sfânt mă înștiințează din cetate în cetate că mă așteaptă lanțuri și necazuri. 24 Dar eu nu țin numaidecât la viața mea, ca și cum mi-ar fi scumpă, ci vreau numai să-mi sfârșesc cu bucurie calea și slujba pe care am primit-o de la Domnul Isus, ca să vestesc Evanghelia harului lui Dumnezeu.

20:18 „Știți cum m-am purtat cu voi în toată vremea” – umblarea și vorbirea lui Pavel confirmau relația lui cu Cristos. Faptul că Pavel afirmă asta cu atâta tărie în v. 18-19 demonstrează prezența criticilor.

20:19 „Am slujit Domnului cu toată smerenia” – acest termen deschide o listă a virtuților creștine care aduc unitate (Efes. 4:2-3). „Smerenia” este e trăsătură exclusiv creștină, nefiind inclusă în listele cu virtuți ale moralistilor (stoicilor) greci. Atât Moise (Num. 12:3) cât și Isus (Matei 11:29) sunt descriși cu ajutorul acestui termen. Pavel îl folosește de câteva ori (Efes. 4:2; Fil. 2:3; Col. 2:18, 23; 3:12).

• **„cu multe lacrimi și în mijlocul încercărilor”** – Pavel enumeră în 2 Cor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-28 lucrurile fizice și emoționale pe care le-a înfruntat ca apostol al neamurilor. Prețul slujirii!

• **„uneltirile iudeilor”** – în Fapte există câteva exemple ale acestor intrigi (9:24; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12; 20:3; 21:27; 23:12,27,30; 24:5-9,18-19).

20:20 „nu m-am temut” – acesta este un termen folosit în navigație (20:27, un INDICATIV AORIST MEDIAN) care presupune lovirea pânzelor când o corabie se apropie de doc.

20:21 „să vestesc iudeilor și grecilor” – acest mesaj este pentru ambele grupuri. Adesea diferă prezentarea, dar conținutul este același, după cum arată predicile din Fapte (*kerygma*). Pavel a făcut o prioritate din prezentarea Evangheliei mai întâi evreilor (Rom. 1:16; 1 Cor. 1:18, 24).

• **„pocăința față de Dumnezeu și credința în Domnul nostru Isus Hristos”** – pocăința este o schimbare a minții (cuvânt grecesc) urmată de o schimbare a faptelor (cuvânt ebraic). Este una dintre cele cel puțin două condiții ale mântuirii. Cealaltă este credința în Domnul Isus (Marcu 1:15; Fapte 3:16, 19). Una este negativă (întoarcerea de la sine și de la păcat), cealaltă este pozitivă (acceptarea lui Isus și a jertfei Lui pentru noi). Ambele sunt necesare. Am ajuns să cred că există câteva condiții ale NT: cu siguranță pocăința și credința inițială, dar și ascultarea și consecvența.

În textele grecești există câteva diferențe în legătură cu „Domnul nostru Isus Hristos.” Numele „Cristos” este omis în manuscrisul B (Vatican), dar apare în P74, K, A și C. Ca marea majoritate a acestor variante, ea nu schimbă sensul textului. Textul grec USB4 crede că varianta mai scurtă este „aproape sigură,” deoarece nu există nici un motiv pentru care copiii să-l șteargă, dar există dovezi că au adăugat expresii paralele la cele obișnuite și complete.

20:20 „vă era de folos” – Pavel i-a învățat totul cu privire la Evanghelie: cum să o primească, cum să trăiască, cum să o apere, cum să o propovăduiască.

• **„să vă învăț înaintea norodului și în case”** – probabil asta înseamnă că Pavel i-a învățat nu doar în cadrul întâlnirilor de grup publice (neselectate), ci și în case individuale (sau probabil biserici separate în case). Ideea este că ei știau destul de bine cum s-a purtat Pavel în mijlocul lor și ce a spus.

Pavel trebuie să fi fost atacat de vreun grup local. Așa se apăra el de critici.

20:22

NASB	„împins de Duhul”
NKJV	„împins de Duhul”
NRSV	„rob Duhului”
TEV	„în ascultare de Duhul Sfânt”
NJB	„în robia Duhului”

Acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV. Demonstrează simțul călăuzirii divine al lui Pavel (18:21; 19:21; 20:23; I Cor. 4:19; 7:40; 16:7). Vezi observația de la 19:21. Duhul Sfânt este menționat în v. 23.

20:23 „Duhul Sfânt mă înștiințează din cetate în cetate că mă așteaptă lanțuri și necazuri” – probabil asta se întâmplă prin diferiți proroci folosiți de Duhul Sfânt pentru a-l avertiza pe Pavel (Fapte 9:16; 21:4, 10-12). Dumnezeu folosește adesea lucruri care par negative în modalități pozitive, intenționate (Isaia 55:8-11). Pavel nu a fost împiedicat de greutatea personală atâta timp cât credea că ele slujeau scopurilor lui Dumnezeu.

20:24 „eu nu țin numaidecât la viața mea, ca și cum mi-ar fi scumpă” – această gândire este opusă gândirii egoiste a omului căzut. Creștinii au o viziune diferită asupra lumii. Ei au murit față de sine (pocăință) și față de păcat și sunt vii pentru Dumnezeu (Rom. 6; 2 Cor. 5:14-15; Gal. 2:20; 1 Ioan 3:16). Moartea față de tirania sinelui aduce libertatea slujirii altruiste.

- **„mi sfârșesc ... calea”** – acesta este un termen athletic folosit pentru parcurgerea unei curse. Lui Pavel îi place să folosească metafore atletice. El vorbește adesea despre viața lui ca despre un eveniment athletic (1 Cor. 9:24-27; Gal. 2:2; 5:7; Fil. 2:16; 3:14; 2 Tim. 2:5; 4:7). Pavel credea că Dumnezeu are o anumită voie, un anumit plan și scop pentru viața lui.
- **„slujba pe care am primit-o de la Domnul Isus”** – Pavel și-a primit chemarea în Damasc (Fapte 9). Toți credincioșii sunt lucrători chemați și înzestrați (Efes. 4:11-12). Noi suntem bărbați și femei la lucru! Suntem mântuiți pentru a sluji. Suntem „administratori” ai Evangheliei și ai darului!
- **„Evanghelia harului lui Dumnezeu”** – singura speranță a omenirii căzute este mila statornică a lui Dumnezeu. Dumnezeu Triunic ne-a dat tot ce avem nevoie pentru o viață îmbelșugată. Speranța noastră este în cine e El și în ce a făcut. E surprinzător cât de rar folosește Luca SUBSTANTIVUL „Evanghelie” (deloc în Luca și doar de două ori în Faptele apostolilor, 15:7 și 20:24), dar folosește VERBUL de foarte multe ori în ambele cărți ale sale.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:25-35

25 Și acum, știi că nu-mi veți mai vedea fața, voi toți aceia în mijlocul cărora am umblat propovăduind Împărăția lui Dumnezeu. 26 De aceea vă mărturisesc astăzi că sunt curat de sângele tuturor. 27 Căci nu m-am ferit să vă vestesc tot planul lui Dumnezeu. 28 Luați seama, dar, la voi înșivă și la toată turma peste care v-a pus Duhul Sfânt episcopi, ca să păstoriți Biserica Domnului, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său. 29 Știu bine că, după plecarea mea, se vor vâri între voi lupi răpitori, care nu vor cruța turma; 30 și se vor scula din mijlocul vostru oameni care vor învăța lucruri stricătioase, ca să tragă pe ucenici de partea lor. 31 De aceea vegheați și aduceți-vă aminte că, timp de trei ani, zi și noapte, n-am încetat să sfătuiesc cu lacrimi pe fiecare din voi. 32 Și acum, fraților, vă încredințez în mâna lui Dumnezeu și a Cuvântului harului Său care vă poate zidi sufletește și vă poate da moștenirea împreună cu toți cei sfințiți. 33 N-am răvnit nici la argintul, nici la aurul, nici la hainele cuiva. 34 Singuri știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine. 35 În toate privințele v-am dat o pildă și v-am arătat că, lucrând astfel, trebuie să ajutați pe cei slabi și să vă aduceți aminte de cuvintele Domnului Isus, care însuși a zis: „Este mai ferice să dai decât să primești.”

20:25 „știi că nu-mi veți mai vedea fața, voi toți” – el intenționa să meargă în Spania, dar în acest context s-ar putea referi la viitoarea lui întemnițare și la moartea posibilă la Ierusalim. Dacă epistolele pastorale prezintă a patra călătorie misionară a lui Pavel, atunci el s-a întors în această regiune.

1. Efes, 1 Tim. 1:3; 3:14; 4:13
2. Milet, 2 Tim. 4:20
3. probabil chiar și Troa, 2 Tim. 4:13

Pavel a trăit prin credință, sub călăuzirea lui Dumnezeu. El nu cunoștea precis viitorul. El intenționa să meargă în Spania, dar în acest context s-ar putea referi la viitoarea lui întemnițare și la moartea posibilă la Ierusalim.

- **„propovăduind Împărăția”** – vezi observația de la 2:35.

20:26 „sunt curat de sângele tuturor” – aceasta este o expresie ebraică precum în Fapte 18:6 sau mai specifică, Ezech. 3:16 și următoarele și 33:1 și următoarele. Pavel propovăduise Evanghelia cu credincioșie (2 Cor. 2:17). Acum cei care i-au răspuns și cei care au respins-o poartă povara propriei decizii. Unii să slujească, ceilalți povara morții (2 Cor. 2:15-16).

20:27 „nu m-am ferit” – vezi observația de la 20:20.

- **„tot planul lui Dumnezeu”** – trebuie să proclamăm mereu întregul mesaj al lui Dumnezeu, nu doar partea noastră preferată! Aceasta ar putea fi o aluzie la iudaizatorii care pretindeau că Pavel a omis o parte din mesaj (legea mozaică-iudaismul) sau la carismaticii din 2 Cor. 12 care credeau că Pavel nu avusese experiențe spirituale. Planul lui Dumnezeu este acela de a le reda oamenilor părtașia deplină cu El – scopul creației.

20:28 „Luați seama” – acesta este un IMPERATIV PREZENT ACTIV. Acest avertisment se mai găsește și în 1 Cor. 16:13, în Col. 4:2 și în 1 Tes. 5:6, 10. Viața creștină are un aspect divin și unul uman. Dumnezeu ia mereu inițiativa și stabilește planul, dar creștinii trebuie să răspundă continuu. Într-un fel, suntem responsabili pentru viețile noastre spirituale (Fil. 2:12-13). Ce se aplică creștinilor ca indivizi li se aplică și conducătorilor bisericii (1 Cor. 3).

- **„și la toată turma”** – aceasta este o metaforă pentru poporul lui Dumnezeu (Ps. 23, Luca 12:32, Ioan 21:15-17). Tot aceasta este și originea termenului „pastor.” Vezi observația de la 20:17. Conducătorii bisericilor sunt responsabili în fața lui Dumnezeu pentru ei înșiși și pentru bisericile lor (1 Cor. 3).

- **„peste care v-a pus Duhul Sfânt”** – asta demonstrează chemarea divină a lui Dumnezeu în alegerea conducătorilor bisericii.

• **„episcopi”** – vezi observația de la 20:17.

• **„Biserica lui Dumnezeu”** – în manuscrisele antice grecești P74, A, C, D și E scrie „Dumnezeu,” în timp ce în manuscrisele Ɀ și B scrie „Domnului.” Pavel folosește adesea expresia „Biserica lui Dumnezeu,” dar niciodată „Biserica Domnului.” Contextul susține „Biserica Domnului” deoarece sintagma următoare, „cu însuși sângele Său,” se referă cu siguranță la Cristos. Dar aceasta este o schimbare editorială a scribilor la care ne-am așteptat. Așadar, textul grecesc USB4 păstrează „Dumnezeu,” dar cu o precizie de 70%. Varianta „Domnului” ar fi cea mai neobișnuită și dificilă.

Textul este un exemplu bun al schimbărilor făcute de scribi din motive teologice. O argumentare bună se găsește în Bart D. Ehrman, *Schimbarea Scripturii de către ortodocși*, pp. 87-89. Scribii au schimbat textele pentru a le face mai puternice din punct de vedere doctrinar împotriva ereziilor cristologice din zilele lor. Fapte 20:28 oferă o varietate de schimbări legate probabil de tensiuni interne istorice/teologice.

Înainte de a dispera, trebuie să ne amintim că NT are o tradiție textuală superioară, superioară oricărei alte scrieri străvechi. Deși nu putem fi absolut siguri de exprimarea exactă a textului original, avem totuși un text exact și de încredere! Aceste variante nu afectează nicio doctrină importantă! Vezi *O nouă perspectivă asupra criticilor textului Noului Testament*, ed. David Alan Black.

• **„pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său”** – asta reflectă conceptul înlocuirii sacrificiale din VT (Lev. 1-7; Isa.ia 53). Ar putea fi și a referință insistentă la caracterul de Dumnezeu al lui Isus. Pavel folosește adesea sintagme care trimit la acest adevăr (Rom. 9:5; Col. 2:9; Tit 2:13).

Această expresie grecească ar mai putea fi tradusă și ca „prin ai Săi,” însemnând înrudirea apropiată (Fiul Său Isus). F. F. Bruce, Comentariu pe Faptele apostolilor, p. 416, #59 afirmă că această expresie ar trebui tradusă „prin însuși sângele Lui,” el afirmând că această idee este bine exprimată în papirus.

20:29 „se vor vâri între voi lupi răpitori” – aceasta este o metaforă bazată pe metafora „turmei” și a „păstorului” folosite anterior. Ea accentuează problema învățătorilor falși, din afară (v. 29) și dinăuntru (v. 30). Ambii au venit în piele de oaie (Matei 7:15-23; Luca 10:3; Ioan 10:12 și în literatura apocaliptică interbiblică, 1 Enoh 89:10-27; 4 Ezra 5:18). Creștinii trebuie să îi încerce pe cei care pretind că vorbesc despre Dumnezeu (1 Ioan 4:1). Încercați-i prin credințioșia față de Evanghelie, în cuvânt și în faptă (18-24; Rom. 16:17-18).

20:30 „vor învăța lucruri stricacioase” – „învăța” este un PARTICIPIU PREZENT ACTIV, în timp ce „lucruri stricacioase” este un PARTICIPIU PREFECT PASIV folosit ca SUBSTANTIV (complement direct). Sensul lui de bază este „a răsuși”. Este folosit pentru a descrie societatea umană (Luca 9:41; Fil. 2:15). Această acțiune este descrisă (cu alt termen) în 2 Petru 3:15-16.

• **„ca să tragă pe ucenici de partea lor”** – întrebarea teologică este dacă cei „atrași” sunt pierduți din punct de vedere spiritual sau cunfuți (Matei 24:24). Nu putem fi autoritari, dar credința adevărată continuă (1 Ioan 2:18)!

20:31 „vegheați” – acesta este un IMPERATIV PREZENT ACTIV (Marcu 13:35), care este paralel cu v. 28 „luați seama, dar, la voi înșivă”. Biserica și conducătorii lui Dumnezeu trebuie să fie mereu atenți la învățătorii falși – nu la cei care ne desconsideră preferințele personale, ci la cei care desconsideră Evanghelia și stilul de viață pe care ea îl implică.

• **„timp de trei ani”** – se referă la șederea lui Pavel în Efes. Această expresie temporală include toate activitățile lui Pavel din zonă. Cu acești credincioși el a petrecut mai mult timp decât în oricare alt oraș, biserică sau zonă. Ei cunoșteau Evanghelia. Acum trebuiau să o păzească și să o răspândească!

20:32 „vă încredințez în mâna lui Dumnezeu” – acest verb mai este folosit și în 14:23. Suntem responsabili în fața lui Dumnezeu pentru Evanghelia care ni s-a încredințat (1 Tim. 1:18). Suntem responsabili să o împărtășim și altora care o vor împărtăși mai departe (2 Tim. 2:2).

Numele Dumnezeu se găsește în manuscrisele P74, Ɀ, A, C, D și E. În manuscrisul B se găsește termenul „Domnului.” USB4 este aproape sigură de varianta *Theos*.

• **„și a Cuvântului harului Său”** – vezi observația de la v. 24. Această expresie este sinonimă cu „Evanghelia.”

• **„vă poate zidi sufletește”** – observă că persoana și adevărul lui Dumnezeu (Evanghelia) conduc la maturitate (9:31). Pavel folosește adesea această metaforă. Cuvântul grecesc se poate traduce „a zidi” sau „a sfătui” (1 Cor. 14). Acesta este țelul Evangheliei; nu doar maturitatea credinciosului individual, ci a întregii biserici.

• **„și vă poate da moștenirea”** – în VT Dumnezeu era moștenirea leviților și a preoților. În NT Dumnezeu este moștenirea tuturor credincioșilor, deoarece credincioșii sunt copiii lui Dumnezeu prin persoana și lucrarea lui Cristos (Rom. 8:15, 17; Gal. 4:1-7; Col. 1:12).

• **„împreună cu toți cei sfințiți”** – acesta este un PARTICIPIU PREFECT PASIV. Vezi subiectul special: sfințirea de la 9:32.

20:33 „nici la argintul, nici la aurul, nici la hainele” – aceste lucruri arătau bogăția. Pavel își apără acțiunile și motivele. În NT, pofta și îndemnul sexual sunt adesea mărci ale falșilor învățători (1 Cor. 3:10-17).

20:34 „lucrat pentru trebuințele mele” – Pavel a refuzat să primească ajutor de la bisericile pe care le slujea din cauza acuzației constante din partea falșilor învățători în ceea ce privește motivele lui. Pavel s-a susținut singur (1 Cor. 4:12; 9:3-7; 2 Cor. 11:7-12; 12:13; 1 Tes. 2:9; 2 Tes. 3:6-13). De asemenea, Pavel, fiind un rabin instruit, avea neliniști personale în ceea ce privește acceptarea banilor în schimbul învățării. Dar el afirmă că slujitorii Evangheliei ar trebui să fie plătiți (1 Cor. 9:3-18; 1 Tim. 5:17-18).

James S. Jeffers a scris o scurtă istorie excelentă a lumii mediteraneene a primului secol, *Lumea greco-romană a epocii Noului Testament*. Ea spune că Pavel face aluzie la munca cu propriile mâini pentru a-și suplini nevoile fizice în toate cele trei călătorii misionare (p. 28).

1. prima călătorie, 1 Cor. 4:12; 9:6; 1 Tes. 2
2. a doua călătorie, Fapte 18:3
3. a treia călătorie, Fapte 19:11-12; 20:34; 2 Cor. 12:14

20:35 Observă că munca grea a credincioșilor nu este pentru câștigul sau pentru luxul personal, ci de dragul altora aflați în nevoie, în numele lui Cristos (2 Cor. 9:8-11). Citatul lui Isus dat de Pavel nu se află în niciuna dintre Evanghelii. Așadar, trebuie să fie o tradiție orală.

„Săraci” nu este folosit cu sensul de creștini foarte conștiințioși (Rom. 14:1; 15:1; 1 Cor. 8:9-13; 9:22), ci nevoiași din punct de vedere fizic. Pavel a muncit pentru a se susține pe el și pe alți credincioși în nevoie.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 20:36-38

36 După ce a vorbit astfel, a îngenuncheat și s-a rugat împreună cu ei toți. 37 Și au izbucnit cu toții în lacrimi, au căzut pe grumazul lui Pavel și l-au sărutat. 38 Căci erau întristați mai ales de vorba pe care le-o spusese el, că nu-i vor mai vedea fața. Și l-au petrecut până la corabie.

20:36 „a îngenuncheat” – aceasta nu era poziția de rugăciune obișnuită din trecutul de evreu al lui Pavel. Probabil era un ritual special de dedicare (v. 32; 21:5).

- „au căzut pe grumazul lui Pavel [„l-au îmbrățișat” în limba engleză]” – varianta NKJV este mai literală, „au căzut pe grumazul lui Pavel.” Slavă Domnului pentru conducătorii bisericilor care ne ajută!
- „erau întristați mai ales de vorba pe care le-o spusese el” – se referă la v. 25.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce călătorea Pavel cu atât de mulți bărbați și atât de multe cetăți în v. 4?
2. Care este scopul teologic al v. 7-10?
3. De ce este atât de confuz v. 13?
4. De ce se apără Pavel în fața bătrânilor efeseni?
5. De ce a mers Pavel la Ierusalim, dacă prorocii l-au avertizat de consecințele grave ale vizitei lui? (v. 22-23)
6. De ce există proroci mincinoși în orice epocă și loc? Sunt ei mântuiți? Sunt mântuiți cei care îi urmează? Ce este un proroc mincinos?
7. De ce ar trebui să ne facă v. 36-38 să ne iubim conducătorii locali și să ne rugăm pentru ei?

FAPTELE APOSTOLILOR 21

ÎMPĂRȚIREA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Călătoria lui Pavel la Ierusalim	Avertizări în legătură cu călătoria la Ierusalim	Pavel se întoarce în Palestina (20:7-21:14)	Pavel merge la Ierusalim	Călătoria la Ierusalim
21:1-6 21:7-14	21:1-14	21:1-6 21:7-14	21:1-6 21:7-11 21:12-13	21:1-6 21:7-14 Sosirea lui Pavel la Ierusalim
21:15-16 Pavel îl vizitează pe Iacov	21:15-25 Lui Pavel i se cere să facă pace	21:15-16	21:15-16 Pavel îl vizitează pe Iacov	21:15-16
21:17-26 Pavel întemnițat în Templu	Întemnițat în Templu 21:26-36	21:17-26	21:17-25 21:26 Pavel este întemnițat în Templu	21:17-25 21:26 Întemnițarea lui Pavel
21:27-36 Pavel se apără	Adresarea mulțimii iudaice (21:37-22:21)	(21:27-22:29) 21:27-36	21:27-29 21:30-36 Pavel se apără	21:27-29 21:30-36
21:37-22:5		21:37-40	(21:37-22:5) 21:37a 21:37b-38 21:39 21:40-22:2	21:37-40

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*)

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:1-6

1 După ce ne-am smuls din brațele lor, am plecat pe apă și ne-am dus drept la Cos, a doua zi la Rodos, și de-acolo la Patara. 2 Am găsit o corabie, care avea să treacă în Fenicia, ne-am suit în ea și am plecat. 3 Am trecut prin fața insulei Cipru, am lăsat-o la stânga și ne-am urmat drumul spre Siria; apoi ne-am dat jos în Tir, unde avea să se descarce corabia. 4 Acolo am găsit pe ucenici și am rămas șapte zile. Ucenicii, prin Duhul, ziceau lui Pavel să nu se suie la Ierusalim. 5 Dar când s-au împlinit zilele, am plecat și ne-am văzut de drum; și ne-au petrecut toți, cu nevestele

și copiii, până afară din cetate. Am îngenuncheat pe mal și ne-am rugat. 6 Apoi ne-am luat ziua bună unii de la alții, și noi ne-am suit în corabie, iar ei s-au întors acasă.

21:1 „ne-am dus drept” – acesta este un termen nautic însemnând a naviga cu un curs drept (16:11). Luca era foarte obișnuit cu termenii nautici (v. 3). Cele mai multe dintre părțile cu „noi” cuprind termeni nautici.

- **„Cos”** – denumirea înseamnă „vârf”. Este numele unei insule și a celui mai mare oraș de pe ea. Pe această insulă locuia Hipocrate (secolul al cincilea Î. Cr.) și era o importantă facultate de medicină. Era un stat liber considerat parte din provincia romană Asia. Era la aproximativ 65 km de Milet.

- **„Rodos”** – și acesta este numele unei insule și a celui mai important oraș de pe ea. Această insulă comercială era celebră pentru(1) trandafirii și (2) universitățile ei, specializate în retorică și în oratorie. În trecut (29 Î. Cr.) era celebră în toată lumea pentru omul uriaș din bronz, înalt de 3,2 m de lângă port. Statuia ținea loc de far.

- **„Patara”** – familia vestică a manuscriselor grecești (P41, D) adaugă „și la Mira (cel mai probabil o adăugare de la 27:5), portul principal din care plecau corăbiile spre Siria. Patara era un oraș de coastă în Licia. Era celebru pentru oracolul lui Apolo, care, odată, concura chiar cu Delfi.

21:2 „Am găsit o corabie, care avea să treacă în Fenicia” – trebuie să fi fost o corabie mai mare. Corăbiile mai mici navigau pe lângă coastă. Această corabie a economisit mult din timpul lor urmând o rută directă.

21:3 „Am trecut prin fața insulei Cipru” – probabil i-a făcut să se gândească la Barnaba și la prima călătorie misionară.

- **„Tir”** – capitala Feniciei, situată pe coastă.

21:4 „ucenicii” – în acest oraș era o biserică înființată probabil după persecutarea lui Ștefan (8:4; 11:19). În această perioadă, credincioșii căutau alți credincioși cu care să stea (v. 7, 16).

- **„prin Duhul, ziceau lui Pavel să nu se suie la Ierusalim”** – se referă la prezența prorocilor în această congregație locală (20:23; 21:10-12). Mesajul lor cu privire la persecuție era adevărat, dar, aparent, călătoria lui Pavel era voia lui Dumnezeu (v. 14). Isus i-a spus lui Pavel, prin Anania, despre lucrarea din viața lui (Fapte 9:15-16). Suferința avea să facă parte din ea, dar vel va mărturisi și în fața regilor.

21:5 „Am îngenuncheat pe mal și ne-am rugat” – aceasta este o imagine minunată a dragostei și a grijii creștine. Este posibil să fi fost o slujbă specială, precum în 20:32, 36.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:7-14

7 După ce ne-am isprăvit călătoria pe mare, din Tir am plecat la Ptolemaida, unde am urat de bine fraților și am stat la ei o zi. **8** A doua zi, am plecat și am ajuns la Cezareea. Am intrat în casa lui Filip evanghelistul, care era unul din cei șapte, și am găzduit la el. **9** El avea patru fete fecioare care proceau. **10** Fiindcă stăteam de mai multe zile acolo, un proroc, numit Agab, s-a coborât din Iudeea **11** și a venit la noi. A luat brâul lui Pavel, și-a legat picioarele și mâinile și a zis: „Iată ce zice Duhul Sfânt: „Așa vor lega iudeii în Ierusalim pe omul acela al cui este brâul acesta și-l vor da în mâinile Neamurilor.” **12** Când am auzit lucrul acesta, atât noi, cât și cei de acolo, am rugat pe Pavel să nu se suie la Ierusalim. **13** Atunci Pavel a răspuns: „Ce faceți de plângeți așa și-mi rupeți inima? Eu sunt gata nu numai să fiu legat, dar chiar să și mor în Ierusalim pentru Numele Domnului Isus.” **14** Dacă am văzut că nu-l putem îndupleca, n-am mai stăruit și am zis: „Facă-se voia Domnului!”

21:7 „Ptolemaida” – această cetate a fost numită după generalul lui Alexandru cel Mare, care a domnit în Egipt și a fost un strămoș al lui Ptolemeu al II-lea, care a construit cetatea în anul 26 Î. Cr. acesta este singurul port natural de pe coasta Palestinei. În VT era numit Aco (Jud. 1:31). Astăzi se numește Acre, după cruciatul ei.

- **„fraților”** – în Fapte este sinonim cu „ucenicii” (v. 4, 16).

- **„am stat la ei”** – vezi observația de la v. 4.

21:8 „am plecat” – nu se știe sigur dacă au plecat pe uscat sau pe mare.

- **„Cezareea”** – cartierul general roman din Palestina. Era un oraș situat pe coastă, cu un port mic artificial. Aici a locuit evanghelistul Filip (8:40).

● „evangelistul” – acest termen este folosit doar de trei ori în NT (Efes. 4:11 și 2 Tim. 4:5). Nu știm sigur ce cuprindea acest dar de slujire. Termenul înseamnă „o persoană care proclamă Evanghelia”.

● „care era unul din cei șapte” – se referă la problema bisericii din Ierusalim în legătură cu plângerile legate de distribuirea incorectă a mâncării către văduvele care vorbeau grecește. Biserica a ales șapte bărbați pentru a face acest lucru. Toți aveau nume grecești și predicau cu putere. Ei au fost primii care au înțeles viziunea globală a Evangheliei (Fapte 6).

21:9 „avea patru fete fecioare care proceau” – trebuie să ne reconsiderăm poziția în ceea ce le privește pe femeile în funcții de conducere (Ioel 2:28-32; Fapte 2:16-21) în Biserică, pe baza tuturor dovezilor din NT. Vezi subiectul special:femeile din Biblie de la 2:17. Chestiunea este ambiguă. Tradiția Bisericii spune că ele s-au mutat în Asia Mică (Frigia) și că fiicele lui au trăit mult și L-au slujit pe Dumnezeu până la o vârstă foarte înaintată. Aflăm această tradiție din citatele lui Eusebiu din Policrat și Papia (Istoria Bisericii 3:31:2-5).

21:10 „un proroc, numit Agab” – acest termen poate fi înțeles în cel puțin două moduri: (1) în epistolele către corinteni se referă la împărțirea sau la proclamarea Evangheliei (14:1) și (2) cartea Faptele apostolilor menționează profeții (12:27-28; 13:1; 15:32; 21:10, chiar și prorociile, 21:9).

Problema cu acest termen este legătura dintre darul prorociei din NT și prorocii din VT. În VT, prorocii sunt autorii Scripturii. În NT această sarcină le este dată celor 12 apostoli de la început și ajutoarelor lor. Termenul „apostol” este reținut ca dar continuu (Efes. 4:11), dar cu o altă sarcină după moartea celor doisprezece, la fel ca funcția de proroc. Inspirația a încetat; nu mai există Scripturi inspirate (Iuda 20). Cea mai importantă sarcină a prorocilor din NT este proclamarea Evangheliei, dar ei ne învață și cum să aplicăm adevărurile din NT la situațiile și la nevoile curente. Vezi subiectul special: prorocia în NT de la 11:27.

21:11 Agab, la fel ca profeții din VT Ieremia și Ezechiel, și prezentat revelația.

21:12 „am rugat” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Poate semnifica (1) începerea unei acțiuni sau (2) o acțiune repetată în trecut.

21:13 Este greu de echilibrat această acțiune a prorocului cu sentimentul lui Pavel că plecarea la Ierusalim era voia lui Dumnezeu (v. 4).

21:14 „Facă-se voia Domnului” – acesta este un IMPERATIV PREZENT MEDIAN, folosit ca rugăciune. Dumnezeu avea un plan și un scop pentru viața lui Pavel. Pavel simțea că știe voia lui Dumnezeu chiar și în fața prorociei specifice și recurente în ceea ce privește problemele care-l așteptau. Probabil Pavel a simțit că aceste prorocii aveau scopul de a-l pregăti spiritual și mental și nu reprezentau o interdicție.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:15-16

15 După zilele acelea, ne-am pregătit de plecare și ne-am suit la Ierusalim. **16** Câțiva ucenici din Cezareea au venit și ei cu noi și ne-au dus la unul numit Mnason, din Cipru, vechi ucenic, la care aveam să găzduim.

21:15 „ne-am pregătit” – KJV are „ne-am luat bagajele” (NKJV are „am împachetat”). Acesta este un cuvânt grafic folosit pentru pregătirile pentru călătorie și se găsește doar aici în NT.

● „Ierusalim” – era la aprox. 110 km distanță.

21:16 „Mnason” – el era un evreu creștin din Cipru (la fel ca Barnaba). Era unul dintre evreii greci, la fel ca cei șapte din Fapte 6. Se pare că era creștin de la început; este posibil ca Luca să-l fi interogat pentru a-și scrie Evanghelia când a stat în Palestina, în timpul întemnițării lui Pavel la Cezareea.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE PENTRU FAPTELE APOSTOLILOR 21:17-23:30

A. SCURTĂ SCHIȚĂ A FAPTELOR APOSTOLILOR 21:17-26:32 (întemnițarea și apărarea lui Pavel la Ierusalim și la Cezareea)

1. Revolta și arestarea de la Templu	21:17-40
2. Apărarea lui Pavel în fața mulțimii	22:1-22
3. Interogatoriul romanilor	22:23-30
4. Interogatoriul Sanhedrinului	23:1-10
5. Planul de ucidere a lui Pavel	23:11-35
6. Pavel în fața lui Felix	23:1-23

7. Pavel în fața lui Felix și a Drusilei în particular	24:24-27
8. Pavel în fața lui Festus	25:1-12
9. Pavel în fața lui Agripa al II-lea și a lui Berenice	25:13-26:32

B. ELEMENTE COMUNE ALE APĂRĂRII LUI PAVEL

Elemente comune	Pavel în fața mulțimii	Pavel în fața Sanhedrinului	Pavel în fața lui Felix	Pavel în fața lui Festus	Pavel în fața lui Agripa al II-lea
1. Originea lui ebraică	22:3		24:14,17-18		26:4
2. Educația fariseică și zelul lui	22:3	23:6-9	24:15,21		26:5-8
3. Pavel a persecutat „Calea”	22:4-5				26:9-11
4. Mărturia transformării lui	22:6-16				26:12-16
5. Dumnezeu îl cheamă la o anumită lucrare	22:17-22				26:17-23

C. COMPARAȚIE ÎNTRE SADUCHEI ȘI FARISEI

	SADUCHEII	FARISEII
Origine	Perioada macabeană	Perioada macabeană
Semnificația numelui	„Zadochiți”?	„Cei separați”?
Statut social	Aristocrația preoțească	Laicii din clasa de mijloc
Temeiul biblic	Doar Legea scrisă în special de la Geneza la Deuteronom	Toată Legea orală și scrisă, prorocii și părțile scrise din canonul Vechiului Testament
Teologie	Conservatoare - opusă fariseilor, care au fost acuzați că au fost influențați de zoroastrism (23:8)	Progresivă - angeologie foarte dezvoltată - credința în viața de după moarte și în înviere - reguli foarte stricte pentru viața de zi cu zi

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:17-26

17 Când am ajuns la Ierusalim, frații ne-au primit cu bucurie. 18 A doua zi, Pavel a mers cu noi la Iacov, și toți prezbiterii s-au adunat acolo. 19 După ce le-a dat ziua bună, le-a istorisit cu de-amănuntul ce făcuse Dumnezeu în mijlocul Neamurilor prin slujba lui. 20 Când l-au auzit, au proslăvit pe Dumnezeu. Apoi i-au zis: „Vezi, frate, câte mii de iudei au crezut, și toți sunt plini de râvnă pentru Lege. 21 Dar ei au auzit despre tine că înveți pe toți iudeii care trăiesc printre Neamuri să se lepede de Moise, că le zici să nu-și taie copiii împrejur și să nu trăiască potrivit cu obiceiurile. 22 Ce este de făcut? Negreșit, mulțimea are să se adune, căci vor auzi că ai venit. 23 Deci fă ce-ți vom spune noi. Avem aici patru bărbați care au făcut o juruință. 24 Ia-i cu tine, curăță-te împreună cu ei și cheltuie tu pentru ei, ca să-și radă capul. Și astfel vor cunoaște toți că nu este nimic adevărat din cele ce au auzit despre tine, ci că și tu umbli întocmai după rânduială și păzești Legea. 25 Cu privire la Neamurile care au crezut, noi am hotărât și le-am scris că trebuie să se ferească de lucrurile jertfite idolilor, de sânge, de dobitoace sugrumate și de curvie.” 26 Atunci Pavel a luat pe oamenii aceia, s-a curățat și a intrat cu ei a doua zi în Templu, ca să vestească sfârșitul zilelor curățării când se va aduce jertfă pentru fiecare din ei.

21:17 Faptul că credincioșii din Ierusalim i-au primit cum se cuvine pe Pavel și pe acești convertiți dintre neamuri (Luca 8:40, 9:11; Fapte 2:41; 18:27; 21:17; 24:3; 28:30) a fost un semn bun, dar a și dăunat bisericii din Ierusalim (v. 20-21).

21:18-19 „Pavel a mers cu noi la Iacov” – aici nu se menționează în mod special darul de la bisericile de neamuri (24:17). Pavel i-a făcut lui Iacov o istorisire similară în 15:12. Iacov este fratele vitreg al lui Isus și conducătorul respectat al bisericii din Ierusalim (Fapte 12:17; 15:13).

21:18 „și toți prezbiterii s-au adunat acolo” – observă că nu sunt menționați apostolii. Se pare că erau în călătoria misionară în țară sau poate că muriseră. Această utilizare a termenului „prezbiteri” îi reflectă întrebuintarea ebraică (4:5, 8,

23; 6:12; 11:30; 15:2, 4, 6, 22, 23; 16:4; 23:14; 24:1, 25; 25:15; Evrei 11:2; Iacov 5:14), iar nu utilizarea ulterioară din Biserică pentru pastori (14:23; 20:17,18,23; 1 Tim. 5:17,19; Tit 1:5; 1 Petru 5:1; 2 Ioan 1; 3 Ioan 1).

21:19 Unii exegeți cred că Pavel a avut parte de o primire rece și că banii de la bisericile de neamuri nu au fost apreciați. Iată argumentele lor:

1. Pavel a stat în casa unui evreu grec, nu a unuia dintre conducătorii bisericii din Ierusalim.
 2. Nu este exprimată recunoștința pentru dar. Nici măcar nu este menționat.
 3. Conducerea îi spune imediat lui Pavel cât este de disprețuit de mii de persoane din biserica de la Ierusalim.
 4. Nu este menționat niciodată că biserica l-ar fi susținut pe Pavel când era în temniță sau în necazuri.
- Trebuie precizat că mesajul și lucrarea lui Pavel au provocat conflict și confuzie. Oricum, v. 19 mi se pare unul pozitiv!

21:20 „câte mii de iudei” – ce mărturie minunată a puterii Evangheliei și a dragostei lui Dumnezeu pentru poporul evreu din Ierusalim! Era o rămășiță de evrei credincioși.

● **„au crezut”** – acesta este un PARTICIPIU PERFECT ACTIV. Cu siguranță presupune o credință care mântuiește cu adevărat. Oamenii pot fi mântuiți fără să înțeleagă pe deplin și chiar și în ciuda înțelegerii greșite a tuturor chestiunilor teologice (Fapte 1:6; Luca 19:11). Pavel i-ar numi creștini „slabi” (Rom. 14:1-15:13; 1 Cor. 8; 10:23-33). El nu a făcut niciun efort pentru a-i încuraja atâta timp cât „slăbiciunea” lor nu a afectat Evanghelia (iudaizatorii galatenilor).

● **„toți sunt plini de râvnă pentru Lege”** – acest lucru demonstrează numărul mare al fariseilor, al zeloților și al esenilor convertiți. Dar convertirea nu le-a îndepărtat prejudecățile religioase. Ei sunt foarte asemănători cu iudaizatorii galatenilor.

21:21 „ei au auzit despre tine că înveți pe toți iudeii care trăiesc printre Neamuri să se lepede de Moise” – „au auzit” reflectă expresia ebraică „a repeta”, care presupune învățarea orală. Aceasta este combinată cu VERBUL la TIMPUL PREZENT (a învăța) pentru a arăta că evreilor din Ierusalim li s-a spus cu prejudecăți în repetate rânduri despre activitatea lui Pavel. Aceste schimbări erau mai grave decât predicarea la neamuri, care a provocat atât de multe necazuri (Fapte 15). Termenul „a se lepăda” este unul puternic, tradus ca „apostazie” (2 Tes. 2:3). Chestiunea teologică privind relaționarea evreilor la VT nu a fost clarificată încă.

21:23 „Avem aici patru bărbați care au făcut o juruință” – se pare că ei erau membri ai bisericii. Este vorba despre un jurământ de nazireat pe termen limitat (Num. 6:1-8). Pavel făcuse mai devreme un jurământ similar (18:18). Nu se cunosc detaliile acestui jurământ pe termen limitat (*Nazir* 1:3).

21:23-25 Acest pasaj ne arată punctul de vedere al lui Pavel în legătură cu relația creștinilor evrei cu Legea mozaică. Este posibil ca Pavel să fi continuat să observe tradițiile evreiești (18:18; 20:6), cel puțin când a încercat să-i evanghelizeze pe evrei (1 Cor. 9:19-23). Probabil acesta este o afirmație a părții evreilor mesianici din zilele noastre.

21:24 „cheltuie tu pentru ei” – este posibil ca acum Pavel să nu fi făcut un jurământ de nazireat, ci să fi plătit pentru alții pentru sacrificiul cerut. Rabinii spuneau că e o mare onoare să plătești pentru jurămintele nazireate (*Ned.* 10a).

SUBIECT SPECIAL: JURĂMÂNTUL NAZIREAT

I. Scopul:

- A. Prin această modalitate o persoană, bărbat sau femeie (Num. 6:1), care nu era din tribul lui Levi, de a se auto-dedica în slujba lui Dumnezeu („sfânt pentru Domnul”). Nazireat înseamnă „separat”, originea ideii termenului ebraic „sfânt.”
- B. În VT, era un jurământ pe viață
 1. Samson (Jud. 13:7)
 2. Samuel (1 Sam. 1:21)
 3. Ioan Botezătorul
- C. Iudaismul a dezvoltat un jurământ nazireat pe termen scurt (probabil după Num. 6:5). Cea mai scurtă durată era de 30 de zile. Acest jurământ pe termen scurt culmina cu raderea capului și arderea părului alături de o jertfă la Templu.
- D. Condițiile specifice:
 1. abținerea de la vin, de la băuturi tari și de la orice produs din struguri (Num. 6:3-4)
 2. să nu își tundă părul
 3. să nu atingă vreun mort. Astfel nu putea participa la nici un ritual funerar iudaic
 4. În Num. 6:9 este prezentată o jertfă pentru necurăția accidentală. Se pare că situația în care era Pavel în Fapte 21:23-25 includea această problemă. A fost recomandată o perioadă de curățire și o jertfă (Num. 6:9-12)

• „să-și radă capul” – jurământul nazireat este prezentat în Num. 6. Cei care făceau jurăminte permanente nu aveau voie să se tundă. Jurământul temporar era caracterizat de raderea capului la sfârșitul perioadei pentru care a fost făcut. Acest verset arată că Pavel a încercat să se conformeze culturii căreia încerca să îi predice (1 Cor. 9:19-23; 10:23-33).

21:25 „le-am scris” – se referă la hotărârea oficială de la Consiliul de la Ierusalim (Fapte 15:19-20, 28-29). În principal, acest document îndepărta barierele ritualice și de dietă dintre credincioșii evrei și cei dintre neamuri din bisericile mixte din Diaspora (din afara Palestinei). El nu avea legătură cu relația credincioșilor evrei cu Legământul mozaic.

21:26 „a intrat...în Templu” – acest lucru a cauzat problema, nu a rezolvat-o!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:27-36

27 Către sfârșitul celor șapte zile, iudeii din Asia, când au văzut pe Pavel în Templu, au întăritat tot norodul, au pus mâinile pe el **28** și au început să strige: „Bărbați israeliți, dați ajutor! Iată omul care propovăduiește pretutindeni și în toată lumea împotriva norodului, împotriva Legii și împotriva Locașului acestuia; ba încă a vârat și pe niște greci în Templu și a spurcat acest Locaș sfânt.” **29** În adevăr, văzuseră mai înainte pe Trofim, efeseanul, împreună cu el în cetate și credeau că Pavel îl băgase în Templu. **30** Toată cetatea s-a pus în mișcare și s-a strâns norodul din toate părțile. Au pus mâna pe Pavel și l-au scos afară din Templu, ale cărui uși au fost încuiate îndată. **31** Pe când încercau să-l omoare, s-a dus vestea la căpitanul oștii că tot Ierusalimul s-a tulburat. **32** Acesta a luat îndată ostași și sutași și a alergat la ei. Când au văzut pe căpitan și pe ostași, au încetat să mai bată pe Pavel. **33** Atunci căpitanul s-a apropiat, a pus mâna pe el și a poruncit să-l lege cu două lanțuri. Apoi a întrebat cine este și ce a făcut. **34** Dar unii strigau într-un fel, alții în alt fel prin mulțime; fiindcă nu putea deci să înțeleagă adevărul, din pricina zarvei, a poruncit să-l ducă în cetățuie. **35** Când a ajuns pe trepte, Pavel a trebuit să fie dus de ostași, din pricina îmbulzelii norodului întăritat; **36** căci mulțimea norodului se ținea după el și striga: „La moarte cu el!”

21:27 „iudeii din Asia” – și vechii dușmani ai lui Pavel au venit la Ierusalim pentru praznic. Acum Pavel era în terenul iudaismului.

21:28 „omul care propovăduiește” – acești evrei din Asia au interpretat propovăduirea lui Pavel ca fiind împotriva iudaismului în locul împlinirii promisiunilor Vechiului Testament. Aceste acuzații sunt similare celor aduse împotriva lui Ștefan (6:13). Este posibil ca Pavel însuși să fi afirmat asta; cu siguranță era de acord cu această poziție teologică a iudeilor (22:20) înainte de întâlnirea cu Cristos din Damasc. Mesajul lui Cristos a discreditat legalismul și ritualismul iudaismului popular al primului secol! Acest lucru nu este evidențiat doar în universalismul lui Pavel – mântuirea disponibilă pentru toți – ci și în afirmația teologică a mântuirii doar în și prin credința în Cristos.

• „ba încă a vârat și pe niște greci în Templu” – acest presupus incident ar fi avut loc în Curtea lui Israel, unde în colțul de sud-est aveau loc jurămintele nazireate. Neamurile aveau voie să intre doar în curtea exterioară a Templului. Aceasta era o acuzație falsă (v. 29).

21:29 „Trofim, efeseanul” – acești iudei din Asia (Efes) îi cunoșteau pe Pavel și pe Trofim și plănuseră anterior moartea lui Pavel (20:3). Acum aveau ocazia de a se folosi de prejudecățile rasiale ale iudeilor pentru a-l ucide pe Pavel (v. 31, 36).

21:30 „ale cărui uși au fost încuiate” – se pare că aceasta era poarta dintre Curtea lui Israel și Curtea Femeilor. Templul avea păzitorii lui dintre leviți, care păstrau ordinea. Scopul acestei acțiuni era acela de a (1) evita pângărirea Templului sau de (2) a-l împiedica pe Pavel să încerce să se întoarcă în Templu pentru a fi în siguranță.

Acești evrei s-au comportat exact ca mulțimea din Efes (Fapte 19).

21:31 „căpitanul...roman” – el este conducătorul a o mie de ostași. Acesta era oficialul de cel mai înalt rang (ecvestru) din armata romană din Ierusalim din timpul sărbătorii, când populația își tripla numărul. El trebuia să păstreze ordinea.

• „oștii” – ei locuiau în cetatea Antonia, de unde se vedea Tribunalul Templului. A fost construit de Irod cel Mare ca palat, dar a fost folosit de romani ca sediu militar central (Josephus, *Războaiele* 5.5.8).

21:32 „niște ostași și sutași” – sutașii erau conducători peste o sută de persoane. Din fortăreața Antonia se vedea zona Templului. Era plin de ostași, în special în zilele de sărbătoare.

21:33 „să-l lege cu două lanțuri” – acest lucru putea însemna (1) la mâini și la picioare sau (2) între doi soldați romani. Se pare că soldații au crezut că era un răzvrătit (v. 38).

21:34-35 Acest lucru demonstrează violența și obsesia mulțimii.

21:35 „scările” – la aceste scări care duc din fortăreața Antonia în zona Templului se face aluzie în v. 32, „a alergat.” Erau două scări de acces, fiecare ducând într-o altă parte a Templului. Romanii voiau să reprime rapid orice revoltă. Sărbătorile erau adesea zile de îngrijorare națională.

21:36 „La moarte cu el!” – sunt aceleași cuvinte care au fost strigate și la Isus (22:22; Luca 23:18; Ioan 19:15). Există multe paralele între tratamentul plicat de evrei și de romani lui Pavel și lui Isus.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 21:37-40

37 Tocmai când era să fie băgat în cetățuie, Pavel a zis căpitanului: „Îmi este îngăduit să-ți spun ceva?” Căpitanul a răspuns: „Știi grecește?” **38** Nu cumva ești egipteanul acela care s-a răsculat acum în urmă și a dus în pustiu pe cei patru mii de tâlhari?” **39** „Eu sunt iudeu”, a spus Pavel, „din Tarsul din Cilicia, cetățean al unei cetăți nu fără însemnătate. Te rog, dă-mi voie să vorbesc norodului.” **40** După ce i-a dat voie căpitanul, Pavel a stat în picioare pe trepte și a făcut semn norodului cu mâna. S-a făcut o mare tăcere, și Pavel le-a vorbit în limba evreiască astfel:

21:37 „Știi grecește?” – colonelul a fost surprins că Pavel vorbea greaca coină, deoarece el a crezut că Pavel era un egiptean răzvrătit despre care auzise (v. 38 și Josephus, *Antichitățile* 2:13:5; 20:8:6). Această revoltă a egiptenilor a avut loc între 52-57 D. Cr.

21:38 „tâlhari” – este termenul *sicarii*, un cuvânt latin însemnând „ucigași” sau „tâlhari”. Sunt numiți adesea „zeloți” în NT (Luca 6:15; Fapte 1:13). Ei erau un grup de evrei al căror scop era răsturnarea violentă a romanilor.

A.T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, vol. 3, p. 382 menționează că acest cuvânt a fost folosit de Josephus pentru a-i descrie pe adepții acestui răzvrătit egiptean (Josephus, *Războaiele*, 2.13:5; *Antichitățile*, 20:8:6, 10).

21:39 „cetățean al unei cetăți nu fără însemnătate” – acesta este o expresie (*litotes*) folosită de Pavel pentru a-și afirma calitatea de cetățean al unui oraș universitar de talie mondială. Mai înainte, în administrația guvernamentală romană, o persoană nu putea fi cetățean al unui oraș ne-roman și al unui oraș roman, dar până pe vremea lui Pavel, acest lucru s-a schimbat. Textul nu spune dacă sutașul a fost impresionat.

21:40 „i-a dat voie” – sutașul voia totuși să știe despre ce era vorba!

• **„le-a vorbit în limba evreiască”** – Pavel s-a adresat mulțimii în limba aramaică (evreii învățaseră aramaica în anii în care au fost sub domnia persană). Asta a liniștit mulțimea pentru o perioadă (22:2).

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce a mers Pavel la Ierusalim, dacă prorocii din fiecare oraș i-au spus să nu meargă?
2. Cum trebuiau creștinii evrei să se raporteze la Legământul mozaic?
3. Erau adevărate acuzațiile aduse de evreii din Asia lui Pavel?
4. Comentariul sutașului (v. 39) înseamnă că puțini evrei știau grecește sau că credea că Pavel era egiptean?

FAPTELE APOSTOLILOR 22

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel se apără 21:37-22:5	Pavel se adresează mulțimii de la Ierusalim 21:37-22:21	Arestarea și apărarea lui Pavel (21:27-22:29) 21:37-22:21 22:2 22:3-5	Pavel se apără (21:37-22:5) 22:3-5	Pavel se adresează iudeilor de la Ierusalim 22:1-5
Pavel își povestește convertirea 22:6-11 22:12-16 Pavel este trimis la neamuri 22:17-21		22:6-11 22:12-16 22:17-21	Pavel își povestește convertirea 22:6-11 22:12-16 Chemarea lui Pavel de a le predica neamurilor 22:17-21	22:6-11 22:12-16 22:17-21
Pavel și tribuna romană 22:22-29	Cetățenia romană a lui Pavel 22:22-29	22:22-29	22:22-25 22:26 22:27a 22:28b 22:29	Pavel cetățean roman 22:22-29
Pavel înaintea Sinedriului (22:30-23:11) 22:30-23:5	Sanhedrinul împărțit 22:30-23:10	22:30	Pavel înaintea Sinedriului (22:30-23:11) 22:30	Înfățișarea lui înaintea Sanhedrinului (22:30-23:11) 22:30

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:1

1 „Fraților și părinților, ascultați acum cuvântul meu de apărare față de voi!”

22:1

NASB

„Fraților și părinților”

NKJV

„Bărbaților, frați și părinți”

NRSV „Fraților și părinților”
TEV „Fraților mei evrei”
NJB „Frații mei, părinții mei”

Ghidul translatorului Faptelor apostolilor de Newman și Nida spune că expresia implică bărbații de vârsta lui Pavel și pe cei mai bătrâni decât el (p. 419). Cred că acesta este o expresie (7:2) deoarece acum Pavel avea mai mult de 60 de ani, nepotrivindu-se cu vârsta mulțimii.

În această mulțime erau și câțiva credincioși. Este posibil ca termenul „frați” să se refere doar la ei. Pavel s-a identificat mereu cu rasa și cu naționalitatea lui (Rom. 9:1-5; Fil. 3:5).

• **„apărarea”** – englezescul „scuză” vine de la acest cuvânt grecesc (*apologia*). Presupune o apărare verbală în fața legii. Termenul este folosit de câteva ori în Fapte în legătură cu procesul lui Pavel (25:16; 2 Tim. 4:16).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:2

2 Când au auzit ei că le vorbește în limba evreiască, au ținut și mai multă liniște. Și Pavel a zis:

22:2 „limba evreiască” – se referă la aramaică. Toate PLURALELE din Evangheliile care erau cuvintele lui Isus sunt în aramaică. Aceasta era o limbă cunoscută de evreii din vechime. Era limba Imperiului Persan. Evreii au învățat-o când erau conduși de ei. De exemplu, în Neemia 8, când Ezra citea Legea lui Moise în ebraică, leviții trebuiau să i-o traducă poporului în aramaică (Neem. 8:7).

• **„au ținut și mai multă liniște”** – introducerea politicoasă a lui Pavel împreună cu aramaica lui fluentă și cu faptul că mulți din mulțime îl cunoșteau sau auziseră despre el a provocat o acalmie rapidă și surprinzătoare. Ei voiau să audă ce avea de zis – o oportunitate perfectă de a le predica liderilor iudaismului.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:3-5

3 „Eu sunt iudeu, născut în Tarsul Ciliciei; dar am fost crescut în cetatea aceasta, am învățat la picioarele lui Gamaliel să cunosc cu de-amănuntul Legea părinților noștri și am fost tot atât de plin de râvnă pentru Dumnezeu, cum sunteți și voi toți azi. **4** Am prigonit până la moarte această Cale, am legat și am pus în temniță bărbați și femei; **5** marele preot și tot soborul bătrânilor îmi sunt martori. Am luat chiar și scrisori de la ei către frații din Damasc, unde m-am dus să aduc legați la Ierusalim pe cei ce se aflau acolo, ca să fie pedepsiți.

22:3 „Eu sunt iudeu, născut în Tarsul” – Pavel încearcă să se identifice cu această mulțime de iudei. El afirmă că și el este iudeu (1 Cor. 12:22; Fil. 3:5-6). El a fost considerat un evreu vorbitor de limba greacă din Diaspora.

Sintagma „dar am fost crescut în cetatea aceasta” se poate referi, din punct de vedere gramatical, la (1) Tars sau la (2) Ierusalim. În acest context se referă la Ierusalim. În acest caz, Pavel trebuie să fi învățat retorica greacă undeva în afara Tarsului.

• **„am învățat la picioarele lui Gamaliel”** – el era un rabin foarte respectat (5:34-40). Este citat în *Mișna* de câteva ori. Pavel a învățat la școala rabinică liberală a lui Hilel. Mulțimea a fost impresionată de această afirmație. Vezi subiectul special: Gamaliel de la 5:34.

• **„cu de-amănuntul Legea părinților noștri”** – asta putea însemna că era fariseu (23:6; 26:5), și unul plin de zel în această privință (v. 4). Fariseii erau adepții ascultării riguroase a tradițiilor orale (Talmudul), care analizau Vechiul Testament.

• **„cum sunteți și voi toți azi”** – Pavel conștientizează entuziasmul și dedicarea lor. Și el a fost ca ei odată!

22:4 „Am prigonit” – de-a lungul lucrării sale, Pavel a privit aceste zile cu mari regrete. El menționează adesea acest lucru (9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; Gal. 1:13,23; Fil. 3:6; 1 Tim. 1:13). Pavel se numește adesea cel mai mic dintre sfinți din cauza acestor fapte (1 Cor. 15:9; 2 Cor. 12:11; Efes. 3:8; 1 Tim. 1:15).

• **„această Cale”** – acesta era primul nume al Bisericii creștine (9:2; 19:9,23; 22:4; 28:14,22). Se referă la (1) Isus în calitate de „Cale” (Ioan 14:6) și (2) la credința creștină ca mod de viață (Deut. 5:32-33; 31:29; Ps. 27:11; Isaia 35:8).

• **„până la moarte”** – Pavel a cauzat moartea câtorva creștini (8:1, 3; 26:10)! Cu siguranță a fost implicat și în moartea lui Ștefan (7:58, 81).

• **„am legat și am pus în temniță bărbați și femei”** – faptul că Pavel a făcut aceste lucruri femeilor demonstrează intensitatea persecuțiilor lui.

22:5 Pavel le împărtășește împrejurările care l-au condus la convertirea la credința în Isus de pe drumul Damascului (Fapte 9).

- „**soborul bătrânilor**” – literal este „toți bătrânii.” Luca folosește același termen pentru Sanhedrin în Luca 22:66. Acesta nu este termenul obișnuit folosit pentru acest grup oficial de conducători evrei din Ierusalim (Sanhedrinul). Este posibil să se fi referit la un sub-comitet administrativ mic.

- „**Am luat chiar și scrisori**” – F. F. Bruce, *Pavel – apostolul inimii eliberate* are o dezbatere și o documentație interesantă pe tema drepturilor Sanhedrinului de extrădare din țările vecine (p. 72). Pentru informații suplimentare consultă 1 Mac. 15:21 și Josephus.

- „**pe cei ce se aflau acolo**” – această sintagmă spune că ei erau evrei credincioși care fugiseră de persecuția din Ierusalim.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:6-11

6 Când eram pe drum și mă apropiam de Damasc, deodată, pe la amiază, a strălucit împrejurul meu o mare lumină din cer. **7** Am căzut la pământ și am auzit un glas care-mi zicea: „Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești?” **8** „Cine ești, Doamne?”, am răspuns eu. Și El mi-a zis: „Eu sunt Isus din Nazaret pe care-L prigonești.” **9** Cei ce erau cu mine au văzut bine lumina și s-au înfricoșat; dar n-au auzit glasul Celui ce vorbea. **10** Atunci am zis: „Ce să fac, Doamne?” „Scoală-te”, mi-a răspuns Domnul, „du-te în Damasc și acolo ți se va spune ce trebuie să faci.” **11** „Fiindcă nu puteam să văd nimic, din pricina strălucirii luminii aceleia, cei ce erau cu mine m-au luat de mână și așa am ajuns în Damasc.

22:6 „pe la amiază” – acesta este un detaliu adăugat, care nu se găsește în 9:3.

22:7 Aceasta este o reluare a versetului 9:4.

22:8

NASB, NJB „Isus nazariteanul”
NKJV, NRSV, TEV „Isus din Nazaret”

Pavel își împărtășește mărturia personală de trei ori în Fapte 9:1-31; 26:4-18, dar aici și în 26:9 sunt singurele locuri în care folosește acest termen. Literal este „Isus nazariteanul”. Acesta este un termen derizoriu în 24:5, dar un termen profetic în Matei 2:23. Este posibil ca aceasta să nu fie o desemnare geografică, ci un titlu mesianic care vine de la „tulpina” (Isaia 11:1; 53:2), de la ebraicul *nēser* (Ier. 23:5; 33:15; Zah. 3:8; 6:12). Vezi subiectul special de la 2:22.

- „pe care-L prigonești” – vezi observația completă de la 9:4.

22:9 „dar n-au auzit glasul” – nu este nicio contradicție între povestea convertirii lui Pavel de la 9:7 și de la 22:9. Gramatica greacă spune că au auzit sunetul, dar nu au recunoscut cuvintele. Vezi 9:7 pentru o dezbatere mai completă.

22:10 „ce trebuie să faci” – acesta este un INDICATIV PERFECT PASIV. Reflectă cuvintele pe care Isus i le-a spus lui Anania în 9:15-16. Pavel avea de îndeplinit o misiune foarte specifică și dificilă. În anumite privințe, viziunea și dedicarea lui Pavel o urmează pe cea a prorocilor din VT (Isaia 6; Ier. 1; Ezec. 2-3).

22:11 Cred că aceasta a fost cauza „țepușului în carne” al lui Pavel. Alte teorii cu privire la „țepușul în carne” al lui Pavel sunt:

1. primii părinți ai Bisericii, Luther și Calvin, sun că avea probleme spirituale cauzate de natura lui căzută („în carne”)
2. Crisostom spune că era o problemă cu oamenii (Num. 33:55; Jud. 2:3)
3. unii spun că avea epilepsie
4. Sir William Ramsay spune că avea malarie
5. eu cred că avea oftalmie, o boală oftalmologică obișnuită (compară Gal. 4:13-15 cu 6:11) agravată sau provocată de această orbire inițială de pe drumul Damascului (Fapte 9, posibil o aluzie la VT, la Iosua 23:13).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:12-16

12 Și a venit la mine un om, numit Anania, bărbat temător de Dumnezeu după Lege, și pe care toți iudeii care locuiesc în Damasc îl vorbeau de bine. **13** El mi-a zis: „Frate Saule, capătă-ți din nou vederea!” Chiar în clipa aceea, mi-am căpătat vederea și m-am uitat la el. **14** El mi-a zis: „Dumnezeul părinților noștri te-a ales să cunoști voia Lui, să vezi pe Cel Neprihănit și să auzi cuvinte din gura Lui; **15** căci Îi vei fi martor, față de toți oamenii, pentru lucrurile

pe care le-ai văzut și auzit. 16 Și acum, ce zăbovești? Scoală-te, primește botezul și fii spălat de păcatele tale, chemând Numele Domnului.”

22:12 Aceasta este o descriere mult mai completă a lui Anania decât cea din 9:10. El era un laic care, aparent, la fel ca Pavel, era credincios standardului Legii mozaice. Acest lucru poate însemna că era și fariseu. Luca îl descrie în mod asemănător și pe Simeon, cel care l-a văzut pe Isus în Templu, când era copil (Luca 2:25). Luca mai folosește această descriere pentru evreii din diaspora care au venit la Ierusalim la Rusalii, când Duhul Sfânt a coborât cu putere (Fapte 2:5). Luca o mai folosește și a treia oară pentru bărbații care l-au îngropat pe Ștefan, după ce a fost ucis cu pietre (Fapte 8:2).

Așadar, acest termen nu are legătură cu o persoană care crede în Isus, ci mai mult cu un adept sincer al iudaismului. El este numit „ucenic” în 9:10; așadar, devenise credincios. Cu toate acestea, deși era creștin, era încă temut de comunitatea de evrei din Damasc.

22:13 Felul în care Anania îl slujește pe Pavel ne arată că nu există o împărțire clară a credincioșilor din NT în cler (un grup special ordonat) și laici. Cuvintele lui Isus reprezentau autoritatea cu care el:

1. și-a pus mâinile peste Pavel (9:10) și a poruncit vindecarea (IMPERATIV AORIST ACTIV, v. 13)
2. i-a dezvăluit lui Pavel voia lui Isus pentru lucrarea lui (v. 15)
3. i-a spus lui Pavel să se boteze (este posibil ca Pavel să se fi botezat, după cum le cereau evreii prozeliților, IMPERATIV AORIST MEDIAN, v. 16)
4. a fost instrumentul umplerii cu Duhul Sfânt a lui Pavel (9:17)

Poți vedea sentimentele lui Anania când îl numește „frate Saul” pe acest prigonitor violent și ucigaș (9:13-14).

22:14 „Dumnezeul părinților noștri” – această expresie era folosită pentru a descrie zeitatea căreia i se închinau evreii. Pavel voia să clarifice că YHWH a fost cel Care i-a vorbit și l-a trimis, prin Fiul Său, Isus. Pavel nu a fost chemat de nici un alt Dumnezeu, ci de Dumnezeul Iudaismului!

● **„să cunoști voia Lui”** – voia cea mai importantă a lui Dumnezeu este ca oamenii să Îl cunoască pe Isus (Ioan 6:29, 40). Voia mai profundă a lui Dumnezeu pentru Pavel era ca el să fie un apostol misionar al neamurilor (9:15; 22:15; 26:16).

● **„să vezi pe Cel Neprihănit** – acesta este un titlu mesianic (Ps. 45; 72; Fapte 3:14; 7:52; 1 Ioan 2:1). Pavel a avut privilegiul unei revelații personale a lui Isus glorificat (la fel ca Ștefan, 7:55-56). Vezi subiectul special: neprihănirea de la 3:14.

● **„să auzi cuvinte din gura Lui”** – pare să se refere la vocea din cer din v. 8, dar poate fi vorba la fel de bine și de v. 17-21. Este posibil să se refere și la câteva vedenii speciale pe care le-a avut Pavel pe parcursul lucrării sale. Vezi lista din v. 17-21.

Este interesant că de la Maleahi până la Ioan Botezătorul nu au mai fost prorocii în Israel. În această perioadă evreii au crezut că Dumnezeu vorbea din cer pentru a confirma o chestiune (*Bath Kol*). YHWH a folosit acest mecanism iudeu pentru a-și confirma Fiul la botezul Său (Luca 9:35) și la Schimbarea la față (Matei 17:5). Este posibil ca contactul cu Pavel și în special vocea lui Isus să fi avut același scop (acela de a-l asigura pe Pavel că era YHWH).

22:15 „martor, față de toți oamenii” – acesta este adevărul minunat că Evanghelia lui Isus Cristos este pentru toți oamenii (Ioan 3:16; 1 Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2 Petru 3:9; 1 Ioan 2:2). Nu vor refuza toți, nu toți vor auzi bine, dar Dumnezeu îi iubește pe toți, Isus a murit pentru toți și Pavel le predică tuturor! Acesta este adevărul pe care l-a respins această mulțime (v. 22).

Pavel în mod intenționat, nu folosește cuvântul „neamuri” pe care Anania i l-a transmis din partea lui Isus (9:15). Pavel știa cât de exploziv este acest termen derogatoriu *go'im* (popoarele sau neamurile) pentru acești evrei foarte conservatori. Prejudecățile și mândria lor rasială i-a lăsat chiar și pe prorocii din VT fără prorocii!

● **„le-ai văzut și auzit”** – primul VERB este un INDICATIV PERFECT ACTIV; al doilea este un INDICATIV AORIST ACTIV. Nu se știe sigur de ce au timpuri diferite. Par a fi paralele. Pavel nu va uita această întâlnire toată viața lui. O menționează de trei ori în Faptele apostolilor. Probabil și-a spus mărturia personală în fiecare sinagogă.

22:16 „primește botezul și fii spălat de păcatele tale” – ambele sunt IMPERATIVE AORISTE MEDIANE. Este o aluzie a VT la spălările ceremoniale (Lev. 11:25, 28, 40; 13:6, 34, 56; 14:8-9; 15:5-13, 21-22, 27; 16:26, 28; 17:15-16; Num. 8:7, 21; 19:19; Deut. 23:11). Aici este folosită ca simbol a curățirii noastre spirituale în Cristos (1 Cor. 6:11; Efes. 5:26; Tit 3:5; Evrei 10:22). Botezul era mărturisirea publică de credință a Bisericii primare. Pentru o discuție teologică mai aprofundată vezi 2:38.

Observă că DIATEZA MEDIANĂ se referă și la botez (IMPERATIV AORIST MEDIAN), și la curățire (IMPERATIV AORIST MEDIAN). Pavel nu se putea curăța singur de păcate, dar se putea boteza (obiceiul iudaic pentru prozeliți). Se spune adesea că scufundarea este modelul NT (Rom 6; Col. 2), dar aici botezul este legat de metafora spălării (2:38; 1 Cor. 6:11; Efes. 5:26; Tit 3:5; Evrei 10:22). Din punct de vedere teologic, 1 Petru 3:21 demonstrează că este un simbol, nu o taină!

Exegeții moderni nu trebuie să se bazeze prea mult pe DIATEZA MEDIANĂ sau PASIVĂ, deoarece acestea se combină în forma pasivă a greii coine. În 9:18 se spune că Pavel s-a botezat (PASIV). Nu modul în care s-a botezat Pavel este chestiunea, ci botezul în sine!

• „chemând Numele Domnului” – „Numele” nu este o formulă magică, ci o mărturisire publică a domniei lui Isus și începutul unei relații personale cu El (PARTICIPIU AORIST MEDIAN folosit ca IMPERATIV), care duce la o atitudine și la un stil de viață ca ale lui Cristos. Formula de botez a Bisericii primare afirmată oral de candidat era „Isus este Domnul” (Rom. 10:9-13; 1 Cor. 1:2; 2 Tim. 2:22). Nu cuvintele sau formula exactă sunt cheia (sacramentalism), ci inima candidatului (care să creadă și să primească). Vezi observația de la 2:38.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:17-21

17 Și mi s-a întâmplat că, după ce m-am întors la Ierusalim, pe când mă rugam în Templu, am căzut într-o răpire sufletească; **18** și am văzut pe Domnul care-mi zicea: „Grăbește-te, ieși iute din Ierusalim, căci nu vor primi mărturisirea ta despre Mine.” **19** Și am zis: „Doamne, ei știu că eu băgam în temniță și băteam prin sinagogi pe cei ce cred în Tine **20** și că, atunci când se vărsa sângele lui Ștefan, martorul Tău, eram și eu de față, îmi uneam încuviințarea mea cu a celorlalți și păzeam hainele celor ce-l omorau.” **21** Atunci El mi-a zis: „Du-te, căci te voi trimite departe la Neamuri...”

22:17-21 Acesta este un alt exemplu de vedenie specială a lui Pavel (18:9-10; 23:11; 27:23-24). În acest context se potrivește cu prorocia din v. 14.

22:17 „după ce m-am întors la Ierusalim” – Pavel, în mărturiile lui din capitolul 9 și de aici, pare să spună că s-a întors la Ierusalim curând după convertirea lui, dar Gal. 1:11-24 dezvăluie o perioadă lungă (de până la trei ani) până la întoarcerea lui Pavel.

• „am căzut într-o răpire sufletească” – vezi observația de la 10:10.

22:18 Isus i se adresează lui Pavel cu două IMPERATIVE AORISTE ACTIVE: „grăbește-te” și „ieși.” Avertismentul lui Isus este explicat prin planul evreilor greci de a-l ucide pe Pavel, prezentat în 9:29.

22:19 „Doamne” – antecedentul gramatical al lui ar putea fi „Dumnezeul părinților noștri” (v. 14) sau „Cel Neprihănit” (v. 14). Mulțimea iudaică ar fi înțeles „YHWH”, dar creștinii prezenți ar fi înțeles „Isus.” Transferul este un lucru obișnuit în cazul citatelor din VT folosite în NT despre Isus. Este ambiguitatea „monoteismului triunic”!

• „eu băgam în temniță și băteam” – acestea sunt IMPERFECTE PERIFRASTE ACTIVE, care denotă o acțiune continuă în trecut. Vezi observația completă de la 22:4.

22:20 Vezi observația de la 7:58-59 și de la 8:1. Pavel prezintă faptele lui dureroase din trecut folosind trei PARTICIPII PERIFRASTE IMPERFECTE.

1. Se afla în mulțime
 2. Era de acord cu uciderea cu pietre
 3. Păzea hainele celor care-l ucideau cu pietre pe Ștefan
- Predica și moartea lui Ștefan au avut o influență profundă asupra lui Pavel.

22:21 „te voi trimite departe la Neamuri” – aceasta este o trimitere evidentă la călătoriile misionare ale lui Pavel și, în final, la mărturisirea în fața oficialilor guvernului din Palestina și în fața Cezarului, la Roma (23:11).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:22-29

22 Ei l-au ascultat până la cuvântul acesta. Dar atunci și-au ridicat glasul și au zis: „Ia de pe pământ pe un astfel de om! Nu este vrednic să trăiască!” **23** Și scoteau strigăte, își aruncau hainele și azvârleau cu țărână în văzduh. **24** Căpitanul a poruncit să ducă pe Pavel în cetățuie și să-l cerceteze, bățându-l cu biciul, ca să afle din ce pricină strigau așa împotriva lui. **25** Pe când îl legau cu curele, Pavel a zis sutașului care era de față: „Vă este îngăduit să bateți pe un roman care nu este osândit?” **26** La auzul acestor cuvinte, sutașul s-a dus să dea de știre căpitanului și a zis: „Ce ai de gând să faci? Omul acesta este cetățean roman.” **27** Și, când a venit căpitanul, a zis lui Pavel: „Spune-mi, ești roman?” „Da”, i-a răspuns el. **28** Căpitanul a zis: „Eu cu o mare sumă de bani am dobândit cetățenia aceasta.” „Și

eu”, a zis Pavel, „sunt chiar născut roman.” 29 Numai de cât, cei ce aveau să-l cerceteze prin bătaie au încetat să-l mai necăjească; ba căpitanul, când a aflat că Pavel este roman, s-a temut, pentru că-l legase.

22:22 Sunt dezvăluite prejudecățile lor rasiale și religioase. Toți oamenii sunt condiționați de istorie și de cultură.

22:23

NASB „își aruncau hainele”
NKJV „își sfășiau hainele”
NRSV „își aruncau mantalele”
TEV „își fluturau hainele”
NJB „își fluturau mantalele”

Această sfășiere, fluturare sau aruncare în sus a hainelor era, în VT, semn a plângerii unei blasfemii (*Dicționar greco-englez*, Louw și Nida, vol. 1, p. 213, 14:14).

• **„azvârleau cu țărână în văzduh”** – Pavel a avut noroc că nu erau pietre la îndemână. Punerea prafului în cap era un semn de doliu (Iosua 7:6; 1 Sam. 4:12; 2 Sam. 1:2; Iov 2:12), aici plângerea unei blasfemii (Isaia 47; Plângerile 2; Mica 1:10).

22:24 „căpitanul” – cuvântul folosit este *chiliarch* (v. 27-29), care înseamnă „conducător peste 1000”, la fel cum „sutaș” înseamnă „conducător peste 100.” Dar numerele sunt relative. El era ofițerul responsabil de garnizoana romană din Ierusalim.

• **„în cetățuie”** – se referă la fortăreața Antonia, din care se vedea și care era legată de zona Templului. A fost construită în perioada persană, pe vremea lui Neemia (Neem. 2:8; 7:2). Irod cel Mare a redenumit-o după Marc Antoniu. În zilele de sărbătoare populația din Ierusalim își tripla numărul. Romanii au mutat multe trupe din Cezareea în fortăreața Antonia din motive de securitate.

• **„să-l cerceteze, bătându-l cu biciul”** – înseamnă că l-a bătut pentru a scoate informații de la el. Biciuirea era o formă crudă de tortură. Mulți au murit din această cauză. Era mult mai aspră decât biciuirea iudeilor sau bătaia romanilor cu nuiiele. Pentru a biciui prizonierii era folosit un bici cu bucăți de metal, pietre sau oase în împletitură.

22:25 „îl legau” – de obicei victimele erau aplecate și legate de un stâlp jos pentru biciuire.

• **„este îngăduit”** – acești soldați erau pe cale să-și încalce legea în câteva chestiuni: (1) un cetățean roman nu putea fi legat (21:33; 22:29); (2) un cetățean roman nu putea fi bătut cu biciul (Livy, *Istoria* 10:9:4; Cicero, *Pro Rabirio* 4:12-13) și (3) Pavel nu fusese judecat și găsit vinovat (16:37).

22:27 „ești roman” – este accentuat pronumele. Ofițerului roman nu-i venea a crede că Pavel era cetățean roman.

22:28 „Eu cu o mare sumă de bani am dobândit cetățenia aceasta” – existau trei modalități pentru a fi cetățean roman: (1) prin naștere; (2) dedicat statului pentru o slujbă specială și (3) prin cumpărare (Dio Cassius, *Istoria Romanilor* 60:17:5-6). Numele soldatului implică faptul că și-a cumpărat cetățenia în timpul lui Claudiu și că era grec (Claudius Lysias, 23:26). Soția lui Claudiu, Mesalina, vindea adesea cetățenii pentru sume mari de bani.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 22:30

30 A doua zi, fiindcă voia să știe bine pentru ce este pârât de iudei, l-a dezlegat și a poruncit să se adune laolaltă preoții cei mai de seamă și tot soborul; apoi, a adus pe Pavel jos și l-a pus înaintea lor.

22:30 „a poruncit să se adune laolaltă preoții cei mai de seamă și tot soborul” – acest lucru demonstrează puterea romanilor. Sanhedrinul a fost obligat să se adune, probabil în fortăreața Antonia. Aceasta pare a fi o întâlnire neoficială, informală.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce a vrut Pavel să se apere în fața acestei mulțimi?
2. De ce atestă Luca de trei ori mărturia convertirii lui Pavel de pe drumul Damascului?

3. În ce fel împiedică folosirea lui Anania de către Duhul Sfânt succesiunea apostolică?
4. Enumeră vedeniile speciale ale lui Pavel. De ce a avut el nevoie de atât de multe întâlniri speciale?
5. Cum se potrivește planului lui Dumnezeu rezultatul apărării lui Pavel în fața acestei mulțimi?

FAPTELE APOSTOLILOR 23

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel înaintea Soborului	Sanhedrinul împărțit	Pavel înaintea Sanhedrinului	Pavel înaintea Soborului	Înfățișarea lui înaintea Sanhedrinului
22:30-23:5	22:30-23:10	(22:30-23:10) 22:30-23:5	(22:30-23:11)	(22:30-23:11)
			23:1-3 23:4 23:5	23:1-5
23:6-10		23:6-10	23:6 23:7-9 23:10	23:6-10
	Uneltirea împotriva lui Pavel	Pavel este trimis la Cezareea		
23:11	23:11-22	23:11	23:11	23:11
Uneltirea împotriva vieții lui Pavel			Uneltirea împotriva vieții lui Pavel	Conspirația evreilor împotriva lui Pavel
23:12-22		23:12-15 23:16-22	23:12-15 23:16-18 23:19 23:20-21 23:22	23:12-15 23:16-22
Pavel trimis la guvernatorul Felix	Trimis la Felix		Pavel este trimis la guvernatorul Felix	Pavel transferat la Cezareea
23:23-30	23:23-35	23:23-35 23:26-30	23:23-35 23:26-30	23:23-35 23:26-30
23:31-35		23:31-35	23:31-35	23:31-35

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. VII *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:1-5

1 Pavel s-a uitat țintă la sobor și a zis: „Fraților, eu am viețuit cu toată curăția cugetului meu înaintea lui Dumnezeu, până în ziua aceasta...” **2** Marele preot Anania a poruncit celor ce stăteau lângă el să-l lovească peste gură. **3** Atunci Pavel i-a zis: „Te va bate Dumnezeu, perete vărui! Tu șezi să mă judeci după Lege, și poruncești să mă lovească, împotriva Legii!” **4** Cei ce stăteau lângă el, i-au zis: „Îți bați joc de marele preot al lui Dumnezeu?” **5** Și Pavel a zis: „N-am știut, fraților, că este marele preot; căci este scris: „Pe mai marele norodului tău să nu-l grăiești de rău.”

23:1
NASB, NRSV

„s-a uitat țintă”

NKJV	„s-a uitat serios”
TEV	„s-a uitat direct”
NJB	„s-a uitat direct”

Vezi observația completă de la 1:10. Luca folosește adesea acest termen. Aici îl folosește în legătură cu Pavel. Pavel îl folosește doar în 2 Cor. 3:7, 13.

- „Soborul” – vezi subiectul special de la 4:5.
- „Fraților” – Pavel îi numește „frați” de câteva ori pe evrei (13:26, 38; 22:1, 5; 23:1, 5, 6). Evreii îl numesc „frate” pe Pavel în 13:15. Anania l-a numit „frate” în 9:17, la fel ca biserica din Ierusalim în 21:20.
Și credincioșii evrei sunt numiți așa (9:30; 10:23; 11:1,12; 12:17; 15:3,7,13,22). Cuvântul este legat de „apostol” în 11:29 și în 18:27. Este folosit și pentru credincioșii greci în 16:2, 40. Așadar, termenul este ambiguu și trebuie legat de un anumit text și grup.
- „eu am viețuit...înaintea lui Dumnezeu” – acesta este un INDICATIV PERFECT MEDIAN (deponent) al verbului *politeuō*, de la care derivăm cuvântul „politic” sau „politică.” Acest termen este folosit cu sensul de cetățean (Fil. 1:27). Pavel afirmă că a lăsat cu credință înaintea lui Dumnezeu responsabilitățile de membru al iudaismului.

NASB	„cu toată curăția cugetului”
NKJV	„cu un cuget curat”
NRSV	„un cuget curat”
TEV	„cugetul meu este perfect curat”
NJB	„cu un cuget perfect curat”

Pavel folosește adesea cuvântul „cuget” în scrisorile către corinteni (4:4; 8:7,10,12; 10:25,27,28,29; 2 Cor. 1:12; 4:2; 5:11). Se referă la moralitatea interioară în privința a ceea ce este adecvat sau neadecvat (Fapte 23:1). Cugetul poate fi afectat de trecutul nostru, de alegerile noastre greșite sau de Duhul lui Dumnezeu. Nu este o călăuză perfectă, dar delimitează granițele credinței individului. Așadar, încălcarea conștiinței, chiar dacă se face din greșeală sau din slăbiciune, este o problemă importantă de credință.

Conștiința credinciosului trebuie să fie modelată din ce în ce mai mult de Cuvântul lui Dumnezeu și de Duhul Sfânt (1 Tim. 3:9). Dumnezeu îi va judeca pe credincioși după lumina pe care o au (slabă sau puternică), dar toți trebuie să fim deschiși la Biblie și la Duhul Sfânt pentru a primi mai multă lumină și pentru a crește în cunoștința Domnului Isus Cristos.

- „înaintea lui Dumnezeu, până în ziua aceasta” – Pavel afirmă același lucru în 2 Cor. 1:12 și în 2 Tim. 1:3. El recunoaște că a poftit (Rom. 7:23, în special v. 7). Argumentul lui teologic din Rom. 1-8 se bazează pe încălcarea legii și a conștiinței de către fiecare persoană (3:20; 4:15; 5:20).

23:2 „marele preot Anania” – numele ebraic ar fi Hanania. El nu e același Anania din Luca 3:2, din Ioan 18:13 sau din Fapte 4:7, ci unul de mai târziu (Anania, fiul lui Nedebeu), numit în funcție de Irod Calcis, care a domnit din anul 47 până în anul 59 D. Cr.

Scrierile lui Josephus ne spun multe despre acest mare preot:

1. când a devenit mare preot, *Antichitățile* 20:5:2; *Războaiele* 2.12.6
2. când a fost trimis el și fiul său (Ananus) în lanțuri la Roma, *Antichitățile* 20.6.2
3. când a fost ucis de răzvrătiți, împreună cu fratele lui, *Războaiele* 2.17.9

Adesea, Josephus este singura noastră sursă străveche contemporană în ceea ce privește evenimentele și persoanele iudaice din Palestina.

- „să-l lovească peste gură” – acesta era un semn de blasfemie (Ioan 18:22).

23:3 „Te va bate Dumnezeu” – acest fapt este atestat în cele mai mici detalii în Josephus, *Războaiele*, 2.17.9.

- „perete văruit” – nu se știe cu siguranță la ce se referea Pavel: (1) evreii foloseau această metaforă pentru ipocrizie (Matei 23:27) sau (2) ar putea fi o aluzie la Ezech. 13:10-15.

- „împotriva Legii” – ar putea fi o aluzie la Lev. 19:15. vezi și Ioan 7:51.

23:5 „N-am știut, fraților, că este marele preot” – motivele pentru necunoștința lui Pavel sunt: (1) vederea lui proastă; (2) faptul că nu îl cunoștea, deoarece fusese plecat din Ierusalim câțiva ani; (3) nu l-a recunoscut pentru că nu purta hainele lui oficiale; (4) nu știa cine a vorbit; (5) faptul că acțiunile lui nu erau adecvate (ex. sarcasmul).

- „căci este scris” – Pavel demonstrează că cunoaște și respectă legea citând Exod 22:28.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:6-10

6 Pavel, ca unul care știa că o parte din adunare erau saduchei, iar alta farisei, a strigat în plin sobor: „Fraților, eu sunt fariseu, fiu de fariseu; din pricina nădejzii în învierea morților sunt dat în judecată.” **7** Când a zis vorbele acestea, s-a stârnit o neînțelegere între farisei și saduchei, și adunarea s-a dezbinat. **8** Căci saduchei zic că nu este înviere, nici înger, nici duh, pe când fariseii le mărturisesc pe amândouă. **9** S-a făcut o mare zarvă; și câțiva cărturari din partida fariseilor, s-au sculat în picioare, au început o ceartă aprinsă și au zis: „Noi nu găsim nicio vină în omul acesta; dar dacă i-a vorbit un duh sau un înger...?” **10** Fiindcă gâlceava creștea, căpitanul se temea ca Pavel să nu fie rupt în bucăți de ei. De aceea a poruncit ostașilor să se coboare să-l smulgă din mijlocul lor și să-l ducă în cetățuie.

23:6 „știa” – este posibil ca Pavel să-și fi dat seama că nu putea fi ascultat cu nepărtinire de acest mare preot saducheu.

- „saduchei” – vezi subiectul special de la 4:1.
- „farisei” – Pavel a fost fariseu (26:5; Fil. 3:5-6). Vezi subiectul special de la 15:5.
- „din pricina nădejzii în învierea morților sunt dat în judecată” – Pavel a lansat o chestiune teologică în privința căreia saduchei și fariseii nu erau de acord. Saduchei negau existența vieții de apoi, în timp ce fariseii o susțineau (Iov 14:14; 19:23-27; Daniel 12:2). Acest lucru a stârnit o dispută între cele două grupuri ale Sinedriului (v. 7-10).

23:7 „adunarea s-a dezbinat” – sensul de bază al acestui termen este „a rupe” (Luca 5:36; 23:45). A ajuns să fie folosit metaforic pentru împărțirea în grupuri (Fapte 14:4; 23:7). Dezbinarea între aceste două secte iudaice a fost mereu una superficială. Pavel a atârnat focul.

23:8 „nici înger, nici duh” – această sintagmă afirmă că există una sau două categorii de ființe spirituale? Originea ambelor este ambiguă din punct de vedere biblic, dar Evrei 1:5, 13, 14 spun că ele sunt una.

Ceea ce negau saduchei era natura duală a ființelor spirituale bune și rele (dualism zoroastrian). Fariseii au detaliat conceptul din VT într-un dualism persan rigid și chiar au dezvoltat o ierarhie a îngerilor și a demonilor (șapte conducători pentru fiecare).

23:9 „cărturari” – ei erau experții legali în legea orală (Talmudul) și în legea scrisă (VT). Cei mai mulți dintre ei erau farisei.

- „omul acesta” – folosirea acestei sintagme SUBSTANTIVALE în acest context indică faptul că nu este neapărat o sintagmă negativă.
- „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I parțială sau incompletă. Acești cărturari afirmau că Pavel a văzut ceva din tărâmul spiritual, dar nu știau sigur ce. Faptul că l-au apărât imediat și puternic pe Pavel arată cât de loiali erau grupului lor. Se pare că îi urau pe saduchei mai mult decât un presupus fariseu renegat.
Fiind o structură gramaticală incompletă, Textus Receptus, urmând manuscrisele grecești scrise cu majuscule H, L și P, adaugă „Să nu luptăm împotriva lui Dumnezeu”, din Fapte 5:39.
- „a poruncit ostașilor să se coboare să-l smulgă din mijlocul lor” – observă felul în care guvernul roman i-a salvat viața lui Pavel în Ierusalim. Nu e de mirare că Pavel considera guvernul un slujitor al lui Dumnezeu (Rom. 13). Acest lucru ar putea avea legătură cu „cel care împiedică” din 2 Tes.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:11

11 În noaptea următoare, Domnul S-a arătat lui Pavel și i-a zis: „Îndrăznește, Pavele; căci, după cum ai mărturisit despre Mine în Ierusalim, tot așa trebuie să mărturisești și în Roma.”

23:11 „Domnul S-a arătat lui Pavel” – aceasta este o nouă vedenie personală care să-l încurajeze pe Pavel (18:9-10; 22:17-19; 27:23-24). Pavel nu era lipsit de descurajări și îndoieli.

- „Îndrăznește” – IMPERATIV PREZENT ACTIV. Acest termen este folosit în scrierile lui Luca doar aici. Pavel trebuie să-i fi spus asta lui Luca. Isus folosește termenul de câteva ori (Matei 9:2, 22; 14:27; Ioan 16:33).
- „trebuie să mărturisești și în Roma” – voia lui Dumnezeu pentru Pavel era să fie întemnițat, pentru a putea apărea în fața Cezarului. Evanghelia va fi predicată în Roma (19:21; 22:21)!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:12-15

12 La ziuă, iudeii au uneltit și s-au legat cu blestem că nu vor mânca, nici nu vor bea, până nu vor omorî pe Pavel. 13 Cei ce făcuseră legământul acesta erau mai mulți de patruzeci. 14 Ei s-au dus la preoții cei mai de seamă și la bătrâni și le-au zis: „Noi ne-am legat cu mare blestem să nu gustăm nimic până nu vom omorî pe Pavel. 15 Acum, dar, voi, împreună cu soborul, dați de știre căpitanului și rugați-l să-l aducă mâine jos, înaintea voastră, ca și cum ați vrea să-i cercetați pricina mai cu de-amănuntul; și, până să ajungă el, noi suntem gata să-l omorâm.”

23:12-15 Acest paragraf ne spune despre pactul de ucidere al unora dintre evrei. Aceasta este încă o crimă premeditată (v. 21), la fel ca cea plănuită de evrei pentru Isus.

23:13 „mai mulți de patruzeci” – „patruzeci” este o metaforă ebraică pentru o perioadă lungă, nedefinită, dar aici este folosită pentru persoane, așa că probabil este un număr propriu-zis.

23:14 „preoții cei mai de seamă și la bătrâni” – aceasta este o modalitate prescurtată de a vorbi despre Sanhedrin. Vezi subiectul special de la 4:5.

•	
NASB	„ne-am legat sub un jurământ solemn”
NKJV	„ne-am legat sub un mare jurământ”
NRSV	„ne-am legat numaidecât cu un jurământ”
TEV	„am făcut un jurământ solemn”
NJB	„am făcut un jurământ solemn”

Aceste traduceri englezești sunt o încercare de a traduce o expresie înrudită, „ne-am legat cu mare blestem”. Cei care au făcut jurământul nu l-au ucis pe Pavel. Mă întreb dacă au murit de foame. Se pare că tradiția orală permitea dezlegarea de aceste jurăminte de sânge.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:16-25

16 Fiul surorii lui Pavel a auzit de această cursă, s-a dus în cetățuie și a spus lui Pavel. 17 Pavel a chemat pe unul din sutași și a zis: „Du pe tinerelul acesta la căpitan, căci are să-i spună ceva.” 18 Sutașul a luat pe tânăr cu el, l-a dus la căpitan și a zis: „Pavel cel întemnițat m-a chemat și m-a rugat să aduc la tine pe acest tinerel, care are să-ți spună ceva.” 19 Căpitanul l-a apucat de mână, l-a luat deoparte și l-a întrebat: „Ce ai să-mi spui?” 20 El a răspuns: „Iudeii s-au sfătuit să te roage să aduci mâine pe Pavel înaintea soborului, ca și cum ai avea să-l cercetezi mai cu de-amănuntul. 21 Tu să nu-i ascuți, pentru că mai mulți de patruzeci dintre ei îl pândesc și s-au legat cu blestem să nu mănânce și să nu bea nimic până nu-l vor omorî; acum stau gata și n-așteaptă decât făgăduința ta.” 22 Căpitanul a lăsat pe tinerel să plece și i-a poruncit să nu spună nimănui că i-a descoperit aceste lucruri. 23 În urmă, a chemat pe doi sutași și le-a zis: „La ceasul al treilea din noapte, să aveți gata două sute de ostași, șaptezeci de călăreți și două sute de sulițari, ca să meargă până la Cezareea.” 24 Le-a poruncit să aducă și dobitoace pentru Pavel, ca să-l pună călare și să-l ducă sănătos și teafăr la dregătorul Felix. 25 Lui Felix i-a scris o scrisoare cu următorul cuprins:

23:16 „Fiul surorii lui Pavel” – avem multe întrebări în legătură cu familia lui Pavel, dar ea este învăluită în tăcere. Nu se știe nici cum a aflat el de plan. Probabil era și el fariseu.

23:21 Acest atac implica și uciderea gărzilor romane!

23:23 Numărul de trupe care să-l însoțească pe Pavel era (1) 200 de ostași, 70 de călăreți și 200 de sulițari sau (2) 200 de sulițari și 70 de călăreți.

• „sulițari” – nu cunoaștem cu siguranță sensul termenului *dexiolabos*. Literal înseamnă „o persoană care stă la dreapta sau are o armă în partea dreaptă” (*dexios*). Se referă la un soldat cu arme ușoare (conform NEB, urmând manuscrisul A, de ex. arc sau suliță). NJB îl traduce ca „trupe auxiliare.” Ar putea însemna și un soldat legat de partea dreaptă a prizonierilor, sau chiar unul care ține un al doilea cal sau care este pe flanc. Numărul mare de posibilități arată că cercetătorii moderni nu cunosc exact sensul.

• „ceasul al treilea” – evident, este vorba despre timpul roman. Pentru ei, noaptea începea la ora 6 p.m. Asta ar însemna ora 9 p.m.

• „Cezareea” – aici era cartierul general al forțelor romane care ocupau Palestina.

23:24 „Felix” – istoricul roman Tacitus (*Istorie* 5:9; *Anale* 12:54) îl numește pe Antoniu Felix crud și desfrânat. Și-a obținut poziția prin fratele său, Pallas (ambii fiind sclavi eliberați), care era prieten apropiat cu împăratul Claudius. El a fost al unsprezecelea guvernator al Palestinei, între anii 52-59 D. Cr.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:26-30

26 „Claudius Lisias către prealesul dregător Felix: Plecăciune! **27** Acest om pe care l-au prins iudeii era să fie omorât de ei; și eu m-am dus repede cu ostași și l-am scos din mâna lor, căci am aflat că este roman. **28** Am vrut să aflu pricina pentru care-l pârau, și l-am adus înaintea soborului lor. **29** Am găsit că era pârât pentru lucruri privitoare la Legea lor, dar că nu săvârșise nicio nelegiuire care să fie vrednică de moarte sau de lanțuri. **30** Mi s-a dat însă de știre că iudeii îl pâdesc ca să-l omoare; l-am trimis îndată la tine și am făcut cunoscut și celor ce-l învinuiesc să-ți spună ție ce au împotriva lui. Fii sănătos.”

23:26-30 Aceasta este scrisoarea necesară, care explică situația lui Pavel, trimisă de căpitan (25:12 și următoarele). Prezintă cursul întâmplărilor, dar în așa manieră încât să îl pună într-o lumină bună pe Lisias.

23:26 În acest verset ni se spune numele căpitanului.

23:29 Acest verset se potrivește modelului lui Luca de a demonstra că creștinismul și conducătorii lui, când erau acuzați în fața oficialilor guvernului, erau mereu achitați și considerați nevinovați. Roma nu avea de ce să se teamă de „Cale”!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 23:31-35

31 Ostașii, după porunca pe care o primiseră, au luat pe Pavel și l-au dus noaptea până la Antipatrida. **32** A doua zi, au lăsat pe călăreți să-și urmeze drumul înainte cu el, iar ei s-au întors în cetățuie. **33** Ajunși în Cezareea, călăreții au dat scrisoarea în mâna dregătorului și au adus pe Pavel înaintea lui. **34** Dregătorul, după ce a citit scrisoarea, a întrebat din ce ținut este Pavel. Când a aflat că este din Cilicia, **35** „Te voi asculta”, a zis el, „când vor veni pârâșii tăi.” Și a poruncit să fie păzit în palatul lui Irod.

23:31 „l-au dus noaptea până la Antipatrida” – acest oraș a fost construit de Irod cel mare și denumit după tatăl său, Antipater al II-lea. Era un drum lung, probabil de 50-70 de kilometri. Nu se cunoaște cu siguranță așezarea exactă a orașului. Motivul întoarcerii ostașilor (v. 32) este acela că (1) în această zonă predominau neamurile și (2) relieful era deschis și neted, deci pericolul unei ambuscade era mic.

23:33 „dregătorului” – literal, acest cuvânt este „guvernator”. Luca este foarte exact în ceea ce privește titlurile oficialilor locali și ale celor romani.

23:34 „a întrebat din ce ținut este Pavel” – a făcut asta pentru a constata jurisdicția. Deoarece și Pavel era dintr-o provincie imperială, Felix putea judeca pricina. În Imperiul Roman erau trei părți de jurisdicție: (1) imperială (Cezarul); (2) senatorial și (3) locală (precum a lui Irod).

23:35 „când vor veni pârâșii tăi” – probabil este vorba de evreii din Asia care l-au acuzat pe Pavel în Templu de aducerea neamurilor în zona rezervată numai evreilor. Faptul că ei nu au apărut trebuie să fi provocat anularea acuzațiilor. Dar, cum se întâmplă adesea, politicile locale afectează dreptatea!

• **„să fie păzit în palatul lui Irod”** – romanii au fost buni cu Pavel când a fost în custodia lor (24:23). Pavel a stat într-un palat construit de Irod cel Mare, în care el locuise în trecut, dar care acum a devenit sediul central roman.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Compară pledoariile de apărare ale lui Pavel și enumeră elementele comune.
2. Pavel se considera un evreu credincios?

3. Faptele apostolilor ne spune ceva despre familia extinsă a lui Pavel?

FAPTELE APOSTOLILOR 24

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Procesul împotriva lui Pavel 24:1-9	Acuzat de răzvrătire 24:1-9	Pavel înaintea lui Felix 24:1-2a 24:2b-8 24:9	Procesul împotriva lui Pavel 24:1-2a 24:2b-9	Procesul judecat de Felix 24:1-9
Pavel se apără în fața lui Felix 24:10-21	Apărarea în fața lui Felix 24:10-21	24:10a 24:10b-21	Apărarea lui Pavel în fața lui Felix 24:10a 24:10b-16 24:17-21	24:10a Discursul lui Pavel în fața guvernatorului roman 24:10b-13 24:14-16 24:17-21 Captivitatea lui Pavel în Cezareea 24:22-23
24:22-23 Pavel ținut în custodie 24:24-26 24:27	24:22-27 Felix amână	24:22-23 24:24-26 24:27	24:22-23 Pavel în fața lui Felix și a Drusilei 24:24-26 24:27	24:22-23 24:24-26 24:27

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. VII) *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 24:1-2a

După cinci zile, a venit marele preot Anania cu unii din bătrâni și cu un vorbitor, numit Tertul. Au adus înaintea dregătorului plângere împotriva lui Pavel. 2 Pavel a fost chemat, și Tertul a început să-l pârască astfel:

24:1 „marele preot Anania” – vezi observația completă de la 23:2.

• „a venit [“a coborât” în limba engleză]” – pentru evrei Ierusalimul este mereu „sus” și toate celelalte așezări geografice sunt „jos.”

• „bătrâni” – în VT acest termen se referea la conducătorii mai bătrâni ai triburilor. În timpul post-exilic a început să denumească oamenii bogați și influenți din Ierusalim. Adesea în NT, Sanhedrinul este descris ca „preoții cei mai de seamă, bătrânii și cărturarii”. Probabil aceștia erau membri ai Sanhedrinului care îi susțineau pe Saduchei. Conducerea Templului a văzut problema potențială în prezența fariseilor (23:6-10).

- „Tertul” – el era un avocat plătit sau un orator (NKJV). Cuvântul este o formă a grecescului *rēma* sau „cuvânt rostit.” Se pare că el a prezentat cazul Sanhedrinului într-o formă legală acceptabilă, posibil în limba latină.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 24:2b-9

„Preaalesule Felix, tu ne faci să ne bucurăm de o pace mare; și neamul acesta a căpătat îmbunătățiri sănătoase prin îngrijirile tale. **3** Lucrul acesta îl mărturisim cu toată mulțumirea, în toată vremea și în tot locul. **4** Dar, ca să nu te țin prea mult, te rog să ascuți, în bunătatea ta, câteva cuvinte. **5** Am găsit pe omul acesta, care este o ciumă: pune la cale răzvrătiri printre toți iudeii de pe tot pământul, este mai marele partidei nazarinilor **6** și a încercat să spurce chiar și Templul. Și am pus mâna pe el. Am vrut să-l judecăm după Legea noastră, **7** dar a venit căpitanul Lisias, l-a smuls din mâinile noastre cu mare silă **8** și a poruncit pârâșilor lui să vină înaintea ta. Dacă-l vei cerceta, tu însuși vei putea afla de la el toate lucrurile de care îl pârâm noi.” **9** Iudeii s-au unit la învinuirea aceasta și au spus că așa stau lucrurile.

24:2b-4 Această introducere a fost o încercare nefundată de lingușire (probabil așteptată). Felix era un om crud (Tacitus, *Istorie* 5:9 și *Anale* 12:2). Felix ocupa această funcție doar datorită fratelui său, Pallas, care, la fel ca Felix, era un sclav eliberat al Antoniei (fiica lui Marc Antoniu). Mai târziu a fost destituit de Nero, la cererea poporului (Josephus, *Războaiele* 2:12.8-13.7 și *Antichitățile* 20.7.7-8.9).

24:4 „o pace mare” – unii cred că se referă la încercarea lui de a opri activitatea extremiștilor evrei numiți *sicarii* (asasinii). Vezi Josephus *Războaiele* 2:13.2.

24:5 „Am găsit pe omul acesta” – în Faptele apostolilor, scopul lui Luca este acela de a arăta că acuzațiile împotriva creștinismului sunt false. Acesta este motivul pentru care Luca atestă atât de multe apariții în fața tribunalelor și a oficialilor romani. Pavel era acuzat de trei lucruri: (1) că făcea probleme; (2) că este liderul unei noi secte și (3) necinstirea Templului.

•	
NASB	„o adevărată ciumă”
NKJV	„o ciumă”
NRSV	„unul plin de ciumă”
TEV	„un necaz periculos”
NJB	„o ciumă desăvârșită”

Vine de la un cuvânt care înseamnă „ciumă” (Luca 21:11). În VT (LXX) însemna și „ciumă” dar putea fi folosit metaforic pentru o persoană (Prov. 19:25).

- „de pe tot pământul” – cu siguranță aceasta este o exagerare intenționată și ce compliment pentru eficiența lucrării lui Pavel în Diaspora!
- „mai marele” – acesta este un termen grec format din „primul” și „a sta.” A fost folosit în LXX în Iov 15:24, „împărat”. În NT se găsește doar aici, lipsind din papirusurile coinee găsite în Egipt.
- „partidei” – termenul *hairesis* însemna la început „diviziune” sau „fracțiune” (literal „a face o alegere”). A ajuns să aibă conotație negativă, după cum se vede în termenul nostru „erezie,” care vine de la acest termen grecesc. Saducheeii sunt numiți așa în 5:17, iar fariseii în 15:5. În acest context din Fapte, Pavel consideră creștinismul o parte integrantă a credinței și speranței vechi iudee (v. 14).
- „nazarinilor” – acest termen se referă la adepții lui Isus din Nazaret. Unii afirmă că termenul vine de la orașul Nazaret, dar alții îl leagă de termenul *nezer* sau „vlăstar,” un nume pentru Mesia (Isaia 11:1; 53:2). Vezi subiectul special de la 2:22.

24:7 Versetul 7 și părți din versetele 6 și 8 (puse în paranteze marchează textul actualizat din NASB) nu se găsesc în manuscrisele străvechi grecești P74, κ, A sau B. În manuscrisele grecești ulterioare apar câteva variante. Ele nu fac parte din manuscrisul original al lui Luca. Comitetul USB3 se îndoiește de ele.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 24:10-21

10 După ce i-a făcut dregătorul semn să vorbească, Pavel a răspuns: „Fiindcă știu că de mulți ani ești judecătorul neamului acestuia, voi răspunde cu încredere pentru apărarea mea. **11** Nu sunt mai mult de douăsprezece zile, te poți încredința de lucrul acesta, de când m-am suit să mă închin la Ierusalim. **12** Nu m-au găsit nici în Templu, nici în sinagogi, nici în cetate, stând de vorbă cu cineva sau făcând răscoală de norod. **13** Așa că n-ar putea dovedi lucrurile

de care mă pârăsc acum. 14 Îți mărturisesc că slujesc Dumnezeului părinților mei, după Calea pe care ei o numesc partidă; eu cred tot ce este scris în Lege și în Proroci 15 și am în Dumnezeu nădejdea aceasta, pe care o au și ei înșiși, că va fi o înviere a celor drepti și a celor nedrepti. 16 De aceea mă silesc să am totdeauna un cuget curat înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. 17 După o lipsă de mai mulți ani, am venit să aduc milostenii neamului meu și să aduc daruri la Templu. 18 Tocmai atunci niște iudei din Asia m-au găsit curățat în Templu, nu cu gloată, nici cu zarvă. 19 Ei înșiși ar trebui să se înfățișeze înaintea ta și să mă pârască, dacă au ceva împotriva mea. 20 Sau să spună aceștia singuri de ce nelegiuire m-au găsit vinovat, când am stat înaintea soborului, 21 afară numai doar de strigătul acesta pe care l-am scos în mijlocul lor: „Pentru învierea morților sunt dat eu în judecată astăzi înaintea voastră.”

24:10 La fel ca avocatul Sanhedrinului, Pavel a folosit o introducere formală.

• „apărarea” – termenul englezesc „scuză” [“apology”] și cuvântul „apologetică” vin de la acest cuvânt grecesc. La început însemna o apărare legală, la tribunal.

24:11-12 Pavel afirmă că activitățile lui publice de la Ierusalim erau normale și pașnice. El a fost acuzat de necinstirea Templului, dar, în realitate, făcea un ritual normal.

24:14 „Calea” – acesta era primul nume pentru creștini, care scotea în evidență că Isus este calea spre Dumnezeu (Ioan 14:6) și părtașia ca mod de viață (9:2; 19:9,23; 22:4; 24:22 și posibil 18:25-26).

• „Lege...Proroci” – acestea sunt două dintre cele trei diviziuni ale canonului VT:

1. Tora (Legea) – Geneza –Deuteronom
2. Prorocii
 - a. primii proroci – Iosua-Regi (în afară de Rut)
 - b. ultimii proroci – Isaia-Maleahi (în afară de Plângeri și de Daniel)
3. Scrierile
 - a. megilot – Rut, Estera, Ecclesiastul, Cântarea cântărilor și Plângerile
 - b. literatura înțeleaptă – Iov, Psalmii, Proverbele
 - c. istoria post-exilică – 1 și 2 Cronici, Ezra și Neemia

24:15 „am în Dumnezeu nădejdea aceasta, pe care o au și ei înșiși” – Pavel afirmă că orientarea lui religioasă este aceeași cu a acestor acuzatori (v. 16), în afară de concepția lui cu privire la înviere. Pavel încearcă să se apere demonstrând că conflictul privește probleme teologice ale iudaismului, conflict în care Roma nu voia să se amestece. Vezi subiectul special: speranța de la 2:25.

• „va fi o înviere a celor drepti și a celor nedrepti” – se referă la concepția teologică a fariseilor, nu a conducătorilor saducheii ai Templului. Josephus, *Antichitățile* 18:1:13 afirmă chiar că unii farisei negau învierea celor nedrepti (pentru o concepție modernă a anihilării vezi Edward Fudge, *Focul care arde*). Peste tot în Biblie întâlnim acest concept al învierii tuturor (Isaia 25:8; Dan. 12:2; Matei 25:46; Ioan 5:29; Rom. 2:6-11; Apoc. 20:11-15).

• „mă silesc să am totdeauna un cuget curat” – această afirmație l-a înfuriat foarte tare pe marele preot în 23:1-2. Pavel o repetă în prezența lui. Este asemănătoare discuției lui despre efortul personal din 1 Cor. 9:24-27. Auto-controlul despre care i-a predicat lui Felix (v. 25) nu este un lucru ușor de atins și de păstrat. Auto-controlul este una dintre roadele Duhului Sfânt din Gal. 5:22 și probabil cea mai importantă din lista de roade!

Prietenul și colegul meu Dr. David King îmi citește comentariile și îmi face sugestii. Despre acest pasaj a scris: „o roadă, multe secțiuni – ca o portocală.”

24:17 „am venit să aduc milostenii neamului meu” – pentru „milostenii” vezi subiectul special de la 3:2. Se referă la ajutorul din partea bisericilor de neamuri pentru biserica din Ierusalim (Rom. 15:25-27; 1 Cor. 16:1-4; 2 Cor. 8-9). E surprinzător că nu e menționat în 21:15 și următoarele. Asta ar putea demonstra că nu a fost bine-primit de toate bisericile din Ierusalim. Chiar și creștinilor le este greu când au de-a face cu rasismul înrădăcinat.

24:18 „m-au găsit curățat în Templu” – ritualul ebraic a fost făcut la instigarea lui Iacov și a bătrânilor (21:17-26). Scopul lui era acela de a-i împăca pe credincioșii evrei legalști din biserică, dar, în realitate, i-a ațâțat pe evreii din Asia.

• „iudei din Asia...ar trebui” – acesta era un punct legal important în apărarea lui Pavel (v. 19). Martorii oculari ai acuzării nu erau prezenți! Cei care îl acuzau pe Pavel de discordie mondială nu aveau dovezi concrete (v. 20)!

24:19b „dacă” – aceasta este o CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV, o modalitate de a exprima o întâmplare foarte îndepărtată de realitate. A. T. Robertson, *Imagini ilustrate din Noul Testament*, p. 420 o numește „stare combinată cu o concluzie de GRADUL II” (de ex. „dar ei nu sunt prezenți,” 19a). *Gramatica* scrisă de el (p. 1022) enumeră alte câteva propoziții condiționale combinate din scrierile lui Luca (Luca 17:6; Fapte 8:31).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 24:22-23

22 Felix, care știa destul de bine despre „Calea” aceasta, i-a amânat zicând: „Am să cercetez pricina voastră când va veni căpitanul Lisias.” **23** Și a poruncit sutașului să păzească pe Pavel, dar să-l lase puțin mai slobod și să nu oprească pe nimeni din ai lui să-i slujească sau să vină la el.

24:22 Se pare că Felix auzise de Isus și de creștinism. Probabil în calitate de oficial roman fusese informat de situația localității în care a fost numit.

Soția lui Felix era iudee (v. 24), ceea ce însemna că a avut ocazia experimentală de a cunoaște învățătura iudaismului. „Calea” era considerată o sectă a iudaismului și era, așadar, o religie „legală” în Imperiul Roman.

24:23 Asta demonstrează că Felix nu îl considera pe Pavel o amenințare și i-a permis o anumită libertate și acces. El este încă un oficial roman care nu consideră creștinismul o problemă politică.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 24:24-27

24 După câteva zile, a venit Felix cu nevasta sa, Drusila, care era iudeică; a chemat pe Pavel și l-a ascultat despre credința în Hristos Isus. **25** Dar, pe când vorbea Pavel despre neprihănire, despre înfrânare și despre judecata viitoare, Felix, îngrozit, a zis: „De astă dată, du-te; când voi mai avea prilej, te voi chema.” **26** Totodată el trăgea nădejde că Pavel are să-i dea bani; de aceea trimitea și mai des să-l cheme, ca să stea de vorbă cu el. **27** Doi ani au trecut astfel; și, în locul lui Felix, a venit Porcius Festus. Felix a vrut să facă pe placul iudeilor, și a lăsat pe Pavel în temniță.

24:24 „Drusila” – ea era fiica cea mai mică și frumoasă a lui Irod Agripa I și sora lui Bernice și a lui Agripa II. A fost a treia soție a lui Felix, pe care a luat-o de la Azizus, regele Emesei (Josephus, *Antichitățile* 20:7:2). Când Felix a luat-o de soție, conform lui Josephus, *Antichitățile* 19:9:1, avea 16 ani.

24:24-25 Pavel le-a predicat Evanghelia adesea lui Felix și Drusilei (v. 26b). Exact acest lucru i-a spus Isus să facă (9:15). El era condamnat și lacom (voia ca Pavel să-l mituiască) și își amâna decizia (v. 26).

24:26 Se pare că Pavel avea niște bani în această perioadă petrecută în închisoare. Probabil (1) dintr-o moștenire personală sau (2) ajutor de la biserici (din Filipi sau Tesalonic). Felix îl chema adesea pe Pavel în speranța de a primi mită, nu pentru a-i vorbi.

24:27 „doi ani au trecut” – mulți cred că în această perioadă Luca a cules informații pentru Evanghelia lui de la martorii oculari din Palestina (Luca 1:1-4). Această perioadă trebuie să fi fost una deprimantă pentru o persoană agresivă ca Pavel! Dar el nu a vrut libertate cumpărată cu mită. El știa că se află în voia lui Dumnezeu.

• „Procius Festus” – istoricii romani Suetonius și Tacitus nu sunt de acord cu privire la data învestirii lui în funcție. Felix a fost acuzat în anul 55 D. Cr., dar nu se știe sigur dacă a fost condamnat și destituit din funcție atunci sau în anul 59. Festus a murit în anul 62 D. Cr., când era încă în funcție (Josephus, *Antichitățile*, 20.9.1). Despre el se cunosc puține informații (Josephus, *Antichitățile* 20.8.9; *Războaiele* 2:14:1).

• „Felix...a lăsat pe Pavel în temniță” – se obișnuia ca la schimbarea conducerii să fie eliberați toți prizonierii. Acest verset prezintă situația politică din Palestina și slăbiciunea conducătorilor romani și puterea Sanhedrinului.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Ce înseamnă termenul „nazarinean”?
2. Care sunt implicațiile faptului că în Faptele apostolilor primul nume al Bisericii este „Calea”?
3. Explică semnificația versetului 15.

FAPTELE APOSTOLILOR 25

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel cere să fie judecat de Cezar 25:1-5 25:6-12	Pavel cere să fie judecat de Cezar 25:1-12	Pavel cere să fie judecat de Împărat 25:1-5 25:6-12	Pavel cere să fie judecat de Împărat 25:1-5 25:6-8 25:9 25:10-11 25:12	Pavel cere să fie judecat de Cezar 25:1-5 25:6-12
Pavel adus în fața lui Agripa și a Berenicei 25:13-22 25:23-27	Pavel înaintea lui Agripa 25:13-27	Apărarea lui Pavel înaintea lui Agripa (25:13-26:32) 25:13-22 25:23-27	Pavel în fața lui Agripa și a Berenicei 25:13-21 25:22a 25:22b 25:23-27	Pavel se înfățișează în fața regelui Agripa 25:13-22 25:23-26:1

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 25:1-5

1 Festus, când a venit în ținutul său, după trei zile, s-a suit de la Cezareea în Ierusalim. **2** Preoții cei mai de seamă și fruntașii iudeilor i-au adus plângere împotriva lui Pavel. L-au rugat cu stăruință **3** și i-au cerut, ca un hatâr pentru ei, să trimită să-l aducă la Ierusalim. Prin aceasta îi întindeau o cursă, ca să-l omoare pe drum. **4** Festus a răspuns că Pavel este păzit în Cezareea și că el însuși are să plece în curând acolo. **5** „Deci”, a zis el, „cei mai de frunte dintre voi să se coboare împreună cu mine și, dacă este ceva vinovat în omul acesta, să-l pârască.”

25:1 „Festus” – el era succesorul lui Felix. Avea o personalitate mai nobilă, dar se afla, evident, sub aceeași presiune și gândire politică. Și-a exercitat funcția timp de doi ani și a murit în anul 62 D. Cr., pe când era încă în funcție.

• „după trei zile” – asta arată cât de deranjată și de insistentă era conducerea iudeilor în privința lui Pavel. Și Festus a vrut să facă o primă impresie bună.

25:2 „preoții cei mai de seamă și fruntașii iudeilor” – ar putea fi vorba despre Sanhedrin, care era format din 70 de conducători ai evreilor din Ierusalim. Ei erau cel mai înalt corp de justiție al evreilor în domeniul politic și religios. Vezi subiectul special de la 4:5. S-ar putea referi și la alți cetățeni bogați și de elită ai Ierusalimului care erau foarte nerăbdători să-l întâlnească pe noul guvernator roman și să înceapă să întemeieze o relație bună cu el.

Desigur, este posibil să se refere la ambele grupuri. După doi ani, era un nou mare preot, Ismael. Și el a vrut să se impună, și o modalitate bună de a face asta era atacarea lui Pavel, fariseul renegat.

- „**l-au rugat cu stăruință**” – acesta este un INDICATIV IMPERFECT ACTIV. Ei îi cereau din nou și din nou.

25:3 Asta arată dușmănia acestor lideri religioși îndreptată împotriva lui Pavel. Ei îl considerau pe Pavel un dușman din interior!

- „**prin aceasta îi întindeau o cursă, ca să-l omoare pe drum**” – tacticile conducătorilor evrei nu se schimbaseră (23:12-15).

25:5 „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, presupusă a fi adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui (A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, vol. 3, p. 429). Dr. Bruce Tankersley, specialist în greaca coine la East Texas Baptist University spune că ar putea fi de GRADUL III, deoarece nu este nici un verb protază. Festus credea că Pavel era vinovat. Altfel, de ce să fie conducătorii de la Ierusalim atât de insistenți și de tenace?

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 25:6-12

6 Festus n-a zăbovit între ei decât opt sau zece zile; apoi s-a coborât la Cezareea. A doua zi, a șezut pe scaunul de judecător și a poruncit să fie adus Pavel. **7** Când a sosit Pavel, iudeii care veniseră de la Ierusalim l-au înconjurat și au adus împotriva lui multe și grele învinuiri pe care nu le puteau dovedi. **8** Pavel a început să se apere și a zis: „N-am păcătuit cu nimic, nici împotriva Legii iudeilor, nici împotriva Templului, nici împotriva cezarului.” **9** Festus, care voia să capete bunăvoința iudeilor, drept răspuns, a zis lui Pavel: „Vrei să te sui la Ierusalim și să fii judecat pentru aceste lucruri înaintea mea?” **10** Pavel a zis: „Eu stau înaintea scaunului de judecată al cezarului; acolo trebuie să fiu judecat. Pe iudei nu i-am nedreptățit cu nimic, după cum știi și tu foarte bine. **11** Dacă am făcut vreo nedreptate sau vreo nelegiuire vrednică de moarte, nu mă dau în lături de la moarte; dar, dacă nu este nimic adevărat din lucrurile de care mă pâărăsc ei, nimeni n-are dreptul să mă dea în mâinile lor. Cer să fiu judecat de cezar.” **12** Atunci Festus, după ce s-a chibzuit cu sfetnicii lui, a răspuns: „De cezar ai cerut să fii judecat, înaintea cezarului te vei duce.”

25:6-9 Aceste întâmplări i-au arătat lui Pavel că nu avea o speranță reală ca Festus să fie drept. Știa ce îl așteaptă la Ierusalim (v. 3). Mai știa și că Isus voia ca el să meargă la Roma (9:15).

25:6 „n-a zăbovit între ei decât opt sau zece zile” – îmi imaginez că liderii evrei i-au dat vin și au luat masa cu Festus. Ei îi manipulau pe toți oficialii romani.

25:10-11 Pavel afirmă că a fost deja la autoritatea potrivită și în locul potrivit. În v. 11 Luca atestă apelul oficial al lui Pavel către Cezar.

Dreptul de a face apel la Cezar a început cu Octavian, în anul 30 Î. Cr. (Dis Cassius, *Istoria*, 51.19). Acest ordin oficial a fost extins pentru a împiedica orbirea, biciuirea și torturarea oricărui cetățean roman care cerea să fie judecat de Cezar (Paulus, *Sententiae* 5.26.1). În cartea *Societatea și legea romană din Noul Testament*, de A. N. Sherwin-White, „cursul IV: Pavel în fața lui Felix și a lui Festus”, p. 48-70 există o prezentare bună a legii romane din primul secol.

25:11 „Dacă...dacă” – acestea sunt două propoziții CONDIȚIONALE DE GRADUL I, presupuse a fi adevărate din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui. Aceste două utilizări în context arată cum era folosită această construcție gramaticală pentru a sublinia o idee. Prima este falsă (dar exact aceeași condiție folosită de Felix în v. 5); a doua este adevărată.

- „**nu mă dau în lături de la moarte**” – Pavel recunoștea puterea guvernului (Rom. 13:4). Perspectiva Vechiului Testament asupra pedepsei capitale se găsește în Gen. 9:6. Vezi o prezentare interesantă a pedepsei capitale în *Cuvinte dure din Biblie*, pp. 114-116.

•	
NASB, TEV	„nimeni nu mă poate da în mâinile lor”
NKJV	„nimeni nu mă poate da în mâinile lor”
NRSV	„nimeni nu mă poate da în mâinile lor”
NJB	„nimeni n-are dreptul să mă dea în mâinile lor”

Sensul de bază al termenului *charizomai* este „a recompensa” sau „a face o favoare.” Pavel și-a dat seama că Festus încerca să-i impresioneze pe conducătorii iudeilor dându-l în mâinile lor!

Dar este posibil ca Festus să fi încercat să respecte un decret dat de Iuliu Cezar (Josephus, *Antichitățile* 14:10.2) care-i încuraja pe oficialii romani din Palestina să țină seama de dorințele marelui preot.

- „Cer să fiu judecat de cezar” – acesta era dreptul legal al oricărui cetățean roman în cazul pedepsei capitale.

25:12 „sfetnicii lui” – se referă la experții în legea romană ai lui Festus, nu la conducătorii iudeilor.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE ASUPRA FAPTELOR APOSTOLILOR 25:13-26:32

ISTORIA:

A. Irod Agripa al II-lea (Marcus Iulius Agripa)

1. Este fiul lui Irod Agripa I (Fapte 12), care a fost conducătorul politic al Iudeii și care controla Templul și preoțimea (41-44 D. Cr.) și nepotul lui Irod cel Mare.
2. A fost educat la Roma și îi susținea pe romani. S-a întors la Roma după războiul evreilor din anul 70 D. Cr. și a murit aici în anul 100 D. Cr.
3. Când avea 17 ani tatăl lui a murit, dar el era prea tânăr pentru a-i urma la tron.
4. În anul 50 D. Cr. a murit Irod Calcis, unchiul lui Agripa I, regele Calcisului (un mic regat în nordul Palestinei), iar împăratul Claudiu l-a numit împărat pe Agripa I. A primit și controlul asupra Templului și a clerului.
5. În anul 53 D. Cr. a schimbat acest mic regat cu domeniile lui Irod Filip (Ituarea și Trahonit) și Lisaniu (Abilene).
6. Mai târziu, împăratul Nero i-a mai dat în stăpânire anumite orașe și sate de pe lângă Marea Galileii. Capitala lui era Cezareea Filipi, pe care a redenumit-o Neronia.
7. Referințe istorice:
 - a. Josephus, *Războaiele evreilor* 2.12.1,7-8; 15.1; 16.4; 7.5.1
 - b. Josephus, *Antichitățile evreilor*, 19.9.2; 20.5.2; 6.5; 7.1; 8.4; 9.6

B. Berenice

1. Era cea mai mare fiică a lui Irod Agripa I.
2. Era sora lui Agripa al II-lea, și posibil iubita lui incestuoasă pentru o perioadă (nu există nicio dovadă, doar zvonuri). Mai târziu, când împăratul Titus era general, a fost una dintre țiitoarele lui. El a fost generalul roman care a distrus Ierusalimul și Templul în anul 70 D. Cr.
3. Era sora Drusilei (24:24).
4. A fost căsătorită cu Irod Calcis (fratele lui Irod Agripa I, unchiul ei), dar după moartea lui s-a mutat cu fretele ei.
5. Ulterior s-a căsătorit cu Polemon, împăratul Ciliciei, dar l-a părăsit și s-a întors la fratele ei care tocmai fusese numit împărat.
6. A fost țiitoarea împăratului Vespasian și a generalului Titus (mai târziu împărat).
7. Referințe istorice:
 - a. Josephus, *Războaiele evreilor* 2.1.6; 15.1; 17.1
 - b. Josephus, *Antichitățile evreilor* 19.9.1; 15.1; 20.1.3
 - c. Tacitus, *Istoria* 2.2
 - d. Suetoniu, *Viața lui Titus* 7
 - e. Dio Casius, *Istorie* 65.15; 66.18
 - f. Juvenal, *Satiră* 61.156-157

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 25:13-22

13 După câteva zile, împăratul Agripa și Berenice au sosit la Cezareea, ca să ureze de bine lui Festus. **14** Fiindcă au stat acolo mai multe zile, Festus a spus împăratului cum stau lucrurile cu Pavel; și a zis: „Felix a lăsat în temniță pe un om, **15** împotriva căruia, când eram eu în Ierusalim, mi s-au plâns preoții cei mai de seamă și bătrânii iudeilor și i-au cerut osândirea. **16** Le-am răspuns că la romani nu este obiceiul să se dea niciun om, înainte ca cel pârât să fi fost pus față cu pârâșii lui și să fi avut puțința să se apere de lucrurile de care este pârât. **17** Ei au venit deci aici; și, fără întârziere, am șezut a doua zi pe scaunul meu de judecător și am poruncit să aducă pe omul acesta. **18** Pârâșii, când s-au înfățișat, nu l-au învinuit de niciunul din lucrurile rele pe care mi le închipuiam eu. **19** Aveau împotriva lui numai niște neînțelegeri cu privire la religia lor și la un oarecare Isus care a murit și despre care Pavel spunea că este viu. **20** Fiindcă nu știam ce hotărâre să iau în neînțelegerea aceasta, l-am întrebat dacă vrea să meargă la Ierusalim și să fie judecat acolo pentru aceste lucruri. **21** Dar Pavel a cerut ca pricina lui să fie ținută ca să fie supusă hotărârii împăratului, și am poruncit să fie păzit până ce-l voi trimite la cezar.” **22** Agripa a zis lui Festus: „Aș vrea să aud și eu pe omul acela.” „Măine”, a răspuns Festus, „îl vei auzi.”

25:13 „împăratul Agripa” – se referă la Agripa al II-lea. El era fratele Drusilei și al lui Berenice. A fost educat la Roma și era foarte loial politicilor și programelor Romei.

25:13 și următoarele Este prezent din nou unul dintre scopurile literare și teologice ale lui Luca, acela de a demonstra că creștinismul nu era o amenințare politică pentru Roma (v. 25). În primele decenii ale primului secol creștinismul era considerat o sectă a iudaismului, care era recunoscut de Roma ca religie legală. Roma nu voia să se implice în disputele dintre sectele religioase iudee!

25:18 „nu l-au învinuit de niciunul din lucrurile rele pe care mi le închipuiam eu” – asta demonstrează intensitatea și natura pârâșilor evrei. Nu era una politică, ci religioasă.

25:19 „religia” – acesta este un termen compus din „frică” și „dumnezei.” Termenul ar putea însemna „superstiție,” care era exact părerea acestor conducători romani despre iudaism. Dar Festus nu a vrut să-i insulte demnitatea iudei, așa că a folosit un termen ambiguu (la fel și Pavel, 17:22).

• **„un oarecare Isus care a murit și despre care Pavel spunea că este viu”** – învierea era una dintre ideile principale ale predicilor (*kerygma*, vezi subiectul special de la 2:13) din Faptele apostolilor (26:8). Creștinismul rămâne în picioare sau cade datorită acestei afirmații teologice (1 Cor. 15).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 25:23-27

23 A doua zi deci, Agripa și Berenice au venit cu multă fală și au intrat în locul de ascultare împreună cu căpitanii și cu oamenii cei mai de frunte ai cetății. La porunca lui Festus, Pavel a fost adus acolo. **24** Atunci Festus a zis: „Împărate Agripa și voi toți care sunteți de față cu noi; uitați-vă la omul acesta, despre care toată mulțimea iudeilor m-a rugat în Ierusalim și aici, strigând că nu trebuie să mai trăiască. **25** Fiindcă am înțeles că n-a făcut nimic vrednic de moarte, și fiindcă singur a cerut să fie judecat de cezar, am hotărât să-l trimit. **26** Eu n-am nimic temeinic de scris domnului meu cu privire la el; de aceea l-am adus înaintea voastră, și mai ales înaintea ta, împărate Agripa, ca, după ce se va face cercetarea, să am ce scrie. **27** Căci mi se pare fără noimă să trimit pe un întemnițat, fără să arăt de ce este pârât.”

25:23 Ce ocazie minunată de a predica Evanghelia!

• **„căpitanii”** – acesta este termenul *chiliarch*, care înseamnă „conducător peste o mie”, la fel cum „sutaș” înseamnă „conducător peste o sută.” Din Josephus, *Antichitățile* 19.19.2 aflăm că în Cezareea în acea perioadă erau cinci trupe auxiliare. Așadar, aici ar putea fi vorba despre cinci cadre militare.

25:26 „n-am nimic temeinic de scris domnului meu cu privire la el” – Festus avea aceeași problemă ca Lisias, căpitanul din Ierusalim. Legea romană îl obliga să scrie o acuzație la adresa lui Pavel alături de orice dovadă sau opinie juridică. Pentru acești conducători romani Pavel era un mister.

• **„domnului”** – acesta este cuvântul grecesc *kurios*, care înseamnă „proprietar”, „stăpân”, „domnitor.” Aceasta este prima atestare documentară a cuvântului *kurios* ca titlu de sine stătător pentru Nero. Acest titlu a fost refuzat de împărații Octavian/August și Tiberiu, deoarece credeau că este prea apropiat de latinescul *rex* (rege), care provoca disconfort populației romane și Senatului. Dar el apare adesea în timpul lui Nero și ulterior. Vesparian și Titus se descriau cu termenul „mântuitor”, iar Dominițian cu termenul „zeu” (James S. Jeffers, *lumea greco-romană*, p. 101). Termenul *kurios* a devenit centrul persecuției împotriva creștinilor, care puteau folosi numai acest termen pentru Isus Cristos. Ei au refuzat să îl folosească la tămâieri și în promisiunile de a se supune Romei.

• **„după ce se va face cercetarea”** – termenul folosit este *sebastos*, echivalentul grec al latinescului *augustus*. Sensul lui de bază este „a respecta”, „a adora”, „a venera”, „a se închina”. A fost folosit pentru prima dată de către Senat în anul 27 Î. Cr. pentru Octavian. Aici este folosit pentru Nero. Se pare că Nero a dezvoltat cultul venerării împăratului.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

- 1) De ce se temeau de Pavel conducătorii evrei și de ce îl urau?
- 2) În ce fel reflectă acest capitol unul dintre scopurile cu care Luca a scris Faptele apostolilor?
- 3) Cu ce scop s-a apărut Pavel în fața lui Agripa și a lui Berenice?

FAPTELE APOSTOLILOR 26

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel se apără în fața lui Agripa 26:1-11	Tinerețea lui Pavel 26:1-11	Apărarea lui Pavel în fața lui Agripa (25:13-26:32) 26:1 26:2-3 26:4-8 26:9-11	Pavel se apără în fața lui Agripa 26:1 26:2-3 26:4-8 26:9-11	Pavel se înfățișează în fața regelui Agripa 25:13-26:1 Discursul lui Pavel în fața regelui Agripa 26:2-3 26:4-8 26:9-11
Pavel își povestește convertirea 26:12-18	Pavel își povestește convertirea 26:12-18	26:12-18	Pavel își povestește convertirea 26:12-18	26:12-18
Mărturia lui Pavel în fața evreilor și a neamurilor 26:19-23	Viața lui Pavel de după convertire 26:19-23	26:19-23	Pavel povestește despre lucrarea lui 26:19-23	26:19-23
Pavel îi cere lui Agripa să creadă 26:24-29	26:24-32	26:24-29	26:24 26:25-27 26:28 26:29	Reacțiile ascultătorilor lui 26:24-29
26:30-32		26:30-32	26:30-32	26:30-32

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii *URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI*

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:1

1 Agripa a zis lui Pavel: „Ai voie să te aperi!” Pavel a întins mâna și a început să se apere astfel:

26:1 „a întins mâna” – acesta era un gest de salut și de introducere a discursului (Fapte 12:17; 13:16; 21:40, unde gesturile cu mâna sunt folosite pentru atenție și liniște).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:2-3

2 „Mă socotesc fericit, împărate Agripa, că am să mă apăr astăzi înaintea ta pentru toate lucrurile de care sunt pârât de iudei; **3** căci tu cunoști foarte bine toate obiceiurile și neînțelegerile lor. De aceea, te rog să mă ascuți cu îngăduință.

26:2-3 Pavel își începe apărarea într-un mod tipic, formal și lingușitor, la fel ca la procesul judecat de Felix (24:10). El și-a amintit cât de neplăcută fusese experiența cu Sanhedrinul (23:1-10).

26:2 „pentru toate lucrurile de care sunt pârât de iudei” – Agripa al II-lea primise controlul Templului și al preoției. Deși era de partea romanilor și fusese educat la Roma, el înțelegea complicațiile iudaismului (v. 3).

- „fericit” – același termen deschide fiecare fericire din Matei 5 și Psalmul 1:1 din LXX.

26:3

NASB, NKJV

„toate obiceiurile și problemele”

NRSV

„toate obiceiurile și neînțelegerile”

TEV

„toate obiceiurile și neînțelegerile iudeilor”

NJB

„obiceiurile și neînțelegerile”

Primul termen este *ethōn*, de la care derivăm cuvântul „etnic”, sau aspectul cultural al unui anumit grup de oameni. Al doilea termen este folosit adesea în Fapte pentru a desemna dezbatere și certuri în ceea ce privește diferite aspecte ale iudaismului rabinic (15:2; 18:15; 23:19; 15:19; 26:3). Acestea erau frecvente datorită existenței câtorva grupuri în cadrul iudaismului primului secol: saducheii, fariseii (grupurile teologice ale lui Shammai și Hillel) și zeloții.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:4-8

4 Viața mea, din cele dintâi zile ale tinereții mele, este cunoscută de toți iudeii, pentru că am petrecut-o în Ierusalim, în mijlocul neamului meu. **5** Dacă vor să mărturisească, ei știu de la început că am trăit ca fariseu, după cea mai îngustă partidă a religiei noastre. **6** Și acum sunt dat în judecată pentru nădejdea făgăduinței pe care a făcut-o Dumnezeu părinților noștri **7** și a cărei împlinire o așteaptă cele douăsprezece seminții ale noastre care slujesc necurmat lui Dumnezeu, zi și noapte. Pentru această nădejde, împărate, sunt pârât eu de iudei! **8** Ce? Vi se pare de necrezut că Dumnezeu învie morții?

26:4 „Viața mea...este cunoscută de toți iudeii” – Pavel a repetat asta de câteva ori (Fapte 22:3-5; 23:1; 24:16; 25:8). Pavel a dus o viață exemplară între evreii de la Ierusalim (v. 5).

- „neamului meu” – nu se știe sigur unde a crescut Pavel. S-ar putea referi la (1) orașul Tars, din Cilicia sau la (2) Ierusalim.

26:5 „dacă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III, care presupune acțiune potențială. În acest context Pavel știe că ei ar putea mărturisi despre trecutul lui, dar nu vor.

- „fariseu, după cea mai îngustă partidă a religiei noastre” – aceasta era o sectă teologică a iudaismului, dezvoltată în perioada macabeană. Ea se supunea tradiției orale și celei scrise. Vezi subiectul special de la 5:34 sau de la 15:15.

26:6 „nădejdea făgăduinței pe care a făcut-o Dumnezeu părinților noștri” – se referă la prorocia din VT despre (1) venirea lui Mesia sau despre (2) învierea morților (23:6; 24:15; Iov 14:14-15; 19:25-27; Dan. 12:2). Pavel vedea „Calea” ca pe împlinirea VT (Matei 5:17-19; Gal. 3). Vezi subiectele speciale: speranța de la 2:25 și kerygma de la 2:14.

26:7 „cele douăsprezece seminții ale noastre” – genealogia semințiilor (copiilor lui Iacov) încă era foarte importantă pentru evrei. O mare parte dintre cele zece seminții din nord nu s-au mai întors din exilul asirian (722 î. Cr.). Aflăm din NT câteva informații despre seminții:

1. Maria, Iosif și Isus erau din seminția lui Iuda (Matei 1:2-16; Luca 3:23-33; Apoc. 5:5)
2. Ana este din seminția lui Așer (Luca 2:36)
3. Pavel este din seminția lui Benjamin (Rom. 11:1; Fil. 3:5)

Irod cel Mare era invidios din această cauză și a ars arhivele Templului, care conțineau genealogiile. Vezi subiectul special: doisprezece de la 1:23.

- „nădejde” – unii se întreabă despre ce nădejde vorbește Pavel. Din contextul extins, unii ar presupune că despre înviere. Vezi subiectul special: speranța de la 2:25.

• „care slujesc necurmat lui Dumnezeu, zi și noapte” – lui Pavel i-a plăcut acest grup (Rom. 9:1-3). Știa cât de mult se străduiau ei să-L slujească pe YHWH. Dar mai cunoștea și pericolul legalismului, al dogmatismului și al elitismului.

„Zi și noapte” este o expresie pentru intensitate și regularitate (20:31; Luca 2:37).

26:8 „Vi se pare de necrezut” – Pavel vorbește în fața a două grupuri: (1) Agripa și alți evrei prezenți și (2) neamurile prezente, precum Festus.

• „că” – acesta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I, presupusă a fi adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui literare.

• „Dumnezeu învie morții” – această sintagmă vorbește despre nădejdea evreilor într-o înviere generală, dar Pavel se gândea la învierea particulară a lui Cristos (1 Cor. 15). Acești acuzatori saducheii se enervează când aud asta (23:1-10).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:9-11

9 Și eu, ce-i drept, credeam că trebuie să fac multe lucruri împotriva Numelui lui Isus din Nazaret, **10** și așa am și făcut în Ierusalim. Am aruncat în temniță pe mulți sfinți, căci am primit puterea aceasta de la preoții cei mai de seamă; și, când erau osândiți la moarte, îmi dădeam și eu votul împotriva lor. **11** I-am pedepsit adesea în toate sinagogile și îmi dădeam toată silința ca să-i fac să hulească. În pornirea mea nebună împotriva lor, îi prigoneam până și în cetățile străine.

26:9 Pavel (*egō*, „eu” și *emautō*, „însumi”) își mărturisește entuziasmul religios îndreptat într-o direcție greșită, despre care își dă seama acum că nu era voia lui Dumnezeu (1 Tim. 1:13). A crezut că persecutându-i pe adepții lui Isus Îl slujea și Îl mulțumea pe Dumnezeu. Lumea lui Pavel și viziunea lui asupra lumii s-a schimbat radical pe drumul Damascului (Fapte 9).

• „Isus din Nazaret” – vezi subiectele speciale de la 2:21 și de la 2:27.

26:10 „sfinți” – înseamnă „cei sfinți” la propriu. Acum Pavel știa exact pe cine a persecutat și a ucis, pe oamenii lui Dumnezeu! Ce șoc, regret și iluminare trebuie să fi fost vedenia lui Pavel de pe drumul Damascului, o reorientare totală a minții și a vieții! Vezi subiectul special de la 9:13.

• „am primit puterea” – Pavel era prigonitorul „oficial” al Sanhedrinului.

• „când erau osândiți la moarte” – acest lucru demonstrează intensitatea prigonirii. „Calea” nu era o chestiune minoră, ci una de viață și de moarte, și încă este!

• „îmi dădeam și eu votul împotriva lor” – acesta este un termen tehnic în limba greacă pentru un vot oficial în Sanhedrin sau în sinagoga locală. Dar, deoarece nicio sinagogă locală nu putea și nu voia să voteze în chestiunile de moarte, probabil vota Sanhedrinul. Dacă făcea parte din Sanhedrin, Pavel trebuie să fi fost căsătorit. La început termenul însemna „pietrică,” fiind folosită pentru a vota – una neagră sau una albă (Apoc. 2:17).

26:11 „îmi dădeam toată silința” – acesta este IMPERFECTUL unui termen grecesc însemnând „a forța” sau „a obliga” (28:19), dar aici este folosit cu sensul de „a încerca”. Se referă la o acțiune repetată în trecut.

• „să hulească” – Saul încerca să-i forțeze să-și afirme public credința în Isus ca Mesia și apoi îi condamna.

NASB „în pornirea mea nebună”

NKJV „în pornirea mea nebună”

NRSV „în pornirea mea nebună”

TEV „eram atât de pornit”

NJB „furia mea îndreptată împotriva lor era extremă”

Acesta este un ADVERB foarte intens („mult mai”) și un PARTICIPIU (PREZENT MEDIAN [deponent]). Festus folosește aceeași rădăcină pentru Pavel (nebu, 26:24).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:12-18

12 În acest scop, m-am dus la Damasc, cu putere și învoire de la preoții cei mai de seamă. **13** Pe la amiază, împărate, pe drum, am văzut strălucind împrejurul meu și împrejurul tovarășilor mei o lumină din cer, a cărei strălucire întrecea pe a soarelui. **14** Am căzut cu toții la pământ; și eu am auzit un glas care-mi zicea în limba evreiască: „Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești? Îți este greu să arunci cu piciorul înapoi în vârful unui țepuș.” **15** „Cine ești, Doamne?”, am răspuns eu. Și Domnul a zis: „Eu sunt Isus pe care-L prigonești. **16** Dar scoală-te și stai în picioare; căci M-am arătat ție, ca să te pun slujitor și martor atât al lucrurilor pe care le-ai văzut, cât și al lucrurilor pe care Mă vei vedea făcându-le. **17** Te-am ales din mijlocul norodului acestuia și din mijlocul Neamurilor la care te trimit, **18** ca să le deschizi ochii, să se întoarcă de la întuneric la lumină, și de sub puterea Satanei la Dumnezeu; și să primească, prin credința în Mine, iertare de păcate și moștenirea împreună cu cei sfințiți.”

26:12 Pavel își spune mărturia personală de trei ori în Faptele apostolilor, în 9:1-31; 22:3-21 și aici. Mila și alegerea lui Dumnezeu față de Saul sunt evidente. Dacă Dumnezeu, în Cristos, îl poate ierta și folosi pe acest om, te poate ierta și folosi și pe tine!

26:13 Vezi observația completă la 9:3.

Faptul că există detaliile variază în toate cele trei locuri în care Pavel își povestește convertirea vorbește despre acuratețea atestării de către Luca a apărărilor legale ale lui Pavel (și, așadar, și a predicilor) din Faptele apostolilor!

26:14 Vezi observația completă la 9:4.

Frank Stagg, *Terminologia Noului Testament* conține un paragraf minunat despre legătura vitală dintre Isus și biserica Sa.

„În ceea ce privește judecata, cel mai important lucru este că suntem judecați în legătură cu Cristos. În schimb, aceasta este o judecată în legătură cu oamenii Lui. O relație adevărată cu El se reflectă în relația cu oamenii Lui. A-i sluji pe ei înseamnă a-L sluji pe El și a-i neglija pe ei înseamnă a-L neglija pe El (Matei 25:31-46). NT nu permite nimănui niciodată să separe relația cu Cristos de cea cu ceilalți oameni. A-i prigoni pe ei înseamnă a-L prigoni pe El (Fapte 9:1-2, 4-5; 22:4,7-8; 26:10-11, 14-15). A păcătuți împotriva fraților înseamnă a păcătuți împotriva lui Cristos (1 Cor. 8:12). Deși nu suntem mântuiți prin faptele noastre, suntem judecați după ele, deoarece ele reflectă adevărata noastră relație cu Cristos și cu harul Său. Cei care acceptă judecata și cei milostivi vor fi judecați cu milă (Matei 5:7)” (p. 333).

- „**limba evreiască**” – dintre cele trei mărturii personale ale lui Pavel din Fapte, aceasta este singura în care se menționează că Isus vorbea în aramaică.

- „**Saule, Saule**” – această ultimă parte a v. 14, alături de ultima parte a v. 15 și versetele 16-18 sunt citate ale vorbelor spuse de Isus lui Pavel pe drumul Damascului.

- „**Îți este greu să arunci cu piciorul înapoi în vârful unui țepuș**” – această expresie este unică pentru acest context, probabil deoarece era un proverb grec sau latin, nu ebraic. Pavel și-a cunoscut mereu audiența și cum să îi vorbească! Asta se referă la (1) un țepuș ascuțit folosit de cei care puneau boii să tragă căruțe sau pluguri sau (2) proiecții în fața căruței care să împiedice animalele să dea înapoi. Acest proverb a fost folosit pentru a denota că omul se opune în zadar inițiativelor divine.

26:15 Vezi observația completă de la 9:5.

- „**Isus pe care-L prigonești**” – asta arată legătura strânsă dintre Isus și Biserica Lui (Matei 10:40; 25:40, 45). A o răni pe ea înseamnă a-L răni pe El!

26:16 „Dar scoală-te și stai în picioare” – ambele sunt IMPERATIVE AORISTE ACTIVE. Această poruncă sună aproape ca chemarea profetică din Ieremia 1:7-8 și Ezechiel 2:1,3.

- „**M-am arătat ție, ca să**” – Dumnezeu avea o anumită misiune pentru Pavel. Convertirea și chemarea lui Pavel nu sunt tipice, ci extraordinare! Harul lui Dumnezeu și alegerea lui pentru slujirea și pentru creșterea Împărăției sunt demonstrate cu putere.

- „**M-am arătat ție...Mă vei vedea**” – ambele sunt forme ale lui *horaō*. Primul este un INDICATIV AORIST PASIV, iar al doilea este INDICATIV VIITOR PASIV. Într-un fel, Isus îi promite lui Pavel întâlniri viitoare personale. În timpul lucrării sale, Pavel a avut câteva vedenii divine (18:9-10; 22:17-21; 23:11; 27:23-24). Pavel menționează și o perioadă de pregătire în Arabia în care a fost instruit de Isus (Gal. 1:12,17,18).

- „**să te pun**” – la propriu înseamnă „a lua în mână.” Era o expresie pentru destin (22:14; 26:16).

- „**slujitor și martor**” – sensul propriu al primului termen este acela de „vâslaș inferior” pe o barcă. A ajuns să fie folosit ca expresie pentru slujitor.

De la al doilea termen, *martus*, derivăm cuvântul „martir.” Avea două înțelesuri:

1. martor (Luca 11:48; 24:48; Fapte 1:8,22; 5:32; 10:39,41; 22:15)
2. martir (Fapte 22:20)

Ambele conotații reprezentau experiențele personale ale celor mai mulți dintre apostoli, și a foarte multor creștini de-a lungul secolelor!

26:17 „te-am ales” – acesta este un PARTICIPIU PREZENT MEDIAN. În DIATEZA MEDIANĂ, acest cuvânt înseamnă de obicei „a selecta” sau „a alege.” De obicei este tradus „a salva” sau „a mântui” (7:10,34; 12:11; 23:27). Grijă lui Dumnezeu este evidentă aici. Pavel a primit câteva asemenea vedenii de-a lungul lucrării sale pentru a-l încuraja. Aceasta ar putea fi o aluzie la LXX, Isaia 48:10 sau la Ieremia 1:7-8,19.

● **„din mijlocul norodului acestuia și din mijlocul Neamurilor”** – Pavel va suferi împotrivirea ambelor grupuri (2 Cor. 11:23-27).

● **„la care te trimiți”** – aici pronumele „eu” este autoritar, la fel ca în v. 15. VERBUL este *apostello* (INDICATIV PREZENT ACTIV), de la care derivăm cuvântul „apostol.” La fel cum Tatăl L-a trimis pe Isus, Isus își trimite martorii, pe apostoli (Ioan 20:21).

26:18 „să deschizi...să se întoarcă” – ambele sunt INFINITIVE AORISTE. Ar putea fi o aluzie la Isaia 42:7. Mesia va deschide ochii care nu văd ca metaforă pentru deschiderea ochilor spirituali (Ioan 9). Cunoașterea și înțelegerea Evangheliei trebuie să precedă chemarea la un răspuns voluntar (pocăință și credință). Satan încearcă să ne închidă mințile și inimile (2 Cor. 4:4), iar Duhul Sfânt încearcă să ni le deschidă (Ioan 6:44, 65; 16:8-11).

● **„de la întuneric...de sub puterea [“domnia” în limba engleză] Satanei”** – observă paralelismul. „Domnia” este termenul grec *exousia*, tradus de obicei „autoritate” sau „putere” (NKJV, NRSV, TEV). Lumea este influențată de răutatea oamenilor (Efes. 2:2; 4:14; 6:10-18; 2 Cor. 4:4; Col. 1:12-13).

În VT, în special în prorociile lui Isaia, Mesia trebuia să dea vedere orbilor. Era o prezicere fizică și o metaforă pentru adevăr (Isaia 29:18; 32:3; 35:5; 42:7,16).

● **„la lumină...la Dumnezeu”** - observă paralelismul. Oamenii din vechime se temeau de întuneric. El a devenit o metaforă pentru rău. Lumina, pe de altă parte, a devenit o metaforă pentru adevăr, vindecare și puritate. Un pasaj paralel relevant despre lumina Evangheliei este Ioan 3:17-21.

● **„să primească”** – VERBUL este tot INFINITIV AORIST. În varianta greacă nu există verbul „a putea” (TEV, NJB). Singura condiție din acest context este propoziția „prin credința în Mine”, care este la sfârșit în limba greacă pentru accentuare. Toate binecuvântările lui Dumnezeu depind de un răspuns de credință dat harului Său (Efes. 2:8-9). Acesta este punct de sprijin din NT pentru legămintele condiționate de VT.

● **„iertare de păcate”** – Luca folosește adesea acest termen (*aphesis*).

1. În Luca 4:18 este folosit într-un citat din VT din Isaia 61:1, unde înseamnă „izbăvire”, reflectând sensul din LXX, Exod 18:2 și Lev. 16:26.

2. În Luca 1:77; 3:3; 24:47; Fapte 2:38; 5:31; 10:43; 13:38; 26:18 „îndepărtarea vinei pentru păcat”, ceea ce reflectă folosirea în LXX a Deut. 15:3, unde este folosit cu privire la anularea unei datorii.

Întrebuințările din partea lui Luca ar putea reflecta promisiunea Noului Legământ din Ieremia 31:34.

● **„și moștenirea”** – acesta este termenul grec *klēros*, care denotă tragerea la sorți (Lev. 16:8; Iona 1:7; Fapte 1:26) pentru a determina o moștenire, ca în Gen. 48:6; Exod 6:8 și Iosua 13:7-8. În VT, leviții nu moșteneau pământ, ci doar cele 48 de cetăți levite (Deut. 10:9; 12:12), dar moștenirea lor era Domnul (Num. 18:20). Acum, în NT, toți credincioșii sunt preoți (1 Petru 2:5,9; Apoc 1:6). Domnul (YHWH) este moștenirea noastră; noi suntem copiii Lui (Rom. 8:15-17).

● **„cei sfințiți”** – acesta este un PARTICIPIU PERFECT PASIV. Credincioșii au fost și continuă să fie sfințiți prin credința în Cristos (20:21). Nici Satan, nici demonii nu ne pot lua sfințenia (Rom. 8:31-39).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:19-23

19 De aceea, împărate Agripa, n-am vrut să mă împotrivesc vedeniei cerești. 20 Ci am propovăduit întâi celor din Damasc, apoi în Ierusalim, în toată Iudeea și la Neamuri, să se pocăiască și să se întoarcă la Dumnezeu și să facă fapte vrednice de pocăința lor. 21 Iată de ce au pus iudeii mâna pe mine în Templu și au căutat să mă omoare. 22 Dar, mulțumită ajutorului lui Dumnezeu, am rămas în viață până în ziua aceasta; și am mărturisit înaintea celor mici și celor mari, fără să mă depărtez cu nimic de la ce au spus Prorocii și Moise că are să se întâmple; 23 și anume, că

26:19 „De aceea, împărate Agripa” – Pavel încerca să-l câștige pe acest om pentru Evanghelie (v. 26-29).

- **„n-am vrut să mă împotrivesc”** – termenul grec *peithō* vine de la numele zeiței convingerii. În acest context, are ALFA PRIVAT, care îl face negativ, însemnând, așadar, „neascultare” (Luca 1:17; Rom. 1:30; 2 Tim. 3:2; Tit 1:16; 3:3). Așadar, într-un fel, în greaca coine era o modalitate forțată de a nega ceva, dar în acest context este o modalitate literară de a afirma ascultarea lui Pavel!

- **„vedeniei cerești”** – se referă la întâlnirea lui Pavel cu Cristos cel înviat și slăvit de pe drumul Damascului.

26:20 „Damasc...Ierusalim” – pentru lucrarea lui Pavel în Damasc vezi Fapte 9:19-25,27; pentru lucrarea din Ierusalim - 9:26-30 și posibil 9:31 pentru lucrarea din Iudea.

- **„să se pocăiască și să se întoarcă la Dumnezeu”** – mesajul lui Pavel era același ca al lui Ioan Botezătorul (Matei 3:1-12; Marcu 1:4-8) și al mesajului de la început al lui Isus (Marcu 1:15).

Grecescul „pocăință” înseamnă „schimbarea minții”. În ebraică înseamnă „schimbarea faptelor.” Vezi subiectul special de la 2:38. Cele două condiții pentru mântuire ale Noului Legământ (care sunt și condițiile Vechiului Legământ) sunt pocăința (întoarcerea de la sine și de la păcat) și credința (întoarcerea la Dumnezeu, prin Cristos, v. 18; Marcu 1:15; Fapte 3:16,18; 20:21; 26:18,20).

- **„să facă fapte vrednice de pocăința lor”** – stilul de viață al credincioșilor (PARTICIPIU PREZENT ACTIV) confirmă angajamentul lor inițial de credință (Matei 3:8; Efes. 2:8-10; Iacov și 1 Ioan). Dumnezeu vrea un popor care să-i reflecte caracterul. Credincioșii sunt chemați la asemănarea cu Cristos (Rom. 8:28-29; Gal. 4:19; Efes. 1:4; 2:10). Evanghelia este o persoană căreia trebuie să-i urăm „bun venit”, un adevăr despre acea persoană pe care să-l credem și o viață ca a acelei persoane pe care să o trăim.

26:21 Nu opiniile teologice ale lui Pavel, ci predicarea lui și includerea „neamurilor” (v. 20) au provocat răzvrătirea din Templu.

- **„au căutat să mă omoare”** – acesta este un INDICATIV IMPERFECT MEDIAN (deponent) (au încercat din nou și din nou) cu un INFINITIV AORIST MEDIAN (a ucide). Evreii (Fapte 9:24) din Asia (20:3,19; 21:27,30) au încercat de câteva ori să-l ucidă pe Pavel.

26:22 „am mărturisit înaintea celor mici și celor mari” – aceasta este o expresie semită pentru includere. Pavel afirmă (la fel ca Petru, 10:38) că el, asemeni lui Dumnezeu, nu este slujitorul oamenilor (Deut. 10:17; 2 Cron. 19:7, vezi observația mai completă de la 10:34). El le predică tuturor oamenilor.

- **„fără să mă depărtez cu nimic de la ce au spus Prorocii și Moise”** – Pavel afirmă că mesajul și audiența lui (neamurile) nu sunt o noutate, ci prorocia din VT. El pur și simplu urmează principiile, promisiunile și adevărurile VT.

26:23 Observă că mesajul lui Pavel era format din trei părți: (1) Mesia a pățimit pentru iertarea oamenilor; (2) învierea lui Mesia a fost prima roadă a învierii tuturor credincioșilor și (3) această Evanghelie era pentru evrei și pentru neamuri. Aceste trei aspecte teologice trebuie combinate cu v. 20, care arată cum îl primim personal pe Cristos (pocăință, întoarcerea de la sine și de la păcat; credință, întoarcerea la Dumnezeu prin Cristos).

- **„că Hristosul trebuie să pătimească”** – aceasta era piatra de poticnire pentru evrei (1 Cor. 1:23), dar era o prorocie a VT (Gen. 3:15; Ps. 22; Isaia 53).

Grecescul „Cristosul” reflectă ebraicul „Mesia”. Pavel afirmă că Isus, care a fost crucificat, era cu adevărat Cristosul, cel făgăduit, Unsul (2:36; 3:6,18,20; 4:10,26; 13:33; 17:3; 26:23).

- **„că...că”** – acestea nu sunt CONDIȚIONALE sau întrebări, ci afirmații introduse prin „că” (*ei*) sau „dacă” (*ei*).

- **„din învierea morților”** – datorită acestui text și Romanilor 1:4 s-a născut la început o erezie numită „adoptivism”, care afirma că omul Isus a fost răsplătit pentru o viață exemplară cu învierea din morți. Dar această cristologie aberantă a ignorat toate textele despre pre-existența Lui precum Ioan 1:1; Fil. 2:6-11; Col. 1:15-17 și Evr. 1:2-3. Isus a existat mereu, a fost divin mereu și a fost întrupat în timp.

- **„lumină”** – lumina este o metaforă străveche pentru adevăr și puritate (v. 18; Isaia 9:2; 42:6-7).

- **„norodului și Neamurilor”** – există o singură Evanghelie pentru ambele grupuri (Efes. 2:11-3:13). Acesta este secretul care a fost ascuns de secole, dar este dezvăluit acum pe deplin în Cristos. Toți oamenii sunt făcuți după chipul singurului

creator, Dumnezeu (Gen. 1:26-27). Geneza 3:15 promite că Dumnezeu va mântui omenirea căzută. Isaia declară universalitatea lui Mesia (Isaia 42:4,6,10-12; 45:20-25; 49:6; 51:4; 52:10; 60:1-3; și de asemenea Mica 5:4-5).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:24-29

24 Pe când vorbea el astfel ca să se apere, Festus a zis cu glas tare: „Pavele, ești nebun! Învățătura ta cea multă te face să dai în nebunie.” **25** „Nu sunt nebun, preaalesule Festus”, a răspuns Pavel, „dimpotrivă, rostesc cuvinte adevărate și chibzuite. **26** Împăratul știe aceste lucruri și de aceea îi vorbesc cu îndrăzneală; căci sunt încredințat că nu-i este nimic necunoscut din ele, fiindcă nu s-au petrecut într-un colț! **27** Crezi tu în Proroci, împărate Agripa?... Știi că crezi.” **28** Și Agripa a zis lui Pavel: „Curând mai vrei tu să mă îndupleci să mă fac creștin!” **29** „Fie curând, fie târziu”, a răspuns Pavel, „să dea Dumnezeu ca nu numai tu, ci toți cei ce mă ascultă astăzi să fiți așa cum sunt eu, afară de lanțurile acestea.”

26:24 „Festus a zis cu glas tare” – mesajul lui Pavel era de necrezut pentru el. Viziunea lui asupra lumii, cultura lui, educația și funcția îi influența abilitatea de a înțelege.

• **„Învățătura ta cea multă te face să dai în nebunie”** – indirect asta arată profunzimea, claritatea și caracterul convingător al apărării lui Pavel.

26:25 „adevărate și chibzuite” – grecescul *sōphrosunē* este format din două cuvinte grecești, „sunet” și „minte.” Ele înseamnă o abordare echilibrată a vieții și a gândirii. Este antonimul lui „nebun” (v. 24).

• **„adevăru”** – vezi subiectul special de mai jos.

SUBIECT SPECIAL: „ADEVĂRUL” ÎN SCRIERILE LUI PAVEL

Întrebuințarea de către Pavel a acestui termen și a formelor lui derivate vine de la echivalentul lui în VT, *emet*, care înseamnă „de încredere” sau „loial”. În literatura ebraică interbiblică desemna adevărul în contrast cu falsitatea. Poate că cea mai apropiată paralelă ar fi „Imnurile de recunoștință” din manuscrisele de la Marea Moartă, unde desemna doctrine revelate. Membrii comunității esene au devenit „martori ai adevărului.”

Pavel folosește acest termen vorbind despre Evanghelia lui Isus Cristos.

1. Romani 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. 1 Corinteni 13:6
3. 2 Corinteni 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Galateni 2:5,14; 5:7
5. Efeseni 1:13; 6:14
6. Coloseni 1:5,6
7. 2 Tesaloniceni 2:10,12,13
8. 1 Timotei 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. 2 Timotei 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Tit 1:1,14

Pavel mai folosește termenul și pentru a-și exprima acuratețea vorbelor.

1. Faptele apostolilor 26:25
2. Romani 9:1
3. 2 Corinteni 7:14; 12:6
4. Efeseni 4:25
5. Filipeni 1:18
6. 1 Timotei 2:7

De asemenea, îl folosește pentru a-și descrie motivele în 1 Cor. 5:8 și stilul de viață (valabil pentru toți creștinii) în Efes. 4:24; 5:9; Fil. 4:8. Uneori el îl folosește cu privire la persoane:

1. Dumnezeu, Rom. 3:4 (Ioan 3:33; 17:17)
2. Isus, Efes. 4:21 (asemănător cu Ioan 14:6)
3. martorii apostolici, Tit 1:13
4. Pavel, 2 Cor. 6:8

Pavel este singurul care folosește forma verbală (*alētheuō*) în Gal. 4:16 și în Efes. 4:15, unde se referă la Evanghelia. Pentru un studiu mai aprofundat consultă Colin Brown (ed.), *Noul dicționar internațional al teologiei Noului Testament*, vol. 3, pp. 784-902.

26:26-28 „împăratul știe aceste lucruri” – au existat multe dezbateri în legătură cu aceste versete. Se pare că Pavel a vrut să îl folosească pe Agripa al II-lea pentru a-i confirma mărturia și dacă se poate să-l facă să accepte că este una adevărată. V. 28 ar putea fi tradus „Vrei ca eu să fiu un martor creștin?”

26:26 „îi vorbesc cu îndrăzneală” – Luca folosește adesea acest termen în Fapte, și mereu în legătură cu Pavel (9:27, 28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8). De obicei este tradus „a vorbi cu îndrăzneală” (1 Tes. 2:2). Aceasta este una dintre manifestările umplerii cu Duhul Sfânt. Asta a cerut Pavel în rugăciune în Efes. 6:20. proclamarea Evangheliei cu îndrăzneală este scopul Duhului Sfânt pentru fiecare credincios.

• **„fiindcă nu s-au petrecut într-un colț”** – Pavel repeta aceeași afirmație pentru audiența lui din Ierusalim (2:22,23). Adevărurile Evangheliei puteau fi confirmate și erau istorice.

27:27 Pavel știa că Agripa cumoștea VT. El afirmă că mesajul Evangheliei sale putea fi înțeles din VT. Nu era un mesaj nou sau inovator, ci prorocie îndeplinită.

26:28

NASB „În curând mă vei convinge să devin creștin”

NKJV „Aproape că m-ai convins să devin creștin”

NRSV „Mă convingi să devin creștin”

TEV „Curând mai vrei tu să mă îndupleci să mă fac creștin!”

NJB „Încă puțin, și argumentele tale mă vor face creștin”

Cuvântul *oligō* (care înseamnă „mic”) poate fi înțeles în mai mult sensuri din punct de vedere lexical: „în scurt timp” (NASB, NRSV, TEV) sau „cu puțin efort” (NKJV, NJB). Aceeași confuzie apare și în v. 29.

De asemenea, există și o variantă textuală legată de această sintagmă: „a face” (*poieō*) în manuscrisele P74, K, A sau „a deveni” în manuscrisul E și în traduceri în latina vulgară și Peshitta.

Sensul în contextul extins este evident. Pavel voia să prezinte Evanghelia în așa fel încât cei care cunoșteau și declarau VT (Agripa) să fie convinși sau cel puțin să recunoască importanța acestor prorocii.

• **„creștin”** – oamenii „Căii” (adeptii lui Cristos) au fost numiți „creștini” pentru prima dată în Antioh, Siria (11:26). Singurul loc în care mai apare acest nume este în Fapte, pe buzele lui Agripa al II-lea, ceea ce înseamnă că numele a devenit cunoscut pe scară largă.

26:29 „să dea Dumnezeu” – v. 29 cuprinde o propoziție **CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV** (*an* cu **MODUL OPTATIV**), care exprimă o dorință care s-ar putea îndeplini în viitorul îndepărtat. De obicei este o rugăciune sau o dorință. Pavel își dorea ca toți ascultătorii lui, romani și evrei, să devină creștini ca el.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 26:30-32

30 Împăratul, dregătorul, Berenice și toți cei ce ședea împreună cu ei s-au sculat. **31** Și când au plecat, ziceau unii către alții: „Omul acesta n-a făcut nimic vrednic de moarte sau de închisoare.” **32** Și Agripa a zis lui Festus: „Omului acestuia i s-ar fi putut da drumul, dacă n-ar fi cerut să fie judecat de cezar.”

26:30 De unde știe Luca acest lucru? Era o conversație între patru ochi între conducătorii guvernamentali (și familiile lor). Este posibil ca un slujitor să fi auzit și să-i fi spus lui Luca? Probabil Luca presupune ce au zis prin afirmații ulterioare sau folosește această oportunitate pentru a-și întări scopul literar de a demonstra că nici Pavel, nici creștinismul nu erau o amenințare pentru Roma.

26:31-32 „Omului acestuia i s-ar fi putut da drumul, dacă n-ar fi cerut să fie judecat de cezar” – acest lucru demonstrează unul dintre cele mai importante scopuri ale lui Luca în scrierea Faptelor apostolilor, acela de a arăta că creștinismul nu era amenințător la adresa Romei. Aceasta este o propoziție **CONDIȚIONALĂ DE GRADUL II**, care face o afirmație falsă pentru a accentua adevărul. Omului acestuia i s-ar fi putut da drumul (dar nu i s-a dat) dacă n-ar fi cerut să fie judecat de cezar (dar a cerut).

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un **ghid** de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. În ce sens este diferită această apărare de apărarea în fața lui Festus și a lui Felix?
2. Cum se potrivește mărturia personală a lui Pavel în apărarea lui generală?
3. De ce le era atât de străin evreilor un Mesia care să pătimească?
4. De ce este v. 28 atât de greu de interpretat?
5. Cum se potrivește discuția lui Festus, Agripa și Berenice (v. 30-31) scopului literar general al lui Luca în Faptele apostolilor?

FAPTELE APOSTOLILOR 27

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel pleacă cu corabia spre Roma 27:1-8	Călătoria la Roma 27:1-8	Călătoria în Malta 27:1-8	Pavel pleacă cu corabia spre Roma 27:1-6	Plecarea la Roma 27:1-3 27:4-6 27:7-8
27:9-12 Furtuna de pe mare	Pavel ignoră avertismentul 27:9-12 În furtună	27:9-12	27:7-8 27:9-12 Furtună pe mare	27:9-12 Furtuna și naufragiul 27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38
27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38 Naufragiul 27:39-44	27:13-38 Naufragiul la Malta 27:39-44	27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38 27:39-44	27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38 Naufragiul 27:39-41 27:42-44	27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38 27:39-41 27:42-44

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

DELIMITĂRI CONTEXTUALE

A. Luca are cunoștințe vaste din domeniul navigației (A. T. Robertson, *Cuvinte ilustrate din Noul Testament*, vol. 3, p. 456 spune că Luca a folosit nouă cuvinte compuse cu *pleō*, „a naviga”), din literatură, medicină, istorie și teologie. Urmează o listă cu termenii și sintagmele tehnice nautice:

1. am mers cu corabia (13:4; 14:26; 20:15;27:1)
2. am plutit (27:4,7)
3. au ridicat ancorele (27:13)
4. *eurquilo* (27:15)
5. lupta împotriva vântului (27:15)
6. am trecut repede pe la partea de jos (27:16)
7. au lăsat pânzele în jos (27:17)
8. au încins corabia cu frânghii (*skeuos*) (27:17); uneltele corăbiei (*skeuēn*) (27:19)
9. au măsurat adâncimea apei (27:28 [de două ori])
10. stânjani (27:28 [de două ori])
11. patru ancore înspre cârma corăbiei (27:29, 40)
12. funiile cârmelor (27:40)
13. au ridicat ventrila cea mică după suflarea vântului (27:40)
14. am mers înainte pe lângă coastă (manuscrisele P74, κ, A, 28:13).

B. O carte mai veche care i-a ajutat foarte mult pe exegeți este James Smith, *Călătoria și naufragiul Sfântului Pavel*, 1848.

- C. Această călătorie la Roma a fost inițiată într-o perioadă din an periculoasă pentru navigat (27:1,4,7,9,10,14). De obicei Noiembrie – Februarie era cea mai periculoasă perioadă pentru călătorii, cu două sau trei săptămâni înainte și după. Un transport de cereale la Roma dura între zece și paisprezece zile, dar, datorită direcției vântului, întoarcerea putea dura 60 de zile.
- D. În acest pasaj sunt menționate trei sau chiar patru corăbii diferite:
1. una de coastă, care oprea în fiecare port și naviga de-a lungul coastei
 2. două corăbii egiptene care transportau cereale din Egipt în Italia
 3. posibil o călătorie cu corabia din Napoli spre Roma, la 70 km spre sud
- Este interesant de urmărit relațiile lui Luca despre această călătorie pe o hartă a mării Mediteraneene.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:1-8

1 După ce s-a hotărât să plecăm cu corabia în Italia, pe Pavel și pe alți câțiva întemnițați i-au dat pe mâna unui sutaș al cetii de ostași Augusta, numit Iuliu. **2** Ne-am suit într-o corabie de la Adramit, care avea să meargă pe coasta Asiei, și am pornit. Aveam cu noi pe Aristarh macedoneanul din Tesalonic. **3** A doua zi, am ajuns la Sidon; și Iuliu, care se purta omenos cu Pavel, i-a dat voie să meargă pe la prietenii săi și să fie îngrijit de ei. **4** După ce am plecat de acolo, am plutit pe lângă Cipru, pentru că vânturile erau potrivnice. **5** După ce am trecut marea care scaldă Cilicia și Pamfilia, am ajuns la Mira în Licia. **6** Acolo sutașul a găsit o corabie din Alexandria, care mergea în Italia, și ne-a suit în ea. **7** Timp de mai multe zile, am mers încet cu corabia, și nu fără greutate am atins înălțimea Cnid, unde nu ne-a lăsat vântul să ne oprim. Am trecut pe la capătul Cretei, alături de Salmona. **8** De abia am mers cu corabia pe marginea insulei și am ajuns la un loc numit „Limanuri bune”, de care era aproape cetatea Lasea.

27:1 „După ce s-a hotărât să plecăm cu corabia în Italia” – Festus i-a trimis într-o perioadă a anului periculoasă pentru navigat. Pronumele subînțeles „noi” se referă a Pavel și la Luca (probabil și la alții). Cele mai multe dintre părțile cu „noi” din Fapte vorbesc despre navigație (16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16).

- „alți câțiva întemnițați” – nu știm nimic despre ei în afară de faptul că erau prizonieri regali care se îndreptau spre Roma.
- „sutaș” – în NT acești bărbați sunt prezentați mereu în termeni pozitivi (Matei 8; Luca 7; 23:47; Fapte 10 și procesele lui Pavel, 21-28).
- „al cetii de ostași Augusta” – se crede că ei erau curieri oficiali între Roma și Provinciile (W. M. Ramsay, *Sfântul Pavel, călător și cetățean roman*, pp. 315, 348), dar aceasta este doar o presupunere nedovedită de dinaintea lui Hadrian (117-138 D. Cr.)

27:2 „o corabie de la Adramit” – aceasta este o corabie mică de coastă care oprea în fiecare port. Corabia ancora în portul Misia din Asia Mică. Aceasta este prima parte a călătoriei lungi și periculoase până la Roma.

- „Aristarh” – el locuia în Tesalonic; probabil se întorcea acasă (Fapte 19:29; 20:4; Col. 4:10; Filimon 24). Este posibil să fi fost însoțit de Secund (20:4 și unele variante ale acestui verset din manuscrisele grecești vestice).

27:3 „Sidon” – acesta este un oraș fenician la aproximativ 110 km nord de Cezareea. Era străvechea capitală a Feniciei, dar a fost eclipsată de mult de Tir.

•	
NASB	„omenos”
NKJB, NRSV	„amabil”
TEV	„era amabil”
NJB	„era omenos”

Acesta este un termen format din „dragoste” (*philos*) și „omenie” (*antrōphos*). Termenul este folosit de două ori în Fapte, SUBSTANTIVUL în 28:2 (Tit 3:4), iar ADVERBUL aici, în 27:3. Iuliu era o persoană plină de compasiune (destul de surprinzător pentru un soldat roman stăpân). Probabil auzise despre situația lui Petru.

- „prietenii săi” – probabil se referă la creștini de acolo. Iuliu avea încredere în Pavel, dar probabil a fost însoțit de un paznic roman.
- „să fie îngrijit” – textul nu specifică ce fel de îngrijiri (emoționale, fizice, sentimentale).

● **„pe lângă Cipru”** – aceasta este o sintagmă confuză, făcându-i pe cititorii englezi să se gândească la „în sudul Ciprului”, dar, în realitate, înseamnă la nord. Celelalte nume menționate sunt pe coasta sudică și pe cea vestică a Turciei moderne.

27:6 „o corabie din Alexandria, care mergea în Italia” – aceasta era o corabie mai mare (276 de persoane la bord, plus cantități uriașe de cereale) care venea din Egipt și se îndrepta spre Roma. Oamenii moderni știu de aceste corăbii mari de pe pereții din Pompei și din scrierile lui Lucian, din jurul anului 150 D. Cr. Mira era portul principal în care opreau aceste corăbii mari cu cereale.

27:7 „Cnid” – acesta era un oraș maritim liber de pe coasta de sud-vest a provinciei romane Asia. Cele mai multe corăbii legate de Roma ancorau în acest port (Tucidide, *Istorie* 8.35). Avea două porturi, fiind amplasată pe o peninsulă.

● **„Salmona”** – acest oraș era pe vârful de est al insulei creta. Datorită anotimpului, au încercat să meargă spre vest navigând aproape de insulă.

27:8 „Limanuri bune” – acesta este un golf aproape de orașul Lasea din sudul Cretei. Nu este un port, ci un golf. Era greu să rămână aici toată iarna.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:9-12

9 Trecuse destul de multă vreme, și călătoria pe mare se făcea primejdioasă, pentru că trecuse chiar și vremea „postului”. De aceea Pavel a înștiințat pe ceilalți **10** și le-a zis: „Oamenilor, călătoria văd că nu se va face fără primejdie și fără multă pagubă, nu numai pentru încărcătură și pentru corabie, dar chiar și pentru viețile noastre.” **11** Sutașul a ascultat mai mult de cârmaci și de stăpânul corăbiei decât de vorbele lui Pavel. **12** Și, fiindcă limanul nu era bun de iernat, cei mai mulți au fost de părere să plece cu corabia de acolo, ca să încerce să ajungă la Fenix, liman din Creta, așezat spre miazăzi-apus și spre miazănoapte-apus, ca să ierneze acolo.

27:9 În anumite perioade ale anului (lunile de iarnă) datorită mișcării rapide a furtunilor și direcției vântului navigatul pe marea Mediteraneană era periculos.

● **„postului”** – se referă la ziua Ispășirii (Lev. 16). Este singura zi de post menționată în scrierile lui Moise. Ea plasează călătoria undeva în Septembrie – Octombrie. În Octombrie se încheiau călătoriile pe mare.

● **„Pavel a înștiințat”** – acesta este la TIMPUL IMPERFECT, care poate desemna (1) o acțiune în desfășurare în trecut sau (2) începutul unei acțiuni. În acest context cel mai bine se potrivește varianta a doua.

27:10 Pavel face un avertisment puternic și specific. Dar în realitate nu s-a întâmplat asta. Pavel își exprima părerea („văd”), sau S-a răzgândit Dumnezeu și a hotărât să cruțe oamenii de la bord (v. 24)?

27:11

NASB

„de pilot și de căpitan”

NKJV

„de cârmaci și de stăpânul corăbiei”

NRSV

„de pilot și de stăpânul corăbiei”

TEV, NJB

„de căpitan și de stăpânul corăbiei”

Această sintagmă denotă două persoane diferite.

1. pilotul (*kubernētēs*), care se referă la cârmaci, cel care conduce corabia (Apoc. 18:17)

2. căpitanul (*nauklēros*, format din „corabie” [*naus*] și „moșteni” sau „soartă” [*klēros*]), deși cuvântul putea însemna „proprietar de corabie” (F. F. Bruce, *Faptele apostolilor*, p. 507, citându-l pe Ramsay, *Sfântul Pavel, călătorul*, p. 324, care citează *Inscripțiile grecești* 14.918). În papirusurile coinee scrie „căpitan”. Nu se știe sigur diferența exactă între acești doi termeni (Louw și Nida, *Dicționar grec-englez*, vol. 1, p. 548 vs. Harold Moulton, *Dicționar analitic grecesc revizuit*, p. 275), dar probabil o corabie de mărimea acesteia (corabie alexandrină de cereale) avea mai multe nivele de conducători, alături de marinari obișnuiți.

27:12 „fiindcă” – aceasta este o propoziție CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV. Cei care au luat decizia de a porni pe mare știau că este periculos, dar s-au gândit că vor reuși.

● **„Fenix”** – acesta este un port pe malul sudic al Cretei, la vest de Limanuri Bune. Izvoarele străvechi nu sunt sigure de așezarea exactă a lui (Strabo, *Geografia*, 10.4.3 vs. Ptolemeu, *Geografia egipteană* 3.17.3). Ei încă navighează aproape de țarm de-a lungul coastei de sud a Cretei.

● **„așezat spre miazăzi-apus și spre miazănoapte-apus”** – aparent la Fenix erau două orașe separate de o bucată de pământ care ieșea pe mare. Un port ar fi avantajat de vânturile dintr-o direcție, iar celălalt de vânturile din cealaltă direcție. Anotimpul făcea diferența între porturi.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:13-20

13 Începuse să sufle un vânt ușor de miazăzi; și, ca unii care se credeau stăpâni pe țință, au ridicat ancorele și au pornit cu corabia pe marginea Cretei. **14** Dar nu după multă vreme, s-a dezlănțuit asupra insulei un vânt furtunos, numit Eurachilon. **15** Corabia a fost luată de el, fără să poată lupta împotriva vântului, și ne-am lăsat duși în voia lui. **16** Am trecut repede pe la partea de jos a unui ostrov, numit Clauda, și abia am putut să punem mâna pe luntre. **17** După ce au ridicat-o în sus, au întrebuințat mijloace de ajutor, au încins corabia cu frânghii; și, de teamă să nu cadă peste Sirta, au lăsat pânzele în jos. Astfel s-au lăsat mânați de vânt. **18** Fiindcă eram bătuți foarte tare de furtună, a doua zi au început să arunce în mare încărcătura din corabie, **19** și a treia zi, noi, cu mâinile noastre, am lepădat uneltele corăbiei. **20** Soarele și stelele nu s-au văzut mai multe zile, și furtuna era așa de puternică încât la urmă pierdusem orice nădejde de scăpare.

27:13

NASB, NRSV „un vânt puternic”
NKJV „un vânt furtunos”
TEV „un vânt foarte puternic”
NJB „un uragan”

Cuvântul grecesc este *tuphōn* (taifun)+*ikos* (asemănător). Acesta era un vânt subit, foarte puternic. Probabil a fost intensificat de munții înalți de 2300 m ai Cretei.

27:14

NASB „Eurachilon”
NKJV „Euraclidon”
NRSV, TEV „vântul de nord-est”
NJB „vântul de nord-est”

Acesta era un nume specific pe care marinarii îl puseseră acestui gen de vânt din acest anotimp. Este compus din (1) un termen grecesc, „vântul de est” (*euros*) și (2) un termen latin „vântul de nord” (*aquilo*). Era un vânt puternic și subit care sufla din nord-est.

Deoarece acest termen a devenit unul nautic (*eukakulōn*), a fost înțeles greșit de scribii de mai târziu, care l-au schimbat în câteva feluri pentru a încerca să de un sens contextului.

27:15 „fără să poată lupta împotriva vântului” – corăbiile străvechi aveau ochi pictați pe fiecare parte a prorei. Mai târziu au fost puse pe proră chipuri de oameni sau de animale (28:11). Chiar și astăzi personificăm corăbiile la feminin. Sensul propriu-zis al acestei sintagme este „împotriva” (*anti*) plus „ochi” (*ophthalmos*). Nu puteau merge cu fața corăbiei spre vânt.

27:16 „Clauda” – această mică insulă se află la aproximativ 80 km în sudul Cretei. Acum erau lipsiți de ajutor în fața unui vânt puternic dinspre nord-est. Au profitat de micul adăpost din calea vântului pentru a-și pregăti corabia pentru marea zbuciumată.

În ceea ce privește numele insulei, în manuscrisele grecești există câteva variante:

1. *Kauda*, manuscrisele P74, κ², B
2. *Klauda*, manuscrisele κ*, A
3. *Klaudēn*, manuscrisele H, L, P și multe manuscrise minore ulterioare
4. *Gaudēn*, textul grecesc folosit de Jerome
5. *Klaudion*, unele manuscrise minore

UBS3 și UBS4 sunt aproape sigure de prima variantă. Primele două variante ar putea fi formele greacă și latină ale numelui.

27:17 „au încins corabia cu frânghii...au lăsat pânzele în jos” – este vorba despre înfășurarea unor funii speciale în jurul corpului corăbiei pentru a ajuta la menținerea lui întreg în timpul furtunilor (Aristotel, *Retorica* 2.5.18).

• „Sirta” – acestea sunt niște limbi de nisip pe coasta Africii de Nord. Sunt numite Sirta Mare și Sirta Mică (Pliniu, *Istoria Naturală* 5.4.27). Ele au fost mormântul multor corăbii. Pentru a evita Sirta Mare, marinarii au îndreptat corabia într-o parte, pentru a merge încet spre sud.

• „au lăsat pânzele” – cheia pentru exegeza corectă a acestui context este termenul „lăsat...jos”. Ce au lăsat jos, (1) o ancoră de mare sau (2) o parte dintre pânze? Scopul era încetinirea corăbiei, dar, în același timp păstrarea unui anumit control.

Ancora de mare nu este o ancoră care atinge fundul, ci un cearșaf ca de parașută care, cu ajutorul apei din el, încetinea corabia din cursul ei spre sud (conform textului din latina veche și NASB, NRSV și NJB).

Câteva traduceri englezești traduc termenul ca „a lăsa pânzele jos” (NKJV, TEV, NJB și Peshitta în engleză). Sensul propriu al termenului este acela de „lucru” (Louw și Nida, *Dicționar grec-englez*, vol. 2, p. 223) și trebuie interpretat în lumina unui anumit context. Câteva texte de pe papirusuri folosesc termenul pentru pânză (Moulton și Milligan, *Vocabularul Testamentului grecesc*, p. 577). În acest caz, au coborât o parte dintre pânze, nu pe toate. Trebuiau să păstreze un anumit control și să încerce să meargă într-o parte cât de încet posibil.

27:18-19 Asta arată cât de violentă și de puternică li se părea această furtună acestor marinari experimentați (v. 20).

- „**să arunce...încărcătura**” – asta demonstrează că acești marinari chiar se temeau pentru viețile lor.

27:19 „unelte corăbiei” – nu se știe exact la ce se referă, probabil la catargul principal și la velatura lui. Termenul este ambiguu. Același termen se referă la ancora de mare sau la o parte din pânze în v. 17.

27:20 „Soarele și stelele nu s-au văzut mai multe zile” – această sintagmă relevă că ei nu aveau nici un indiciu unde se află. Se temeau de coasta Africii de Nord, dar nu știau cât de aproape erau de ea (v. 29). În absența stelelor sau a soarelui nu putea naviga sau să-și dea seama unde se află.

- „**la urmă pierdusem orice nădejde de scăpare**” – asta pregătește terenul pentru încurajarea lui Pavel bazată pe vedenia lui anterioară (v. 21-26). Lor li se terminaseră resursele!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:21-26

21 Oamenii nu mâncaseră de multă vreme. Atunci Pavel s-a sculat în mijlocul lor și a zis: „Oamenilor, trebuia să mă ascultați și să nu fi pornit cu corabia din Creta, ca să fi scăpat de această primejdie și de această pagubă. **22** Acum vă sfătuiesc să fiți cu voie bună; pentru că niciunul din voi nu va pieri; și nu va fi altă pierdere decât a corăbiei. **23** Un înger al Dumnezeului, al căruia sunt eu și căruia Îi slujesc, mi s-a arătat azi-noapte **24** și mi-a zis: „Nu te teme, Pavele; tu trebuie să stai înaintea cesarului; și iată că Dumnezeu ți-a dăruit pe toți cei ce merg cu corabia împreună cu tine.” **25** De aceea, oamenilor, liniștiți-vă, căci am încredere în Dumnezeu că se va întâmpla așa cum mi s-a spus. **26** Dar trebuie să dăm peste un ostrov.”

27:21 „Oamenii nu mâncaseră de multă vreme” – acest verset, în relație cu v. 33, are cel puțin trei înțelesuri posibile: (1) le era rău de mare din cauza furtunii puternice și prelungite; (2) se rugau și posteau pentru a fi cruțați (ritual păgân, v. 29) sau (3) erau atât de prinși în încercarea de a salva corabia încât mâncatul a devenit o problemă minoră.

- „**trebuia să mă ascultați**” – Pavel spune „V-am spus eu!” Asta i-a dat ocazia lui Pavel să fie purtătorul de cuvânt al Duhului Sfânt.

27:22 „decât a corăbiei” – (*dei*, v. 26).

27:23 „Un înger al Dumnezeului” – lui Pavel i s-a arătat de câteva ori Isus sau un înger pentru a-l încuraja (18:9-10; 22:17-19; 23:11; 27:23-24). Dumnezeu aveau un plan și un scop evanghelic pentru viața lui Pavel (v. 26; 9:15) care nu vor fi oprite de o furtună.

27:24 „Nu te teme, Pavele” – acesta este un IMPERATIV PREZENT MEDIAN (deponent) cu PARTICULĂ NEGATIVĂ, care denotă de obicei încetarea unei acțiuni deja în desfășurare (Fapte 23:11; Prov. 3:5-6).

- „**Dumnezeu ți-a dăruit pe toți cei ce merg cu corabia împreună cu tine**” – primul VERB este un INDICATIV PERFECT MEDIAN (deponent). Dumnezeu avea un plan și un scop pentru lucrarea lui Pavel (9:15; 19:21; 23:11). Urmă (*dei*) să mărturisească la Roma în fața conducătorilor guvernamentali și militari.

Viața și credința lui Pavel au avut impact asupra destinului însoțitorilor lui. Aceeași extindere a harului se poate observa în Deut. 5:10; 7:9; 1 Cor. 7:14. Asta nu anulează responsabilitatea personală, ci accentuează influența potențială a familiei, a prietenilor și a colegilor de lucru credincioși.

27:25 Sfatul lui Pavel din v. 22, „să fiți cu voie bună”, un INFINITIV PREZENT, se repetă – „liniștiți-vă”, un IMPERATIV PREZENT ACTIV.

- „**căci am încredere în Dumnezeu**” – întâlnirea lui Pavel cu Cristos cel viu l-a făcut să aibă încredere în cuvântul lui Dumnezeu („se va întâmpla așa cum mi s-a spus” – INDICATIV PERFECT PASIV). Încrederea este mâna care primește darurile lui Dumnezeu – nu doar mântuirea, ci și pronia cerească.

Robert B. Girdlestone, *Sinonimele Vechiului Testament*, conține o afirmație minunată și un citat din Romaine, *Viața de credință*.

„Acum abordăm Noul Testament cu o distincție clară între credință pe de o parte și încredere și speranță pe de cealaltă parte. Credința este crederea lui Dumnezeu pe cuvânt, în timp ce încrederea, răbdarea și speranța sunt roadele adecvate ale credinței, manifestând în diferite forme încrederea pe care o simte credinciosul. Primesc un mesaj de la Autorul existenței mele; ar putea fi o amenințare, o promisiune sau o poruncă. Dacă o iau ca „da și amin” este Credință, iar din ea rezultă **amunah** sau credințioșia lui Dumnezeu. Credința, conform Scripturii, pare să implice un cuvânt, un mesaj sau o revelație. Așa că înțeleptul Romaine spune în cartea sa *Viața de credință*: „Credința înseamnă crederea veridicității Cuvântului lui Dumnezeu; are legătură cu un cuvânt rostit sau cu o promisiune făcută de El și exprimă încredințarea că e adevărată pe care o are o persoană care o aude; el o aprobă, se bazează pe ea și se comportă ca atare. Aceasta este credința.” Roadele ei vor varia în funcție de natura mesajului primit și în funcție de împrejurările în care se află destinatarul. L-a făcut pe Noe să construiască o arcă, pe Avraam să își jertfească fiul, pe Moise să refuze să fie numit fiul fiicei lui Faraon, pe israeliți să mărșăluiească împrejurul zidurilor Ierihonului. Îl cred pe Dumnezeu că lucrurile vor sta exact cum mi s-a spus – aceasta este o ilustrație a procesului pe care Biblia îl numește credință” (pp. 104-105).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:27-32

27 În noaptea a paisprezecea, pe când eram împinși încoace și încolo cu corabia pe marea Adriatică, pe la miezul nopții, marinarii au bănuț că se apropie de pământ. **28** Au măsurat adâncimea apei și au găsit douăzeci de stânjeni; au mers puțin mai departe, au măsurat-o din nou și au găsit cincisprezece stânjeni. **29** De teamă să nu se lovească de stânci, au aruncat patru ancore înspre cârma corăbiei și doreau să se facă ziuă. **30** Dar, deoarece corăbierii căutau să fugă din corabie și slobozeau luntrea în mare, sub cuvânt că ar vrea să arunce ancorele înspre partea dinainte a corăbiei, **31** Pavel a zis sutașului și ostașilor: „Dacă oamenii aceștia nu vor rămâne în corabie, nu puteți fi scăpați.” **32** Atunci ostașii au tăiat funiile luntrei și au lăsat-o să cadă jos.

27:27 „noaptea a paisprezecea” – această perioadă se potrivește perfect distanței parcurse în timpul plutirii lor (ancora de mare). Au mers 760 km, parcurgând 576 km în 24 h.

- „marea Adriatică” – este vorba de sudul Mediteraneenei centrale (Adria). Nu se referă la marea Adriatică din prezent.
- „au bănuț că se apropie de pământ” – probabil au auzit talazurile sau au văzut anumite păsări sau anumiți pești.
- „măsurat” – vine de la un VERB care înseamnă „a ridica plumbul”, care se referă la aruncarea unei frânghii cu o greutate, marcată pentru a indica adâncimea apei.
- „stânjeni” – acesta era spațiul cuprins între brațele întinse. Era unitatea de măsură folosită de marinari pentru a exprima adâncimea apei.

27:29 Era încă întuneric. Ei nu știau exact unde se află. Voiau să încetinească sau să oprească corabia să se apropie de uscat până nu vedeau încotro se îndreaptă.

27:30 Acești marinari nu erau credincioși. Ar fi făcut orice puteau pentru a se salva.

27:31 Ultima vedenie a lui Pavel și promisiunea lui Dumnezeu aveau câteva condiții (CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III).

- „scăpați [“mântuiți” în limba engleză]” – în VT însemna izbăvire fizică (Iacov 5:15). Cunoscându-l pe Pavel marinarii, ostașii și ceilalți pasageri au auzit și Evanghelia, ceea ce aduce înțelesul din NT de mântuire spirituală. Ce tragedie este să fii scăpat de la moartea fizică și să mori pentru totdeauna!

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:33-38

33 Înainte de ziuă, Pavel a rugat pe toți să mănânce și a zis: „Astăzi sunt paisprezece zile de când stați mereu de veghe și n-ați luat nimic de mâncare în gură. **34** De aceea vă rog să mâncați, căci lucrul acesta este pentru scăparea voastră; și nu vi se va pierde niciun păr din cap.” **35** După ce a spus aceste vorbe, a luat pâine, a mulțumit lui Dumnezeu înaintea tuturor, a frânt-o și a început să mănânce. **36** Toți s-au îmbărbătat atunci și au luat și ei de au mâncat. **37** În corabie eram de toți două sute șaptezeci și șase de suflete. **38** După ce s-au săturat, au ușurat corabia, aruncând grâul în mare.

27:34 „nu vi se va pierde niciun păr din cap” – Pavel folosește cuvinte asemănătoare cu ale lui Isus (Luca 12:7; 21:18). Aceasta este o expresie ebraică pentru protecție (1 Sam. 14:45; 2 Sam. 14:11; 1 Regi 1:52).

27:35 Asta nu se referă la Cina cea de taină, dar demonstrează credința lui Pavel, chiar și în mijlocul crizei. Credința lui Pavel i-a influențat pe alții (v. 36).

27:37 „două sute șaptezeci și șase” – asta include echipajul și pasagerii. Manuscrisul B (secolul al patrulea) are „76”, în timp ce manuscrisele X (secolul al patrulea) și C (secolul al cincilea) au „276”. Manuscrisul A (secolul al cincilea) are „275”. Toate traduceri englezești moderne au „276”. UBS4 este aproape sigură de acest număr.

27:38 Aceasta este o corabie mare de cereale din Egipt. Deja aruncaseră peste bord toate celelalte încărcături și velatura (v. 18).

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 27:39-44

39 Când s-a făcut ziua, n-au cunoscut pământul; dar au văzut de departe un golf care avea maluri nisipoase și au hotărât să împingă corabia într-acolo, dacă va fi cu puțință. **40** Au tăiat ancorele, ca să le sloboadă în mare, și au slăbit în același timp funiile cârmelor; apoi au ridicat ventrila cea mică după suflarea vântului și s-au îndreptat spre mal. **41** Dar au dat peste o limbă de pământ, unde s-a înfipt corabia; și partea dinainte a corăbiei s-a împlântat și stătea neclintită, pe când partea dinapoi a început să se rupă de izbitura valurilor. **42** Ostașii au fost de părere să omoare pe cei întemnițați, ca să nu scape vreunul prin înot. **43** Sutașul însă, care voia să scape pe Pavel, i-a oprit de la gândul acesta. A poruncit ca cei ce pot înota să se arunce de pe corabie în apă și să iasă cei dintâi la pământ; **44** iar ceilalți să se așeze unii pe scânduri, iar alții pe frânturi de corabie, și așa s-a făcut că au ajuns toți teferi la uscat.

27:39 Într-o anumită măsură, încă puteau controla corabia (v. 40).

Există o variantă a unui manuscris grecesc legată de „să împingă corabia într-acolo” (manuscrisele X, A, B2) și „să o ancoreze în siguranță” (manuscrisele B* și C). aceste două cuvinte sună foarte asemănător (*exōsai* vs. *eksōsai*). Manuscrisele grecești străvechi erau adesea citite de o persoană și copiate de mai multe. Termenii care sunau similar erau confundați adesea.

27:40 Aceste recifuri de-a lungul malului făceau multe nave să naufragieze. În acest caz s-a format un recif unde se întâlneau valurile oceanului cu apele golfului.

•
NASB, NKJV, NJB „cârmelor”
NRSV, TEV „vâslele de direcție”

Se referă la cârmelile duble, caracteristice corăbiilor mari. Iacov 3:4 folosește același cuvânt pentru „cârmă”.

• „ventrila cea mică” – acest termen este unul rar, dar probabil se referă la o pânză mică de la prora (Juvenal, *Satiră* 12.69).

27:42 „Ostașii au fost de părere să omoare pe cei întemnițați” – dacă evadau, ostașii trebuiau să le ispășească pedeapsa!

27:43 Cuvintele, credința și faptele lui Pavel l-au convins pe conducătorul contingentului roman să aibă încredere în el și să-l protejeze.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. Relatarea lui Pavel despre călătoria pe mare a lui Pavel la Roma conține mulți termeni tehnici nautici. Ce înseamnă asta?
2. De ce este v. 20 atât de semnificativ din punct de vedere teologic?

FAPTELE APOSTOLILOR 28

DIVIZIUNEA PE PARAGRAFE A TRADUCERILOR MODERNE

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavel pe insula Malta 28:1-10	Lucrarea lui Pavel în Malta 28:1-10	Pavel în Malta 28:1-6 28:7-10	În Malta 28:1-6 28:7-10	Așteptarea din Malta 28:1-6 28:7-10
Pavel sosește la Roma 28:11-15	Sosirea la Roma 28:11-16	Călătoria la Roma 28:11-15	Din Malta la Roma 28:11-15 La Roma 28:16	Din Malta la Roma 28:11-14 28:15-16
Pavel propovăduiește la Roma 28:17-22	Lucrarea lui Pavel la Roma 28:17-31	Pavel și evreii din Roma 28:17-22	28:17-20 28:21-22	Pavel se întâlnește cu evreii din Roma 28:17-20 28:21-22
28:23-29		28:23-29	28:23-27 28:28	Declarația făcută de Pavel evreilor din Roma 28:23-27 28:28
28:30-31		Concluzie 28:30-31	28:29 28:30-31	Epilog 28:30-31

CICLUL DE CITIRE NUMĂRUL 3 (din „Un ghid pentru o citire de calitate a Bibliei”, p. Vii URMĂRIREA INTENȚIEI AUTORULUI A ORIGINAL LA NIVELUL PARAGRAFULUI

Acesta este un ghid de studiu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Citește tot capitolul odată. Identifică subiectele. Compară împărțirea ta pe subiecte cu cele cinci traduceri moderne. Împărțirea în paragrafe nu este inspirată, dar este cheia spre urmarea intenției autorului original, care este cheia exegezei. Fiecare paragraf are un subiect principal și numai unul.

1. Primul paragraf
2. al doilea paragraf
3. al treilea paragraf
4. etc.

STUDIUL CUVINTELOR ȘI AL EXPRESIILOR

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:1-6

1 După ce am scăpat de primejdie, am aflat că ostrovul se chema Malta. 2 Barbarii ne-au arătat o bunăvoință puțin obișnuită; ne-au primit pe toți la un foc mare, pe care-l aprinseseră din pricină că ploua și se lăsase un frig mare. 3 Pavel strânsese o grămadă de mărăcini și-i pusese pe foc; o năpârcă a ieșit afară din pricina căldurii și s-a lipit de mâna lui. 4 Barbarii, când au văzut năpârca spânzurată de mâna lui, au zis unii către alții: „Cu adevărat omul acesta este un ucigaș, căci „Dreptatea” nu vrea să-l lase să trăiască, măcar că a fost scăpat din mare.” 5 Pavel a scuturat năpârca în foc și n-a simțit niciun rău. 6 Oamenii aceia se așteptau să-l vadă umflându-se sau căzând deodată mort; dar, după ce au așteptat mult și au văzut că nu i se întâmplă niciun rău, și-au schimbat părerea și ziceau că este un zeu.

28:1 „am scăpat de primejdie” – acesta este termenul *sōzō* (27:31) cu prefixul *dia*. De obicei desemna o persoană care era în siguranță (23:24; 27:44; 28:1,4). Luca îl folosește chiar și pentru vindecarea fizică în Luca 7:3.

PARTICIPIUL AORIST PASIV arată că Luca credea că siguranța a fost dată de Dumnezeu (DIATEZA PASIVĂ), conform cuvântului Său (27:21-26).

- „**Malta**” – marinarii fenicieni numeau această insulă și „Melita”, termenul canaanit pentru „refugiu”. La început aceasta era o colonie feniciană. Era așezată între Sicilia și Africa de Nord. Are doar 30 km lungime și 13 km lățime, dar localizarea ei i-a dat o valoare comercială maritimă mare. Are câteva porturi bune.

28:2 „barbarii” [„băștinașii” în limba engleză] – termenul înseamnă la propriu „barbari.” Nu este un nume peiorativ, ci se referă la oricine nu vorbea greaca sau latina.

- NASB „bunavoință puțin obișnuită”
NKJV, NRSV, NJB „bunavoință neobișnuită”
TEV „au fost foarte prietenoși”

Această sintagmă intensificată conține termenul *philanthrōpos*, care înseamnă „iubitor de oameni”, la fel ca în 27:3. Cauza grijii speciale și a dărniceii băștinașilor a fost faptul că au văzut contactul miraculos al lui Pavel cu un șarpe pe plajă. Asta, alături de alte câteva fapte miraculoase (v. 7-10) au deschis ușa evanghelizării! Pavel a vrut mereu să proclame Evanghelia (1 Cor. 9:19-23).

28:3 „Pavel strânsese o grămadă de măracini” – asta arată cu adevărat smerenia lui Pavel. El a lucrat împreună cu ceilalți. Pe drumul Damascului s-a stins elitismul!

- „o năpărcă...s-a lipit de mâna lui” – sensul de bază al acestui termen este „a ataca”. Mai poate însemna „mușcătură” sau „a se încolțăci.”

28:4 „năpărcă” – termenul folosit aici pentru „năpărcă” a devenit termenul medical pentru șerpi veninoși (10:12).

- „„Dreptatea” nu vrea să-l lase să trăiască” – „Dreptatea” sau „Soarta” era numele unuia dintre zeii lor. Ei exprimau ironia situației, la fel ca în Amos 5:19. V. 6 demonstrează că băștinașii insulari erau politeiști superstițioși.

28:6 Acești insulari aveau experiențe personale cu șerpii de pe insulă. Schimbarea radicală a atitudinii lor este asemănătoare cu reacțiile păgânilor la minunile din Fapte 14:11-13.

- „umflându-se” – acesta este unul dintre mulți termeni medicali folosiți de Luca (v. 8). Acesta este singurul loc din NT în care apare.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:7-10

7 În împrejurimi erau moșile mai marelui ostrovului, numit Publius. El ne-a primit și ne-a ospătat cu cea mai mare bunavoință trei zile. **8** Tatăl lui Publius zăcea atunci în pat, bolnav de friguri și de urdinare. Pavel s-a dus la el, s-a rugat, a pus mâinile peste el și l-a vindecat. **9** Atunci au venit și ceilalți bolnavi din ostrovul acela și au fost vindecați. **10** Ni s-a dat mare cinste; și, la plecarea noastră cu corabia, ne-au dat tot ce ne trebuia pentru drum.

28:7 „mai marelui” – acest cuvânt desemnează un fel de oficial guvernamental. Literal înseamnă „primul” (13:50; Luca 19:47, „despre oameni”; 16:12, „despre un oraș”). A fost descoperit pe două inscripții de pe această insulă, una grecească și una latină. Roma a permis administrarea proprie a acestei insule, și, la un moment dat, cetățenie romană permanentă.

28:8 „zăcea atunci în pat, bolnav de friguri și de urdinare” – Malta era cunoscută pentru febra dată de microbii din laptele caprelor.

- „a pus mâinile peste el și l-a vindecat” – vezi subiectul special: punerea mâinilor de la 6:6.

28:9 Ambele VERBE sunt la IMPERFECT, ceea ce presupune acțiune repetată sau în desfășurare în trecut (MODUL INDICATIV). Ei veneau continuu. Dumnezeu îi tot vindeca prin Pavel.

VERBUL grecesc din spatele traducerii „vindecare” este *therapeuō*, de la care vine cuvântul „terapie”. Termenul poate fi folosit pentru „slujbă” și pentru „vindecare”. Doar un context specific poate determina care dintre ele este cel mai potrivit.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:11-15

11 După o ședere de trei luni, am pornit cu o corabie din Alexandria care iernase în ostrov și care purta semnul Dioscurilor. **12** Am ajuns la Siracusa și am rămas acolo trei zile. **13** De acolo, am mers înainte pe lângă coastă și am venit la Regio; iar a doua zi, fiindcă sufla vântul de miazăzi, după două zile am venit la Puzole, **14** unde am dat peste niște frați care ne-au rugat să mai rămânem șapte zile cu ei. Și așa am ajuns la Roma. **15** Din Roma ne-au ieșit înainte, până în „Forul lui Apiu” și până la „Cele trei cârciumi”, frații care auziseră despre noi. Când i-a văzut Pavel, a mulțumit lui Dumnezeu și s-a îmbărbătat.

28:11 „o corabie ... care iernase în ostrov” – marea Mediteraneană era prea furtunoasă pentru navigat în lunile de iarnă. Rutele de navigat se deschid din nou la sfârșitul lui Februarie sau în Martie.

- „o corabie din Alexandria” – probabil aceasta era a altă corabie mare de cereale care mergea din Egipt în golful Napoli (27:6-38).

- „care purta semnul Dioscurilor” – se referă la cei doi fii ai lui Zeus, Caster și Pollox. În Panteonul roman, ei erau patronii marinarilor. Poseidon le-a dat controlul și puterea asupra vântului, valurilor și a furtunilor. Constelația lor specială era Gemeni. Se pare că erau sculptați la prora, doi omuleți asemeni unor spiriduși.

28:12 „Siracusa” – acesta era cel mai important oraș din Sicilia, situat pe coasta estică. Acest port era la 130 km în nordul Maltei.

28:13 „pe lângă” – manuscrisele străvechi scrise cu majusculele Ⲁ (Sinaiticus) și B (Vaticanus) au „cu ancora ridicată”, un termen tehnic nautic (foarte caracteristic lui Luca), dar alte manuscrise străvechi precum P74, Ⲭ și A au „pe lângă”, ca în 16:8.

- „Regio” – acest oraș este situat pe vârful din sud-vestul Italiei.

- „Puzole” – locul din care Roma importa cereale în golful Napoli. Ei au parcurs aproximativ 300 km în două zile.

28:14 „unde am dat peste niște frați” – în Italia (v. 15) și în Roma existau congregații creștine care l-au primit bine pe Pavel.

28:15 „Forul lui Apiu” – acesta era sfârșitul călătoriei pe mare din sudul Italiei și începutul marelui drum roman numit „Drumul lui Apiu”. Până la Roma mai erau 70 km.

- „Cele trei cârciumi” – acesta era un popas la aprox. 55 km de Roma.

- „Pavel...s-a îmbărbătat” – se pare că Pavel devenise din nou descurajat. Se pare că era predispus spre acest lucru. Isus i S-a arătat personal de câteva ori pentru a-l încuraja.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:16

16 Când am ajuns la Roma, sutașul a dat pe cei întemnițați căpitanului străjerilor palatului, iar lui Pavel i s-a îngăduit să rămână într-un loc deosebit, cu un ostaș care-l păzea.

28:16 „Când am ajuns la Roma” – Pavel nu se aștepta să vină așa la Roma. Dar așa a aranjat Dumnezeu ca Pavel să le predice conducătorilor romani guvernamentali, militari și religioși.

- „lui Pavel i s-a îngăduit să rămână într-un loc deosebit, cu un ostaș care-l păzea” – Pavel a fost arestat la domiciliu. Mărturia ofițerului care l-a adus a contat în luarea acestei decizii.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:17-22

17 După trei zile, Pavel a chemat pe mai marii iudeilor; și, când s-au adunat, le-a zis: „Fraților, fără să fi făcut ceva împotriva norodului sau obiceiurilor părinților noștri, am fost băgat la închisoare în Ierusalim, și de acolo am fost dat în mâinile romanilor. **18** După ce m-au supus la cercetare, ei aveau de gând să-mi dea drumul, pentru că nu era în mine nicio vină vrednică de moarte. **19** Dar iudeii s-au împotrivit, și am fost silit să cer să fiu judecat de cesar, fără să am de altfel niciun gând să părăsc neamul meu. **20** De aceea, v-am chemat să vă văd și să vorbesc cu voi; căci din

pricina nădejzii lui Israel port eu acest lanț.” 21 Ei i-au răspuns: „Noi n-am primit din Iudeea nicio scrisoare cu privire la tine și n-a venit aici niciun frate care să fi spus sau să fi vorbit ceva rău despre tine. 22 Dar am vrea să auzim părerea ta, pentru că știm că partida aceasta pretutindeni stârnește împotrivre.”

28:17 „Pavel a chemat pe mai marii iudeilor” – aceasta era abordarea standard a lui Pavel (Rom. 1:16; 2:9). El explică împrejurările în care se află și deschide ușa pentru o prezentare a Evangheliei.

28:18-19 Aici din nou se poate vedea clar scopul apologetic al lui Luca. Creștinismul nu era o amenințare pentru guvernul roman.

29:19 „iudeii s-au împotrivit” – pare ciudat ca această frazeologie să le fie spusă conducătorilor evrei din Roma. Luca folosește cuvântul *Ioudaiois* (iudei) cu două înțelesuri:

1. naționalitate - 2:5,11; 9:22; 10:22,28; 11:19; 13:56; 14:1; 16:1,3,20; 17:1; 17:10,17; 18:2,4,5,19; 19:10,17,34; 20:21; 21:21,39; 22:3,12; 24:5,9; 24:24,27; 25:8,9,24; 20:7; 28:17
2. martorii oculari a ultimei săptămâni a vieții lui Isus - 2:15; 10:39
3. cu sens negativ - 9:23; 12:3,11; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12,14,28; 19:13,14,33; 20:3,19; 21:11,27; 22:30; 23:12,20,27; 24:19; 25:2,7,10,15; 26:2,21; 28:19
4. cu sens pozitiv - 13:43; 14:1; 18:2,24; 21:20

Paragraful din Faptele apostolilor care arată cel mai bine diferitele conotații este probabil 14:1-2.

28:20 „din pricina nădejzii lui Israel” – Pavel le vorbește acestor conducători ai evreilor în așa fel încât să stabilească o relație cu audiența lui. El încearcă să găsească un punct comun cu acești conducători în „nădejdea lui Israel.” Pentru Pavel era Isus, dar pentru ei era cel Promis care va veni, Mesia sau posibil învierea!

28:21 Această lipsă de cunoștințe despre Pavel este surprinzătoare, în lumina lucrării lui Pavel din cele trei călătorii misionare și a întâmplărilor și a zvonurilor de la Ierusalim.

28:22 Evident, vestea despre Isus se răspândește și mulți răspundeau Evangheliei. În cercurile de evrei aceasta nu era o veste bună! Oricum, acești conducători ai evreilor doreau să îl asculte pe Pavel.

- „partida aceasta” – vezi subiectul special: Isus nazariteanul de la 2:22.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:23-29

23 I-au hotărât o zi și au venit mai mulți la locuința lui. Pavel le-a vestit Împărăția lui Dumnezeu, le-a adus dovezi și a căutat să-i încredințeze, prin Legea lui Moise și prin Proroci, despre lucrurile privitoare la Isus. Vorbirea ținea de dimineața până seara. **24** Unii au crezut ce le spunea el, iar alții n-au crezut. **25** Fiindcă ei au plecat acasă în neînțelegere unii cu alții, Pavel n-a adăugat decât aceste vorbe: „Bine a spus Duhul Sfânt prin prorocul Isaia către părinții voștri, **26** când a zis: „Du-te la poporul acesta și zi-i: „Veți auzi cu urechile voastre, și nu veți înțelege; cu ochii voștri veți privi, și nu veți vedea. **27** Căci inima acestui norod s-a împietrit; ei aud greu cu urechile, și-au închis ochii, ca nu cumva să vadă cu ochii, să audă cu urechile, să înțeleagă cu inima, să se întoarcă la Dumnezeu, și să-i vindec.” **28** Să știți, dar, că mântuirea aceasta a lui Dumnezeu a fost trimisă neamurilor, și o vor asculta.” **29** Când a zis aceste vorbe, iudeii au plecat, vorbind cu aprindere între ei.

28:23 „venit mai mulți... de dimineața până seara” – Pavel le-a explicat credința creștină acestor evrei toată ziua! Ce ocazie minunată!

- „Împărăția lui Dumnezeu” – aceasta era tema centrală a predicării și a învățării lui Isus (pildele). Este o realitate prezentă în viețile credincioșilor și o viitoare desăvârșire a domniei lui Dumnezeu peste tot pământul decăzut (Matei 6:10). Evident, această sintagmă nu are legătură doar cu Israel, dar era o parte integrantă a nădejzii lui Israel (v. 20). Vezi subiectul special de la 2:35.

- „Moise și prin Proroci” – acestea sunt două dintre cele trei părți ale canonului iudaic reprezentând întregul Vechi Testament (Matei 5:17; 7:12; 22:40; Luca 16:16; 24:44; Fapte 13:15; 28:23). Metodologia lui Pavel (tipologia cristologică și prorocia predictivă) trebuia să pună textele din VT de-a lungul vieții lui Isus.

28:24 Asta reflectă misterul Evangheliei. De ce unii cred și alții nu este misterul unui Dumnezeu suveran și al unui liber arbitru al omului.

Într-un fel, slujirea lui Pavel în fața conducătorilor evreilor din Roma este un microcosm al lucrării lui. El le-a împărtășit Evanghelia mai întâi evreilor. El s spus despre împlinirea în Isus a VT. Unii au crezut, dar cei mai mulți nu. Și acest lucru a fost prorocit în VT (Isaia 6:9-10).

28:25-27 „Bine a spus Duhul Sfânt prin prorocul Isaia” – asta arată punctul de vedere al lui Pavel în legătură cu misterul necredinței lui Israel! Citatul din v. 25-27 este din Isaia 6:9-10. Isus a folosit adesea acest verset în legătură cu necredința oamenilor (Matei 13:14-15; Marcu 4:12; Luca 8:10; Ioan 12:39-40). Pavel scrisese deja Rom. 9-11 (de ce l-a respins Israel pe Mesia?). Nici Israelul din VT nu ar fi crezut/nu a crezut pe deplin. Puțini credeau, dar majoritatea nu credeau.

28:28 „mântuirea aceasta a lui Dumnezeu a fost trimisă neamurilor” – aceasta ar putea fi o aluzie la Ps. 67, în special la v. 2. Acest aspect universal al creștinismului a cauzat revolta din Ierusalim și problema continuă pentru mulți evrei. Acest lucru este logic din Gen. 1:26,27; 3:15; 12:3. A fost profețit în Isaia, Mica și Iona. Este afirmat clar de Pavel în Efes. 2:11-3:13, la fel ca planul veșnic al lui Dumnezeu!

● **„și o vor asculta”** – acesta este adevărul prezentat în Rom. 9-11. Evreii L-au respins pe Mesia pentru că nu S-a potrivit așteptărilor lor și pentru că Evanghelia a deschis ușa credinței pentru toți oamenii.

Problema NT nu este evreii versus grecii, ci credincioșii versus necredincioșii. Întrebarea nu este cine îți este mamă, ci dacă îți este deschisă inima la Duhul și la Fiul lui Dumnezeu!

28:29 Acest verset este omis din manuscrisele străvechi grecești P74, x, A, B și din E. Nu apare nici în vreun alt manuscris grecesc înainte de P, care datează din secolul al VI-lea D. Cr.

TEXTUL NASB (ACTUALIZAT): 28:30-31

30 Pavel a rămas doi ani întregi într-o casă pe care o luase cu chirie. Primea pe toți care veneau să-l vadă, **31** propovăduia Împărăția lui Dumnezeu și învăța pe oameni, cu toată îndrăzneala și fără nicio piedică, cele privitoare la Domnul Isus Hristos.

28:30 „doi ani întregi” – probabil aceasta era (1) perioada normală cerută pentru a-l vedea pe cezari; (2) timpul necesar pentru a obține noi acte de la Festus; (3) perioada de așteptare obligatorie pentru martorii din Asia sau din Ierusalim sau (4) finalul legii privitoare la prescripție. În acest timp Pavel și-a scris epistolele din închisoare (Coloseni, Efeseni, Filimon și Filipeni).

● **„într-o casă pe care o luase cu chirie”** – Pavel avea o sursă de venit: (1) a lucrat la fabricarea corturilor sau la tăbăcirea pieilor; (2) a fost ajutat de biserici (Tesalonic, Filipi) sau (3) avea niște bani moșteniți.

● **„primea”** – Luca folosește adesea acest termen cu sensul de „primire călduroasă” (18:27; 28:30 și *paradechōmai* în 15:4). Este folosit pentru mulțimea care îl întâmpină pe Isus în Luca 8:40 și în 9:11 și pentru primirea Evangheliei predicate de Petru în Fapte 2:41.

● **„pe toți care veneau”** – asta era problema. Evanghelia lui Pavel era valabilă pentru toți. Era „vestea bună” pentru toți oamenii, nu doar pentru evrei!

28:31 „propovăduia...învăța” – Biserica primară de după apostoli făcea diferență între aceste două căi de a prezenta adevărul. Predicile atestate în Fapte (Petru, Ștefan, Pavel) alcătuiesc *Kerygma* (proclamarea, 20:25; 28:31; Rom. 10:8; Gal. 2:2; 1 Cor. 9:27; 2 Tim. 4:2), în timp ce învățătura lui Isus interpretată în Epistole se numește *Didache* (învățătură, 2:42; 5:28; 13:12; Rom. 16:17; 1 Cor. 14:20).

● **„Împărăția lui Dumnezeu”** – acesta a fost subiectul predicării lui Isus. Se referă la domnia de acum a lui Dumnezeu în inimile oamenilor care într-o zi va fi desăvârșită pe pământ cum este în cer. Acest pasaj mai demonstrează că subiectul nu este doar pentru evrei. Vezi subiectul special de la 2:35.

● **„Domnul”** – aceasta este traducerea termenului ebraic *adon*, care însemna „proprietar”, „soț”, „stăpân” sau „domn.” Evreilor li s-a făcut frică să pronunțe numele sfânt YHWH pentru a nu-L lua în deșert și a nu încălca una dintre cele zece porunci. Când citeau Scriptura, înlocuiau *Adon* cu YHWH. Aceasta este motivul pentru care traducerea englezească scrie cuvântul „Domnul” cu majuscule în loc de YHWH în VT. Transferându-I acest nume (*kurios* în greacă) lui Isus, scriitorii NT Îi afirmă dumnezeirea și egalitatea cu Tatăl.

● **„Isus”** – acesta este numele dat de înger pruncului din Betleem (Matei 1:21). Este format din două substantive ebraice: „YHWH”, numele convenit pentru zeitate și „mântuire” (Osea). E același nume ebraic ca Iosua. Când este folosit singur adesea identifică omul, Isus din Nazaret, fiul Mariei (Matei 1:16, 25; 2:1; 3:13,15,16).

● **„Hristos”** – aceasta este traducerea greacă a ebraicului *Mesiah* (Unsul). Este numele din VT al lui Isus ca cel promis de YHWH, trimis pentru stabili noua epocă a neprihănirii.

-
- NASB** „cu toată deschiderea și fără nicio piedică”
- NKJV** „cu toată încrederea, nimeni interzicându-i”
- NRSV** „cu toată îndrăzneala și fără nicio piedică”
- TEV** „cu toată îndrăzneala și libertatea”
- NJB** „fără nicio frică, nefiind împiedicat de nimeni”

Acest verset demonstrează că autoritățile romane nu considerau creștinismul subversiv sau periculos. Textul grecesc se termină cu ADVERBUL „liber” sau „nestingherit.” Asta pare să sublinieze natura continuă a scopului proclamării și puterea Duhului Sfânt.

Bazați pe folosirea în Fapte 1:1 a cuvântului „dintâi”, care implică mai mult decât două, mulți au presupus că Luca intenționa să scrie o a treia carte. Unii cred chiar că această a treia carte ar putea fi epistolele pastorale (1 Tim., 2 Tim. și Tit).

Pentru termenul grecesc (*parrhēsia*), tradus „deschidere” de NASB vezi subiectul special de la 4:29.

ÎNTREBĂRI PENTRU DISCUȚII

Acesta este un ghid de comentariu, ceea ce înseamnă că ești responsabil de propria interpretare a Bibliei. Fiecare dintre noi trebuie să mergem în lumina pe care o avem. Tu, Biblia și Duhul Sfânt sunteți o prioritate pentru interpretare. Nu trebuie să lași asta pe mâna unui exeget.

Aceste întrebări de discutat sunt date pentru a te ajuta să te gândești la problemele majore ale acestui capitol al cărții. Ele sunt menite să te provoace să te gândești, nefiind decisive.

1. De ce se termină Faptele apostolilor cu Pavel încă în închisoare? De ce se termină atât de abrupt?
2. De ce descrie Luca atât de mult călătoria și șederea lui Pavel la Roma?
3. De ce încerca Pavel mereu să le mărturisească mai întâi evreilor?
4. Explică diferența dintre *Kerygma* și *Didache*.

ANEXA 1

SCURTE DEFINIȚII ALE TERMENILOR GRAMATICALI GRECEȘTI

Greaca coine, numită adesea greaca elenă, era limba comună a lumii mediteraneene începând cu cucerirea lui Alexandru cel Mare (336-323 Î. Cr.) și care a durat aprox. 800 de ani (300 Î. Cr.-500 D. Cr.). Nu era doar o greacă clasică, simplificată, ci, în multe feluri, o formă mai nouă de greacă ce a devenit a doua limbă pentru lumea antică mediteraneană și din Orientul Apropiat.

Din anumite puncte de vedere, greaca Noului Testament era unică deoarece utilizatorilor ei, în afară de Luca și scriitorul Evreilor, probabil aveau ca limbă maternă aramaica. Așadar, scrierea lor a fost influențată de expresiile și formele structurale ale aramaicii. Ei au citit și citat și Septuaginta (LXX) (traducerea greacă a VT), care era scrisă în greaca coine. Dar LXX a fost scrisă și de înțelepții evrei a căror limbă maternă nu era greaca.

Asta ne amintește că nu putem forța NT într-o structură gramaticală restrânsă. Este unic, dar totuși are multe în comun cu (1) LXX; (2) cu scrierile ebraice precum cele ale lui Josephus și (3) cu papirusurile găsite în Egipt. Atunci cum să abordăm o analiză gramaticală a NT?

Trăsăturile gramaticale ale greii coine și ale greii coine a NT sunt flexibile. În multe feluri, a fost un timp al simplificării gramaticii. Contextul va fi călăuză noastră principală. Cuvintele au sens doar într-un context extins; așadar, structura gramaticală poate fi înțeleasă doar în lumina (1) stilului unui anumit autor și (2) unui anumit context. Nu este posibilă nicio definiție decisivă a formelor și a structurilor grecești.

Greaca coine era în primul rând un limbaj verbal. Adesea cheia spre exegeză este tipul și forma verbelor. În cele mai multe propoziții principale verbul apare primul, arătându-și importanța. În analizarea verbelor grecești trebuie observate trei informații: (1) accentul principal al timpului, al diatezei și al modului (morfologie); (2) sensul de bază al verbului (lexicografie) și (3) structura contextului (sintaxa).

I. TIMPUL

A. Timpul sau aspectul implică relația verbelor cu acțiunea terminată sau neterminată. Acest lucru este numit adesea „perfectiv” sau „imperfectiv”.

1. Timpurile perfective se concentrează pe cazul acțiunii. Nu se dau informații suplimentare, decât că s-a întâmplat ceva! Nu se prezintă începutul, continuarea sau punctul culminant.
2. Timpurile imperfective se concentrează asupra desfășurării unei acțiuni. Pot fi descrise prin acțiune lineară, continuă, progresivă, etc.

B. Timpurile pot fi clasificate după cum vede autorul desfășurarea acțiunii

1. a avut loc = AORIST
2. a avut loc și rezultatele continuă = PERFECT
3. era în desfășurare în trecut și rezultatele continuau, dar nu acum = PLUPERFECT
4. este în desfășurare = PREZENT
5. era în desfășurare = IMPERFECT
6. va avea loc = VIITOR

Un exemplu concret care ilustrează felul în care ajută aceste verbe la exegeză ar fi termenul „a mântui”. A fost folosit la câteva timpuri pentru a-i arăta desfășurarea și punctul culminant:

1. AORIST – „mântuit” (Rom. 8:24)
2. PERFECT – „au fost mântuiți și rezultatele continuă” (Efes. 2:5,8)
3. PREZENT – „fiind mântuiți” (1 Cor. 1:18; 15:2)
4. VIITOR – „vor fi mântuiți” (Rom. 5:9, 10; 10:9)

C. Concentrându-se asupra timpurilor verbelor, exegeții caută motivul pentru care autorul original a ales să se exprime cu un anumit timp verbal. Timpul standard, „fără înflorituri” era AORISTUL. Este forma verbală obișnuită, „nespecifică”, „nemarkată”. Poate fi folosit într-o largă varietate de moduri pe care trebuie să le specifice contextul. Spune pur și simplu că s-a întâmplat ceva. Aspectul trecut este doar sugerat la MODUL INDICATIV. Dacă era folosit oricare alt timp verbal, se accentua ceva mai specific. Dar ce?

1. TIMPUL PERFECT – vorbește despre o acțiune încheiată cu rezultate care continuă. În unele feluri era o combinație a AORISTULUI cu PREZENTUL. De obicei accentul este pus pe rezultatele continue sau pe sfârșitul unei acțiuni. De exemplu: Efes. 2:5, 8: „ați fost și încă sunteți mântuiți”.
2. TIMPUL PLUPERFECT – era ca perfectul, dar rezultatele continue au încetat. De exemplu: Ioan 18:16: „Petru însă a rămas afară la ușă.”
3. TIMPUL PREZENT – vorbește despre o acțiune incompletă sau nedeșăvârșită. Accentul este pus de obicei pe continuarea acțiunii. De exemplu: 1 Ioan 3:6, 9: „Oricine rămâne în El nu păcătuiește”; „Oricine este născut din Dumnezeu nu păcătuiește.”
4. TIMPUL IMPERFECT – în cazul acestui timp, relația cu TIMPUL PREZENT este analogă relației dintre PERFECT ȘI PLUPERFECT. IMPERFECTUL vorbește despre o acțiune neterminată care avea loc, dar

acum a încetat sau despre începutul unei acțiuni din trecut. De exemplu: Matei 3:5: „Locuitorii din Ierusalim...au început să iasă la el”.

5. TIMPUL VIITOR – vorbește despre o acțiune de obicei proiectată într-un cadru temporal viitor. Se axa pe posibilitatea întâmplării mai degrabă decât pe întâmplarea în sine. Vorbește adesea despre siguranța unui eveniment. De exemplu: Matei 5:4-9 „Fericiți sunt...ei vor...”

II. DIATEZA

- A. Diateza descrie relația dintre acțiunea și subiectul verbului.
- B. Diateza activă este modalitatea obișnuită, așteptată, neaccentuată de a afirma că subiectul face acțiunea verbului.
- C. DIATEZA PASIVĂ înseamnă că subiectul primește acțiunea verbului făcută de un agent extern. Agentul extern care face acțiunea era indicat în NT grec de următoarele prepoziții și cazuri:
 1. un complement direct personal cu *hupo*, cu CAZUL ABLATIV (Matei 1:22; Fapte 22:30)
 2. un agent intermediar cu *dia*, cu CAZUL ABLATIV (Matei 1:22)
 3. un agent impersonal, de obicei cu *en*, cu CAZUL INSTRUMENTAL
 4. uneori un agent personal sau impersonal numai cu CAZUL INSTRUMENTAL
- D. DIATEZA MEDIANĂ înseamnă că subiectul face acțiunea verbului și este și implicat direct în ea. Este numită adesea „diateza interesului personal sporit”. Această construcție accentua într-un anumit fel subiectul subordonatei sau al propoziției. Această construcție nu există în limba engleză. În greacă are o largă varietate de sensuri și de traduceri. Exemple:
 1. REFLEXIVĂ – acțiunea directă a subiectului asupra lui însuși. Ex.: Matei 27:5 „s-a spânzurat”
 2. INTENSIVĂ – subiectul face acțiunea pentru el. Ex.: 2 Cor. 11:14 „chiar Satana se preface într-un înger de lumină”
 3. RECIPROCĂ - interacțiunea celor două subiecte. Ex.: Matei 26:4 „s-au sfătuit împreună”

III. MODUL

- A. În greaca coine există patru moduri. Ele indică relația verbului cu realitatea, cel puțin în mintea autorului. Modurile sunt împărțite în două mari categorii: (1) care indică realitatea (INDICATIV) ȘI (2) care indică posibilitatea (SUBJUNCTIV, IMPERATIV și CONDIȚIONAL-OPTATIV).
- B. MODUL INDICATIV este modul obișnuit de exprimare a unei acțiuni care a avut sau avea loc, cel puțin în mintea autorului. Era singurul mod din limba greacă ce exprima un timp dat, și chiar și aici acest aspect era unul secundar.
- C. MODUL SUBJUNCTIV exprima o acțiune viitoare posibilă. Un anumit lucru nu s-a întâmplat încă, dar sunt șanse mari să se întâmple. Avea multe în comun cu INDICATIVUL VIITOR. Diferența era că SUBJUNCTIVUL exprimă un anumit grad de îndoială. În limba engleză este exprimat adesea prin „s-ar putea”.
- D. MODUL OPTATIV exprima o dorință care, teoretic, era posibilă. Era considerat la un pas mai departe de realitate decât SUBJUNCTIVUL. OPTATIVUL exprima posibilitatea, dar cu anumite condiții. OPTATIVUL era rar întâlnit în NT. A fost folosit cel mai frecvent în expresia celebră a lui Pavel „Nicideată să nu se întâmple” (KJV „Doamne ferește!” [în limba română “nicidecum”]), folosit de 15 ori (Rom. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; I Cor. 6:15; Gal. 2:17; 3:21; 6:14). Alte exemple se găsesc în Luca 1:38, 20:16, Fapte 8:20, și 1 Tes. 3:11.
- E. MODUL IMPERATIV accentua un ordin care era posibil, dar accentul era pus pe intenția vorbitorului. Afirma doar voința și era condiționat de alegerile celorlalți. IMPERATIVUL era folosit într-un mod special în rugăciuni și în cererile la persoana a III-a. În NT aceste cereri se găseau doar la timpurile PREZENT și AORIST.
- F. Unele gramatici clasifică PARTICIPIUL ca mod diferit. PARTICIPIILE sunt frecvente în NT grec, definite de obicei ca adjective verbale. Ele sunt traduse în funcție de verbul principal cu care au legătură. *Douăzeci și șase de traduceri ale Bibliei*, publicată de Baker ajută mult în acest caz.
- G. INDICATIVUL AORIST ACTIV este modalitatea obișnuită, „nemarcată” de a atesta o întâmplare. Orice alt timp, diateză sau mod avea o anumită semnificație pentru exegeza pe care autorul original voia să o comunice.

IV. Persoanelor care nu cunosc limba greacă le vor furniza informațiile necesare următoarele lecturi suplimentare:

- A. Friberg, Barbara și Timothy, *Noul Testament grecesc analitic*, Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred, *Noul Testament grec-englez scris printre rânduri*, Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D, *Dicționarul analitic al Noului Testament grecesc*, Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray, *Esențele Noului Testament grecesc*, Nashville: Broadman, 1950.
- E. Prin Moody Bible Institute din Chicago, Illinois. Sunt disponibile cursuri de greaca coine prin corespondență acreditate la nivel academic

V. SUBSTANTIVELE

- A. Din punct de vedere sintactic, substantivele sunt clasificate după caz. Cazul era forma declinată a unui substantiv, care arăta relația lui cu verbul și cu celelalte părți de propoziție. În greaca coine, multe dintre funcțiile cazuale erau indicate de prepoziții. Deoarece forma cazuală putea identifica mai multe relații, prepozițiile au apărut pentru a face o separație mai clară a acestor funcții.
- B. Cazurile, limba greacă, sunt clasificate în următoarele opt subdiviziuni:

1. CAZUL NOMINATIV – era folosit pentru a denumi ceva și era de obicei subiectul propoziției sau al frazei. Mai era folosit și pentru substantive și adjective predicate cu verbele copulative „a fi” și „a deveni”.
2. CAZUL GENITIV – era folosit pentru descrieri și de obicei atribuia un atribut sau o calitate cuvântului pe care îl determina. Răspundea la întrebarea „Ce fel de?” Era marcat adesea de „a/al/ai/ale”.
3. CAZUL ABLATIV – folosea aceleași forme derivate ca GENITIVUL, dar prezenta separarea. Denota adesea despărțirea de un punct în timp, spațiu, sursă, origine sau grad. Era exprimat adesea prin folosirea prepoziției „de la”.
4. CAZUL DATIV – era folosit pentru a descrie interesul personal. Acest lucru ar putea denota un aspect pozitiv sau unul negativ. Adesea avea funcția sintactică de complement indirect și era exprimat cu ajutorul prepoziției „pentru”.
5. CAZUL LOCATIV – avea aceeași formă ca DATIVUL, dar exprima poziția sau localizarea în spațiu, în timp sau în limitele logicii. Era exprimat adesea cu ajutorul prepozițiilor „în”, „pe”, „la”, „dintre”, „în timpul”, „aproape de”, „deasupra” și „lângă”.
6. CAZUL INSTRUMENTAL – avea aceleași forme ca DATIVUL și LOCATIVUL. Exprima mijloacele sau asocierea. Era exprimat adesea cu ajutorul prepozițiilor „prin” sau „cu”.
7. CAZUL ACUZATIV – era folosit pentru a prezenta concluzia unei acțiuni. Exprima limitarea. De obicei era complement direct. Răspundea la întrebarea „Cât de departe?” sau „Până unde?”
8. CAZUL VOCATIV – era folosit pentru adresarea directă.

VI. CONJUNCȚIILE ȘI CUVINTELE DE LEGĂTURĂ

- A. Limba greacă este una foarte inflexibilă deoarece are multe cuvinte de legătură care leagă idei (subordonate, propoziții și paragrafe). Ele sunt atât de folosite încât absența lor este adesea semnificativă pentru exeget. De fapt, aceste conjuncții și cuvinte de legătură arată intenția autorului. Adesea sunt de o importanță crucială în determinarea cu exactitate a ideii pe care încearcă să o comunice.
- B. Urmează o listă cu unele conjuncții și cuvinte de legătură și sensul lor (în mare parte aceste informații au fost extrase din H. E. Dana și Julius K. Mantey, *Manual de gramatică a Noului Testament grec*).
 1. Conjuncții care arată timpul
 - a. *epei, epeid ē, hopote, hōs, hote, hotan* (subj.) – „când”
 - b. *heōs* – „în timp ce”
 - c. *hotan, epan* (subj.) – „oricând”
 - d. *heōs, achri, mechri* (subj.) – „până”
 - e. *priv* (infin.) – „înainte de”
 - f. *hōs* – „de când”, „când”, „în timp ce”
 2. Conjuncții logice
 - a. care arată scopul:
 - 1) *hina* (subj.), *hopōs* (subj.), *hōs* – „pentru ca să”, „ca să”
 - 2) *hōste* (acuzativ infinitiv articular) – „ca să”
 - 3) *pros* (acuzativ infinitiv articular) sau *eis* (acuzativ infinitiv articular) – „ca să”
 - b. care arată rezultatul (există o strânsă asociere între formele gramaticale care arată scopul și cele care arată rezultatul)
 - 1) *hōste* (infinitiv, acesta este cel mai folosit) – „pentru ca să”, „astfel”
 - 2) *hiva* (subj.) – „în așa fel încât”
 - 3) *ara* – „astfel încât”
 - c. care arată cauza sau motivul
 - 1) *gar* (cauza/efectul sau motivul/concluzia) – „deoarece”, „pentru că”
 - 2) *dioti, hotiy* – „pentru că”
 - 3) *epei, epeidē, hōs* – „deoarece”
 - 4) *dia* (cu acuzativ și cu infinitiv articular) – „pentru că”
 - d. care arată concluzia
 - 1) *ara, poinun, hōste* – „așadar”
 - 2) *dio* (cea mai puternică conjuncție concluzivă) – „motiv pentru care”, „de ce”, „așadar”
 - 3) *oun* – „așadar”, „așa că”, „atunci”, „prin urmare”
 - 4) *toinoun* – „în consecință”
 - e. adversative sau contrastante
 - 1) *alla* (puternic adversativă) – „dar”, „cu excepția”
 - 2) *de* – „dar”, „oricum”, „deși”, „pe de altă parte”
 - 3) *kai* – „dar”
 - 4) *mentoi, oun* – „oricum”
 - 5) *plēn* – „cu toate acestea” (cel mai adesea în Luca)
 - 6) *oun* – „oricum”
 - f. de comparație

- 1) *hōs, kathōs* (introduce subordonatele comparative)
- 2) *kata* (în cuvinte compuse: *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
- 3) *hosos* (în cuvinte ebraice)
- 4) *ē* – „decât”

g. continuative

- 1) *de* – „și”, „acum”
- 2) *kai* – „și”
- 3) *tei* – „și”
- 4) *hina, oun* – „încât”
- 5) *oun* – „apoi” (în Ioan)

3. Funcție empatică

- a. *alla* – „cu siguranță”, „da”, „de fapt”
- b. *ara* – „într-adevăr”, „precis”, „realmente”
- c. *gar* – „dar realmente”, „precis”, „într-adevăr”
- d. *de* – „într-adevăr”
- e. *ean* – „chiar”
- f. *kai* – „chiar”, „într-adevăr”, „realmente”
- g. *mentoi* – „într-adevăr”
- h. *oun* – „realmente”, „cu orice preț”

VII. PROPOZIȚIILE CONDIȚIONALE

- A. SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ conține una sau mai multe subordonate condiționale. Această structură gramaticală ajută exegeza, oferind condițiile, motivele și cauzele pentru care are sau nu are loc acțiunea verbului principal. Existau patru tipuri de propoziții condiționale. Ele diferă de la una presupusă adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui până la una care era doar o dorință.
- B. SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ DE GRADUL I exprima o acțiune sau o stare presupusă adevărată din perspectiva autorului sau pentru scopurile lui, deși era introdusă prin „dacă”. În câteva contexte putea fi tradus „deoarece” (Matei 4:3; Rom. 8:31). Oricum, asta nu înseamnă că toate CONDIȚIONALELE DE GRADUL I sunt adevărate. Ele erau folosite adesea pentru a prezenta o idee într-o discuție sau pentru a sublinia o eroare (Matei 12:27).
- C. SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ DE GRADUL II este numită adesea „opusă adevărului”. Afirmă ceva fals pentru a exprima o idee. Exemple:
 1. „Dacă ar fi un proroc, ceea ce nu este, ar ști cine și ce fel de femeie este cea care se atinge de El, dar nu știe” (Luca 7:39).
 2. „Dacă ați crede pe Moise, dar nu îl credeți, M-ați crede și pe Mine, dar nu Mă credeți” (Ioan 5:46).
 3. „Dacă aș mai căuta să plac oamenilor, ceea ce nu caut, n-aș fi robul lui Hristos, ceea ce sunt” (Gal. 1:10).
- D. SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ DE GRADUL III vorbește despre o acțiune viitoare posibilă. Afirmă adesea probabilitatea acelei acțiuni. De obicei vorbește despre un eveniment neprevăzut. Acțiunea verbului din principală face posibilă acțiunea din subordonata condițională. Exemple din 1 Ioan: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV este cea mai îndepărtată de realitate. Este rar folosită în NT. De fapt, nu există nicio SUBORDONATĂ CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV în care ambele părți ale condiției să se potrivească definiției. Un exemplu de SUBORDONATĂ CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV parțială la începutul frazei este subordonata din 1 Petru 3:14; un exemplu de SUBORDONATĂ CONDIȚIONALĂ DE GRADUL IV la sfârșitul frazei este Fapte 8:31.

VIII. INTERDICȚII

- A. IMPERATIVUL PREZENT cu PARTICULA MĚ accentuează adesea (dar nu mereu) încetarea unei acțiuni aflate în desfășurare. Exemple: „Nu vă [mai] strângeți comori pe pământ...” (Matei 6:19); „nu vă [mai] îngrijorați de viața voastră...” (Matei 6:25); „Să nu mai dați în stăpânirea păcatului mădularele voastre, ca niște unelte ale nelegiuirii...” (Rom. 6:13); „Să nu [mai] întristați pe Duhul Sfânt al lui Dumnezeu ...” (Efes. 4:30) și „Nu vă [mai] îmbătați de vin...” (Efes. 5:18).
- B. AORISTUL SUBJUNCTIV cu PARTICULA MĚ accentuează că „nici măcar să nu începeți să”. Exemple: „Să nu credeți că...” (Matei 5:17); „Nu vă îngrijorați...” (Matei 6:31); „Să nu-ți fie rușine” (2 Tim. 1:8).
- C. MODUL SUBJUNCTIV cu NEGAȚIE DUBLĂ este o negație foarte puternică: „niciodată, nu, niciodată” sau „în nici un caz”. Exemple: „în veac nu va vedea moartea” (Ioan 8:51); „nu voi ... niciodată ...” (1 Cor. 8:13).

IX. ARTICOLUL

- A. În greaca coine, articolul hotărât avea aceeași utilizare ca în limba română. Funcția lui principală era aceea de a puncta, el fiind o modalitate de a atrage atenția asupra unui cuvânt, a unui nume sau a unei sintagme. În NT, utilizarea lui diferă de la scriitor la scriitor. Articolul hotărât mai putea fi:

1. procedeu contrastant, precum pronumele demonstrativ;
 2. modalitate de a vorbi despre un subiect sau o persoană anterioară;
 3. modalitate de a identifica subiectul într-o propoziție cu verb copulativ. Ex. „Dumnezeu este Duh” (Ioan 4:24); „Dumnezeu e lumină” 1 Ioan 1:5; „Dumnezeu este dragoste” (1 Ioan 4:8, 16).
- B. În greaca coine nu exista articol nehotărât cum există în limba română „un/o”. Lipsa articolului hotărât putea însemna:
1. concentrarea asupra caracteristicilor sau a calității unui lucru
 2. concentrarea asupra categoriei unui lucru
- C. Scriitorii NT foloseau articolul în moduri foarte diferite.

X. MODALITĂȚI DE ACCENTUARE ÎN GREACA NOULUI TESTAMENT

- A. Tehnicile de accentuare din NT variază de la scriitor la scriitor. Cei mai consecvenți și mai convenționali scriitori au fost Luca și scriitorul Evreilor.
- B. Am afirmat mai devreme că INDICATIVUL AORIST ACTIV era standard și nemarcat pentru accentuare și că oricare alt timp, diateză sau mod este semnificativ pentru exegeză. Asta nu înseamnă că INDICATIVUL AORIST ACTIV nu este semnificativ adesea și din punct de vedere gramatical. Ex.: Rom. 6:10 (de două ori).
- C. Ordinea cuvintelor în greaca coine
1. Greaca coine era o limbă conjugată, care nu depindea de ordinea cuvintelor, ca limba engleză. Așadar, autorul putea schimba ordinea obișnuită a cuvintelor pentru a arăta:
 - a. ce voia să scoată în evidență pentru cititor
 - b. ce credea el ca va fi surprinzător pentru cititor
 - c. ce presimțea
 2. Ordinea normală a cuvintelor în limba greacă a rămas o chestiune neclarificată. Oricum, ordinea presupusă normală este:
 - a. pentru verbele copulative:
 1. verb
 2. subiect
 3. complement
 - b. pentru verbele tranzitive
 1. verb
 2. subiect
 3. complement
 4. complement indirect
 5. construcție prepozițională
 - c. pentru construcțiile substantivale:
 1. substantiv
 2. determinant
 3. construcție prepozițională
 3. Ordinea cuvintelor poate fi o chestiune exegetică extrem de importantă. Exemple:
 - a. „mâna dreaptă mi-au dat-o mie și lui Barnaba de însoțire” (Gal. 2:9). Expresia „mâna dreaptă de însoțire” este împărțită și pusă la început pentru a-i arăta importanța.
 - b. sintagma „cu Cristos” (Gal. 2:20) a fost pusă la început. Moartea lui era importantă.
 - c. construcția „în multe rânduri și în multe chipuri” (Evrei 1:1) a fost pusă la început. Ea contrasta cu faptul că Dumnezeu S-a auto-revelat, nu cu revelația în sine.
- D. De obicei, un anumit grad de accentuare era arătat de:
1. repetiția pronumelui care se afla deja în forma conjugată a verbului. Ex.: „Eu Însumi sunt cu voi...” (Matei 28:20)
 2. absența unei conjuncții așteptate sau a altor cuvinte de legătură între cuvinte, între expresii, între subordonate sau între propoziții. Asta se numește „omiterea conjuncțiilor” („dezlegat”). Cuvântul de legătură era așteptat, așa că lipsa lui atrăgea atenția. Exemple:
 - a. Fericirile, Matei 5:3 și următoarele (accentua lista)
 - b. Ioan 14:1 (un subiect nou)
 - c. Rom. 9:1 (secțiune nouă)
 - d. 2 Cor. 12:20 (accentua lista)
 3. Repetarea cuvintelor și a expresiilor dintr-un anumit context. Ex.: „laude slavei Lui” (Efes. 1:6, 12, 14). Această expresie a fost folosită pentru a arăta lucrarea fiecăreia dintre persoanele Trinității.
 4. Folosirea unei expresii sau a unui joc de cuvinte (sunete)
 - a. eufemisme – cuvinte care înlocuiesc subiecte tabu, precum „somm” pentru moarte (Ioan 11:11-14) sau „picior” pentru organul genital masculin (Rut 3:7-8; 1 Sam. 24:3)
 - b. circumlocuțiuni – cuvinte substitute pentru numele lui Dumnezeu, precum „Împărăția cerurilor” (Matei 3:2) sau „un glas din ceruri” (Matei 3:17)

- c. figuri de stil
- 1) exagerări imposibile (Matei 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - 2) exagerări ușoare (Matei 3:5; Fapte 2:36)
 - 3) personificări (1 Cor. 15:55)
 - 4) ironia (Gal. 5:12)
 - 5) pasaje poetice (Fil. 2:6-11)
 - 6) jocuri de sunete între cuvinte
 - a) „biserică”
 - i. „biserică” (Efes. 3:21)
 - ii. „chemare” (Efes. 4:1,4)
 - iii. „chemat” (Efes. 4:1,4)
 - b) „liber”
 - i. „femeie liberă” (Gal. 4:31)
 - ii. „libertate” (Gal. 5:1)
 - iii. „liber” (Gal. 5:1)
- d. limbaj idiomatice – limbaj specific de obicei din punct de vedere cultural și lingvistic:
- 1) folosirea cu sens figurat a cuvântului „mâncare” (Ioan 4:31-34)
 - 2) folosirea cu sens figurat a cuvântului „Templu” (Ioan 2:19; Matei 26:61)
 - 3) idiomul ebraic pentru „compasiune”, „ură” (Gen. 29:31; Deut. 21:15; Luca 14:36; Ioan 12:25; Rom. 9:13)
 - 4) „toți” versus „mulți”. Compară Isaia 53:6 („toți”) cu 53:11, 12 („mulți”). Termenii sunt sinonimi, după cum demonstrează Rom. 5:18,19.
5. Folosirea unei expresii în loc de un cuvânt. Ex.: „Domnul Isus Cristos”
 6. Folosirea specială a lui *auto*
 - a. când este articulat (funcție atributivă) este tradus „același”
 - b. când nu este articulat (funcție predicativă) era tradus ca pronume reflexiv de întărire – „însuși”, „însăși”.
- E. Studentul care citește Biblia în altă limbă decât greaca poate identifica accentuările în câteva moduri:
1. folosirea unui dicționar analitic și a unui comentariu grec/român
 2. compararea traducerilor în limba română, în special a celor traduse după principii diferite. Ex.: compararea unei traduceri „cuvânt cu cuvânt” (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) cu un „echivalent dinamic” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Un mare ajutor în acest caz ar fi *Douăzeci și șase de traduceri ale Bibliei*, publicată de Baker.
 3. folosirea *Bibliei accentuată*, de Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994)
 4. folosirea unei traduceri foarte literale
 - a. *Versiunea americană standard* din 1901
 - b. *Traducerea literală a Bibliei a lui Young*, de Robert Young (Guardian Press, 1976)

Studiul gramaticii este plictisitor, dar necesar pentru o exegeză corectă. Aceste scurte definiții, comentarii și exemple vin să-i încurajeze și să-i ajute pe cei care nu știu să citească în limba greacă să folosească observațiile gramaticale din acest volum. Cu siguranță aceste definiții sunt foarte simplificate. Ele nu ar trebui folosite într-o manieră autoritară, inflexibilă, ci ca mijloace ajutătoare pentru o înțelegere mai profundă a sintaxei Noului Testament. Sper că aceste definiții vor ajuta cititorii și să înțeleagă comentariile altor mijloace adiționale de studiu precum comentariile tehnice ale Noului Testament.

Trebuie să ne putem verifica exegeza bazați pe informațiile din textele Scripturii. Gramatica este una dintre informațiile care ne ajută cel mai mult; alte informații ar mai fi contextul istoric și cel literar, folosirea contemporană a cuvintelor și pasajele paralele.

ANEXA 2

CRITICA TEXTUALĂ

Acest subiect va explica observațiile textuale din acest comentariu. Va fi folosită schița următoare.

- I. Sursele textuale ale Bibliei:
 - A. Vechiul Testament
 - B. Noul Testament
- II. Scurtă explicare a problemelor și teoriilor „criticii inferioare”, numită și „critică textuală”
- III. Sugestii pentru lectură suplimentară

I. Sursele textuale ale Bibliei:

A. Vechiul Testament

1. Textul masoretic (TM) – textul ebraic format doar din consoane a fost inventat de rabinul Aquiba în anul 100 D. Cr. Vocalele, accentele, notele de pe margine, punctuația și instrumentele au început să fie introduse în secolul al VI-lea D. Cr., proces încheiat în secolul al IX-lea D. Cr. Ele au fost introduse de o familie de cărturari evrei cunoscuți ca Masoreții. Ei au folosit aceeași formă textuală ca cea din Mișna, Talmud, Targum, Peshitta și din Vulgata.
2. Septuaginta (LXX) – tradiția spune că LXX a fost scrisă de 70 de cărturari evrei în 70 de zile pentru biblioteca din Alexandria, sponsorizați de regele Ptolemeu al II-lea (285-246 Î. Cr.). Se presupune că traducerea a fost cerută de un conducător evreu care locuia în Alexandria. Această tradiție vine din „Scrisoarea lui Aristeas”. LXX s-a bazat în mare parte pe o tradiție textuală ebraică diferită de textul rabinului Aquiba (TM).
3. Manuscrisele de la Marea Moartă (MMM) – au fost scrise în perioada romană de dinainte de Cristos (200 Î. Cr.-70 D. Cr.) de o sectă de separatiști evrei numită „esenii”. Manuscrisele ebraice, găsite în câteva locuri în apropiere de Marea Moartă, demonstrează o familie textuală oarecum diferită din spatele TM și LXX.
4. Câteva exemple ale modului în care compararea acestor texte i-a ajutat pe exegeți să înțeleagă VT:
 - a. LXX i-a ajutat pe traducători și pe cercetători să înțeleagă NT
 - 1) Isaia 52:14 în LXX – „După cum pentru mulți [el] a fost o pricină de groază”
 - 2) Isaia 52:14 în TM – „După cum pentru mulți [tu] ai fost o pricină de groază”
 - 3) În Isaia 52:15 este confirmată deosebirea de pronume
 - a) în LXX – „pentru multe popoare va fi o pricină de bucurie”
 - b) în TM – „el a înviorat multe popoare”
 - b. MMM i-a ajutat pe traducători și pe cercetători să înțeleagă TM
 - 1) Isaia 21:8 în MMM – „apoi văzătorul a strigat: „am stat mereu în turnul meu de pază...”
 - 2) Isaia 21:8 în TM – „Apoi am strigat ca un leu: „Doamne, am stat mereu în turnul meu de pază ziua...”
 - c. LXX și MMM au ajutat la clarificarea lui Isaia 53:11
 - 1) LXX și MMM – „După ce munca sufletului Lui va vedea lumina, Se va înviora”
 - 2) TM – „Va vedea rodul muncii sufletului Lui și Se va înviora”.

B. Noul Testament

1. Există peste 5.300 de manuscrise integrale sau parțiale ale Noului Testament grecesc. Aproximativ 85 sunt scrise pe papirusuri și 268 sunt scrise doar cu majuscule (unciale). Mai târziu, aproximativ în secolul al IX-lea D. Cr., a apărut un scris semi-cursiv (cu litere mici). Există aproximativ 2.700 de manuscrise grecești scrise. Mai avem și 2.100 de copii ale listelor cu textele Scripturii folosite în închinare.
2. Aproximativ 85 de manuscrise grecești care conțin părți din NT scrise pe papirusuri sunt păstrate în muzee. Unele datează din secolul al II-lea D. Cr., dar cele mai multe sunt din secolele III și IV. Nici unul dintre aceste manuscrise nu conține întregul NT. Faptul că acestea sunt cele mai vechi copii ale NT nu înseamnă că au cele mai puține variante. Multe dintre ele au fost copiate rapid pentru utilizare locală, procesul nefiind practicat cu foarte multă grijă. Așadar, ele au multe diferențe.
3. Codex Sinaiticus, cunoscut după litera ebraică א (*alef*) sau (01), a fost găsit la mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe muntele Sinai de Tischendorf. Datează din secolul al IV-lea și conține LXX din VT și NT grecesc. Este un text de tip alexandrin.
4. Codex Alexandinus, cunoscut ca „A” sau (02), este un manuscris grecesc din secolul al V-lea care a fost găsit în Alexandria, în Egipt.
5. Codex Vaticanus, cunoscut ca „B” sau (03), datează de la mijlocul secolului al IV-lea D. Cr. Conține LXX din VT și NT grecesc. Este un text de tip alexandrin.

6. Codex Ephraemi, cunoscut ca „C” sau (04), este un manuscris grecesc din secolul al V-lea care a fost distrus parțial.
7. Codex Bazaee, cunoscut ca „D” sau (05), este un manuscris grecesc din secolul al V-lea sau al VI-lea. Era cel mai important reprezentant al „textelor vestice”. Conține multe adaosuri și era principala sursă grecească pentru traducerea King James.
8. Manuscrisele Noului Testament pot fi grupate în trei sau chiar patru familii care au anumite caracteristici.
 - a. textul alexandrin din Egipt
 - 1) P75, P66 (aproximativ din anul 200 D. Cr.), conține Evangheliile
 - 2) P46 (aproximativ din anul 225 D. Cr.), conține epistolele lui Pavel
 - 3) P72 (aproximativ din anul 225-250 D. Cr.), conține Petru și Iuda
 - 4) Codex B., numit „Vaticanus” (aproximativ din anul 325 D. Cr.), include întregul VT și NT
 - 5) Origen citează din acest tip de text
 - 6) Alte manuscrise care conțin acest tip de text sunt \aleph , C, L, W, 33
 - b. Texte vestice din Africa de Nord
 - 1) citate din părinții Bisericii din Africa de Nord, din Tertulian, din Ciprian și din traduceri din latina veche
 - 2) citate din Ireneus
 - 3) citate din Tatian și din siriaca veche
 - 4) Codex D „Bezae” urmează tipul acestui text
 - c. texte bizantine estice de la Constantinopole
 - 1) acest tip se reflectă în peste 80% din cele 5.300 de manuscrise
 - 2) citate de părinții bisericii din Antiohia, Siria, Capadocieni, Crisostom și Terodoret
 - 3) Codex A, doar în Evanghelii
 - 4) Codex E (secolul al VIII-lea) pentru întregul NT
 - d. al patrulea tip posibil este cel „Ceazarian” din Palestina
 - 1) se vede la început doar în Marcu
 - 2) este folosit și în P45 și în W

II. Problemele și teoriile „criticii inferioare” sau a „criticii textuale”

A. Cum au apărut diferențele

1. din neatenție sau din întâmplare (în cele mai multe cazuri)
 - a. greșeală de vedere în copierea manuală care constă în citirea celui de-al doilea dintre două cuvinte asemănătoare, omițând așadar toate cuvintele dintre ele (homoioteleuton)
 - a) greșeală de vedere care constă în omiterea literei duble dintr-un cuvânt sau dintr-o expresie (haplografie)
 - b) greșeală de gândire care constă în repetarea unei expresii sau a unui rând al unui text grecesc (ditografie)
 - b. o eroare de auz în copierea după dictare în cazul unei greșeli de pronunție (itacism). De obicei greșelile de pronunție implică cuvinte grecești care sună asemănător.
 - c. Primele texte grecești nu erau împărțite pe capitole sau pe versete, aveau punctuație sumară sau absentă și nu aveau spațiu între cuvinte. Literele pot fi împărțite în diferite moduri pentru a forma cuvinte diferite.
2. intenționate
 - a. au fost făcute schimbări pentru a îmbunătăți forma gramaticală a textului copiat
 - b. au fost făcute schimbări pentru a face textul să fie în conformitate cu alte texte biblice (armonizarea paralelelor)
 - c. au fost făcute schimbări prin combinarea a două sau mai multe variante de citire într-un text lung
 - d. au fost făcute schimbări pentru a corecta o problemă sesizată în text (1 Cor. 11:27 și 1 Ioan 5:7-8)
 - e. unele informații suplimentare precum contextul istoric sau exegeza corectă a textului au fost adăugate pe margine de un scrib, dar introduse în text de un al doilea scrib (Ioan 5:4)

B. Principiile de bază ale criticii textuale (instrucțiuni logice pentru determinarea textului original atunci când există diferențe)

1. cel mai ciudat sau mai neobișnuit text din punct de vedere gramatical este, probabil, originalul
2. cel mai scurt este, probabil, originalul
3. cel mai vechi text primește credibilitate mai mare datorită apropierii istorice de original, toate celelalte aspecte fiind egale
4. manuscrisele provenite din locuri diferite din punct de vedere geografic conțin de obicei varianta originală
5. sunt preferate textele mai sărace din punct de vedere doctrinar, mai ales cele în legătură cu probleme teologice din perioada schimbărilor din manuscris, precum Trinitatea în 1 Ioan 5:7-8

6. textul care explică cel mai bine originea celorlalte variante
7. două citate care ajută la descoperirea echilibrului din aceste variante care creează probleme:
 - a. J. Harold Greenlee, *Introducere în critica textuală a Noului Testament* „Nicio doctrină creștină nu atârână de un text discutabil; iar cel care studiază Noul Testament nu trebuie să vrea ca textul lui să fie mai ortodox sau mai puternic doctrinar decât originalul inspirat” (p. 68)
 - b. W. A. Criswell i-a spus lui Greg Garrison de la *The Birmingham News* că el (Criswell) nu crede că toate cuvintele din Biblie sunt inspirate, „cel puțin nu toate cuvintele care au ajuns la publicul modern după secole de traducători.” Criswell a spus: „Eu cred că toată convingerea în critica textuală. De exemplu, cred că ultima jumătate a capitolului 16 din Marcu este o erezie: nu este inspirat, ci doar inventat... Când îl compari cu manuscrisele din trecut, nu există acea concluzie la Evanghelia lui Marcu. Cineva a adăugat-o...”
 Și patriarhul infailibililor de la Convenția Bapțiștilor din sud a pretins că „intepolarea” este evidentă și în Ioan 5, în povestirea despre Isus la scăldătoarea din Betesda. El dezbate și cele două prezentări diferite ale morții lui Iuda (Matei 27 și Faptele apostolilor 1): „Este doar o viziune diferită asupra suicidului.” Criswell a spus: „Dacă este în Biblie, există o explicație pentru acest lucru. Iar cele două prezentări ale sinuciderii lui Iuda sunt în Biblie.” Criswell a adăugat: „Critica textuală în sine este o știință minunată. Nu este efemeră sau impertinentă. Este dinamică și centrală...”

III. Problemele de manuscris (critica textuală)

A. Sugestii pentru lectură suplimentară:

1. *Critica biblică: istorică, literară și textuală*, de R.H. Harrison
2. *Textul Noului Testament: transmiterea, denaturarea și refacerea*, de Bruce M. Metzger
3. *Introducere în critica textuală a Noului Testament*, de J. H Greenlee

ANEXA 3

GLOSAR

Adoptivism – una dintre primele concepții a relației lui Isus cu dumnezeirea. Afirmă că Isus a fost un om normal din toate punctele de vedere și că a fost adoptat într-un mod special de Dumnezeu la botez (Matei 3:17, Marcu 1:11) sau la înviere (Rom. 1:4). Isus a dus o viață exemplară, așa încât Dumnezeu, la un moment dat (botez, înviere) l-a adoptat ca „fiul” Lui (Rom. 1:4; Fil. 2:9). Acesta era un punct de vedere minor al Bisericii primare și al secolului al VIII-lea. În loc ca Dumnezeu să devină om (înfiere), lucrurile se schimbă iar acum omul devine Dumnezeu!

E greu de explicat felul în care Isus, Dumnezeu Fiul, zeitate pre-existentă, a fost răsplătit sau lăudat pentru o viață exemplară. Dacă era deja Dumnezeu, cum să fie răsplătit? Dacă a avut slavă divină încă de dinaintea creației, cum să fie onorat mai mult? Deși ne este greu să înțelegem, Tatăl L-a onorat cumva pe Isus într-un mod special pentru împlinirea perfectă a voinței Tatălui.

Școala alexandrină – metodă de exegeză a Bibliei care a apărut în Alexandria, Egipt în secolul al II-lea D. Cr. Folosește principiile exegetice de bază ale lui Philo, un urmaș al lui Plato. Este numită adesea „metoda alegorică”. A fost folosită de Biserică până la Reformă. Susținătorii ei cei mai de seamă erau Origen și Augustin. Vezi Moises Silva, *A citit Biserica greșit Biblia?* (Academic, 1987)

Alexandrin – manuscris din Alexandria, Egipt, din secolul al V-lea în limba greacă. Cuprinde Vechiul Testament, scrierile apocrifă și cea mai mare parte a Noului Testament. Este unul dintre cei mai importanți martori la Noul Testament grecesc (în afară de părți din Matei, Ioan și 2 Corinteni). Când acest manuscris, numit „A” și manuscrisul „B” (Vaticanus) sunt de acord într-un aspect, el este considerat original de cei mai mulți cercetători, în cele mai multe cazuri.

Alegorie – tip de exegeză biblică dezvoltat în iudaismul alexandrin. A fost popularizat de Philo din Alexandria. Esența ei principală este dorința de a face Scriptura relevantă pentru o anumită cultură sau pentru un anumit sistem filosofic ignorând contextul istoric și/sau literar al Bibliei. Caută un înțeles ascuns sau spiritual dincolo de fiecare verset al Scripturii. Trebuie să recunoaștem că Isus, în Matei 13 și Pavel, în Galateni 4, au folosit alegoria pentru a exprima adevărul. Dar nu era alegorie strictă, ci doar un tip de alegorie.

Dicționar analitic – unealtă de cercetare care permite identificarea fiecărei forme grecești din Noul Testament. Este o compilație de forme și definiții de bază în ordinea alfabetică greacă. În combinație cu o traducere printre rânduri, le permite cititorilor creștini care nu cunosc limba greacă să analizeze Noul Testament grecesc din punct de vedere gramatical și sintactic.

Analogie a Scripturii – expresia folosită pentru a descrie concepția conform căreia toată Biblia este inspirată de Dumnezeu, nefiind, așadar, contradictorie, ci complementară. Această afirmație prezumptivă este baza pentru folosirea pasajelor paralele în exegeza unui text biblic.

Ambiguitate – nesiguranța de rezultatele dintr-un document scris când există două sau mai multe sensuri posibile sau când se vorbește despre două sau mai multe lucruri în același timp. Este posibil ca Ioan să fi folosit intenționat ambiguitatea (două înțelesuri).

Antropomorf – acest termen înseamnă „a avea caracteristici asociate cu ființele umane” și este folosit pentru a descrie limbajul nostru religios folosit pentru Dumnezeu. Cuvântul vine de la termenul grec folosit pentru „omenire”. Cu alte cuvinte, noi vorbim despre Dumnezeu ca și cum El ar fi om. Dumnezeu este descris în termeni fizici, sociologici și psihologici care se referă la ființe umane (Gen. 3:8; 1 Regi 22:19-23). Desigur, aceasta este doar o analogie, dar nu putem folosi alte categorii sau alți termeni decât cei umani. Așadar, cunoștința noastră despre Dumnezeu, deși adevărată, este limitată.

Școala antiohiană – metodă de exegeză biblică apărută în Antioh, Siria, în secolul al III-lea D. Cr. ca reacție la metoda alegorică din Alexandria, Egipt. Scopul ei de bază era să se concentreze asupra înțelesului istoric al Bibliei. Interpreta Biblia ca literatură obișnuită, omenească. Această școală s-a implicat în controversa cu privire la natura duală (nestorianism) sau singulară a lui Cristos (pe deplin Dumnezeu și pe deplin om). A fost etichetată ca eretică de Biserica romano-catolică și s-a mutat în Persia, dar a avut influență minoră. Principiile ei hermeneutice de bază au devenit mai târziu principii exegetice pentru reformatorii protestanți clasici (Luther și Calvin).

Antitetic – unul dintre cei trei termeni descriptivi care denotă relația între versurile poeziei ebraice. Este vorba despre versurile cu sens opus (Prov. 10:1, 15:1).

Literatura apocaliptică – acesta era un gen ebraic predominant, posibil unic. Era un tip de scriere secretă folosită în vremurile în care evreii au fost invadați și cuceriți de puteri mondiale străine. Ea afirmă că un Dumnezeu personal și

mântuitor a creat și controlează evenimentele mondiale și că El manifesta un interes și o grijă specială pentru Israel. Această literatură promitea victoria finală prin efortul special al lui Dumnezeu.

Avea multe simboluri și era foarte entuziastă, cu mulți termeni secreți. Exprima adesea adevărul în culori, numere, viziuni, vise, meditație angelică, cuvinte cu un cod secret și adesea printr-un dualism puternic între bine și rău.

Câteva exemple ale acestui gen sunt (1) din VT, Ezechel (capitolele 36-48), Daniel (capitolele 7-12), Zaharia și (2) din NT, Matei 24; Marcu 13; 2 Tes. 2 și Apocalipsa.

Apologet (apologetică) – vine din cuvântul de bază grec pentru „apărare legală”. Este o ramură a teologiei care încearcă să dea dovezi și argumente raționale pentru credința creștină.

A priori – sinonim cu termenul „presupunere”. Implică raționamente din definiții, principii sau poziții acceptate anterior, presupuse a fi adevărate. Ceva acceptat fără examinare sau analiză.

Arian – Isus exista de dinaintea creației, dar nu era divin (nu avea aceeași esență ca Tatăl), probabil urmând Prov. 8:22-31. El a fost provocat de episcopul Alexandriei, care a început (în anul 318 D. Cr.) o controversă care a durat mulți ani. Arianismul a devenit crezul oficial al Bisericii Orientale. Consiliul de la Niceea din anul 325 D. Cr. l-a condamnat pe Arius și a afirmat egalitatea deplină și dumnezeirea Fiului.

Aristotel – unul dintre filosofii Greciei antice, elevul lui Plato și profesorul lui Alexandru cel Mare. Chiar și astăzi el are influență asupra multor domenii ale științei moderne, el punând accent pe cunoștința prin observare și clasificare. Aceasta este una dintre tezele metodei științifice.

Autografe – nume dat scrierilor originale ale Bibliei. Toate aceste manuscrise originale (scrise de mână) au fost pierdute. Au rămas doar copiile copiilor. Ele sunt sursa multor variante textuale din manuscrisele ebraice și grecești și din versiunile străvechi.

Bezae – manuscris în limba greacă și latină din secolul al VI-lea. Este numit „D”. Conține Evangheliile, Faptele apostolilor și câteva dintre epistolele generale. Este caracterizat de numeroase adaosuri ale scribilor. Este baza pentru „Textus Receptus”, manuscrisul tradițional important din spatele versiunii King James.

Prejudecat – termen folosit pentru a descrie o înclinare puternică spre un obiect sau spre un punct de vedere. Este gândirea în care imparțialitatea în privința unui obiect sau a unui punct de vedere este imposibilă. Este o poziție prejudiciată.

Autoritate biblică – termenul este folosit cu un înțeles foarte specific. Este definit ca înțelegerea a ceea ce a spus autorul original pentru vremea lui și aplicarea acestui adevăr în zilele noastre. Autoritatea biblică este definită de obicei ca considerarea Bibliei singura noastră călăuză cu autoritate. Dar, în lumina interpretărilor actuale neadecvate, am limitat conceptul la interpretarea Bibliei după tezele metodei istorico-gramaticale.

Canon – termen care descrie poziția centrală lui Isus. Eu îl folosesc în legătură cu conceptul că Isus este Domnul întregii Biblii. Vechiul Testament privește către El și El este împlinirea și țelul Vechiului Testament (Matei 5:17-48).

Comentariu – tip specializat de carte de cercetare. Prezintă istoricul general al unei cărți a Bibliei. Ulterior încearcă să explice sensul fiecărei părți a cărții. Unele se axează pe aplicație, în timp ce altele prezintă textul într-o manieră mai tehnică. Aceste cărți sunt utile, dar ar trebui folosite după un studiu personal preliminar. Exegezele comentatorului nu ar trebui acceptate niciodată fără critici. De obicei este foarte utilă compararea câtorva comentarii din perspective teologice diferite.

Concordanță – unealtă de căutare pentru studiu biblic. Enumeră fiecare apariție a fiecărui cuvânt din VT și din NT. Ajută în câteva moduri: (1) determinarea cuvântului ebraic sau grec din spatele oricărui cuvânt în limba română; (2) compararea pasajelor în care a fost folosit același cuvânt ebraic sau grec; (3) arată locurile în care doi termeni ebraici sau grecești au fost traduși cu același cuvânt în limba română; (4) arată frecvența utilizării anumitor cuvinte în anumite cărți sau la anumiți scriitori; (5) ajută la găsirea unui pasaj din Biblie (Walter Clark, *Utilizarea mijloacelor adiționale grecești de studiu ale Noului Testament*, pp. 54-55).

Manuscrisele de la Marea Moartă – o serie de texte antice scrise în ebraică și în aramaică găsite lângă Marea Moartă în 1947. Ele au fost bibliotecile religioase ale iudaismului sectant din primul secol. Presiune stăpânirii romane și războaiele zeloților din anii 60 i-a făcut să ascundă manuscrisele în peșteri sau în gropi, puse în oale ceramice închise ermetic. Ele ne-au ajutat să înțelegem contextul istoric al Palestinei primului secol și au confirmat acuratețea textului masoretic, cel puțin în perioada timpurie de dinaintea lui Cristos. Ele sunt prescurtate „MMM”.

Deductivă – metodă a logicii sau a gândirii, care pornește de la principii generale și ajunge la aplicații specifice prin gândire. Este opusă gândirii inductive, care reflectă metoda științifică de trecere de la specificități observate la concluzii (teorii) generale.

Dialectic – metodă a gândirii în care lucrurile care par contradictorii sau paradoxale sunt ținute în tensiune, căutând un răspuns unic ce include ambele părți ale paradoxului. Multe doctrinele biblice conțin perechi dialectale: predestinare – liberul arbitru; siguranță – perseverență; credință – fapte; decizie – ucenicie; libertate creștină – responsabilitate creștină.

Diaspora – termenul tehnic grecesc folosit de evreii palestinieni pentru a-i descrie pe ceilalți evrei care trăiau în afara granițelor geografice ale Țării Făgăduinței.

Echivalent dinamic – teorie a traducerii Bibliei. Traducerea Bibliei poate fi privită ca un șir neîntrerupt de la concordanța „cuvânt cu cuvânt”, în care un cuvânt în limba română trebuie să înlocuiască fiecare cuvânt în limba ebraică sau greacă, la o „parafrazare”, în care este tradusă doar ideea, într-o concordanță mai mică cu exprimarea originală. „Echivalentul dinamic” se află între aceste două teorii, care încearcă să ia în serios textul original, dar îl traduce prin forme gramaticale și expresii moderne. O dezbateră foarte bună a acestor diferite teorii ale traducerilor se află în Fee și Stuart, *Cum să citești Biblia la adevărata ei valoare*, p. 35 și în introducerea de la TEV făcută de Robert Bratcher.

Eclectic – termen folosit în legătură cu critica textuală. Se referă la practica de a alege variante din diferite manuscrise pentru a ajunge la un text despre care se presupune că este apropiat de manuscrisele originale. Respinge concepția că orice familie a manuscriselor grecești conține originalele.

Eisegeză – opusul exegezei. Dacă exegeza este o „scoatere” a intenției autorului original, termenul implică o „introducere” a unei idei sau păreri străine.

Etimologie – aspect al studiului cuvintelor care încearcă să stabilească sensul original al unui cuvânt. De la acest sens de bază, utilizările specializate sunt mai ușor de identificat. În exegeză, nu etimologia este cheia, ci sensul și întrebuințarea contemporană a unui cuvânt.

Exegeză – termenul tehnic pentru interpretarea unui anumit pasaj. Înseamnă „a scoate” (din text), adică scopul nostru este cel de a înțelege intenția autorului original în lumina contextului istoric, a contextului literar, a sintaxei și a sensului cuvintelor în contemporaneitate.

Gen – termen francez care denotă diferite tipuri de literatură. Scopul termenului este împărțirea formelor literare în categorii cu caracteristici comune: narațiune istorică, poezie, proverb, literatură apocaliptică și legislație.

Gnosticism – cele mai multe dintre cunoștințele noastre despre această erezie vin din scrierile gnostice din secolul al II-lea. Dar primele idei au apărut în primul secol (și înainte).

Unele teze ale lui Valentin și ale gnosticismului cerintian din secolul al doilea sunt următoarele: (1) materia și duhul erau co-eterne (dualism ontologic). Materia este rea, duhul este bun. Dumnezeu, care este duh, nu poate fi implicat direct în făcerea lucrurilor rele; (2) există emanații (*eons* sau trepte angelice) între Dumnezeu și materie. Ultimul sau cel mai de jos era YHWH din VT, care a făcut universul (*kosmos*); (3) Isus era o emanație la fel ca YHWH, dar mai sus pe scară, mai aproape de adevăratul Dumnezeu. Unii L-au pus pe ultima treaptă, dar totuși mai jos decât Dumnezeu și cu siguranță nu ca zeitate încarnată (Ioan 1:14). Deoarece materia este rea, Isus nu putea să aibă un trup uman și totuși să fie divin. El era o nălucă spirituală (1 Ioan 1:1-3; 4:1-6) și (4) mântuirea se obține prin credința în Isus alături de cunoștințe speciale, deținute doar de persoane speciale. Cunoștința (parolele) erau necesare pentru trecerea prin sferele raiului. Și legalismul ebraic era necesar pentru a ajunge la Dumnezeu.

Falșii învățători gnostici susțineau două sisteme etice opuse: (1) pentru unii, stilul de viață nu avea nicio legătură cu mântuirea. Ei considerau mântuirea și spiritualitatea închise în cunoștința secretă (parole) prin sferele angelice (*eons*) sau (2) pentru alții, stilul de viață era crucial pentru mântuire. Ei accentuau o viață ascetică dovadă a adevăratei spiritualități.

Hermeneutică – termen tehnic folosit pentru principiile exegezei. Este un set de instrucțiuni specifice și o artă/un dar. Biblică sau sfântă, hermeneutica este împărțită de obicei în două categorii: principii generale și principii speciale. Ele au legătură cu diferite tipuri de literatură din Biblie. Fiecare tip diferit (gen) are instrucțiunile lui unice, dar și unele ipoteze comune și procedee de interpretare.

Critică superioară – procedură a exegezei biblice care se concentrează pe contextul istoric și pe structura literară a unei anumite cărți din Biblie.

Idiom – cuvânt folosit pentru expresiile din diferite culturi care au un înțeles special, fără legătură cu sensul obișnuit al termenilor individuali. Câteva expresii moderne sunt: “teribil de bine,” sau “m-ai dat gata”. Și Biblia conține acest fel de expresii.

Iuminare – nume dat ideii că Dumnezeu a vorbit cu omul. Întregul concept este exprimat de obicei prin trei termeni: (1) revelație – Dumnezeu S-a implicat în istoria omenirii; (2) inspirație – El le-a dat anumitor oameni aleși interpretarea adecvată a faptelor Sale și (3) iluminare – El le-a dat oamenilor Duhul Său cel Sfânt pentru a-i ajuta să-l înțeleagă auto-revelarea.

Inductiv – metodă a logicii sau a gândirii care merge de la particular spre general. Este metoda empirică a științei moderne. Aceasta este, în esență, o metodă a lui Aristotel.

Printre rânduri – unealtă de cercetare care le permite celor care nu cunosc o limbă în care este scrisă Biblia să-i analizeze înțelesul și structura. Pune traducerea cuvânt cu cuvânt pe un nivel imediat sub limba originală în care a fost scrisă Biblia. Această unealtă, combinată cu un dicționar analitic, va da formele și definițiile de bază ale ebraicii și ale grecii.

Inspirație – conceptul conform căruia Dumnezeu a vorbit omenirii călăuzindu-i pe scriitorii Bibliei să Îi ateste clar și cu acuratețe revelarea. Întregul concept este exprimat de obicei prin trei termeni: (1) revelare – Dumnezeu S-a implicat în istoria omenirii; (2) inspirație – El le-a dat anumitor oameni aleși interpretarea adecvată a faptelor Sale și (3) iluminare – El le-a dat oamenilor Duhul Său cel Sfânt pentru a-I ajuta să înțeleagă auto-revelarea.

Limbă de descriere – termen folosit în legătură cu expresiile din Vechiul Testament. Vorbește despre lumea noastră în termenii celor cinci simțuri. Nu este și nu s-a vrut a fi o descriere științifică.

Legalism – atitudine caracterizată de o accentuare exagerată a regulilor și a ritualurilor. Tinde să se bazeze pe respectarea regulamentelor de către oameni pentru a fi acceptați de Dumnezeu și să deprecieze relația și să aprecieze performanța, ambele fiind aspecte importante ale legământului dintre un Dumnezeu sfânt și omenirea păcătoasă.

Literar – nume pentru metoda hermeneuticii din Antiohia, istorică și orientată spre text. Deși recunoaște prezența limbajului figurat, spune că exegeza implică sensul normal și evident al limbajului uman.

Gen literar – forme distincte pe care le poate lua comunicarea umană, precum poezia sau povestirea istorică. Fiecare tip de literatură are procedurile hermeneutice proprii în plus față de principiile generale pentru toată literatura scrisă.

Ansamblu literar – diviziune majoră de idei a unei cărți din Biblie. Poate fi format din câteva versete, paragrafe sau capitole. Este un capitol independent cu un subiect central.

Critică inferioară – vezi „critică textuală”.

Manuscris – diferite copii ale Noului Testament în limba greacă. De obicei ele sunt împărțite după (1) materialul pe care sunt scrise (papirus, piele) sau după (2) forma scrierii în sine (numai majuscule sau cursiv). [În limba engleză] este abreviat „MS” (la singular) sau „MSS” (la plural).

Text masoretic – manuscrise ebraice ale Vechiului Testament din secolul al IX-lea, scrise de generații de cărturari evrei care conțin vocale și alte observații textuale. Alcătuiesc textul de bază pentru Vechiul Testament în limba engleză. Conținutul lui a fost confirmat istoric de manuscrisele ebraice, în special de Isaia, cunoscut din Manuscrisele de la Marea Moartă. Este abreviat „TM”.

Metonimie – figură de stil în care este folosit numele unui lucru pentru a reprezenta altceva asociat cu el. De exemplu „ceainicul fierbe” înseamnă de fapt „apa din ceainic fierbe”.

Fragmentele muratoriene – listă cu cărțile canonice ale Noului Testament. A fost scrisă în Roma înainte de anul 200 D. Cr. Cuprinde cele 26 de cărți pe care le conține și Noul Testament protestant. Asta arată clar că bisericile locale din diferite părți ale Imperiului Roman au stabilit „practic” canonul înaintea marilor consilii ale bisericilor din secolul al IV-lea.

Revelație naturală – categorie a auto-revelării de către Dumnezeu omului. Implică ordinea naturală (Rom .1:19-20) și responsabilitatea morală (Rom. 2:14-15). Este prezentată în Ps. 19:1-6 și în Rom. 1-2. Este diferită de revelația specială, care înseamnă auto-revelarea lui Dumnezeu în Biblie și în mod suprem prin Isus din Nazaret.

Această categorie teologică este accentuată din nou de mișcarea „bătrânul Pământ” a oamenilor de știință creștini (ex. scrierile lui Hugg Ross). Ei folosesc această categorie pentru a afirma că numai Dumnezeu deține adevărul. Natura este o ușă deschisă spre cunoștința despre Dumnezeu; este diferită de revelația specială (Biblia). Dă științei moderne posibilitatea de a cerceta ordinea naturală. Eu cred că este o oportunitate nouă și minunată de a mărturisi oamenilor științei moderne occidentale.

Nestorianism – Nestorius a fost patriarhul Constantinopolului în secolul al V-lea. A fost educat în Antioh, în Siria și a afirmat că Isus avea două naturi, una pe deplin umană și una pe deplin divină. Acest punct de vedere se abătea de la concepția ortodoxă a Alexandriei care susținea o singură natură. Preocuparea principală a lui Nestorius era numele de „mama lui Dumnezeu” dat Mariei. Nestorius a fost înfruntat de Ciril din Alexandria și, implicit, de întreaga lui educație antiohiană. Antiohul era cartierul general al interpretării istorice, gramaticale și textuale a Bibliei, în timp ce Alexandria era cartierul general al școlii împătrite (alegoric) de interpretare. În cele din urmă, Nestorius a fost eliberat din funcție și exilat.

Autor original – autorii/scriitorii efectivi ai Scripturii.

Papirus – material pentru scris din Egipt făcut din trestii de râu. Este materialul pe care sunt scrise cele mai vechi copii ale Noului Testament grecesc pe care le deținem.

Pasaje paralele – parte a concepției că toată Biblia este dată de Dumnezeu, fiind așadar cel mai bun exeget al ei, care echilibrează cel mai bine adevărurile paradoxale. Ele ajută și în încercarea de a interpreta un pasaj neclar sau ambiguu sau la identificarea celui mai clar pasaj despre un anumit subiect și a tuturor aspectelor scripturale a unui anumit subiect.

Parafrazare – teorie a traducerii Bibliei. Traducerea Bibliei poate fi văzută ca șir neîntrerupt de la corespondența „cuvânt cu cuvânt”, în care un cuvânt românesc trebuie să înlocuiască fiecare cuvânt ebraic sau grec la „parafrazare”, în care este tradus doar gândul, acordând mai puțină atenție cuvintelor sau expresiilor originale. Între aceste două teorii se află „echivalentul dinamic”, concept care încearcă să ia în serios textul original, dar îl traduce prin forme gramaticale și expresii moderne. O dezbateră bună a acestor teorii ale traducerii se află în Fee și Stuart, *Cum să citești Biblia la adevărata ei valoare*, p. 35.

Paragraf – ansamblu literar interpretativ de bază în proză. Conține un gând central și dezvoltarea lui. Dacă urmăm ideea lui de bază, nu vom pune prea mult accent pe chestiuni minore și nu vom pierde din vedere intenția autorului original.

Parohialism – prejudecățile închise într-un context teologic/cultural local. Nu recunoaște natura transculturală a adevărului biblic sau aplicarea lui.

Paradox – adevăruri care par contradictorii, dar sunt adevărate ambele, deși se află în tensiune unul cu celălalt. Ele încadrează adevărul, prezentându-l din perspective diferite. Multe adevăruri biblice sunt prezentate în perechi paradoxale (sau dialectale).

Plato – filosof al Greciei antice. Filosofia lui a influențat mult Biserica primară prin cărturarii din Alexandria, din Egipt și mai târziu prin Augustin. El a spus că pe pământ totul este iluzoriu și doar o copie a arhetipului spiritual. Mai târziu teologii au egalat ideile lui Plato cu tărâmul spiritual.

Presupunere – înțelegerea noastră preconcepută a unei chestiuni. Adesea ne formăm o opinie sau judecăm anumite chestiuni înainte de a aborda Scripturile. Această predispoziție mai este cunoscută și ca prejudecată, poziție *a priori*, prezumție sau concepție.

Interpretarea în afara contextului – interpretarea Scripturii citând un verset fără a ține cont de contextul lui imediat sau de contextul mai extins al capitolului. Asta scoate versetul din intenția autorului original și de obicei implică încercarea de a demonstra o părere personală afirmând autoritatea Bibliei.

Judaism rabinic – stadiu al vieții poporului evreu început în exilul babilonian (586-538 Î. Cr.). Fiind scoasă influența preoților și a Templului, bisericile locale au devenit centrul vieții iudeilor. Aceste centre locale ebraice de cultură, părtășie, închinare și citire a Bibliei au devenit centrul vieții religioase naționale. În vremea lui Isus, această „religie a cărturarilor” era paralelă cu cea a preoților. La căderea Ierusalimului, în anul 70 D. Cr., partida cărturarilor, dominată de farisei, controla direcția vieții religioase a iudeilor. Este caracterizat de o interpretare practică și legalistă a Torei, după cum explică tradiția orală (Talmudul).

Revelare – nume dat concepției că Dumnezeu a vorbit omului. Întregul concept este exprimat de obicei prin trei termeni: (1) revelație – Dumnezeu S-a implicat în istoria omenirii; (2) inspirație – El le-a dat anumitor oameni aleși interpretarea adecvată a faptelor Sale și (3) iluminare – El le-a dat oamenilor Duhul Său cel Sfânt pentru a-i ajuta să-l înțeleagă auto-revelarea.

Câmp semantic – totalitatea sensurilor unui cuvânt. Conține diferitele conotații ale unui cuvânt în contexte diferite.

Septuaginta – nume dat traducerii în limba greacă a Noului Testament ebraic. Tradiția spune că a fost scrisă în șaptezeci de zile de către șaptezeci de cărturari iudei pentru biblioteca din Alexandria, Egipt. Data tradițională este în jurul anului 250 Î. Cr. (în realitate este posibil să fi durat peste o sută de ani până la finalizarea ei). Această traducere este importantă deoarece: (1) ne dă un text străvechi pe care să-l comparăm cu textul masoretic ebraic; (2) ne arată statutul exegezei ebraice în secolul al III-lea Î. Cr. și (3) ne dă concepția iudeilor despre Mesia de dinainte de respingerea lui Isus. Este abreviată „LXX”.

Sinaiticus – manuscris grecesc din secolul al IV-lea D. Cr. A fost găsit de înțeleptul german Tischendorf, la mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe Jebel Musa, locul tradițional al muntelui Sinai. Acest manuscris mai este denumit după prima literă a alfabetului ebraic, „alef” [א]. Conține Vechiul Testament și Noul Testament în întregime. Este unul dintre cele mai vechi manuscrise cu majuscule pe care le avem.

Spiritualizare – termen sinonim cu alegorizarea, în sensul că îndepărtează contextul istoric și literar al unui pasaj și în interpretează pe baza altor criterii.

Sinonim – termeni cu același înțeles sau cu înțeles asemănător (deși în realitate nu există două cuvinte cu exact același câmp semantic). Sunt atât de apropiați încât se pot înlocui unul pe celălalt într-o propoziție fără a-și pierde înțelesul. Desemnează și

unul dintre cele trei forme ale paralelismului poetic ebraic. În această privință se referă la două versuri care exprimă același adevăr.

Sintaxă – termen grec referitor la structura unei propoziții. Are legătură cu felul în care sunt îmbinate părțile de propoziție pentru a forma o idee.

Sintetic – unul dintre cei trei termeni care desemnează tipurile de poezie. Acest termen desemnează versurile clădite unul pe celălalt într-un sens cumulativ, numit uneori „climateric” (Ps. 19:7-9).

Teologie sistematică – stadiu al exegezei care încearcă să facă legătura între adevărurile Bibliei într-o manieră unificată și rațională. Este o prezentare a teologiei creștine mai degrabă logică decât istorică, după categorii (Dumnezeu, omul, păcatul, mântuirea, etc.).

Talmud – titlu dat codificării tradiției orale iudaice. Iudeii credeau că i-a fost dată oral de către Dumnezeu lui Moise pe muntele Sinai. În realitate se pare că este înțelepciunea colectivă a cărturarilor evrei de-a lungul anilor. Există două versiuni scrise diferite ale Talmudului: cea babiloniană și cea palestiniană, mai scurtă și neterminată.

Critică textuală – studiul manuscriselor Bibliei. Critica textuală este necesară deoarece nu mai există niciun original, iar copiile diferă una de alta. Ea încearcă să explice diferențele și să ajungă la (cât de aproape posibil de) varianta originală a manuscriselor Noului Testament. Este numită adesea „critică inferioară”.

Textus Receptus – nume apărut în ediția Elzevir a Noului Testament grecesc în anul 1633 D. Cr. Este o formă a Noului Testament în limba greacă și rezultată din câteva manuscrise grecești târzii și versiuni latine ale lui Erasmus (1510-1535), ale lui Stephanus (1546-1559) și ale lui Elzevir (1624-1678). În *Introducere în critica textuală a Noului Testament*, p. 27, A. T. Robertson spune: „textul bizantin este practic Textus Receptus”. Textul bizantin este cel mai puțin valoros din cele trei familii ale primelor manuscrise grecești (vestică, alexandrină și bizantină). El conține greșelile textelor copiate de mână de secole. Dar A. T. Robertson mai spune: „Textul Receptus ne-a păstrat un text de o acuratețe foarte mare” (p. 21). Această tradiție a manuscriselor grecești (în special a III-a ediție a lui Erasmus din 1522) formează baza versiunii King James din 1611 D. Cr.

Tora – termenul ebraic pentru „învățătură”. A ajuns titlul oficial al scrierilor lui Moise (Geneza - Deuteronomul). Pentru evrei este cea autoritară parte a canonului ebraic.

Tipologic – tip specializat de exegeză. De obicei implică adevărul Noului Testament cuprins în pasaje din Vechiul Testament printr-o analogie. Această categorie a hermeneuticii era un element important al metodei alexandrine. Din cauza abuzului acestui tip de exegeză, ar trebui să limităm folosirea ei la exemple specifice din Noul Testament.

Vaticanus – manuscrisul grecesc din secolul al IV-lea D. Cr. A fost găsit în biblioteca de la Vatican. La început cuprindea întregul Vechi Testament, scrierile apocrife și Noul Testament, dar unele părți s-au pierdut (Geneza, Psalmii, Evreii, epistolele pastorale, Filimon și Apocalipsa). Este un manuscris foarte util în determinarea variantei originale a manuscriselor. Este numit „B”.

Vulgată – numele traducerii latine a Bibliei făcută de Jerome. A devenit traducerea de bază sau „obișnuită” a bisericii romano-catolice. A fost făcută în anii 380 D. Cr.

Literatura înțelepciunii – gen de literatură specific orientului apropiat străvechi (și lumii moderne). Era în principal o încercare de a învăța o nouă generație principiile unei vieți de succes prin poezie, proverb sau eseu. Era adresat mai mult individului decât societății. Nu folosea aluzii la istorie, dar era bazată pe experiența de viață și pe observație. În Biblie, de la Iov la Cântarea Cântărilor se afirmă prezența lui YHWH și închinarea la El, dar punctul de vedere asupra vieții religioase nu este explicit de fiecare dată, în fiecare experiență umană.

Ca gen, afirmă adevăruri generale. Dar acest gen nu poate fi folosit în fiecare situație. Acestea sunt afirmații generale care nu se aplică de fiecare dată, fiecărei situații.

Acești înțelepți au îndrăznit să pună cele mai grele întrebări ale vieții. Au provocat adesea concepțiile religioase tradiționale (Iov și Eclesiastul). Ele formează un echilibru și o tensiune pentru răspunsurile ușoare la tragediile vieții.

Imagine globală sau vedere globală – termeni sinonimi. Concepte filosofice legate de creație. Termenul „ imagine globală” arată modelul creației, iar „vedere globală” arată Autorul ei. Acești termeni sunt relevanți pentru exegeză, Gen. 1-2 prezentându-L în primul rând pe Autorul creației, iar nu creația.

YHWH – nume convenit pentru Dumnezeu în Vechiul Testament, definit în Exod 3:14. Este forma CAUZATIVĂ a ebraicului „a fi”. Evreilor le era frică să pronunțe numele, pentru a nu-l lua în deșert; așadar, au înlocuit termenul ebraic *Adonai* cu „Domnul”. Așa este tradus în limba română acest nume convenit.

ANEXA 4

TEZE DOCTRINARE

Nu îmi pasă în mod special de declarațiile de credință sau de crezuri. Prefer să declar Biblia însăși. Dar îmi dau seama că o declarație de credință le va da celor care nu mă cunosc o modalitate de a-mi evalua perspectiva doctrinară. În zilele noastre, pline adeseori de erori teologice și de dezamăgiri, vine următorul sumar al teologiei mele.

1. Biblia, atât Vechiul cât și Noul Testament, sunt Cuvântul lui Dumnezeu inspirat, infailibil, autoritar și etern. Sunt auto-revelarea lui Dumnezeu atestată de om sub călăuzire supranaturală, singura noastră sursă de adevăr pur despre Dumnezeu și despre scopurile Lui și singura sursă de credință și de practică pentru Biserica Lui.

2. Există un singur creator și mântuitor veșnic, Dumnezeu. El este creatorul tuturor lucrurilor, văzute și nevăzute. El S-a descoperit ca iubitor și grijuliu, deși este și drept. El S-a descoperit în trei persoane diferite: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; cu adevărat diferiți, dar aceiași în esență.

3. Dumnezeu deține controlul activ al lumii Sale. Există un plan veșnic și neschimbător pentru creația Sa, dar și unul pentru fiecare individ, care permite liberul arbitru al omului. Nimic nu se întâmplă fără știința și permisiunea lui Dumnezeu, dar el le permite alegeri individuale îngerilor și oamenilor. Isus este Alesul Tatălui și toți pot fi aleși în El. Cunoștința anterioară a evenimentelor pe care Dumnezeu o are nu reduce oamenii la un anumit scenariu scris de dinainte. Noi toți suntem responsabili pentru gândurile și pentru faptele noastre.

4. Omul, deși creat după chipul lui Dumnezeu și fără păcat, a ales să se răzvrătească împotriva lui Dumnezeu. Deși au fost ispitiți de un agent supranatural, Adam și Eva au fost responsabili pentru egoismul lor intenționat. Răzvrătirea lor a afectat omenirea și creația. Toți avem nevoie de îndurarea și de harul lui Dumnezeu pentru condiția comună pe care o avem în Adam și pentru răzvrătirea noastră individuală intenționată.

5. Dumnezeu a oferit omenirii căzute o cale de iertare și de restaurare. Isus Cristos, singurul fiu al lui Dumnezeu, a devenit om, a trăit o viață fără păcat, și, prin moartea lui înlocuitoare, a suferit pedeapsa pentru păcatul omenirii. El este singura modalitate de refacere a relației și a părtășiei cu Dumnezeu. Nu există altă modalitate de mântuire în afară de credința în lucrarea Lui încheiată.

6. Fiecare dintre noi trebuie să primim personal darul lui Dumnezeu de mântuire de restaurare în Isus. Acest lucru se face prin încrederea voită în promisiunile lui Dumnezeu prin Isus și printr-o întoarcere voluntară de la păcatul cunoscut.

7. Toți suntem iertați pe deplin și înnoiți pe baza credinței noastre în Cristos și a căinței de păcat. Dovada evidentă a acestei relații este o viață schimbată și care schimbă. Scopul lui Dumnezeu pentru omenire nu este doar raiul cândva, ci și asemănarea de acum cu Cristos. Cei care sunt cu adevărat mântuiți, deși strălucesc ocazional, vor continua să creadă și să se pocăiască toată viața lor.

8. Duhul Sfânt este „celălalt Isus”. El este prezent în lume pentru a-i călăuzi la Cristos pe cei pierduți și pentru a dezvolta asemănarea cu Cristos în cei mântuiți. Darurile Duhului Sfânt sunt date în momentul mântuirii. Ele sunt viața și lucrarea lui Isus împărțite în trupul Său, Biserica. Darurile, care sunt de fapt atitudinile și motivele lui Isus, trebuie să fie motivate de roada Duhului Sfânt. Duhul Sfânt este activ în zilele noastre cum era și în vremurile biblice.

9. Tatăl L-a făcut pe Isus Cristos cel înviat Judecătorul tuturor lucrurilor. El se va întoarce pe pământ pentru a judeca întreaga omenire. Cei care au crezut în Isus și ale căror nume sunt scrise în cartea vieții Mielului la întoarcerea Lui își vor primi trupurile veșnice de slavă. Ei vor fi cu El pentru totdeauna. Cei care au refuzat să răspundă adevărului lui Dumnezeu vor fi separați pentru totdeauna de bucuriile părtășiei cu Dumnezeul triunic. Ei vor fi condamnați împreună cu Diavolul și cu îngerii lui.

Cu siguranță acestea nu sunt complete sau perfecte, dar sper că îți vor da aroma teologică a inimii mele. Îmi place afirmația

„În lucrurile esențiale – unitate, în cele minore – libertate, în toate lucrurile – dragoste.”